

Nihat Genç _ Modern Çağın Canileri

Nihat Genç _ Modern Çağın Canileri

NİHAT GENÇ Trabzon'da doğdu. 20 yaşında Ankara'ya yerleşti. Sağlık Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı'nda 9 yıl memuriyet yaptı. Gençlik yıllarında gazete ve dergilerde "teknik" eleman olarak çalıştı. Gençlik yıllarından bugüne, siyasi dergiler, edebi dergiler ve son olarak Lemn dergisinde yazmayı sürdürüyor! Yayımlanmış kitapları: O/-ü Hoca. Şeriatta Ayıp Yoktur (hikâye), Bu Çağın Soylusu (roman), Dün Korkusu (roman), Dar Alanda Tufan (roman), Soğuk Sabun (roman), Kombine Hikâyeler (deneme), One. Man Show (oyun), Köpekleşmenin Tarihi (deneme), Modern Çağın Canileri (deneme-hikâye), Arkası Karanlık Ağaçlar (deneme).

NİHAT GENÇ

Modern Çağın Canileri

İletişim Yayınları 592 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 85

ISBN 975-470-768-5

© 2000 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2000, istanbul (1000 adet)
2. BASKI 2000, istanbul (500 adet)
3. BASKI 2000, istanbul (1000 adet)
4. BASKI 2001, İstanbul (500 adet)
5. BASKI 2002, istanbul (500 adet)

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Fotoş Gencosman

KAPAK DESEM Francisco di Goya'nın "The Blind Guitarist" (1778)

[Kör Gitara] adlı tablosundan detay. KAPAK FİLMİ Diacan Grafik DİZGİ Remzi Abbas UYGULAMA Suat Aysu DÜZELTİ Dürdane Abdal-Hande Öğüt MONTAJ Şahin EYİLMEZ BASKI ve CİLT Sena Ofset

İletişim Yayınları

Klodfarer Cad. iletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34400 istanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Fax: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

iletişim

Hüseyin Baytürk ve Günhan Burak'a

İÇİNDEKİLER

28 Aralık 1914 Allahüekber Dağları	11
Türk'ün Türk'ten Başka Düşmanı Yok	21
Kemalizmin Yan Etkileri	31
Boksullar	37
Kokarak Ölen İnsanlar	45
Malta Kuşatması	53
Haşlanmış Yumurta	61
Mandanın Suyu Sıçarken Çıkardığı Ses	69
Dolapta Pekmez Yala Yala Bitmez	77
Rauf Orbay'sız Cumhuriyet 75 Yaşında	85
Çıplak Bebek	94
Pislik Tutucular (dokunulmazlar)	703
Hayat Buysa ...mına Koyim	113
Modern Çağın Canileri	121
Koyu Zamanlar.;	126
Acayip	135
Puşt Gardaşlarım İbne Gardaşlarım	144
Mecburiyet Kafası	152
Giresunlu Topal Osman Ağa	161
Devletin Türkü Okuması Deliliktir	170
Soytarı	176
Elmalı Şekerci	182
Mızrapla Parçalanan Yürekler	189
Hayatsız Aşklar	198

Bir Mendil Niye Kanar?	206
Kaya	215
Dönülmez Akşam	223
Köylüler Piyadeler	232
Deliler Matinesi	240
Narlıbahçe Sokağı	247
?)< Mutlak Bağısızlar	,256
Kırmızı Kazak	264
Çocuk Kovası	276
Cemal!	285
Kasaba Sıkıntısı	292
Melekler ve Sapıklar	300
Pamuk Prenseleri Köyün İhtiyar Heyeti Düzüyor	309
Roma Nereye Gidiyor	318
Ormanların Gümbürtüsü	325
Bakanlıklar Kızılay	333
Türkiye Sığırlarının Pazarlama Teknikleri	340
Toprak Yalan Tutmaz	347
Benim Ödüllerim	355
Davul Yakısı	362
Bosna'ya Koşan Çocuklar	369
Trabzon Hurması	375
Gangsterlerin Siyaseti	383
Eşeğin Sopası	392
...iktrolup Gidecekler	400
Turing Kulüp ve Çelik Gülersoy	.408
Orta Sınıfın Tıkırtısı	416
Batan Geminin Padişahları	.425
Sevgiliye Mektup	.434
Çerkesarması	.441
Siyasal Evhamın Holdingleşmesi	450
Eşber Yağmurdereli	.459
Maçka 11 Şoför Sa bri	.466

;

Gelen Geçen Okusun Başımızdan Geçenleri472

Ardından Dökecek

Kadar Suyumuz VarTayyip Erdoğan480

Dandaklar (Sanatçılar) 488

Sermayemiz Bir Ah Kaldı 496

Şikayetsiz Ölümün Dinselleşmesi 506

Ağır Misafir (KESK) 514

Boklu Derenin Faresi Godzilla 521

Kartal'daki Bamya Tarlası 528

28 Aralık 1914 Allahüekber Dağları

25 Aralık'ta Enver Paşa, tüm ordulara emrini vermişti, düşman Sarıkamış'ta yok edilecekti. Anadolu'nun içlerinden, Samsun'dan yola çıkmış ordular 10-12 gündür durmaksızın yürüyordu. Galip Paşa son iki gündür yiyecek yetiştirin telgrafları gönderiyordu. Bütün eli silah tutanlar cephede olduğundan yaşları 12-17 arasında değişen 80'i lise öğrencisi 120 çocuk seçildi. Yatak çarşaflarından, perdelerden kesilerek yapılan torbalara mermiler konuldu, çocukların sırtlarına bağlandı. Kafile soğuk havada vola çıktı. Çuh Dağı'nı aşarken tipi ve fırtınaya yakalanan katileden haber alınamadı. 82 çocuk 10 jandarma donarak ölmüştü. 38 çocuk 8 jandarma can çekişirken bulundu, şiddetli soğuk algınlığının yol açtığı zatür-reden öldüler.

Arazi, Sarıkamış yönünde güneye ve doğuya doğru yükseliyor. Orduların önünde üstü karla kaplı Akmezar ve Çilhoroz Dağları korkunç bir vahşilikte görünüyordu. Kar yağmıyordu. Ama her taraf dizboyunu aşan karlarla kaplıydı. Tümene destek olsun diye öncüye katılan dağ topçu taburu, emre uygun olarak Bardız Yaylası-Malkan komları (hayvan yaylımları demek) yolunda ilerlemeye başladı. Biraz yürüdüktan sonra dik yokuşlarla karşılaşıldı. Kar yüksekliği giderek artıyordu. Sa-

11

vaşçılar karları yarmakta güçlük çekiyor, dağ toplarının parçalarını taşıyan hayvanlar karlara gömülüp kalıyordu.

Albay Arif kılavuzunu çağırdı, kılavuz, "Sarıkamış'a Kızılkı-lise üzerinden dolanıp gidilse iyi olur. İnişi çıkışı boldur, ama kısadır," dedi...

Kılavuzun az kar tuttuğunu söylediği yolda bile karın yüksekliği kalçalara yaklaşıyordu. Savaşçılar bata çıka yürüyorlardı. Yumuşak kar ilk sıralardakileri yoruyor, savaşçılar ikişerli sıralar biçiminde ağır ağır ilerliyorlardı. Yürüyüş hızı git gide azalıyordu. Alman subayları yeni bir akıl verdi! (Savaşa Almanya yüzünden girdiğimiz için ordularımızın başında Alman subayları vardı.) En önde yürüyen bölükler dörderli yürürlerse, karı çiğneyerek geridekilere yol açarlar.

Bu akıl da pek işe yaramadı. Kar, çiğnemekle ezilemeyecek kadar çoktu.

Askerler adım atarken ayaklarını kar yüksekliğince kaldırmak zorunda kalıyorlar, her adımda karın üstünden atlıyorlardı sanki. Kısa zamanda yoruluyorlar, kalçalarını dayanılmaz ağrılar sarıyordu...

Kızılkilise küçük bir köydü. Hıristiyan olan halkı köyü olduğu gibi bırakıp kaçmıştı. Boş evlere girerek azıcık dinlenmeleri, ısınmaları, birşeyler yemeleri askerlere güç kazandıracaktı...

Biraz sonra Enver Paşa ve yanındaki Alman subayları Kızıl-kilise'ye girdiler. Enver Paşa Albay Arife öfkeyle bağırdı. "Niçin durdunuz? Ne bekliyorsunuz?" Bağırarak emretti: "Hemen yola çıkın."

Köyün evlerine dağılarak, sekilere, ocak başlarına, hasırlar üstüne serilip biraz dinlenmeyi birkaç lokma birşeyler yemeyi umanlar henüz girdikleri evlerden çıkarıldılar. Askerler Kızılkilise köyünü boynu bükük gerilerde bırakırlarken Enver Paşa ve Alman subayları, köyün bacası tüten en büyük evine yerleşmişlerdi. Ev sahibinin kaçarken ocakta bıraktığı tencerede et haşlanıyordu. Almanlar iştah kabartan yemek kokusunun çekiciliğine kapılmışlardı.

İhsan Paşa son gelişmeleri sunmak amacıyla eve girmek üzereyken kapı açıldı. Enver Paşa çıktı: "Siz burada mısınız,

ne bekliyorsunuz, ileriye, yürüyüş kolunun başına geçin..."

29. Tümen yine kalçalara varan yumuşak karla boğuşmaya başlamıştı. En önde yürüyenlerin işi iyice zorlaşmıştı. Önlerinde insan ayağı değmemiş, uçsuz bucaksız bir kar denizi uzanıyordu. Göz kararı, yolun geçtiğini sandıkları hafif düzlükleri izliyorlar, hendekler, çukurlar kar savruntularıyla örtülmüş olduğundan bazen adım atıyoruz derken bir yamaçtan aşağı yuvarlanıyorlar, ya da boğazlarına dek kara gömülüyorlardı...

Zaman ilerleyip kısa kış gününün akşamı yaklaşınca güneş görünürlerden uzaklaşmış, yerini ayaza bırakmıştı. Erimiş kardan sıırıslıklam olan çarıklar birden dona çekmiş, askerlerin ayaklarında kaskatı kesilmiş ve buzdan mengenelere dönüşmüştü. Sıfırın altına inen ısı daha aşağılara hızla inmeye başlayınca yürüyüş kolundaki sesler, şakalaşmalar kesilmiş, ayaklar altında ezilen karların hışırtılarından başka ses duyulmaz olmuştu. Isınacak bir ateş başı, bir iki kaşık sıcak yemek bulmaktan nasıl umutlarını kesmişlerse, konuşma isteklerini de öylece yitirmişlerdi...

Buzlaşan arıkların parmak uçlarında başlattığı karıncalanmaların dona çevrilmemesi için, kimi savaşı yürüyüş biçimini değiştirmişti. Ayak parmaklarını oynatabilmek ve canlılıklarını korumak amacıyla zıplar gibi adım atıyorlar, ayaklarını hızla yere vuruyorlar. Parmaklarda başlayan donma hızla ayak bileklerine ulaşıyordu. Bilekler bükülemez olunca, birkaç küt adımdan sonra yere yıkılmak kaçınılmaz oluyordu. Yürüyüşlerini sürdürenler, yıkılıp kalanların kısa sürede donarak öleceklerini düşünüyorlar, korkuya kapılarak can havliyle zıplamalarını arttırıyorlardı.

Çoruh ve Araş ırmaklarını dağıtan Sıçankale - Top Yolu -Akmezar Dağı doğrultusunda uzanan doruk çizgisine varılmıştı. Sarıkamış'a giden yolun geçtiği boyun noktasının iki yanında, Ruslar'm mevzilendikleri görölüyordu.

Artık düşmanla cephe ilişkisi kurulmuş, herkes önemli olayların başlamakta gecikmeyeceğini sezmişti...

Tümen komutanı Albay Arif, atını İhsan Paşa'nın atının yanına sürerek: "Paşam, tümen birlikleri sabahtan beri güç ve

12

13

ağır yürüyüşlerde çok yorgun düştüler. Geceyi burada geçirelim, erleri dinlendirelim..."

Enver Paşa sorumlu kolordu komutanının görüşünü beklemeden, saldırı hazırlıklarına başlamıştı... Dağ topçu taburu yeni gelmişti. Sabahtan beri sırtlarındaki top parçalarıyla, cephane sandıklarıyla karları yarararak yol alan hayvanlar yorgunluktan bitkindi...

Enver Paşa ve Alman subayları bir saldırı planı kurdular. En önde bulunan 86. Alay sessizce Rus mevzilerine yaklaşacak, aniden süngü hücumuna kalkarak düşmanı tepeleyecek.

Ne İhsan Paşa'ya ne de Albay Arife haber vermeye gerek görmeden saldırıyı başlattılar.

Alaylar yürüyüşe başladığında karanlık bastırılmış, insanı iliklerine kadar titreten dondurucu bir ayaz başgöstermişti. Göz gözü görmüyor, savaşçılar yarı bellerine kadar gömüldükleri karları yarmaya çalışarak uzakta kaba hatlarını seçebildikleri sırta ve ormana doğru ilerliyorlardı.

Enver Paşa'mn sabırsızlığı git gide artıyor: "Sirta çıkan olmadı mı?" Sirta çıkmak, Rusları süngüleyip hemen ardındaki Sarıkamış'a girmek demektir... Enver Paşa'mn morali bozulmuş gibiydi. Bir ara 9. Kolordu Kurmay Başkanı Yarbay Şerife döndü: "Bizim askerın gece hücumu

yapabileceğini sanmıyorum" dedi... Yarbay Şerif: "Öyleyse gece yarısı askeri bu bilinmeyen dağlara, ormanlara niye sürüyorsun, kumar mı oynuyorsun" dememek için kendini zor tuttu...

86. Alay'ın savaşıları gece yarısına doğru sırta çıkarak süngü hücumuna geçtikleri sırada, kuzey kanattan ilerleyen 87. Alay da mevzilere yaklaşmayı başarmıştı. Rus mevzilerinde kanlı bir süngüleşme başlamış, savaşçılardan "Allah, Allah" sesleri. Rusça verilen komutlar birbirine karışmıştı. Karanlıkta kimin Türk, kimin Rus olduğu zor seçiliyordu. Tek ölçü kafa biçimleriydi. Ruslar uzun kürk başlıklar giydiklerinden kafa silüetleri daha uzundu.

Mevzilere ilk giren alayın ikinci taburu Rusları kovalamaya koyuldu. Kanlı boğuşmayı yarasız beresiz atlatan savaşçılar ise sırta tırmanırken, can pazarında dövüşürken terlere bula-

14

şan iç çamaşırlarının kaskatı kesilmesinden, donuşu kolaylaştıracak buz zerreciklerinin bedenlerini sarmasından korkuyorlardı.

Enver Paşa amacına ulaşmış, sırt alınmış, sıra, sırtın hemen gerisindeki Sarıkamış'a girmeye kalmıştı. Sarıkamış yoktu görünürlerde.. Sağa bakıldı, sola bakıldı, dürbünlerle her yan tarandı, mutlu haberler getirecek atlılar gönderildi, boşunaydı...

Sonunda facia anlaşıldı. Sarıkamış sekiz kilometre uzaktaydı. Bu yanılgıya eldeki 1/200.000 ölçekli haritanın Oltu paftası neden olmuştu. Paftanın bu bölümünde "Sarıkamış'a gider" anlamında Sarıkamış yazıyordu. Haritacılık tekniğinde yolların uzantısında nereye gidildiğini belirtmek için. Başta Enver Paşa olmak üzere, uydurma haritalarla Kafkasya'nın fethine çıkan herkes yanılmıştı...

Sarıkamış'ta bulunan Rus Kafkas Ordusu komutan vekili General Myshlayevski'nin bu sabah aldığı raporlar, Türkler'in Sarıkamış yönünde ilerlediğini doğruluyordu. General, Albay Bukretov'a emir verdi, "Yeni erlerden bölük kurun Türkler'in ilerlemesini durdurun..."

Albay Hafız Hakkı'nın komutasındaki 10. Kolordu birlikleri gece yarısı verilen kısa moladan sonra yeniden yürüyüşe başladı. Ondört saattir yürüyen savaşçılar yorgunluktan, uykusuzluktan ve dondurucu soğuktan iyice bitkinleşmişti. Donma korkusu, çampların arasından kalbine çevrilmiş tüfekler kuruntusu, yerini umursamazlığa bırakmıştı. Sabaha doğru, yürüyüşün başlamasından onsekiz saat sonra 91. Alay'a aniden ateş açıldı. Ağır aksak, bilinçsiz adımlarla yürümeye çalışan savaşçılar pusuya düşmüşlerdi. Bir iki saniye içinde kimseler kalmadı ayakta.

Doktor Derviş sıhhiyecilerini alarak bir kuytuda sargı yeri kurdu... Kaim eldivenlerle aletleri tutması, yaralar üzerinde çalışması imkânsızdı. Eldivenleri çıkardı, ellerini bol alkolle yıkayarak sterilize etti. Alkol uçarken ellerindeki ısıyı da alıp götürmüş, soğğun etkisi daha artmıştı. Buz gibi çelik forsep, neşter, makas eline yapışıyor, parmaklarının derisini kaldırıyordu. Zaman zaman ellerini ateşe tutuyor, parmaklarını ısıtmaya, donmalarını önlemeye çalışıyordu.

Doktor Derviş, Hudut Taburu Komutanı Binbaşı Hilmi'yi tanıyamadı. Bir kurşun ağzını parçalamış, tükürükle karışan kan çenesinde ve yanaklarında donmuş, kirli kırmızı buz kristalleri yüzünü kaplamıştı. Yırtilan dudaklarından sızan kanların bulaştığı bıyıkları topak topak buz tutmuştu. Gemici fenerinin ışığıyla, parçalanan ağzı estetiği bozmayacak biçimde dikmek, imkânsızdı. Ağzında, küçük lokmalar girebilecek ölçüde boşluk bırakarak yarayı sardı. Korkunç görünüş bir parça giderilebilirdi, bundan böyle binbaşının sakal bırakması iyi olacaktı.

Savaşçılar onsekiz saat yürüdükten, geceyi uykusuz geçirdikten sonra iki saate yakın çarpışmış, birazcık kestirmeden, beden ve sinir yorgunluğunu üstlerinden atamadan yola düştüler. Derken tipiye çevirdi hava. Yürüyüş hızı emeklemeye dönüştü. Bu koşullar altında 91. Alay, Penek ile Kosor arasındaki sekiz kilometrelik yolu tam yirmibir saatte aşabildi. Yani askerler saatte 385 metrelik bir hız yapabilmışti.

Tümenler hedeflerinin 25-30 kilometre gerisindeki yerlere ancak varabilmişler, Allahüekber Dağları eteklerine yaklaşabilmişlerdi. Sarıkamış kuş ucumu 35-40 kilometre uzaklıktaydı, arada aşılması zor Allahüekber Dağları vardı...

Sıfırın altında yirmibeş dereceyi bulan soğukta, geceyi ormanda geçirmeye çalışmak, çılgınlık olacaktı. Enver Paşa biraz gerideki Kızılkilise köyünde gecelenmesine izin vermemiş, çarpışmadan sonra da köye dönülmesini önlemişti. Genç subaylar öfkelerinden burunlarından soluyor, askerlerini "2. Bölük buraya, 3. Bölük buraya" diye toplamaya çalışıyor, bu çağrılar işe yaramıyor, çünkü askerlerin birçoğu ölmüş, birçoğu da dondurucu rüzgârdan korunmak için ormana ve Çamurlu-dağ eteklerindeki yamaçlara sığınmışlardı. Aşırı yorgunluk olanca ağırlığıyla savaşçıların üstüne çökmüş, çarpışırken farkına varamadıkları boş mideleri kemirmeye başlamıştı. Ormana dalanlar, yaprakları karlara belenmiş çam ağaçlarına saldırmışlardı. Elllerinde kazma, kürek, süngü, kılıç ne varsa onlarla dallan kırıyor, bir araya topluyorlardı. Son bir metreye yükselen kan küreklerle atıp bir yer açıyorlar. Çam dalları tazeydi, tutuşmuyordu. Kibritleri bitene dek didiniyorlar, başarama-

ymca umutsuzluk içinde sağa sola koşuyor, sığınacak kuytu yer arıyorlardı. Talihi yaver gidenler yakılmış bir ateş görüyor, yaklaşıyordu. Bu kez birazcık ısınabilmek büyük sorun oluyordu. Çevresinde toplanan otuz, kırk kişi ateşe sokulabilmek için itişip kakışıyordu. Cılız alevlerle isli dumanlar çıkararak yanan ateş sönmeye yüz tutunca yeni dallar kırıp getirmek kimsenin işine gelmiyordu. Oradan ayrılmak, bir daha ateşe sokulamamak demektir. Subaylar, çavuşlar ortalıkta dolaşüyor, bağırıyordu: "Uyumayın ha, uyumayın, kıpırdanın..."

Ateş başı bulamayanların, ateş yakamayanların durmaksızın kıpırdanması zıplaması dile kolaydı. Onbeş saat yol yürüyen, gece çarpışan, bir de süngü hücumu yapan bedenler söz dinlemiyordu artık.

Arada bir garip çığlıklar, acılı haykırışlar gecenin sessizliğini yırtıyordu. Donma korkusu bilinçaltına iyice işlemiş olanlar, güçlerinin, direnişlerinin son noktasına gelip zıplayamaz, ayakta duramaz hale gelince aniden büyük bir umutsuzluğa kapılıyor, dehşet içinde çığlık atıyor, hay kırıyorlardı. Yere yıkıldıktan sonra son güçlerini karları yumruklamaya, kendilerini bu duruma sokanlara beddualar yağdırmaya harcıyorlardı.

İşte bu tümenler sabah gün doğarken Sarıkamış'a saldıra-. çaktı. İyimserlik buna denirdi. Ruslar'dan kalma bir ateşin başında kürklere bürünmüş Enver Paşa, bu tümenlerin kuş olup uçmalarını bekliyordu.

Çaresiz bitkin savaşçı, erzak, dağ topu parçaları ve cephaneye yüklü katırlara, atlara, arabalara, toplara can havliyle tutunmak istiyordu. Sürücüler buna karşı çıkıyordu. Yorgunluktan dermanı kalmayan hayvanları, kendi gözbebekleri gibi koruyan sürücüler kimseleri yaklaştırmıyordu. Atların, katırların donarak ölümü farklı olmuyordu. Gücünü yitiren hayvan önce bir çöküyor, sürücünün art arda şaklattığı kamçıların uyarısıyla silkinip ayağa kalkıyor, derken biraz sonra yeniden yıkılıyordu hayvancağız.

Yürüyüş kolunda öğleden sonra yol kıyısında sıralanan ölmüşlerin sayısı hızla artmaya başladı. Sere serpe uzanıştaki rahatlık, yumuşaklık yoktu yatışlarında. Havaya kalkık bacaklar,

16

17

kollar, kara bir boşluk gibi gözüken ağızlar ürperticiydi. Donuk hayvanların görünümüye tek düzeydi. Yüzükoyun ya da sırtüstü olanları yoktu insanlar gibi, bir yanlarına yatmışlar, üstte kalan bacakları boşlukta asılı gibi ileriye uzanmıştı.

Yol boyunca sıralanmış donmuşlar, yürüyenlerin morallerini bozuyordu. Ulumaları yamaçlarda yankılanan kurtların, yürüyüş kolu geçtikten sonra döküntülere, donuklara saldıracağını düşünmek sinirlerini yıpratıyordu. Hele arada bir karganın hızla dalıp bir donuğun başına konmasıyla kalkmasının bir olduğunu, sonra o donuğun bir gözünün yuvasının boş kaldığını görmeleri korkuyla titretiyordu savaşçıları. Kurtlar ise, yumuşak yerleri karınlarından dalıyorlar, parçalamaya

donukları... Yürüyüş kolunun başı tam ondört saat süren bu ölüm yolculuğundan sonra Allahüekber Dağı'nı aşıp dağın doğu eteğindeki Beyköy'e ulaştı. Sayım yapıldı, 150 savaştan oluşan bölüklerdeki savaşçı sayısı 10-15'e düşmüş, hatta bazı bölüklerde kimse kalmamıştı. Tarih, çatışma olmadan bir tümen gücündeki bir kuvvetin böyle korkunç bir felakete uğrayışını ilk kez kaydediyordu. Allahüekber Dağı'na tırmanmaya başlamadan önce 30. Tümen 10.300 dolayındaydı, yapılan yoklamada asker sayısının 1.400'e zor ulaştığı anlaşıldı. Subay kaybının az oluşu; çoğunun altında at oluşu ve kendi paralarıyla Erzurum'dan aldıkları kışlık giyeceklerdendi.

Koca bir tümenden artakalan aç, bitkin, soğuktan perişan aksırıklı öksürüklü 1.400 savaşçının yaşamlarını sürdürmesi, Beyköy'deki bu dinlenmeye bağlıydı. Bazılarının ellerinde ayaklarında küçük donmalar vardı. İyileştirilmediği takdirde kangrene dönüşecek, kesilecekti. Açlıktan deşilmişti, yürürken elinde olmadan öğürüyor, bağırsaklarının içinde kurtlar gibi dertop olduğunu seziyordu. Atın dışkısı dahi, fırından yeni çıkmış buram buram tüten ekmeğe benziyordu. Torbanın dibinde, atın dudaklarının erişemediği birkaç arpa taneciği, son umutlarıydı.

Köy odalarına dağılan savaşçıları büyük tehlike bekliyordu, odanın sıcaklığıyla ortalığa çıkan bitler. Cinsel organlarının çevresindeki ve koltuk altlarındaki kıllar arasında günlerdir

18

kıpırdanan ve habire üreyen bitlerin ısırılmalarını soğuk bedenler fark etmemiş, kaşınma gereği duymamışlardı. Bitler sıcaklığı görünce dayanamamış, giysilerin yakalarında, boyunlarında, sakallarında, yüzlerinde sürüler halinde dolaşıyorlardı. O günlerin nadir canlı tanıklarından yaşlı bir Okulu, bir erin kaşlarında yüzlerce bitin dolaştığını söyler. Büyük kazanlara atılmadan bitlerden kurtulamaz. Bitlerin yumurtalarına, sirkelerine ne demeli, askerler bilmeden birbirlerine büyük kötülük yapmışlar, soydukları elbiselerin karışmasıyla tifüslü bitleri birbirlerine aktarmışlardı, böylelikle tifüs hastalığı savaştan daha büyük bir bozguna dönüştü, sağ kaldım diyenlerin çoğu da savaştan sonra Erzurum hastanelerinde öldü.

Ruslar'ın Kafkasya'daki merkez komutanı geri çekilmeye karar vermişti, Sarıkamış'taki komutanlar ise Türkler geliyor diye tüm erzağı, buğday çuvallarını derelere dökmeye başlamıştı. Enver Paşa'nın gözü de bu erzaklardaydı. Ancak, esir Türk askerlerinden acı gerçeği öğrenmişler, Türkler'in savaşmaya hallerinin kalmadığını anlamışlardı. Alman subaylar korkudan, geriden destek getirelim bahanesiyle savaştan kaçmaya başladı. Geriden destek üç ayda gelmez. Almanya'nın verdiği sözü yerine getirebilmesi için Romanya ve Bulgaristan'ın yol, geçit izni vermesi gerekiyordu, büyük paralar istiyorlardı. Avrupa gazetelerinde her gün Romanya'nın, Bulgar-lar'm izin veririz - vermeyiz siyasetleri tartışılırken, dağlarda 90.000 kişilik ordudan geriye kimse kalmamıştı.

Ayakta kalan 1.000-1.500 kişilik tümenler can havliyle Sarıkamış'a saldırdı. Sokak sokak, ev ev çarpışmalar başladı. Doymuş, ısınmış, uykusunu almış, kaim kürkler giyinmiş Rus ordusu savaşı kazandığından, bir tümeden geriye 180 asker, bazılarında 4-5 kişi kalmıştı. Rus ordusunda savaşan Özbek Türkler'i, Kazak Türkleri, 100-150 kişilik Türk kfilesini esir alıp, daha da soğuk bir yere, Sibiryaya sürdüler. I

Türk orduları, yılın en soğuk gecesi, soğuk, kurtlar, leş kargaları, bitler ve macerasever komutanlara, Allahüekber Dağları'nda, çıldırıp donarak teslim olmuştu. Enver Paşa savaşıla ilgili tüm anıları, belgeleri yasakladı. Sa-
19

Urlarını, cümlelerini aynen buraya aldığım tarihçi Alptekin Müderrisoğlu, Sarıkamış kitabını yazmak için çok uğraşır, Alman ve Rus savaş tarihi belgelerine başvurur. Rus arşivlerinde, Allahüekber Dağları'nda donarak ölen savaşçıların fotoğraflarını bulup, kitabın sonunda yayımlar. Ruslar kazandıkları bu büyük savaşı müttefiklerinden gizler, İngilizler'den, Fransızlar'dan yardım isterler, üç ay geçmeden Ruslar'ın imdadına İngilizler, tarihinin en büyük mekanize üçleriyle Çanakkale'ye saldırır. Çanakkale Sarıkamış'tan da beterdir, savaş sonrası Türkler'e Sevr ilan edilirken, Almanya'ya bir iki küçük sınır düzenlemesiyle yetinilip, cumhuriyetlerini daha iyi kurabilmeleri için siyasi, sosyal destek verilir. Biz ise cumhuriyetimizi, her gecesi Sarıkamış'tan acı dokuz yıl sonra bileklerimizle kuracağız. Bu dağlarda koç gibi yakışıklı genç bir nesil bütünüyle gitti, geriye televizyonlarda, gazetelerde yakın tarihimizde görüyorsunuz, itin, ibnenin, üçkâğıtçının eline kaldık.

Ve bu yazımı Allahüekber Dağları'nda çıldırarak, donarak ölerken, kurtların karınlarından parçaladığı 90.000 Yozgatlı, Sivashlı, Trabzonlu, Afyonlu, Diyarbakırlı askerlerin ruhlarında yükselen tarihin bu en büyük trajedisindeki muhteşem asaleti, inanılmaz kahramanlığı, Yeşil gibi, Çakıcı gibi çakallara teslim eden devletimize ithaf ediyorum...

Avrupa'nın en lüks otellerinde vatansevercilik oynayanları, bu yoksul halkın başına alıkıran başkesen tayin eden alçaklara ithaf ediyorum...

Kars'ın, Erzurum'un köylerinden bana acılı mektuplar yazan öğretmen kardeşlerim. Bu yoksul halkı yalnız, sahipsiz bırakmayın, adlarına ne bir film yapıldı, ne hikâyesi yazıldı, ne anıtı dikildi... Sizler, bir bahar günü, Allahüekber Dağları'ndan kurt ısırığı üstünde buz kristalleri çiçekler toplayın, koyunlarınıza sokuşturun, aralarına beni de koyun...

Türk'ün Türk'ten Başka Düşmanı Yok

Cogito dergisinde Klaus Kreiser imzalı bir yazı: "Türkler'de Akıl Var mı?" başlığı altında, Osmanlı'nın çöküş dönemi 17., 18. yüzyılda Doğu'ya gezide bulunmuş din adamı, asker, elçi, seyyahların Doğu gözlemleri sonrasında Avrupa'da, Napolyon döneminde başlattıkları bir tartışmanın evrenini uzun uzun anlatır. Kısacası, Batılılar, Türkler'in dini, müziği, barbarlığı aşma yetenekleri, gelişen teknolojiyi anlama çabaları üzerine bir "Doğu" tartışması başlatır. Bu tartışma "oryantalizm" in temellerini oluşturur. Biz oryantalizme nefretle baktık, Batılı-lar'm Türk düşmanı oldukları için, bizi aşağıladıklarını savunduk. Ezcümle, son ikiyüzyılm Türk aydınları, oryantalistlerden nefret etti, ancak, kendi topraklarını, ağaçlarını, siyasi yapılarını, oryantalistler kadar inceleme, bilimsel çalışma yapma zahmetine katlanmadılar!

Türkler'de akıl var mı? sorusunu, artık istemesek de biz de, bütün dünya da yeniden büyük bir rezillik-kepezelik duyguları içinde bir daha soruyoruz. Hürriyet ve benzeri sağcı holdingci kalkınmanın gazeteleri depremden bir gün önce, ülkemizdeki ri milyonun üstündeki bilgisayarı, bir milyon internet kullanıcılarını ve dünya rekoruna ulaşan cep telefonu talebini rakamlarla verip, "kalkınmanın", modernleşmenin başarısı olarak

21

Özal'dan öğrendikleri şekliyle, övgüyle manşete çektiler!

Modern toplumun verilerini, imkânlarını yaşamadan, onu yaşamış kabul edip, bilgi çağına, elektronik çağına atlayabilir miyiz? Hayır. Modern toplum, iki kere iki dört eder, elma ağaçtan düşer, su deniz kıyısında şu derecede kaynar ve yanında kralların karşısında insanı, bireyin sosyal kalkınmasını öne çıkartıp, dış dünyayı, fizik, kimya, matematik ve edebiyat, felsefeyle sorgulamaya, ayrıştırmaya başlayıp, büyük bir sosyal, fen ve siyasi bilimleri oluşturarak bugünkü akademilerini, partilerini, devasa teknolojilerini oluşturdular.

Bu çağ, en başında kazma-kürek sapan bilgisini son noktasına taşıdıktan sonra, "mekanik" bir çağ başlattı, bugünkü kendi kendine çalışan daktilolarımız, dozerler, matbaa makineleri bunlara örnektir. Bizler ise, akademilerimizi, şehirlerimizi, televizyonlarımızı, gözlük camlarımızı, bu topraklarda hiç denemeden, onlardan öğrendiğimiz gibi alıp, kullanmaya başladık.

İşte ülkemizde sağcı devletin sağcı kalkınma modeli elli yıldır iktidar ve elli yıllık kalkınma masalları kırk saniyede yerle bir oluyor. İlk olarak, kazma-kürek'i kullanamadığımızı gördük, sonra, planlama,-organizasyon olarak, yarım saat içinde Dağ İndirme Tugayı'yla E-5'i tutup, profesyonel ekipler gelinceye kadar, iki saat içinde onbinlerce doğal uzman Zonguldak

madencilerini yöreye gönderemedik. Onbinlerce cep telefonu olan ilgili, güya uzman, ilk yardım konusunda hiçbir şey yapamadığını gördü.

Deprem rakamı büyükse de, biz bu rakamı, beş-altı yılda trafik kazalarının yekûnundan biliyoruz, ama, yine de, bir kişinin parmağı kesildiğinde ne yapmalı, omurilik zedelenmeden arabanın içinde sıkışan adam nasıl çıkartılmalı, bir kurs, panel, öğretim konusu, üniversitelerimizde, partilerimizde, müfredatımızda yoktur, partilerimiz ve üniversitelerimiz son yirmi yıldır, lâiklik, şariatçılık gibi mezhepsel konular tartışır!

Özal'ın çağ atlatan bu vahşetine tüm aydınlar iman etmiş, hipnozundan hâlâ kurtulamamıştır, bugün Demirel ve sağcı zihniyette kendini ifade eden Özal vahşeti, bu göz boyamayla,

22

bu toprakların yüzyıllık insan birikimini bir yana bırakıp, "ayaktakımını" iktidar yaptılar.

Bu ayaktakımına gazeteler, televizyonlar bağışlayıp, bize çağ atlattılar, bin yıllık, ahlâki, sosyal, insanî ne kadar duygu varsa, hepsini ezip, parçaladılar, yok ettiler. Sadece para kazanmayı değil, "kanlısını" daha makbul, kutsal gördüler.

Bakın, bindörtüzyüzdür namaz kılıyoruz, ama, seccadeye pusula koymayı bir İngiliz tüccar akıl etmiş, İngiliz Kraliyet Ailesi'nden de bu buluşu için ödül almıştır. Bunu biz neden akıl edemedik? Çünkü "kasabasından" çıkmamış insanlar, pusulayı ne yapsın, yönlerini, o küçük, dar kasabalarında zaten biliyorlar. Ama, 200 yıldır, o dar kasabadan, çürümüş ahlâktan koca bir uygarlığa girdik, hâlâ kasabanın yön bilgisiyle kiblemizi bulmaya çalışıyoruz. Doğu topraklarında iki tane Doğulu olmayan halk vardır; biri Japonlar, yüzyıl önce tüm Budist tapmaklarını yakıp, yerle bir etti, ikincisi, İsrailoğulları, ilkin Mısır terk ettiler, ikinci olarak, Kudüs'ü... Kızıldeniz'de Musa'nın asası önünde yarılan yerkabuğu, İsrailoğullarına yeni bir yön gösterdi. Gölcük'te açılan, yarılan yerkabukları da, hiç değilse bundan sonra, bizim yönümüzü gösterir!

Kasaba tüccarı, kasaba müftüsü bu adamları, üstelik kafatasçı herifleri, ayaktakımını iktidar yaparsak, daha çok yüz binlerce insanımızın kafatası beton bloklar altında kırılır!

Bindörtüzyüzdür cuma namazı kılarız, kutsal camilerimizde bile her cuma onlarca ayakkabı çalınır. Başbakanların, bakanların onca korumasına rağmen camilerimizde ayakkabı çalınmasının önüne geçilemedi, bin yıldır içimizden bir kişi çıkıp, ayakkabılarımızı cami içinde çalınmayacak şekilde ku-tulayacak bir sistem geliştiremedi. Eskiden kasabamızda herkesin ayakkabısı, kimin ne giydiği, o dar kasaba evreninde belliydi, şimdi kalabalıklaştık, büyük yapıları, kitleleri, organize etmek, ülkücülük, milliyetçilik... dokuz ışık gibi kasaba zekâsıyla çözümlenemiz mümkün değil, Türkeş yaşasaydı, dokuz ışığa bir de depremcilik maddesini ekler, on ışıkla ülkeyi yine kurtarırdı.

Türk milliyetçilerinin en kutsal ismi Gün Sazak ailesinden

Fenerbahçe Başkanı Güven Sazak'ın inşaatları altında binlerce insan kaldı. Hadi, televizyonlar, gazeteler bu isimlere bir küçük eleştiri getirsinler, hayır, kırk televizyonun sahipleri de bu ayaktakımın ortaklarıdır!

Şimdi de, biçimsiz küfürlerin, başıboş serseri isyanların enkazı altında kaldık, herkes gelişigüzel küfrediyor, kırk televizyondan bir tanesi yıkılanın "sağcı ahlâk", felaketin "sağcı zihniyet" olduğunu göstermemek için, küçük bebelerin ölüm görüntüleriyle kendilerini saklamayı başarıyorlar!

İlk iki gün felaket görüntülerine rağmen endişe, panik duymamam ve hiç ağlayamamam, ben sapık mıyım, doktora mı görünmeliyim, gibi duygulara yol açtı, sonra, Diyarbakırlı yoksul bir kadının, çıplak ayaklı bebeğini koltuğunun altına alıp, bir naylon torba arpa şehriyesini kampanyaya bağışlaması, Yunanlı kızların kan verme görüntüleri. Dünya atletizm şampiyonasında tüm dünya sporcularının, stadyuma giren Türk ekibini ayakta alkışladığını görünce, tellerim koptu ve hüngür hüngür ağlamaya başladım.

Evet, ağlayacağımız nokta, insanlığın bölüşme, yardımlaşma, insan olma noktasında başlıyor, trafik kazalarından, güneydoğudan, işkencelerden ölüme katlanma becerimiz çok büyümüş, çok savaş, cephe görmüş komutanlar gibi duvarlaş-mışız, ama, Yunan, Mısır, mezhep, din, sınıf demeden, büyük bir galaksi evreninde birbirimizin elini tutmaya çalıştığımız o anlar, işte, dudaklarımız kurumuş beklediğimiz, o sarılma! Bölüşmeye ve yardımlaşmaya "açız"! Felaketler sonrası değil, her zaman işte bu açlığımızı gidermeye çalışıyoruz. Evrende bir toz zerresi gibi dünya kabuğu üstünde insan olduğumuzu, kasabanın ayaktakımı tüccarlarına, holdinglerine, kurumlarına yüzyıldır anlatamıyoruz; bizi, Diyarbakır'a, bizi Yunan'a, bizi güya Türk'ten başka her şeye düşman yapanlara anlatamadık!

Yıllar önce annem öldüğünde de böyle olmuştu, yüzlerce insan başsağlığı diliyor, ben hiçbir şey olmamış gibi gömleğimi ütülüyor, soğuk, duvar gibi suratla ayaktayım. Ne zaman ki,

ailemden babam, ağabeyim, "annemiz öldü" dediğinde, yeti göğü yırtan bir feryatla kendimi kaybettim.

Şimdi, on binlerce başsağlığı mesajı; kılım kıpırdamıyor, naylon sidik torbası yüzüyle Ecevit'i, Bahçeli'yi, Yılmaz'ı rezillik, kepezelik duyguları içinde izliyorum. Tarihimizin en büyük felaketi olmuş, siyasilerden başsağlığı mesajları ağırlığına gidiyor. Şimdi diyorum, zihnimden geçiriyorum, Kazım Kara-bekir Paşa, Mustafa Kemal, Rauf Orbay Paşa TV'ye çıkıp, "başımız sağolsun" deseydi,

işte bunu düşündüğümde zırlı zırlı ağlamaktan kendimi kurtaramıyorum, diyorum ki, Karabekir Paşam, Orbay Paşam, işte alevin, bin bir yoksulluğun içinden kurtardığın halkı, bu Özal vahşetinin sırtlanları, holdingleri, parçaladı, bitirdi koca ülkeyi!..

Kardeşlerim, milletimize, halkımıza, başsağlığı dileyecek hiç kimsemiz kalmamıştır, hepimizin başı sağolsun.

Milletlerin karakterleri, büyük çöküş ve yükseliş anlarında ortaya çıkar. İşte devasa bir çöküş anında, "sağcı zihniyetin" kadroları, memurları, televizyonları, ahlâkı! Türk tarihinin 12 Eylül'den bugüne yirmi yıl içinde, önce ülkemizde iç savaş, sonra Güneydoğu'da otuz bin ölü, sonra on binlerce insanın işkencede öldürülmesi, sonra Susurluk, sonra Bulgaristan göçleri, sonra Irak'tan kaçanların yollarda telef oluşu, sonra, bir ve iki Bosna ve Kosova mezalimi, hepsini gördünüz, geçtiğimiz yirmi yıl size, "sağcı" ahlâğın, ayaktakımın iktidarını, devlet oluşunu, ideolojisini de öğretemediyse, başka hiçbir güç, sizi kurtaramayacaktır!

Bir yerlerde hâlâ "sağcı devleti" sağcı kadroları alkışlıyorsanız, gidin stadyumun yanında açılmış, Sedat Peker deprem yardımı çadırında mehter çalıp yardım eden ülkücülerin yanına!

Mandanın suya sıçarken çıkardığı sestten beter bu insanların suratlarını yalayın, doymayın, bir daha yalayın!..

Sağcılık tarihinin en büyük uğursuzluğu, halkları düşman kılan, ülkeleri zehirleyen en ağır siyasi radyasyondur, bu yüzden suratları, yabani bir kara öküzün ayak tırnaklarına benzer, bu-

25

nu, bu topraklarda benim kadar dile getiren yazar yoktur. Çünkü sağcılaşmış insan, öfke, panik, kargaşa, telaş, yaşamaz, tüm bu duygulan normal insanlar yaşar. Sağcılık hayra alâmet değildir, felaketlerin felaketidir. Otuz bin kişinin ölümünü dahi senaryo olarak görürler. Belleklerini uyaracak hiçbir facia, eylem türü yoktur, boynuz darbeleriyle kendilerini savunurlar. Çünkü sağcı insan, yaşamak için hayvan gibi sürekli "unutmak" zorundadır, iman, unutmadır. Lidere, davaya, Özal'a, Türkeş'e, Demirel'e bağlılık, aslında "dünyayı unutmak" şeklindedir. Dışarıda olup bitenler, zihinlerini hiç meşgul etmediği için, dış dünyada olup biten büyük felaketler dahi zihinlerinde iz bırakmaz. Bir müddet sonra hafızalarından silinir. Bitişi olmayan bir sersemlik halidir sağcılık, dış dünyayı bir rüyaymış gibi görürler. Saldırganlıkları, üzüntü duydukları, ülkelerini çok sevdikleri için değil, "rüyaları" bozuluyor, otladıkları çimenliğe, yoncalığa başka gölgeler giriyor diye, insan haklarına, tartışmaya, eleştirmeye, bilime düşmandırlar. Yirminci asır Türk asrı olacaktı, işte felaket asrı oldu.

On yedi yaşındaki genç kızın uyurken, saçlarında unuttuğu tokası, beton blokun sert hışımıyla kafatasına demir çivi gibi saplanması, onlara sorsak, Tanrı'nın bir cezasıydı. Vicdanlarımız

utanmayacaksa, bu bedenleri neden taşıyoruz, Avustralya köylerinde yer arayalım kendimize... Bin yıl türküsünü söyledik ama "bir kazmayla bir kürek" alıp mezarını kazamadık, bok torbasına dönmüş vicdanlarımız utanmayacaksa uçsuz bucaksız okyanus adalarına siktirilip gidelim.

Yere göğe yemin olsun, o saç tokalarının intikamını alacağız. Bizi, artık bitmiş tükenmiş vicdanımız değil, öç duygusu yaşatacak. Götlerinde asılı kuyrukları çekip, omurilikleriyle dışarı çıkartana dek, hurdayız. Müteahhitlerin, siyasilerin gözbebeklerinin oyuklarının içinde hamamböceklerini tam dibinde ezip, parçalayana, o gözleri kapkara bir leke yapana kadar hurdayız.

Kardeşlerim, o melek göğüslü genç kızlar, o incecik biçimli, renkli saç tokalarım aynı sahillerde takıp, deniz suyuyla seviştikleri, oynadıkları günleri görene kadar, hurdayız.

26

Keşke, yerkabuğu yarılıp hepimizi içine alsaydı, tabiatın koynunda hepimiz mışıl mışıl uyurduk, sonsuza dek. O çakal, sırtlan müteahhitlerin beton bloklarından kefen olmaz, ey ülkemin genç kızları, kuş yüzlü çocukları kalkın ayağa! Gün birlik, beraberlik günüymüş, beyanat veriyorlar, yeterince birlik, beraberlik olup kan kustunuz, sizle neden birlik olalım, bu bağırsak yiyici, beyin emici yüz binlerce ahlâksız, vahşi herif devleti yönettiği müddetçe hangi beraberlikmiş bu, bizi de müteahhit mi sanıyorlar. Taş üstünde taş kalmamış, daha büyük gaddarlık hiç görülmemiş, öldürmenin bunca sapıkçası, zebanicesi görülmedi ve hepsi sağcı zihniyetin ideolojilerinde, holdinglerinde, televizyonlarında bağırıyorlar: Birlik olacak mıyız? Elinizden ne gelir artık, beton blok kefenlerinin üstüne üç tane de baykuş dikmek, işte sağlık bakanı baykuştan beter. Dünyadan akan yardım paralarını gören müteahhitler el ovuşturup, ekonomi yeni paralarla canlandı, yapılacak yüz binlerce ev var diye demeçler vermeye çoktan başladı. Kesimhaneler-deki kuzular daha şanslı.

Kardeşlerim, mahşerimsi o yer kâbus değildi, ülkemizin, sanayileşmenin gözbebeği, akşamları, denizin ve takımyıldızlarının ve dağlardan esen rüzgârların sevinçle dinlendiği o yer, sağcılara göre, bizi kötülöklere karşı koruyan bağışlayıcı Tanrı'nın iblis, cinleriyle bizi cezalandırdığı yer! Tanrı bizi cezalandırmak için sağcı müteahhitleri mi seçti, Allah'ın arslanı, Malkoçoğlu artık müteahhitler mi?

Sağcı ahlâkın ta kendisi bu çakallar!. Ceset kokularına musallat olan çakalları devlet kadrolarına yerleştiren ülkemizin "imanlı" "milli" nesillerin yüzyıllık mücadelesi, şimdi büyücü, münecim din adamlarına, liderlerine sorsak, bir yaşındaki çocukların kafasına korkunç betonları indirmeleri, Allah'ın bir cezası. Allah neden artık azraillerini milli eğitim, Bayındırlık Bakanlığı, ya da camilerden seçiyor?

Çakal, kurt, akrep, solucan kanıyla büyümüş sağcılar, tüm bu hayvanların karma organlarıyla karışmış, kılıktan kılığa giren siyasileri, medyasıları, Güneydoğu'da, Susurluk'ta da, yerkabuğu yarıklarından daha ağır bu en korkunç beton sütunla-

27

rı on yedi yaşındaki genç kızların üstüne indirirken, siyasi liderler, "Ne yapalım Allah'ın afeti, devlet her bir yurttaşa miğfer mi dağıtsın" diyorlar!

Kafatasları, gencecik çocukların, bir güvercin yumurtası gibi kırılırken, sağcı devlet ve onun uğursuz lideri, uykusuna, azmanlaşmış burun deliklerini tüm ülkeyi yutacak kadar açıp, bir eliyle de mumyalanmış kulaklarını kaşıyıp "Üstesinden geliriz" diyor, ne yapalım, bu hayvanların beslenme alışkanlıkları böyle. Tarak dişlerindeki açıklığa göçük altında, tek yanağı gül yaprağı gibi kokmuş bebeleri, tek ayağı parça parça ezilip morarmış genç kızların, kopmuş organlarını kurban diye veriyoruz, "birlik ve beraberlik tanrısı" adma...

Bu milli korkuluğu ayakta tutan gizli direkler, Sabancı, Koç, Çörtükler, holdingler, bebeklerin ağzından yüzyıldır sütü emmekle doymuyorlar, Çörtük'ün Ankara'daki Bayındır Hastane-si'nde tek bir depremzede yok, kapıdan kovuldular. Kameralar gösteriyor, enkazın beton deliğinden ağlayarak çıkan küçük kız, "Amca amca kardeşim öldü, amca amca ne olur annemi de kurtar," diye korkuyla bağıyor. Ceset kokuları hoşlarına gider. Tıkabasa yedikten sonra, çöl sırtlanı gibi ceset kokusunun hayaliyle uyurlar. Küçük kardeşim, kes sesini! Annenin cesedi, sağcı ahlâğın ağzında baldan zamklaşana kadar, yemek zorunda devlet!

Şimdi öldü mü otuz bin insan, genç kızların saç tokaları, okuluna yeni hazırlanan çocukların resim defterleri artık olmayacak mı, deniz kıyısında çalkalanan suları artık seyredemeyecekler mi? Denizlerin içindeki balık sürülerini, uçsuz bucaksız ovalardaki koyun, kuzu sürülerini yağmalayan, talan eden de onlar değil miydi? Dağdaki iki çobanın üstüne milyarlık helikopterleriyle otuz bin kişilik askerî kuvvetleri çullandırıp, dağın başında birbirlerine kerpiç damın altında sarılıp uyuyan zavallı insanların, yastıklarını, yorgan içlerini dahi kamalarla, bıçaklarla delik deşik eden bunlar değil miydi? Gecekonduşunda, atölyesinde, üniversite kapısında, on yedi yaşında genç kızların göğüslerinde bitmeyen bir korkulu rüya gibi çöreklenen, bu yüzbinlerce delirmiş, sağcı, yazarı, gazetecisi,

partilisi şişirilmiş borsaları, manyaklık, delilik, aptallık, canilik kusan, alev, çürümüşlük püsküren gözlerin sahibi bu insanlar değil miydi?

Mağaralaşmış sırtlan delegelerle doldurulmuş partilerinde milyonlarca minicik çiçek tozunu, ancak çamur yapmak, bu çamurdan ideolojik tabletler yapıp, yüzlerce üniversitede, on-binlerce

ilköğretim okulunda, kırk televizyonda minicik çocukların beyinlerine tıka basa dolduran bunlar değil iniydi?

Dünyanın daha hiç kullanılmamış, denenmemiş, en pahalı teknolojik silahlarını, joplarını, işkence aletlerini, henüz piyasaya çıkmadan, Amerika'dan, alkışlarla, övgülerle, kalkmıyoruz masallarıyla Türkiye'ye, bu halkın milyar dolarlarıyla getirip, yoksul halkı parçalayanlar bu insanlar değil miydi? Emniyetin damından atladı diyen resmi rakamlara göre üçyüzelli, sivil rakamlara göre ikibin kişiyi intihar ettirenler, bu adamlar değil miydi?

Masallarımızda tanıdığımız en büyük korku "gulyabani" idi. Gece, iri suratlı, çarşafa sarılmış bir heyula karabasan gibi gelirdi. Artık yunus balığı kadar neşeli ve sessiz çocuklar, dünya tarihinin en büyük canavarını günlerce televizyondan izliyor. Beton blokların çene kemiklerini kırdığı, onluk demirlerin ağız boşluklarından dillerini ortadan yarıp geçtiği, hava alamayacak kadar daracık enkaz altında, kendi nefeslerinin bir müddet sonra dünyanın en ağır zehirli otundan daha hızla kendilerini öldürdüğü, kurtarmak için çabalatmaya çalıştığı ayak bileklerindeki kemiklerini betona demire kemirtip, ke-mirterek kemiklerini, bedeninden kurtulmaya çabalarken, artık korkudan solumayı unuttuğu... Demirlerin, cam parçalarının karınlarının boş bağırsaklarını deşip, etten lehim gibi birbirlerinin bağırsaklarına, suratlarına banıp kilitledikleri o anda, imdat seslerini ıslıksı hırıltılarla, çığlık dahi atamadan boğularak öldüklerim... Bataklığa gömülen yılanlar gibi, beton blokların içine gömülüp, gecenin en güzel uykusundan, gömüldükleri taş blokların içinden, insanlığın hiçbir mucizesinin artık onları kurtaramayacak olması... aynı taş blok altında ezilip, karısı, çocuğu, birbirine kucağında bulanmış, yarı me~

28

29

lek eziği, yarısı kadınının yüz parçaya kırılmış bacak kemikleri, yarısı kafatasma karışmış, çocuğunun kıkırdak elleriyle, bir insan bulamacına dönüştüğü, o yerde, daha canavarca, onbin-lerce insan nasıl telef edebilirdi, bunu bu sağcı partiler, müteahhitler, holdingler dışında kimse başaramazdı. Bir labirent mi vardı, bir koridor mu hayatlarında, şimdi mezarları bilmece bilmece, karıncaların bile yuva yapamayacağı kadar pestilleş-miş taş blok aracıkları onlara dinlerinin, devletlerinin, müteahhitlerinin, bağışsever dayanışmasının bir armağanıydı!

O karınca yuvalarını da dünyaya daha fazla rezil olmayalım diye, çok görüp, kurtarma ekiplerini kovdular! Bebelerin kırılan kafataslarından büyük sıcakla yumurta akı gibi akan beyinlerini tüm kameralar görüp, ülkemizi dünyaya rezil ettiğimiz için devletimizden özür dileriz. Sayın Diyanet Başkanı, genç kızlarımız on dört yaşında gecenin bir yarısında, tesettüre uygun olmayan görüntülerle beton blokların altında erik kadar memelerini tüm dünya televizyonları gördüğü için sizden de, dininizden de özür dileriz. Sayın müftüm, cesetlerimiz, ağır sıcak altında çürüyüp, morarıp, pelteleştiği ve elle tutulmaz hale gelip, yardımsever dualarınıza yetişemediği için, sizden de, dininizden de, özür dileriz!

Kemalizmin Yan Etkileri

Mustafa Kemal kahraman bir devrimci ve Cumhuriyet'in kurucusudur. Sırf bu yönüyle hayranlık verici bir lider ve her türlü tartışmanın üstündedir. Ancak "Zeus" değildi. Mustafa Kemal bugün yaşasaydı, Kemalizmi zararlı cemiyetler içinde sayardı, çünkü kemalistler, 1960 İhtilali, 12 Mart Darbesi, 12 Eylül ve son olarak 28 Şubat gizli darbesiyle yönetime dört kez el koymuş, dördünde de cumhuriyeti, tarihi, ülkeyi, ilkokuldan üniversiteye, harp okullarından tıp fakültelerine tek adam mitolojisiyle açıklamaya mecbur kılmış ve hiçbir reform gerçekleştirememiş, "yukarıdan emir ve talimatlar" dışında hiçbir varlık gösterememişlerdir.

Kemalistlerin tüm darbe girişimleri burjuvanın işine yaramıştır. Ve her kemalist darbe; okumuş aydın kadroları ya tasfiye etmiş, ya susturmuş, ya da onları tedirgin bir sevgi gösterisi şovuyla yıpratmış, pasifize etmiştir.

Ve yine 28 Şubat gizli darbesiyle okumuş solcu aydın kadrolar, kemalizmin peşinden koşarak bir kez daha intihar etmişler, şeriati püskürtmek düşünceleri, avuntuları olmuştur.

Kemalizm hastalığını hep birlikte aşmak zorundayız, bu darbelerin sonu gelmeyecek ve bu insanlar ülkelerini sevmekten geri kalmayacak. Ve ülkelerini seve seve her defasında bu

30

31

hale getireceklerdir. Paranoyalaşan bu sevgiyi, bunaltıcı sadiz-minden çabucak ayırdetmek zorundayız. Bu yüzden onlara Kral Lear'm yalaka kızları gibi "yağ çeken" burjuva ve holding

aydınları gibi değil, kardeşçe, erkekçe karşılıklarına çıkıp, Kral Lear'm tek gerçekçi kızı Cordelia gibi soğuk bir onurla gerçeği yüzlerine karşı söylemek zorundayız..

Hiç kimsenin başka da şansı yoktur. Bunu, bu güzel Cum-huriyet'in önderi Mustafa Kemal ve bu güzel toprakların onurlu geleceği için birilerinin, hepimizin yapması gerekir.

Velhasıl kemalistlere bir çift lafım var.

Mesela İzmir İktisat Kongresi'nde alman kararların düşünceleri tek başına Mustafa Kemal'in değildi, o düşünceler bu toprakların aydınları tarafından otuz-kırk yıldır tartışılıyordu. Mesela Müslüman Türk zengin yaratma fikri, Meşrutiyet'ten beri vardı.

Mesela, Reji İdaresinin kaldırılması fikri meşrutiyetçilerindi, ancak savaşlar araya girince kapitülasyonların kaldırılması Mustafa Kemal'e kaldı.

Mesela Harf İnkılabım Mustafa Kemal icat etmedi, ilk alfabe değişikliği Azeriler'den geldi. Sonra Enver Paşa Osmanlıca'ya sesli harfleri soktu, yani fonetik alfabe Türkçe'ye uygundu, uygulandı, Osmanlı aydınları alfabeyi uzun yıllar tartıştı.

Mesela, Kılık Kıyafet Kanununu da icat eden Mustafa Kemal değildi. II. Mahmud'dan o güne yürürlükteydi, saray, asker çoktan devrimci yenilikler yapmıştı, Mustafa Kemal bunu da köklü bir çözüme soktu.

Mesela ziraat faaliyetlerini de başlatan Mustafa Kemal değildi. Abdülhamid döneminde tarla-tarım çalışmaları aydınlar tarafından en çok tartışılan konuydu. Cumhuriyet günlerinden çok daha ileride tartışmalar yapıldı. On binlerce köylü dergisi tek tek köylere gönderildi. Hatta, köye, Anadolu'ya gitmek fikri büyük siyasi oluşumlara, akımlara yol açtı, temsilcileri büyük çapta dergiler çıkardılar.

Orman Çiftliği, Atatürk'ten önce de vardı, bunu da adam eden, çekip çeviren Mustafa Kemal oldu. Mesela başkent Ankara olması fikri de Mustafa Kemal'in

32

değildi. Osmanlı aydınları içinde Anadolucular grubu vardı. Mustafa Suphi de bu gruptaydı. Konya'nın başkent olmasını talep ediyorlardı. Bu fikri de Mustafa Kemal devrimci kimliğiyle hayata soktu.

İlginç olacak ama olsun, bir fikirdir öğrenelim, mesela, Mi-sak-ı Milli düşüncesinin oluşması da Mustafa Kemal'e ait değildir. Misak-ı Milli, yani milli sınırlar fikri son yüzyılda doğup gelişti. Osmanlı'nın son asrında asker alınabilen, vergi toplanabilen topraklar kendiliğinden Anadolu olarak belirdi, çünkü başkaları vergi vermiyor, asker vermiyordu, görüldü ki vergi ve asker Anadolu'dan geliyordu, ve büyük bir kısmı da bugünkü haritamızın dışında kaldı.

Mesela, dil, tarih, Türk kültürü ve kurumları fikri de Mustafa Kemal'in değildi. Osmanlı aydınları tüm bu konularda çok uzun tartışmalar yapmışlar, tarih çalışmaları bilimsel eserlerini vermeye başlamıştı.

Gerçek o ki, Mustafa Kemal bu topraklar üzerinde yapılmış fikrî tartışmaları en yakından izleyen adamdı, takipçisi ve devrimcisi oldu.

Peki neden şimdi, ilkokuldan üniversiteye Mustafa Kemal'i tek adam olarak okutuyor, arka plandaki bu aydınları- tartışmaları es geçiyoruz.

Ve neden dört defa darbe yapan kemalistler, Mustafa Kemal gibi okumuyor, tartışmıyor, idareyi ele geçirdiklerinde, başöğretmen gibi değil, emir ve talimatlarla ülkeyi yönetmeye çalışıyorlar?

Ve neden, Abdülhamid'in diktacı yönetimine rağmen askerî kadrolar iki büyük devrimci kuşak çıkarttı. Birinciler, meşrutiyeti ilan etti, İttihatçılar Birinci Dünya Savaşı'nda heba oldular, İttihatçılar'm B takımı sayılan Kuvayı Milliyeciler ise hem İstiklâl Savaşı yaptılar, hem cumhuriyeti kurdular.

Ve neden cumhuriyet kadroları kulluk-kölelik düzeni hanedanı devirdikleri halde "devrimci" bir kuşak yetiştiremedi? Ve Osmanlı paşaları, analarından kul-köle doğmuşlardı, onlar için şeref, padişah için çalışmaktı, dünyayı böyle okumuş, böyle anlamışlardı. Buna rağmen padişaha başkaldırdılar. An-

„ ... 33

cak cumhuriyet kadroları, Mustafa Kemal'in sayesinde analarından yurttaş doğdu, hiç kimseye boyun eğmeleri gerekmiyordu. Ama neden, cumhuriyet kadroları siyasi liderlerine tapman, ibadet eden kadrolar çıkardı?

Çünkü İttihatçı ve Kuvacı kadrolar hayatı savaş meydanlarında öğrendiler. 57. Alay gibi meydanda savaştıkları tek bir adam kalmadı. Emir verecek, talimat verecek kimse yoktu, kendileri ayağa kalktı, kendileri uyguladı. Açlığı kendileri çekti, ölüme kendileri yürüdü. Bu yüzden çılgınlar gibi okudular, çılgınlar gibi savaştılar, tartıştılar.

Cumhuriyet kadrolarının emir ve talimat verme lüksleri yoktu, meydanlarda kendileri öldü, tarlalarda kendileri çalıştı.

Oysa, bugünün kemalist kadroları, o günün savaşlarını dahi bir tiyatro, bir sinema, bir roman, bir şiirin estetik becerisine getirmekten yoksun, okumuyorlar, tartışmıyorlar, marşlarla ayağa kalkıp, yoksul milyonların önüne geçip emrediyorlar. Kemalist kadrolar lojmanlarından çıkmıyorlar. Ve kemalist kadrolar Mustafa Kemal'den bugüne dünya devletleri içinde silaha en çok para ödeyen insanlar oldular.

Anadolu topraklarında ıgır aan Mustafa Kemal'in düşünceleri, kemalistlerin elinde taş bir baltaya dönüşüyor, kulluktan yurttaş yaptıkları insanların başlarına iniyor... Ve yalnız onları alkışlayan: Koç Holding ve Aydın Doğan'm militan-ke-malist ekranları. İnsana ıldırımcı bir şaka gibi geliyor.

Ve Koç Holding ve Aydın Doğan da iyi biliyor ki, Kemalizmi var eden duygu: Galeyan kültürü. Holding ekran ve yazarlarının gazıyla halk, eline Atatürk posterleri alıp sokağa dökülüyor. şova dönüşen mitingler, bağışlar, ödüller. Galeyan kültürü dünya üstünde en çok Kuzey Kore, Irak ve İran'da yaşıyor. Bir de bizde. Galeyan ancak, beyni çocukluğundan beri yıkanmış kitleler gelir.

Kemalist galeyanların tipik özelliklerini de öğreniyoruz; müsaade edilmiş bir galeyan. Yani işsizlik, açlık üzerine sokağa çıkmak yasak. Ama, bayrak, Atatürk denilince, serbest. Sindirilmiş halk, kimlik gösterilerine davet ediliyor.

Ve bu topraklar üstünde halk, hayatının hiçbir yerinde

34

"yurttaş" olamıyor. Yalnızca galeyana geldiğinde "yurttaşlıkla" ödüllendirilip, övgüye değer bulunuyor, başı okşanıyor.

Her şeye rağmen kemalistler "saf" insanlardır, eleştirmenlerin Kral Lear için söyledikleri gibi, "Yüce bir ruhla çocuksu bir dimağ birleşmiştir. Duygu bakımından bir dev olan Lear, kafa bakımından gelişmemiş bir çocuk gibidir".

Siyasetin binbir cilvesinden habersizdirler. Her defasında "zoraki" metotları bir öncekinin aynısı olarak kullanırlar. Her defasında nedense Koç Holding ve Aydın Doğan türü burjuvalarla uzlaşırlar. Kararlarını zorla kabul ettirebilecekleri yönetici sınıfı her zaman bulmuşlardır. Sert bir iklimde zor bir hayat yaşarlar ve kendilerini anlamayanları toplum dışına atarlar. Hiyerarşiyi reddeden her türlü fikre karşıdırlar. Kemalistler henüz . yaşayan, hayatta olan bir önder ıkartamamışlardır. Sivil hayat denildiğinde akıllarına balık avlamak, apartman önündeki bahçeyi düzenlemek gelir. Adaleti, sorgulayarak, araştırarak, tartışarak değer, doğrudan sağlarlar. Sosyal hastalıklardan büyük endişe ve üzüntü duyarlar, ancak, çözüm için sosyal mantığı allak bullak eden emirler dışında ellerinden bir şey gelmez.

Kemalistler Kral Lear gibi, padişah gibi, ülke toprağını tapulu malları gibi görürler. Dünya edebiyatının bu ünlü klasiklerini yüz defa okuyun. Kral Lear, ülke toprağını kızlarına paylaştırır ve bunadığında yanıldığını, aldatıldığını delirerek bağırır.

Lear, kızlarına ülke topraklarını dağıtmışsa, bir daha hangi hakla onları kalleslikle, sevgisizlikle suçlayabilir?

Çünkü, sarayın içinde kızlarından kendisine sevgilerini dile getirmelerini ister. Yalnız Cordelia dürüst davranır. Babasının sevgisine şov ve gösteri uğruna ikiyüzlülükle cevap vermez. Sessiz bir gururla babasına "hiç" der...

Kemalistler, her darbe öncesi ve sonrası, halktan ve medyadan, aleni sevgi gösterileri ister. Ve Koç Holding ve Aydın Doğan türü kurumlar, Kral Lear'm yalaka kızları gibi sevgilerini şımararak, bağırarak, gösteriyle sunarlar. Çünkü, onlar ülke topraklarının yağlı parçalarını çoktan kapmışlar, bunamış babalarını "idare" etmektedirler.

Oysa Kral Lear'ı gerçekten seven yalnız Cordelia'dır. Sevgi-

35

sinden emindir, ikiyüzlü riyakâr tavra girmez, midesi bulanır..

Bir ülkeyi yönetecek insanlar, devraldıkları toprağı yalaka gösterileriyle yönetemezler. Cordelia gibi soylu, onurlu insanlar, o topraklar üstünde krallık süreceklerse, babalarına gösteri olsun diye yüz vermezler...

Kemalistler sık sık medyadan ve halktan Kral Lear'm riyakâr kızlarından istediğini isterler: Sevgi. Bunu en çok Koç Holding ve Aydın Doğan türü burjuvalar ve onların aydınları fazlasıyla verir...

Biz vermeyiz, vermeyeceğiz... Çünkü bizler, Mustafa Kemal'in devrimlerini, tarihimizin en büyük devrimi gibi görmekteyiz. Ve Mustafa Kemal ile hanedanlık, halkın eline geçmiştir. Kralı artık halk seçecektir. Bu yüzden hiçbir "kral" tanımıyoruz. Tanımayacağız. Bu aşağılık sevgi gösterilerine pabuç bırakacak ülke ve memleket sevgimiz yoktur...

Ülke sevgimiz, bağımsızlıkla, onurla, direnişle, soylu bir adalet duygusuyla olur. Yalakaların ülke sevgisi, ülke topraklarından kopardıkları, kopartmakta oldukları ballı, yağlı parçaların hatırı içindir.

Ve kemalistler, tarihin bu en büyük oyunlarından biri Kral Lear'de olduğu gibi, bu numarayı yerler.

Ve bu oyun her defasında yine oynanır, Kral Lear, köpüre-rek, delirerek bize "hain" diye bağırır...

Boksullar

Çağımızın ünlü bilimadamı Erich Fromm, Sahip Olmak ya da Olmak adlı kitabında pazar ekonomisi karakter biçimini anlatır, kısaca, "pazar karakteri" der adına. Karanlık ruhlu, taş yürekli, ancak gösterişli kravatlı bu insanları şöyle anlatır:

"Yani insan kişilik pazarının malı olmuş gibidir. Kişilik pazarının değerlendirme ilkeleri açısından mal ve eşya satılan piyasalardan hiçbir farkı yoktur. Tek değişiklik ilkinde kişiliklerin, ikincisinde de malların satılıyor olmasındadır."

"Yani, insan kişiliğine verdiği değer, mala verdiği değer gibi değiştirilebilir, olması."

"Pazar karakterinin en üst hedefi, kişilik pazarında her koşulda başarılı olmayı sağlayacak olan, kayıtsız şartsız uyumu sağlamaktır. Bu tiplere içindeki bir insanda tutunacağı, değişmeyen ve kendini sayabileceği bir ego ve bir benlik bile yoktur. Çünkü pazarda her an yeni bir benliğe bürünmek zorundadır."

"Bu karakter, her an sürekli bir hareket içinde olup, her şeyi büyük bir acelelelikle halletmekten başka amaçları yoktur. Onlara neden aceleceğiniz dediğinizde, 'daha çok kişiye iş yeri sağlamak' veya 'firmanın üretimini arttırmak' sözleri olacaktır."

36

37

"Bu tiplerin büyük ve sürekli değişen bir egoları vardır ama hiçbirinin bir benlik ve bütünlük duygusu ile kendilerine özgü bir kişilikleri yoktur. Bunun nedeni, bireylerin benliksiz birer araç gibi düşünülmesi ve kişiliklerinin bürokratik ya da ekonomik büyük güçlere bağlı olmasıdır."

"Pazar karakteri, sevgi ve nefret duygularından yoksundur. Bu arada soru sormak, ya da kendini bazı duygulara kaptırmak, işleyişi bozacağından bunlara o büyük işleyiş içinde yer yoktur."

"Pazar karakteri ne kendisine ne de diğer insanlara yakınlık duymadığı için, hiçbir şey onu ilgilendirmez. Bu insanların elinde nükleer felaket, çevre kirlenmesi olmasına rağmen, bu olaylara karşı ilgisiz ve duyarsızdırlar."

"Duyguların yitirilmesi bu karakter biçiminin olaylara kolay ve pratik bir gözle bakmasını sağlar. Onun için önemli olan prestij ya da bazı şeyleri kullanarak konforlu yaşamaktır." Onların dostları da eşyaları gibidir.

Yüzlerce mimar, mühendis, gazeteci, Amerikalı üzerinde yapılan bu araştırmanın en hazin yanı ise şudur: Duygular sürekli yararsız, engelleyici olduğu için duygular dünyası kısır bırakılmıştır. Ve çocuk aşamasında kalırlar duygu açısından.

Bu karaktere sahip insanlar, Aydın Doğan, Serdar Turgut, Hakkı Devrim, Ayşe Arman, Gülay Göktürk vs. en adi müzik biçimlerinden çok çabuk etkilenirler, bu karaktere sahip insanlar, Saadettin Teksoy gibi şarlatan türü cinci, hocacı tiplerden aniden etkilenirler. Çünkü zekâları duygularıyla ayrı yönde ilerlemiştir. Ertuğrul Özkök'ün neden pop sevdiği, Demi-rel'i, Tansu Çiller'in neden en yakın siyasi arkadaşlarına eşya gibi davrandığı, Rahmi Koç'un ikiyüzlülüğünün ağacı bir çırpıda neden kestiğini anlarsınız.

Ancak, bu duygusuz insanlar yalnız değildir, onların duygusuzluğu bir başka kesimi ölüme mahkûm etmiştir!..

Şimdi de içimizde milyonlarcası yaşayan, ama fark edip, adam gibi göremediğimiz yoksul bir kesimden sözedelim. Tanıdığımız yoksullardan değildir bu insanlar, karın doyurmak hiç çözülmeyecek bir sorundur onlar için. Talihsiz bir yıldız

38

altında doğmuşlar. Aile fertlerinin hiçbirinin namuslu bir yüzü kalmamıştır. Ahır bozması evlerinde ne soğuşun, kışın, ne de aile fertlerinin dahi ölümlerinin farkındadırlar. Yoksulluk babadan oğula miras geçmiştir. İşsizlikleri de! Elllerinden hiçbir iş gelmez. Loş ışıklar, kırık camlar, yağlı kilimler, derme çatma sobalar, bulaşık suyu çorbalar ve çerden-çöpten eşyalar içinde yaşayıp giderler. Tüm bunlardan üzüntü, keder, gözyaşı, sızlanma, ağrı-sızı duymazlar, kızları kerhaneye düşse dahi... Ömürboyu kadınlarının düzgün bir eşarbi, eteği, erkeklerin düzgün bir işleri hiç olmamıştır. Getir, götür, kaldır, topla gibi yarım yamalak yardımcı işleri içgüdüyle yaparlar ve hep böyle yaşarlar. Şehrin kusmuğu yoksullar ise, bu insanlar kusmuğun acı sarı suyudur. Bir tek gün gazete okudukları görülmedi. Televizyonu dahi meraktan değil, orada durduğu için seyrederek. Onlar için hayatta hiçbir şey çarpıcı, şaşırtıcı, yadırgatıcı, garip değildir. Köhnemiş sandallarının sürekli su almasından hiç endişe duymazlar, boğuldukları, hastalandıkları, hayatın ışığını görmeden yavaş yavaş öldükleri evlerinde hiçbir bağırtı, çağırıtı, endişe yoktur!

Dondurucu rüzgâr altında, çöpten yiyecek toplayan insanların dahi umutları vardır. Bu insanlar da pazardan çürümüş, bozuk yiyecekler toplar ama, bunu bir iş, beleş, kelepir, ucuz olduğu için değil, hayat hep böyle bir iş olduğu için, gündelik hayatın gereği gibi yaparlar. Eski Hint masallarında dahi yoksulların gözlerinde bitmekte olan kandil ışığı gibi onurları vardı, ama bu insanlara para verdiğinizde alırlar, "Niçin veriyorsun?" diye sormazlar. Vermezsen sızlanmazlar. Dilenci, çapulcu, toplayıcı bir halde ama ısrarla bir aile görüntüsü içinde çabalarlar. Kurban Bayramında dahi uzak semtlerden bu insanlara, et-kol, bacak, but değil, bağırsak, içyağı, ya da hayvanın bacakları-kellesi gibi yerleri kurban diye bağışlanır. Aşağılanmaktan rahatsızlık duymazlar, kovulmaktan, siktiredilmekten gocunmazlar. Kimsenin işine derdine karışacak takatları yoktur, kendi dertlerine dahi. Sistemli bir şekilde çalarlar, ancak hırsızlık gibi çalma değil, açıkta gördüklerini alma âdetleri vardır. Çünkü bir hırsız için gerekli cesarete ve zekâyâ sahip

39

değildirler. Onlar asla etrafa bakarak yürümezler, başları önde ve büyük bir dalganın üstünde sürüklenmiş çöpmüş gibi...

Hastanede çalıştığım yıllarda bu insanları daha yakından takip ettim. Mesela herkes musluk, yiyecek, deterjan gibi ele avuca gelen şeyler çalarken, bu insanlar, parçalanmış kasaları, hiçbir işe yaramayan mukavva parçalarını aşırırlar. Değerli şeyleri sevmediklerinden değil, riski göze almadıkları için. Se-kiz-on saat hiçbir iş yapmadan bir sandalye üstünde kıpırdamadan ve sürekli ekmek yiyerek otururlar. Ancak, hayal kurmamak için o sekiz saati de, sandalyenin neresinden gıcirtı geliyor deyip gelişi güzel tamiriyle geçirirler. Sonsuza kadar makarna, bulgur yemekten bıkmazlar, o çelimsiz vücutlarıyla, önlerine beş tabak bulguru koysan, beşini de yerler, hiçbir yemeğe soğuktu, sıcaktı, diye bakmazlar.

Bir gün bir adamın oğlunun hapse düştüğünü duydum, adamın kılı kıpırdamadı, orali olmadı. Bir gün, bir başka kadının kızının bir pavyona kaçırıldığını duydum, kadın orali olmadı, merak etmedi. Anladım ki, olup biten şeylere karşı güçleri, takadan kalmamış. İşte orada düşündüm, biz gerçekten yoksul deyip üstünden atıyoruz, burada başka bir insan cinsi yaşıyor... Ne dinler onlara inmişti, ne anayasalar, cumhuriyetler onlar için kurulmuştu, çocukları balici, hırsız olsa da asla kederlenmez, hiçbir şey olmamış gibi sigaralarını yakıp, çantalarını çer-çöple doldurur evlerinin yolunu tutarlar. Her akşam evin yolunu şaşırılmazlar, aynı saatte o evde olurlar. Ama neden, aile fertlerine, topluma ve kendilerine karşı sorumluluk duymazlar!

Hayata karşı çok kırışmış ve çok eskimiş bir soru soruyorum, biliyorum, ama on yedi yıldır takip ediyorum bu insanları. Ot gibi yaşıyorlar dersem, belki doğru söylerim, ama bu ot gibi klişesi yüzünden bugüne kadar olduğu gibi tümüyle bu yaşamı, yaşayan ölüleri yanlış anlarız. Çünkü, bozuk toplum düzeninin babadan oğula geçirdiği çürümüşlük, yıkılmışlık, bitmişlik, kemiklerine kadar işlemiş, insanî duyguların ölümüne sebep olmuştur. Yoksulluğun iki kuşak süren şırıngası iliklerine kadar tüm kişiliklerini emip almıştır.

Boksullar adını ben yakıştırdım, çünkü bildik yoksullardan 40

değillerdi, ne diyeceğimi de bilmiyorum, çarşı iznine çıkmış askerler gibi hepsi yoksulluk üniforması altında tek bir insan gibi görünürler, yani hiçbiri görünmeden yaşar.

Bu insanları takibe almaya karar verdiğim gün 12 Eylül günüdür, ihtilal olduğu günün sabahı kahvede herkes heyecandan ölürlen, bu insanlar bir kenarda hamurlaşmış kâğıtlar ve çürük tahta suratlarıyla oyun oynuyorlardı ve günboyu bir kez televizyona bakmadılar, gördüm ve çok sonra anladım ki, ne ihtilal, ne deprem, ne bir sosyal felaket, ne bir maç ilgilerini çekiyordu.

Hastanede çalıştığım yıllarda bu insanların trajik, sahipsiz ölümlerine şahit oldum, yine işin içinden çıkamadım, çünkü 30-40 yaşları arasında büyük hastalıkların pençesine düşüyor, hastane, doktor ve ilaç ilgisizliğinden asla şikâyet etmiyorlar. Cenazelerinin ortada, sahipsiz kalışlarına ses çıkarmıyorlar. Ve hatta kadınlar kocaları, kocalar kadınları için kan vermek gibi kenarda

biriktirdikleri küçük paralar gibi fedakârlıkları asla yapmıyorlar. Ama yine de birbirlerinden asla ayrılmıyorlar, inatla aile görüntülerine bir zeval getirmiyorlar.

Ve zamanla inandım ki, nasıl bir hayvanın ölümü o kadar trajik gelmez ise bir insana, hayvanlaşmış bu insanların ölümü de trajik gelmiyor bize. Onlar körleşmiş av köpekleri! Sokaklarda buldukları çalı çırpıyla, ya da küçük komilik, getir götür işlerle karın doyuruyor, bu aptalca, amaçsızca yaşamların farkında olmadan gidiyorlar.

Çünkü bu insanlar, umudu kendileri kaybetmedi. Kendileri kaybetmiş olsalardı, bir umut, onu arayabilirdi. Umudu babaları kaybetmişti, ve babalarından aldıkları tek miras: Kaybedilmiş umut, yani ebedi umutsuzluk.

Bir gün sokakta dost olduğum balici bir çocuğun ailesiyle görüşmek üzere Akdere semtindeki evlerine gittim. İnsan maymunlarla, köpeklerle dahi konuşabilir, ama bu insanların ağızlarından iki saat boyunca tek bir cümle çıktı. Kızılay'a çocuklarını bulmak için incekleri iki dolmuş parası olmadığını söylediler. Birilerinin, çocukları yüzünden yıldırım gibi üstlerine gelmesinden rahatsızlık duymuyorlardı. Aile içi bir dertle,

41

televizyon seyrediyormuş gibi ilgileniyorlardı. Çocuklarının durumu dolayısıyla birileri üzülp kendilerine para, yiyecek verirse, uzamaktan artık kıvrılmış tırnaklı elleriyle uzanıp alıyorlardı, o kadar.

Aslında, dertlenip, üzülp, bağırıp, çağırıp, küfür edip, bir acıklı türkü söyleyip, ne lan bu hayat deseler, onları yoksullar kategorisine alıp, ben de rahat edecektim...

Onların hayatlarına nüfuz edebilmemiz, derinliklerinde olup bitenleri çözümleyebilmemiz hiç de kolay değil. Kolay olmadığını ergen yaşa gelmeden kızları, oğulları bizden daha iyi biliyor ve evlerini terk ediyor, kimi kerhaneye, kimi sokağa... Mesela kadmm ağzında yalnızca iki diş vardı ve bu iki diş aygır dişi gibi iri ve güçlüydü, ben de olsam kaçırdım bu evden, dedim.

Ya Savaş Ay'ın programında, ya Sıcağı Sıcağına programında ya da Şişli'deki masaj salonlarında mastürbasyoncu kız olarak çalıştıklarında, işte orada tanıyoruz onları.

Sokağa düşen çocuklar, ağlamayı, acı çekmeyi, kederlenmeyi, üzülmeyi, isyan etmeyi öğrenmek, yani statü olarak insan olmayı tatmak için kaçıyorlar o evlerden. Ve hepsi anne babaları için yeryüzü kültürünün en soysuz-sonsuz küfürlerini ediyor, nefret ediyorlar, görmek istemiyorlar ailelerini.

Orospulaşan, balici, it köpek olan çocukların büyük kısmı ölüyor, kayboluyor, dayanamıyor. Ayakta kalanlar, yaşları otuz-otuzbeşi devirenler, kendiliklerinden tarihin en büyük yasasını öğreniyorlar hayattan:

Yaşamak için ağlamak, acı çekmek, türkü söylemek yok. Tam bunlar yoksulluğu, değişmeyecek acı gerçeği hatırlatıyor, isyanı hatırlatıyor. Sokak, gazete, televizyon, komşular, olup biten her şey hayatı hatırlatıyor onlara. Kaldırım taşlarındaki diziliş düzeni, bulutların uçuşması, hayatı hatırlatıyor. Evlerinden, anne-babalarına isyan ederek kaçan bu çocukların ga-galaşan dudakları, artık öpmek yerine ısırmağa başlıyor. Ve her ısırıklarından dayak yeyip, hapse düşüp, anne-babaları-nm ne kadar haklı olduklarını görüp, onlar gibi suskun-duy-gusuz- takatsiz-kemik-çöp hayatlarına geri dönüyorlar.

42

Ve anne-babalarına yeraltında gizlenen Tanrılar gibi saygı gösterirler. İbadet ederler. Ve asla abartmadan. Ağlamadan. Sızlanmadan her akşam torbalarını çer-çöple doldurup, aynı saatte, aynı yoldan yeraltı Tanrılarının yaşadığı evlerinin yoluna koyulurlar. Duygu dengelerini bir gün olsun bozduklarında, ya birbirlerini bıçaklayıp baba katili olurlar, ya da sabaha kadar sokakta sızıp alkolik.

Anlamışlardır ki, anne-babalar onlara hayatın en yüksek gö-ğündeki nağmeleri öğretmiştir: Duygu dengelerini bozmadan yaşamak. Duygu dengelerini hiç bozmayan anne-babalarının kemiksi-buruşuk yüzlerinde, hayatı, dışarıyı, insanları hatırlatan tek bir çizgi olmadığı için kendilerini huzur içinde bulurlar. İşte ancak, hiçbir kışkırtısı olmayan sakin bir sığınakta yaşayıp giderler.

Çocuğu kerhaneye düşmüş bu insanların tek eğlencesi, kendiliğinden kapılarını yuva tutmuş sokak köpekleri. Her şeyi, en adi küfürleri etseler de, köpeklerini "eşek kulaklı" diye severler. Köpeklerinin hangi köpekle düzüştüğünü şehrazat hikâyesi gibi anlatıp ve evin tek güzel, en sıcacık minderini altına verip huzur içinde yatarlar. Ve ancak, Jack London'un dediği gibi: "Köpeğe kemik atmakla iyilik yapılmış olmaz. Gerçek iyilik, köpek kadar açken kemiği köpekle paylaşmaktır" diye, açlıklarını köpekleriyle aynı sofrada bastırırlar.

İşte sayın Cumhurbaşkanımız Savaş Ay'ın programını seyredip bu çocukları görünce uyuyamamış. Ankara Valisi'ne duruma el koyması için telefon etmiş. Ertesi hafta Kızılay'da bir afiş. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in yüksek huzurlarıyla sokak çocukları için konferans. Ve yine o günkü gazetede bir haber Demirci'den: "Serçeler bile yavrularını bırakmaz, bunlar nasıl anne-baba yavrularını sokağa bırakıyorlar" diyor...

Ne diyelim sayın Cumhurbaşkanımıza. Uyuyamıyorsa geceleri, o da bu yoksul insanlar gibi en sıcacık minderlerini versin köşkün köpeklerine. Kusmuş, serçeymiş, yavruymuş gibi beyanatlar verip, bize sokağı, dışarısını hatırlatan duygular hatırlatan şeyler söyleyip...

43

Otursun, oturduğu yerde, serçeymiş, yavruymuş, aileymiş, hayatmış, yıldızmış, doğaymış gibi lallar edip DUYGU DENGEMİZİ BOZMASIN!..

Yüksek sınıf, şöhret ve para için duygu ve onurlarını gönüllüce iptal ediyor. Hatta ömürleri bu duygularla dalga geçmekle geçiyor. Ancak, bazen bir yoksula üç-beş kuruş yardım etmek istediklerinde, bu yoksul insanlarda onur arıyorlar. Yoksul insanlara yardım etme şartını bu insanlarda onur aramaya bağlamak, Türk halkının değişmez zaafı ve hastalığıdır.

Kokarak Ölen İnsanlar

44

Leman dergisi yıllardır döt laleleri seçiyor. Bilmiyorlar ki lalenin hası, yazarları Nihat Genç! 10 yıl oldu, neler çekiyorum, acılı yemeyeceksin, mayalı içki yok, kış geldi mi soğuğa çıkma, yumuşak, kadife kumaşlı sandalyeden başkasına oturma.

Birçok hastalığımı kendim tedavi ettiğim için, sabırlı, dikkatli olmayı, kendimi korumayı, önemsemeyi öğrendim, rahatlığın, keyfin de vücut için ilaçtan değerli olduğunu, acı gerçekleri önce kendime itiraf etmeyi öğrendim. Hatta, her insanın mutluluğu yakalayabilmesi için vücudunda, onu sürekli dikkatte tutup meşgul edecek bir hastalığın olması gerektiğine inandım. Kestir, kurtar diyenler de oldu. Doktorları, hastaları inceledim, henüz ameliyat kıvamına gelmedi. Ancak, hastalığını arkadaşların bilmemeli. Sık sık takılırlar, "Bak oğlum, kaşıntın varsa bir kere düzdüreceksin". Allah'a bin şükür bu ince kalpli zarif esprileri yüksek sesle ve her ortamda yapacak bollukta arkadaşım var. Hatta, "Bak oğlum, dünyanın en mutlu yaratığı ...kılmış sıpadır... Bir kereden bir şey olmaz" denemiş de olursun.

Böyle yazmış olmakla denemek arasında da bir fark yoktur aslında, hadi biz bu ibneliğe alıştık, şu güzelim gözlü şirin mi şirin sıpalardan ne istiyoruz? Yalnız ben mi. Şu an içeride yatmakta olan Doğu Perinçek Cumhuriyet gazetesinde "Emperya-

45

lizme gelen eşcinsellik" başlığı altında bir yazı dizisi yayımlıyor, şu paragrafı birlikte okuyalım: "Bilimadamları gürültülü bir ortamda bırakılan farelerin bir süre sonra eşcinsel ilişkilerini gözlemliyorlar. Emperyalist-kapitalist sistem, bunalım dönemlerinde yarattığı kargaşalık ve güvensizlikle insanları serseme çevirmekte ve gürültü altında kalan farenin durumuna itmektedir..."

Yazıyı, başka bir sefer tartışırız da, bu farelerin de çektiği nedir canım? Yazı şöyle devam ediyor: "Gürültüde kalan farenin durumunu, son yıllarda Rusya halkı büyük acılarla yaşadı..."

Yani, farelerden toplumsal tezler, fikirler üretiyoruz. Hadi sıpayı geçtik, o Anadolu'nun kavruk, evde kalmış evladı, ama, bir yazar fare dedi mi duracaksın, çünkü fareden bahseden yazar, bilimden bahsediyor demektir. Bilim, deney, fare laflan artık günlük gazetelerin de katkısıyla aynı anlama geliyor.

Bilimadamları fareleri kurban yapacağına, benim gibi yazıya kendi kaşmtısıyla başlayıp, durumu harbiden kendi deneyimlerinden örnekleseler bilime katkıları daha büyük olmaz mı? Olmaz. Çünkü bilimadamları o kadar sosyal, ideolojik, siyasal olarak düzöldü ki, kendilerinden emin değiller. Kendimizi la-boratuvara koysak, taraf tutarız, fareler ise modernizmin iğdişinden geçmemiştir, doğaldır, karakterleri, namusları, ahlâkları, daha içtendir, sağcı, solcu, devletçi, cumhuriyetçi gibi davranmaz, taraf tutmazlar.

Doğrusu, dişimi sıktım, acı yiyen farelerin "basur"a karşı verdikleri tepkileri konu edinen haberleri okumadım. Ve büyük mucize gerçekleşti, şubatın birinci günü hastalığım bıçak gibi kesildi.

Trabzon'dan gelen ağabeyim, uzun yıllardır görmediğimiz Kayseri'deki akrabalarımıza uğramış. Otuz yıl önce Trabzon Maçka'dan Kayseri'ye yerleşen yakınlarımız Erciyes ve Toros dağlarında arıcılık da yapıyorlar.

Bir kavanoz hakiki Toros balından bir kaşık yediğim gün mucize gerçekleşti. "Akit" gazetesi bu haberi duysa: "Allah'ın mucizesi" diye manşete çeker.

Böyle şeylere ben de inanmam ama ne yapabilirim, on yıldan beri beni yeyip bitiren "basur" Toros balı sayesinde tarihe

46

gömüldü; içimi derin bir sevinç kapladı, öyle neşeliyim ki anlatamam. Abartmak istemiyorum ama, ilk defa havadan gelen sudan ucuz bir mucizenin şaşkınlığını yaşıyorum.

Kaç gündür bu mucizeyle yaşıyorum. Akrabalarımız ki, en büyükleri Şeref Amcadır, ben onu 10 yaşlarında yaz tatillerinde köye gittiğimde tanıdım. İnce uzun, çok kırışık yüzlü, çok çalışkan insanlar. Köyün bitimi ünlü Maçka Ormanı'ydı, altı sünger gibi yumuşak iğne yapraklarıyla dolu, üstü gün ortasında bile karanlıktı. Kar dizboyu olduğu günlerde, sırtına eski Osmanlı tüfeğini geçirir, kurtların ayak izinden dağlar tepeler aşar, inlerini bulurdu. Sisli dağların ardında yağmur hiç dinmez aylarca çiselerken, çingiraklı ineklerin ahırdan çıkışları kutsal bir tören gibiydi. Çakalların, sansarların sinsice her gece tavuk kümesinden birkaç tavuğu kandırıp parçalamaları ve hâlâ çakalların uğultusu, zifiri karanlık geceyarılarının kutsal töreni gibiydi. Ahşap ve toprak

zeminli evin içinde duvara açılmış canavar ağızlı kara fırında minderden büyük ekmeklerin yapılması kutsal tören gibiydi. Tuzlu, yağlı, ıslak tereyağının yayıkta günlerce sallanıp, mermer kaya parçası gibi bir kâse içinde önümüze konması kutsal tören gibiydi. Dağdan dağa büyük yatak çarşafalarını çırparak, gererek Kızılderililer gibi konuşmaları kutsal tören gibiydi.

Şeref Amca, ormandan kaim ağaç kütükleri sürükleyip getirmediği, deniz gibi dalgalanan yonca çayırında orakla ot biçmediği, dizboyu çamura dönen tarlayı komşularla birleşip bellemediği zamanlarda, arı kovanlarıyla uğraşır.

Bir gün kovanın deliğine kadar soktum gözümü. Bir vinç gibi kocaman patlak patatese benzeyen eliyle boynumdan tutup fırlattı beni geriye. Günlerce ağladım. Ama, bir kez içeride olup bitenleri görmüştüm. Bir kaşık bal verdi bana, "Deli baldır vurur, fazla yeme" dedi. Peteğin mumunu emerek sakız gibi çiğnerken, kovanlardan uzak tutup konuşurdu benimle. "Deli bal ne demek?". Şeref Amca, Kraliçe arı sinirliyse, onun balı da delidir, deyip kestirip attı. Ama sonra, anlar gündelik işini yaparken, balı, çiçeklerin etrafında dans etmeden getirirler, o bal delidir, dedi.

Şeref Amca'nın dediklerini hiç unutmadım: "Çiçeklerde as-

47

İmda bal yoktur, çiçeğin özsuğu olur, arılar minik borularına çektiklerinde, saniyede yüz kere kanatlarını çırparak bu özsuğu tatlılaştırır. Ve özsuğu iyice çalkalamak için, çiçeklerin etrafında dans ederler..."

Dediklerine inandım, meyveler niye tatlıdır, rüzgâr dallarını salladığı için, insanlar ne zaman tatlıdır, çok çalışıp dans edip yoruldukları zaman, orgazm, Mevlâna, metafizik uçlara kadar götürdüm işi...

Çiçeklerin renklerinin bulutlu, yağmurlu, güneşli ve sabah, öğle, akşam ayrı ayrı tonlara büründüğünü ve büyük gövdeli ağaçların şefkatle miğfer gibi en narin çiçekleri fırtınalara karşı nasıl koruduğunu, hangi bayırın hangi rüzgârı aldığı için o çiçeklerin hangi mevsimlerde açtığını ondan öğrendim. Hilesiz, hurdasız, sert alınlarının teriyle taştan ekmek çıkartan bu masal gibi Anadolu insanların değişmeyen yoksul hayat kavgalarına romanlar yetmez. Balı, dönüşte eve getiren ağabeyim, "Bu insanlar melek" dedi. Birkaç saat karşılıklı sustuk, derine, otuz yıl öncesine daldık. Kendileri sabahın köründe deprem yarıkları gibi çukurlarla dolu tarlalara girer, bizim için evin önünde, iki ayva ağacı arasına hamak gererlerdi. Ağabeyimle birlikte yine, "Bu insanlar sahici melek" dedim. Yoksulluğun ve çalışmanın melekleştirdiği bu insanları tanımak da hayatımın en büyük mutluluğu, gerçek mucizesi...

O gece işte bunları düşünüp mışıl mışıl uyudum. Uyurken, 10 yaşında giremediğim kovanın içine girmişim. Hayallerim yıkıldı, bir kâbus gibiydi, kovan pis çalılarla doluydu, arılar büyük bir

savaştan çıkmış gibiydi, yüzlercesi balın bataklığına gömülmüş boğulmuşlardı, yüzlercesi yorgun adımlarla peteğin mumunun üstünde, güç bela arkadaşlarını sürükleyerek çekiyorlardı. Birçoğunun kellesi kopmuş, ayakta kalanlardan birkaçı geniş yaprakların battaniye gibi altına girmiş, soğuk ve pişmanlık dolu gözlerle olup biteni izliyordu.

Genç bir arıdan dinç ve yırtıcı bir ses duydum. "Bir kraliçenin ölümüyle dağıtmayalım arkadaşlar!" Ayakta kalan binlerce genç arı başına toplandı. "Acilen kraliçeyi seçmek zorundayız!" Bir diğeri, "Kraliçeyi seçene kadar kovanımızı temizleye-

48

Hm, havalandırılım, çiçek ve ceset parçalarını toplayıp süpü-relim" diyordu.

Genç arının konuşmasına bayıldım, havaya kalkmış kahraman başı gibi, zaten aynı köyün çocuğuyuz. Bolşevik gibi sert bir konuşma yaptı: "Yakında kovanımızdan Ankara'ya bir kavanoz bal gidecek, sert çileler çekmiş, coşkun bir yazar, kendini Ergüder Yoldaş gibi ota, böceğe vurmadan, sıkıntılarından birkaçını bitirelim, ancak bu iş için, Toros Dağları'nın denize bakan yüzünde çalışacağız bu ay..."

Kovanın üstüne yağmur saklayarak vururken, genç arının konuşması alkışlarla kesildi. Ayakları zincirle bağlanmış genç bir arı çıktı kürsüye, dramatik bir konuşma yaptı, ürperdim: "Ablası 17 yaşında ölen 7 yaşındaki çocuklara işkence yapılmasın yasası çıkartalım..."

Vücudumu ter basarak kâbusla yataktan fırladım. Rüyamda ciddi bir karışıklık çıktı, hayalle gerçek birbirine girdi. İnsan zihni neler uyduruyor, cinlerin bir şakası mı, korku dolu bir suskunlukla yatakta öylece durup sabahı bekledim...

Telefonda bir arkadaş: "Samsun Cezaevine görüşe gidiyoruz, hazır araba var, hemen gel..." Gittim. Yolda çiğköfte yiyorum, soğuk taşlara oturuyorum, acımıyor, keyfim yerinde. Görüş yerinde bir sürü şaklabanlık yaptım, yabani mandalar gibi şa-kalaştım. Müstehcen fıkralar anlattım, tek bir satırında bıkkınlık olmayan, şenlikli ve klas küfürler savurduk.

İçeriden çok sonra, uzun boylu, zayıf yüzlü, genç bir tutuklu geldi, sessizce. Hali yoktu, yüzü solgundu. Alçıdan bir tebessümle hoşgeldin dedi. Şakalarımızı, kapıya konulmuş eski bir tel dolap gibi dinledi. Bu uzun boylu ve sessiz delikanlıların çok içli bir müziği oluyor, dedim içimden.

16 yaşında içeri düşmüş, pankart açmaktan. İşkenceler, kalp, böbrekler iflas. Şimdi yirmisine giriyor. Ayrılırken herkesle kuvvetle ve neşeli bir kas gücüyle kucaklaştık, o an, bazı şeyler vardır eksik kalır, döner, doyamaz bir daha kucaklaşır-sın. En son onunla kucaklaştım, saygı ve çekingenlikle yanaklarımızdan öperek.

Bastık gaza girdik yola, ben basur maceraları anlattım, arka-

49

daşlar güldü, yol uzadı, sıkıldık, berber fıkralarına geldi sıra. Gecenin bir vakti resim gibi sessizleştik. Vurdum kafayı yattım...

Telefon sesiyle uyandım. Bir arkadaş ağlayarak "(...?) (dünkü uzun çocuk) öldü" dedi. İşkenceden hali kalmamış, 16 yaşında girdi, bakımsızlık, 20 yaşında ölüsünü veriyorlar, alt tarafı bir pankart açmış...

Buna can dayanır mı? En son beni öpmüştü... Açtım pencereyi Ankara'ya yumuşak bir yağmur yağıyor. Yağmur yağdı ben ağladım, yağmur yağdı ben ağladım... Şimdi, içeride koğuştta herkes ağlıyordur, dedim. Bu kadarı da fazla Tanrım, kafamı duvara vurdum, alnımda kanlı bir boynuz, buna can dayanmaz... Adli Tıp'a koşalım, polis her yanı kesmiş... Yakınlarından bir genç anlattı... Dedi ki, 7 yaşındayken, ablası 17 yaşında kalpten ölmüş... Yığıldım yere. Gergin ve kâbus dolu gecenin tılsımım şimdi öğrendim, başım döndü, kusar gibi oldum...

İçeride insanlar işkenceden ölürken, son bir hafta küçük bir hastalığının iyileşmesi yüzünden dünyanın en neşeli insanı gibi havalara uçmamın suçluluk kompleksi ayan beyan rüyalarım giriyordu, işte Kraliçe arı, gözleri kırmızı bir kömür, hiddetle bağıyor: "Ben size demedim mi biz o balı, o uzun çocuğa en son sarılacak, öpecek görüşçüsü diye bu adama gönderdik, bu ...kılmış sığa yazarlar kendilerini ne bok sanıyor?"

Ertesi gün yakınlarından birini bulup konuştuk. Babası müstahdem, dedi, süt, şeker yüzlü bir adam, temiz, sakın, efendi, ihtiyar, yorgun... Evleri Mamak'm bile tepesinde, işe gitmek için babası, her sabahın beşinde kalkmak, iki vasıtaya binmek zorunda... Arkadaşlarına, komşularına oğlum pankart açtı, içeri düştü diyemedi, kâh utandı, kâh korktu, "Oğlum askere gitti" dedi. Dökük dişlerinin arasında bal damlayan bir gülüşü vardı ama, dünyanın en güzel armağanı gencecik oğulları yalnız bırakmıştı onları. O küçücük maaşla, yemediler, yedirdiler. Kendini ibadete vermiş gibi oğullarının peşinden koşturdu. Beş yıl önce, henüz 15 yaşındayken uzun oğlunu, bulaşıkçı aldı yanına... İki ay çalışabildi, ağırına gitti bulaşıkçılık, ayrıldı... Oğlu yanmdayken, nazik bir adam, alını ayna gibi parlardı,

50

şimdi, ak düşmüş o simsiyah kaşlarının arasından bıçağın suyu gibi gözyaşları düşüyor. Yoksulluğun mekleştirdiği bu insanları devlet döve döve öldürüyor...

Buna can dayanmaz. Kendimi sakinleştirmem lazım. Hemen alan değiştirip Belgin Doruk'un hayatını okudum. Kendinden 25 yaş büyük Faruk Kenç adında sinemacı sosyeteyle evleniyor. Enver Paşa'mın karısı Naciye Sultan'm ailesi, yalıları, antikaları, sefaları etrafında şamatası, eğlencesi bitmek bilmeyen İstanbul geceleri. Ne çok eğlenmiş, ne çok mutlu olmuşlar,

fotoğraflarına bakıyorum, yüzleri yumuşak, giysileri yumuşak, gülümseyişleri yumuşak. Benim de böyle yumuşacık yüzüm olsaydı, hak veriyorum hepsine, simsiyah saçlarım omuzlarına atıp, ahû bakışlarıyla sabaha kadar vursunlar şarabın köküne...

Delirmek, olmayan bir şeyin peşinden koşmaksa, sabaha kadar balkonda, helada, sinek, böcek aradım, sonunda mutfakta ziftlenirken buldum birkaçını tüm acımı onlardan çıkardım, ulan ziftlenip duruyorsunuz, yaptığınız bal, kum gibi güzel çaresiz annelerin memelerine süt mü oluyor, hela sürgüsü gibi kilitli gözleri, aç çocukların meşinleşmiş yanaklarına kırmızılık mı oluyor, yaptığımız bal, devlet oluyor, dayak oluyor, bundan sonra kızgın, kör kaya kaşlarının altından akrepler toplayacağım...

Hayatımın en korkunç gecesinden uyanırken, demir kapılı bir hücrede başı ezilen iri kıyım bir akrep gibi gördüm kendimi. Tanrım, nedir bu evin hali... Bir telefon...

"Nihat unutma, birkaç arkadaş halkevinde seninle tanışmak istiyor." Alelacele çıktım. İşte artık gün batıyor, kraliçemle uzun uzun konuşuyorum.

Güzel kokulu sevgilim. En hoş kokulu çiçeklerin balını öperken nasılsa dudakların, öyle dinle beni. Bundan on sene önce, taşlar, arabalar, elbisem, sigaram, dokunduğum tüm nesnelere zehirli sarmaşıklar gibiydi. Sonra pembe sürgülü kapısını açiverdi dünya. İnsanı sarhoş eden, yumuşak, okşanan şeyler, ağzı en tatlı sevgililer gibi dokunduğum şeyler... Eşşekler gibi mutlu oldum, seyrettikçe.

Zaman denen bu akarsu gönlümü çeldi. Öğle sonraları bir küçük yürüyüş, dişlenmiş nar tadında. Akşam vakti bir sigara

51

içimi, zambaklar tadında... Anladım ki, bu dünya, sevgililer sevgilisi. Bir günü akşam etmek, güzeller güzeli...

Sonra gördüm ki, sesi tatlı, yatağı sıcak, can tatlısı tahtirevan gibi bu güzel hayat, insanı ham ayva tadında bencil yapıyor...

Gencecik, şarap yüzlü çocuklar, ıtır kokulu genç anneler, polis işkenceleri karşısında tarihin en vahşi eziyetleriyle parçalanınca, işte bu yüzden gözlerimizi yumuyoruz. Çünkü, bir kez olsun kelebeklerin çimenler üstünde dans ettiğini gören insan, hayatı herkesten, her şeyden kıskanıyor. Geride kalan tüm iğrenç, soysuz katliamlara sessiz kalıyor...

Rahatı kaçmış bir insanı, sonsuz öpüşlerle bir daha kurtaramazsın kraliçem... Artık itiraf edelim, ...kılmış bir sığa olmadan, bu deniz ülkesinden güzel bu topraklarda hiç kimse mutlu olamayacak...

Halkevi küçük bir oda, içeride sigara içmek yasak. Üç-beş kişi ancak var. Yarım saat kadar konuştum, dışarıya attım kendimi, saç diplerimden fişkırın teri durduramıyorum, soğukta titreyerek sigara içmenin tadından...

66 yaşında genç bir delikanlı, konuşkan, sıcak, hareketli Hasan Baba'yı burada herkes seviyor. Erzurum şivesiyle konuşuyor, Horasanlı. Ne tatlı konuşuyor. Bal gibi. Gençliğinde başından geçen siyasi kavgaları anlatıyor. Ağlar gibi oluyorum. Dudakları, avuçları yarılmış. Üstü başı, kavrulmuş toprak renginde. Horasan Dağları'nda, karın altında donma tehlikesi yaşadığı geceleri anlatıyor. Ağlar gibi oldum. Kara tren vagonları gibi, ağır kömür yükleri çeker gibi konuşuyor. Bak, "Nihat Gardaş, şu insanlara bak... Sokağın loş köşelerinde insanlar görüyorum, aynı renk arabalar içinde insanlar görüyorum... Bu insanları öyle göriyem ki... Hani eti buzdolabına koymaz, dışarıda bırakırsan... Toprağa çıplak ayakla basmamış, bir kere eline pabucunu alıp bu puştların peşine düşmemiş... Nihat Gardaş, bu insanlar kokarak ölürlər. Ben onları ele göriyem, hepsi kokir bunların..."

Kokirler... Kokirsiniz... Kokiyrik...

52

Malta Kuşatması

Bu, gri, kara, korkunç, duru şehirde yazmaya başladım. Büyük demir kapıları, geniş avluları, mehtabı, günbatımı yok bu şehrin. Şehre ilk girdiğimde duvarlarında Orhan Kemal'in 72. Koğuş, Murtaza, İspinozlar adlı oyunlarının afişlerini hatırlıyorum, her yer karanlık. Titreyen mum ışığı gibi sessizce, ölü yatağı gibi kirli köşelerinde, yıllarca kafalarımızı duvara vurur gibi düşündük. Küflü turşu kavanozlarına benzeyen soğuk, sarı apartmanların nemli bodrumlarındaki çay ocaklarında bekledik. Benim gibi yüz binlerce genç çocukla, aynı siyasi kara örümceğin ağlarında. Kimseye etmedim şikâyet, eve dönüp, altı aydır masanın üstünden kaldırılmamış tabağın dibindeki incecik yağ tabakasıyla oynarım, sona kalmış üç-dört patates kızartmasıyla yalnızlığımı bölüşürüm. Terden sırlıklam, sabaha dek desenler çizerim yağın üstüne. Ruhumuzu temizlemekten kömürleşip bez parçasına dönüşmüş bedenimizi avutacak ne bir aşk yorgunluğu, ne uzaktan geçen bir gemi. Orhan Kemal'i ellisinde yakalayan onlarca yoksulluk hastalığı, otuzunu geçmeden oynamaya başladı vücudumuzla.

Öyle ince bir yüzü vardı ki karanlığın, boğucu bir dumana sarılmış incecik yağmur, ıssız, çıplak, soğuk, hasta, inleyen, hep susmuş, kemik ve paçavra yüzlü insanların yanma sürük-

53

ledi beni. Yorgunluk ve çaresizlikten sıırıslıkam yüzleri seyrederken, yuttular beni, başka bir insan oldum. Yedi kat yalnız kuru insanların ranzalaştırdığı çay ocaklarında, kebabçı komi-leriyle geceleme öyle dokunurdu içime. Kim konuşsa, eski bir kol kayışına dönmüş boynu, kızarmış yüzü, yetim, kim konuşsa, kendi sesim sanırdım. Kimseye etmedim şikâyet, yazdım. Tabağın dibindeki yağa desenler çizdim, üç küçük patates kızartmasının yanmış köşelerinden sergiler açtım.

Benim gibi, bir kez olsun alınına ayışığı vurmamış, yüz binlerce ecük, cücük, kara, güçsüz, çelimsiz, sessiz, kız, erkek, toz, toprak, çalı, çamur, ne idüğü felaket karamsar bir kalabalığın içine düştüm. Aklımın ucundan hiç geçirmediğim patlayıcı maddeler taşıdım. Beynimde gıcırtilı bir zımpara. Balıkçılar, biracılar, kebabçılar, çiçekçiler, afişlerle karmakarışık Sakarya'da yıllar boyu turlarken, kasa tahtasından iki çiviyle çatılmış incecik omuzlarım, sarsıntısına dayanamazdı düşündüklerimin, ayaklarımın bağı çözülür, tökezlerim. Entarisini sıyırmış içyağı suratlı bir korku, kalabalığın ortasında önümü keser, durduğum yerde boşa yokuş tırmanırım. Sidik kokan bir rezillik suratım. Bitmek bilmeyen Allah'ın belası kocakarı soğuklarında, yumruklarım, ceplerimde sıkılmaktan yumurta kabukları gibi sertleşir, bir çözülseler altıma işeyeceğim, her şeyi sil baştan karıştıracağım.

Telaş, telaş içinde ölürdü akşam. Aklımı alırdı tanıdık biriyle merhabalaşmak. Ne zordur aylarca kilitli kalmış kısa, paslı konuşmalar. Her gün havalandırıp bin kez ütölediğim, katladığım kısa konuşmalar, merhaba, nasılsın, kızgın bir demir gibi ağzımın içini dağlardı. Acı soğan gibi midemi yakar hal hatır sormak, dehşet içinde tir tir titretir, uçurumun kenarında, mahşer yerinde, ey insanlar, nasılsınız, bugün nasıl geçiyor, deyip bir tutam kuru ot gibi kopartacağım ayaklarımı topraktan.

Çatalın ucu kaim gelir desenlerime, kibrit çöpünü liflerine ayırır, çamaşır ipine kelimeler dizerdim. Sessizce ağlamak için akşamları kurulan pazarlara gidiyorum. Bayi önünde dergiler karıştırır, mütemadiyen saçmalayan edebiyat hastalarıyla kuşatılmış bu ülkeden tiksinti duyan küfürler savururum. Dolu

54

bir salonda oturmam. Benimle, mektup gibi uzun boylu konuşan eşek kestanesi olsa, beyaz geceli, peri masallı, yangın gibi kara güller yetiştirip, aşık olacağım. Ağzına kadar bokla tıkanmış şehir helalarımın aynalarında, gürültülü sümkürüş-lerle daha da çirkinleşir yüzüm. Hiçbir işim yokken kaçırım, çok işim varmış gibi oraya buraya koşuşan insan seline. Zehir kırmızı biber gözlerimi herkesten saklarım. Bu karanlık derin sularda zıpkın yemiş balıkların acısını, denizin üstünde gemi güvertesinde seyredenlere anlatmak ne büyük ihanettir, deyip, hırsımdan ağlarım.

Nereye baksam, memeleri hamam kesesi gibi kir ve pişmanlık çığlıkları dolu, yorgun, tık nefes yaşı kadın aksırıkları görüyorum.

Deli Türkan bunlardan biriydi, (ne zamandır görülmüyor, ölmüş mü?). Kürt balıkçılar akşam pazarı, sardalyeyi, hamsiyi tanımayan Ankaralıya, bağıra bağıra hamsi diye kasıyor! Müşteri tezgâhların içinde korkudan herkesin kulaklarını kapattığı tiz bir çığlık kopuyor. Turşucular, ekmekçiler sokağa fırlıyor. Akşam telaşını, yorgunluğunu unutmak, eğlenmek için Deli Türkan'la dalga geçiyorlar. O da kendini savunmak için yeri göğü yırtan kuduzlu bir çığlık atar, soğuk akşamları orta yerinden cart diye ikiye ayırır. Yoldan geçenler, dükkân sahipleri dayanamaz, "Bağırtmayın kadını, günahdır yapmayın" diye itişir kakışırıldadı. Birini mi öldürüyorlar, biri mi boğdurtuluyor, yirmi iki yıl aralıksız her akşam Deli Türkan'ın çığlıklarıyla akşamlar kırbaçlardı beynimizi. İşinde gücünde kalabalık kaskatı kesilip kalırdı, korkudan.

Asit gibi içimi öyle bir oydu ki bu çığlık, delirme fantezim Deli Türkan gibi çığlıkla başlıyor, üstümü başımı paralayıp karayollarına kaçıyorum. Nereye kaçsam, havada asılı kramp girmiş bir ığlık. Nasıl korkunç! Kadavra tahtasıyla ruhumu dövüyor. Nasıl acı bir çığlık, zıpkın gibi beynime giriyor. Aklımı alır, korkudan içimde ne varsa boşaltır. Issızlığın ortasında uğulda-yan, tınlayan boş bir tabuta dönerim. Hücrede sorguda bizi bekleyen, bozuk, yırtılmış, banda kaydedilmiş işkence çığlıkları...

Ya da halkın kara isyan bayrağı mı bu ığlık! Kulaklarımızda infilak eden teneşir, hepimizi aynı tragedyanın seyircileri

55

yapıyor. Çiçeklerin uykusunu bölen korkunç bir ağlamayla yıkanmış incecik bedenlerimiz, ya da, kültür diye bir korku bahçesinin içine mi düşürmüş bizi.

Medeniyetler müzesine kaçıyorum. Hitit tanrılarının gözleri çıldırmış patlak, arslan heykellerinin gözlerine bakın, kudurmuş gibi fırlamış, kartalların gözleri delirmiş, hepsi vücudumuzu hırpalayan dehşet tiz çığlıklarla orada bağırıp duruyorlar. Neden, Buda gibi mülayim suratlı tanrılarımız olmadı.

Kemirilmiş fare kürklü mantosu, yirmi yıldır yıkamadığı beton gibi kalıplaşmış saçlarıyla Deli Türkan'ı herkes tanır, şehre ilk girdiğimde yirmiüçyıl önce ben sadece Orhan Kemal'in, Yaşar.Kemal'in, Kemal Tahir'in Çukurovalı, Orta Anadolu köylerinin abooovvv diye bağırın kahramanlarını tanırdım. O günlerde bir kırtasiye-kitapçı dükkânında tanıdım Türkan'ı, üstü başı perişan deliyi görünce ürküp geriye kaçtım. Elinde, Sakarya esnafından yiyecek topladığı çantası aynıydı. Yaşlı kitapçıyla çok sakin, hatta fazlasıyla zarif konuşuyordu. Herkesin alay ettiği, hayatı boyunca yıkanmamış kadınla sakince nasıl arkadaş olabiliyorsunuz, diye sordum yaşlı kitapçıya.

Çok güzel bir kadındı diye başladı, bir doktora aşıkta. Aşkları dillere destan, doktor başka kadınla evlendi, ne olduysa işte... Dükkâna gelir gider aşk romanları alır. Okur, almaz ise, saatlerce romanların kapaklarındaki resimlere bakar, güler, onlarla konuşur. Deli Türkan'ı, aşk romanının sayfalarını, portakal yapraklarının kokusu gibi çevirip çevirip kokladığımı gördüm. Ne zaman yalnız kalıp hüznülense, Deli Türkan'dan öğrendiğim gibi, kokularım sayfaları.

Aklımı aldı kadının çılgılığı, kendime, bu memleket bu kadar büyük adam, hayırlı evlat çıkarmış, onların şiirlerinin, sanatlarının peşinden gitsene, ne arıyorsun bir delinin karanlıkları yırtan vahşi hayvanlar gibi çılgılığının peşinde. Kelimelerimin acı şekeri, yazdıklarımın üniforması, içimde hafif ateşte pişen deliliklerimin ta kendisi oldu bu çılgınlıklar.

1980'e kadar hapishanelerde mahkûmların çoğu kız kaçırmadan suçluydu. Türkiye çok değişti, artık kız kaçırma en düşük

suçlu grubunu oluşturuyor. Türkiye'nin önünde milyonlarca kara böcek biçimli genç kız bekliyor. Uygarlığımız ne barışa yaradı, ne ekonomiye, ne demokrasiye. Bir güzelleşmeye iyi geliyor, ancak, bu düzenbaz yoksulluk, yalnızlığımız buradan da meyvesini alamıyor.

Çirkinlik utanç verici bir hastalıktır! Ömrüm boyu gördüğüm en çirkin kızdı Rıdvaniye. Kızı görünce, yüzüm, asit dökülmüş gibi acıyla oyuluyor. Konfeksiyon atölyesinde kendisiyle birlikte ellinin üstünde genç kızla aynı dairede çalışıyor, akşam saat altıda stad kapısı gibi boşalıyorlar, hızla otobüs duraklarına koşuşarak. Rıdvaniye ise, o kadar boş masa varken, gelir masama oturur. Çayım içip, sevgilisini bekler. Çirkinlik sosyal bir kötülüktür. Sarkık alt dudağından salyası, sümüklüböcek ağı gibi yürüdüğü yolda ipincecik uzayıp giderdi. Yapış yapış saçları pırasa rengi, gözleri korkudan fırlamış. Geniş ve engebelerle dolu alını onu ilkel bir hayvana benzetiyor.

Bir iş bulmanın keyfi ona yetiyordu belki. Çirkinliği ustaba-şmm kendisine sarkmamasını sağlıyordu, belki. Ama dev bir hindinin suratına benziyordu, sarkarak katlanan yanaklarında geniş bir tüy tabakası vardı. Kendimi tutamayıp iğne ucu bir gözüm ilişse, günlerce unutamıyorum suratını. Çirkinliği yetmiyormuş gibi, arkasında patlamış fermuarından iç donu gözüdür, götünden düşmekte olan eteği, bir zahmet toplamazdı. Kararımı çoktan verdim, sel, depresyon, savaş., çirkin bir kadından daha büyük acılı bir felaket yoktur. Bu acımasız talihsizliği tasarlayan Tanrı'yla aram açılıyor. Ahlâkla ahlâksızlığı, güzellikle çirkinini ayırt edecek tüm geleneksel ölçülerimi kaybettim. Bu uyuşuk, miskin, aptallar ve çirkinler sürüsünü, bir toplama kampında yakmıyoruz. Sovyet bayrakları, afişleri ne kadar abartılıymış, güçlü yapılı, güzel adaleli işçi kızları. Yoksulluk insanın bedenini erittiğine, insanı aptallaştırdığına göre, bu kadar dinç, sağlıklı, güzel olabilmeleri mümkün değildi.

Konfeksiyon atölyesinden fırlayan yüzlerce kara küçük bi-çimsiz böcekleri, akıntılı cerahat gibi yüzlerce suratı gördükçe kafam karışıyor, altüst oluyorum. Kendimi toparlamak için manavın önünde dakikalarca sera malı çilekleri, kirazları sey-

56

57

rediyorum. Onlar da çok pahalı.

Yoksa çirkinlik, halkın kara isyan bayrağı mı? Görün bu suratları mideniz kalksın, görün ey insanoglu paniğe kapılın, mutsuz olun, görün zıkkımın kökünü yeyin.

Rıdvaniye'nin sevgilisine ise, şaşır kalıyorum, incecik bir oğlan, gururlu, sakın, duru bir yüzü var. Yolunu gözlüyor, bu ucube kızın etrafında centilmenler ve melekler gibi fir dönüyor. Birbirlerine sokulup sokak sokak sonsuz bir mutlulukla gözlerini kapatıp dünyayı unutup duruyorlar. İş çıkışı, heyecanlı, çalımli bakışlarla kızı bekliyor. Nasıl başarmış bu leş parçası yüzü sevmeyi. Bu çocuk hangi ülkeden, nasıl bir dünyadan gelmiş!

Yıllar geçiyor, yaseminler gibi sevgilisini öpmekten dudakları kurumadı, baharlar geçiyor, çınar yaprakları çiğneyerek birbirlerine sarılmaktan yorulmadılar. Bense, çığığım hazırlanıyorum, bu akşam, olmadı yarın buz gibi kırılıp çığ gibi düşeceğim. Öyle mutlu yürüyüşleri vardı ki, işte yine geçiyorlar deyip, derin bir sevinçle tuhaf aşıkları izlerdi, insanlar. Ben ise kulaklarımın dibinde kramp geçirip kaskatı havada kalmış mızrak uçlu çığık tarafından uçuruma çekiliyorum. Ne zaman görsem bu boklu kumruları, çekingen, mahzun çocuğa bu çirkin kıza niye aşısın ki, budala diye küfürler savururum. Hiçbir aşk insanı bu denli kör edemez. Bizler çiçek tozları mıyız rüzgârla uçuşurken kime toslarsak onunla hazla sevişelim. Kontrolümü kaybediyorum, pamuk ipliğine bağlı hayatım, Türkan'ın çığığıyla koptu, kırılacak. Çığıklarıyla lunaparkta sörf yapanlara imreniyorum, iz süren av köpekleri gibi beynimin bağırsaklarını hırpalayıp kokuşturan çığığı bekliyorum. Bir zamanlar Aziz Nesin, Talip Apaydın, Fikret Otyam, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Fakir Baykurt, onlarca, köylünün, varoşlardaki insanların yasını, ağıtını, cahilliğini, çaresizliğini es-tetize ediyor, çok satıyorlardı. Kemal Tahir çok ciddiydi, plan ve program dahilinde köy romanlarıyla köylümüzü, yurdumuzu kurtaracaktı. Şimdi, bir telefon açıp en mahrem orgazm çığıklarını dinliyorsunuz, haber bültenleri, acılı annelerin, gecekondularda saçını başını yolan yoksul insanların çığıklarını

pazarlıyor. Çıgıllıklarımız, medya tik pazarda her Allah'ın akşamı şov görüntüleriyle montajlanıyor. Hepimiz, zevkli menekşe gözlerle dünyanın en azap verici seslerini katı bir psikolojiyle izliyor, bir de üstüne sanattan, edebiyattan sözediyoruz.

İşte burada, bu sokakta, odalarımızda, televizyonlarda bu çıgıllıklar, bin yıllık tazeliğiyle hiç değişmiyor, bin yıldır çıldırıyor, yüreği olan her şeyi yakarak, beyinlerimizi, kulaklarımızı kesiyor. Acıyla, yoksullukla cehaletle göğe yükselen çıgıllıkları satan, şova döndüren bu ülkede ne işimiz var. Çaresiz, zavallı insanların saçını başını yolarken fırlattığı can yakıcı çıgıllıklardan orgazm olan, dünyanın en sapık mutlu insanları oluyoruz.

Zevkle nasıl izlenir bu programlar, bu iniltiler, bu ağıtlar, keyifle nasıl seyredilir cenaze törenleri, cumartesi anneleri. İnsan ruhunun dinamitlendiği bu seslerle hepimiz eğlenip, oyalandığımızı göre, ne ülkesi, ne sanatı, ne vatanı, ne insanlığı. Osmanlı da böyle yaptı işte, bu yoksulluğun çıgıllığını savaş narası Allah Allah seslerine dönüştürdü, yuttu, kaybetti.

Yeni bir tür, sapık, başka cins insanlar olduk.

İçişleri Bakanlığı önünde, akşamları, kaçamak sevgililer parkı vardır. Anayoldan içi karanlık. Sevgililer ikişer ikişer tüm bankları doldurur. İçişleri Bakanlığı'nın önünde nöbet tutan polisin canı sıkılır, gelir, tek tek bankları gezip kimlik kontrolü yapar. Öpüşmekte, sarılmakta olanların keyfini kaçırmaz. El feneriyle iyice kimlik resimlerine, sonra kızarmış pembe yüzlü sevgililerin yüzlerine. Belinde ağır makineli silah.

Ne zamandır ağlamaklı ve yalnız oturuyor Rıdvaniye. Sevgilisi çocuk yok ortalıkta. Garson Kemal'e sordum, "Hayırdır, bizimki yalnız" dedim. "Polis, parkta tekme-tokat dövmüş bunları..."

Duygusallıkla salçalaşmış bu romantik aşktan ben de kuşku duyuyordum, ayrıntılarıyla dinledim. Polis niye dövsün. Gizli, cinsel bir entrika anlatır gibi, kulağıma, fermuar muhabbeti başlamış bankta. Kız boylu boyunca banka uzanıyor, oğlanın fermuarını açıyor. Yalap şalap tutkuyla kendilerini kaptırdıkları bir anda, polis yakalıyor.

Tamamlanmamış bir orgazmın ortasında dövülmek kadar

insanı ne acıtabilir? Oğlan, ağırına gitmiş olmalı hiç ortalıkta görülmüyor, Rıdvaniye, mutsuz, çökmüş, sigara ve çayla ağlayıp duruyor. Garson Kemal, kızın ezik, düşkün halini gördükçe, kulağıma: ".mma koduğumun memleketinde garibanların yiyişmesi bile yasak..."

Öyle günlerce işledi içime. Tam sırası, bas çığlığı, parala üstünü... Emir verdim kendime, bas çığlığı.

Tam da o sırada, Türkan'ın çığlığı Sakarya'da korkunç tınla-masıyla patladı. Uçurumundan düşen çığlıkla senkronu nihayet yakalamıştım, basıyordum ki çığlığı...

Yanımdaki masadan, benden önce, Rıdvaniye, yeri göğü titreten, bomba düşmüş gibi şangur şangur çığlık atıp, aynaları kırmaya, sandalyeleri parçalamaya başladı.

Neye uğradığımızı şaşırdık, garsonlar sakinleştirmek için kollarından tuttu. Garson Kemal kulağıma, "Kopardı ipi, rahat etti!" dedi. Su, kolonya getirdiler. "Nefes al bacım, sakin ol bacım" sesleri arasında kızın masasında buldum kendimi.

Niyeyse, ne biliyorsam, ben de nasılım ki, kızı sakinleştirmeye çalışıyorum, ağzımdan ilk çıkan laflar: "Bak abla çığım, Kanuni, Türk tarihinin en büyük padişahıdır. O bile iki kere büyük yenilgi yaşadı. Biri Viyana Kuşatması, gittiği gibi geri geldi. İkincisi Malta Kuşatması... Turgut Reis şehit oldu. Otuz-bin levent sulara gömüldü. Bugün bile Malta'da, Turgut Reis adında lokantalar vardır..."

Garson Kemal tuhaf tuhaf gözlerime baktı, kızı kimlere teslim ediyoruz gibisinden beni bir kenara çekti. "Bir saniye Nihat ağabey, sen şöyle çekil..."

Oysa ben daha hazırlıklıydım ipi koparmaya. Rıdvaniye benden önce kopardı. Çok düşündüm bunu, anladım ki domuzdan, eşek keşanesinden olsun ayrılık acısı duyacağım bir sevgilim olmamış.

Aradan yıllar geçti, Kemal'i gördüm. "Hatırlıyor musun Kemal, Rıdvaniye'nin, Türkan'ın çığlığıyla ortalığı birbirine katmasını". "Zavallı, kafayı yedi, gitti..." Sonra gülererek yüzümün içine bakarak "Sen de az değilsin, neydi o Viyana kapıları Na-polyon... Neyse iyi görünüyorsun, toplamışsın..."

Haşlanmış Yumurta

Kardeşim Davut Genc'e

Hastabakıcılar demir gıcirtılı arabayla, demir karyoları soğuk uykusundan kaldıran küfürlerle, sabah kahvaltısının haşlak çayım çelik bardaklara doldurur. Hastane servisleriyle özdeşleşmiş bu gıcirtılı arabalardan biri törenle değiştirilmiş, sekiz -on lions kadın kulübünün aldığı servis aracıyla gazetecilere poz verip, aracın bir yüzüne kocaman harflerle falan lions kulübün hizmetidir, yazısını yazıp, mutluluk ve sevinçli alkışlar ve hastaların uzaktan bakışlarıyla servise sokmuşlardır. Sabah kahvaltısı hastabakıcının tanzimiyle oluşur, bazen üç, bazen beş zeytin, bir de Bozkurt reçeli, en

ünlüsü, haşlanmış yumurtadır. Günlerce depoda beklediği için çürümüş kokar. Her sabah servislerde, ruhsuz ve hayvanca yumurta hakkı, zeytin hakkı üzerine kadınların saç saça kavgaları aşiret kavgası gibi.. Mahşer yerine döndürür servisleri.

Her Allah'ın sabahı "yumurtam çalınmış", "hayır benim hakkımdı o yumurta", diye bağıran kadınların arasına girip mahkeme etmek, haşlanmış yumurtaların bölüşülmesinden çıkan kavgalarda en duyulmamış kadın küfürleri duyarak güne başlamak; umutsuz bir imha savaşında yumuşak karnınız sün-güleniyor, bok, püsürük, bağırsak, herkesin boynuna sarılıp, bulaşıp, lağım tıkamış leşlere dönüyoruz.

60

61

Parçalanmış kaya parçasına benzeyen öküz suratlı hastabakıcılar bu yüzden buranın krallarındır. Kömürleşmiş patates gibi burunlarıyla kavganın ortasına girer, bir Tanrı gibi, üç zeytinin, haşlanmış yumurtanın, fazladan bir dilim ekmeğin gerekçeli kararını açıklarlar! Hastabakıcılar depodan aldıkları teneke zeytinin yarısını her daim iç ettikleri için, diğer yarısını ta-neleştirip bölüştürmek, Türk milletinin asla çözülemeyecek en hazin, en sert sorunudur!

Bu küfürleri her sabah duymak, yarım uykulu, acılı gözka-paklarımı frengileştiriyor. Yalnızdım odamda, bu berbat pisliğe bulaşmadan güne başlamanın imkânı yoktu, bir daktilom vardı odamda. Saat başı kalkıp hastaneyi kolağan eder, yine her sabah doktorun gelip, hastalarım yatırıp muayene ettiği ilaç kokulu bu hasta yatağında kemiklerimi duvarlara vurmaktan düzeltmenin imkânı yoktu!

Çocuk koğuşunda, haşlanmış yumurta kavgasında saç başı yolunup bir kenara fırlatılmış, berbat suratlı bir genç kadın tanıdım. Papaz sakalı gibi saçları. Kocasını işsiz, zavallı bir adam. Çocuğu spastik, 4-5 yaşlarında. Çocuğu yüzünden çalışmıyor, beş kuruşu yok. Alnında deri o kadar incelmış, üzerinden ustalıkla sıyırdığı ince zar gibi, bir hüznü, acı çekmiş yüzü var ki, eskiden pencere önlerine asılan kurumuş biberler gibi.

Kadına gidip yardımcı olsam, ertesini gün diğer kadınlar ona sulandığının dedikodusunu çıkartıp, o meşhur iğrenç küfürlerden savuracaklar: "Kız cadı, yumurta yemek için memurların ...ikini mi yalıyor". Bu küfürler öyle korkaklaştırıyor ki beni, suçlulukla başımı yere eğip hızla geçiyorum koğuşun önünden.

Yemekhane ise görülmemiş bir bolluk, şölen! Henüz sabahın seherinde üç büyük tava et, pırzola, büyük ocaklarda gizlice pişirilip, sırtlan suratlı kapıcılar, aşçılar etrafına çöreklenmiş.

Hayatım orada, bu köylü, köpek adamları, büyük ateş ocaklarının içine kafalarını sokup yakarken, bitebilirdi! Bugünlere nasıl geldim sanıyorsunuz. Oturur hayalimden hikâyeler yazar, avuturdum kendimi. Ne yazayım. Hikâye değil mi, güya o kadın benim sevgilim. O benim, çok uzaktaki karagözlüm, ka-

62

rasevdalım, ben, dürüst, soylu, geniş bıyıklı eski zaman subayı. Kadını hayal edip çiziyorum portresini. Yolunmuş saçlarını hikâyemde düzeltiyorum. Uzun siyah saçlarını ırmak gibi beline indiriyorum. Kelleşmiş alnından dümdüz kesilmiş perçem indiriyorum. Kısa bluzunun kolundan fırlamış kas izlerinin üstünde diken diken olmuş tüylerini, dudaklarımla düzeltiyor, bembeyaz, yumuşak beyaz kadın eti dolduruyorum...

Kalemimle canlandırdığım bu eli sonra şehvetle ısıriyorum. Her şeyi unutmanın yolu, hikâyem güzel olsun, kelimeleri özenle seçerken geçirdiğim zamanın eriyip kaybolması, işte, unutmak için dışarısını. Tam da o kadını anlatan Melih Cevdet çevirisi, Bennet adlı şairin sözlerini yazıyorum: "Seni Siyahlığın İçin Seviyorum / Şu Göğsünü Saran Karanlık İçin / Seni Efkârlı Sesin için Seviyorum / Gölge Gözlerin İçin /.. Ve şiirin ikinci dörtlüğünde şu mısra deli ediyor beni: "Unut Köle Olduğunu Bir Zaman."

Her gece sabaha doğru dörtte, iki saatlik uykuma yatıyorum ve beşe doğru, morgun kapısında ölü çığlıkları, ağıtlarıyla uyanıyorum, hortlak gibi. Öyle umutsuz, çıplak, perişan cesetlerin mezar yüzleriyle karşılaşıyorum ki, duvardaki bembeyaz küflenmiş kabarmış yağlıboyalar cins bir virüs gibi, kabir böcekleri gibi ruhumu, tenimi yiyor. Cesedin başında paralanmış insan kalabalıklarının gasilhane mermerine çarpan cıvıltılardan kurtulmam imkânsız. Çünkü, görevim burası, ekmek param burası, nöbeti bırakıp bir yere gidemem. Ne diyeyim, üstünü başım parçalarken, gasilhanenin çaput süpürgesinin üstüne bayılıp düşüvermiş kadınların parçalanmış eşarplarına, entarilerine, "Teyze, burada ağlama, git evinde ağla" mı, diyeyim. Kadınlar çığlık atmıyor, beynime, ruhuma, küçükken önünden geçtiğim karanlık gecelerdeki mezarlıklardan ölü dişleri, fare kuyruklarından jiletler, cam parçaları fırlatıyorlar. Dilenci kılığında binlerce anne çığlıkları, köpek, sırtlan gibi insan eti yiyor! Kafa derilerinden sinir parçalarını gagasıyla çıkartan leş akbabalarına dönüştüğü imamın sesine, ezanın sesine karışıyor; bu sabah yerinden taşlar, duvarlar, çöplük dağılıp, tüm yola yağlarıyla akan yemek artıkları bile kurtulamıyor bu seslerden!

63

Her sabah, yola yayılmış yemek artıkları içinde, onlarca an-ne-babamn biçimsiz şalvarlar, yaşmaklar, entariler içinde sınırsız bir bozguna uğramış bedenlerini yerden yere atışlarını seyretmek dayanılır şey değil, sanki görünmez zehirli bir oltanın kancası, tam da ciğerlerinin orta yerinden onları tutup savuruyor, hayali bir denizin içinde şizofren bir ahtapot gibi kollar, ayaklar, bacaklar, her şey yönünü kaybediyor!

İnsan bedenlerinin maskesiz, kaygısız, aldatmasız, böyle hesapta olmayan paramparça edilip kudurması, insanlar sanki burada, hayatları boyu duydukları tüm zevkleri, suçlulukla Tanrı huzurunda kezzaplaştıırıp döküveriyorlar birbirlerinin gözlerine! Tüm duygular iğrençleştirilip sarkıt buzulları gibi kafatasımıza düşüyor. Adını kimsenin koyamadığı bu ötelere öte şölen, kol, bacak, yırtınma, bağırırlarla deliren kalabalık; sonsuzluğa mı uçmaya çalışıyorlar, korkaklığım verdiği acemilikle hareketlerinden biz mi anlamıyoruz, ama, insan hayatının en yüksek uçurumunun kıyısında, en dibe düşmüş kendi canından bir yere sarılmak istercesine boşluğa atılmış bu bedenler bir zaman sonra, acayip, obur bir vahşi hayvanın homurtularına dönüşüyor.

Etraftan geçen herkes, bu akıl almaz histerinin içine çekiliyor, hiç kimse dışarıda kalamıyor, ölümün çöl kertenkelesinin tüylü bacaklarıyla donatılmış sofrasına davet oluyoruz!

Ama onlar belki de on yılda bir ölü başında ağlıyor, ben, her sabah hurdayım, bu soğuk ölüm davetine katılacak gücüm kalmadı. Kendimi kurtarmanın tek yolu, camlar, duvarlar, ameliyat bezleri, kanlı sargılarla dolmuş taşmış çöp bidonları kadın çığlıklarıyla soğuk öldürücü bir kurulukta kasılırken, ben o hayalimdeki kadına mektup yazmaya başladım. Hayalimde yarattığım o uzun siyah saçlı dişî kadının macerasına gömülmeliyim. Sanki, soğuk, katı cesedimi mezara bırakırlarken, ben, kendimi son bir can havliyle, romantik, bir gölün usûl usûl serin sularına atmaya çalışıyorum. İşte bu kaçıştır benim yazarlığım.

Allah kahretsin, öyle usta bir kalemim var ki, hayalle gerçek birbirine karışıyor. Hikâyemi okuyan kadınların başı dönüyor,

64

bu kadar sahici, eşsiz bir aşk, yok diyorlar! Çocuk koğuşundaki perişan, zavallı kadının iç çekişlerinden, süslü kelimelerin hilesiyle damarlarımdaki kanı sımsıcak ısıtan yeni bir sevgili yarattım. Güya karagözlüm İstanbul'da. Hikâyemde, ben ona trenle İstanbul'a gidiyorum. Kanadı kırık bir kuş gibi koynunda ağlıyorum, ama, kazanova bir kara kaplanın, müthiş erkeklik gücünü bedenimde hissediyor, fütursuz bir gururla kadına dörtbir yandan saldırıyorum. Önce Kadıköy İskelesi'nde buluşuyoruz, Üsküdar'da bir çay bahçesinde saatlerce oturuyor, onu garsonlardan utanıp, saklanarak, gizlice öpüyorum. Tüm bunları öyle ayrıntılı gerçekçi yazıyorum ki, spastik çocuğuna yedirecek beş kuruşu olmayan kadına olan aşkım, olmayan bir tuvale kelimelerle

çiziktirdiğim gizli ve büyü bir bahçe! Yazarlığımı, kalemimi, o büyü bahçeden kurtaramıyorum.

Sabaha doğru, morgun kapısında ölüm feryatları gasilhane mermerlerinde çarpılırken, kurtulmak için, işte burada, uyduruyorum, uyduruyorum, güzelleştiriyorum ve düzüyorum bu kadını!

Hikâyemin utanç verici karanlıklarda sapıkvari, yüzü asla kızarmayan ahlâksız yerlere uzanmasından asla korkmuyorum! Kelimeler beni nereye atarsa, kadının orasını en olmadık kalabalıklar içinde dişliyorum.

Korktuğum başıma geldi, yazdığım hikâyemi masanın üstünde unuttum. Ertesi gün, aynı odada göreve başlayan doktor arkadaşım tüm hikâyeyi okudu. Çok hoşuna gitti. Hakkımda gizli bir şeyler öğrenmiş olmanın yaygarasıyla, fotokopisini çıkartıp, tüm hemşirelere dağıttı. Ertesi günün akşamı nöbete geldiğimde, herkes benim ilahi aşkı ve gizli cinsel fantezilerimi konuşuyordu.

Gecenin sıkıntısıyla yazılmış hikâyem ortalığı karıştırmaya yetti. Başhemşire odasına çağırdı beni. Gün boyu elinde fal, burç kitaplarıyla gezen, hoşsohbet, fazlasıyla kilolu bu kadın, iki yardımcısını odasından çıkartıp, beni karşısına aldı. "Oğlum, sen çok güzel bir çocuksun, benim de böyle bir aşkı oldu, İzmir'de, artık İzmir'e öldürseler gitmem. Bana o günleri hatırlattın. Benim bakanlıkta tanıdıklarım var, gel senin tayini-

65

ni İstanbul'a çıkartalım, sevdiğin kızın da yanında olursun!"

Bana, olmayan, hayali sevgilim için yardımcı olmaya çalışıyor. Eline benim hikâyemi aldı, bak, dedi, Bolu Dağı'ndan telefon ederken söylediğin şu sözler: "Sırtına vuran gölgenden bir ömürboyu oynayacağım uçurtmalar yapmaya geliyorum!".. Başhemşire, "Sahiden bu kadar seviyor musun?" dedi. Başhemşirenin hülyalanmış gözlerinde hayalkırıkığı yaratmak istemem, ama, "Dikkat ettiyseniz, hem trenle gidiyorum hikâyede, hem de Bolu Dağı'ndan telefon ediyorum, çünkü bu bir hikâye, aceleyle yazılmış..! Yani, böyle bir kız yok, hayalimde yazdığım bir hikâye..." Başhemşirenin göğüslerinde tatsız bir infilak oldu. Kızgınlıkla bağırdı: "Yazık o kıza, nasıl sevmiş seni, bu erkekler hep böyle..."

Ben, yeniden "yahu bir hikâye" diyemeden, Başhemşire: "O kızını üzdüğünü duymayayım, hadi, istersen, İstanbul'a tayinini de çıkartırım..!"

Başhemşirenin odasından çıkarken, ilk defa orada düşündüm, hayatta elimden gelen tek şey yazmak, hayatım için tehlikeli olmaya başlıyor. Bundan zehirli ve ürkütücü bir gurur duydum. İkinci şey, başkalarının hayallerine lağım fareleri gibi iğrenç ve korkakça bir yoldan giren, aşağılık, ruhsuz biri gibi hissediyorum kendimi.

Bu tereddütler içinde, üçüncü bir şey çırılçıplak önümde, işte yine gece başlıyor, yine morgun kapısında korkunç ölüm çığlıkları sabahın dördünde tüm varlığımın yolunu kesecek, delirmeden sabahı nasıl bulacağım. Kalemim usta bir tiyatrocu olabilir, hayaller başkasının olabilir, ama, bu serum şişeleri, ilaçlarla canlı cenazeye dönmüş hayatın en deli yerinde bir de ben varım. Ben ne yapacağım!

Kalemimi şarabımla, hayalimdeki sevgilimle doldurmaktan başka çarem yok! Hikâyemde sadece model olan spastik çocuğun annesini iyice tasvir etmek için bir daha çıktım çocuk koğuşuna. Bir kenara bırakılmış kirli bir naylon torbası gibi, kadınlar üstüne hücum edip gözünü morartmış, çocuğu koynunda, bir akıl hastası gibi boşluğa bakıyor, demir karyolanın

66

dibinde bağdaş kurmuş oturuyor. Gece, yandaki hasta çocuğun dün ziyaretçilerin getirdiği portakallardan çalıp, sabahın dördünde çocuğunu uykudan uyandırıp, gizlice yedirmiş. Kadınlar, hırsız diye hücumla geçip, zavallıyı paramparça etmiş üstü başı dökülüyor, eteğini boydan boya yırtmışlar...

Çocuğunu kucağında son bir can havliyle tutan mecalsiz tüy gibi kolları, karyolanın kirli köşesine fırlatılmış, parçalanmış lastik terlikler her şeyi anlatıyor. Sabahın dördünde çıldırtan ölü sesleri, onu da bir yerlere fırlatmış olmalı. Çocuğum aklıktan ölür mü diye, bu hayat nedir mi diye, buna benzer sesler mi duydu diye, ben onun hayalinde romantik bir aşkın göllerinde yüzerken, o, vahşi gecekondulu kadınlar koğuşunda portakal çalmış, bir gün daha yaşamak için!

İkimiz de yaşamak için, ikimiz de böyle zayıf, ikimiz de toprak testi, ikimizin de kolları sıksa, sakat, ikimiz de bir boşluğa gömülüyor saatlerce çıkmıyoruz, ikimiz de durduk yerde silkinip ürperen kuşlar gibi, ah, kuşlar silkinirken neler gelir akıllarına!

Tüm bu resmin parçalarını, bir anlık açılan koğuşun kapısından karanlık bir heyula gibi bakışlarımı sokuyor, hayatıma dair bilgiler topluyorum. Odama yürüyüp, daktilomu önüme koyana kadar, sıskacık, kara kadının bakışları içimde büyüyor. Masalsı bir gülümsemeye dönüşüyor. İncecik bacakları, içimdeki akıntılı karanlık tünelleri dolduracak kadar nar çiçeği desenleriyle uzuyor. Yüzüne, ah tatlı bebeğim, dünyanın en tatlı ballanmış meyvelerinin gülüşünü oturtuyorum, sarılıyorum ona.

Dışarıda, gasilhaneden saçını başını yolan kadın çığlıkları ezan sesleriyle yükselirken, onu yatağıma bırakıyorum usulca. Yalan ve tiyatro ve şeytanlar üstüne kurulu bu ağulu, zehir hayattan kaçmıyorum onu, simsiyah saçları dokundukça bedenime, hıçkırarak ağlıyorum, koynunda...

Nasıl seviyor kelimelerim onu, bunu bir yazar nasıl anlatır Tanrım! Dalgalı denizler gibi göğsü. Göbeği inip kalkıyor. İçine girip, inciler toplasam, midyeler... Ağlamadan sevişmeyi öğre-

nebilsem. Bir su kenarında ayaklarını, su kenarı gibi baldırlarının içlerini, oralarını, ovalar gibi...
Ah, biraz sonra şelale olup

67

delirip döküleceğini biliyor mudur bu dere! Nasıl başarabiliyor bunu dere, tüm çamurunu tutup, ince ince toz bulutları uçarak atlıyor kayaların üstüne! Nasıl tutuyor çamurunu, nasıl uçuyor tepe üstü kayaların en keskin yerine! Sabaha kadar o su kenarında yıkanıverdik. Çiçeklerini hiç dökmeyen ağaçlar gibiydik. Öyle narin yerlerime dokunuyor ki gülüşleri, en gizli sevinçlerim, yüzümde ekşi üzüm gibi tatlı bir acıyla buruşuyor...

Odamdan tüm hastanenin seslerini tanıyorum asansörün çalıştığını duydum, sabahın beşi, nedir? Lastik ayakkabılarla kapı ses çıkartmasın diye, arka koridoru dolaştım, parçalanmış bir kaya parçasına benzeyen, bir öküz kadar kıllı kapıcı kemerini bağlıyor, kadını göremedim, bir sinek, bir solucan gibi arkasında görülmüyor, sonra merdivenlere doğru fırladı, ardından baktım, iki avucunda sıkış, iki haşlanmış yumurta.

Kapıcı: "Görüyon, dayın nasıl iş bitiyor," diye kasılarak iki kolunu deve gibi gerinerek, geçti yanımdan.

Nesine kızayım bu adamın. Ben de hikâyemde, odamda aynı işi yapıyorum. Hiç değilse o, iki avucuna, iki haşlanmış yumurta bıraktı. Suçüstü yakalanan bendim. Kelimelerin beni sürüklediği o iğrenç, utanç dolu ahlâksız uçurumda öyle utandım ki...

Birkaç hafta sonra kocası ziyaretine geldi, bir kavun getirmiş. Şarap şişeleriyle dolu, bakım olmadığı için ağaçların bile küf bağladığı, köpek boklarıyla dolu bahçenin en dibinde yere gazete serip, güle oynaya çocuklarını orta yere koyup, gülüşerek şakalaşmaya başladılar. Zayıfça, kara kuru adam, kavunu bıçağıyla ince dilimlere ayırdı, çocuk, kontrol edemediği spas-tik elleriyle kavunun en ballanmış yerlerini avuçladı, suratına sürdü. Adam, bir eliyle çocuğun kontrolsüz ellerini tutup diğer eliyle kavunun en ballanmış yerlerinden bir dilimi çakı bıçağına geçirdi, çocuğun ağzına doğru götürdü. Sürekli oynayan başıyla çocuk dilimi ham yaptı. Annesi, ah canım, deyip oğlunu başından öpüverdi.

Durdum ve düşündüm, dünyanın tüm edebiyatı, Şekspir'i, Balzac'ı, şu çocuğun ağzına giden, kavunun tatlı ballanmış bir dilimi olabilir mi?

68

Mandanın Suyu Sıçarken Çıkardığı Ses

Duyduk duymadık demeyin. Mercimekçi Ayşe, bulgura dönmüş. 1930'da doğan Ayşe Baysal, Amerika'da eğitimini gördükten sonra yurda dönüp Türk mutfak kültürü ve beslenme üzerine

kitaplar yazıp, yüzlerce makale yayımladı. Türk diyetisyen ve beslenme uzmanlarının annesi, en magazinel ismi oldu. Mesleğinde zirveye oturdu, talebeleri kendisine "armağan" bir kitap hazırladı.

Mercimekçi Ayşe'yi açlık yıllarımdan hatırladım. Mercimek üzerine sıkı yazılar yazmış, kamuoyunu etkilemiş, onlarca televizyon programına katılmış Köy işleri ve Kültür Bakanlığını derinden etkileyip kaynaklar bulmuş, Özal'ın çikita muzla Türkiye'yi değiştirdiği yıllarda, Toprak Mahsulleri Ofisi'ne bir dizi büfevari dükkânlar açtırıp, mercimeğin baklavasını, helvasını, çorbasını, köftesini, vs. onlarca çeşit yemeğini yaptırıp, ucuza halka sattırması dahiyane bir bilim kadını.

Mercimekçi Ayşe, heykeli dikilesi bir kadın. Bir ekmek parasına bir baklava, bir çeyrek ekmek parasına bir çorba içer, karnımız şişer, doyduğumuzu sanırdık. Tek kanallı TV yıllarında her akşam mercimek sohbetleri yapar, dersini ağır bir ciddiyetle, bıkip usanmadan anlatırdı. Kamuoyunu öyle derinden etkiledi ki, Cumhuriyet gazetesinin asırlık kalemi İlhan Selçuk dahi

69

dayanamamış, Mercimekçi Ayşe'yi azarlayan karşı bir yazı yazmıştı. "Özal, kredilerini zenginlere peşkeş çektirirken, siz fakir halka mercimek mi yeyin demek istiyorsunuz" gibisinden bir yazıydı. Mercimekçi Ayşe kendini savunan yazıya "Ben 40 yıllık Cumhuriyet okuruyum" diye başlıyor, Atatürk devrimlerinden girip, mercimeğin yoksul halka getireceği faydaları ve Türk mutfak kültürünün engin derinliklerini anlatıyordu.

Doğrusu ben de Mercimekçi Ayşe'den yanaydım. Mercimeğinden değil, ütopyasını sevdiğim için. Gözümü yaşartır cumhuriyet ütöplastleri. Yazarlık hayatımı onlara ithaf edip bir cumhuriyet ütöplastleri kitabı yazmak istiyorum. En ünlüsü Köy Enstitüleri'ydi. Mustafa Ekmekçi de bir zaman domuz eti yedirip yoksul halkın et sorununu kırk yıllık yazarlık hayatı boyunca bıkmaksızım savundu. Şimdi elimde bir ceviz kitabı, 1928'lerde yazıldı, ceviz ağacının faydaları uzun uzun anlatılıyor, ceviz dikilmesi şiirsel bir dille teşvik ediliyor, daha da ötesi yazar, kendini ceviz ağacı dikme ve diktirmeye adanmış, bugün Orta Anadolu'da ceviz ağaçlarından kendine bir köy yapan bir ütöplast kendi halinde yaşıyor...

Ankara sokaklarının en sevimli bahçıvanı Zihni Derin'dir. Ankara sokak ve parklarına emeği çoktur, Rize'de uzun yıllardır ekilen çayı, bir düzene koyup, yaygınlaştırdı, iktisadileştir-di, bugün çaycılık onun adıyla özdeşleşmiş, Rizeliler, Anadolu'nun en zengin insanları oluvermiştir.

Her biri Anadolu kasabalarının kısık alevi içinde, Mustafa Kemal'in devrim ateşini yumuşak bir insancılık, usanmaz bir çalışkanlıkla yoktan var ediyorlardı. Anadolu'nun hangi kasabası ve şehrinde rahat ve beleş bir zenginlik varsa, orayı inceleyin, hırçın, radikal bir İslâm çıkar altından.

Kemalizmin bahçıvan bekçisi Zihni Derin, talihini değiştirdiği Rize'den bugün şevki Yılmaz türü insanların çıktığını görseydi, ne derdi acaba?

Bir akademide hoca olsam, öğrencilerime işte sayıları yüzün üstünde bu ütöplastlerin çalışmalarını ödev verirdim. şimdi, burada, bu satırları yazarken sizi bilmem, ama işte ben yine ağlıyorum. Çünkü onlar, ekinin, toprağın, milli kaynağın, kendi çabalarımızın, yerli malının, kendi kendimize yetmemi-

70

zin, ele güne muhtaç olmamamızın, yoksul halkın karnını doyurmasının derdine düşmüş halk insanlarıydı.

Bugün, hayatları ve çabaları komiğimize gelebilir, gülmek-len kırılır, belki de bozuk bilimsel görüşlerinden utanabiliriz. Sanki onlar daha sahici insanlardı...

40'h yıllarda yayımlanmış, kuru üzümçülüğümüz üzerine iki kitap okudum, gördüm ki, sırf kurutma ve ambalaj teknikleri yüzünden kuru üzüm piyas'asında geri kalmışız, gülmeyin, marketlerden ithal cipsler, ithal fıstıklar yediriyorsunuz çocuklarımıza.

Yine 40'lı yıllarda yayımlanan Tütün Kongresi kitabına baktım, gördüm ki, lafla peynir gemisi yürüten siyasetçilerimiz o yıllarda dünyaca meşhur tütünümüzü tarihe gömmüş.

Yine bir kemalist öğretmen elinden çıkmış Çanakkale Üzümleri adında bir kitap okudum. şarapçılığımız konusunda da üç-dört sıkı kitap. Üstüne seyyahların anılarını eklediğimizde, son onbeş yılda aldığımız mesafeyi saymazsak, asırlar boyu tümüyle unutmuşuz. şimdi bu işi iyi bilen bir arkadaşına sordum. Karadeniz'de üç çeşit üzüm kalmış, kitaplar, on-yedi çeşitten sözediyor. Milli yemeğimiz çorbadır. Seyyahlar, Türkler her yemekten önce mutlaka çorba içerler, diyor. Abdülhamid'in saray davet-Ierindeki menülere baktığımızda, tıpatıp Fransız mutfağını görürsünüz, baştan çorba, sondan şerbet, hariç. İkincisi, kebaptan çok, dolmalar. Seyyahlar, Türkler ne bulurlarsa içine doldururlar diyor.

İşte bu çok doğru, aydınlarımızın toplama ve doldurma düşünce sistemlerini güzel özetliyor, ne bulurlarsa doldururlar.

Eşber Yağmurdereli telefonda "Ne okuyorsun" dedi, "Patatesle ilgili bir kitap" dedim, güldü. "Ne yazacaksın?" dedi, "Hani Erbakan siz patates dinindensiniz diyor ya, onu yazacağım..."

Sonra Trabzon'un ünlü paşa patatesini anlattım Yağmurde-reli'ye. Dağılmayan, sertliğini kaybetmeyen bu tabiatın en ünlü patatesi, son onbeş yıldır çıkmış bir toprak kurdu yüzün-

71

den, tarihe karışmak üzere....

Her gün sofrada üç-dört kez karşılaştığımız patatesi bu halk neden tanımaz. Trabzon, Rize muhafazakâr oyların deposu, Erbakan geldi, İslâm gitti diye akılları çıkacak, ama işte, yeryüzünün bu en güzel, en verimli topraklarında bir patatesi koru yamadılar...

Telefonu kapattım, bir saat sonra polis çilingirle kapıyı açıp götürmüş, TV'de izledim... Bir gün daha kalsaydı, patates dinini anlatacaktım, kısmet olmadı...

Cehalet ne kadar korkunçsa, konuşmak o kadar zordur, işte Şizofrenji dergisi, artık biz iyiyiz, ancak başkalarından şüpheliyiz, diyerek yayın hayatlarına son verdi. Ve Mercimekçi Ayşe de mercimeği bırakıp, bulgur yazılarına başladı.

İşte 80'li yılların özlem dolu dev duygusu. Değişim. Toplama ve doldurma zihinsel kabalığımızın savurduğu aydınlar karnavalı. Özal mühendisleri yanma alıyor, Cumhuriyet gazetesi ikiye bölünüp ayrılıyor, yazarlar, gençler hapiste; yüzlerine bakan yok, değişim adında parti dahi kuruluyor, yol görünmüştü, yola çıkmıştık.

Cem Boyner'in kurduğu partinin açılış konuşmasında Le-man dergisi editörü Tuncay Akgün'le beraberdik, kalabalık ve meraklı kitleye niçin siyaset yapıyorumun hikâyesini şöyle anlatıyor:

"Bir gün arkadaşımın Boğaz'da kalkan yiyoruz, arkadaşımın kalkanı çok kızarmış geldi, garsona çıkıştı bu ne diye? Arkadaşıma döndüm, senin garsona kızmaya hakkın yok dedim, bu ülkede az kızartılmış kalkan yemek yiyorsun, bu ülkeyi değiştirmen gerekir, değiştirmek için de, ayağa kalkıp siyaset yapacaksın, işte orada siyaset yapmaya karar verdim..."

Salon alkışla hopladı, bir Tuncay ve ben gülme krizine yakalandık, bunlar deli mi diye... Sayımız çok az olduğu için "deli olan" bizdik...

Değişim tanrısı bir kez toplumumuzu çarpiha germişti. Zindanlarda insanların kafaları patlatılarak öldürülürken, radyolar açılıyor, beyaz bir ihtilal gerçekleşiyor, Özal köprüleri sat-

72

mış, yılların solcusu Çetin Altan değişim rüzgârını arkasına almış, orta yaşlı onlarca solcu entellektüel medyaya cici köşelerinde pazar yazılarına "diş macunlarını sıkınca, nasıl olacak" çoktan başlamışlardı...

Hadi Uluengin, Osman Ulagay Hasan Cemal, Zafer Mutlu ve Sabah gazetesi ülkemizi eşsiz bir yaz bahçesine dönüştürdü. En sinirli ve telaşlı değişimci şüphesiz Hıncal Uluç'tu, hem köprüde trafik polislerini azarlıyor, hem de özgür radyosundan dinlediği harika çocuklar Yonca Evcimik'in, İzel'in, Çe-lik'in şarkılarına laf yetiştiriyordu.

Değişiyorduk, bir gün Özal değiştiriyordu bizi, bir gün Hıncal Uluç, Duygu Asena, Gülay Göktürk, bizim neyimiz eksik dediler, büyük bir özveriyle onlar da bizi değiştirmeye karar verdiler!..

Değişim rüzgârı onbeş yıl sürdü. Bu rüyanın sisleri hâlâ dağılmadı... Yılan kabuk değiştirmese ölür, değişim gazı, yılanları güçlendirdi, Hasbi Ağa gibi onlarca holding kurdu. Değişim rüzgârının efsane ismi: Salyangoz ihracatçısı Samsunlu Hasbi Menteşoğlu'ydu. Karı oynatıp, futbolcu satıp, Özal'ın elinden ihracat madalyaları alıyordu. TV'lerden, inmiyordu, hayalici çıktı, kayboldu...

Ülkenin tüm ahlâksızları birleşti, çirkinliğimizden, yoksulluğumuzdan utanan yazılar yayımladılar... Sonunda bu onbeş yıldan dev bir ses çıktı: Mandanın suya sıçarken çıkardığı ses... Bu sesteki Duygu Asenalar, Hıncal Uluçlar, Seda Sayanlar, Ayşegül Tecimerler, Gülay Ashtürkler, çıktı...

Yıldırım Aktuna Ajda Pekkan'la, Ercan Karakaş Müjde Ar'la, Gökberk Ergenekon Nilüferle, Serap Aksoy Aydın Güven Gürkan'la ve nicesi, erdi muradına, değişim böyle hayırlı kismetlere de vesile oluverdi...

Kalbimizin çılgınlıklarını anlatan tek bir öykü çıkmadı, derin mavileri unuttuk, artık ruhumuz kabarmıyor, değişim canavarının kudurmasıyla, modern çağın tanrıları amansız bir kavgaya girişti, borsa, banker, medya boğuştu, hamasi nutukların istilasına uğradık. Kalbimizin çılgınlıklarını, ateş kuru testerelerle

73

dağladılar. Zulüm ve zenginlik barbarlığı delirdi...

Ve geçtiğimiz elli yıl nasıl kalkınmayı otomobil bayiciliğiyle özdeşleştirmişsek, bu büyük değişimi de özelleştirmeyle, özdeşleştirdik, işte değişimin aydınları bu işte kullanıldılar...

Mükemmel bir katakulliyeye geldiler, bugün değişimin tüm aydınları pişman ve sancılı, yavaş yavaş acı yazılar yazmaya başlıyorlar ve manda bokuyla örttükleri solculuklarını ayıklamaya çalışıyorlar.

Türk aydını, Özal'm, Boyner'in, Aydın Doğan'm, Zafer Mut-lu'nun katakullisine neden geliyor? Neden kaba zihinsel, uyuşuk ölçülere, değerlere tapıyor, ruhunu yalanla kavuranların tuzağına düşüyor!..

Bunu iyi düşünelim, çünkü bu insanlar asla kötü insanlar değiller, zihinleri "yalın, çıplak gerçeği" ayıklamayacak kadar, dolma, toplama bilgilerin istilasına uğramış, dolma, toplama beynini kalkınmanın, değişimin "büyülü iksiri" gibi görüyor...

Halk hikâyeleri köylerde, kasabalarda anlatılan Ferhat ile Şirin, Köroğlu, Battal Gazi gibi aşk, kahramanlık hikâyeleridir. Mutlaka kahramanlar iyi ya da kötü... Mutlaka mutlu ya da mutsuz son. Hikâye kahramanlarının kutsallaştırıldığı, destan-laştırıldığı, asırlarca köy, kasabalarda anlatılan metinlerde...

Ancak meddah hikâyeleri çok farklı. Ben de meddahların taklit ve kısa fıkralar anlattıklarını sanırdım. Yeni yayımlanmış meddah hikâyelerini okuduğumda, yanıldığımı anladım. Meddahlar, uzun öykülerini süslemek için aralara kısa öykü ve taklit sokuşturuyor, o kadar.

Önce şunu öğrenelim, meddahlık bugünkü sinema, tiyatrodan daha yaygındı. Hemen her kahvede, her akşam bir program vardı. Sonra şunu öğrenelim, binlerce meddah hikâyesi vardı ve repertuar çok genişti. Her birinin senaryosu akıllara durgunluk verecek güzellikte, ayrıntılı, sürükleyici ve dramatik derinlikteydi.

Bir de şunu öğrenelim, meddahlar hikâye kahramanlarıyla dalga geçebiliyor, eleştirebiliyorlardı. Halk hikâyelerinde kahramanlara kimse kötü, çirkin bir davranış, söz dokunduramaz,

74

yasaktı. Ve halk hikâyelerinde olduğu gibi, meddah hikâyeleri mutlu bitecek diye bir yasa da yoktu.

Meddahlar bu cüreti, bu yüksek eleştirici gücünü nereden alıyorlardı? Sık sık Yeniçeri isyanlarıyla vezirlerin kellelerinin alınması, yani isyancı bir halk içinde yaşadıkları için mi?

İşte burası, bu cüret üzerinde düşünmemiz gereken bir yer, Fransız İhtilali çok şey değiştirdi ama en çok, sert, tatminsiz, her şeyi altüst edebileceğine inanmış "aydınlar"a yüzyıl boyunca güç verdi...

Ayrıca, bu hikâyelerde, bugünkü Amerikan sinemasından daha dramatik, çarpıcı, orijinal metinlerle karşılaşabilirsiniz. Mesela 42 yıl kürek mahkûmu olmuş bir insanın hikâyesi...

42 yıl kürek mahkûmluğu yapmış bir insanın etkileyici hikâyesinin hem yapısını, hem de dinleyici üzerindeki etkisini düşünün. Ya da, hırsızlık, dolandırıcılıkla ömrünü geçirmiş bir insanın, yaşlılığında çaldığı paralarla mutlu olduğunu anlatan bir hikâye dinleyin. Bu kadar çarpıcı bir gerçeğe Türk sineması ve tiyatrosunda rastlayamazsınız...

Gülay Ashtürk, Ayşegül Tecimer, Selim Edes, böyle bir hikâyenin kahramanı oldukları halde, ne medya, ne gazeteler, ne de sinema böyle bir sinema filmi çekecek güçte ve yürekte değildir. Ve ilginçtir, meddah, hikâye kahramanlarını ilginç süslerle geliştirdi, şaşkınlık düzeyinde ifade zenginlikleriyle, yani bugünkü hikâyemizden ileride bir "anlatım"...

Türk romanı, hikâyesi, bu dramatik zenginliğe kavuşabilmek için Tanzimat'tan sonra elli-altmış sene beklemiş, hatta bu serbestliğe ve eleştiri gücüne kavuşabilmek için Tanzimat'tan sonra yüz sene geçmesini beklemiştir, ve o cüreti ise, Türk hikâyesi hâlâ bekliyor...

Şimdi, yirmi bin Türk filminin ortalama yapılarına, binlerce tiyatro eserimize baktığımızda, bugün Türk sinema ve tiyatrosunun devamı olan Mahallenin Muhtarları; Bizimkiler gibi senaryoları izlediğimizde, bu senaryoların "halk hikâyeleri" tarzında geliştirdiğini görürsünüz...

İddiam odur ki, Ahmet Altan, Kürşat Başar, Duygu Asena, Buket Uzuner tarzı yazarlar, Türkanh, Filizli onbinlerce film,

Kandemir Konduk'lu dizilerin senaryo yapıları kasaba ve köy hikâyeleri uysallığı, naifliği, basitliğindedir...

İkiyüzyıl öncesinin Osmanlı şehirleri, Avrupa şehirlerinden öndeydi, çünkü meddahlar, "şehrin sanatçılarıydılar"... İnsan, iktidar, hırsızlık, seks, kaçış, cinayet öykülerini işlerken, güçlerini ve cesaretlerini şehrin kozmopolit gücünden, şehrin isyankâr başkaldırısından alıyorlardı...

Bugünkü öykü yazarları, köşe yazarları, edebiyatçıları, aradan ikiyüz yıl geçmesine rağmen, meddah hikâyelerindeki kadar zekâ gelişkinliğine, renkli üsluba, dramatik zenginliğe, sürükleyicilik, eleştirel cesarete ulaşmıyor... Kaba zihinsel ölçeklerle yazılmış, köy, kasaba tarzından çıkamıyorlar!..

Çünkü "çiftlikte" yaşıyorlar, Aydın Doğan'm çiftliği, Zafer Mutlu'nun plaza kasabası, Özal'm masallarının anlatıldığı ve artık birer halk tekerlemesine dönüşen, binlerce dizi, oyun, makale, kitap...

Ben bir cumhuriyet çocuğuyum ve cumhuriyet aşığım, bu topraklardaki en büyük siyasi olayın cumhuriyet olduğuna inancım tamdır, ancak, cumhuriyet devrimleri "kasaba festivalinden" bir türlü çıkamamış, her yeni darbe, kasabaya mahkûm aydınlar türetmiştir!..

Ve darbelerimiz dahi üstün bir alicengiz oyunu, sıkı bir zekâ komplosu düzeyinde değil. Darbelerimiz dahi basit bir halk tekerlemesine dönüştü.

Dolapta Pekmez Yala Yala Bitmez

14. yüzyıl ortalarında atlı tekerlekli taşıt arabalarına süspansiyon sistemi, yüzyılın sonuna doğru arabaların ön kısımlarında, ön dingil döner hale getirildi, teknikten çok o yıllarda koşum takımları, araba süslemeleri yüksek bir sanat halini aldı. 16. yüzyılda arabalara cam takıldı, 19. yüzyılda süspansiyon gelişti, kasalar dingiller üzerinde yaylar aracılığıyla kondu. Ve zemberek yay veya rüzgârın itme etkisiyle kendi kendine hareket edebilen araç fikri oluştu, patlama ile motor gücü elde edilebileceği, 1753 yılında Paris'te 14. Louis'nin bir bakanının, ilk barut motoru denemesiyle kanıtlandı. En iyi deriyle örtülü kupalara sahip, sürgülü camlı, kolla açılıp kapanan kapılarıyla atlı arabalar, 1770'li yıllarda otomobilleşmiştir. 1860 yılında Lenoir patentinin açıklamasında, havanın gaz yanarken genişleyerek pistonu ittiği ve yatay bir buhar makinesine benzeyen bir çift tesirli motoru buji ile ateşlendiği gösterdi, böylelikle modern dünyanın ibadet edeceği yeni bir yaratık aramıza katı-lıverdi. Aynı dönemde Rudolf Dizel adlı bir başka Alman, sıkışan ısınmış hava içine basınçla yakıt püskürterek ateşleme (patlama) temin ettiği diesel motoru geliştirdi.

Motoru Avrupalılar buldu, seri üretime Amerikalı Henry Ford geçti. 1988'e geldiğimizde Avrupa ülkelerinin toplam

77

üretimi 12 milyon 500 bine yükseldi. Yüzyıl içinde, şasi, motor, elektrik sistemi, transmisyon organları, tekerlekler, frenler, direksiyon, süspansiyon inanılmaz bir hızla ilerledi.

Osmanlı'nın koçu arabaları, öküzlerle çekilen, üstleri örtülü, etrafları açık, yanlan aynalarla, nakışlarla süslüydü. Faytonlar, koçu arabalarından sonra kullanılan ilk yaylı kupalı arabalardı. Sultan arabaları, saltanat arabaları örneklerini Avrupa'dan alıyordu. Abdülhamid'e Mercedes bir araba hediye edilmişse de, padişahımız öldürülürüm korkusuyla bu otomobili kullanmamıştır. Haklıydı, o yıllarda Fransa Cumhurbaşkanı Carnot'yu anarşistler, otomobile sıçrayarak kama ile vurmuştu. Portekiz Kralı ve veliahtını otomobilde öldürdüler. Yugoslav Kralı ve Fransız Hariciye Nazın, Bartoux'da yan yana otomobil içinde vuruldular. Birinci Cihan Harbi'nin patlamasına sebep olan Saraybosna suikastı da otomobilde. Kennedy'yi, Abdi İpekçi, Uğur Mumcu ve nicesini otomobilde vurdular. İleri görüşlülüğünden dolayı Abdülhamid'i suçlayamayız.

Meşrutiyet'ten önce, makam arabası olarak birkaç otomobil ancak girebildi ülkemize. Meşrutiyetle hürriyet geldi, Gage-nau kamyon fabrikasına eğitim için beş kişi gönderdik. Sonra Yüzbaşı Selahattin Bey komutasında, ordumuzda otomobil taburu kuruldu. Almanya'dan otomobil bölükleri getirildi. Otomobil taburunda yetiştirilen şoförlere Gagenau marka kamyonların yönetimi verildi.

Ford, Chevrolet, Studebaker otomobil ve kamyonları, birtakım komisyoncular piyasaya sürmeye başladı. Ve asıl mesleği fes ütücülüğü olan Raşit El Katip genç bir işadamı olarak oto-motivciliği kendisine meslek edinen ilk Türk oluyordu.

Hem Türk hem de Müslüman işadamlarının kurduğu ilk otomobil firması 1927'de faaliyete geçti. Bu, Kemal Halil, Mehmet Rıfat ve Şürekası adlı firmaydı. Dodge otomobil ve kamyonları, Good Year lastiklerinin acenteliğini yapmaktaydı. Nihayet ünlü arabacımız Vehbi Koç, 1928'de Koçzade Vehbi adlı firmasıyla Ankara ve havalisi için Ford bayiliğini aldı. Trabzon'da Sadıkzadeler, Samsun'da Aldı Kaçtı yeğenler, izmir'de Fevzi Özakat, Gallia Ailesi, Adana'da Rasinzade Bira-

78

derler, Gaziantep'te Mehmet Ali Alevli, Diyarbakır'da Birecikli Halil, Zonguldak'ta Alişan adıyla tanınan kişiler bayiciliğe başladılar.

1925lerde İstanbul'un çeşitli semtlerinde, işlek köşebaşlarını tutmuş taksi durakları oluştu. Chevroletciler bir durakta, Fiat-çılar diğer durakta, Fordcular bir başka durakta toplanmış olurlardı. Taksiciler en iyi otomobil müşterisidiler. 1960'dan sonra en iyi müşteri, varoşların oluşmasıyla

"minibüsçüler" oldu. 1930'da bir yıl içinde taksicilere 20-25, özel otomobil olarak da 10-12 otomobil satabilen bir bayi, iyi iş yapmış sayılırdı.

1930'a geldiğimizde, 1500'e yakın otomobil, 100'e yakın kaptı kaçı, 3000'e yakın da kamyon olmak üzere tümüyle 5000 motorlu taşıt yollarımızda gezinmeye başladı.

Ford Motor Company, 1929 yılında İstanbul'da montaj işine başladı. 450 işçi ile faaliyete geçen, montaj üretim yapan bu fabrika, 1931'de günlük 38 kamyon ve otomobil üretim sayısına çıktı. Makineleşmenin ekmeklerini ellerinden alacağı kuşkusuna kapılan gümrük hamalları, parça sandıklarını denize attılar, geçmişteki kapitülasyonlardan da ürkmüş olan halkın yabancı yatırımlara soğuk bakması, günlük üretimi 8'e kadar düşürdü ve Türkiye'nin ilk montaj sanayi denemesi İstanbul Ford, üretimi durdurdu. Türkiye bu üretim düzeyini bir daha elli yıl sonra ancak yakalayabilecektir.

1930'da kendisinden çok şey beklenen özel sektörün yerini devlet sektörü aldı, Sanayi ve Maadin Bankası, Türkiye Sanayi Kredi Bankası'na, bu da Sümerbank'a dönüştürüldü.

1943 savaş yılında Amerikan sanayi kuruluşlarında 12,6 milyon insan çalışmaktaydı.

Ankara ve havalisine otomobil, kamyon ürünleri satan Koç, giderek Ford'dan Anadolu'nun diğer bayilerini de istedi. Çankırı'dan Hakkari'ye onlarca bayi Koç'a bağlandı.

Aynı günlerde Ford'un Çin'e sattığı 272 Ford marka askerî kamyon, Çin'deki karışıklıklar neticesi, Koç'un ricasıyla Koç'a satıldı, 260'ını Koç, Milli Savunma Bakanlığı'na, 12'sini de Ziraat Bakanlığı'na satarak ilk tatlı kârını yaptı.

1930'da 956 olan traktör sayısı, 1948'de ancak 2000'e çıka-

79

bildi. Ve bu yıllarda ilk otomobil ustaları yetişmeye başladı, "toplama" usûlü dedikleri, birçok araba parçasını biraraya getirip, ilk otomobiller yapıldı ve onlarcası bayilerde satıldı.

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle, ülkemize 173 değişik marka veya tip traktör girdi, 1950'li yılların baş belası belli oldu: Yedek Parça. Aziz Nesin'in en güzel hikâyesinin adı da budur: Medeniyetin Yedek Parçası. "Medeniyeti veriyorlar ama, parçasını vermiyorlar" diye bir cümleyle biten bu hikâyenin kahramanı, son kırk yılımızı özetliyordu. Talip Apaydm'ın San Traktör romanı da meşhurdur.

İlk iki büyük montaj fabrikamızdan biri, yabancı ortaklı meşhur Türk Traktör Fabrikası'dır, ikincisi jeep'leri üretti. Traktör ve jeep, 50Ti yılların karakteristiği oldu, köy romanlarının, köy filmlerinin, hayatımızın başrollerine traktör ve askerin kullandığı jeep'ler oturdu. Çocukluğumun Cumhuriyet Bayramlarında işte bu traktörler süslenip püslenip resmi geçit yapardı.

Bu bilgileri edindiğim kitap, Otomotiv'in tarihsel gelişimini anlatıyor, Otomotiv Sanayi Derneği, büyük boy 376 sayfa hazırlamış, ne hazin itiraflar saklı kitapta, işadamlarımız, aşağılık komplekslerini, yalanlarını örtecek zekâyı dahi bulamamışlar. Her neyse, Koç, Ford'la görüşmeyi, hayatının ütopyası haline getirdi. Ancak, ne zaman Ford'a gitse kovulur. Hatta görüşmeye dahi alınmaz. Sonunda Menderes'ten bir mektup alıp öyle gider. Mektuba karşılık Ford, nezaketle Koç'u ve Türkiye'yi yeterli bulmadığını söyleyip kibarca yine kovar.

Kovulmalarının arkası gelmez. Kovmak, cins köpek yetiştirmek için esaslı bir taktirdir, yine kapınıza geliyorsa, cins bir köpeğiniz oldu, demektir.

Vehbi Koç, anılarında, "Pencereden kovuluyorsan, bacadan gireceksin" şeklinde konuşur. Niye gireyim kardeşim, hangi aşağılık dedemiz söylemiş bu köpek ruhlu vecizeyi. Bu vecize, Türk halkının ortak hafızasına yerleşmiş, köle zihniyetin bir parçası, değiştirelim bu vecizeyi: "Pencereden kovulup, bacadan girenlere güvenmeyin!". Çünkü onlar ya düzenbazdır, ya da onur bilmezler.

80

60'lı yılların öğrenci hareketlerinde de bacadan girenler için öğrenciler "truva atı" diyordu montajcılarımıza. Truva atı maketi taşıyıp meydanlarda yakıyorlardı, montaj sanayini aşağılamak için... 68'lilerin tüm bilgilerinde ambalaj sanayi, montaj sanayi suçlamaları vardır.

Sonunda bir şans, piyangodan Ford'la görüşülür, çünkü Koç, Ford'un dünya bayileri içinde birincisi olmuştur, Amerika davetlisidir.

Yine de istediğini alamaz. İşte bu kovulma, son elli yılda ruhumuzu köpekleştiren bir yaygaraya dönüşür, politikacımız, siyasetçimiz, bu topraklara geldiğimiz günden bugüne, Kızıl Elma gibi bir ideal edinir. Otomobili kendimiz yapacağız, Türk'ün gücünü cihana göstereceğiz!..

Türkler de otomobil üretecektir, biz de otomobil yapabilirsek, tüm yoksulluğumuzdan, aşağılık kompleksimizden kurtulmuş olacağız... Otomobil üretmeden kalkınmanın imkânı yoktur, dünyanın her yerinde sanayinin lokomotifini otomobildir... İşte bu yaygaradan hâlâ kurtulamadık, son elli yılımızın siyasetini, Merkez Bankasını, tüm teşviklerimizi sanayicilerimiz bu yaygaraya kilitlemiş, ceplerine indirmiştir.

Solcu aydınlarımız montaj sanayini, ambalaj sanayini eleştirip, dalgaya alınca, ortalık yangın yerine döner. Bitmeyen bir it savaşı başlar. Uzmanlarımız, işadamlarımız Amerika'dan kovulmuş ancak, dünyanın birçok ülkesinden de akıl almaktadır.

Bir akıl da İspanya Kralı Franco'dan, tarihin benzersiz diktatöründen alınır, şöyle der Franco: "Mühendis raporlarına bakarsanız bu işi yapamazsınız, bu işi ancak, emir vererek halledebilirsiniz!"

İhtilal olmuş ve Cemal Gürsel de Franco gibi düşünmektedir, Türk'ün yılmaz gücünü sanayide göstermek ister. Gözdesi, sevdiği bilimadamı Necmettin Erbakan'dır. 90 gün içinde otomobil yapılacaktır, çünkü emir demiri keser. Çetin Altan'ın alayları bitmez: "Otomobil yapacağız, ha gayret!.."

Gazetelerin manşetinde artık her gün otomobil haberleri vardır. "Otomobil fabrikası tahakkuk ediyor", "Milli Birlik Kurulu ile bakanlar, ağır sanayinin geliştirilmesi meselesine el attılar"...

81

En inandırıcı Erbakan'dır: "Halk tipi otomobil imal edeceğiz, dikkat edeceğimiz husus sadelik ve sağlamlık. Otomobil parçalarının tümünü memleketimizde yapmamızın imkânı yoktur, bilhassa vites dişlileri ve rulmanları ithal etmeyi düşünüyoruz"...

Ve bu haberin altında Atatürkçü derneğimiz haykırır, Sanat Mektepleri Mezunları Derneği: "Atatürk'ün, 'ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir', dediği gibi, Türk sanat orduları da Akdeniz'e inecektir, ilk hedefimiz memlekette otomobil sanayini kurmaktır. İnanıyoruz ve yapacağız!"

Dinmek bilmeyen bu otomobil ateşine inanmayan tek adam Çetin Altan ve birkaç solcu yazardır, vatan haini ilan edilirler, otuz yıl sonra, bugün haklı çıkan tek insan ise Çetin Altan oldu. Adını Devrim Otomobili koydular, fiyaskoyla sonuçlandı. Ancak, otomobil virüsü ülkeye girmişti. Ankara, İstanbul, İzmir gibi illerdeki yabancı misyonun kullanılmış otomobilleri çok yüksek fiyatla satılıyordu.

Nihayet Devlet Planlama'nın müsaadesiyle terzi İzzet'in otobüs karoseri Ün ver Otobüs Karoseri sanayi Şirketi oldu, Magi-rus'un 37 kişilik otobüsleri Türkiye'de montajlanmaya başlandı. O yılların da radyolarında en ünlü reklam spotu şuydu: Bir araba sesi, dolgun bir ses: "Ne Geçti? Magirus Geçti!"... Bu sevilen reklamlarla Magirus pek sevildi.

Devrim otomobili, devletin, ihtilalin, askerin, modern dünyaya kafa tutması, kabadayıca meydan okumasının eseriymiş, şimdi sırada Koç'un, özel sektörün icadı otomobil vardı: Anadol.

20 Ekim 1963'te İsrail'e giden Rahmi Koç, orada, "sac" yerine, talaştan yapılan bir levha görür, bunun adı: Fiber-glass'dır. Kaportada sac değil, işte bu sıkıştırılmış talaş kullanılacaktır. Böylelikle Türkiye tarihinde ilk defa çarptığında "kırılan" arabayı yapıverdük, kırıldığında dünya tarihinde ilk defa, öküz ve ineklerin yediği kaportasıyla şöhret olmuş arabadan tam seksen yedi bin tane üretilip, Türkiye halkına sattık.

Karoseri bir türlü sacdan yapamadılar ve Koç, geri adım atıp, yerli üretim sevdasına son noktayı koydu. Artık yeni şöhretimiz: Murat 124 ve Renault 12'leri piyasaya sürecektik.

82

Bir başka ortaklıkla Otomarsan şirketini kurdurup, 0302 serisi Mercedesler üretildi...

Kırk yılın bilançosu: Türk Traktör'ün traktörleri, jeepler, Devrim Otomobili, Anadol, Murat 124, Renault 12, Magirus, sonra 0302 Mercedes... ve 700'ün üstünde grevle, 12 Eylül'ün kapısına dayandık. Yetmiş sente muhtaç, beş binin üstünde öğrenci ölmüş; devlet bir ampul dahi üretemiyor!..

Bütün suç, anarşi çıkartan gençlere yüklendi... J

Kırk yılın en ünlü kavramı: İthal ikamesidir. Eğer bu ülkede bir şey üretiyorsan, hem teşvik alırsın, hem de o ürünün benzeri ülkeye gümrükten sokulmaz. j'

İktisat bilgisine hiç gerek yok. Huzurevinden kocakarılar dahi parmak hesabıyla bu hesabı yapar: Otuz-kırk yıl tarım ürünlerini ihraç etmiş, giren dövizi, montajcı bayiler otomobilcilere hediye etmişiz... .1

Koç, 12 Eylül'e kadar, bu kırk yıl içinde, Sultanahmet'te turistlere kartpostal satan karayüzlü bir çocuk satıcı kadar bile ülkeye döviz sokamamıştır. ,1

80'lerin ortasında tek övündükleri, dışarıya buzdolabı satıyoruz idi. Nereye? Cezayir'e. Neden Cezayir'e, tuhaf değil mi, anlatalım. Cezayir Bağımsızlık Savaşı, Avrupalı beyaz eşyaların sokağa atılmasıyla başlamıştır. Cezayirlilerin başkaldırısı, gâvur malları olan buzdolapları, çamaşır makineleri reddederek başlamıştır. Onurlarına yedirememişler, uzun müddet asla Avrupa'dan mal almamışlardır. Bir Türk ve Müslüman olan Koç'un mallarım almakta tereddüt etmemişler, bu kadar uzun yolun nakliye girdisinin pahalılaştırdığı malları, Avrupa'ya karşı ideolojik kavgalardan dolayı almayı uygun görmüşlerdir. 1

Elli yılın kalkınma masalı budur: Otomobil! Üzerine yüz tane kitap yazılması gerekirken, bir tek karşı yazı yazılmamıştır. Çünkü otomobil efsanesi hâlâ yıkılmamıştır. 1990'a kadar değil otomobil, sanayi dahi elli yılın tüm dövizini cebe indirdiği halde, tarımı geride bırakamamıştır. Ancak, ucuz işçinin sebişmesiyle, turizm ve konfeksiyon, tarımın yanında gelişmiş, nihayet kalkınma stratejimiz ruhumuza göre şekillenmiştir:

Garsonluk, köylülük, overlokçuluktur.

I

12 Eylül - 24 Ocak kararları, cumhuriyet tarihinin en acı ekonomik reçetesidir, bu kararlarla onbinlerce kadının uçkur çözeceğini Özal'ın kendisi söylemiştir, peşinden banker skandalı, peşinden hayali ihracat ve onbin askerin şehit olduğu Güneydoğu savaşı...

10 bin şehit ailesine 1 trilyon para yardımını yapıldığını medyanın kendi söylüyor, kendisi ise sadece bir yılda 17 trilyon götürüyor, vatan, memleket sevgileri de işte bu.

28 Şubat'ta Erbakan'ın alaşağı edilme sebebinin otomobil sanayiiyle oynaması olduğunu birçok köşeyazarı yazdı.

Ve dünyada, Ford dahil, tek bir lira zarar etmeyen tek sanayi, Türk Otomotiv Sanayiidir. Elli yılda dünyanın en büyük çokuluslu firmalarının bile zarar ettiği yıllar oldu, bizimkilerin kaybettiği bir tek gün olmadı.

Elli yılda tek kazanan, hep kazanan onlar oldu, ihtilallere rağmen kazandılar, iç savaşlara rağmen kazandılar, dünyaca ünlü Japon firmaları dahi zarar etti, bizimkiler asla!..

Bize bağışladıkları kurmaca hayat budur. Bu rezil, lanet hayat onların bize hediyesidir. Hediye paketinden ancak Sibel Can çıkar, ya da aydınları öldüren bir mermi. Ve teneke otomobillerine, kartondan ürettikleri otomobillere karşı yazı yazanları, terörist, kalkınmayı baltalayan vatan hainleri olarak suçlayan onlar değil midir?

Kalkınma, otomobilleşmeyle, üstelik, teneke otomobilleriyle özdeş sayılmış. Bugüne kadar tek bir akademisyen bu büyük yalan ve fiyaskolar karşısında tek bir cümle yazı yazmamıştır... Bu yalanı gösteren tek yer, 1960'lı yılların İşçi Partisi programıdır! Bugün haklı çıkan sadece o programdır. 68'li öğrenciler ise, romantizmin heyecanına kapılmış, meydanlarda taşıdığı pankartlarda neler yazıyor olduğunu çoktan unutmuşlardır!..

Rauf Orbay'sız Cumhuriyet 75 Yaşında

Yapı Kredi Yayınları'ndan yayımlanan Aşçıbaşı adlı kitap eski Osmanlı yemeklerinin tariflerini veriyor, kebablar faslında ise, tas kebab, fırın kebab anlatılırken sıra "kâğıt kebabı"na geliyor, tarifin altına şu not düşülüyor: "Kâğıt kebabının en büyük meziyeti fırıncının taarruzundan masun kalır!"

Cumhuriyetimizin 75. yılının havai fişeklerle kutlandığını (Gümrük Birliği'ne girdiğimiz gün de İstanbul yalılarında yükselen havai fişeklerinin benzeri) bugünleri şerefliendiren en büyük siyasi olay, Çakıcı'nın kırmızı pasaportlarla Nice'de yakalanmasıdır. Cumhuriyetimizin 75. yılını Çakıcı'derin devlet tezgahıyla Nice'de kutluyor, kırmızı pasaportlarla skandalimizi süslüyor oluşumuz,

Topal Osman'dan Yeşü'e, devlet ve cumhuriyetimizin 75 yılda aldığı mesafeyi göstermesi bakımından önemli. Ve şimdi burada aktaracağım tarihi ayrıntı, komik devletimiz için şeytani bir rastlantı.

Bundan tam 70 yıl önce Nice'de benzer bir suikast girişimini derin devletimiz, cumhuriyetimizin ilk başbakanı ve cumhuriyet tarihimizin en büyük devlet adamı, kusursuz vatansever Rauf Orbay'a karşı düzenledi. Rauf Orbay kuva ve cumhuriyet kadrosunun en büyük ikinci ismidir, yurtdışına çıkmak zorunda kalan tek ve ilk başbakanımızdır. Dinleyelim:

84

85

"... Mehmet Sabri denen bu canı, muhakemesi esnasında bizzat kendisi Gümölcineli ismail Hakkı'yı, Mustafa Kemal Paşa'ya aleyhtar olduğu için öldürmek maksadıyla vurduğunu söyledi. Müdafaası için Fransa'nın en yüksek ücret alan meşhur avukatlarından Tores memur edilmişti. Tevkifhaneden yazdığı mektuplardan bazılarının muhteviyatına tesadüfen muttali olarak, Ankara'da kimlerle münasebeti olduğunu öğrenmiştim. Ankara'dan kaçarak geldiğini ve pasaportu olmadığını ısrarla her yerde söylediği halde, cinayeti işledikten sonra yakalanışında aranan oteldeki eşyaları arasında Ankara'dan verilmiş biri 1927, diğeri 1928 tarihli muntazam ve Avrupa için vizeli pasaportlar bulunmuştu. Ayrıca muhtelif konsolosluklarımızdan ve ortadaki bir şahıstan Ankara'dan kendisine gönderilen muhtelif miktarlarda paralar aldığı da tesbit edilmişti. Bütün bunlar Mehmet Sabri denen bu mahlukun Nice'de peşime düşürölmüş olmasının sebebini açıkça göstermeye kâfiydi..." (Yakın Tarihimiz, 4. cilt 376 sayfa.)

Cumhuriyet, henüz ilk günlerinde kendi başbakanını neden öldürmek istesin? Ve Mustafa Kemal'in en yakın silah arkadaşı neden yurtdışına kaçıp Mustafa Kemal'le ilişkisini bitirsin. Hikâye uzundur, sır noktaları arşivlerde kapalıdır, piyasada yazılanları kısaca özetleyelim.

27 Mart 1923 günü, meclisin en çalışkan, heyecanlı, sevilen milletvekili Trabzon mebusu Ali Şükrü Bey, Topal Osman tarafından "Hemşerim nasılsın, bir görüşüp akşam yemeği yiyelim, bu nasıl hemşerilik" ricasıyla Topal Osman'ın evine götürölüp, büyük bir boğuşmadan sonra öldürölüp, Çankaya'da bir köşkün bahçesindeki çukura atılır.

Ali Şükrü Bey'in basma ne geldiği iki gün anlaşılamaz, bulunamaz. 30 Mart 1923 günü Ali Fuat Paşa başkanlığında toplanan mecliste, Hüseyin Avni Bey, feryat ederek müthiş bir konuşma yapar,

"canileri affetmeyeceğiz, ya namusumuzla yaşayacağız, ya öleceğiz", diyerek meclisi ayağa kaldırır.

Topal Osman yaverleriyle birlikte saklandığı evde öldürülür, kellesi kopartılıp meclis bahçesinde sallandırılır. Ali Şük-rü'nün cenazesi büyük mahşeri kalabalıklarla kaldırılıp Trabzon'a gönderilir. Lazistan milletvekili Ziya Hurşit de meclis tarafından cenazeye refakat için görevlendirilir.

Ziya Hurşit, meclis kürsüsünde olayın arkasındaki gerçek katillerin ortaya çıkarılması için bir meclis tetkik komisyonu kurulmasını ister. Çünkü Ziya Hurşit'in kuşkuları ürkütücüdür. Ali Şükrü Bey'i Mustafa Kemal'in öldürttüğüne inanır.

Ali Şükrü Bey'in öldürülmesine tahmini sebep de, meclis kürsüsünden Ali Şükrü Bey'in, Mustafa Suphi'yi öldürmesiyle meşhur Trabzon Kayıkçılar Kâhyası'nı kimin öldürttüğünün ortaya çıkmasını istediğini heyecanlı bir nutukla söylemesi, Kâhya'yı öldürdüğü bilinen Topal Osman'ın da bundan rahatsızlık duyması.

Bu olaydan üç yıl sonra Atatürk'e İzmir gezisinde suikast yapılacağı haberi, ortalığı ayağa kaldırır ve işte burada cumhuriyetimiz, 75 yıl süren büyük yarasını alır. Eski ittihatçı ve Teş-kilât-ı Mahsusa'dan Kara Kemal, Sarı Edip, Laz ismail, Ayıcı Arif vs. ki hepsi paşalarla ve Mustafa Kemal'le arkadaştır, aranır, bulunur. Kara Kemal saklandığı evde yakalanacağını anladığında kümeste intihar eder, diğerleri sorgulanır, istiklal mahkemeleri kurulur, hepsi sırayla idam edilirler.

Sayfalarca süren tutanaklardan kısa bölümler verelim. Mustafa Kemal ile Ziya Hurşit Bey arasında şu konuşmalar geçer:

Mustafa Kemal: Ziya Hurşit Bey, uzun zaman beraber çalışmış değil miydik? Bir gaye uğruna çalışmadık mı? Nedir bu suikast? Hem de şebekenin elebaşısı, ruhu imişsiniz, öyle mi?

Ziya Hurşit: Öyle, doğrudur. Suikast yapmaya geldim. Ama başaramadım.

Mustafa Kemal: Sizden bunu beklemezdim.

Ziya Hurşit: Dünya beklenmedik şeylerle doludur paşam. Ne yapayım ki karşınızda bu vaziyette suçlu olarak bulunuyorum, ne diyebilirim...

Ziya Hurşit idam edilmeye en son götürülen idi, Gazi Paşa'ya Suikast adlı kitabında Uğur Mumcu sahneyi şöyle anlatır:

'Zıya Hurşit uyardırıldığında son derece soğukkanlıydı 'Anladım telaş etmeyin' diyor, ağır ağır giyindi, ipek mendilini düzeltip, yuzune kolonya sürerek 'buyrun gidelim' dedi Cezaevi müdürünün odasında kaları dinlerken ayak ayak tıstune atmıştı Kararın okunması bitlikten sonra södu.

- Hepsi bu kadar mı, başka bir şey yok mu? Zıya Hııışıl, olum cezasına çarptırılanların adlarını öğrenince, 'galiba bunların bazıları idama müstahak değillerdi, bir yanlışlık olmalı' demişti C czacvı Muduru Nuri Bcy'ın odasından çıkarken de cebinden çıkardığı 200 lirayı müdüre vererek:

- Bunu ağabeyim Faik Bey'e verin, kabrime şerefime uygun bir mezar taşı diktirsin. Nuri Bey, vasiyetimi yerine getirmezsen bak karışmam, yarın öbür dünyada iki elim yakandadır. Sana orada suikast yaparım ha, hem de elimden kurtulamazsın...

Zıya Hurşit, suikastın yapılacağı Kemeraltı Camii'nin köşesinde asılmıştı, şaşılacak derecede soğukkanlıydı.

- En son gelir bezme (meclise) ekabir derler ya... Ben sonuncu asılan mıyım diye sormuş, yanıt alamayınca yüksek sesle bağırmıştı.

- Ben zaten başka bir şey beklemiyordum. Sizin elinizden yalnız bu gelir. Ama bu da zevk. Hürriyetsiz bir memlekette yaşamaktansa namusuyla ölmek daha hayırlıdır. Zahmet buyurmayın, ben kendi işimi kendim görürüm.

Sehpaya çıkarken de 'ne mükemmel şey, salıncağa da benziyor, yüksekliğine de bakacağım, istediğim de buydu' demişti.

Zıya Hurşit, tam asılacağı sırada mahkeme üyesi Kılıç Ali ile göz göze gelmiş ve 'Kılıç Ali mi o? Nerede bakayım,' demişti.

Aman beyim, vakit geçiyor, çabuk ol' diyen cellada gülererek, 'Acelen ne be kuzum? Telaş etme. Ölecek ben değil miyim? Gidiyorum işte. Dünya sana kalacak, merak etme. Beş dakika sonra öbür tarafta soyuna sopuna kavuşacağım. Mektubun falan varsa ver de götüreyim. Ahirete mektup gönderecek yok mu?' diye sormuştu."

Baytar Rasim'in idama giderken söyledikleri de Met-Üst'ün karikatür esprileri gibidir. Kışla kapısında kurulan idam sehпасına giderken kendi kendine söyleniyordu: 'Akşam rüyamda 88

gorunuştum (asilacağımı) buyur bakalım İşle Şimdi karşımda iler zaman rüyam böyle çıksaydı y4 . Yolcu yolunda gerek, haklı haksız gidiyoruz işle.

İp boynuna geçirilirken gözlüğünü çıkarmak isteyen celladı azarlıyordu 'Bırak gözlüğümü, sen işine bak

Yaşı otuzbeşı geçen her Türk aydınının kendini ittihatçıların hayatını okumaya hasretmesi bundandır "Gozupck, maccia-perest, sıkı oıgıtçu" bu adamların ilk on ısını Birinci Dünya Harbi'ni, geriye kalanlar Kurtuluş Savaşını verdi. Cumhuriyeti kurduklarında aynı zamanda kuvacı olan eski ittihatçı kadrolar, yani, Mustafa Kemal ve arkadaşları, ruhlarının şekillendiği ittihatçı karakterlerinden kurtulamadılar. 75. yılını kutladığımız cumhuriyete ruhunu veren bu karakterdir. (Bu ittihatçı ruh, milletimizin sağcı-solcu asil karakteri olmuştur. 1979'da Şiddetli sol gruplardan Kurtuluş grubu dağıttığı bildirinin sonunda Şöyle diyordu: Yaşasın zevkli ve kanlı mücadelemiz.)

İşte, İzmir suikastının arkasında da Mustafa Kemal, en yakın arkadaşları Kazım Karabekir, Rauf Orbay ve Ali Fuat'ın olduğunu iddia edip, İstiklal mahkemesine çıkartmak istedi. Paşaların hepsi İstiklal mahkemesinde ifade verdi, yalnız Rauf Orbay onuruna yediremeyip yurtdışına kaçtı...

Mustafa Kemal'in bu kuşkusunu, Cumhuriyet'in tüm siyasi tartışmalarını da içinde saklıyor, Şöyle ki, Mustafa Kemal ve Halk Fırkası, mecliste ikinci grup denilen Terakkiperveri kuran, Başbakan Rauf Orbay, Ali Fuat, Kazım Karabekir gibi arkadaşlarını hilafetçilik ve cumhuriyet düşmanlığıyla suçlayacak.. Halk Fırkası ömrü boyu, önüne geleni cumhuriyet düşmanı ve din istismarcılığıyla suçlamayı bir gelenek haline getirecek.

Rauf Orbay, cumhuriyet kelimesini duyduğunda tedirginlik yaşar, çünkü, cumhuriyet kararı anidir, hiç danışılmamıştır. Çok sonra cumhuriyete olan inancını samimiyetle tekrarlar, ancak, şunları söyler: "Bize milli hakimiyet kavramı, millet meclisi kavramı yetiyordu"...

Aradan yetmiş yıl geçtikten sonra bugün Rauf Orbay'm sözleri çok daha anlamlı. Bize milli hakimiyet, millet meclisi ne-

89

den yetmeliydi, cumhuriyet başka bir şey miydi? Gerçekten cumhuriyet tek partinin, ordunun sahip olduğu bir kavram gibi büyüdü. Ne zaman milli hakimiyet perçinlense, millet meclisi güçlense karşısında cumhuriyeti koruyan-kollayanların darbesini buluyordu. Adnan Menderes'in mecliste, siz isterseniz hilafeti de getirebilirsiniz demesi, hilafeti istemesi değil, meclisin büyüklüğünü göstermek için söylenmişti, ancak, bir çuval inciri berbat edecek, tüm kuşkuları paranoyaya dönüştürecek çok talihsiz bir konuşmaydı.

Ülkemizin cumhuriyet kavramı, milli hakimiyet ve millet meclisi kavramından çok ayrı bir yönde gelişti. Karşılıklı hesaplaşmaya dönüştü. Cumhuriyet'in bugün taşıdığı anlam: Türk ordusunun şeref ve haysiyeti. Doğrudur. Ancak, millet meclisinin şeref ve haysiyeti nerededir, milli hakimiyetin kayıtsız şartsız şeref ve haysiyeti nerededir?

Birileri gerçekten şeref ve haysiyet içinde yaşıyor doğrudur, geriye kalan bizler ise fasulyeden yaşıyoruz. Ülkemiz yakın tarihi gerçekte sağ-sol değil, lâik-şeriat değil, bambaşka iki ayrı kanada ayrılır: Milli hakimiyetten yana olanlar - Cumhuriyet devletinden yana olanlar.

Son elli yılın sağcı muhafazakâr partileri her ne kadar tek parti sultasına karşı iktidara gelip oturmuşlarsa da, ordunun kafasındaki cumhuriyetle bütünleşmiş, kenetlenmişlerdi, çünkü millet meclisinin, ya da milli hakimiyetin ne olduğu kafalarında net değildi...

Ordunun kafasındaki cumhuriyet devleti, tıpatıp halkın kafasındaki cumhuriyet ve devlet fikriyle aynıdır: Demokrat Parti'ye, Adalet Partisi'ne, Tansu Çiller'e, Anap'a ve Kenan Evren'in anayasasına oy veren halkın ve bu siyasi kadroların "fikir" anlamıyla cumhuriyet devletiyle bir tartışması olmamıştır...

Olan şudur: Eski gazeteciler anlatır. Meşrutiyet'te herkes birbirine, Talat'ın adamı, Enver'in adamı, sarayın adamı gözüyle bakarmış. Son elli yıldır siyasetimiz Özal'm adamı, Demirci'm adamı, Aydın Doğan'm adamı, Koç'un adamı, Tansu Çiller'in adamı vs. şeklinde yelpazeleşen bir siyasal rant kav-

gasında, MİT ve çakallarını da ortak ederek bugüne geldi...

Ezcümle: Rauf Orbay'm bıraktığı yer bomboştur, milli hakimiyetin ve millet meclisinin müdafileri, partileri, siyasetçilerini bu ülke görmemiş, tanımamış. Bu lafızlarla iktidara gelenler, cumhuriyet kadrolarının çelik gövdesine mihlanmış, onları oraya gönderen halkı bulguruyla başbaşa bırakmıştır. Ayyıl-dızlı bayrağımıza sarılı devletimizin yanında 'bulgurun' lafı mı olur, olmadı, ezildiler, sürüldüler, aç kaldılar, şehit oldular, oluyorlar...

Falih Rıfki'nin Zeytindağı adlı küçük kitabı Türkçe'nin en güzel 5-6 kitabından biridir, Arap çöllerinde yüzbinlerce Anadolu askerini şehit verdikten sonra, dönüşte, şöyle bir sahne anlatır: "... Anadolu hepimize hıncı, şüphe ve güvensizlikle bakıyor. Yüzbinlerce çocuğunu memesinden sökerek alıp götürdüğümüz bu anaya, şimdi kendimizi ve pişmanlığımızı getiriyoruz. İstasyonda bir kadın durmuş, gelen geçene:

- Benim Ahmed'i gördünüz mü? diyor.

Hangi Ahmed'i, yüz bin Ahmed'in hangisini...

Yırtık basmasının altından kolunu çıkararak, trenin gideceği yolun, İstanbul yolunun aksini gösteriyor:

- Bu tarafa gitmişti, diyor.

O tarafa? Aden'e mi, Medine'ye mi, Kanal'a mı, Sarıkamış'a mı, Bağdat'a mı?

Ahmed'ini buz mu, kum mu, su mu, skorpit yarası mı, tifüs biti mi yedi? Eğer hepsinden kurtulmuşsa, Ahmed'ini görsen, ona da soracaksın. Ahmed'imi gördün mü?

Hayır!.. Hiçbirimiz Ahmed'ini görmedik. Fakat Ahmed'in her şeyi gördü. Allah'ın, Muhammed'e bile anlatamadığı cehennemi gördü...

Şimdi Anadolu'ya, Batı'dan, Doğu'dan, sağdan, soldan bütün rüzgârlar bozgun hay kırışarak esiyor. Anadolu, demiryoluna, şoseye, han ve çeşme başlarına inip çömelmiş, oğlunu arıyor..."

Evet, Falih Rıfki'nın dediği gibi, Anadolu 75 yıldır Ahmed'lerini arıyor. İşte şehit anneleri, işte cumartesi anneleri, hepsi Ahmed'lerini arıyor: Ahmed'leri kim öldürdü, nerede ölüyorlar, Ahmed'lere kim ne yapıyor?

91

Hepimiz öldürüyoruz Ahmed'leri! Zevkli ve kanlı ittihatçı mücadelemiz sürüyor.

Rauf Orbay'ın siyasi mirasına, kayıtsız milli hakimiyete, kayıtsız şartsız seçilmişlerin rejimine inanmadıkça, Ahmed'leri bir 75 yıl daha arayacağız!..

Rauf Orbay, yirmi yıl sonra döndüğünde, İsmet Paşa'yla Çorçil arasında İkinci Dünya Savaşı'na girelim-girmeyelim masasmdaydı... Rauf Orbay'ın siyasetiyle savaştan kurtulduk... ismet Paşa, Rauf Orbay'a özür diler gibi, "Paşam yeniden Terakkiperveri kursanız" der. Rauf Orbay: "Ne kadar akıllısın ismet, sen yine parti başkanı, biz yine muhalefet!.."

Erken Devlet tanımı ve tarihi üzerine, Afrika kabilelerinden Timur'un çadır devletine kadar yapılan teorik tartışmalar gösteriyor ki, iktidarı sahiplenener, sahiplendikleri şeyi "saltanat-laştırıyor".

Yetmişbeş yıldır biz bulgur yedik şehit verdik, bulgur yedik Şehit verdik, o bize, Yeşil'i, Çatlı'yı, Çakıcı'yı dahi vermedi, vermiyor... Ahmed'leri hiç kimse sormuyor. Anaları ellerinde fotoğraf; soracak, ağlayacak ama, saçından sürüklenerek götürülüyor. Fırında kâğıt kebabına sarılı cumhuriyetimizi "milli hakimiyetin", "millet meclisinin" taarruzundan koruyup bu güne kadar getirdik. Ahmed'lerini arayan analar; fazla sitem-kâr olmayalım, Kabil'den, Taliban'dan, Kahire'den, Malezya'dan, Bakü'den fersahlarca ilerdeyiz, yetmişbeş yılın zenginliğini istanbul'daki on holdinge dağıtıysak da, onlar cumhuriyetimize aşık yüzde yüz Türk, kahraman işadamlarımrz.

Evlatlarının peşinde yalvaran, sürünen dilencilere dönen anneler! Kara tırnaklarınızı, yırtık yamalı göğüslerinize geçirip ağlamayın anneler. Ahmed'leriniz bir nefes değildi, uçup gittiler. Güneşin kavurduğu boş testi değildi, kırılıp gittiler. Kovukta, delikte büyümediler. Kuşlardan küçük, göklerden yüksek oğullarınız, Anadolu'nun ebedi sessizliği içine gömüldüler. Bin yıldır

gömülüyoruz. Biz bu cumhuriyeti gömütler içinde bulduk. Kolu bacağı kırıktır. Yüzü vücudu çok kılıdır. Bizim gibi karadır. Bu topraklarda bulup buluşturduğumuz tek hazi-nemizdir. Bütün mevsimlerin ağaçlarına tanıştırmak, kar ya-92

nakli, gümüş tenli bebelerle konuşturmak, serin kış günleri bir gecekondu kahvesinde onunla buğulu bir çay içebilmek biraz uzun sürecek.

Biraz uzun sürecek anneler, bir yetmiş beş yıl daha! Kim bilir. Püfür püfür bir muhabbetle çıkıp gelir, ağız içlerinde boğulan beddualarımız avuç avuç gülüşlerimize dönüşür, şenlenir evimiz. Bu soysuzların elinde fasulyeden ucuza gidiyoruz sanmayın. Senin serin dağlarında, nemli vadilerinde bir tek gece geçirmiş bu insanlar, kimseye diz çökmeden, karanlık servilerin yapraklarına asılı çığıklarımızı teker teker toplayıp kokulu çiçeklerle oynaşan kuşların Ahmed! Ahmed! Ahmed! seslerine karıştıracak bir gün.

93

Çıplak Bebek

Oyuncak tarihimiz yok, oyuncak müzemiz yok, oyuncamız yok, oyuncası hiç sevmemişiz. Bu konuda hafızalarımızda birkaç küçük not bulunsun. Dinleyelim, ünlü oyuncakçı Recep Ersan anlatıyor: "Anadolu'da oyuncak yoktu eskiden, oyuncakçı da. İzmir'de üç dükkân, İstanbul'da yine birkaç tane. Bebeği pek az kimse bilirdi. Büyük şehirlerde bile. Bir Macar vardı İstanbul'da, ben gelince yendim onu bebek imalinde, işini kuruttum. Adını tam bilemiyorum, bir Alman Yahudisi vardı, onu da kaçırdım. Bir de ressam Hüseyin Bey vardı. Shirley bebek yapıyordu, gövdesi pamuk, başı mukavva.

"1939'da harbin başlamasından bir ay sonra bir bebek almıştım, 550 kuruşa. O zaman inşaat işçisinin yevmiyesi 25 kuruştı. Kızıma vermiştim bebeği. Kafası mukavvadan, elleri ayakları da kadayıf teli gibi otlar vardı eskiden, ondan yapılmıştı. Birgün bozmuş bebeği, tamiriyle uğraştım. Bunu yapayım derken sekiz ay uğraştım, 18 bin lira param vardı hepsini bu ilk tecrübelerle harcadım.

"Bizimki de mukavva kafalıydı. Gövdesini saman doldururduk, kumaşla kaplardık. Çocuk bir iğneyle dokunsa, eve ince talaş yayılırdı. 51-52 yılında ithalata yöneldik. 60 senesinde plastik bebek imaline başladım. Bebeğin içine koyduğumuz

94

karından basmalı sesi 1942'de yaptım. Bebeğin karnına basınca ses verir. Mam-ma sesine 1948'de başladım, 14 sene uğraştım, 62'de başardım. Mam-ma sesi 1962'de inkişaf etti. Taklit ettiler ama

hepsi keçi sesi çıkarıyordu. Mekanizmanın üzerinde West Germany yazar, ama bizim tarafımızdan yapılıyordu.

"Mukavva başın iki parçasını krapon kağıdıyla birleştiriyor-dum, bu fikri kaynanam vermişti. Plastik başa saç dikmek mesele olmuştu. Almanya'dan makine getirmiştım ama kullana-mıyordum. Ağladığımı hatırlarım hırısından. Sonunda buldum, başın üst kısmını kestim. Kalıpcılar çok şaşılar buna. O parçaya saçı kolayca dikiyorduk. Başın bu üst parçasını alt kısmına ekleme meselesi çıktı sonra. Önce elektrikle kaynatma usûlünü buldum. Sonra geçmeli parça yapmayı akıl ettim.

"Plastik bebekleri İzmir'de bir Yahudi yaptı önce, 1950'de, makineleri ve malzemeyi gizlice memlekete sokmuştu, 1 veya 1,5 liraydı bu bebekler. İşportaya düşerdi çuvallarla bebek. Bir kamyon dolusu bebek gece gelir, ertesi sabah birkaç saatte satılırdı..."

Tüm bu bilgileri, bir oyuncak müzesi kurmayı kafasına koymuş, bu yüzden eski yeni tüm oyuncakçılarla görüşmeler yapıp, il il dolaşmış, dünyanın büyük oyuncak müzelerini tek tek inceleyen Prof. Bekir Onur'un Oyuncaklı Dünya adlı kitabından alıyorum.

Sülün Oyuncak'tan Alişan Sülün konuşuyor: "Dört kişi vardı bu işin başlarında, babam Mehmet Sülün, Spiro Giokas, Kazım Göksel ve Kamil Horozoğlu. Kızma birader'i ilk Horozoğ-lu yaptı, sonra biz. Tombala filan yaptık, kâğıt fener, süs kâğıdı. Çıplak bebeğe ilk elbise giydiren benim.

"Azim Sebat Mağazası'nda Manuel Çukurel İtalya'dan kalıp kiraladı. Oyuncak tanker yapıp piyasaya sürdü. Şişirme plastikten 1958-60 arası oyuncağın çığır açtığı dönemdir. Çukurel, plastik tabağı, bardağı, Türkiye'ye sokan kişidir aynı zamanda. Plastik mutfak eşyası üretimi ve satışı anormal boyutlardaydı, mal yetmiyordu. Bu arada biz Baltalimam'nda patlayıcı madde imaline girdik. Mantar, çatapat, kestane fişeği, havai fişek.

"Tenekeden siyah mantar tabancasını bir Köroğlu vardı, ilk

95

o yaptı, 53-54 seneleri. Ben de tahta tabanca yaptım, kendi icadım olarak. Şennesil Oyuncakları'nın sahibi Ahmet Saraç da çok eskilerdendir. Tahtadan tabancalar, tüfekler yapardı."

"Türkiye'nin ilk kâğıt bayrağını da biz yaptık. Fason olarak Çingenelere yaptırdık. Çıta bulamayınca saz takardık sap yerine. Sallanan tahta at yaptım mesela. Gözlerine ampul taktım. Gemini çekince gözleri yanardı. Dört kanallı kablo ithali durunca o da bitti..."

"İlk defa sığa yaptık. Karakaçan, tarih mi belki 68-69."

"İbrahim Eren çıktı benden sonra bayrak işinde. Türkiye'de şimdi bir numaralı bayrakçıdır. Sinan Kasalkaya 57-60 arasında ufacık dürbünlü sinema yapardı. Parmak bebekler üretti babam, oğlan bebek, kız bebek yaptı. Grup oyunları yapmaya başladım. Monopol, kızma birader, at yarışı gibi onbeş çeşit karton oyuncak. Şimdi bebek yapıyorum bir tek çeşit..."

Şimdi de Japon oyuncakçısı gibi, Türkiye'nin tarihi ve en ünlü oyuncak mağazası Beyoğlu Bonmarşesi'nde sahipleri Ferdi Bey ve Madam Meline'yi dinleyelim: "1945'te annem İtalya'ya gidiyor, oyuncak ithal etmek istiyor, gezerken harpten zarar görmüş çocukları destekleyen bir gösteriye giriyor, içerde, biraltmış boyunda gülen bir kukla görüyor, kukla gerçekten gülüyor, omuzları hareketli, başı hareketli kahkaha atıyor. Annem böyle bir şey görünce şoke oluyor, bebeği yapan kişiyi buluyorlar, adama aynısını yaptırıyor, bir palyaço kıyafetinde Türkiye'ye getiriyor. Türkiye'de oyuncak olarak hiçbir şey yok. Birdenbire annemin karşısına bir takasçı çıkmış. Balık ihraç etmek istiyor adam, annem bu adamla o zamanın kanunları çerçevesinde anlaşmaya gidiyor ve bir balık takası yoluyla Avrupa'dan oyuncak ithal etmeyi başarıyor.

"Harbin başlangıç yılları, mağazadan içeri Çekoslovaklar'm köylerinde yapılan minik, tahta oyma biblolar giriyor. Macaristan'dan bir bisiklet geliyor. Almanya'dan Hitler şeklinde yapılmış askerler, sıkıştırılmış topraktan yapılmış oyuncak askerler, bütün Nazi işaretlerini taşıyan üniformaları ile, o zamanlar asker oyunları çok yaygın, kaleler de vardı.

"Savaş yılları herkes nereye gidiyorsun diye sorar, o da

96

oyuncak almaya gidiyorum deyince, şaşırırlarmış, bombalar patlarken, kurşunlar yağarken oyuncak alışverişi. Burada oyuncak yok. Çok iyi hatırlarım, bir tornacının ağaçtan yaptığı köpek. Bu hemen hemen Türkiye'de yapılan ilk oyuncaklardan. Kim olduğunu bilmiyorum, tombul bir poposu, tombul bir göğsü, bu iki tombul tahta yuvarlak bir gövdeyle birbirine tutturulmuş arkasında bir kuyruk yuvarlak bir başı, burun ve kulaklar, hepsi birbirine tellerle bağlı...

"1946-47'lerde Fransa'dan çıplak bebek geliyordu, elbiseli nadirdi. Almanya'dan Raynise bebekleri ithal ettik. Yerli oyuncak hâlâ yerinde sayıyor bu arada. Bir iki küçük atölye birkaç ıvır zıvır oyuncak. İstanbul piyasasında Anadolu işi oyuncaklar da hatırlıyorum. Çoğu ham tahtadan yapılmış şeyler, bir bebek hatırlıyorum mesela. Tenekeden kanatlar, tekerlekli bir sopa. Bu kelebek aklımda kalan tek şey.

"Bir de atbaşı vardı, atbaşı şeklinde kesilmiş bir tahta, tahtanın kulak yerinde elle tutmak için geçirilmiş bir sopa, uzun bir gövde, ucunda iki tekerleği, çocuk sopayı elinde tutacak, gövdeyi ayaklarının arasına alacak, ata biniyormuş gibi oynayacak...

"1954'te ithalatın durması Türkiye'de oyuncak sanayinin başlangıcı oldu. Tahta oyuncaklardan en uzun ömürlü olan bir tanesi divan takımındı. Bir divan, arkasında duvar, bir pencere, pencerenin perdesi, iki koltuğu, bir de ufak masası."

"Yavaş yavaş tahta oyuncağın çeşitleri de çıkmaya başladı. En uzun süre sattığımız çeşitlerden biri de kaleydi. O zamanlar Avrupa'dan gelmiş kurşun askerler vardı, yerli kurşun asker yapıldı, tabii.

Hatırladım o Alman şimdi, evet evet, yuvarlak tıknaz bir adamdı. Sonra başı derde girdi kurşunla, zehirli filan diye.

"Annem Atatürk'e oyuncak götürmüş Dolmabahçe Sara-yı'na. Bir sürü oyuncak buradan yüklenmiş saraya götürmüş. Ülkü için olabilir. Ben Atatürk'e oyuncak satmış oyuncakçıyım derdi.

"Annem kral Zogo'ya da mal satmış, Arnavut kralı, harp yıllarında buraya kaçmış hatırlıyorum, annem anlatırdı."

97

Ve 1971 yılında Fatma İlhan (Fatoş) adında bir kadın klasik oyuncakçılığı yıkacak, ülkemizde gizli ve büyülü bir oyuncak devrimi gerçekleştirecektir. Cumhuriyet tarihinin en işbilir, en zeki kadınlarından biri olan Fatma İlhan pelüş bebekleriyle ülkemizin tüm vitrinlerini sarstı, bir çığır açtı. İşe, köpek, fil, ayı, maymun, arslan gibi, altı çeşit hayvanla başladı. 1947'de Ankara'da doğdu, 66'da Ankara Koleji'ni bitirdi, 69'da anne oldu. Onbeş yılda çeşit sayısını 170'e çıkaran bu sarsıcı, büyülü kadını dinleyelim:

"Türkiye'de gerçek oyuncak üretimi Cumhuriyet'ten sonra başlamış, ondan önce el sanatı olarak kalmış, bebek hâlâ istenmiyor, insan sureti anlayışı ile engelleniyor. Gerçek yaygınlaşması plastik sanayi ile olmuş.

"Çocuğum bir yaşındaydı, yumuşak oyuncaklarla oynaması gerektiğini bilerek o tür oyuncak aradım Osman'a. Hiçbir şey bulamadım. Beyoğlu Bonmarşesi'nde pelüş, kadife denemeyecek kumaş kalitesi bugünküne göre çok kötü, o an içi saman dolu birtakım hayvanlarla karşılaştım. Özellikle kediler, ayılar öyle korkunç bakıyorlardı ki, alacak hiçbir şey bulamadım. Oğlumun birinci yaşgününde kayınvalidemin oğluma bir doğumgünü hediyesi getirdiğini gördüm. İnanılır gibi değil, korkunç bir kediymiş, çocuk zaten gördüğü zaman ağlamaya başladı."

Ve Fatma İlhan, Türk çocuklarını yumuşak ve pembe oyuncaklarla tanıştıyor, on yıl içinde ülkenin en büyük oyuncak sanayicisi oluyor. Yaşı yirmibeşin üstünde olanlar hatırlayacaklardır. Fatoş, 70'li yılların sonunda Pembe Panter'i moda ediyor. (Oyuncağın da modası olur. 80'li yıllarda Kara Şimşek, 90'lı yıllarda da Batman moda olur.)

Fatma İlhan rüyalarımın kadınıdır, yirmibeş yıldır nerede Fatoş'un tüylü, pembe, yumuşak oyuncaklarını görsem koynuma basar mincık mincık ederim. 74 yılında bir yeğenim dünyaya geldi, hediye almak hiç aklımda yoktu, bir şirkette ayakışlerine bakıyordum, haftalığım cebimdeydi. O renksiz televizyonun, şirin çocuk dergilerinin olmadığı yıllarda, vitrinde Fatoş'un o ilk altı hayvanından arslan olanını gördüm, büyü-98

lendim, çok pahalıydı, tüm haftalığımı verip aldım. Yeğenim yirmi yıl karyolasının başucunda sakladı bu arslanı...

Biz ise modadan uzak, çok şanslı çocuklardık. Antik Yunan, Mısır ve Flititli çocuklarla aynı oyuncaklarla oynadık, biri topaç, Çinliler kırbaçla çevirmiş, biz, bir tele sarar döndürme yarışı yapardık, dibinde bir kabarası vardı ve etrafı mavi, yeşil süs boyası olurdu. İkincisi, değnekten at, ki, bizimkinin atbaşı yoktu, ama, değnekten at tüm dünya çocuklarının ortak oyuncağı. Çemberi hepimiz oynamışızdır. Demir telinden yapılan araba, ki, kiminin tekerlekleri de demir telinden, kimisi makaradan... Çocukluğumuz bilye (misket) ile geçti diyebiliriz, ancak, tüm dünya çocuklarının oynadığı ortak oyunumuz, çömlek ve kiremit parçalarını üst üste koyup, taşla ya da topla devirmektir...

Batı'da, kurmalı, pilli, sürtmeli oyuncakların ayrı, bebeklerin ayrı, tahta arabaların, zekâ oyunlarının, plastiklerin ayrı ayrı tarihleri var. İsveç'te, Hollanda'da oyuncak müzeleri, onlarca. 17. yüzyıldan beri oyuncak sanayi var. Bizde halkımız, camileri, imam hatipleri sevdiği kadar sevmedi oyuncağı. Oyuncak müzesi için çırpman Bekir Onur bir oyuncakçıya, siz çocuğunuza hangi oyuncağı yapıyorsunuz diye sorar. O da ben çocuklarımı Kur'an kursuna gönderiyorum, diye cevap verir. Bu din kardeşimizin, çocuklarını hepimizden çok sevdiği muhakkaktır, ancak, kültürü, aydın, çevresi ona oyuncağı öğretmemiş. Kitabın yazarı gibi Amasra'ya gidişlerimde beni de şaşırtmıştı. Amasra tahta işleminde ün yapmış, ancak, aralarında süs eşyaları, büfe eşyası, maskotlar, ama oyuncak yok. Neden yok? Osmanlı minyatürlerinde çocuk resmi yok. Bir zamanlar Eyüp'ün tahta oyuncakları tüm Osmanlı illerinde modaydı, meşhurdu, şimdi yok. Almanya savaşta harap oldu, ayakta iki sanayi kaldı, biri oyuncak sanayi. İran-İrak savaşında İranlılar bizden en çok oyuncak istedi.

Mesela Türkiye'nin elli yıllık zenginleri Koç, Sabancı neden oyuncak sektörüne girmediler, çünkü o zamanlar kârlı değildi. Peki neden çocuk oyuncakları hâlâ taklit ve ithal. Çünkü hayal yok, düşünme yok. Peki neden Anadolu'da toprağın her çeşidi

99

kilden kiremitten oyuncak olmadı. Su dökerken ses çıkartan küçük testileri düşünün. Seramiğin bin türü var, seramikten oyuncak yok. Kütahya Seramik'e bakın büfeye koyulacak türden ağır, hantal süs eşyaları, zekâ yok, kullanışlı değil... Dünyanın en cins ağaçları bu topraklarda, neden tahtadan, ki, dünya artık yeniden tahta oyuncaklara dönüyor, tahta oyuncaklarımız gelişmedi...

Hayal gelişmemiş, estetik gelişmemiş, buluş, orijinalite yok, alın tarihî çocuk oyuncaklarınızı önünüze, görün kültürünüzün acımasızlığını.

Çocuklarımızı sevmemiş, dünyasına girmek istememişiz, oysa, bir çocuğu dünyanın en büyük sanat eserinin önüne götürün, o, oyuncuğım daha değerli görecektir, dünyanın en büyük şovuna götürün, o yine kendi oyuncuğıyla oynamak isteyecektir. Oyuncak, çocuğun el ayak uzuvlarından kendine daha yakın, bedenine uzuvlarından daha derin yapışmış ayrılmaz etten kemikten, ruhsal parçasıdır.

Oyuncak, çocuğun sahiplendiğı, büyülü, gizemli bir eşya, kendi dünyasını, hayallerini, dilini inşa ettiği, konuştuğı, arkadaş olduğı, varolduğumuz şu yeryüzü topraklarında üstünde en esrarengiz, en derin eşya. Neden korkmuş isek, çocuğun başına onunla vurmuşuz, din elden gidiyor demiş Kur'an kurslarına tıkmışız, bilimde geri kalıyoruz demiş fen ve matematik yarışlarına sokmuşuz. Kardeşlerim, ne dini ne bilimi, mutlulukta geri kaldık.

Şimdi Anadolu'nun kasabalarından bir geçin, çocukluğumuzun sıçan-şeytan uçurtmalarının bir tekine rastlayamaya-caksımız, bir zamanlar şehirlerimizin tüm elektrik tellerinde asılı onlarca sıçan uçurtması yaz, kış orada takılı kalırdı. Elektrik direklerinde tek bir takılı sıçan uçurtması olmayan kasabalardan insanın ödü kopuyor.

Bizler, hayat denen oyunun kurallarına rıza gösterip, boyun eğip, sahte aynalar içinde kendi uydurduğumuz ahlâkla çocuğa çeki-düzen veriyor, onu da ağır, hantal ilişkilerimizin sert dünyasına kapatıyoruz. Çocuk, bu sahte, yalancı aynaları, göğü delen kuş gözüyle görüyor, kendi iç dünyasını, kendi varlı-

100

ğım kendince kurmak istiyor. Eline oyuncak geçiremezse, bizim dahi kaldıramadığımız bu ağır, lanetli dünyanın minik zindan askerleri oluveriyorlar. Oyuncaksızlık, kör bir acımasızlık öğretir. Acı çekmeyi içselleştirir. Çocuk artık, acı çekerek talep eder. Sevdiği kıza bir gün, senin için en çok ben acı çekiyorum, bu yüzden sen benimsin, diye sahiplenir...

Siyasi hayatta önümüze çıkar, daha da ileri gider, ben daha çok acı çekiyorum, o halde ben haklıyım, der, sağcısı, solcusu, edebiyatçısı...

Kendiyle oynayamayan çocuk, kendini oynatacak üstler, itaat arar. Çocuklarımıza oyuncak yerine mayın veriyoruz. Salgın hastalıktan beter tüccar yazarların kitaplarını veriyoruz. Süt kokan çocukların rüya renkli dünyalarına saldıran teröristlere dönüyoruz...

Birçok eleştirmence dünyanın en büyük filmi ilan edilen Yurttaş Kane, dünyanın en zengin, en şöhretli insanı oluverir, ayrıca, dünyanın en büyük sanat eserlerinin hemen hepsine sahip olur, ölünce ağzından 'rosebut' diye bir kelime çıkar, herkes bunun ne demek olduğunu anlamaya çalışır, kimse anlayamaz. Bu, çocukken kullandığı kızağın adıdır...

Dinç Bilgin; gazeteleri, televizyonu ve trilyonlarca hisse senedi var. Arkadaşının uçağına biner, bir kahve makinesi görür, "Bu kahve makinesinden neden benim uçağımda yok" diye söylenir kendince...

Her şeye sahip olmuş bir insanın, tek eksiğı uçağındaki kahve makinesi mi? Hayır. Her şeyi bir oyuncak gibi görüyor. Lâ-ik-şariat tartışmasını iç savaşa sürükleyen yayınlar yaptığıında bizim gibi ödü kopmuyor, onun için askerler, kurşun asker. Tansu Çiller burnu uzayan Pinokyo...

Oyuncağı sevmeyen Anadolu kasabalarının hikâyelerini okudunuz, bu kasabalarda en büyük oyuncağı Türkeş keşfetti, 'bozkurt', 'dokuz tuğ'... (Osmanlı sultanlarının çoğunun annesi gayrimüslim, ama Türkeşi Yeni Hayat dergisi Mimar Sinan'a Ermeni diye hakaret ediyor. İnsan sormak istiyor; tahtadan bir at yapamamışsın, Süleymaniye'ye dil uzatıyorsun.)

Oyuncaksız Anadolu kasabalarını, insanının ruhunu keşfe-

101

den bir diğeri açığız tüccarlar Televole'ciler, haber bültencile-ri... Çocuksu oyunları getiriyorlar ekrana. Her şeyi çocuksulaş-tırıyorlar. İyi ya da kötü, ama bu derin, muazzam boşluğu mafya kullanıyor, televizyonlar kullanıyor, siyasiler kullanıyor!

Hollyvwood sinemasını izleyin, masum bir deniz dalgasını dahi canavarlaştırıyor. Küçük bir böceğı dahi canavarlaştırıyor. Küçük bir rüzgârı dahi canavarlaştırıyor. Küçük bir kar topunu dahi canavarlaştırıyor... Tabiatı masum, sakın, kendi halinde lüm nebatını, canlısını, kayasını, canavarlaştırarak yüzlerce film yapıyor... Doğru ya da yanlış, ancak, tüm tabiattaki nesnelere, olayları, üç yaşındaki çocuğun korkulan, umutları, rüyaları çerçevesinde haince işliyor!.. İthal canavar oyuncaklar, ithal canavar filmler, kaldı mı hâlâ bağımsız Türk gençliğı?

Pislik Tutucular (dokunulmazlar)

Bayramın birinci günü bir televizyonda canlı yayında, Ofli şi-vesiyle konuşan, Ofli olduğunu söyleyen Mehmet Akyüz, halkın dinî sorularını cevaplamakta. Tesettür sorusunu aynen şöyle cevapladı:

"Adem babamız ile Hava anamız cennetten bir incir yaprağıyla çıkmıştır. Her kültürün kendine göre bir örtünmesi vardır. Başörtüsü şart değildir. Bana sorarsa-nuz, örtünmenin sınırı tenasül organlarının sınırına kadardır. Kur'an'da buna bir mani de yoktur. Lakin, ordan aşağı açılır mu demeyin, ondan sonrasına Kur'an müsaade etse, ben müsaade etmem.. "

* •% *

liir "gay" dergisi 53. sayısında okuyucusu eşcinsellerin mek-luplarını tafsiladlarıyla yayımlıyor. Mektup şöyle başlıyor: "Bu mektubu Sivas'ın Kangal ilçesinin ücra bir köşesinden yazıyorum. Buranın insanları çok tutucu ve ben bir eşcinsel olarak burada dünyaya geldim..."

Mektubun ilerleyen safhalarında deneyimlerini teknik olarak anlatıyor: "Biraz bekledim, canım yandı, tekrar yaptırım,

102

103

bu sefer canım yanmadı, o çekip gittikçe ben müthiş zevk almaya başladım..." diye devam ediyor ve mektubun son cümleleri: "Bu yazıyı dergide yayınlarsanız sevinirim. Ben Mesut. Bu ücra köşede 25 kişi ile defalarca seks yaptım..."

Vatanınızı sevin ve kıymetini bilin, bu eğlenceleri başka yerde bulamazsınız. Mizahçı Necef Uğurlu, bayramın birinci günü akşamı bir televizyonda, röportajda. Önüne, Dünyanın 100 Ünlü Gay'i adlı bir kitap almış. Spiker Necef Uğurlu'ya soruyor: "Nasıl, Demirel'i, Mesut Yılmaz'ı, siyasilerimizi başarılı buluyor musunuz?", Necef Uğurlu cevaplıyor: "Buluyorum, çok başarılı buluyorum, ama kendi çaplarında, ne yapıyorsak ülkemiz sınırlarında... (önündeki 100 Ünlü Gay kitabını göstererek) Ancak, dünya sıralamasına giremiyoruz. Bu ülkenin bir ferdi olarak bu da beni çok üzüyor."

* jç *

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında kutsanan dokunulmazlarımızın başında şairlerimiz gelir, Abdülhak Hamit, Mehmet Emin Yurdakul en başta. Nâzım Hikmet "putları kırıyoruz" yazı dizisiyle bu isimleri eleştirdi, ortalık karıştı. Ülkenin tüm yazarları keskin bıçakla ikiye ayrıldı. Hatta, Hamdullah Suphi, bu milli değerlerimize dil uzatanlar vatan hainleridir, deyip, bir toplantıdan, Zekeriya Sertel'i, sizin burada işiniz yok, diye kovdu.

Tam da bugünlerde 1933'te büyük şairimiz Ahmet Haşim ölür. Her yıl anma günleri düzenlenir. Alışılmış konuşmalar; büyük şairimiz yalnızdı, ona ilgi göstermedik, dışladık, büyük şairimiz açlıktan öldü...

Açlıktan öldü, denilince, Nurullah Ataç ayağa kalkıp bağırır: "Ahmet Haşim açlıktan değil, dolma yerken öldü..." Üstelik böbrekleri, karaciğeri bozuktu.

* * *

Kurtuluş Savaşı'nda, Mustafa Kemal'in önem verdiği sanatların en başında "nabantçılık" gelir. Ordu içinde nabantlık okulu

açar. Çünkü, atları Rum, Ermeni gibi sanatkârlar nallıyordu. Rumlarla Türkler savaş halindeydi. Kötü, cahil nalbantlar atları sakat ediyordu. Mustafa Kemal okulun açılışında bir nutuk verir. Padişahın insan emeğini küçümsediğini, her şeyi hazır olarak Batı'dan aldığımızı, halkta çalışma sevgisinin geliştirilmediğini söyler, örnek olarak da, Osmanlı padişahlarından birinin, atını Türk nalbantınm değil de Avusturyalı bir nalban-tın nallamasını gösterir.

Törende hazır bulunan Sovyet elçisi konuşmasında: "Nalbantlık okulunun, bağımsızlığı işleyen ve itilaf devletlerine boyun eğmeyen Türkiye'yi sembolize ettiğini" söyler.

İçimizde "korunmaya" ihtiyacı olmayan tek adam Mustafa Kemal'dir, ancak, yukarıdaki canlı tarihin aktarımında yapacağım tek bir kelime hatası beni uzun yıllar hapislerde çürütebilir.

Kurtuluş Savaşı'nda dillere destan olmuş; yaptığı işler masal kahramanlığı boyutunu aşmış, gözümüzün nuru tek kurumumuz Hilal-i Ahmer, yani Kızılay'dır. Ancak, son elli yıldır Kızılay teşkilatının ne iş yaptığı, orada neler döndüğünü kimse bilmez. Bosna'ya yardım organizasyonu skandal boyutuna ulaşmış. Malezyalı Müslümanların yardımları Bosna'ya ulaşırken, Kızılay'ın yardımları binbir müşkülât ve nazla, yarım milyon insan öldükten sonra ancak varabilmiştir.

Mesela, Kızılay neden, Güneydoğu dağlarında süren amansız savaşın yüzbinlerce kurbanı Diyarbakır'da büyük bir sosyal afet oluşturduğu halde, bu insanlara depolarını açmaz. Bu insanları Kızılay bir gün gibi kısa bir zamanda doyurabileceği halde, bu siyasi felaketin sonuçlarından sorumlu olmayı aklının ucundan geçirmez, bunu kimse de merak etmez.

Çünkü Kızılay'ın başında otuz yıldır, kokmaz, yanmaz, değişmez bir genel başkan Kemal Demir vardır, hâlâ yaşıyor mu? Demirel'in yakın arkadaşıdır. Türk masonlarının büyük ismidir.

Türk halkının bağışları ve fedakârlıklarıyla kurulmuş bu muhteşem kurum, çürütüldü, halktan uzaklaştırıldı, orada dönen dolaplardan bir tekini bilemeyiz. (Bütün sivil muhalefete

rağmen Kızılay'ın tam da göbeğine Türkiye'de eşi benzeri görülmemiş acı bir mimari beton canavarını inşa ettiler...)*

Anadolu Kulübü, parlamenterlerin kumar ve kâğıt oynadığı, gazeteci dahi olsalar başkasının girmesine asla müsaade edilmeyen, Ankara'nın en köklü kurumudur. İsmet inönü ve bildiğiniz tüm isimler günlerini akşama, geceyarılarına kadar orada geçirirdi. Gücünü ve dokunulmazlığını bir cümleyle anlatabilirim: "Meclise bir defa seçilmiş olsalar bile, ömür boyu milletvekili maaşı alabilir" yasası bu kulübün baskısıyla çıkartılmıştır, bu yasanın acı insafsızlığı tarihimizde, dünyada yoktur.

Ordu Yardımlaşma Kurumu (Oyak) için de kimse bir şey diyemez. Ancak cumhuriyetimizin büyük yazarı, Falih Rıfki 60'lı yıllarda dokundurur: "Yedeksubay aylıklarından kesilen para da yardımlaşma sermayesinin içinde kaynayıp gider. Yedeksubaylara hizmetleri bittikten sonra hiçbir hak tanınmaz. Afe-dersiniz ama bu da gasptan farksız bir davranıştır" deyip, tüm makalesi boyunca, Dil Kurumu, Tarih Kurumu ve Ordu Yar-dımlaşma'nın vergi vermeden, faydalı kuruluş adıyla ticaret yapamayacağını savunur.

Bu kurumların statüleri yönetmelikleri zaman içinde çok değişti, ancak, kuruluşlarında birtakım mali imtiyazlar kullanmaları, işte bu tartışmalara yol açtı.

* •% *

Bir başkasına geçelim. Türkiye'de bir bürokratik rekoru kırılmaktadır. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürü Mehmet Özel, otuz yılını doldurmuştur. Dünyanın en çok başbakan, hükümet, ihtilal ve bakan gören adamıdır. Bu tarihsel bir rekordur, Mehmet Özel'i kimse makamından edememiştir.

(*) Bu yazı Körfez depreminden önce yazıldı. 106

Mehmet Özel kimdir? Hakkında basında acemi birkaç gazeteci skandal dosyaları açmaya kalkmış, her defasında gizli bir el tarafından durdurulmuş, acemi gazeteciler de, bu büyük güçten korkup gizlenmiştir.

Bu enteresan gücün arkasında kim var? Koç ve Sabancı'nın büyük resim ve sanat eserleri koleksiyonlarından mutlaka ha-berdarsmızdır. Mehmet Özel, Türk resminin kayda geçmiş, geçmemiş büyük tablolarından haberdardır. Nerede oldukları, nasıl oldukları onun bilgisindedir. Bu tabloların nereden gelip nereye gittikleri konusunda onun dışında bilgi kaynağı yoktur.

Bilmem bu büyük faciayı kestirebiliyor musunuz?

Tarih Kurumu Basımevi, dünyanın en gelişmiş teknolojisini bu fukara ülkeye 1950'li yıllardan beri getirmeye başladı. Tarih Kurumu, Dil Kurumu gibi Atatürk emriyle kurulmuştur. Görevi, Türk tarih çalışmaları, milletlerarası tarih konferanslarına iştirak, kazıları yönetmek. Bu yüzden vergi muafiyeti vardı.

60'lı yıllarda başkan Uluğ İğdemir, basımevinin başına oğlu, Gökmen miydi, İğdemir'i getirdi, piyasaya iş yapmaya, parti afişleri, oy pusulaları, devlet evrakı, şehir telefon rehberleri, İş Bankası takvimleri basmaya başladı. Baba-oğul kurumu, büyük bir ticarethane yaptı. BM'den ısmarlanan teknoloji, değil Türkiye'de, dünyanın doğu yakasında eşi benzeri yoktu.

1960'lı yıllarda hatırlayacaksınız, şaşılacak güzellikteki bankaların küçük cep ajandaları, çok sevimliydi, bugün antika meraklıları bunları biriktirir, Tarih Kurumu basıyordu. 1970'li yıllarda

Türk basını ofset baskıya geçtiği halde, sportoto, piyango bileti, rehber gibi, baskısı, dizgisi, mizanpajı çok büyük teknoloji isteyen baskı işlerini yapması zordu.

Böylelikle Tarih Kurumu, Ankara piyasasında tekel oluşturdu. İnsan soruyor, bu kadar para nereye gitti? Bugün beş-on yıllık yepyeni yayınevlerinin başarısı Tarih Kurumu'nun altmış yıllık yayınlarından daha kaliteli ve daha çoktur.

1960'lı yıllarda Ankara'da bir matbaa savaşı yaşanır. Tarih Kurumu kendini savunmak için sırtını CHP'ye verip gazeteye

107

çarşaf ilanlar verir. Rakibi, sonradan serbest piyasada tekel oluşturacak olan, sırtını sağ partilere dayayan Ajans Türk'tür.

Ajans Türk, Tarih Kurumu'na sızdırdığı elemanlarla, kurumun fiyaskolarını kitap halinde yayımlar, Danıştay'a, bitmek bilmeyen davalar açılır.

Tarih Kurumu ayrıca, Dil Kurumu ve CHP gibi, Atatürk'ün vasiyetiyle İş Bankası'nın doğal ortaklarıdır.

Ajans Türk'ün başındaki adamı TV'lerden tanırınız: Necdet Evliyagil. TRTVde öldüğü güne kadar on yıllar boyunca şiir programları yaptı. Tüm edebiyatçıları kötü şivesi, bozuk diliyle hasta, deli etti. Arabesk, mide bulandırıcı şiir programlarıyla bir dönem Türkiye'de en çok dalgaya alınan bir adam oldu. Öldüğünde TRT ardından, büyük şair Necdet Evliyagil öldü diye matem programları yaptı.

Ankara'da yayın yapan büyük matbaalardan biri Diyanet İşle-ri'ne bağlıdır. Devasa bütçe imkânlarına sahipti. 80'lerin sonunda matbaanın müdürüyle ilgili büyük yolsuzluklar müfettişler tarafından incelenmeye alındı. Ancak, skandal ört-bas edildi, basına sızmadı. Çünkü, Diyanet İşleri, büyük siyasi gücü ve kulisiyle her zaman saklanmayı başarmıştır.

Özel sektörün ve medyanın cazip hale gelmesi 80'lerin ortasından sonra başlar. Ankara'da devlet dairelerinin sağladığı matbuu işlerin yekûnu akılalmaz boyutlardadır. Bu rahatlık yüzünden Ankara bir kültür şehri olamaz, devletin hazır baskı işlerinin rahatlığıyla herkes köşeyi dönmeyi düşünür, yayın, dergi, gazete, bilim, kimse uğraşmaz.

1978 yılında, Ankara'da Disk tarafından yine devasa teknolojik imkânlarla Emek Matbaası kurulmuştur. Rüzgârlı Sokağın sonundaki bu matbaa, 80 darbesiyle ihtilal bildirgesine girmiştir. Kenan Evren televizyonda, suçlayarak, "Öyle teknolojik makineler var ki akılalmaz" diye veryansın etmiştir?

Nedense bir bağımsız sendikanın matbaasının büyüklüğünden gocunulmuştur. Devlet, cunta, sivil kurumun kendi imkânlarıyla oluşturduğu matbaadan ürkmüş, kıskanmıştır, hatta 108

büyük bir matbaa sahibi olmayı, vatan hainliğiyle suçlamıştır.

İhtilal buldozer gibi geçti üstünden, bugün, bağımsız, dergi, gazete, kültür ortamı neden oluşturulamadı, sorusunun cevabı buralarda yatar.

(Binlerce örnekten bir-iki örnek vereyim, ihtilalde zarar görmeyen matbaaların başında İslamcıların Gaye Matbaası gelir, İslamcı kitap, baskısının inanılmaz yükselişini gördünüz, ikincisi Daily News'un Eskişehir Yolu'ndaki tesisleri gelir. Bugün Kanal 7'deki Ortadoğu programından tanıdığımız İlnur Çevik'in babasıdır İlhan Çevik. İngilizce gazetesi, yıllar boyu bin, iki bin baskıyı geçmedi. Sadece sefaretler satın alıyordu. İlhan Çevik meşhur, ileri derece masondu. Elçilerle kurduğu dostluklar sonucu gitmediği, gezmediği ülke kalmadı. Sonunda oğlunu gazetenin başına getirdi. Demirel'in danışmanlığına yükseldi, yürü ya kulum diyen nadir matbaaların başında geldi, İlnur Çevik pek çirkin ama, 35 yaşlarında Avrupa'da okumuş Özgür adında güzel bir kızkardeşi olmalı, o da ayrı mesele, Ankara matbaalarına ve matbaacı kızlarına başka bir yazıda döneriz.)

Kaba hatlarla, tadımlık birkaç küçük örneğini verdiğimiz bu pislik tutucu çürümüş dokunulmaz alanlardan yüzlercesini sayabiliriz.* Ancak; Türkiye'nin ruh manzarasını bize en iyi anlatan devasa bir dokunulmaz alana geçelim.

Bugün ülkemizde canlı kanlı yaşayan harareti en yüksek, aydınların, devletin ve Türk halkının ortaklaşa tapındığı, koruduğu ve hiç kimsenin, medyanın, gazetenin, aydınların asla ağzına almadığı en büyük dokunulmaz alan, örgüt suçlarıdır.

Devletin, halkın, aydınların sanki tüm inançları yıkılacak-mış gibi bir tek slogan atan gence, hakimlerimiz, hukuğumuz tam 18 yıl ceza vermekte ve bu hiçbir şekilde tartışma alanına getirilmemektedir.

(*) Türk Hava Kurumu, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi gibi daha ne cevherler var ama onlar başka bir yazının konusu olsun.

109

Çankırı Cezaevi'ne ziyarete gide-gele, 16. koğuştan birçok genç tanıdım, başta Hakan ve Çağlar geliyor. Çağlar 20 yaşlarında, gencecik içimizden bir çocuk. Dünya kadınlar gününde tertip edilen mitingde slogan attı diye 18 yıl cezası kesinleşti ve bu örnekte bugün cezaevlerinde binlerce insan yatıyor. Şiddet yok, kan yok; silah yok; bir slogan veya bir pankart açmanın cezası 18 yıl.

Moraliniz bozursa tedavi için Çağlar'ı ziyaret edin, size oracıkta köfte ekmekler, ekmek arası nevaleleri kaşla göz arası hazırlayacak, bitmeyen sürükleyici bir neşeyle doyumsuz kahkahalar atacaktır. Doğüstü bir irade sahibi bu 20 yaşındaki gençler, hakimleri, hukuğu, toplumu, bizleri,

ruhlarımızı tanıyan eski zaman büyücüleri gibi okuyup, keyifle, neşeyle usta işi muhabbetler, espriler yapıyorlar.

Bir tek gün şaşırıp ne halkı, ne aydını ne devleti tartışmaz bu örgüt suçlarını, tüm dünya hukukçularının aklının ermediği bu örgüt suçları, insanı delirtecek denli zehirli bir manyaklığın ürünü, işte, baklava çalan çocuklar, işte pankartçı gençler, işte Çağlar ve yüzlercesi.

insan soruyor, artık toplum tartışsa ne olur. Bu medya, bu ekranlar bizi hep dayak yerken mi tartışacak.

Ben on bir-on iki yaşındayken en yakın arkadaşım muhtarın oğlu Hasan'dı. Uzun Sokak'ta bir büyük mağazaya televizyon gelmiş, herkes gidip seyrediyor. Koşarak gittik, ilk defa televizyon görüyorduk. Yayın yoktu, kapalı devre yayın yapıyor, yani, televizyonun koyulduğu vitrinin önünde duranların görüntüsü ekrana çıkıyor, herkes kendini televizyonda görmek için gidip vitrin önünde, televizyonun içine bakıyordu.

Hasan bir yandan, ben bir yandan önümüzdeki iri adamların bacakları arasından delik bulup geçmeye çalışıyorduk, kafamıza sert tekmeler yeyip, "Çekilin lan, bok mu var" diye kovuluyorduk.

Tam o sırada Hasan bağırdı: "Lan Nihat! Seni gördüm televizyonda." Ben üzülerek, "Tüh lan ben göremedim" dedim, Hasan: "Adam seni dövüyor, tekmeliyordu, televizyonda gördüm."

O gün bugün, biz ekrana, gazetelere ancak dayak yerken çıkarız. Jack Nicholson, Altın Küre ödülünü alırken duygulu bir konuşma yaptı: "Arkadaşlarım benim için, senin bir hayatının olması bile şans derlerdi"...

Bu sözler beni, Trabzon'da çocukluğumun bin renkli oyunlarını oynadığım Bizans surlarının dibine götürdü. Dünya kadar geniş sanıyordum, bir küçücük yer. Kaldırdım antik bir taşı, altında bıraktığım gibi duruyor bir ıslak, kumlu solucan. Kırk yıldır oradayım, kımıldamadan!..

Ne yazarı, ne yasası, ne hukuğu, ne anayasası, ne insan hakları, ne polisi, çıkarın tüm bunları hayatınızdan, işte orada, soluyorum hâlâ mutlulukla...

Dinleyin beni! Gündüzleri kırılğan, gecenin karanlık diplerinde günaha giren solucan kardeşlerim. İki yanı ağaçlıklı yollarda büyümedim. Eski, antik bir Bizans taşının altında pırl pırl gülen nemli bir solucandım. Can verir gibi, acı duyarak, dağların en yaşlısına tırmandım. Sırtımı dayadım, hayallerimi savunan son ağaç burası. Korkutucu çirkinliğim öyle sessizdi ki en uzaktaki denizin sesi, acımasız umutsuzluk salgınından korurdu beni. İçmem artık bu hep başkalarını sarhoş eden şaraptan. Dağılmayan bin türlü karanlık içinde kaymak gibi bir kız gördüm. Kalbim yerinden koptu. Gezintimi bitirdim. Diz çöktüm, soluk almayan bir saate benzeyen kuru bir kavak ağacının altında.

Dinleyin beni, gündüzleri kırılğan, gecenin karanlık diplerinde günaha giren çocuklar! Sıkılğanlık sandığımız, çok uzun sürmüş bir gençlik matemiydi. Balta girmemiş bir ormanda, yirmi yıl başım yerde, kaybolmuşum. Şimdi kucağında yatıyor cansız bedeni, soluk sarı yüzü, ağlamaya hali kalmamış. Soylu ve güngörmüş bir prens gibi saygıyla bakıyorum yüzüne solucanımın. Bağırıyorum cansız bedenine. Ayağa kalk matador! Bir tek boğa öldürmeden terketme bu kahpelerin arenasını! Sonra birlikte kucağımıza alıp bu ateşli hastayı... Bardaktan boşanırcasma yağın yağmurların altında koşuyoruz. İyi kalpli bir bahçemiz olsun! Kendi kendine gülen, şakacı bir avlumuz olsun. Şeytan oturmasın diye sivri ve kay-

110

111

dırak Çin, Japon ev çatılarına benzeyen bu sokaklarda, bu dergi köşelerinde oturmaktan bıktım... Bıktım, her gün kendime sen aslında koca bir balinasın diye telkinde bulunmaktan! Bıktım, Tanrı'yla konuşmaktan! Bıktım, anlamadığı her şeyi kendine hakaret sayan cehennem yüzüne tiksintiyle tükürülen devletten, hakimden, seçimden, kanundan, insan haklarından, yazmaktan...

Hayat Buysa ...mına Koyim

112

Grup ÇIG'a

Dört-beş sene önce kahvede oturmuş, çay içiyorum. Yanıma Doğulu iki genç oturdu, pavyonda komilik, garsonluk yapıyorlarmış. Şalvar gibi bir kot pantol, kara, pis, çok gür saçları biçimsiz kesilmiş. Gözucuyla etrafı derin bir utangaçlık içinde kesiyorlar. O kadar sıkılğandılar ki, felçli gibi oturuyorlardı. Garson boş bardakları alırken, adının İbrahim olduğunu öğrendiğim, "Ağabeyinin çay parasını da al!" dedi. "Yooo rica ederim, benimkileri ben veririm!" O dakikaya kadar hiçbir şey konuşmamış tık, bu sefer, "O zaman ağabeyimize bizden bir çay getir, parasını da al!"

Hiç tanımadığım iki insan, masama oturmuş tanımadıkları bir adamın çay parasını vermeye çalışıyorlar. Ne iş baba, gibisinden muhabbete girmeli, mevzuyu öğrenmeliyim.

Mevzuyu öğrenmenin yolu, iyi soru sormaktır. Amatör bir tarihçiyim, ama, iyi soru sorarım. Mesela, Divan Edebiyatı'nda neden martı yoktur. Bu şair muhteremler dört yüz sene İstanbul'da insan aklını zorlayan her kelimeyi, imgeyi şiire somuyor da, her gün başlarının üstünde fır dönen martıları şiirlerine sokmuyorlar. Var bunda bir bit yeniği. Divan Edebiyatı, Doğu, başta İran geleneğini sürdürüyor. Kullandıkları dil, ortak bir hayalin süslü kelimeleri. İşte bu imgeleri her defasında binbir

113

şekilde lego taşları gibi yan yana getirip, insan hayalinin düşünülmedik ruh hallerini ifadeye çalışıyorlar. Biri öyle düzenliyor, diğeri böyle. Her neyse, "martı" yok. Uzman bir hocama soruyorum, istisnai olarak turna kullanılmış. Belki de o zaman martının adı başka. Belki de martı demeyi yeni öğrendik. Sırf bunu öğrenmek için aylarınızı vermeniz, Arapça, Farsça öğrenmeniz gerekiyor.

Son yüzyıldır ise, martıyı kullanmayan şairimiz yok. Bu soruyu sorduğunuzda yeni bir şey öğreniyorsunuz ülkenize dair. Güvercinler için her caminin ön yüzünde kuş köşkleri yaptık. Martıları ya görmedik, ya kovduk. Ya da İran edebiyatında olmadığı için "martı"yı cesaret edip alamadık. Martılar yırtıcı hayvanlardır, gün boyu çer-çöpün peşinde koşarlar. Yırtıcı imgesi için arslan, kaplan, mitolojik hayvanlarımız var. Beyazlığım övmek istesek, beyaz güvercinleri, kuğuları, turnaları severiz.

Kendi tahminimi söyleyeyim, "martılar" kafa karıştırmıştır, hem yırtıcı, leş yiyor, hem "beyaz, güzel". Divan şairlerinin "stilize" dünyalarını bozmuştur, bir şey ya iyi olacak, ya kötü... Hem yırtıcı, hem beyaz, olmaz bu.

Peki, "beyaz" rengi sever miydi Divan şairi? Aylarca uğraşmak gerekir, yine. Son yüzyıldır, Anadolu'da onbinlerce köy göçtü, boşaldı, Rumca, Ermenice isimler değiştirildi. Yerine: "Akyazı, Akköprü Aktepe, Akpınar, Akkaya, Akyol" gibi başı ak olan binlerce yeni, milli, Türkçe isim verildi. Trafik kazalarında ölenlerin listelerini okumuyor musunuz: Emine Akyazı, Hüseyin Aktoprak, Melahat Akalın.. Son yüzyıldır "ak" kelimesine karşı milli, derin bir muhabbetimiz başlamış.

Sivas'ta 37 aydın öldürüldüğünde hepimiz şok geçirdik, gün boyu ağlıyoruz. Otobüsle İstanbul'a gidiyorum, Gerede, Düz-ce'de kadınlar, bembeyaz tülbendi eşarpları, yarı dizlerine kadar çamura gömülmüş, patates tarlalarında çapa yapıyorlar. İç savaş başlıyor, birbirimizi öldürüyoruz diye o

kadar korkmuşum ki, ağlayarak tarlalara koştum, teyzeciğim, bizim ne güzel topraklarımız var, değil mi, ne güzel ülkemiz var...

Masama oturan garson çocuklarla muhabbeti koyulaştırdık, sıkılğan kardeşlerim, yavaş yavaş masaya dokunmaya, yüklen-

114

meye başladılar: "Ağabey ben kaset çıkartmak istiyorum, sesim çok güzeldir".. Güler misin, ağlar mısın, köyden şehire gelip önüne çıkan ilk kahveye girip, ilk masaya oturmuş, "yalva-rarak" abi ben kaset yapmak istiyorum. Onu durdurmak ne mümkün, iki. türkü çığırdı, "makaram sarı bağlar" türküsüyle de bağladı. Sıkılğan kardeşlerimi küçük düşürüp üzme istemiyorum ama, ulan bitmedi mi bu makaranın bağlaması?..

Laf ilerledi, kayıtsız bir hissizlik içinde oturup hiç lafa girmeyen, yüzüne baktığında da "nazlı nazlı" gülen çocuğun Murat olduğunu öğrendim. Annesi Denizli'ye amcaları İzmir'e göçmüş. Gemiyle İtalya'ya kaçacakmış, iki bin dolar biriktiri-yormuş... İbrahim, "Abi, bu oğlan para tutamaz, geçen gitmiş, akvaryum almış, akvaryumdan bize ne abi?" Üç yaşında bir kızı varmış; küçük dilimi yuttum. Çaylar, geldi, gitti, açıldı, bacak bacak üstüne atacak rahatlığı bulunduğu... Bir fikra anlattı, İbrahim!

"Ağabey, bizim orada bir Mella Aptullah vardır... (Bunlar medrese hocalarıdır, halk tarafından çok sevilir, Nasreddin Hoca gibi fıkraları dilden dile anlatılır, her yörenin birkaç Mella Aptullah'ı vardır, hikâyeleri toplasan yüz cilt tutar... Türk filmlerinde karikatürize edilen Doğulu şeyhlerle ilişkileri yoktur.)

Bir akşam toplanıp otururlarken büyük bir kasa elma gelmiş. Mella Aptullah'a demişler ki, şunları bir bölüştür. Mella Aptullah demiş ki, bana göre mi pay edeyim, Allah'a göre mi? Demişler ki, tabii ki Allah'a göre pay et. Mella, elma kasasını almış, en güzellerini ağanın kucağına, en çirkinlerim de kapının yanında oturan garibanların kucağına atmış... Mella Aptullah'a, "Ne yapıyorsun Mella Aptullah" demişler, "Ben size demedim mi kime göre pay edeyim, Allah böyle pay etmedi mi?"

Yine de çay paralarını vermem mümkün olmadı, ödeyip kalktılar. Ne biçim dünya ulan, TY medya, şarkıcı, Unkapam öyle büyük bir yaygarayla sayfalarını dolduruyor ki, Doğudan gelen herkes, neredeyse, şehirde önüne kim çıksa kaset işinde yardımcı olabileceğini düşünebiliyor.

115

Ve sonra, Murat'ın, incecik, pis ve kuru bir kediye benzeyen bebeğini hayal ettim. Boysuz, cılız, çelimsiz, uzun çeneli, kirli, yağlı saçlı karısını hayal ettim!..

İtalya'ya kaçacakmış. O çürük demirlerle uydurulmuş gemi, şehrin en çirkinlerini, en karalarını gecenin karanlığında ücra bir sahilden gizlice toplayıp, nefis bacaklı, güzel göğüslü, birbirinden tahrik edici uygar, hümanist insanların ülkesine götürecektir. Bir kara köpek yavrusu gibi bu yüzden dehşet bir şehvetle ağzı sulanıyordu! İtalyanlar kızarmış iri İstakoz tep-süeriyle sahilde karşılayacaklar!

Yüzüm karacalar, kalemim karacalar, çünkü kara insanların yazarıyım! Yoksul kara bir insan, kara bir kız, kara bir kaş görmeyeyim tutamam kendimi.

Tevrat'ta geçer, bir kitabıma almıştım "Ben karayım, fakat güzelim", yani, çirkinim, pisim, kirliyim, ama güzelim. Derinden etkilemişti beni. Bir Laz kahvesinde helaya gireceğim, dağlı bir Karadenizli helanın kapısına bir tekme vurup sıramı aldı, girerken keyifle duymadığım bir Laz türküsü söylüyordu: "Eskiden bana kara deyilerdi, karayım, o kadar da değilim..."

Hem güldüm neşeyle, hem, özeleştiri gibi, bu halkın "kendi karalığıyla hesaplaşmasındaki" duyguyu çözmeye çalıştım...

Karalık ağrına mı gidiyor bu halkın, bu kadar mı güzel ifade edilir karayla hesaplaşma, karayız ulan, kapkarayız...

Geçtiğimiz yaz, Ankara'dan Burhaniye'ye, oradan İzmir'e geçeceğim, yol uzun, bayideki dergi ve gazetelerin neredeyse tümünü aldım. Bir keyifli muavin var, sormayın, şef garson gibi giyinmiş, kibar, saygılı, hürmetkar. Şaşırp kalıyorsunuz, dakika başı, "Abi kahve, ağabey, sigara içmek istiyorsan, surda duracağız, ağabey kaseti beğenmiyorsan değiştirelim." Bu işi yapacak, iddialı! Arkamda bir adam; avukat olmalı, "beni surda uyandır", dedi. Muavin gitti geldi, aman ağabey unutmayalım, aman ağabey vakit gelmedi değil mi, derken, ikimiz de unuttuk, bir saat kadar sonra, adam kendiliğinden uyandı!

"Oğlum nereye geldik, dedi?" Muavin utancından yerin dibine girecek, özür diliyor, yalvarıyor, alttan alıyor... Neyse avukat 116

pek kibar çıktı, dönüş otobüslerine binerim deyip indi. Muavin çocuk ağlayarak yanımdaki boş koltuğa gömüldü. Ağabey ben bu işi yapamıyorum, ağabey ben bu işi bırakacağım. Ağabey bu benim son şansımdı. Ağabey neden ben başaramıyorum. Abartılı saygı ve ilgisini de böylece öğrendim, çocukcağz dizinde ağlayacak arkadaş arıyor, saygıdan yol yapıyormuş!

Yahu bir şey yok, alt tarafı bir adamı uyandırmayı unuttun... Neyse, torpilli kahveler geldi, içtik, açıldık. Ağabey dedi, Sen Fransız tatil köyünü biliyor musun, çıplaklar kampı, ben daha önce orada çalıştım. Ağzını ballandırarak yarı palavra yarı girişimci bir ruhla, "Aslında ağabey kafaları çalışmıyor, çıplaklar kampını Manavgat Şelalesi'ne yapacaksın, ağabey düşünebiliyor musun?"

Jandarmalar otobüsün önünü kesti, arama var! Sebep? Sahile bir ceset vurmuş! Sahile vuran cesetle arabayı aramanın ne ilişkisi var! Konvoy yüzünden otobüs yavaş ilerliyor. Dışarıda yağmur var, sahilde jandarmalar belli bir mesafe içinde cesedi yarım daire içine almışlar, ama, sahile de çekmemişler! Savcıyı bekliyorlarmış... Bizim yakışıklı muavin geldi, ağabey, şu Kürtleri, Iraklıları, Kerküklüleri taşıyan gemi fırtınaya kapılıp batmış. Sahille yolu kesen ağaçların arasından bir lahza dalgaların yıkadığı karakafasım gördüm cesedin!

Ne yapacaksın, uçmaya kanatları mı vardı! Bu hayali hapishanede biz neyi bekliyoruz ki? Ne Kürt'ü, Türk'ü, ne Pakistanlısı, bu topraklarda cellatlar ve kurbanlar var!

Yıllardır bu gemilerle kaçanların haberlerini okuyorum, bir şair, bir yazar, merhem babından içini çekerek, hıçkırarak duygulandığını belirten bir cümle yazsaydı... Bu kara çocukları öyle kovmuşuz ki, sosyologlar göçebe mi diyor, Avrupalılar mülteci mi diyor, askerler, güvenlik güçlerine yardımcı olmayan sempatizanlar mı diyor. Ben ne diyeyim, "yurttaşım" ne işe yaramaz çürük tutkaldır, bu.

Yol boyu, Murat geldi aklıma. Basit, yoksul bir köylü, karnını doyurmaya gidiyor. Dalgaların, bembeyaz köpüklerini bile rahatsız etmeden, usulca ölüverdiğine göre, yeterince alçakgönüllülük kültürü almış. Yani, hakiki bir Anadolu köylüsü, toprağı-

117

mızın tapusu. Şimdi kucağında üç yaşındaki bebeği, Ege'nin derinliklerinde, hangi sünger tarlasına gömülmüş uyuyor.

Tahtaları çürümüş, korkulukları yıkılmış, güvertesi delik deşik hurda gemiye bindiklerinde kimbilir saadetten dilleri tutulmuştur. İlk defa hayatlarında bu kadar mutlu olduklarını anladıklarında, Türk karasularından uzaklaştıklarını sanmışlardı, yine aldandılar! Yakayı ele verdiler. Gemi, dalgalar üzerinde saman çöpünden farksız! Fırtınada saman çöpü, iki kadeh içmiş saman çöpü! Akdeniz'in koynunda kaybolmuş hoş, ıssız ve güzel bir koya gireceklerdi. Küçük bir cenneti düşlediği. Bunun için çöpçülük, hamallık, her şeyi hayatının son gününe kadar bir tek saat aksatmadan yapacaktı.

Belki filmlerde gördüğü gibi, karısı ve çocuklarıyla evde yüksek sesle konuşabilecekti, onun evinde, yüksek sesle yalnız kavga edilir, türkü çığırılır, cenaze kaldırılırdı. Politikacı mitingi gibi, karısıyla, çocuklarıyla maceralı bir bolluk içinde bağırarak mutlu olacaklardı.

Sanki, bu ülkede hiç bağırmadığı için işler yolunda gitmemişti. En kötü haliyle iş bulamayacağını düşünüyor. Ama o güzel koya sarılmış inci gibi şehrin sokaklarında, yaşamaktan sarhoş bir köpek gibi sürttüğü günleri düşünüp, hoş oluyordu...

Hey, batan çürük geminin altına gömülenler! Uyanın hadi, haydi evlerimize... Makaram sarı bağlar lo, uyanın loooo...

Ey, camdan berrak suların iyi kalpli balıkları, gözleri sabit geniş boşluğa bakakalmış koyu bir esmer leke bulacaksınız... Gözpınarlarımı, minik ısırıklarla sonsuza dek öpüverin. Nuh'un gemisiyle gelmiştiler bu dağlara, işte yine Iraklı, Pakistanlı, Kerküklü, Kürt, benzer bir gemiyle dönüyor! O büyük renkli akvaryumda, Türk'ün, Kürt'ün, Gürcü'nün olmadığı on bin yıl sonrasına kadar sizinle otursun...

Looo... İstiridyeler açmak için kapaklarınızı, çok geç kalmadınız mı?

Looo, loo, Akdeniz'in mercanadaları, looo looo, sünger tarlaları, yumuşacık koynunuza alm kardeşlerimizi. Biz onu To-roslar'm, Ağrı'nın en yüksek yaylalarında mutlu edip saramadık. Siz sarın, uzun yeşil yosunlarınızla... Otursunlar kardeşçe,

118

antik mitolojik Yunan tanrılarıyla yan yana. Zılgıt çekip, Ze-us'la, Prometheus'la makaram sarı bağlar söylesinler... Zeus'un peşine jandarmalar düşsün.

Looo, loo! Kardeşim, yurttaşım! Sahile bakıyorum, gözlerinin içinde, çağlar öncesinden kara bir böcek donarak taşlaşmış. Işıltılı koyu kahve bir kehribar taşı. Yufka açar gibi minik yumuşacık dalgalar nasıl taşımış bu cesedi sahile. Talihin kanlı maskaralıkları tetiğini çekmese de, durgun denizler artık öldürüyor insanı.

Makaram sarı bağlar looo... Denize kulak kabartmış ceset, duymak için mi Adriyatik sahillerini, yoksa bomboş bıraktığı binbir çiçekli yaylaları mı?.. Sanki, kremalı ördek kızartmasıyla bekliyorlardı seni... İşte böyle bir ülkeden kaçtınız, .iktinol-git diyecek bir pasaport bile veremiyor, milli marş gibi her gün sevmeyen terketsin sloganlarından gençlik marşı yapıp okullarda okutuyor.

Pilisi pırtısı bile yok, kötü bir gömlek, bol ve ıslak bir kot pantol.

Looo, gemilerin üzerinde döne döne uçuşan martılar! Looo onlar da kara dağ martılarıydı! Onları da almadılar kitaplarına! Kafaları karıştı muhteremlerin, hem insan, hem isyancı nasıl olur? Dikenli sınır teliyle kamçıldılar. Ölü dudaklarının çığlığı ne kadar ağır. Yalnız gömleği ve çıkartılan pantolonunun kumaş hışırtısı... Bu hışırtı için, onlarca jandarma savcıyı bekliyor.

Eyy, şeytan cübbesi giymiş aydınlar. Cellatları kahraman ilan ediyor, ülkemin bu kara çocuklarını hâlâ kurban veriyorsunuz. Ucuz, milli duygulara hitap edip milyarları yiyorsunuz. Sırtlan ava çıkıp, leş hırsızlığı yapıp, kabileye geri döndüğünde, tüm kabile, leş yemiş sırtlanı kutlamak ve yaranmak için saatlerce götünü yalar... Yalayanlardan utandıkları için arkalarına bakmadan kaçıyorlardı.

Looo, looooo, ben de sizin gibi karakafalı bir annenin çocuğuydum, uzun dalgalı kara saçlarını taramaya kemik taraklar dayanmazdı, kolumdan tutar götürürdü yaz tatillerinde "Aha ananın toprağı" der, Horasan'ın, Pasinler'in ovasını,

119

dağlarını gösterirdi. "Anne, buralar bomboş" derdim, "Sen bilmiyon da öyle diyon, burda her bir çimenin, her bir çiçeğin ayrı ayrı adı var..."

İşte, orada, sizin gibi yüce dağ başında eriyen kar idim, şimdi cesetlerinize uzaklardan, konforlu otobüslerin içinden bakan, el oldum!..

Modern Çağın Canileri

Aylardır televizyonlarda başta Hüseyin Atay, Hayrettin Karaman, Mehmet Aydın, Yaşar Nuri, vb. islamcı yazar-düşünürler tartışıp duruyorlar. Hangi mezhep abdesti nasıl alır, hangi mezhep namazı nasıl kılar? Binlerce ince ayrıntıyla bin yıldır bitmeyen tartışma! Bu tartışmalar bize ne ifade eder, artık, dinin, namazın, abdestin toplumsal huzura ne gibi faydası var. Kur'an memur maaşları için ne söyler? Kur'an trafik kazaları için ne söyler. Car car car milyon laf. Ekmeği nasıl bölüşeceğiz, bir kelime yok, tısss.

İstanbul'da bir gecekondu evinde dokuz kişi bir gecede kömür zehirlenmesinden ölüyor. Kur'an kömür zehirlenmesine ne diyor? Yok, Müslüman-Türkmüş, yok Türk-Müslümanmış ne büyük tartışmalar! Bir küçük odada kedi yavruları gibi ölen dokuz çocuk Türk müydü, Müslüman mıydı, şehit mi oldular? Televizyonda sizi iyice dinleyemedikleri için mi anlayamadan mevzuyu, gittiler? Türk milleti, Türk dünyası, Müslüman alimleri, islâm dünyası, soğuktan korunmak için bir battaniyenin altında kedi yavruları gibi birbirine sarılarak uyumuş, kaskatı kesilerek ölmüş bu çocuklara ne diyor? Vatan haini miydi bu bebekler? Dev-Solcu muydular? Allah'a inanmayan kâfir miydi bu bebekler? Türk devleti, Türk anayasası, Kur'an,

120

121

tarih, Fatih Sultan Mehmet bu korkunç soğuk geceler için ne diyor? (Büyük Türk milletinin, devletinin bekası için çalışan patronların, holding ağalarının, gazetecilerin, gazinolarında,

lokantalarında henüz çıraklık, komiliğe başlayıp, büyük dinimize, milletimize hizmet edemeden gidiverdiler.)

Bu terbiyesiz adamların suratlarına tüküreceksiniz. İnsanların ekmeğine, yuvasına, aşına hizmet etmeyen hiçbir şey ne dindir, ne fikirdir. Bin yıldır bitmek bilmeyen, ossuruk alimlerin icat ettiği bu boktan püsürükten problemleri suratlarına fırlatacak soracaksınız, bu tartışmaların kapısı neden her yere varıyor da bir tek ekmek meselesine, bölüşmek meselesine gelmiyor? Siz ekranda halkı bomboş suratlarınızla uyuturken bu gecekondularda daha ne kadar bebekler ölecek?

Bugünden tezi yok, bölüşmeyen insanların dininden bana ne! Bugünden tezi yok, memurun, işçinin, yoksulun yanında yer almayan insanın Allahı'ndan bana ne! Sizin dininiz ne işe yarar? Sizin Allah'ınız ne işe yarar? Koç'ların, Kombassan'la-rm, Sabancıların Çörtük'lerin villalarına mı yarar?..

Yine televizyonda bitmek bilmeyen bir tarih tartışması, Osmanlı'nın kuruluşunun 700. yılı münasebetiyle sekiz saat süren tartışmada, ismi, göbeği şişkin onlarca aydın ağzını yaya yaya konuşuyor. Devletin imkân ve maaşlarıyla şımarmış, ukalâlaşmış, yalakalaşmış bilimadamları! Osmanlı, Roma'nın devamı mı, Türk mü, Asya'dan mı geldik, Abbasi kalıntısı mı, ananın ...mı mı?

Kardeş katli iyi midir, faydası var mıdır, olmasaydı biz olur muyduk, eşşeğin s.ki tartışmaları! İlber Ortaylı denilen uyuz herif hak edilmemiş bir alayla sağı-solu eleştiriyor, Yılmaz Ak-koyunlu denilen ANAP milletvekili süslü konuşmaları, hicaz-lı, makamlı lafları bir bok sanıyor. Saatlerce kusuyorlar.

İşte Türkiye'nin leşleri. Tarih ne işe yarar bilmezler, tarih felsefesi, din felsefesi, toplum felsefesi, aydın felsefesi, bilima-damı ahlakı, birkaç cümlecik geçmez, anlamazlar, konuşamazlar. Şişkin, yağlı fare sürüleri okumuş da ne bok olmuşlar? Devletin maaşıyla kasılıp duruyorlar. Ne yapayım bu adamların okumuşluğunu! Yaşadığımız

122

toplumun gelir dağılımına, siyasi düzenine, insan haklarına, geri kalmışlığına hiçbir faydası olmayan Lale Devri rehavetiy-le, sultan kayığında boğaz sefası konuşmalar. Aksırık, tıksırık ve bilim.

Bu bilgiler bilgisayarda da var. Tarihi, insanı, toplumu, devleti değiştirmeyen, ilerletmeyen, insan oğlunun ruhunu kıpırdatmayan, kurumları zorlamayan, bilimi, tartışmayı, bilgiyi ....ötümüze mi sokalım?

Bomboş konuşmalar, bomboş tarihçiler, bomboş suratlar. Ne işe yarar senin dinin, senin Osmanlı'nın, senin devletin? Bir de kalkmış, bu halk neden okumuyor diyorsunuz. Bu halk essek mi, öküz mü, kendi yarasına, acısına derman olmayan bu kasıntı böceklerini mi okusun?

Bu kurulu hırsızlık düzenine tarihçisi de, bilimadamı da hem omuz vermiş, hem kuzu gibi baş eğiyor, köpekler gibi kuyruk sallıyorlar. Çünkü bu mafyatik düzen hepsinin kerhanesi.

Onların dekan olmasına yarıyor, büyük adamlar hesabından ağırlanmalarına sebep oluyor, daha ne olsun? Çünkü bu ruhsuz herifler bilimadamı olmadan, Müslüman olmadan, Türk olmadan önce, her insan gibi acıma duygusunu öğrenemediler. Toplumdan, dinden, tarihten, acıma duygusunu öğrenememiş bu insanlardan daha vahşi yaratık ne olabilir?

Bir bilimadamı, Müslüman olmadan, Türk olmadan önce, sorumluluk duygusuna sahip olmalıdır. Sorumluluk duygusu olmadan bilimadamı olmuşsun, ossuruk olmuşsun bana ne? Ancak, bu yaratıklar acı çeken halkı seyreder, utanıp yüzleri kızaran yoksul insanları seyreder, sorumluluk endişesiyle didişip hapse düşenleri seyrederler. Sadece seyrederler ve hep seyrederler, sonsuza dek seyrederler.

Düzenden razı olanlar seyreder.

Seyretme, Tao'nun Konfüçyüs'ün felsefesidir. Binlerce yıl Çinliler neşeyle seyrettiler; doğan günü, çiçekleri, buğday başaklarını. Çünkü, Tao da, Konfüçyüs de, karışmadan, bulaşmadan, kendinizi sıkıntıya sokmadan olup bitenleri seyredin, mutluluğa ancak seyrederek ulaşabilirsiniz dedi.

123

Ve yüzyıllar geçti, kanlı hükümdarlar geldi Çin'e. Bu sefer bilginler, yaşlılar, bu halkı soyuyorlar, katlediyorlar, kimse sesini çıkarmıyor. Herkes bu kanlı acılar karşısında bile seyirci oluyor, ne yapalım?

Vicdanı öğretelim. Acıma duygusunu öğretelim. Baş kaldırmasını öğretelim. Gençlere, iyiyi-kötüyü ayırtma yeteneğini öğretelim, dediler.

Ancak Çinliler bir kere, açlıklarını unutacak kadar düşüncelerine dalıp uyumayı öğrenmişti. Ancak Çinliler, kardeşleri öldürülürken neşeyle sırtarak seyretmesini öğrenmişlerdi...

Kardeşlerim; her dört-beş yılda aramıza yeni bir nesil geliyor. Dört yıl önce onüç yaşında olan bir genç, bugün onyed-onsekiz yaşında ve yazılarımızı okuyor. Televizyonda tartışma programları izleyip, neyin ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Klasik dergiler, programlar dönüşümlü olarak bir ülkenin değerlerini, iyileri, kötülerini, ana hatlarıyla her yıl yeni gelen nesle öğretmek zorunda. Çünkü, akademiler bomboş suratlı yüzlerce hocayla dolu. Çünkü gazeteler, televizyonlar ot-böcek suratlı yüzlerce adamla doldu.

İşte bu yeni nesil, utanma duygusunu öğrenemiyor. Acıma duygusunu öğrenemiyor. Sorumluluk duygusunu öğrenemiyor. Ama bir yığın tartışmayı bilim sanıyor, tarih sanıyor, din sanıyor.

İnsan olmak için ağlayan insanların soğuktan ölen bebeklerin tarihini öğrenmek lazım, insan olmak için, kendini çaresiz insanların derdinden sorumlu tutman lazım. Kitap dediğin, okur

öğrenirsin, babanın parası olur, Amerikalara gider, en kralına havanı da basarsın. Ama, utanma duygusunu öğrenebilmenin üniversitesi yoktur, televizyonu yoktur. Bunu vicdanınızda halledeceksiniz. Bu bilimadamların yüzüne tüküre-rek işe koyulacaksınız.

Büyük bir vicdan eğitimi için, zehirden acı tarihin büyük eserlerini, romanlarını, tiyatrolarını, başkaldırılarını okuyacaksınız. Yoksa, bu bomboş suratlı şişkin göbekli fare sürüsü bilimadamları hepimizi seyirci yapıyor...

Hakkari'de görev yapmış eskiler anlatır, solucan gibi küçük

124

kurtçuk olurmuş karda, karkurdu denirmiş. Çürümüş karın altından toplanır, normal sıcak bir testi suyun içine atılır, su buz gibi soğuk kesilir. Soğuk su istediklerinde bu kurtçukları su güğümlerinin içine atarlar. Bir kurtçuk buzdolabından daha büyük iş görüyor. Çünkü karkurdu soğuğu karın içinde öğreniyor. Soğuğun özü kurtçuk. Tarihin, şehrin, gecekonduların acılarının soğuğunu yüreğimizde bu kurtçuk gibi duymadan tarih, bilim, din okuyanların hali işte burada. Bilimleri, mandanın suya sıçarken çıkarttığı seslere benziyor. Ve bu sesle avunup gidiyorlar.

125

Koyu Zamanlar

1961 yılında, cumhuriyet tarihimizin en sert bakışlı dergisi, Yön dergisini, Eczacıbaşı'nın da katkısıyla, halkla göbek bağını kopartmış, çelik gibi sağlam sınırlı bir aydın cuntası, dipçik darbesi gibi kaburga kıran, kırbaç gibi siyasilerin sırtında kırmızı izler bırakan, sert manifestolarla döşeyip, çıkarırlar.

Köylülerden ve parlamentodan nefret eden, Rus soylu subaylarını andıran bu aydınlar, sakalı 60 ihtilalinde yeni bitmiş genç nesli derinden etkilerler: Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, İlhan Selçuk, İlhami Soysal, bir siyasi nihilist kadar korkusuzdular. Genç Cumhuriyet'in kaderini, kendini beğenmiş bir otoriteyle üstlenip, kelimeleri mühimmat gibi kullanıp, düello eder gibi, tarih sahnesine çıkarlar.

Orduyu kafalayıp, tepeden inmece bir sosyalist devrim planlayan sabırsız aydınlar, dağları üst üste yığar gibi, bir emirle milli kaynakları-şirketleri devletleştirecek, toprak reformu yapacak, irticayı kanalizasyonunda boğacaktır ve bu düşüncüyü ilerici aydınlar hayata geçirecektir.

Hiçbirinde, pişmanlık, acıma, hüznün, dinî duygu, sabır, yumuşak bir söz yoktur. Hayatlarının sonuna kadar da dişlerini sıkıp, ölen arkadaşlarının ardından bile zayıf görünmemek için, sessiz kaldılar.

126

Son kırk yılımızda, her siyasi sarsıntıda orduyu göreve çağıran yumruk, postal, tank ve ateşten bir üniforma giydirilmiş "doktrin" işte burada, bu dergide inşa edildi!

Orduyu kutsayan aydınlarımızın başında, saldırgan, sert, acımasız, ve soylu bir erkek yüzü taşıyan Doğan Avcıoğlu gelir. Türkiye'nin Düzeni adlı kitabıyla, siyasi delilik çizgisinde sar-hoşlaşmış genç subayların vatanseverlik duygularını köpürtmüş, tanrısal adaletin ancak, kuvvete tapan ordunun önderliğinde gerçekleşeceğini haykırmıştır. Yeni devletimizin ruhunu, hürriyetler, parlamento ve cici demokrasinin gevezelikleri değil, eşitsizliği giderecek siyasi kararın, ilerici aydınların vicdanı olduğuna iman etmiştir. Doğan Avcıoğlu'nun yüzünde donmuş bu fildişinden vicdan, bugün, son günlerinde küstüğü en yakın arkadaşı İlhan Selçuk'un sütununda hâlâ görkemiyle asılmaktadır.

60'larm sonunda, hem gençlik, hem de meclis, Türkiye'de sosyalist düşünceyi azbuçuk tanır. Doğan Avcıoğlu, Yön dergisini çıkarttı, yönü gösterdik, şimdi devrim zamanı deyip, DEVRİM dergisini çıkarır.

Modernleşme tarihimizin çok iyi tanıdığı komitacı, ittihatçı kumaştan bir elbise vardı üstlerinde, ucunda sehpa vardı, altmış yılından sonra, "cuntacı" kelimesi daha da modalaşacak. Daha doğru bir ad: Devletle aynileşmek. Daha doğru bir laf: Halkla devlet arasındaki siyasi-politik ilişkiyi red. Ya da muhtıra metinlerinde kullandıkları: güç, kararlılık ve baskıyla, kardeşlik ve eşitliği tesis etmek, Türkiye'yi aydınlık yarınlara çıkarmak.

Madanoğlu cuntası içinde filizlenen bu hareketin içine 60'larm sonunda, üniversiteli kod ismiyle Mahir Kaynak da sızar, cuntayı deşifre eder, aydınlar Ziverbey Köşkü'nde akılal-maz işkencelere maruz kalır.

İşkencede, kemiklerine kadar hasar görmesine rağmen İlhan Selçuk on yıllar boyu hiç konuşmaz, ta ki, 1986'larda Nazlı Ilıcak, Ziverbey Köşkü'nü anlatınca, Nadir Nadi, İlhan Selçuk'u sıkıştırır, ilhan Selçuk, yine ser verip sır vermez, yalnız işkenceyle sınırlı günleri anlatır...

127

Uğur Mumcu ve İlhan Selçuk, basın tarihimizin en sert, en heyecanlı iki yazarı olmasına rağmen, Doğan Avcıoğlu hakkında sağlıklarında içeriden bilgi vermezler! Bu iki tutkulu kahraman ruh, ateşli soluklarıyla ölüncüye kadar susacaklardır. Karmakarışık o günleri acıyla deşen birkaç laf söylemiş olsalar, bugün o sütunda İlhan Selçuk; 28 Şubat sürecinde olduğu kadar etkili olamayacaktı. Omzu heybetlilere güven vermenin sorumluluğu, ufak tefek küçük adamlarla dolu sanatçıvari anıların çok çok önündedir.

1983 yılında Doğan Avcıoğlu, çekildiği köşesinde gözü ihtilalinde kalıp öldüğünde, Büyüka'da mezarı başında: Uğur Mumcu, Yaşar Kemal, Mümtaz Soysal, Uluç Gürkan, Yalçın Küçük, Hasan Cemal ve İlhami Soysal vardır.

Hasan Cemal, Kimse Kızmasın Kendimi Yazdım kitabında bu süreci anlatır. Uluç Gürkan ile birlikte Devrim dergisinin ya-zıişleri müdürlüğünü yapan Hasan Cemal, sağlığında tapındığı bu adamın ardından neden bir kelime laf edemediğini de anlatır.

Büyüka'da Doğan Avcıoğlu'nun mezarı başında, sırtını dönmüş bir isim daha vardır: Muhsin Batur. "Aydın cuntasının güvendiği, sözleştiği Hava Kuvvetleri Komutanı'dır. Son anda çark edip, arkadaşlarını yüzüstü bırakır. Aydınlar, Ziver-bey Köşkü'nde işkencedeyken, o cuntanın başında iktidardadır. Anılarında, Faruk Gürler paşanın yanına arka koltuğa geçtim, işkence yapılıyor dedim, köşke gidelim, bir şey yapalım, sonra unutuldu, diyor. Gürler paşa öldüğüne göre bu sözler doğrulanamaz, doğrulansa da, 12 Mart günlerini detayla anlattığı anılarında ihanetini örtmeyi beceremez.

Anılarının ilk yüz sayfasında gençlik ve çocukluk günlerini anlatır, bu bölüm, aristokrat edebiyatçı oğlu Enis Batur'un tüm eserlerinden daha güzeldir. Geriye kalan üçyüz sayfa, kendini savunan bir kurmay subay raporu gibidir. Kısacık gölgesinde parlak üniformasını, ipek kumaştan göz kamaştırıcı bir kadın elbisesine dönüştürmeyi dener, başaramaz. Acı çekmiş onlarca karargâh arkadaşının intikam dolu pişmanlığını, devletin kavalyesi üslubuyla, mahmuz şmgirtlarıyla örtemez. Çünkü, Bo-

128

napart'm kendinden başka hiçbir şey hakkında bilgisi olmayan hafifmeşrep bir subayı gibi konuşur. Belki kadın şarkıcıların hayran olduğu bir subay oldu, ama, sessiz, silik bir köşeye çekildiğinde, parlak üniformasının kılıç şakırtısının korkunç vebalinden başka, elinde hiçbir şey kalmadı. Anıları yayımlandığında, 12 Mart'ın küskün aydınları ağızlarına geleni söylerler!

Hasan Cemal ise kitabında, Pandora'nın kutusunu açıyor. Gizli bir polis örgütünü anlatır gibi, en yakın arkadaşı Uluç Gürkan'm darbeyi hızlandırmak için bombalar attığını, solcu gençleri provoke ettiğini söylüyor. Yüzlerce sayfa sıkıcı bir hayıflanmayla süren kitabın dili, çok kötü. Bu silik liberal, pişmanlığını bile anlatmayı beceremez. Ancak, arkadaşlarının günahlarını ortaya çıkarmaya çalışan çok geç kalmış cesaretinden dolayı kutlamamız gerekiyor.

Cumhuriyet gazetesinde genel yayın müdürlüğü yaptığı yıllardan yarım kalmış bir hesaplaşması vardır İlhan Selçuk'la, utana sıkıla veryansın etmeye çalışıyor, bunu da beceremiyor. İlhan Selçuk'u, işinin ehli, hâlâ o günlerin cuntasının büyük bir casusu gibi anlatmak istiyor, operasyonda bazı şeylerin yolunda gitmeyişinden mutluluk duyuyor, idam edilenlere üzülüyor, içeride uzun

yıllar yatanlar karşısında acısını dile getirmeye çalışıyor, bir solcu gencin kazayla vurulup suçu, sağcıların üstüne attıklarını anlatmaya çalışıyor, beceremiyor. Elinizi yüzünüzü bu kadar geç yıkamaya çalışırsanız, o elleri temizle-yemezsiniz. Çünkü, arınmak için, hayıflanmak yetmez.

Velhasıl ne dediği, sıkıcı kitabından dolayı, eski radyoların parazitleri gibi tam anlaşılmıyor. Bir zamanlar Cumhuriyet gazetesinde moda olmuş bir söz vardı: Bazıları ilham gelmeden yazamaz. Bazıları İlhan gelmeden yazamaz, diye, Hasan Ce-mal'e laf atılırdı. Anlaşılan "İlhan ağabeyisi" yanında olmadığı için yine başaramamış.

İlhan Selçuk ve Doğan Avcıoğlu'nun güçlü nüfuzundan titrediği o günleri, utanılacak kadar zayıf, korkak ve sinsî bir dille anlatıyor!

Kitabını tartıştığı Ceviz Kabuğu programına, o günlerden bugüne devrimciliğinin yoksul ve onurlu kavgasında hiçbir

129

şaşma göstermeyen, solun en sıkı orta yaş tüfeklerinden Mustafa Yalçmer çıkıyor telefona, soruyor Hasan Cemal'e, '68'den bugüne ne değişti ki Hasan Cemal'in fikirleri değişti.

Hasan Cemal'i, o günden bugüne değiştiren kitaplar şunlar: Fukuyama, Raymond Aron, Popper'in Açık Toplum ve Düşmanları ve liberalizmin el kitabı: Vaclav Havel. İsimleri önemli sayılır, ama, liste çok zayıf! Koca kitabında, düşünce evrenini renklendirecek başka bir kitap bulmak zor, bu kitaplar, bizlerin üniversite yıllarında okuduğumuz kitaplar. Bir de küreselleşmişiz, dünyaya açılacakmışız, diyor, imanla. Kendisi neden dünyaya açılmıyor, bu aydınlar neden okumuyor!

Marksizmi gençlik yıllarında gerillanın el kitabı gibi kaynaklardan tanıdığı için hayıflandığını söylüyor, galiba ihtiyarladığında da, liberalizmi işte bu kitaplardan tanıdığını söyleyip, bir daha hayıflanacak! (Ha., bir de altmışlı yıllarda askerken nöbet tuttuğu Trabzon Boztepe semtinin çay bahçeleriyle süslü olduğunu söylüyor. Altmışlı yıllarda çay, Boztepe'ye 80 km. uzaklıkta Trabzon sınırındaki Of ilçesine yeni girmişti.)

Yine de eşsiz sevgilisi liberalizmin dudaklarına öpücük kondurmaktan sarhoş oluyor! Modern toplumda, sağlık, işsizlik, eğitim, vs. sigortaların anayasal teminat altına alınmadan yaşanacak liberalizmin "vahşi" kapitalizm olduğunu göremeyecek kadar sarhoş olmuş. Dün Doğan Avcıoğlu hakkında korkusundan konuşamıyordu, bugün Koç'un, Aydın Doğan'm. Şık bir salon adamı olabilir, ama bu yazdıkları kâğıt yığını!

Pırl pırl renkli bir köşesi olabilir, ama, bu yazdıklarını gördük, tembel bir liberal! Görünen o ki, üç-dört kitap, bir de Özal, Türk aydınlarının dar imkânlı beyinlerini kısmi felce uğratmış.

Veryansın ettiği İlhan Selçuk'un cuntacı siyasetini biz de beğenmiyoruz ama, yani diyor insan, İlhan Selçuk'un üslubunda hiç değilse, ölünün kemiklerine dokunan bir heyecan var! Hasan Cemal,

ürkek, mutsuz, budala bir liberal! Taşları masaya doğru koyalım, bu liberalistimizin gazetesinde küçük sol partilerin haberleri hiç geçmiyor, cuntacı İlhan Selçuk'un gazetesi Cumhuriyet ise onlara her gün bir sayfa ayırıyor!

130

Velhasıl, cuntacı subaylar, solcu gençlere bombaları patlattırır, bankalar soyulur, Türk milletinin sinesinden çıkmış Türk Silahlı Kuvvetleri, bu vahim durum üzerine, Gn.Kr.Bşk. Mem-duh Tağmaç, Hv.Kuv. Muhsin Batur, Kara Kuv. Faruk Gürler, Dz.Kuv. Celal Eyiceoğlu, tarihimizin en matrak muhtırasına imzayı atar!

Bir yıl geçmeden darbeci subaylar, "Bu ne biçim askerî müdahale dönemi, herkes dilediği gibi konuşuyor" deyip, komiğe düştüklerini anlarlar. Üç yıl geçmeden "Biz beş kişi öldürüldü diye darbe yaptık, şimdi darbenin sonuna geldik 130 kişi sokaklarda öldürülüyor" diye, acıklı durumlarını yıllar sonra far-kederler.

12 Mart darbesini, 28 Şubat'la mukayese ettiğimizde, 12 Mart'm hızlı, durumdan vazife çıkartan savcılarını, yoklu! İşkencecileri vardı, 28 Şubat'm işkenceci rolünü Reha Muhtar gibi TV spikerleri üstlendi ve en önemlisi Devlet Güvenlik Mahkemeleri yoktu. İlk işleri, DGM'leri kurmak için anayasa değişikliğini zorlamak oldu, 28 Şubatçılar gibi meclisi kapatmamışlardı. Üstelik "höt" deyince kabuğuna çekilen Erba-kan'a bombardıman yağdıracak medyanın 30 kanalı da yoktu.

Demirel'in şövalye sesini ise Sonhavadis ve o yılların en çok okunan Tercüman gazetesi duyuracaktı. Tercüman gazetesi sahibi Kemal Ilıcak ismi bile, darbecilerle kapalı kapılar arkasında "siyaset" yapılırken görülür.

Ordumuzun ve sosyalist cuntacılarımızın tarihi hastalığı bu muhtırada da başroldedir: Toprak reformu. Ve büyük şirketlerin, dış ticaretin reform edilmesi hedefler arasındadır.

Mecliste, çoğunluğa sahip Adalet Partisi ilk günlerin ürküntüsünü üstünden atıp, peş peşe kurulan kukla hükümetlere, Nihat Erim, Ferit Melen, Sadi Irmak kabinelerini işsiz-güçsüz, ortada bırakır. Muhtıranın tayin ettiği hükümetler, mecliste yanlarında çoğunluk bulamaz, istifa ederler!

Bütün cuntacıların her dönem ortak sözü ise "Ne yapalım biz ekonomiyi bilmiyoruz" mecburen hükümet kurdurtacağız. Demirel parlamentoda kahramanlaşır. Hükümetin istifa mektubunda ilginç notlara da rastlanır:

131

İlk kadın bakanımız Sağlık Bakanı Türkan Akyol, ilaç zammını durdurur. Eczacıbaşı, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ı ziyaret edip, durdurma kararını kaldırır. istifa dilekçesinde cuntanın işimize karıştığı münasip bir dille anlatılır.

Artık, muhtıranın tek hedefi kalmıştı. Kara Kuvvetleri Komutanı Faruk Gürler'in Cumhurbaşkanı seçilmesi. İşte 12 Martla ilgili tüm anı kitapları, Faruk Gürler'in neden Cumhurbaşkanı seçilemediğini tartışır!

Adalet Partisi'nin kahraman lideri, Faruk Gürler'in cumhurbaşkanlığını engellemekle kalmadı, yedi yıl sonra, 1980 öncesi, cuntadan sonra, önce kontenjandan senatör, sonra CHP senatörlüğüne geçen Muhsin Batur'un cumhurbaşkanlığının oylanması aylarca sürdü, yüzlerce seçim turu yapıldı. Nafile turlar, 12 Eylül darbesinin dahi baş sebeplerinden biri haline geldi. Muhsin Batur, bu turlarda 300 oy çıkardı, gerekli olan dokuz taneyi alamadı, tarih sahnesinden, Demirel'in acı intikamıyla çekildi.

Tüm Silahlı Kuvvetlerimiz ve komutanları için ismet inönü'nün şu sözü en büyük madalyadan daha değerli olarak kaldı yadigâr: "Ne yapalım, biz bozuyoruz, askerler gelip düzeltiyor!"...

Her dönem, askeri çıldırtan baş mesele ise: Aşırı hürriyetler. Sabah-akşam, gece komutanlar, 60, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat, aşırı hürriyetler yüzünden bu hale geldiğimizi savunmuştur. Atilla'nın Orta Asya'dan çıkıp Roma kapılarına dayandığı günden bugüne, hiçbir komutanımız aşırı gelir dağılımının bozukluğunu, darbe, ihtilal sebebi saymadı.

Gelmiş geçmiş en görkemli spor faaliyetlerimiz darbelerdir. Hasan Cemal için sevip sevip ayrılması zor oldu ama, işte İlhan Selçuk, Halilim, hâlâ çökertmeden çıkmıyor.

Son ikiyüzyılımızın en komik lafı tüm muhtıralarda yer alan "Askeri, siyasetin içine kimse çekemeyecekür" cümlesidir, bu laf yüz bin kez zikredilmiştir ve bu topraklarda doğan hiç kimse, hiçbir politikacı, asker kadar siyaset yapma şansına sahip olamadı.

Modernleşmeden anladığımız, köydeki jandarmayı şehre in-

dirme oldu. Darbe kalıntılarının mermer küfünden anıt-ko-mik insanlarımız oldu. Evren Paşalar, Gürler Paşalar gibi isimler etrafında otuz yıl siyaset kilitlendi. Aşk yoktu kalplerinde. Batı karşısında genç cumhuriyetimiz, bir darbe uygarlığına dönüştü. Osmanlı'nın her kasabadaki türbesinin yerine darbe uygarlığımız bir anıt dikti, hepsi bu.

Darbe ideolojisini, Avcıoğlu, İlhan Selçuk gibi aydınlar te~ orize etti ama, darbe uygarlığını holdingler ve askerler mermerden inşa ettiler. Oysa, İlhan Selçuk'un hayatında en mutlu olduğu anlar, holdinglere ağız dolusu küfrettiği günlerdir. Darbe uygarlığında, darbeden dolayı bir tek gün mahkûm olmuş bir asker, ekonomik yağmadan dolayı bir kez mahkûm olmuş bir tek işadamı yoktur, slogan attığı için 19 yıl yemiş, 30'un üstünde genç insanı, cezaevi görüşlerinde ben şahsen tanıdım.

Çiçek döşeli umutlu tek evimiz kalmadı. Yüksek bir tepeden Ankara'ya bakın, birbirinin aynı, bir milyon ev. Gazeteleri alın, her gün birbirinin aynı yazan 550 köşe yazarı. Avrupai solun

Ülkemizdeki tek temsilcisi, kültürlü aydınımız Murat Belge dahi, solculuğunu holding gazetesinde yapabiliyor. Liberal basının rkş yazarı Hmcal Uluç, Aydtnhfe'ta yazıyor. Seksen bir vilayetin, seksen birinin tam orta yerinde Atatürk heykeli.

Bu hazin manzarayı görüp, Őapkasını önüne koyup düşünen tek adam Doğu Perinçek oldu. İŞçi Partisi'nin geleneklerini yıkıp, Doğan Avcıoğlu ve İlhan Selçuk'un, antik, tepeden inmece inkılap kanunları, uygulansın, muhtıra sözlerini ideolojisine tırnaklarıyla kazıyor. Sebep: Halka güvensizlik. Elli yıldır her seçim, solun kbusu oluyor, her seçim biraz daha büyük yenilgi, hevesli, sempatizan kitleler, işe güce girince, romantik solculuklarını kız arkadaşlarına anlatıp, başka siyasi alanlara kaçıyorlar.

Darbeci-cuntacı gelenek seçim yenilgisinden bıktı. Cins, entrikacı, mitçi numaralarla ordunun iēine siyasetten sızmanın yollarını aramaktan başka Şansları da kalmadı.

ēnk, iēimizde gerçek Batılı tek adam vardı: Türkeş. İkinci Dünya Savaşı ncesi, İtalya ve Almanya'da olduğu gibi, faŐizmi halk tabanına yaymıŐ, vatan sevgisini kasaba kasaba ges-

132

133

tapolaŐtırmayı başarmıştır. Bir Türk subayının siyasi arenada en büyük sivil başarısı da budur. Doğan Avcıoğlu'nun ideolojisi de tıpkısıdır: Milliyetçi-toplumcu. Cuntacı gelenek Tr-keŐ'in bu eserine oldum olası imrenerek bakmakta, Şimdi de sulanmaktadır.

Allah başka keder vermesin. Ancak, gestapolaŐan bir sol önümüzü bekliyor. Barajın altında kalacak CHP'nin okumuŐları hangi yöne kaşar bilemem, ama, cumhuriyet ideolojisini sahiplenmiş kemalist dernekler, cumhuriyet gçleri başlığı altında CHP'ye çoktan sahiplenmek iēin hazırolda beklemektedirler. Muhtıra metnini parti amblemlerine çoktan yerleŐtirmiŐlerdir. 1961'in Yn, yanlış bir ynd, daha da eriyecek muhtıracı sol, büyük bir sivil Şiddetin temsilcisi olarak 2000'li yıllarımızda bizi muasır medeniyetler seviyesine ıkaracaklar!

Ve Melih Gökçek'in, propaganda afiŐlerinde bir kucak dolusu ekmekle koşan halktan bir insan görüntüsü.

Ekmek; fareye peynir gösterir gibi, birileri, sadece ekmeğin resmini gösterip, oy alıyorlar!.. Türkiye'nin başkenti Ankara'nın tam göbeği Kızılay'da Cumhuriyet'in en büyük anıt heykelinin hemen bitiŐiđinde halk ekmek kuyruğundan çekilmiş bir resim. Bu ekmek resmini yukardaki

anılarda hiç anlatılmayan binlerce gencin kupkuru topraktan mezarlarına, Karşıyaka Mezarlığı'na götürüyorum. Toprak kardeşlerim; ben de sizin gibi yağmurun tadına doyamıyorum, ama yılan deliklerinden ürüyor, mezarlarınıza yaklaşamıyorum, kaç zamandır. Çökertme'deki Haliller duyar mı bilmem, buradan bağıryo-rum; değişen hiçbir şey yok.

Acaip

atv'de iki hafta önce "magazin" konusu "Siyaset Meydanı"nda tam altı saat tartışıldı. Boktan püsürükten tartışma programlarından bir şey çıkmayacağını ben de biliyorum, ancak tartışmanın tam da ortasında bizi yıllardır kitaplarıyla, konuşmalarıyla etkilemiş değerli bilimadamı Unsal Oskay'm ömür boyu bağıra bağıra, ağlaya ağlaya söylediği acımasız medya eleştirilerinden birkaç laf bekledik, boşuna. Onurlu ismini, bilimadamlığını, acıyla, gözyaşıyla, tırnaklarıyla hakederek kazanmış bu değerli bilimadamımın tartışmanın tam da ortasında bilgece şovlarla, ot kafalı insanlara eğlencelik malzeme oluşu bizi üzdü.

Bir / Altı saatlik tartışma programında, gazeteci ve yazar bağımsız olmalıdır, ya da "bağımsız" kelimesinin bir tek kez söylenmemesi, bir tesadüf sonucu mudur? İki / Adı geçen medyanın çıkardığı dergilerin parasını, yazarların tüm maaşlarını "devletten" aldığı bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Üç / Adı geçen yayın organlarının kendi televizyonlarında, Batılı ülkelerde tamamen yasaklanmış olmasına rağmen primetime'da reklam kuşaklarının saatlerce, defalarca sürmesinin kanunsuzluk olduğunun bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Dört / Yeni Yüzyıl, Aktüel, Pasha ve birçok derginin yıllardır logosunun üstüne "Türkiye'nin en

134

135

kaliteli gazetesi, magazin dergisi, haftalık dergisi" ibareleri yazmasının, yine, her yıl Türkiye'nin en iyi yazarı, en beğenilen yazarı, en iyi sanatçısı gibi sıfatlarla yaptığı değerlendirmelerin, hem kanunsuzluk, hem de edebiyat, sanat, kültür gibi alanları bütünüyle yıpratmak için olduğunun, dost ve akrabalarına alan açmak için yapıldığının bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Beş / Aktüel, Pasha ve başka dergilerin devletten aldığı milyon dolarları, cumhuriyet tarihimizde benzeri olmayan baskı kalitesinin ağır fotoğraf, matbaa masraflarının, bugüne değin hiçbir

edebiyat, kültür, sanat dergisinin sahip olmadığı, altı saatlik tartışma programı boyunca bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Altı / Aydın Doğan, Dinç Bilgin, Erol Aksoy, Enver Ören, Cem Uzan gibi büyük sermaye gruplarının bankaları, holdingleri baskıyla talan ve işgalle yıllardır gazete, dergi çıkardıkları ve bu adamların isimlerinin altı saatlik tartışma programı boyunca bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Yedi / Aydın Doğan'ın medyaya geldiği gündən beri gazetelerin sendikasızlaştırıldığınm, her yıl gazetelerde yüzlerce kişinin sorgusuz-sualsiz işten atıldığının, altı saatlik program boyunca bir kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Sekiz / Pasha dergisi gibi SSK da aynı bütçeden beslenmektedir. SSK hastanelerinin kapısında insanlar sırf sıra alabilmek için sabahın üçünde kuyrukta can verirken, devletten alınan paralarla, Türk halkının adını hiç duymadığı yabancı--Amerikan patentli dergilerin aynen kopya baskılarının tercüme edilerek basılmasının bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Dokuz / Yargısız infazlar sonucu intihar eden insanlar ve hiç uyulmayan tekzip müessesesi ve hiç uyulmayan mahkeme kararlarının yüzlerce örneğinden sadece bir tek tanesinin altı saatlik tartışma programı boyunca bir örnekle bahsedilmemesi bir tesadüf sonucu mudur? On / Mesela, bundan bir ay önce, yoksul, kararlı bir bilimadamı, Ertuğrul Acun, Ormanın Kara Kitabı'nın yazarı, Koç Holdingin orman katliamına karşı mücadele vermiş, makamından alınmış. TEMA Vakfı tarafından suçlanmış. İşinden olmuş, ancak yılmayıp kendi im-

136

kanlarıyla açtığı mahkeme sonucu Koç Üniversitesi'nin inşasını durdurmuştur. Bir Türk yurttaşının bu onurlu mücadelesi, vahşi devlere karşı verdiği bu Don Kişotça savaşı, ormanları, İstanbul'u, üniversiteleri çok yakından ilgilendirdiği halde basında hiç haber yapılmaması ve bu tür yüzlerce haberin kamuoyundan gizlendiğinin, altı saatlik tartışma programı boyunca bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Onbir / Programda, devlet televizyonunun seyredilmediği, Refah'm Milli Gazete'sinin, Çiller'in Öncü gazetesinin hiç tiraj yapmadığı örnek olarak gösterilerek yani yine basın olacaksa bu basın olacak yorumu yapılırken, kuponsuz, kredisiz, reklamsız, sadece okurlarının ve yazarları ve çizerlerinin gücüyle 100 bin tirajı yıllardır inmediği ve bağımsızlıktan ödün vermeyerek de "dergi", "gazete" çıkarılabileceğinin nadir örneklerinden biri olarak, Leman dergisinin adının bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Oniki / Altı saatlik tartışma programı boyunca, medyanın resmi Amerikan ajanı köşe yazarları, MİT'in görevli köşe yazarları, emniyet kuvvetlerinin görevli köşe yazarları, mafya babalarının görevli köşe yazarları, işadamlarının görevli köşe yazarları tarafından işgal edildiğinden bir küçük bahsin bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur? Onüç / Tek özellikleri mafya

patronlarının düzdüğü orospular olmak olan sanatçıların herbirinin başına, hemen tüm büyük televizyonlar sabahtan akşama kadar bir kamerayla tüm gününü izlerken, sivil yüzlerce kurumun, kongre ve basın toplantılarını tek bir kameranın izlememesinin binlerce örneği olduğu halde, altı saatlik tartışma programı boyunca bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Ondört / Altı saatlik program boyunca, bir tek kez, kendi gayretleriyle düşünerek, yazarak, fikrini söyleyerek, düşüncelerinden başka, biliminden başka hiçbir şeyi olmayan bir tek bilimadamı ya da yazarın bu gazeteler tarafından ülkeye tanı-tılmadığının, bilinmediğinin bir tek kez söylenmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Onbeş / Altı saatlik program boyunca, Antep'li uyuşturucu

137

tüccarından, ses sanatçısına kadar, Çörtük'lere, Korkmaz Yiğitlere kadar puşt, üçkâğıtçı, hırsız, kim varsa, önüne gelenin televizyon kurduğu, magazin dergisi çıkardığı, sözde bilim-adamlarının, sanatçılarla kolkola girip, yüzbinlerce laf olsun programlarından tek bir örnek gösterilmemesi bir tesadüf sonucu mudur?

Son / Tüm bunlar, "etik" denilen şeyin ana gövdesini oluşturur. Bunları görmeyen, duymayan, söylemeyen, bunca kap-salağın, ot kafalının, denyonun, yazarın, gazetecinin, bir tartışma programında altı saat boyunca yan yana gelmesi bir tesadüf sonucu mudur? Hayır! İşte medyanın şebekeleştirdiği yazarlar, üniversiteler, öğrenciler, sanatçılar; hayrını görün.

Gençlik yıllarımda edebiyat adına üç şey öğrendimse, birini Sabahattin Eyüboğlu'ndan öğrendim. Ataç'la birlikte Eyüboğ-lu, cumhuriyet tarihimizin en büyük eleştirmeni, hocasıdır. 40lı, 50li yıllarda etkisinde kalmamış yazar yok gibidir.

Eyüboğlu, 1942'de "Yaşamak sevinci" başlıklı bir yazı yazar ve 1930'lu yıllardan önceki şiirlerimizde "Yaşamak sevinci" diyebileceğimiz bir duyuşa rastlamadığımızı, iddia eder.

"Bütün bir şair neslinin, zevk ve düşünce farklarına rağmen bir ağızdan söylediği bu şarkıda bir doğuş tazeliği, keskin bir bahar kokusu var" der.

"Yeni bir tema karşısındayız" diye müjdeliyor.

Ve doyumsuz bir iştahla, bahsi geçen "yaşam sevincinin" yeni mısraları"ndan örnekler veriyor.

Nâzım Hikmet: "Yaşamak Ne Güzel Şey, Taranta - Babu..."

C.S. Tarancı: "Ah, yeniden başlamak hayata, çocukluğa, aşka ve sanata".

Orhan Veli: "Deli eder insanı bu dünya bu gece, bu yıldızlar bu koku ve tepeden tırnağa çiçek açmış ağaç".

Bedri Rahmi Eyüboğlu: "Açıl toprak, açıl / Kurulsun sofralar / Boğazına kadar usareye boğulsun tohum / Çatlasın bereketinden dağlar / Gözümüz doysun..."

Oktay Rifat: "Potinlerime ve paltoma / Teşekkür etmeliyim / Teşekkür etmeliyim / Karın yağmasına / Bugüne bu sevince /

Kara bastığım için şükür / Şükür gökyüzüne ve toprağa / İsmi bilmediğim yıldızlara / Suya ve ateşe hamdolsun."

Cumhuriyet tarihimizin en zeki, en kültürlü birkaç adamından biri olan Sabahattin Eyüboğlu, "Yaşamak sevinci" yazısını 1942'de yazar. Dünya savaşının korkusu bir felaket gibi her yanı sarmış, Anadolu da açlıktan yok olmaktadır. Aydınlarımız gözleri kör ve dünyadan bu kadar uzakta mı idiler. Şayet Eyü-boğlu'nun müthiş zekâsından haberdar iseniz, yazarın burada kasıtlı bir şekilde, bu kara gerçeği, bu amansız karamsarlığı dağıtmak istediğim, bir ışık, bir sevinç aradığımı görürsünüz.

Aynı yazar isteseydi yine aynı şairlerden, aynı yıllarda yazılmış, bir ölüm, tabut, mutsuzluk, bedbahtlık dolu mısralarla da sıkı bir makale döşeyebilirdi...

O yıllarda edebiyatçılarımız ve eleştirmenlerimiz "şair ve yazarlarımızı" dünyayla yarıştırmayı pek seviyor. Hemen her makalede "Bizim de dünya çapında yazarlarımız artık var" gibisinden girişler yapıyorlar, yazarlarımızdan aldıkları alıntılarını Fransız şiirinin mısralarıyla kıyasa sokuyorlar.

Edebiyatçılarımızın dünyaya açılması, ışığı, sevinci, mutluluğu tüm insanlık alemine ulaştırması bekleniyor ve bu yüzden yazar ve şairlerimizden inanılmaz gurur duyuyorlar... Gurur ve dünyayla hesaplaşma...

Ve, bu çok zeki yazarlarımız, ülkemizin kara gerçeğini akı-lalmaz edebi hinliklerle, söz fırladıklarıyla dönüştürmek istiyorlar. İnsan ağlamak istiyor, yazarların bu amansız savaşıma.

1940lı yılların büyük açlık ve yokluğunda, dünyayla yarışan başkaları da var, güreşçilerimiz peşpeşe tarihimizin en büyük dünya ve olimpiyat şampiyonluklarını elde ediyorlar. Bu aç insanlar bunu nasıl başarıyor. Çünkü güreş de halkın onuru. Esnaf, köylü, yemiyor, içmiyor, Yaşar Doğu'nun cebine para koyuyor. Siz yiye ve gidin tüm dünyada gücünüzü gösterin.

Yaşar Doğu ile Nâzım Hikmet aynı bozkırdan çıkıyor.

Tarihin ilk gününden beri, dünyanın en büyük meydanlarında en büyük ordularına kafa tutmuş, en sefil gününde, dünyanın en büyük mekanize ordularını perişan etmiş bu ülkenin çocuklarının, sakın, kendi halinde bir halk olması

mümkün değil. Çok kültürlü ve çok derin bir adam olan Sabahattin Eyüboğlu da olsa, "bu yarıştan" kendini kurtaramıyor...

Yüzyılımızın en yoksul yıllarında Nazım Hikmet'i ve Yaşar Doğu'yu çıkarmış bu halk, her dakika dünyayla hesaplaşma, dünyaya kafa tutma coşkusu yaşıyor. Demokrasiyi ise, kendi halinde, kendine yeten insanlar kurar.

Bugün, ölümü göze almış, sağcı, mafyatik, faşist militanları kurtarmanın tek yolu, onlara "yaşama sevincini" öğretmektir. Ölümden korkmayan, ölüme meydan okuyan gözü kara tetikçilerin kardeş katlini ancak, yaşama sevincini tattırarak durdurabiliriz.

Dünyayla hesaplaşmayı, Eyüboğlu gibi siyasi alandan çıkarıp, estetik, edebi bir hesaplaşmaya dönüştüremediğimiz yıllar boyunca, siyasi kirlenmişlik, her gün yeni kardeşlerimizi aramızdan alacaktır!

Dünyayla hesaplaşma nedense bu halkın gurur meselesi olmuştur.

Sabahattin Eyüboğlu'nun en güzel yazılarının başında "Türk Halk Bilmeceleri" adlı makalesi gelir. 1930'lu yılların ortasında kaleme alınan makale Türk halk bilmecelerinin mucizevi güzelliklerini anlatır.

Orijinal teşbihler aramak şiirde kötü neticeler verdiği halde bu bilmeceleri, derin bir samimiyete ve candan bir şiire götürmüştür. Mucizeyi şöyle izah edebiliriz: Bilmece herkesin kolayca giremeyeceği münasebetleri ararken şuurun ve mantıki zincirlemelerin aydınlık sahasından uzaklaşıyor ve kendini çağrışımların en serseri akışına bırakıyor.

"Bilmece yapan maksadını gizlemek isterken, ruhunun en gizli kapaklarını açmış oluyor..."

Mesela bir süpürge, kaybolan hürriyetini düşünerek içini çeken bir köle gibidir: "Ne idim, ne idim, sahralarda bey idim..."

Nar, bir gelindir, "Uyanır, cama dayanır, cam kırılır, kana boyanır." Zeytin yaramaz kızdır. "Kara kız sarkar durur, düşeceğim diye korkar durur" Karpuz, yeşil feraceli, kırmızı fistanlı, siyah düğmeli bir misafirdir. Kavun, arabadan atlarken pan-

tolonu patlayan bir hoca. Lahana, kırk gömlekli bir kız. Patlıcan alçacık boylu ve kadife donlu, asma kabağı, sarı entarili ve selvi boylu, pırasa, asık suratlı ve dedem sakallıdır.

Bilmeceler, eşyaya, nebatlara can vermekle yetinmeyerek, hepsine renk ve şekillerine uygun bir şahsiyet vermekte, ufacık ve realist bir roman, yahut bir dram içinde göstermektedir.

Hatta bilmeceler, kendini Tanrı yerine koyup, kâinata benim diyebiliyor, "Benim bir kalbur boncuğum var, akşamdan atarım, sabahtan toplarım (yıldızlar)."

Eşya sevgisini bilmecelerde buluruz: Bir ufacık sandıcak içi dolu boncucak (nar). Narın diğer bilmecesi: "Fini fini fincan, içi dolu mercan. Fini fini tanımı, ruhun nara karşı olan sevgisini ne kadar candan ifade ediyor.

Hiç manâsı olmayan kelimeleri de sesleri için kullanırız. "Kelebek bilmecesi: Lilim iliksiz, illim kemiksiz, illim dağ aşar, illim bağ aşar."

Bilmeceleri ruh, her şeyi bir çocuk hayretiyle görmekte. Dünyaya şaşarak bakınca bir ağaç büyük bir mucize. Bir meyve ne garip bir mimari. Bir insan gözü ne acaip, ne harikulade bir varlıktır. Bilmecelerde her şey sürrealist bir resim kadar acaiptir.

Bakın şu bilmece, kırmızı elmada neler görür: "Küçücük kırmızı bir ev / Ne kapısı var ne penceresi / İçinde yıldızdan bir yatak / Yatakta beş küçük yavrucuk."

Eyüboğlu: "Bu sürrealist elmada, bu acaip kırmızı evde ben, şaşarak yaşamak saadetinin bir sembolünü görüyorum. Bir meyveye bile ne tuhaf, ne acaip şey diye, bakabilmek, yeryüzünü cennete çevirmenin yegâne sırrı değil midir?"

Birçok bilmecenin bir acaip nesne gördüm, bir acaip evim var, diye başlaması çok manidar değil mi? Demek ki bilmecelerin acaipliği ruhun çok derin bir ihtiyacına tekabül etmektedir. Ve Eyüboğlu, Picasso'nun, Chagall'ın, Dali'nin resimlerini tıpkı bilmeceler gibi acaip bulur!

Bilmeceler, gerçekte, tarihöncesinden gelen, çocuksu acaip-liklerin filozofik derin psikolojik tamamlamalarıyla kurulmuştur. İnsanoğlu, bu denli acaip, akıl dışı, hayale sığmayan, tarif-

141

ler, oyunlar neden bulmuştur. İnsan zihninde karşılığı olmayan yerleri, karşılığı olmayan cevapları doyurmak için mi?

Picasso ve Dali, iki büyük dünya savaşının içinde ve ortasında yaşamış, en büyük iki sanatçıdır. İkisi de, figürleri, nesnelere, perspektifleri bozmuş, tamamen değiştirmişlerdir. Hayranlık verici dehalari, eşyayı acaip düzenler içinde bin değişik, o güne değin bilmediğimiz şekillere sokmalarıydı.

Bu büyük "acaiplik devriminin", birinci ve ikinci dünya savaşının Avrupa insanının ahlâk ve tüm değerlerini derinden sarstığı yıllarda ortaya çıkması çok önemlidir. İnsanoğlu, karşılığını veremediği, çözemediği, anlayamadığı vahşetle, ahlâksızlıkla, savaşlarla karşı karşıya kalmıştır. Normal hayattan çıkarıldı, görünen düz şekillere kimse itibar etmedi, en olmadık biçimleri seyredilebilir için müzelerin kapılarında günlerce bekledi Avrupalılar. Ressamların tablolarına milyar dolarları ödediler.

Neden? Bu acaip yaratıklar ve acaip düzenlerle dolu tablolar için.

İnsanoğlu, siyasi, sosyal, büyük trajediler karşısında çaresiz kalır, eşyayı yenemediği, savaşı, içgüdülerim, zamanı, mekânı karmakarışık bulduğu anlarda, daha derin bilinçaltı denizlerine girip, başka duruş ve oluşlarla, felaketlere, ahlâksızlıklara, yaşanan dış dünyaya cevap vermeyi denemiştir.

Belki bu bilmeceler de tarihin büyük altüst oluş dönemlerinde ortaya çıkmıştır. İşte böyle günlerde yaşıyoruz.

İşte magazin haberlerini izliyoruz, şaşkınlık, aptallaşıyoruz. İşte medyayı izliyoruz, çaresiz kalıyoruz. Muntazam bir ahlâki ve siyasi "boşalmışlık" yaşıyoruz, cevabı olmayan yüzbinlerce soruyla karşı karşıyayız. Bu başıbozukluk bir şekilde "doyu-rulmalıdır". Magazin ve medya, köle, basit, onursuz insanlar yaratarak bu "boşluğu" büyütüyor, toplumsal bir deliliğe dönüştürüyor.

Sanatçılar, yazarlar, tez elden, bu acaiplikleri bize hikâye etmeliler, resmetmeliler... Bize yeni bir göz...

Leman dergisinden Fatih Solmaz - Bahadır Baruter'in Lom-bak kitabının çok tutmasının sebebi, belki de bu açıklıktan, bu

kitabı altmışlı yetmişli yıllarda satamazlardı. 90'lı yılların sonunda, kapalı gişe. Çünkü ortada doyurulması gereken binbir suratlı acaiplikler var.

Ve bu sefer hileyle değil, gerçekten yaşama sevinci bulan insanlar, içimizde-dışımızda kopartılmış, bozuk parçaları birara-ya getirecektir!

İslamcı Kombassan holding, Sevda Demirel, Pınar Elice gibi kadınların pazar yaptığı Televole programının sponsorluğunu üstleniyor!

Bu "acaiplik" nasıl oluyor!

142

143

Puşt Gardaşlarım İbne Gardaşlarım

1957 yılında Cumhurbaşkanı Celal Bayar, gündemi çok sıkışık bir günün akşamı, başta Adnan Menderes, kabine üyeleriyle toplantı halindedir. Toplantının başında Celal Bayar, "Arkadaşlar size bu akşam büyük bir sürprizim var, ama, iki saat sonra söyleyeceğim" der. Gündemdeki Kıbrıs

meselesi, öğrenci olayları, muhalefetin tartışmalarını uzun uzun değerlendirdikten sonra, toplantı bitmek üzere, Celal Bayar, görevliye: "Oğlum, getir!" der, getirilen şey bir teyptir. Celal Bayar, "Efendiler bu aletin adı teyptir, burada iki saat boyunca yapılan konuşmaları kaydetmiştir" deyip teybin düğmesine basar. Makaralı teyp dönmeye başlayınca, kabine üyelerini ter basar, infiale kapılırlar. Adnan Menderes korkulu bir sertlikle: "Kaybedin, yakın şunu" der, Koraltan: "Ne korkunç bir alet, yok edin" der, diğer üyeler de tüm konuşmaların kaydedildiğini görünce panik büyür, Celal Bayar da, "Yakın" der, görevli: "Yakmaya gerek yok efendim, silinebilir" der. Celal Bayar: "O halde silin!.." der... Ve kabine üyelerini sakinleştirmeye çalıştırır, bir diğer bakan: "Ömrüm boyu böyle bir aletle karşılaşmak istemiyorum, bu aleti kullanmayacağım..." der...

Teyp dediğimiz kayıt makinesinin politikacıları nasıl ürküttüğüne dair küçük bir hikâye anlattık, bugün bu teyp açılmış.

Türkiye'deki siyaset ve politika hayatı tümüyle sona ermiştir; politikacıların o günkü korkularının çok doğru ve yerinde olduğu görülmüştür. Bir "teyp" Türk siyaset hayatını içinden çıkılmaz paniğe sürüklemiş, tüm politikacıları "rezil-rüsva" etmiştir.

?k •% *

İsimlerini vermeden bir küçük hikâye daha anlatayım. 60'lı yıllarda Nato subaylarından Yunanlı bir subay, kiralık ev bulamaz İzmir'de. Bir Türk subayının evinde çoluk çocuğuyla misafir olup kaynaşırlar. Uzun müddet dostluğu ilerletir, hanımlar, çocuklar aynı ev içinde birbirleriyle yakınlaşırlar. Yunanlı subayın görevi biter, gider ve aylar sonra, evin hanımına Yunanlı albayın hanımından Yunanistan'dan bir telefon gelir: "Biz burada darbe yaptık, bizimki cunta kurup başına geçti, kalkın gelin, eskisi gibi değiliz bir sürü sarayımız var!"

Türk albayı paniğe kapılır, "Yahu böyle şeyler telefonda konuşulur mu, bizi ajan filan sanacaklar, kapat telefonu, görüşme," der. Türk albayın hanımı kibarlıkla "Yahu gören olur, duyan olur" deyince, Yunanlı cunta liderinin hanımı: "Kimse görmez, Atina yakınlarında büyük bir sarayımız daha var, gizlice oraya gelirsiniz, tatil yapmış, dinlenmiş olursunuz!" der.

Günler geçer, Yunanlı albayın hanımından bir telefon daha: "Bizim çocuklar çok büyüdü, gömlekleri, pantolonları, yazık olmasın diyorum, göndereyim senin çocuklara tam uyarlar..."

Muhabbet bu şekilde giderken, Türk albayı da Türk Hava Kuvvetleri'nin başında Kıbrıs çıkartmasına katılır. Kıbrıs'taki yenilgi üzerine Yunanistan'da karışıklık çıkar, cunta alaşağı edilir...

İki komşu ülkenin albayları arasında vuku bulmuş dostluktan kaynaklanan bu hikâyenin hem anlatımında hem de ayrıntılarında inanılmaz zenginlikler var. Burada yazamıyoruz, ancak ben böyle bir senaryo yazsam, sonunda şu telefonu Yunanlı albayın hanımına açtırırım: "Bu kadar birlikte yemişliğimiz, içmişliğimiz, dostluğumuz var, sizin herifin de yaptığı hiç doğru değil!"

* •/(*

İsim vermeden ülkemizin bu zengin insan malzemesine devam edelim. Eşber Yağmurdereli'nin Samsun Cezaevi'nde kaldığı yıllardı, dillere destan efsanevi bir cezaevi müdürü, mahkûmları yıldırılmış, süründürmüş, cezaevini babasının malı gibi kullanıp, mahkûmları da kölesi kabul edip ömrü, cezaevi müdürlükleriyle geçmiş eski zaman bir devlet memuru.

Eşber Yağmurdereli, kör bir avukat olarak cezaevine düştüğü günlerde, müdür, bütün koğuşlardan dinlenen anonsun başına geçip mahkûmlara seslenir: "Benim puşt gardaşlarım, benim orospu bacılarım, benim ibne gardaşlarım, şimdi içinize Eşber Yağmurdereli adında bir komünist gelmiştir. Size şimdi diyecektir ki, bu cezaevlerinde niye zenginler kalmaz, niye mahkûmların hepsi fakirdir, fukaradır, sakın ola ki inanmayın..."

Kahramanımız işte böyle masalsı, şenlikli bir adamdır. Bir gün Eşber Yağmurdereli'nin annesi, İstanbul'dan kalkıp Samsun Cezaevi'ne oğlunu görmeye gelir. Uzaktan geldiği için ziyaret gününe denk gelmez, müdürden izin alması gerekmektedir. Müdür, sorar: "Oğlunuz kim?", "Eşber Yağmurdereli"... Müdür: "Hanım çok hayırlı bir evlat yetiştirmişsiniz gibi bir de ziyaretine geliyorsunuz?"

Anne çok üzülür ve görüşte, Eşber Yağmurdereli annesinin hüznü halini anlar, "Anne sana ne oldu?" der, annesi söylemez, lafı ordan burdan dolaştıran Eşber Yağmurdereli gerçeği öğrenir ve derhal müdürün odasına çıkar.

Eşber Yağmurdereli, "Siz benim anneme nasıl böyle davranabilirsiniz?" der. Müdür, "Olur mu Eşber Bey, yanlış anlamışsınız, ben hanım teyzeye dedim ki, çok uzaktan geldiniz, yorgunsunuzdur, öyle bilinmedik otellerde kalmayın, benim hanımım çok misafir canlısıdır, buyrun bizde misafir olun".

Bir gün yine müdür, ziyaret saatlerini kısa tutup, keyfince uygulamaya başlayınca, koğuşlarda şikâyetler yükselir, Eşber Yağmurdereli avukat olduğu için bir güzel dilekçe yazılıp, bir genç mahkûm arkadaş görevlendirilip müdürün odasına çıkılır, dilekçe verilir, dilekçeyi okuyup bu uygulama demokratik

haklarımıza aykırıdır, gibi cümleleri görünce, mahkûma çıkışır: "Ulan, ordumuza tank mı bağışladınız, top mu verdiniz de şimdi demokrasi istiyorsunuz?"

Hangi cezaevinde isyan çıksa bu müdür, alelacele geçici görevle oraya devlet tarafından gönderilir, çünkü müdür, taşra cezaevlerinde pişmiş, mahkûmu çok iyi tanıyan, yani ağa olana ağa, garip olana hiç yokmuş gibi davranıp ezen, yani, cezaevinin geleneksel düzenini kurnazlığıyla sürdüren birisi. Devletin her kademesinde devleti sahiplenmiş, yaşadığı kurumları evi gibi düzenlemiş, şahsi psikolojisini kurumun işleyişine yerleştirmiş bu memurlar, Türk devletinin artık karakteridir. Bu kurumlarda ister istemez, müdürlerin "aile" düzenin içine girer, hatır, gönül, dostluk, akrabalık ilişkileriyle "yönetmeye" başlarsınız. Özellikle uzun mahkûmiyetler sonrası, müdürlerle içice yaşamaya zorlanırsınız. Allah'ın bir nimeti, müdürün çok soylu, dürüst, çalışkan, yüksek tahsil görmüş bir oğlu vardır. Oğlu, baba müdürün, mahkûma davrandığı gibi, kafayı çekip ev düzenine de gına getirecek cezaevi düzeni verdiğini görmüş, artık isyan halindeki annesini evden alıp uzaklaşmak ister. Eşber Yağmurdereli'yle oğlunun arası iyidir. Müdür, oğlunun evinden karısını götürdüğünü görüp, oğluna da söz geçi-remeyince, Eşber Yağmurdereli'nin kendisine yardımcı olabileceğini düşünüp, bir gece yine kafayı çekip, sabahın dördünde koğuşa girer. Müdür: "Eşber bu oğ'-ın seni dinler, söyle de anasını getirsin" der, Eşber Yağmurdereli de uykusu bölünmüş, neye uğradığını şaşırmıştır. "Yahu sabahın beşinde olacak iş mi, git de sabah, oturur, konuşuruz..."

Müdürün mahkûmları sahiplenip, "ağalık" ve "sahiplik" duygularını nasıl ileri derecelere vardırıldığını gösterecek bir hikâye: Hapishanede askerlere de yemek çıkar, ancak askerlerin ekmeği, yemeği, mahkûmlardan çok fazla, etli butlu ve lezizdir. Müdür, duruma bozulur ve "Ben mahkûmlarımı kimseye ezdirmem" deyip, garnizon komutanına telefonlar edip, askerle mahkûm arasındaki bu eşitsizliği gidermek için gayret sarfeder.

Müdürle Eşber Yağmurdereli arasındaki hikâyeler, tartışmalar, uzar gider, sonunda müdür, Eşber Yağmurdereli'yi Trabzon

146

147

Cezaevi'ne sürer. Eşber Yağmurdereli koğuş arkadaşlarına Trabzon'dan mektup yazar, kendisini müdürün sürdüğünü bildiği için, imalı olarak müdüre de tehditler savurur, şöyle: "Beni Trabzon'a

kimin sürdüğünü biliyorum, bu cezaevinde ömür boyu yatacak değiliz, bir gün çıkarız, hesap döner..." diye. Müdür mektubu okur ve Eşber Yağmurdereli'ye cevap yazar: Mektup bütünüyle mevzuat ve ayrıntılı kanun maddeleriyle süslüdür, mektubu alan Eşber Yağmurdereli şaşırır, müdür: "...maddeli cezaevi yasasına göre, müdürler, hapishaneye gelen mektupları açıp okumakla görevlidir. Bu yasanın bana verdiği ... (falan) ceza ve tevkif yasasının bilmem ne maddesine göre, yazmış olduğunuz mektupta... Ancak, kim kimin anasını ..ker, belli olmaz..."

Müdür, ihtiyarlamış, emekliye ayrılmıştır, bastonuna tutunarak yürür, Eşber Yağmurdereli de o günlerde "gündemde" manşetlerdedir, müdürü tanıyanlar sorar, "Bakın, senin adam meşhur oldu, her gün ekranlarda", ihtiyar müdür: "Onu bugünlere ben yetiştirdim, ben eğittim..."

* ^ *

Eşber Yağmurdereli'nin tüm ömrü aynı gündemle geçti, hapishanelerde neden yoksullar yatıyor, hayatında bir kez, kendi gündemi, ülke gündemiyle çakıştı, tüm manşetler onu konuştu, Eşber Yağmurdereli, halen, Avrupa TV'lerinde en çok adından sözedilen, ekrana getirilen Türk vatandaşı, şimdi kaldığı yerden 23 sene cezasına devam ediyor. Medyanın onu gündemine alışı şaşılacak bir şeydi, "şaşkınlığımız" sona erdi...

Medyanın gündemi esir alışı, halkı esir alışı. Ekranda olandan bahsetmek gibi bir gizli anayasayla yönetiliyoruz. Ünlü spor spikeri Orhan Ayhan önemli bir derby maç anlatırken, naklen yayında arıza olur, ekranda görüntü donar. O anda ekranda bir futbol topu vardır. Dakikalar geçer, futbol topunu izleriz, ancak Orhan Ayhan maçı çıplak gözle gördüğü halde, bize maçı anlatmaz, ekrandaki topu görür ve: "Sayın seyirciler, futbol topu deyip geçmeyin, futbol topunun ağırlığı 400 gramdır, meşinden yapılmıştır, eskiden bu toplar bağcıklı olurdu,

148

benim küçüklüğümde hatırlarım, şişirme olurdu. Sayın seyirciler işte eski futbolcular hâlâ anlatır, çamura batardı ağırlaşır, beklerin kafa vurma, beyin sarsıntısına yol açardı..." derken, görüntüde maç akmaya başlayınca, Orhan Ayhan da maçı anlatmaya koyuldu. Oysa izleyicilerin maçı görmedikleri o an, spikere gerçekten ihtiyaçları vardı, ancak spiker ekranda futbol topu görüldüğü için bize futbol topunun tarihi ve yapısı hakkında konuşma yapmak zorunda kaldı.

Televizyonların her gün Eşber Yağmurdereli haberiyle güne başladığı bir gün, Eşber Yağmurdereli'yle avukatının bürosuna gidiyoruz, yolda, TV'ler önümüzü kesip görüş alıyor. Birçok TV randevu saatini bekliyor. Eşber Yağmurdereli de mikrofon uzatılınca görüşlerini anlatıyor, derken, bir kamera önümüzde belirdi, ben, önceden Eşber Yağmurdereli'nin haberi olduğunu sanıyordum, çünkü spiker: "Efendim, insan hakları konusunda neler düşünüyorsunuz?" diye sordu, Eşber Yağmurdereli duraklamaksızın cevapladı. Spiker teşekkür etti, mikrofonunun kablosunu

toplarken, spiker, "Efendim, isminiz neydi, ne iş yaparsınız?" dedi, Eşber Yağmurdereli, "Avukat, Eşber Yağmurdereli," dedi, TRT 2'den genç bir çocuktu ve yoldan geçenlerle röportaj yapıyordu, Eşber Yağmurdereli'yi tanımadan, yoldan geçen bir adam olarak görüşmüş, ismini aldıktan sonra dahi, "ayılmamıştı"...

Akrep oyunun sahnelendiği günlerde, önümüze birçok vatandaş çıkıyor, sizinle fotoğraf çektirebilir miyiz, bir imza verir misiniz, ya da Eşber Bey yanındayız, sizinle beraberiz, ya da Eşber Bey sizinle birkaç dakika konuşabilir miyiz, diyorlar, Eşber Yağmurdereli de, önünü kesen kalabalıkla kısa kısa konuşmaya çalışıyor, yorulunca da, kibarca, şöyle geçelim, diyorum, tam o sırada, 13 yaşında bir küçük kız, bana, "Eşber Yağmude-reli'yi görebilir miyim" dedi, "Ne yapacaksın?" dedim, küçük kız, fotoğraf çektiren, imza isteyen kalabalıktan yorulduğumuzu anlamış olacak, "Gözlerini seyretmek istiyorum" dedi. Yani, filozofik bir komplimanla, bize, ben başka bir şey istiyorum, daha değerli, anlamlı bir derdim var, demek istedi...

Ben, aydınların, sanatçıların, yazarların, "ortaya fırlayıp" bi-

149

ze değer verin, bizi alkışlayın, bizi neden önemsemiyorsunuz diye, artık bir cinnete dönmüş histerilerini anlamlı bulmuyorum. Aydın insanlar, karşısındaki, dışındaki insanları, değerli ve anlamlı bir şey yapmaya zorlar, duruşlarıyla, eserleri, ürünleriyle... Beni alkışlayıp, bana değer verin diye sabah, akşam çırpmmaz...

İşte bu küçük kız, Eşber Yağmurdereli'yle aynı gemide denize açılıyor, "değerli", "anlamlı," "işe yarar" bir iş yapmaya zorluyor kendini, şuursuz bir sürü gibi halkın dışına taşmak istiyor, mücevher gibi sözler biriktirecek bir hayat istiyor. Güzel bir söz, manevi vatanıdır, insan olanın, bir ülkeden "güzel sözleri" kovunuz, o ülke tarihe karışır. Ganj, Hindistan'ın ruhudur, Ganj aktıkça, Hintliler, dualarıyla, törenleriyle Ganj'a koşup yıkanacak, anılacaklardır... Her ülkenin derininden akan bir Ganj vardır, eğilir bakarsanız orada yıkanan Nazımları, Kemal Tahir'leri, Yılmaz Güney'leri görürsünüz. Bu tuzsuz kuru toprağa güzel sözlerle tatlarını verip burayı sıcak bir yurt yapan soylu edebiyatçılar, yazarlar, sanatçılardır. Onüç yaşındaki küçük kızlar bile biliyor artık. Bu nehir şimdi Çankırı Cezaevi'nde akıyor, özür dilemediği için yirmi yıldır yattığı mahkûmiyeti sil baştan bir yirmi yıl daha tekrar yatıyor. Sakın bana başka bir şey anlatmayın, sırtında bu ağır yaraları taşımayan kimseye inanmam.

Milliyet gazetesinin pazar ilavesi Gazete Pazar'da yazar Nazım Alpman bir anketten sözetti, "cumhuriyeti seviyor musunuz?"; sorusunu, "çok seviyoruz", deyip alkışlayanlara, bir soru daha soruldu, "peki, yirmi beş yıl sonra hangi ülkede olmak istiyorsunuz?" "cumhuriyeti çok seviyoruz" diyenlerin hepsi, "hayır bu ülkede yaşamak istemiyoruz, başka ülkeye gitmek istiyoruz", diye

cevapladı. Aynı anket, cumhuriyeti seviyoruz, ancak, sağlık, işsizlik, insan haklarında dikkatli olmak kaydıyla, gibi, eleştirel yaklaşanlara da, "peki yirmi beş yıl sonra hangi ülkede yaşamak istiyorsunuz?" diye soruyor, bunlar ise, "bu ülkede" diye cevaplıyorlar...

Teypler çözülüyor ve devletimiz dün cezaevi anonsunda "puşt gardaşlarım, ibne gardaşlarım" diye hitap ettiği "gardaşla-

rıyla" elele, omuz omuza ülkeyi bir leş parçası gibi parçalayarak yerken, cumhuriyet alkışlarından kulaklarımız zonkluyor!

Yazarların, aydınların, sanatçıların etrafında kopartılan "reklam" gürültüsünden kulaklarımız zonkluyor. Ülkeyi çok seven "yaygaracılar" deli gömleği giymiş, yoksul, sahipsiz halka "sabotaj" düzenliyorlar. Göklerdeki yıldızlar gibi süslenmiş devlet adamları, sanatçılar, "ibne gardaşlarıyla" yakayı ele veriyorlar! Battal, hiçbir işe yaramaz, kasap suratlı adamlar, meyve yüklü kamyonları, petrol yüklü Uurları, uyuşturucu saklı otobüsleri, borsaları, medyaları, götürüyorlar!..

Yanıyorsunuz "ibne gardaşlarım," bu halk zangır zangır titrese de, sizin o köpek balığı ağzınıza girmeyecek! Yanıyorsunuz "puşt gardaşlarım", tek günahı "geçinmek olan" bu halkı azgın dalgalarının sürükleyemeyecek. Yanıyorsunuz "gavat gardaşlarım", ekrandaki gürültüleriniz canhıraş halkın feryatlarını silemeyecek!..

Eşber Yağmurdereli anlattı, birkaç kez kaçmaya teşebbüs eden mahkûmu hücreye kapayıp üstüne de kapıyı kaynaklayarak kapatmışlar, adam, tam iki buçuk sene, yeme, içme, .çma, orada kalmış... Ünlü Ecevit affıyla adamı çıkartıp, hamama götürdüler, elbiseler deriye kaynak yapmış çıkartamadılar, sıvacı malasıyla kazıyarak derinin üstünden elbiseleri temizlemeye çalıştılar!..

Kırk ayrı renkte, kırk değişik takım elbise de giyseniz, derinize yapışmış pislikleri artık herkes görüyor ve onları kazıyıp silecek tek bir güzel kelime anlamlı, değerli bir küçük dalımız kalmadı.

150

151

Mecburiyet Kafası

Neredeyse tüm folklor oyunlarımızda kollarımızı, omuzlarımızdan birbirine bağlayarak zincir halinde zıplıyoruz. An geliyor, dünya aydınlanıyor, tarifsiz bir sevinçle halay hastalığına kapılıyoruz. 4011 yıllarda uydurulan Bursa kalkan oyunu bir yana, teke tek oynanan nadir

oyunlarımızdan biri Efe, zeybek oyunu. Hayatımızın en nadir mutluluk anlarında bir bardak içki ya da bir türkü duymayalım, derin bir neşe elbisesi giyer gibi haydaa birbirine sarılıp bir kuyruğa giriyoruz. Şehirlerin adı değişir, birbirine sarılma değişmez. Efe gibi tek başına ortaya fırlamak riskli görünüyor. Kuyruklaşmak, hemşeri dayanışmasından toplumsal dayanışmaya doğru ilerlemiyor. Hantal, tahta bavul, yüzünün kabukları çıkmış insanların bir kadeh içince meydanı, sahneyi, marangoz testeresi gibi keserek ilerlemesi, kökleri çok derinde bir duygu patlamasına yol açıyor. Ütüsüz, fırçalanmamış elbiseleriyle saç sakalı karışık insanların hiç tanımadığı insanlarla canlılığın en uç noktasına sıçrayıp kolkola mahalli coşkulara kaynak olmaları beni çok düşündürüyor. Toplumun derinliklerinde dahiyanece keşfedilmiş bir avarelik, muntazam ve sarsılmaz bir granit parça gibi orada duruyor, insan soruyor, bu bağırış, bu haykırış, bu tepinmenin sahipleri yüzyıllardır köle ve aç nasıl kalmış... Biraz daha içine girince,

kambur, güvensiz, çekingen, silik hatta yılışık insanların dahi kuyruğa "kaynak" olmaları, ömürlerinde bir tek gün tek başına oyun oynamayacak olanların sığındığı bir eğlence, şamataya dönüşüyor. Kuyruğa kaynayıp gidiyorlar.

Bu mahalli hemşeri coşkusu milli bir tembelliğin kusursuz gösterisi oluyor, istediğiniz kadar acı çekin, siz de kaynak olarak toplumsal organımıza karışabilirsiniz. Camide ibadet safları gibi halayda insanlarımızın bu saflaşması, zengin, pısırık, kişiliksiz ayrımı yapmadan herkesi kuyruğa dahil etmesi, milli bir psikoterapi, derin bir sağlık göstergesi. Halay, hepimizi "kasaba hapsinde" tutuyor, tek bir düşünce avcısı, macerasever çıkmıyor buradan. Halayın "doygunluk" vermesi, tamam işte halayımızı da çektik bir kenarda oturmaları ise ağrıya gidiyor. Hayatlarında bir tek gün efe gibi ortaya atlamamış, atlayamayan insanların halayını, çok çiğnenmiş, uyuşturucu bir halk hikâyesi gibi görüyorum. Burada çok korkan ve kendini saklamaya çalışan milyonlar var, kuyruğa kaynak olup, bağırsak tembeli, uyuyan upuzun bir tenya... Haydaaa diye bağırın halay başına lafım yok, benim derdim kuyruğa kaynak olanlarla...

Ürpertici bir hastalık da umutçuluk ve hayalcilik. Tüm seminer ve panellerde başıma gelir, ünlü yazar ya da ressam üşüyen parmaklarını ovuşturarak gizemli bir tonlamayla ferahlatıcı bir sır veriyormuş gibi genç izleyicilere fısıldar: "Hayal edin çocuklar, hayal edin!"... Hayal, edebiyatçı, şair, mimar, sanatçımızın dilinde, bin korkunç suratlı bir hastalık yuvası. Beş yıl önce bir mimarı dinlemiştim, konuşması sıkıcıydı, bir bok becerip diyemedi, sonunda Mozart'ın piyanosu gibi yumuşak bir tonlamayla "Size müjde olarak, sanatımın sırrını söylüyorum, hayal edin çocuklar, hayal edin!" Amerikan barına sıralanmış çıtır ve pek güzel giyimli kızlar kadehlerini bırakıp alkıştan yeri göğü inlettiler. Yanımda oturan kız arkadaşına sordum, ne dedi bu adam, kız, yüzünü gerip gözlerini mutlulukla kısarak, yumruklarını sıkarak "Hayal edin, hayal edin dedi, ne güzel!"...

Ey halkım hayal et, çöl ruhlu bu insanların seraptan ideolojilerine önceleri nefretle bakıyordum, şimdi rahatım, götümler

152

153

gölüyorum. Bilgi, düşünce olmadan neyi hayal edeceksin, sahile gelen onbininci dalgayla, yüzbininci dalga arasında ne fark vardır, bir tek küçük sandalımız yoksa...

Bu zırsalak adamlar, ömürleri boyu kadın dergisi "Burda" gibi model çıkartarak yazar, çizerler, ama konuşmaya gelince, tehlikeli bir ruhsal şaka, ruhsal delilik gibi "Hayal edin" diye bağırırlar! Hayalle kaldırılan ağırlıklar kaslarınızı koparır, altında kalırsınız.

Bir Azeri fıkrasıdır, ağa, kâhyasına atını emanet edip uyur. Arada bir de bizim kahya uyur, atı çaldırır mı diye endişe edip kahyayı kontrole gelir. Gelir ki, kahya düşünür, ağa sorar, ne düşünürsün kahya, kahya: "Düşünürüm ki ağam, toprağa kazık çakarlar ordan torpak çıkar, bu torpak nere gider?".. Ağa kahyanın zararsız şeyler düşündüğünü görünce, iyi kahya sen düşünmeye devam et. Birazdan tekrar Ağa, kahyayı kontrole gider, bakar ki, kahya yine kara kara düşünür, "Ne düşünürsen kahya?" (tabii kahya atı çoktan çaldırılmıştır) "Düşünürüm ki ağam, bu semeri kasabaya sen mi taşıyacak, ben mi?.. Kazık çakıldığında çıkan toprağın nere gittiği gibi boş şeyler düşünen siyaset meydanı gibi TV tartışma programları, gazetelerimiz, akademisyenlerimiz, "düşünüyorlar", "hayal ediyorlar"...

Bu hayal değil kafalarına inen çekiç seslerinin zonklamaları!

Bir de umutçu yazarlarımız var. Her yazar, edebiyatçıdan bu sohbet çıkmazsa ölürler. Üstelik bu ünlü vecizeciyi ya Volta-ire'den ya da Shaw'dan aldıkları dipnotla süslerler: "Umudunu kesmiş insan ölmüş demektir, umut edin!"... Umut ancak bu kadar tüketilir, bu kadar hastalıklı bir hal alabilir? Mesela bir toplantıya gidiyorum, yerden, gökten kırk tilkinin götünden, bin ayrı mevzuda laf ediyorum, sonunda bir parmak kalkar: "Peki efendim, umutlu musunuz, umutsuz mu?"..

Düşünme alışkanlığı yok, eşyayı anlamak yok, varsa yoksa umut ya da umutsuzluk, umut yok eşşek oğlum, umut yok. Umut sağırlaştırır, kör eder, zavallı, uysal eder. En pis sarhoşluk en renkli umuttan daha iyidir, tarih umutların şehit olmuş halidir. Umutçu insanlar arıyorlar, umutçu yazarlar! Umutçu-

154

luk, tanrıyı öldüren, eşi, dostu öldüren müthiş bir çılgılık! Ben yola çıkmış adamım, önümde yol ve yürümek var, umut-umutsuzluk gibi sorular sormayın, bunlar Neşe Karaböcek, Orhan Gencebay, Kayahan'm şarkılarında geçer, duymadıysanız gidin bir daha dinleyin...

Umutçuluk-umutsuzculuk, insan gururunu yokeden, köle-leştiren, şeytansı, kehanet yüzlü, büyücü ayaklı, falcı gözlü bir böcektir, ömrünüzü yer bitirir. Ne deniz umutla dalgalanır, ne ağaçlar umutla çiçek açar, hayatınızı azgın bir kafeste çürütmek istemiyorsanız, umutçuluğu bırakın. İstedığınız kadar ıkının, hüznülenmeden duramazsınız, islediğiniz kadar ıkkmm durduk yerde coşmadan duramazsınız, hüznü ve coşkuyu çok uzun yıllardır tatmıyorum diyorsanız, birileri sizi asırlardır bir umutla oyalamış, dolandırmış demektir.

Ruhsal tadı yokeder bu yazarlar, ne şeytandır onlar, hem umutsuzculuk oynarlar, hem psikologluk yaparlar, kezzapla sarhoş olunmaz, boşuna uğraşmayın...

Birbirimizi paramparça ettiğimiz bir diğer hastalığımız: Sevgi. Düzenlenmemiş sevgi, düzenlenmemiş nefret, paniğin, telaşın, kendine güvensizliğin ürünüdür. Ülkemiz gani gani sevginin, gazetelerden televizyonlara kadar sular seller gibi yaşandığı ülkedir. Sevgimizi kontrol edemiyor, birbirimizden nefret etmekten ödümüz kopuyor. Birine karşı gelmekten, başkaldırmaktan korkuyoruz, biz seviyoruz. Birilerinden nefret edersek, hatta milli birliğimizin dağılacığından korkuyoruz.

Düzenlenmemiş sevginin yeri, sevgi, dost, aile ortamıdır, yakınlarınızın yanında istediğiniz kadar delirin, şırmarm, patlayın, sevgilinizin memesini istediğiniz gibi dişleyin. Ancak bu emzik sorununu toplumsal alana taşımayın. Birarada yaşamak için sevgiye asla ihtiyacımız yoktur, yapacağımız tek şey şiddete başvurmamaktır. Birarada yaşamamanın yolu, hızla ve süratle birbirimizi beğenmemek, şikâyet etmek, itiraz etmektir. Başkaldırmayan toplumun hukuğu gelişmez, hukuğun gelişmediği yerde herkes herkesi düzer. Siyasi alanda "dostluk" kölelik düzenidir, ancak köleler birbirini ısırır, dişkr, parça-

155

lar. Çünkü düzenlenmemiş sevgi, panik halinde düzenlenmemiş nefreti doğurur, işte devlet milliyetçiliği, mafya rajonu milliyetçilerin ülkeyi tetikleriyle nasıl sevdikleri ortada. Bunlar emzik sorunlarını anneleri ya da sevgilileriyle yaşamamış yüzbinlerdir!..

Ölümcül hastalığımız ise: Beyin hastalığı. İstanbul'da bir toplantıya davetliyim, panel afişinde yıldızlar, satürn, hepsinin ortasında dans eder gibi bir beyin ve uzunca galaksilere ulaşan bir kurdelanm içine şunlar yazılı: Beyin Fırtınası.

İnsan beynine abartılı bu hayranlık, hayvani bir hastalık, Doğu hastalığı. İnsan beyni şapşallaşmış bir tapınma, matematik olimpiyatları, fen liseleri, işte Erdal İnönü'nün hali, iyi matematik çözüyor da ne oluyor?

Hatırlarsınız, komünistler Lenin'in beynini bir bal kavanozuna koyup bugüne kadar sakladılar, gün gelir bilim gelişir, bu büyük beynin içindekileri, yapısını insanoğlu öğrenir, ilerler. Lenin öldü, beyni kavanozda.

Beyni kavanoza koyan komünistlerin hazin sonunu gördük. Bir arkadaşım anlattı, ilkokuldayken öğretmeni şöyle demiş ona: "Anıtkabir'de niçin askerler bekliyor biliyor musun kızım; düşmanlar Atatürk'ün beynini çalıp bize karşı kullanmasınlar, diye!", kızcağız da liseye kadar inanmış öğretmenine.

Kurban Bayramının üçüncü günü Cebeci semtinde bir kapıcı kadın, bahçede leğen kadar çukur açıp büyük bir ateş yakmış on-onbeş tane koyun kellesi tütsülüyor. Yüzü gözü kapkara! Tahta kasayı orta minderi gibi koskocaman kalçalarının altına sokup, üstünde hoplayıp kırıyor. Duman mahalleyi yangın varmış gibi istila ediyor. Kelleler kor ateşin içinde döndükçe koyunların gözleri patlıyor. Bir yandan da bana laf yetiştiriyor.

Sonra, iki eliyle dört parmağını kellenin ağzına sokup çene kemiklerinden kelleyi ikiye ayırıyor, sümüksü kanlı şeyler vıcık vıcık kaydırıyor ellerini tutamıyor. Kellenin dilini avucuy-la sıkıca tutup, diğer eliyle üst çene kemiğini ayırmaya çalışıyor. Elindeki sopayı, kellelerin burun deliklerinden, kulakla-

156

rından, ağzından, sokarak ateşin içinde döndürüyor. Vücut parçalarının, hatta artık surat parçalarının birer birer ayrıştırıl-masma kellenin gözleri içten bir mutlulukla bakıyor.

Pek hevesli kendisini izlediğimi görünce, kirli bir torba ayarlayıp bir kelleyi içine koyup, "Evine götür çocuğuna yedi-rirsin beynini!.." Kadının artık acı bir çılgının şeytanileşmiş yoksulluğu, açlığı, et görmemişliği, etin her bir parçasını değerlendirme telaşı, cehennemi bir ateşle yalanıp kavrulmuş suratı, yanmış bir patatese dönüşen elleri bir yana, beyne yaptığı bu vurguyu merak ettim... Annem gibi konuştu, kapkara yüzünü uzanıp öpmek istedim. Beyni yiyince ne olacak, dedim. "Zekâ, zihin açıklığı vardır" dedi. Ne kadar tanıdık, çocukluğuma ne kadar aşına. Kadınlara tatlı bir hoşbeş ettim, bir oynaşmadığım kaldı. "Teyzeciğim, siz çocukluğunuzda çok beyin yediniz mi?", "Yemez olur muyum?" dedi...

Terleyen baca karası yüzünü kollarıyla silerek, kadın bana sağcı yazarlar gibi cevap verdi. "Allah'ıma bin şükür herbir şeyimiz var buzdolabı, televizyon, bir sıkıntım çocukların okuması, biri üçe gidiyor, diğeri orta ikiye..."

Sonra, dumanla kararmış yaşlanmış gözleriyle bahçenin dipköşesinde ip atlayan kızım işaret etti, şarkı söyler gibi, sarhoş oluyor, bayram ediyor gibi neşeyle işaret etti: "O büyüğü çok çalışır, dersleri çok iyidir..."

Sopayla çukurun, alevin içindeki kelleleri dövmeye koyuldu, kalçasıyla üstüne oturarak bir tahta daha kırıp: "Eltimin iki kızı da kocaya kaçtı, benimkiler okuyacak..." der, demez ateşin içindeki kelleler gibi kavruğum. Beni de annem uzaktan, yoldan geçen birine işaret etti mi, "Bu oğlum okuyacak" dedi mi? Kadının dumanla kararmış gözlerine baktım midye kabuğu gibi göz kapakları... İçimizden, aynı anda ortak bir şey geçti, ikimizin de gözleri dolu dolu oldu...

"Sen niye okumadın teyze, burada, on gram kırmızı et için kelle tütsülüyorsun!"... "Ne bileyim, okuyamadık!"... Bahçenin köşesinde ip atlayan kızın önündeki otuz seneye bakıver-dim kuşbakışı. Annesi gibi burada, kelle çevirip, sıskacık çocuğunu o da mı gösterecek yoldan geçen birine: "Allah'a şü-

157

kür herbir şeyimiz var buzdolabı, televizyon, tek bir derdim, o küçüğün okuması..."

Yolunuz geçerse yirmi yıl sonra sokaktan, çocuklar hâlâ beyin yiyor mu, bir bakın. Açılıyor mu zihinleri. Onun da komşuları, kurban etini hısıma, akrabaya dağıtıp, kelle-bacağını bahçede kesilen kurban bağırsaklarını temizledi diye önüne fırlatacak mı? O da annesi gibi, dedesi gibi, en derinlerdeki "beyin" hastalığından muzdarip, çocuklarına "beyin" yedirecek mi?

Kadın, beşlik ekmek hamuru gibi vücuduyla ağaya kalkıp doğrulmak istedi, nafile, biraz uzakta kalmış satırımsı bir bıçağa uzanmak istiyordu... Satırı verdim, eliyle alt çenesine kuvvet geçirip, ayıramadığı kellenin tam da ağzının ortasına indirdi, olmadı, bir daha indirdi satırı. Satır koyunun mineral dişlerinde sonsuz bir can yakışı gibi parladı, dişlerin sertliği kırılmadı. Sonunda bir daha indirdi satırı, alt çene düştü. Karanlık bir delikten, kanlı bir sosise dönüşmüş parmaklarını sokarak "Bak bak görüyor musun?" dedi, neyi? kellenin genzi mi olur, "Beyin beyin, görüyor musun, tertemiz, bunu hiç bekletmeyeceksin, hemen yiyeceksin!", dedi...

Ateşe sokuldum, duman, alev içine kafamı sokup, mağaranın deliklerine indim: "Hm, evet, beyin o mu?"...

Duman çoktan gözlerimi yaşarttı ve kelleler çoktan kara bir korsan bayrağına dönüştü. Ayağa kalktım, ilk defa bir beyni alttan görüyordum. Hep geniş getirmiş ve hayatında hiç düşünmek zorunda kalmamış bu beyni Yavuz Donat, Fatih Çekirge, Oktay Ekşi, Taha Akyol, Emin Çölaşan, Güneri Cıvaoğ-lu'ndan tanıyordum... Kapıcı kadının kanlı kara parmağıyla sokup dokunduğu orası, bana Rauf Tamer'in otuz yıl aralıksız yazdığı kusmuktan beter "o kafa" başlıklı yazılarını anlattı...

Nihayet Rauf Tamer'in "O Kafası"nı görmüştüm. Anlatayım o kafayı. Bu ülkede altmış yılından beri ülkesi için düşünen, çalışan onlarca aydın mimar, Boğaz Köprüsü'nün İstanbul'dan geçmesini istemiyordu. Avrupa ve Anadolu transitinin bu şehre her gün fazladan yükleyeceği onbinlerce kamyonu, başka

158

yerden geçirmeli, diyorlardı. Ayrıca, iki ayrı şehir, Üsküdar ve Avrupa yakası, bir büyük şehir için tarihin verdiği bir şans, bir fırsattı. Bu iki yakayı birleştirirsek, şehri kilitleriz diyorlardı. Ve bu aydınlar otuz yıl ısrarla, eğer köprü yaparsanız, şehir köprüye doymaz, her beş yılda bir köprü yapmak zorunda kalacaksınız. Ve bu aydınlar iddia ediyorlardı sadece İstanbul değil, Gerede'den İstanbul'a kadar tüm ovaları, dağları, şehirleri çaresizleştirir, kilitlersiniz... Yani Boğaz Köprüsü ya şehre uzak bir yerden, ya da Çanakkale'den geçsin. İki yaka arasındaki trafiği de deniz yolunu geliştirerek çözelim...

Bu otuz yıllık münakaşadır, bugün bu aydınların dediği çıktı, sadece İstanbul değil, Avrupa, Anadolu transitinin onbinlerce kamyonu ve bu yol üzerindeki fabrikalar Bolu'dan başlayarak İstanbul'a kadar her yeri tıkamış, İstanbul'u çözümlenmez bir yere getirmiştir...

Açın, 1970'li yılların hemen başlarındaki mimarların yazılarını okuyun! Ağlayarak söylüyorlardı, yal vararak söylüyorlardı bunları. Kahin değildiler, bilimadamıydılar, dedikleri çıktı... Artık geri dönüş de yok...

İşte Rauf Tamer'in o kafa'sı dediği, bu insanlar köprüye karşı, kalkınmaya karşı vatan hainiydiler. Otuz yıl vatan haini dedi Rauf Tamer bu mimarlara, hâlâ demekte...

Kapıcı kadının kanlı kara parmağıyla hem övüp hem de neşeyle dokunduğu beyin, işte Rauf Tamer'in o kafa'yı yazan beyni... Durmaksızın geviş getiren bir tek gün düşünmeye kendini zorlamamış Türk aydınları!..

Kardeşlerim, Artvin bir yamaca kuruludur ve tek bir caddesi vardır. Adı İsmet İnönü Caddesi. Ancak, Artvinliler caddenin adını Mecburiyet Caddesi koymuştur, çünkü gidilecek başka cadde yoktur...

Rauf Tamer, Yavuz Donat, Fatih Çekirge, Güneri Cıvaoğlu, Emin Çölaşan, Taha Akyol'un "kafaları", "mecburiyet kafa-sı"dır, gidilecek başka yol yoktur, o yoldan, o kafadan gitmeye elli yıldır mahkûmuz...

Cumhuriyetin, Menderes'in, Özal'ın yetiştirip, kokladığı kafa bu kafadır: "Mecburiyet kalasıdır..."

159

Bayburt'ta bir asfalt yol yapmışlar, ortasından da yol işareti şerit çizmişler. Bir Bayburtlu amca tam da yolun ortasından şeritten gidiyor... Arkadan kamyon gelmiş, dart dart, amca çekil de geçelim, yolun ortasından gidilir mi? Amca kamyonu dönmüş: "Devletimiz çizgiyi tam ortadan çekmiş, sen devletten daha mı iyi bileceksin nereden gidilecek!"...

Tarihin bu ülkeye armağanı bu eşsiz şehri, işte bu mecburiyet kafası, şehrin tam da ortasından yürüyerek, kilitlemiş, yok etmek üzereler! Ve otuz yıldır kustumuk sarısı "o kafa" yazılarıyla.

Giresunlu Topal Osman Ağa

160

Ankara'da bir devlet kuruluyor, gri kalpağı, gümüşü avcı elbisesiyle M. Kemal ortada, etrafında, siyah başlıklar, siyah ku-şaklarıyla elleri tetikte, Karadeniz uşakları.. Meşhur Osman Ağa'nın maiyetinde bir müfreze. Büyük bir dikkat ve teyakkuzla Mustafa Kemal'in etrafını sarmış, bir arı uça vuracaklar.

Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkış sebebi, Samsun civarında Pontus çetelerinin ayaklanmış olması. Topal Osman da önce Ruslar'a karşı sonra Pontus çetelerine karşı akıllalmaz bir savaş veriyordu. Ege'nin ünlü efeleri Demirci Efe, Yörük Ali Efe ise, Karadeniz sahillerinde de Of'un, Sürmene'nin vs. ünlü aileleri yanında ordu kuvvetlerine destek veren Topal Osman'ın hikâyeleri büyük bir efsane oluşturuyordu.

O günlerde Samsun tam bir savaş havası içinde, askerî baytar heyetleri meydanlarda cepheye gönderilecek hayvanları damgalıyor, heyecanlı halk, duvarlara asılan bültenlerden İnönü savaşlarının tafsilatını takip ediyor. Köylüler Samsun'a gelip gidemiyor. Cesaret edenlerden çoğu da Pontus eşkıyasının ağına düşerek lime lime doğranıyor. Hükümet konağının bahçesi, her hafta bu facia kurbanlarının teşhirine sahne oluyor. Ya Samsun'a gelirken, ya köylerine dönerken parça parça edilmiş, çocuk, kadın, ihtiyar köylü cesetleri üçer beşer kağnıları-

na bağlı olarak halka gösteriliyor ve halkın gayret, intikam hisleri kamçılanıyor. Mesela bir erkek tenasül aletinin bir kadının ağzına tıkılmış veya üç yaşında karnı deşilmiş bir kız çocuğunun feci halleri halkı kudurtuyordu. Bir gün silah sesleri arasında bir Rum evinin sarıldığı görüldü. Bütün halk toplanmış bunu seyrediyordu. Bir Pontus eşkıyasının gizlice evine gelip saklandığı haber

alınmış ve ev sarılmıştı. Bütün ısrarlara rağmen teslim olmayan ve boyuna dışarı ateş eden bu canavar nihayet evin yanması ile alevler içinde kalarak gebermişti...

Pontus çetelerinin büyük kısmı Samsun ve havalisine yerleşmişti, topluca dolaştıkları, 27 bin kişi oldukları biliniyordu. Soygunlar, cinayetler yapılıyordu. Türk halkı gündüz bile dükkânlarını açamaz olmuştu. Giresunlu Osman Ağa'nın Karadeniz uşaklarından derlenmiş olan Milis alayı, Samsun'a gönderildi. Ankara'dan gelen bu alaya 49. Alay adı verildi. Subaylarıyla birlikte 3 bin kişilik bir kuvvetti. Osman Ağa karargâhını şehrin içinde Mıntıka Palas Oteli'ne yerleştirdi, ayrıca 150 kişilik bir süvari bölüğü maiyeti vardı. Hepsinin muntazam Çerkeş eğerli atları vardı.

1921 ilkbaharında bu milis kuvvetinden istifade edildi. Sokak muharebelerinin arkası kesildi, Pontuslular topluca şehre giremez oldu. Topal Osman her Türk evine yapılan tecavüze karşı en az üç Rum evini cezalandırıyordu.

Ancak bir an geldi ki ağanın adamları işi azıttı, şehre de bu havaliye de zararlı olmaya başladı. Öyle ki, Topal Osman, Samsun'a bir fatih edasıyla yerleşmiş, esas vazifesini unutmuştu. Samsun dağlarındaki eşkıyayı takip edeceği yerde Samsun'da zevke dalmıştı. Pontus çeteleri vahşiyane katliamlarını sürdürürken Topal Osman padişahlar gibi muzikayla selamlık resmi yaptırmakta, mızraklı süvarilerinin arasında camilere cuma namazına gitmekteydi. Sonunda Samsun eşrafından Şevki Bey'i parası yüzünden dağa kaldırmıştı, bardağı taşıran son damla oldu. Şikâyetler yağıyor, Topal Osman'ın Samsun'dan uzaklaştırılması isteniyordu.

O sıralarda Samsun'da kurulan 15. fırkanın komutanı Yarbay İsmail Hakkı Bey, Topal Osman'ı göndermek için her yolu de-

nedi, Topal Osman, Şevki Bey'i dağdan getirdi, perişan halde evine bıraktı, usûlden kendi adamlarından birini cezalandırdı.

Yarbay Hakkı Bey, bir plan kurdu, Mustafa Kemal imzalı, Ankara'dan gelmiş bir telgraf tertip etti, bu telgrafta Osman Ağa'nın alayıyla beraber Ankara'ya hareketi emrediliyordu. Topal Osman:

- Mustafa Kemal değil, Allah emretse burada işim bitmeden gidemem, gideceğim zamanı ben bilirim, dedi.

Topal Osman'ı ikna edemediler, sonunda ilginç bir yol buldular. Merkez komutanlığında genç bir er vardı, adı Mehmet, Giresunlu. Karadeniz kıyılarında alıkıran başkesen olmuş, Topal Osman bu gençten korkuyordu. Çünkü babasını öldürmüştü, hasmıydı. Yarbay Hakkı'ya "Ağa bu çocuktan yılar" demişlerdi. Ağa'nın yanına genç Mehmet'le gidildi, inzibat eri Giresunlu Mehmet kahveleri getirdi. Osman Ağa çocuğu görünce titredi. Ağa'nın kahvesini eline vermedi, yanındaki iskemleye bırakıp gitti. Ağa'nın yüzü sapsarı olmuştu. Sinirli bir şekilde kahveyi içmeden kalktı, ayrılırken komutana:

- Bu uşağın senin yanında olduğunu bilmiyordum, söyle ona bana görünmesin.

Albay Hakkı, Osman Ağa'yı Ankara'ya göndermenin yolunu bulmuştu, Mehmet'in intikam duygusundan faydalanacaktı, Osman Ağa'ya korkma ağam seni bu çocukla barıştırırım, dedi. Ancak Mehmet, Osman Ağa'nın elini öpmeyeceğini söyledi, sonra zorla ikna oldu. Albay Hakkı, Osman Ağa'nın yanına girdi, Ağa, Mehmet'i getirdim, elini öpecek, sen de bize ne zaman Ankara'ya gideceksin, dedi. Albay Hakkı, hadi Mehmet oğlum Ağa'nın elini öp, Mehmet önce tereddüt etti, sonra öptü.

1921 yılının yazında Sakarya Savaşı arefesinde, Osman Ağa Samsun'dan ayrıldı. Yolda eşkıya köylerini yaktı. Bu arada Merzifon'un bir mahallesini de ateşe verdi. Samsun Ankara yolunda yaktığı köylerle, öldürdükleriyle de ününe ün kattı.

Topal Osman korkunç misillemeleriyle şöhretini yaptı. Pontus eşkıyasına yataklık eden Rum köylerini tespit eden ajanlar, vakit geçirmeden Topal Osman'ı haberdar ediyorlar, o da bu köylerin hemen yakılmasını emrediyordu. Öyle bir zaman gel-

162

163

di ki, Topal Osman hareketlerinin doğuracağı sonuçları hiç hesaba katmadan her şeyi yaptırıyordu. Başına buyruk kesilmişti.

Bir defasında üç yaşında bir Türk çocuğuna yol kenarında rastlamışlardı. Çocuğun karnı kasaturayla yarılmış, bağırsakları dışarı fırlamış, henüz vücudu bile soğumamış, bağırsağının ucunu ağzına alarak meme emer gibi bir durumda can verdiği anlaşılmıştı. Topal Osman'ın kulakları bu hikâyelerin binbir tanesiyle dolmuştu. Son çarpışmalar sırasında Pontus çetelerinin elebaşlarından birkaç tanesi esir alınmıştı. Mağlup olanın cezası mutlaka ölümdü, çete harbinde esir alınmazdı. Ancak bu sefer sağ olarak Topal Osman'a getirilenler Giresunluydular. Topal Osman bunları çocukluklarından beri tanıyordu. Topal Osman'ın maksadı, bu Giresunlu Rumları Giresun'a götürüp orada teşhir etmek ve halkın huzurunda cezalarını kendi eliyle vermektir.

Yakalanan çeteciler Topal Osman'ın huzuruna getirildi, hepsinde saç sakal birbirine karışmıştı. Aylardan beri tıraş olmadıkları, bir mağara adamı hayatı yaşadıkları kıyafetlerinden belliydi.

Bunların üçü Topal Osman'ın akranları, hatta, çocukluk arkadaşı ve komşularıydı. Önünde diz çöken bu eşkıyaları hemen tanıyan Topal Osman:

- Ulan Yanko, Hristo, Strati! Benim karşımda döğüşen do muzlar sizler miydiniz? Vay nankörler vay. Söyleyin şimdi size ne ceza vereyim.

Her üçü de ağanın ayaklarına kapanıp yalvardı, çok güzel Türkçe konuşuyorlardı, ağa yalvarışlara aldırış etmedi, ayaklarıyla dürtüyor, onları geri çekilmeye zorluyordu, nihayet emir verdi:

- Ha bunları alın, kenefe kapayın!

Ertesi gün limana Gülnihal yolcu vapuru geldi. Osman Ağa gemiyle Giresun'a gidecekti. Osman Ağa'nın arkasından elleri kelepçeli ve kollarından birbirlerine bağlı olarak dört Pontuşçu da getirildi. Giresun'a götürerek yüzlerine tükürttürmek, kurşuna dizdirmek istiyordu. Ağa ve adamları birinci mevki salona yayıldılar, oradaki havaya hakim oldular, geminin sadece hava-

164

sına değil, harekâtına hakim oldular, gemi süvarisi, boşaltma, yükleme işini bitiren gemisini akşam olmadan yola çıkardı.

Gece yarısına yaklaşırken Osman Ağa'nın uykusu kaçtı, güverteye çıkıp dalgacıkların fosforlu kıvrımlarını seyretti, içinde bir sıkıntı vardı, asabiyeti bir türlü geçmiyordu, ruhunda, vücudunda bir rahatsızlık hissediyordu.

- Haydi inelim aşağıya, deyip hep beraber merdivenlerden indiler. Koridordan inerken kazan dairesinde ateşçilerin çıplak vücutlarıyla ocaklara kömür attığını gördü. Topal Osman alevleri görünce zihninde şimşekler çaktı, getirin şu gâvurları, ya kacağım onları, diye bağırdı.

Bu korkunç fikre adamları da inandı, - Ne duruyorsunuz be getirin dedim.

- Peki ağam, deyip koşarak dört Pontusu kazan dairesine getirdiler.

Topal Osman ocak kapaklarını açtırdı. - Ha bu bokları ayaklarından içeri sokun, dedi.

İri yarı pehlivan yapılı adamlar Pontuşçuları çifter çifter tutup ayaklarından ocaklara soktular, büyük bir işkencenin bağırsmaları, haykırışları ortalığı inletti. Son kalan Yanko, Osman Ağa'yı çok iyi tanıyordu:

. - Ağam fişkım yiyeyim, bana cefa yapma, çek tabancanı vur beni.

Topal Osman soğukkanlı: - Atın bunu da, dedi. Fakat Yanko buna meydan bırakmadı, galiz bir küfür savurarak balıklama denize atlar gibi kendisini ocağın içine attı. Topal Osman, bir an iyi mi ettim, kötü mü der gibi bir tereddüitten sonra, etrafındakilere pek nadir yumuşar gibi olan sesiyle:

- Bunlar da insandır diyeceksiniz. Ama, değil. Daha dün kadar bu memlekette kimden ne fenalık gördüler. Öyle iken hepsi kanımıza susamıştır... Yok uşaklar yok, bunlara merhamet olmaz. Arkada kalanlara ibret olsun, bize nankörlük etmeğe kalkacak olan gâvurun cezası işte budur...

Ünlü gazeteci, Ahmet Emin Yalman anlatır, İstanbul'da Galatasaray Lisesinde Topal Osman'ın 15-16 yaşlarında oğlunu

165

görür, çocuğa saygı gösterip ilgilenir, sen, meşhur Topal Osman'ın oğlu musun diye çocukla sohbet edip, bu meşhur adamın oğlunun resmini gazetede basmak için bir fotoğrafım çeker. Çocuk, Ahmet Emin'e "Ver o fotoğrafı bana" der. Ahmet Emin "Klişesini basacağım, vermem" deyince, çocuk belinden silahı çıkartıp Ahmet Emin'in alnına tutar, "Ver ulan!", fotoğrafı ahr... Ahmet Emin, "Evet, sen Topal Osman'ın oğluymuşsun!" der...

Birinci Dünya Harbi sona erip mütareke yapıldığında Topal Osman kendi savaşını bitirmez. Rumlar İngilizler'e feryatlarla, Topal Osman her gün bizi öldürüyor buna bir çare bulun diye telgraf üstüne telgraf çeker. Şikâyetler öyle bir hal alır ki, İngilizler bir elçi göndermeye karar verir. Topal Osman elçiyi konağında büyük bir akşam yemeği ziyafetiyle ağırlar... Yemeğin ortasında vur patlasın çal oynasın şenlik devam ederken, kendini şikâyet eden adamı yemek ortasında yan odada boğdur-tur... Rumlar, elçiye "Görmüyor musun senin yanında dahi bizi öldürüyor bu adam" deyince, elçi Rumlara: "Ne kadar yalancısınız beni boşuna buraya kadar getirttiniz, yemek yerken insan öldürtülür mü, adamın sohbetini, misafirperverliğini görmüyor musunuz!" deyip Rumlar'a inanmaz...

Topal Osman, kendi işlediği bir cinayeti meclis kürsüsünden dillendiren Ali Şükrü Bey'i de, "Hemşerim, bu nasıl hemşerilik bir akşam yemeği yiyelim" deyip yemeğin ortasında boğdurtmuştu. Ali Şükrü Bey iki gün bulunamadı. Başbakan Rauf Or-bay, tüm soruşturmalara rağmen Topal Osman'ın adamlarının ağzından laf alamadı. Bir yaşlı adamı, sorguda değil, sohbet sırasında, "Bizim Ağa geçenlerde Ali Şükrü Efendi'yi yemeğe davet etmişti" gibi bir cümle ağzından kaçırınca, iş anlaşılır. Topal Osman'a haber verilmez. Mustafa Kemal'e de zarar verir diye Atatürk evinden hanımıyla birlikte alınıp çiftlikte bir başka eve geçirilip, Topal Osman'ın konağı çevrilir...

Topal Osman kendi hesabınca, Ali Şükrü cinayetini adamlarından birini kurban verip halledeceğine inanıyor olmalıydı, Rauf Orbay, Mustafa Kemal'in koruması ve adamı Topal Os-
166

man'ı, parlamentodan aldığı güçle, maiyetiyle birlikte ateşe tuttu, öldürdü, kellesi kopartıldı, eski meclisin bahçesinde ayaklarından asılıp teşhir edildi.

Ailesi bugün ayakta olduğu için Topal Osman'ın ürkütücü hikâyelerini yazmaya kimse cesaret edemiyor, tarihçilerimiz Topal Osman için, savaşta o olmasaydı Pontus'la uğraşamazdık, derler, ardından, onun masum halka yaptığı zalimlikler de akıllalmaz, diye ilave ederler.

Ahmet Emin Yalman'm hatıraları ve Yakın Tarihimizin 4. cildinden Topal Osman'a dair toparlayabildiğim bunlar, tarihçilerimiz bu trajik sayfayı açmak istemiyorlar. Çünkü Topal Osman devletin içinde yaşamaya devam ediyor. . Ancak, bugün Giresun yaylalarında horon tepiyorsak, bunu biraz Topal Osmanlara borçluyuz, Giresun'da ayakta tek kilise kalmamışsa bunu da Topal Osman'a borçluyuz. Ne diyelim şimdi?

Şu güzelim sonbahar günü serin serviler altında sevginizle püfür püfür geziyorsanız, sizlere saf, temiz, berrak bir tarih bı-rakamadığımız için özür dileriz. 75. yılını kutladığımız Cum-huriyet'in, ayakta onuruyla kalmış eli öpülesi bir ihtiyarını tanyor musunuz? Köşeyazarı, tiyatrocü, siyasetçi, asker emeklisi ihtiyarlarımıza bir bakın, çürümüş kokmuş, satılmış, onursuz bir hayat bıraktılar geride. 75. yılda elini öpeceğimiz ya da resmini ekranlara getirip iftihar edebileceğimiz bir ihtiyar gösterin.

Bizlere satılmış bir ülke bırakan bu sümük suratlı moruklar, devleti Yeşil'e, Çatlılar'a teslim etti. Sağ milliyetçiliğin kalesi, şerefi oldu bu isimler. Yüzlerine tükürerek yok edemeyiz artık onları. İki yıl önce Amerika'ya kaçacak, hapishaneye tıklacak denilen Tansu Çiller, bugün birinci parti konumuna nasıl yükseliyor. Tüm taşra konuşmaları ve medyada çeteyi alenen savunarak!..

Bu isimlere övgüler düzerek. Tetikçi sağ milliyetçiliğin karşısında durmak gün geçtikçe zorlaşıyor, çünkü halkımızın bağrından çıkan bir kültür oluyor "tetikçilik"...

Tükürdüğümüz şeyin kendi suratımız olduğunu bilemiyoruz. Ütopyadan, fanteziden kendimize düşünce kuruyor, vatanın acı trajedisi karşısında "Kardeşim ben savaşa karşıyım" gi~

167

bi ossuruktan laflarla kaçıyoruz. Son elli yıldır ülke sevgisini, onurunu, sağ milliyetçilerin sapık mafyaük raconcularına böyle teslim ettik, işte Anadolu'nun Elazığ'ı, Erzincan'ı, Erzurum'u, Giresun'u halk sağlığına zararlı bu adamlara tapıyorlar! Öyle derin bir kültür ki bu, pek kıymetli Türk sağının yazarı Taha Akyol, coptagon hapı satıp tır şoförlerinin Suudi Arabistan'da kellesinin

vurulmasına sebep olan uyuşturucu kaçakçısının televizyonunda program yapıyor! (Sağcı yazarlar zaten uyuşturucu tüccarlarının avuçlarının içi gibi bilir, nedense!)

Topal Osman ya da Yeşil kimdir? Bu sorunun cevabını veremiyoruz, silahlı kabadayıları kahraman ilan eden halkımızla bu yüzden duygu birliğimiz kopmuştur. Hatta, aramızda sapık katiller gibi dolaşan sağ milliyetçiler kudurmuş diye, zırvadan sinek entellektüeller ülke sevgisini dahi tartışmaya açan küstah bir aydın şımarıklığına girebiliyor!..

Yeşil kimdir? Sapık mı, katil mi, kahraman mı? Bunun cevabım veren yok! Hazreti Ali de cenk meydanlarında estetik düşkünü aristokrat bir eskrimci gibi savaşıyordu, efsaneye göre yedi kulaç açılan kılıcını Allah ne verdiyse sallıyordu, kılıç kimin neresine geliyordu, kafatasını ortadan ikiye mi bölüyordu, tarih bunu tartışmıyor...

Kılıcı kim adına, ne adma kaldırıyor! Yeşil silahını, kimin adına kullanıyor?

Vur emrini ancak parlamento verir. Amerika, İngiltere, Fransa da 18. ve 19. yüzyılda kendi manyak kahramanlarından parlamentoya sığınarak kurtuldular. İçimizde kılıcı kaldıracak adam, halkın iradesini temsilen parlamentodur. Meclis, vatanın tedavi edildiği yerdir. Halkın meclisini tanımayan bir devlet, çakalların, mafyanın, prostatlı generallerin çakal devletidir. Niyazilerini bize şehit diye sokuşturur ve niyazi olmak için deliren bir halkı, sağcı partiler, holdinglerimiz öpüp başının üstüne koyar!

Ve, günde bir milyon lira kazanmak için, memleketinden bin kilometre öteye 15 kişilik minibüse 40 kişi binip fındık toplamaya giderken, kaza geçirip, ardından gelen tır, yola düşenlerin üstünden geçip, 30 kişi ölüyor.

Bin kilometre uzaktan günde bir milyon kazanmak için yola çıkıp gelmeyi başaranları da şehre almıyor, Cumhuriyetin valisi!

Son on yılda TGRT, STV, TRT, vs., Hürriyet, Milliyet, Sabah, vs., gazeteler bize Yeşil gibiler olmasaydı PKK'yla başedemez-dik fikrini benimsettiler. Şimdi aynı TV ve yazarlar bize, uyuşturucu tüccarlarının kara parası olmasa hepimiz aç kalırız fikrini benimsetiyorlar. Cumhuriyetimiz erdi 75 yaşma. Önümüzdeki on yıl yerli malı haftasında ilkokul çocukları okullarına, yerli malı yurdun malı, herkes bunu kullanmalı diye eroin, esrar götürürse şaşırılmayalım. Çünkü, babalarından ve dedelerinden götürecekleri başka hiçbir şey yok.

Devletin Türkü Okuması Deliliktir

Hafız Yaşar'm tiz perdeleri temiz bir sesi vardı, gazellerini, şahane okuyuşunu Atatürk çok beğenirdi, emri ile binbaşılığa terfi ettirdi. 1930 yılında emekli olduğu halde, Atatürk'ün emrinden ayrılmadı, 1938 yılına kadar görevine devam etti.

Şu güzel hayata bakın: 1885 yılında İstanbul Kocamustafa-paşa'da Sadi Dergâhı'nda dünyaya gelir Hafız Yaşar Okur, babası, aynı tekkenin şeyhi Rıfat Efendi. Takriben onyediyi yaşlarında, o sıralarda nazır olan Ziya Paşa'nın ilgi ve yardımı ile Tapu Kadastro dairesinde memuriyete başlar. 1914'te üsteğmen rütbesiyle Mızıkâ-i Hümayun'a alınır. Üç yıl sonra Sultan Reşad'm emri ile saray müezzinliğine getirilir, aynı zamanda hanendedir. Cumhuriyetin ilanından sonra Çankaya Köşkü teşkilatlandırılınca Cumhurbaşkanlığı Fasil Heyeti'nde hanende yüzbaşı olarak kısım muallimliğine tayin edilerek Ankara'ya gelir.

Gazel formunun büyük ustalarındandır, plaklara okuduğu eserlerin sayısı bini bulmuş, plakları satış rekorları kırmış, Homorkot, Lirfon, Orfeon, Columbia gibi şirketlerle ayrı ayrı anlaşmalar yapmış diye yazıyor Nazmi Özalp'in Türk Müzik Tarihi Bugün İstanbul Belediye Konservatuarı'nda bulunan yirmi plağını Atatürk'ün emri ile doldurmuştu. Tekniği sağ-

lam, duygulu, ifadeli, geleneklere bağlı, zevkli eserler bestelediği söyleniyor.

Ve, yakışıklı, mavi gözlü bu adama, şansa bakın ki, sesini dinleyen eski bir saraylı hanım aşık olmuş, Sineklibakkal'da bir ev hediye etmişti, burada oturmuştu.

Şimdi gelelim, Kanuni Âmâ Ali Bey'e. Ali Bey'in doğum tarihi bilinmiyor, ailesi hakkında da bilgi yok. Hafız Yaşarla aynı yıllarda yaşadı. Doğuştan kör olan sanatkâr, yüzyılın başında, altı yaşında yine kör olan Kanuni Nazım Bey'den sonra en iyi kanun çalan diye biliniyor. Aslen Malatyalı. Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'da Yeni Gazino'da çalışır. Bütün kış gazino kapalı olduğu için Şerif İçli'nin evinde yatar, kalkardı.

Son yıllarını büyük bir yoksulluk içinde geçirdi. Malatya'da kalabalık caddelerde kanun çalar, gelip geçenlerin attığı birkaç kuruşla geçinirdi. Takriben 1948 yılında Malatya'da öldü.

Aynı dönemde, aynı şehirde yaşamış bu iki müzisyenin birbirinden bu denli farklı hayatları, bugün de yüzlerce örneğiyle devam ediyor ve hâlâ bizi düşündürüyor.

Yine de bizler, tekerleğin ilk defa döndüğü, madenin ilk defa eritildiği, gümüş takıların ipincecik sicimlerle ilk defa işlendiği, buğdayın ilk defa yağmur suyuyla şişip ateş kenarında pişip ekmekeştiği, tarih öncesinden gelen ağıtların onbin kişilik mermer stadyumlarda ilk defa büyük tragedyalara dönüştüğü bu toprakları çok seviyoruz!

Her düşen yaprağın üstünde bir dert, bir çığlık! Bu asırların kapkaranlık ormanında dağlar kadar yığılan yapraklar sırtımıza ne büyük acılar yüklemiştir. Her bir türkü yüreğimizi dağlayan bir ateş, bu ateşin içinden hâlâ kuş sürüleri geçiyor, kavrularak. Coğrafyamızın nehirleri, dağları kadar eski hazinelerimiz olan türküler, bu toprakların hem siyasi, hem sosyal acılarının, mezarlıklarının şahididirler.

Türkülere geri dönmemiz halkın şehre isyanıdır. Dertlerine kilitlendiği, umudunu yitirdiği, sosyal dünyaya güvenini kaybedip, köyüne, cemaatine sığınmanın yollarını aradığını göster-

170

171

riyor bize. Türkülere geri dönmemiz, bin yıllık acının bitmediğini, hâlâ testiden su içmek istediğini, yazmasını, eşarbını çıkartmak istemediğini, zarıl zarıl ağladığını, siyasi çözümü şehirden, devletten değil, hâlâ bülbülden beklediğini gösteriyor bize. Buna can dayanmaz.

Halk denilen aynı kalbe gömülerek bugüne gelen türkülerimizi çıkardığımızda, geride kültür diye bir şey kalmaz. Yazımın girişindeki hikâyeye, aynı tarihler, bu büyük acıyı ve coşkuyu duyan onlarca müzik adamı vardı. Bunlardan biri de broşür kitapları şimdi elimde olan Vahit Lütfi Salcı'dır. Gizli Türk Halk Musikisi, Gizli Türk Dinî Oyunları adlı küçük kitaplarında, büyük hazineler keşfetmenin sevinciyle, Alevi dergâhlarında ve Bektaşî tekkelerinde bin yıllar gizlice oynanan oyunları, söylenen türkülerini sevinçle dile getirir. Bugün yakından bildiğimiz Alevi türkülerini, oyunları, ayrıntılarıyla coşkuyla anlatılır. Osmanlı'nın kaybettiği bu türkülerini, genç Cumhuriyet'in yeniden keşfetmesinin sevincidir bu.

1980'li yılların sonu, işte bin yıldır gizlenmek zorunda kalmış, yasaklanmış dergâh ve tekkelerin türkülerinin, yani, büyük manevi hazinelerin kapılarının toplum geneline, medya vasıtasıyla açıldığı zaman dilimidir. Gizliliği sona ermesi, hep dinî, toplumsal, siyasi yönüyle gündemi ilgilendirdi, bu çok acıklı bin yılın isyancı ağıtlarının elaleme okunmasının getireceği sonuçları üzerinde hiç durulmadı.

Duasını, bedduasını, terk ettiği evini barkını, çağlar üstüne sıçrayan zekâsını, felsefeden, psikolojiden daha ince, daha ayrıntılı inanç abidesi türkülerini dinledik, üç ayrı kıtada, ibadetle günlük yaşamı, çekmekle bitmeyen dertlerini gördük!

Bir insan yüreği bu kadar acıyı nasıl dinler, ya da bu türküler bu dertleri en nadide kutsal peygamber emanetleri gibi hiç bozulmadan bugüne değin nasıl sakladı. İşte son on yılda, herkesin, aklına estiği her yerde, işine geldiği her şekilde bu türkülerini boş kafalı, teneke surat, duygusuz ifadelerle söylemesi, önümüze devasa bir felaket daha koyuyor. Tarihin yüreğimize yığıdığı bu korkunç acıların yoğun duygularının devletle, ticaretle hiçbir ilişkisi yoktu, şimdi ne oldu? İşimiz yine bülbüle

172

kaldığına göre devletin utanması gerekir. Nidem nidem diye ağlatan zalim felek devlet, kendi yaktığı yüreklerin yarasını dinledikçe bir hoş oluyor, şehit analarına övünç madalyası verir gibi bu bizim ne güzel kültürümüz diye ağlayan anaların bu tazecik gözyaşlarından iftihar ediyor. Bu deliliktir.

Bu türküler, dere kenarında yüzen kayıklar değildir, içlerinde yelken, deniz, martılar yoktur, saltanat sefasını anlatmaz hâlâ zindanların kokusunu, deşilmiş yüreklerin taze çığlıklarını taşır. Zulüm bitmemiştir. Kuru gürültüyle demokrasiyi karıştırıp zulümlerine devam edenlerin önünde bu türkülerini söyleyenler, bu büyük felaketin şeytanı rolünü oynuyorlar!

Daha çok şey var söylenecek, bu türkülerin dergâhtan, tekkeden çıkıp, korunmasız, sahne-seyirci ilişkisi içinde söylenmesi de tartışılması gereken ahlâki sorumluluklar yükleyor.

Bu türkülerini, alkışa, genel beğeniye okumanın, ekranda okumanın, her eline mikrofon geçirenin söylemesi, geçen on yıl içinde gördük ki, türkülerin duygu mantığını bozuyor.

Bu acıları taşımayan, bu inanç soyundan gelmeyenler, sırf türkülerini halkımıza beğendiriyoruz gerekçesiyle, şahane seslerine güvenerek bu "duygu mantığı" m bozamazlar. Öfkenin türküsüne, şebek gibi göbek atarak söyletmek, ahlâksızlığın en loş uçurumudur. Halkın bu en değerli hazinelerini, sırf program ucuza geliyor diye, bir koruyan-karışan yok diye, önüne gelene söyletmek, bin yılın bu onurlu dağlarında köstebek, fare yuvaları açmaya benzer!

Duygularımızın, yüreklerimizin, kardeşliğimizin küreğidir bu türküler, bu türkülerini söyleyenler, eski zamanların abdalları gibi kapı kapı bir lokma için dolaşan abdallar kadar olmasa da, birer modern derviş olmak zorundadırlar. Büyük otellerde, ağaya, paşaya, dolarlara, holding patronlarına söylerken tiksinti ve lanet duygusu duymuyorlarsa, gerçek bir felaketle, hazinelerimizin kaybolmasıyla karşı karşıyayız demektir.

Görünen o ki, türkülerimiz ekranda, büyük bir türkü lokantasının vitrininde leziz karidesler gibi vitrine çıkmıştır, parayı veren, şiş göbekli, ensesi kaim herkes, tıkmarak, aksıra-rak, sırf dolarlarına ve kamuoyundaki statüsüne güvenerek,

173

ayağına kadar getirtip bu türküleri satın almakta, kimsenin de yüreği tir tir titrememektedir.

Bin yılın yol yorgunu, nefes nefese bu türküler şu son on yılda ne kadar hırpalandı. Anadolu'nun bir köyünde koyu bir söğüt gölgesinde, Toroslar'm tepesinde bir sedir ağacının altında bin yıl garip bir köylünün dilinde yaşarken, şimdi cicili bicili teknoloji harikası ekranlarda on yıl içinde şöhret budalasına dönüştürüldü!

Şimdi içimiz sızlayarak izliyoruz, bu türküler çıktıkları o büyük gizli anayurdundan, yani gönüllere, tekrar sağ salim evlerine dönebilecekler mi? Önümüzdeki yıllar bu türkü savaşlarının konuşulacağı yıllar olacak! Ve korkarım ruhumuz onları artık tanıyamayacak!

Çünkü, bu türkülerin üzerine, ülkemizin nehirlerinden çok gözyaşı dökülmüştür ve bu büyük gözpinarı akıntısı hâlâ devam etmektedir. Bu türküler söyleyen abdallar, kapı kapı halkın evlerini dolaşmış, yalnız halka el açmıştır, tek bir gün saray kapısından Divan şairleri gibi ulufe almadıkları gibi horlanmış, zindanlara tıkılmışlardır.

Kapkara bir ata binip tarihin derinliklerinden çıkıp koynumuza kadar girdiler, ama şimdi, çamur suratlı utanmaz medya manyaklarının eline düştü...

içyağı suratlı, sünger yanaklı devletin adamları bilmelidirler ki, bu türküler dinlemeye yürek dayanmaz! Oysa böyle yapmıyorlar, ayrılıktan, açlıktan, mezarlıklardan, gurbetten, yürekten bahseden bu türkülerdeki ağıtları alkışlayarak dinlemektedirler!

Bu türküler, alay etmez, küfür etmez, içer, ama sarhoş olmaz. Kuş sürüleri gibi gencecik nesiller hâlâ bu büyük yürek ateşinin içinde kavrulmakta, devlet ise yüzüsüzce alkışlamakta.

Ve devlet, bu acıları duymayıp, güya kültür adına, halkın gerçeğini, stilize ederek, kurallaştırarak, bilimsel, biçimsel akademik yollarla disipline etmeye çalışıyor, kimse de sesini çıkarmıyor...

Her işçi bir başka çeşidini üretir, bu türküler işçilik rolüyle, görev aşkıyla okunmamıştır, devletin kültürü "taklitçidir",

devletin korolarındaki sanatçılar ancak "taklit" eder. Üstelik ağıtlardaki, bozlaklardaki, deyişlerdeki bu çığlıkları, delice gülüştü sanatçılarıyla, tebeşirden kültür bakanlarıyla.

(Hayatımda en acı duyduğum anlar, Seren Serengil, Sibel Can, Ajda Pekkan ve benzeri gibilerin, Yemen Türküsü, Rumeli Türküsü okuduğu anlardır. Bu yakınlarda Karadeniz Türküleri söyleyen bir şaklaban kılıklı fırlamış ortaya, bu türkümü de Sedat Peker (mafya babası) için okuyorum, diyor ekranda, kültürün muhafazakârlığında bir kanal olan Kanal 7 bu yılışık insanı baştacı ediyor, yine kültürün muhafazakârlığını dolarlara çeviren TGRT Sibel Çan'lara, Seda Sayan'lara rezilliği bin para insanlara, hafif meşrepliğin cıvığını çıkartarak okutuyorlar. Buna nasıl canları dayanıyor. Vefasızlık değil bunların-ki, kudurmuş, salyalı bir cehalet. Artık ne söylesek nafile.)

174

175

Soytarı

Büyük medya desteğine rağmen iki-üçbin ancak satabilen Hürriyet Gösteri dergisi, son sayısında "Türk Kültürüne Yön Veren 100 Kudret Simsarı" başlığı altında Ertuğrul Üzkök ve damadı popçu Ercan Saatçi'yi listeye almış. Ve ayrıca, Hilmi Yavuz, Enis Batur, bilmem kim gibi bir sürü tavanarası medya ıvır zıvırı da Ercan Saatçi'yle aynı listede olmaktan gocunmadıkları gibi, herhangi bir itirazları da yok!..

Benzer aylık ve haftalık dergiler hemen her yıl ya da canları sıkıldıkça bu tür listeler, sıralamalar yapar. Buna kimsenin hakkı yoktur. Terbiyesizlik dizboyu ve bu konu üzerinde kimse sesini çıkartmaz. Türkiye'nin on büyük psikiyatristi. Ya da Türkiye'nin en büyük on romancısı... Kendileri Türkiye olmadığı gibi, kendileri en çok satan haftalık, ya da sanat dergisi de değiller. Ayrıca kendilerinin hiç değilse birkaç hafta kalıcılığı olan tek bir eserleri olsa. Fransız dergilerinde de bu tür listeler okudum, o listedeki Fransız yazarlarını yirmi yıldır Türkiye'den dahi okuduğumu, tartıştığımı düşündüm, bu listelerdeki insanların bugün aklınızda, fikrinizde neleri var? Bu listeler sanat, fikir, düşünce dünyasını radyasyonik manipüle eden, kalpazanların listeleridir, hiç kimse ciddiye almaz, dalgasını geçer, güler, eğlenir...

Ancak, dinmeyen ve bitmeyen ve uslanmayan bir ısrarla kendi dergilerinde, kendilerini Türkiye'nin en önemli adamları yapıp, röportajlar, ödüller, uçsuz bucaksız manyaklıklar sergileyen bu insanları, her dönem yeniden Lemana dergisine yeni katılmış genç okuyuculara tanıtmak zorundayız. Bu da bizim görevimiz.

Küçük bir rastlantı, bu adamları her yıl en önemli adamlar listesinde ya da jüri listelerinde yan yana getirir. Tam bir birlik ve dayanışma içinde mutlu bir hayat sürerler.

Bugüne değin, bu şahane şarlatan, basit insanları, önce, ülkelerine, kendilerine "yabancılaşmış" plastik tıplar gibi gördüm. Aldandığımı anladım. Sonra, soyluluk, adalet, onur, vefa, saygı gibi kutsal değerleri tümüyle kaybettiklerini düşündüm. Sonuna kadar aldanmışım. Halklarına sırt dönmüş, ya da nankörlük içinde, pislik içinde insanlar gibi düşündüm. Bunda da aldandım. Bir

zaman sonra bu insanları önümüze, vahşi liberalizmin sürüklediğine inandım. Bunda da aldanmışım.

Türkiye'nin en büyük sorunu, Doğu'daki savaş ve enflasyondan önce "aydın" sorunudur! Her yıl, her sezon, her dergide, yaban domuzlarının vahşi taşkımlığıyla "Ben önemli adamım" diye boy gösteren aydınlara çok kafa yordum. Sonunda kararımı verdim. Ortada pek ciddi bir bozukluk var ve ben bu bozukluğu anlamalıydım.

Alay edildiklerinde dahi mutlu olan bu insanları tanıyabil-memiz şüphesiz güçtür. O küçücük beyinleriyle bu kadar büyük imkânlar bulmuş beceriksiz insanlar, nasıl oluyor da sakarlıklarını bize sokuşturuyorlar, ve akli selim yüzbinlerce genç aydına rezil oluyorlar. Ve neden sakarlıklarının rezilliğinden her yıl toplumdaki madalya talep ediyorlar!..

Mahkemedeki iddiamız şudur: "Türk Kültürüne Yön Veren 100 Türk Büyüğü" benzeri ifadeleri kullanmaya, manipüle etmeye kimsenin hakkı yoktur, buna kimse karar veremez, böyle bir iddiayı kimse kamuoyunun önüne atamaz. Atarlarsa...

Hiç kuşkunuz olmasın, içlerinde çelik gibi sağlam, açık tartışmaya girecek, eserini, ürününü, açık tartışmada ortaya sürecek, tek örnekleri yoktur, bu yüzden açık eleştiriye tabi tutul-

176

177

mamış bu kamuoyunun önde insanları, Türkiye'nin en önemli insanları gibi hipotezlerle iddiada bulunamazlar!.. Çünkü bu insanlar, tartışılmamış, eleştirilmemiş, bütün kapıları tutmuşlardır... Mesela, Ertuğrul Özkök'ün metinleriyle dalgasını geçen bu ülkede üçbin sayfanın üstünde mide kaldırmayacak karşı yazılar yayımlanmıştır...

Buna rağmen medyanın gazeteleri, dergileri, halkın vergileriyle oluşmuş devlet hazinesinden milyonlarca doları almakla kalmıyor, işte bu parayla, bu adamları toplumun önüne önemli adamlar gibi sokuşturuyor.

Acemi, amatör, olmamış eserleriyle hangi mahkemenin kapısına uzanırlarsa, orada bu hakedilmemiş sözümona pislik unvanları tartışırız!..

Bu isimler siyasi, sosyal, edebi bir tartışmaya giremeyecek, yön veremeyecek, fikir ileri süremeyecek kadar habersiz ve ukala üslup sahibidirler. Her gün konuşup, ama yine de lafa girmeyi beceremeyen bu adamların derdi, sadece cebren ve hile ile kelime fuhuşuyla "unvan" elde etmek!..

Daha salata ve kaba saba ve ucubeleri de var. Mesela Serdar Turgut, Selahattin Duman, ya da Enis Batur, saçmalamak için boğa kadar enerji sarf edip, saçmalamayı dahi beceremiyorlar. El çabukluğuyla "aydın" olmak istiyorlar. Herkesin, her an ağzına gelen avare, serseri onbinlerce boktan püsürükten mev-zuyla, bu kadar ıkınıp "yazı" yazamamak, üslup tutturama-mak ölümcül bir hastalık!..

Mesela Ertuğrul Özkök! Daha değersiz bir nesir parçasını gösteremezsiniz. Peki başka nereye bakacağız! Adamın suratına, şu adamın suratına bir bakalım: Soğumuş yemek artığı!.. Adam, bir şiir yazmış elli yıldır konuşuyor, hüznün ve sidiğın şairi, diğeri, önüne gelen her gazete, dergiyle düşe kalka, çirkin beyin dedikodularını şairlik sanıyor... Bir diğeri, maymunlar gibi kollarını bacakları gibi kullanmaya çalışıyor, insanoğlu bu sevdadan beşmilyon yıl önce vazgeçti...

Ve neden bu insanların hiçbir şey gücüne gitmiyor!..

Şekspir'in en ünlü oyunu Kral Lear'de, kral, kızlarının ihanetini yaşamış, yavaş yavaş delirmektedir. O güne kadar eğlen-

celi şakalar yapmış soytarısı, Kral Lear'in kafayı yemekte olduğunu görünce, kralına "deli muamelesi" yapıp, onu aşağılar, bir deliyle eğlenir gibi eğlenir kralıyla...

Eleştirmenler, Kral Lear'in içinde bulunduğu "delilik" durumunu kavraması için, soytarının şoke edecek bir şekilde onu deli yerine koyup eğlendiğini söyler...

Normali kaybettiğimizi bize kim söyleyecek? Kral'a soytarısı söyledi... Osmanlı padişahları her cuma namaza girerken, minareden: "Mağrur olma padişahım senden büyük Allah var" diyerek, aynı rolü oynadılar. Krallar devrildi, soytarılarn yerini, bağımsız dergiler, aydınlar, eleştirmenler aldı. Ama çok geçmeden, kralın, yani siyasi iktidarın adamları, kamuoyunun her jürisinden "hakim" rolleri ellerine geçirdi. Peki onlara şimdi, akıllarım oynattıklarını kim söyleyecek!..

Sonunda anladım ki, bu adamların ahlâki ve estetik hassasiyetlerini kaybetmelerinin sebebi: Duygu bozukluğu... Duygu bozukluğuna uğramanın sebebi: Aşın korunma. Hiçbir eleştiri kabul etmeme. Eleştiriye dışlayanlar, en temel insanî duyguların, vefa, insanlık, vicdan azabı, adalet gibi değerleri unuturlar! Onları artık başka duygular idare eder!

Ancak, duygular modalara göre değişmez!.. İşte tam da bu yüzden, edebiyat, eğitim, sanat, insanlara, yeryüzünün klasik değerlerini, insanı var eden soylu duyguların eğitimini verir. Duygu eğitimi olmadan, sanat, kitap, makale, yazar olunamaz...

Dünya edebiyatının en büyük eserlerinden sayılan Cyrano de Bergerac'da, Cyrano, başkasının adına mektuplar yazar. Aşk mektupları yazdığı adam, Christian savaşta ölür. Mektubun üstünde kan ve sevgilisi Roxane'nin gözyaşları vardır... Roxa-ne, sevgilisinin ölümünden sonra, bu

mektupları yazanın gerçekte Cyrano olduğunu öğrenir ve Cyrano'yu yıllarca kapandığı manastırda bulur... Aralarında şu diyalog geçer!..

Roxane: O coşkun mektupları yazan sizdiniz?

Cyrano: Hayır...

Roxane: Sizin ruhunuz var bu mektuplarda... (Roxane, bu mektupları yazan siz iseniz, benim gerçek sevgilim sizsiniz, demek ister...)

178

179

Cyrano: (mektubun üstündeki kan ve gözyaşını göstererek) Ama kan, onun kanı!..

Bu hikâyeden insanlığın çıkardığı ders şudur: Başkasının kanıyla, başkasının acısıyla aşk ve sevgiyi talep edemezsiniz!

Kan, askerın kanı, kan, Kürtlerin kanı, kan, yoksulların, emeklilerin, çırak çocukların kanı... Ama siz, başkasının döktüğü kanda, "Türkiye'nin en önemli adamı" oluyorsunuz... Bakalım sizi doyurmak için daha ne kadar kan akacak! Bu kanlar üzerine büyük yazarlar, önemli insanlar olunacak...

Vakit geç değildir, duygu bozukluklarını gidermenin yolları vardır, Amerikalı zengin işadamları bu iş için Himalaya Dağları'na çıkarlar. Bizimkiler Güney Afrika ya da Brezilya karnavallarına gidiyorlar... Benim samimi bir tavsiyem var!..

Karadeniz'de, Zigana'dan aşağı, Sümela Vadisi'ndeki dünyanın eşsiz bulut ormanlarını gece-gündüz ve yalnız seyretsinler! Çıplak gözle!., inanılmaz fırtınalara şahit olmalıdırlar!..

Tek başına fırtına... Fırtınanın iyisi, kötüsü, önemlisi, Türk büyüğü olmaz, içine gömülelim... Fırtına, büyük, küçük, ağaç, apartman demeden yıkar, oynar, dans eder, kırar geçirir!.. Fırtınada insanlara dair duygular yoktur. Ama insanlar fırtınayla, yani doğayla alırlar eğitimlerini!.. Göğüslerimizi fırtınaya açmalıyız, eleştirilerin soylu mızraklarından geçmeliyiz... Kalabalıkları harekete geçiren seslerle, iniltilelerle, hastalıklarla, çaresizliklerle, başkaldırılarıyla, meydan kavgalarıyla, bu büyük oyuna göğsümüzü açmalıyız, hiç değilse, penceremizden iç geçirerek ve düşünerek bu büyük oyuna katılabiliriz.

Kardeşlerim! Düşme duygusu olmayan iktidarların, kralların, acıma duyguları da yoktur. Korunan insanlar, insanlık tarihinin en sadist işkencelerini yapmışlardır... Enver Paşa, bir gecede şehit düşen

doksan bin askerinden sakinlikle sözede-bildi, Napolyon, Waterloo'da kaybolan ordularını lafin arasında geçiştirebildi...

İşte, edebiyat burada devreye girip, bize "biricik" olan vazgeçilmez değerleri, duyguları, heyecanları öğretir. "Acıma" duygusu, "soyluluk" duygusu bu açık arenada öğrenilir. Bu

duygularını kaybetmiş yazarlar, bir günde onlarca kişi ölürken, akıl hastaları gibi derin bir sessizlik içinde kalabilir ve bunun adını tuhaf bir edebi akım koyabilir.

Bir yazar, başyazar, bestekâr, ülkesindeki en kanlı bıçağı odasında, satırlarıyla, melodisiyle, kendine saptamıyorsa, saptamayı denemiyorsa, ve buna rağmen eğlenecek bir şey bulabi-liyorsa, mutlu olabilecek makaleler yazabiliyorsa, burası gerçek bir tımarhanedir...

100 Türk aydını, delilik sınırlarını aşmış, hızla delirmektedir. Hızla yol alan bu bozukluğa artık hiçbir söz yetişemiyor!..

Tüm bu yazıyı neden yazdım, anlatayım... Yukarıda bu insanlar "en önemli adam" olurken, bakın neler oluyor Türkiye'de...

1985 yılında yayımlanan ihracat rejim kararının 1. maddesi: "Görevi yapma gerekçesiyle ihracata hiçbir engel, güçlük çıkartılamaz", ifadelerini taşıyordu. İnsanlar bu kararın ne olduğunu anlayamadan ülkemiz büyük bir hayali ihracat bataklığına girdi ve hâlâ çıkamıyor... Ve bu ülkede en çok tartışılan konu oldu...

Bakın Mesut Yılmaz'ın yeni kararı: "Fiili ihracat esnasında çıkış beyannamesi ve fatura dışında hiçbir belge aranmayacaktır"... Güya bürokrasiyi küçültme adı altında büyük bir hayali ihracat kapısı daha aralanıyor!..

TEK BİR GAZETE YAZMADI BUNU, TEK BİR YAZAR YAZMADI!..

Çünkü "önemli adamların" daha önemli olması için daha çok kana, daha çok "kara paraya" ihtiyacımız var!..

180

181

Elmalı Şekerci

Ben küçükken yoksullar kutsal insanlardı. Saçını, sakalını, tırnaklarını keserler, eskimiş, yamalı elbiselerini ütüyle, itinayla giyerlerdi. Mahalleli gizlice gözlerdi kutsadıkları bu insanları. Tek

başlarına yemek yemesinler diye binbir nezaketle didinip dururlardı. Bu yüzden yoksul insanlar "çok evli" insanlardı. Halk, sofrasını bu kutsanmış insanlarla paylaşmazsa, kendini günahkâr hisseder, sofralarının betinin bereketinin kaçacağına inanırdı. Çünkü yoksullarda tanrısal bir süt vardı, insanlar bu süttten emmek, yavrularını bu pırıl pırıl ahlâkla büyütmek isterlerdi.

Ne olduysa, şu son zamanlarda oldu, yoksul insanlar birden yamyam insanlar oluverdi. Bu küçük ömrümüzde, halkın bir nevi ibadet ettiği kutsanmış bu insanların birden vahşi, ma-ganda, köylü, yamyamlık makamına çıkartılmasını görmek, insanı kahredecek, binlerce roman yazdıracak güçte büyük ve derin trajediler öğretiyor.

Yoksulluk halkın kendi kanıdır. Bir gün kendilerinin de sokaklarda aç, susuz, sahipsiz kanayacaklarını düşünür, dua üstüne dua, şükür üstüne şükür ederlerdi. Ve yoksullar da sabahtan akşama kadar deli gibi çalışır, yalan söylemez, dedikodu yapmaz, asla dilenmez, kendilerini acındırmazlardı. Yok-

sullukları ailelerin yükünden ya da başa gelen amansız hastalıkların pençesine düşmekten kaynaklanırdı. İşte bu insanlar halkın gizli krallarıydılar. Gerçek bir kral gibi saygı duyulur, önlerinden geçilirken yarı bele kadar eğilip selamlanırlardı.

Ve gün geldi yoksullar bir, iki değil, takımyıldızları gibi çoğaldı, kim kimin derdine düşecek, unutuldu, öyle büyük bir dert peydah oldu ki, herkes kendi derdinin kuyusunda kaybolup gitti.

Ben çocukken mahallemize çok uzaklardan bir adam geldi, 45-50 yaşlarında. Çok iri gözleri vardı, akasya ağaçları gibi kibar, manolya ağacı gibi soylu, bembeyaz saçlı bir adam. Yatalak bir annesi vardı, hiç evlenmemişti. Kuşlar uçar, balıklar yüzer, o da bin bir güzel hikâye anlatırdı.

Kurumuş otları bile nezaketle koklar, konuştuğu herkese saygı gösterirdi. Nereden geldiğini ve o güne kadar ne iş yaptığını kimse bilmiyordu.

Mahallemizde yirmibeş sene kaldı, bu kadar uzun bir süre içinde, hayatıyla ilgili kimseye hiçbir şey anlatmadı.

Onu ilk gördüğümde, kadınların neden bu kadar şekilsiz, olduklarından ve kendilerine neden bakmadıklarından şikâyet eder dururdu.

Mahallenin yıkılmakta olan en eski evine yatalak annesiyle yerleşip tek göz odanın içinde yeni bir hayata başladılar. İlk işi, koluna takıp gezdirdiği, içine elma şekerleri doldurduğu tahta çerçeveli bir çamekân yaptırmak oldu. İlk günlerinde bana, elma şekerinin şurubunun hazırlanmasını, elmaların boy boy sıralanması, tatlı, ekşi nasıl ayırılması, elma şekerinin çubuklarının yontularak hazırlanmasını ince ince tarif ederdi. Ve onunla bütün konuşmalarımız, bu kadardı.

Sokağın caddeye bağlandığı köşebaşmda, yerini yirmi beş yıl hiç değiştirmeden, bir gün dahi camekâmn başından ayrılmadan bekledi. Kaim, tüylenmiş paltosuyla, yaz kış oradaydı. İlk birkaç

yıl işleri çok iyi gitti. İşe başladığı yıllarda bakkalda, akide ve horoz şekerleri vardı. Lollitop dediğimiz plastik bir çubuk ucundaki top gibi, ağızda eriyen şekerler çıktığında, işleri gerilemeye başladı. Önceleri herkes çocuğunu tören gibi

182

183

elmalı şekerçiye götürüp elmalı şeker aldırırken, geçen yıllar içinde elmalı şekerçinin camekânı tozlandı, üstü başı kirlendi, yani işi, fazlasıyla kötüleşmişti.

Çocuklar ve anneler elmalı şekerçiden kaçır olmuştı. Tezgâhının başında sabah akşam "Elmalı şeker, yirmibeş kuruştan başlıyor, elli kuruşa kadar çıkıyor / Elmalı şeker, parayı cepten çeker" diye maniyle bağırdı ki, manisi de bu kadardı..

Ve birkaç yıl sonra, tek bir elmalı şeker dahi satamaz olmuştı. Çünkü, kirli, tozlu tezgâhının şöhreti tüm mahalleye yayılmış, anneler, çocuklarına "Sakın elmalı şekerçiden yemeyin" diye tembih eder olmuştı. Çocuklar elmalı şekerlerinden iğ-rendikçe iri gözleri derinlere dalar, akşama kadar orada gömülü kalırdı. Gelmeyen müşterilerine hüzünlenir, sebebini bir türlü anlayamazdı.

Ve çoğu zaman onu, elinde bir elmalı şeker, yoldan geçen bir çocuğa ikram ettiğini, çocuğun yememek için kaçtığını, onun da ısrar ettiğini görür, ben de tuhaf olurdum.. Onun, hayır para almayacağım senin olsun, buyur, diye ikram eden, hatta yalvaran haline çocukların öcü, sapık görmüş gibi bakması dayanılır bir manzara değildi.

Bunun bir sebebi vardı, geldiği yıllarda yatalak annesine ve kendisine gururuna yedirip asla yardım, para kabul etmemiş, ancak, annesinin ilaçları, hastalığı arttıkça, para yetiştiremeyip, yardımını kabul etmesi, çok derinden bükmüştü boynunu...

O yine de çok ince bir tarakla beyaz saçlarına dalgalar yapar, o zamanın modası Eşref Kolçak saçı, jöle olmadığı için, tarağa bir damla zeytinyağı ve bolca limon sıkarak, saçının düzgün taranmış şeklini asla bozmadı. Orta boyluydu, çok geniş, o kadar kemikli bir yüzü vardı. Beyaz kalın kaşları alnına doğru yükselir ve gittikçe kabuğu sertleşen eski, antik bir ağaç gibi sokağın köşesinde, elleri cebinde tezgâhını beklerdi.

Bir zaman sonra fir fir dediğimiz rüzgâr gülü satmaya başladı. Günün her saati rüzgârlı olan bu sokakta, rüzgâr gülleri tezgâhın üstünde kendince akşama kadar dönüp dururdu. Sokak aynı

zamanda iki ayrı ilkokulun da yoluydu. Rüzgâr gülü de bir zaman iyi iş yaptı, sonra onun da modası geçti. Yıllar

184

geçti, şehrin tılsımını çözer gibi oldu; çünkü rüzgârı farket-mişti. Bizim tabakh dediğimiz çıtalı uçurtma yapıp satmayı denedi, ama, bu da birkaç günlük bir macera olarak elinde kaldı.

İlk geldiği günlerde yakışıklı bir adamdı, annesi ölmüştü, mahalleli neden bu adamın evlenmediğini konuşuyordu ve ihtiyarlıyordu ve bu saatten sonra elinden hiçbir iş gelmiyordu..

Tam yirmi beş yıl yanbaşındaki kahveye gidip bir bardak çay içmedi. Bir kez olsun, kâğıt oynayan insanların yanına oturmadı. Bir kez olsun, sandalyeye çöküp bir muhabbete katılmadı. Sokak duvarının sıvasında bir desen gibiydi. Orada var mıydı, yok muydu? Herkesin önünden geçtiği bu adam o kadar oradaydı ve o kadar hareketsizdi ki, orada kayboldu. Herkesin ortasında görünmez oldu. Bir gün çekip gittiğinde, ancak, birkaç yıl sonra insanlar "Yahu burada bir elmalı şekerci vardı" diye hatırlayabildi. Lapa lapa kar yağdı, diz boyu karın altında oradaydı, gümbür gümbür yağmur yağdı, şemsiyesiyle oradaydı, caddeden resmi geçitler, törenler, dönüp bakmadı. Anarşi döneminde kulağında mermiler vızıldadı, oralı olmadı. Dikine bir tabut, bir sokak mumyasına dönüştü. Omuzları çöktü, kamburu çıktı.

Çok yaşlanmış, bir hayvanat bahçesi akbabasına dönüştü. Geniş kemikli yüzü zayıfladıkça burnu irileşip çenesine düştü.

Ve bir zaman sonra, onunla mahalleye ilk geldiğinde görüşüp tanışanların çoğu yaşlandı, öldü.. Nereden geldiğini, nasıl bir adam olduğunu, niçin burada durduğunu, neden tam yirmi beş sene tek bir elma şekeri satmadığı halde sokağın dibinde tünediğini bilen, hatırlayan kimse kalmadı, ama o yine, günlük tıraşını asla ihmal etmeden, tezgâhının başında bekledi.

Orada. Bekledi! Yüzünde, hareketlerinde hiçbir endişe, korku, sevinç, kalmadı. Tezgâhının camları öylesine kirlendi ki, içinde elma şekerleri mi, yoksa iri bir fare mi saklıydı?

Nasıl bir dertti, onu burada bekleten, artık ağaçlaşmış bedeninin üstüne kaç kez inmişti hayatın baltaları.

Bu insan, ülkemin sokaklarındaki yüz binlerce "devden" yalnız biriydi, yıllarca onun hakkında bilgi aradım, kime tele-

185

1 Di

fon ettiysem, yukarıda saydıklarına ilave bilgi bulamadım. Hatta, telefon ettiğimde, aynı sokakta, kimi "hâlâ orada" dedi, kimi "çekip gitti" dedi, kimi, "dur, yarın bir bakıyım" dedi, hâlâ orada mı onu da bilen yok...

Bu yüzden bu hikâyeyi yazamayacağımı anlayıp bıraktım. Hikâye burada biter. Artık yazarlığımı devreye sokmak zorundayım, dedim.

Bu son derece beyefendi, kanatları yolunmuş elmalı şekerinin, başka bir işi olmadığına göre, onun mesleğinden bu şehirde olmamalı. Yani, casus, ya da uluslararası yüksek bir diplomat olmalı. Ya da yüz kızartıcı bir suçtan ordudan atılmış olmalı. Ya da kendini ömür boyu cezalandıracak bir suç, ama ne? Kendine bu kadar uzun bir ölüm, bu kadar geniş bir intihar seçtiğine göre, ruhunda, vicdanında hâlâ temizleyemediği büyük ve cehennemi bir yangın olmalı.

Ancak, bu upuzun bekleyişli ölüm, soylu bir ruhun malikânesine benziyor. Kesinlikle, bir asi, haydut, eşkıya, başkaldı-ran bir adam değildi. Çünkü bir asi, bu kadar uzun bir sürüklenişe dayanamaz. Bu insanı, çok inandığı, gökteki mavi gibi flüt gibi çok tanıdık bir renk, ses, hançerlemiş olmalı. Bu sıradan fakir mahallede hiç kimseyle dertleşmeyip, dost tutmadığına göre, bu insanların hayatlarında merak ettiği hiçbir şey yoktu.

Elmalı şeker satmayı seçmişti. Çünkü, çocuklara elmalı şeker satmak, ancak, masalsı, sinematografik bir fantezinin ürünü. Bir annem var hayatta deyip, onu sırtına alıp, uçsuz bucaksız bir taşra kasabasına gidip, hayatınızın 45'den sonraki yirmibeş yılma elmalı şeker satarak devam ediyorsunuz..

Çok yukarıda büyük bir mağlubiyet yaşamış olmalı. Büyük ve amansız yenilgisini masalsı bir fantazyayla aşmak istedi. Mağlubiyetini çok incelmış, çok duygulu, romantik bir serüvenle silmek istedi.

Ancak, her soylu gibi, taşrayı bilmiyordu. Yoksulluğu, sıradan hayatı bilmiyordu, "muhtaç" olmayı, "yardım almanın" insan gururunu baltayla paramparça etmesini bilmiyordu.

Öyle keskin bir yoksulluk buzuluna çarptı ki, içinde donup

kaldı. Yoksulluk taşta çevirdi onu, bütün masalını bozdu. Onu, o soylu adamı, taşra kasabasında herkesin akşam vakti işlediği duvarın sıvasına bir desen yapıverdi.

Ve sonra, tüm umutsuzlukları ve bıkkınlıklarını, uzun ve kımıltısız duruşuyla komikleştirerek, rezil, kepaze eden, büyük bir bekleyişe koyuldu.

Artık bir ihtiyar değil, süt dişleri çıkmış, sahipsiz bir bebek gibi duruyordu orada. Bu adam birilerinden kaçarak, gizlenerek, uzaklara düşerek intikam almak istemişse, bunu başardı. Bu duruşuyla, çok uzaklarda birilerini hançerlediği, her günüyle birilerinden seri intikamlar aldığı

doğru olmalı. Yoksa, Budistlerin tarih içindeki en büyük üstatları dahi bu büyük inzivaya, bu büyük susuşa dayanamaz.

Bir zamanlar son derece zeki, üstün zevkleri olan bu insanı, bu kadar uzağa ancak muhteşem bir aşk atabilir. Çünkü, yoksulluğun buzulunda fosilleştiiğini gördüğünde, geri dönmeyi deneyebilirdi. Geriye dönecek, ne şık bir paltosu, ne suratı, ne de yaşayabildiği bir macera, ve geri götüreceği bir "gurur" kalmıştı. Yoksulluk, şakası olmayan derin bir kuyuydu, yoksulluk içinde hiçbir macera saklamayan çöl kumu gibi yutmuştı onu...

Uçurumun kenarında yirmibeş yıl atlayacakmış gibi duruşu, yoksulluğun amansız fırtınasına rağmen, bedeninin rüzgâr ge-çirmeyişi, onu titretmeyişi, asla aptalca, asla zavallı bir hayat değildi! Bedeni ve hayatı ve hatıraları çok kutsal olmalı. Bu köhnemiş, hayalleri kâbusa dönmüş bu tapınağı bu kadar beklediğine göre, içinde büyük bir ülke olmalı.

Bu büyük ülke, şarkılar söylenip şaraplar içilen bir Fransa olmasa bile, geceleri tuhaf hayvanların ıslıksı sesler çıkarttığı Aşağı Gine gibi bir yer olmalı.

Bu uzun bekleyişte hiçbir umut, bir küçük kıvıltı yok muydu? Bir gün kaldırımda, o zaman değerli bir paraydı, yirmibeş kuruş gördüm, almak için eğildim, o arkamdan: Gazoz kapağı, dedi.

Yirmibeş kuruş değil, gazoz kapağıymış, boşuna eğilmişim. Gazoz kapağı deyişindeki ses tonunu düşündüm, bir hayal kırıklığı gibi miydi, dalga geçer gibi miydi? Benden önce o da bu

186

187

gazoz kapağı için sevinçle eğilmiş miydi, bilemiyorum, insan, tüm hayal kırıklıklarını aşır, geçip giden tüm hayatıyla gazoz kapağı gibi dalga geçebilir mi? Ya da bu saatten sonra umut çıkıp gelse ne işe yarayacak, toto milyarderi ihtiyar adamlara ne getiriyor, bildiğim bir şey var, Aşağı Gine'de gazoz kapaklarını yerliler, burun deliklerine, çenelerine en olmaz yerlerine asıyorlar! Neden biz, umutları, hayal kırıklığıyla hayatımızı değiştiriyoruz?

O adam, o sokak akbabası! Elmalı şekerçi, ömrüm boyu benim en büyük, erdem dolu, bilgi dolu dostum oldu. Çünkü umut ve bekleyiş olmadan yaşamı öğretti. Modern dünyanın hastalığı mı umut ve beklentiler? Kazıdığımızda, tüm hayal kırıklıkları aştığımız o zaman mı çıplak, sahici hayatın kendini göreceğiz? Umut, buruna takılacak gazoz kapağı olacak, ileride bir gün çıkıp gelen bir şey mi? Yoksa, burada duran, hep duran, bedenini, hayatını, varolmanın ta kendisi mi?

Elime kalem aldığım ilk günden beri yazmak istediğim tek hikâye işte buydu. Hâlâ yazamıyorum bu hikâyeyi. Çünkü insan gençliğinde, hayatı umutlarla, hayal kırıklıklarıyla karıştırır, boka sokar! İnsan, umutla dolan, hayal kırıklığıyla boşalan boş bir bağırsak mıdır? Hayal kırıklıkları insan soyunu yiyen bir kötülük meleği midir? Bilemiyorum!

Ben küçükken yoksullar kutsal insanlardı, her şeye rağmen, saçını, sakalını, tırnaklarını keser, eskimiş, yamalı elbiselerini ütüyle, itinayla giyerlerdi. Çünkü yoksullarda tanrısal bir süt vardı. İnsanlar bu süttten emmek, yavrularını bu pırıl pırıl ahlâkla büyötmek isterlerdi...

188

Mızrapla Parçalanan Yürekler

Tüm sanat dallarında olduğu gibi, Türk Müziği de yüzyıldır, kralsız, başsız, bayraksızdır, uyuşuk, uyuz, kudurmuş bir kıskançlık sahibi insanların elinde ömrünü çoktan tamamlamıştır. Zeki Müren, 1950'li yıllarda gazinoya çıktığı için, kendisi çok arzu etmesine rağmen, "klasik eser" okumasına müsaade edilmemiştir. Münir Nurettin hayatında gazinoda söylemedi ama, sahneye çıktı, klasik ekol tarafından dışlanmak istendi, ama, dahiyane sesi ve sağlam kişiliğiyle ayakta kaldı, iyi ki kaldı. Nevzat Atlığ, çok sonra ünlü koro şefi olacak, piyasada çalışanlar radyonun icra ve repertuvar kurullarında çalışamaz diye hasetinden istifa etmiştir.

Selahattin Pınar, Sadettin Kaynak, Münir Nurettinler, 1930'lu yıllarda Türk müziği yasak olduğu için, Mısır'dan gelen ünlü Abdölvahap'm şarkılı filmlerine müzikler yaptıkları için bir dövölmedikleri, hapse atılmadıkları kalmıştır.

Zeki Müren'in muhteşem berraklıkta, mükemmel manolya sesi, 70'li yıllara geldiğimizde, para, şöhet, magazin ve cahilliğin kurbanı olup, 1980'li yıllara geldiğimizde de düşmanlarım haklı çıkartacak basitlikte Ahmet Selçuk likan gibi arabesk dahi olamayacak düzeysiz heriflerin kahır mektubu benzeri güftelerini söyleyerek, sonunu hazırladı. Can dostu Nigar

189

Uluerer'in söylediğine göre, programdan sonra bir şişe viski içiyordu. Önüne çıkan hizmetçiyle yatıyordu. Meydan Larous-se'da adım geçiyor diye pek sevinmişti, ancak, Türk Müziği etrafında kaleme alman ansiklopedilerde adı geçmemiştir, bazı maddelerinin içinde birkaç cümlecik ismi zikredilmek istenmişse de "gaygaycı" diye alaya alınmış, sert, acımasız eleştirilere uğramıştır. Zeki Müren'in kırk yıl arkasında çalan, 1950'li yıllarda harika çocuk diye lanse edilen o günlerde yeni yeni meşhur olan karikatürist Bedri Koraman'm "harika kazık" diye eleştirdiği Ercüment Batanay da, üstün tanbur yeteneğine rağmen, gazinoda çaldığı, sahneye çıktığı için dışlanmış,

hasetlik, kıskançlık içindeki bu kulisler bugün dahi bu sanatçının devlet sanatçısı olmasını önlemiştir.

Dışlananların haddi hesabı yoktur, klasiklerle -sahne- gazinocular arasındaki kavganın tarihi 150 yılın üstündedir. Hacı Arif Bey, ki, bugünlerde müzik diye bilip söylediğimiz şarkı formunu ihya edip, kitlelere öğreten büyük deha dahi, akşam besteliyor, sabah okuyor ve halka, alkışa okuyor diye aforoz edilmiştir.

Deha sanatçıların çalkantılı iç dünyalarını, içlerinde yaşadıkları büyük, çıldırtıcı hüznü tanımadığımız gün gibi ortada, bu yüzden Türk Müziği, eş, dost, akraba, torpil ilişkileriyle kendine yer edinen "memur" sanatçıların eline geçmiştir. Bin yılın en derin müzik hazinesinin kara korsanları, cellatları bu memurlar olmuştur.

TRT'nin yayımladığı Nazmi Özalp'in Türk Müzik Tarihi, Kültür Bakanlığı'nın yayımladığı Yılmaz Öztuna'mın hazırladığı müzik ansiklopedisinde Zeki Müren'in ve nicelerinin adı geçmez. Yılmaz Öztuna, dişiçi, doktor, arkadaş, müzik heveslisi insanlara bile ayrı bir madde ayırdığı, Enver Paşa'mın hanımı Naciye Sultan sırf iyi piyano çalıyor diye ayrı bir madde ayırdığı halde, Zeki Müren ve burada sayfalar tutacak müzisyene yer ayırmamış, onlardan intikam almaya çalışmıştır ve Zeki Müren'in 1950'li yıllardaki sesiyle dalga geçen tek yazarımız olmuştur.

Yılmaz Öztuna, Cemal Kutay düzeyinde, magazin-el-hamasi tarihçiler sınıfındadır, yüzlerce ansiklopedisi vardır, yanlışla-

190

rina yapılan eleştiriler "mizah" sınırlarına varmıştır. 70'li yıllarda çıkarttığı Hayat Tarih mecmuasıyla, bu ülkede tarihiyle şişinip böbürlenmiş muhafazakâr kitlelerin abur-cubur tıkmamasına sebep olmuştur.

Yılmaz Öztuna'mın babası, kendisi gibi "pepedir", gazinocular aleminde lakabı "Pepe Muhittin"dir, 1950'li yıllarda İstanbul'da büyük gazinolarını kiralayıp çalıştırırdı, asker dönüşü Zeki Müren'in peşine düşen birçok gazinocunun içinde o da vardı, Zeki Müren başka bir patronla anlaşınca Pepe Muhittin gazinoculuğa küsüp, gazino hayatına son verir. Yıllar sonra tarih ve müzik sahasında büyük kitaplar yazacak oğlu, babasının intikamını işte böyle alacak, Zeki Müren'i güya görmezden gelecektir.

Yılmaz Öztuna'mın en yakın arkadaşı ünlü koro şefi, kasıntı ihtiyar, 70'li yılların devlet sanatçısı Nevzat Atlığ'dır. Piyasada çalışanlara karşı devlet imkânlarının balyoz yumruğunu indiren, TRT'deki ünlü kilise korosunun mucidi Nevzat Atlığ, İstanbul radyo müdürü, konservatuvar icra heyeti başkanı gibi birçok idari görevde bulundu.

Türk Müziği'nin derlenmesi, toparlanması, bir metoda bağlanması ve büyük bir arşiv, bir kütüphane oluşturulması konusunda en büyük çalışmaları yapan, Batı Müziği terbiyesiyle büyüyen Sadettin Arel'dir, bir yanma müzikten anlamayan ses fizikçisi Salih Uzdilek'i, diğer yanına, gelenekten gelen Suphi Ezgi'yi ve devrin müzik bilgini Rauf Yekta Bey'i alarak, bilimsel çalışmalar yapmış, kendi başına muhteşem bir özel akademi inşa etmiştir. Yılmaz Öztuna'mın tüm arşiv bilgileri onun kütüphanesinden kalmadır. Arel'in her cumartesi yaptığı geleneksel toplantılara Yılmaz Öztuna, Nevzat Atlığ ve birçok müzisyen katılırdı. Velhasıl Öztuna ve Atlığ, bu iki kafadar, siyasi iktidarları ikna ederek, TRT, Kültür Bakanlığı, konservatuvar-ların kurulmasını, yönetimini, yönetmeliklerini inşa eden insanlar olmuşlardır. Tanburi Cemil'in oğlu Mesut Cemil öldüğünde de meydan onlara kalmış, bu büyük hazinenin başına oturmuşlardır, istediklerini işe almış, istediklerini iktidar yapmış, istediklerini kovmuşlardır.

191

Kuru, yavan, renksiz, mezar iniltilerine benzeyen konseri e-riyle Türk halkım canından bezdirten Nevzat Atlığ, boktan bir devrim yapmış, ritm sazı Türk Müziği'nden kovmuş, kıskançlık ve hasetlikleri yüzünden Türk Müziği tek bir yetenek kazanamadığı gibi, tarihin derinliklerinden, binlerce haykırışı, bin yılın binlerce ağırlı yüreği, bin yılın onbinlerce iç coşkusu, yeteneği kapalı kapılar ardında işkenceye tabi tutulmuş, adamakıllı öldüresiye dövülmüştür! Yüzyılımızın en büyük cinayeti, müziğimizin bu ürkütücü, tehlikeli insanlar elinde paramparça edilmesidir!

1950'li yıllarda ağır iddialarda, bu müziği tüm dünyaya duyuracaklarını söyleyenler, bugün yelkenlerini suya indirmiş, bu narin müziğin bir cam fanus içinde devlet desteğiyle yaşatılması gerektiğini iddia etmektedirler. Oysa, elli yılın tartışmalarını özetlersek, önceleri, Türk müziğini çağm gerisinde, çağın sesi değil diyenlere, kitlelere onu aktaracak "kurumlar" yok deniyordu. Allah'a şükür, kurumların Allah'ım inşa ettiler. TRT, Kültür Bakanlığı, Konservatuvar... Diğer görüş, büyük bir disiplin içinde eski eserler repertuvara alınmalı, okunmalı, denmişti, elli yıldır okunuyor Allah'a şükür, kendilerini dinliyorlar. Çoksesli müzik tartışmalarına iyi niyetle baktılar, ellerinden bir şey gelmedi. Büyük günahı, Cumhuriyetin ilk yıllarında müziğin yasaklanmasında buldular, ama sonraları, radyonun kurulmasıyla, büyük propaganda imkânı buldular. Öyle ki, 1940'lı, 50'li yıllarda radyo demek müzik demekti, o kadar çok Türk müziği konseri verilirdi ki, ortalama bir Türk kadını penceresinden komşusuna, hicaz fashyla hüzzam arasındaki, ya da tek tek makamların özelliklerini anlatabilirdi, zaten ev muhabbetleri de akşamki konserin üzerine olurdu. Yani, akıllamaz bir yaygınlık kazandılar, bugün özel televizyonlara pop ve düzeysiz müzik yapıyor diye hücum edenlerin elindeydi bir zamanlar radyo. Yurtdışına açılalım, dediler, devlet imkânlarıyla onu yaptılar, dünyayı fethedecekken, elleri boş geldiler. Zaten köle ruhlu bir

burjuvamız var, on yıllar boyu İstanbul festivalim düzenleyen Eczacıbaşı, adının önünde filarmoni olan her ossuruk grubu çağırdı da son yıllara kadar

192

bir tek Türk müziği konseri verdirtmedi, nerede, İstanbul'da, hem de, İstanbul'da... Akıl almaz aşağılık duygusuyla burjuvamız dahi Türk müziğinden iğrenir oldu.

Bugün Türk müziğinin sulukuleleşmesinin birinci amili, özel televizyonlar değildir, Türk müziğini tarih boyu dehalar ayakta tutmuştur. Hacı Arif Bey, Tanburi Cemil Bey, Münir Nurettin, fantastik söylemesine rağmen Zeki Müren, Türk müziğini modalaştırmış, kalabalıklara terennüm ettirmişlerdir...

Bugün klasik Batı müziği gibi Türk müziği de can çekişmektedir, ancak Batılılar müziklerini sevdirmek için komedyen koro şefleri dahi bulmuşlardır, keman, piyano, vs. onlarca enstrüman ve birçok yaş kategorisinde onbinin üstünde yarışma yaparak, Fazıl Say örneğinden bildiğiniz gibi, dünyanın her bucağından yetenek aramaktadırlar. Nihayetinde Pavarotti denilen herifi bulduklarında keyifleri yerine gelmiş, dünyanın bütün büyük başkentleri, tarihlerinde hiç görülmemiş büyük konser organizasyonlarıyla Pavarotti'yi ağırlamış, Pavarotti de klasik müziği modalaştırmış, genç neslin ilgisini çekmiştir.

Tüm sanat dallarının tarih içindeki en büyük sorunu, büyük sanatçıları, büyük eserleri tanıyabilecek, alelaide olandan ayırdedebilecek, o sanat dalının büyük eleştirmenleri, otoritelerinin olup, olmamasıdır. Devlet siyasi olarak bir sanat dalını, sanatçısını eline geçirdiğinde, Türk müziği ve tiyatrosu bunun en güzel örneğidir, ölüm kaçınılmazdır.

Son yüzyılımızın, şiiirden mimariye tüm sanat dallarımız içinde en yüksek sanat düzeyine çıkmış biricik sanatçımız Tanburi Cemil Bey'dir, eşi benzeri gelmemiştir. "Cemil Bey'in ünü yaygınlaştıkça, icrası kimlik kazandıkça, tutucu çevrelerin ağır eleştirilerine uğradı. Yüzyıllardan beri devam eden gelenek temelinden sarsılmış, Türk müziğinin bu temel sazı bambaşka bir üslup kazanmıştı. Dönemin tanınmış müzisyenleri, başta Rauf Yekta Bey, gazete ve dergilerde yazılar yazarak bu tekniğe açıkça karşı çıktılar. Onlara göre tanbur çalmak bu demek değildi. Oysa Cemil Bey bu güzel saza dinamizm, hareket getiren bir mucitti. Seri mızrap vuruşları ve icrada hareketlilik söylenmek isteneni daha rahat söyletiyor, melodik cümle-

193

ler ifadesini daha kolay buluyordu. Makamlarımızın seyir ve karakteri daha renkli kalıplara dökülebiliyordu."

Mesut Cemil, müzikte devrim yapmış, tanbur ve kemence-nin geleneksel tavrım bozmuştur, peşrev ve taksimlerin çalmış tarzı pek laubali ve hoppadır diye ağır eleştirilere uğramıştır.

Tanbur ve kemençenin bu en kutsal adamının hayatı, sanatı hakkında, oğlu Mesut Cemil'in Tanburi Cemil Hayatı dışında derli toplu kayıt olmayışı, doğuştan körlüğümüzü, karanlık cehaletimizi gösteriyor.

"Tanbur ve kemençedeki ustalığı yanında, bambaşka bir kişiliğe sahipti, gittiği konaklarda birden ortadan kaybolur, arandığında, mutfakta, aşçıbaşmdan saz dinlediği görülür, sık sık halk arasına katılır. Sulukule'ye gider, pehlivan güreşleri izler, Trakya zurnacıların zurnasını dinleyip bir ara iyi derecede zurna da çalar, Bahariye ve Yenikapı mevlevihanelerinde ayinlerde bulunur. Terbiyeli, sessiz, çekingen ve çok zayıf, çok narin, ölümcül bir hüznle yaşayan bir insandı. Müzikle uğraşırken dış dünyayla ilişkisi kesilir, istemediği zamanlar bir sazı asla eline almaz. Alman imparatorunun İstanbul'u ziyaretinde de böyle olmuş, imparator bir taksim tekrar edilmesini isteyince, taksim tekrar edilemeyeceğim bilmeyen imparatorun ricasını yerine getirmeyip, çalmamıştır. Cemil Bey, tek basma halka açık konser veren ilk Türk müzisyenidir.

3 yaşında babasını kaybeden Cemil Bey, kültürlü bir adam olan Refik amcasının evinde yaşıyor, sadece cuma geceleri annesine gidebiliyordu. 10 yaşından itibaren saz çalmaya başladı, devrin klasik ekolden gelmiş ünlü Tanburisi Ali Efendi, Cemil Bey'i dinleyince "Oğlum, bu sizin çaldığınız bildiğim tanbur değil, fakat müzik namına şimdiye kadar dinlediğim şeylerin en güzeli..." demiştir. Onun için kaleme alınan bu sözler, başka hiçbir sanatçımıza nasip olmamıştır. "Mesela Cemil Bey'in tanburla bir tahir-buselik peşrev çalışması insanı çıldırtırdı..." "Onun taksimleri bir harika, birer peygamber hitabesidir, elli seneden beri dinlediğim şöhretler ve sazım yenmiş sazandelerin hiçbirinde Cemil'in tavırlarını, aynı makam içindeki ruha tatlılık ve hayranlık veren nağme icatlarını görmedim..."

"Cemil Bey'in adeta kendinden geçmiş bir halde, hemen bütün nadide makamları dolaşarak, bunlardan ilahi melodiler yaratarak tanburla yaptığı taksimlerdeki ulviyeti anlatabilmek imkân haricindedir..."

Yahya Kemal'in şu mısraları onun içindir: "Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu. / Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu..."

Bugün elimizdeki plaklara bakarak Cemil Bey'i tanıyamayız, çünkü Cemil Bey plak doldurmaktan sıkılır, "suni" bulurdu, çok para sıkıntısı çektiğinde, arkadaşlarının ısrarları üzerine plak doldurmak zorunda kalırdı. Sağlığında onu dinleyenler Cemil Bey'in plaklardaki tavrını aslından çok uzak bulurdu.

1900'lü yılların başlarında bu milletin hayatının en büyük tadı Tanburi Cemil'i dinlemektir, efsanesi üç kıtaya yayıldı, ünlü Mısırlı şarkıcı Abdülvahap, müziği kendisine Mesut Bey'in plaklarının sevdirdiğini söylemiştir. O ise, sessiz evinde gece-yanlarma kadar en acımasız mızrap darbelerini yüreğine, ciğerlerine batırdı. Kendisine aşık olan karısını sevmedi, ölmeden önce de, karısından özür diledi. Bayanlara da ders verdiği halde çapkınlığı olmayan nadir müzisyenlerdendir. O, derin bir melankoli yaşıyordu, yoksul ruhlarımızın açlığını kutsanmış melodilere döküyordu.

Osmanlı'dan iki yıl önce öldü, 1916'da, cihan harbinden yorgun düşmüş, sefalet ve acılar içinde pençeleşen İstanbul'da, 46 yaşında öldü. İttihat ve Terakki Partisi onu Almanya'ya tedaviye göndermek istedi, gitmedi. Cenazesi çok hüzünlü bir şekilde otuz yakın arkadaşı tarafından kaldırıldı, bir sokağa adı verildi, oğlu Mesut Cemil çok sonra mezarının yerini bulamadı, bilinmiyor.

Halk müziği tüm müziklerin hammaddesidir, Mesut Cemil İstanbul'da kemence çalman Laz kahvelerine gidip, defterine notlar alıyordu. İlahiler söyleyerek dolaşan dilencilerin peşine takılır, defterine yine notlar alırdı. Bu, batıda da böyle olmuştu, Batı'nın büyük klasik eserleri, Rus, Macar köylülerinin türküleriyle doludur.

Kemence basit bir sazdır, köylü bir gün içinde yasemin ağa-

194

195

cini kesip, oracıkta yontar, ilkel bir yapısı vardır, asırlardır değişmemiştir. Yöresel zevk ve coşkuları dile getirir. Aynı kemence, tarih içinde büyük bir ilerleme sağlamış, Türk müziğinin perdesiz en komplike sazı olmuş, çalınması en zor, nadir sazların başında gelir. Üstadları olmadan yaşayamaz. Türk müziğindeki kemence bir yöreye değil, birçok coğrafyanın renklerine - zevklerine ulaşır, yani, kemence köyün ürünüyse, Türk müziğinin kemençesi şehrin ürünüdür!

Yöresel müziğin en büyük özelliği, insan sesine muhtaç olmasıdır, acılar, ağıtlar, üzüntüler, tüm yükünü, çığlıklar, haykırışlar, neşeli bağırışların sırtına yükler. Klasik Batı ve Türk müziğinin uygarlık aşaması, "enstrüman", yani alettir, şehir kültürü, insan sesinden acıyı, iniltiyi, ağıtı, sevinci alıp, alete yüklemiştir. Batı müziğinin büyü, çeşitli aletlerin bu şaşaalı, deruni, coşkulu insan seslerini, doğanın melodilerini aletlerle doruk noktasına taşıyabilmiş olmasıdır.

Türk müziğinde tanbur ve kemençede Tanburi Cemil Bey, bu iki sazı, en üst, en imkânsız estetik düzeyine çıkarmış, içindeki derin melankoliyi aşmaya çalışmıştır. Aşmak, insanoğlunun en mutlu haberidir, ancak Tanburi Cemil içindeki köklü asırların acısını aletlerle çözemedi. Geldiği nokta bizim için dehavari bir estetik düzey ise de, onun için kâfi değildi. Belki de "sazların" yetersizliği idi. Belki de Türk müziği bu yüksek harareti, haşın acıların sıkıştığı karanlık dünyayı aşacak sazlara sahip değil.

Tanburi Cemil Bey'i, 46 yaşında melankoliden öldüren, yaralı ruhunun gelip dayandığı bu sınır noktasıdır. Ölümünün üstünden 80 yıl geçti, hiç kimse onu aşamadı.

Kentte yaşamının filozofik maliyeti budur, ya bu melankoliyi bu aletlerle aşabilecek bir dehayı bulacaksın, ya da köylü, şebek sanatçılara esir olup, yok olacaksın. Duygularımızın en iç topraklarındaki erozyonun sebebi, bin yılın getirdiği hüznü, acıyı, sevinci bize anlatacak dehalerin olmayışındır. Bin yıldır akan bu coşkulu nehrin üstünde, bu aletlerle çıkılması en zor yokuşları yeniden tırmanmaktır!

Yani, ey insanlar, ey sağcılar, solcular, ey Fenerbahçeliler!

Harabeye dönmüş kaburga kemiklerinin altında korkunç bir azapla kavru lan bu zarif, ince yapılı adamın yüreği, 46 yaşına kadar dayanabildi!

Bu şehirde yaşamak istiyorsan, önce Tanburi Cemil'i tanıyabilecek, sonra da, onu aşabilecek bir nesil yetiştirmek zorundasın!

İçindeki tertemiz yarasının titremelerini, mızrabıyla dindire-medi, cehennem taşına dönüşen yüreğiyle ölümcül bir savaşa girdi. Melodilerinin su damlacıkları ruhuna kederli mizacının trajedisi sığmadı. Tanbur ve kemençenin bu ateşli hastası, yedi kat yalnızlığı içinde notalardan aziz heykeller inşa ederek, kusursuz, günahsız, ince titremeler ve birkaç yoksul tını bıraktı ruhumuza. Bu tanrısal bir inceliğin karanlık ruhumuzdaki pırıltıları, çırpınışları, çok ağırlı bir emanet. Bir gün ülkemizin en derin ormanlarının içinden rüzgârla sürüklenen yaprak hışırtıları gibi Tanburi Cemil Bey'i dinleyip, kalbimizde, derin, sonsuz, sevinçli tanrısal bir yumuşaklık hissettiğimizde, yeri göğü dolduran bir saygıyla, toprağımızın bu en asil, en aziz sevgili dostu önünde eğilelim.

196

197

Hayatsız Aşklar

35 yaşını devirmiş boydaşım kızlar, bitmek bilmeyen depresyonlara yuvarlandılar, bu, hayatımda, beni en çok kemiren çığlıktı, dünya görüşümü sil baştan gözden geçirerek bu felaketi kendimce dindirmek istedim.

Annelerinin asil kızları, boydaşım kızlar! Onları tanıdığım lise çağlarından beri Göksel Arsoy Ediz Hun gibi tiplere aşık olurlardı. Cesur ve inatçı değillerdi, pervasız da değillerdi, ellerinden de hiçbir beceri gelmezdi. O Yaseminli filmlerdeki Hülya Koçyiğit, Belgin Doruklar gibi bir işleri yoktu. Bir gizli öpüş dahi binbir vicdan azabıyla yaşanırdı. Kalp üzüntüsü ve yoğun hislerden ince ince börekler açtılar. Gözleri buğulu sessiz ve uzun gecelerde gençliklerini yitirdiler. Sanat müziğini sevip okşayan son kuşaktı. Bitmek bilmeyen tereddütler içindeydiler, sırlarını sadakada, sadakati namusla sakladılar. Hüzünleri kurumuş menekşe türüydü. Şehvetlerini öyle derinlerde sakladılar ki, gözyaşları ateşin dumanıyla dökülürdü. Bir erkekten mest edici, okşayıcı söz duymayı en fena ayıptan saydılar. Doymak bilmeyen hayallere gömüldüler. Misafir ağırlama, oya, örgü, mutfak işleri. Çok sonra memuriyet, sekreterlik gibi işlere girdilerse de bu işleri başkasının malını çalan bir utangaçlıkla yaptılar. Ortalama becerileri asla aşamadı-

lar. Lale çiçekleri gibi gururlu, yabani kediler gibi kıskançtılar. Kusursuzca yaptıkları mükemmel bir hayat ödevleri vardı: Aşık olmak.

Annelerinin asil kızları, boydaşım kızlar! Kudurmuş mahalle kabadayısı, çakal, pisboğaz, sarhoş bakışları altında, ince, ipeksi giysilerle hicap içinde ürkerek sokağı geçerlerdi. İstirap kelimesini anlatan bir duruşları vardı. Zarif ve namuslu kızlardı, vesselam.

Anormalleşip, vahşileştiklerini bilmeden, perdelerin arkasından sokağı gözleyen, tek kişilik odalarında tatsız aldanişlarla akşama kadar sigara çay içen, komşu kız dedikodulanyla dahi ruhları delik deşik olan aşklar yaşadılar. Kuştüyü yanakları kızarıp bozarmadan konuşamazlardı. İçlerinde çirkin bir adama aşık olanlarını görmedim. Böyle bir kısmet çıkarsa, kefarecini gözlerini kestirir,

öfküyle reddederlerdi. Duygularını harekete geçirmeyen hiç kimsenin yüzüne bakmazlardı. Vahşi yalnızlığa böyle düştüler.

Türk sinemasının jönleri de yakışıklı, yumurta gibi çocuklardı, Jean Paul Belmondo, Charles Bronson gibi kirlenmiş tiplere asla alışamadılar. Bu yüzden hepsi maçı kaybetti, hayat hezimete dönüştü. En dürüst ve aynı zamanda en hastalıklı yanları, asla açık, aleni talepte bulunmadılar. Zevkten utandılar. Başları önde, girdi çıktılar. Roman cümlesi gibi mektup yazmayı pek severlerdi. Bir bakışla, köşeden ani bir görünmeyle, hayatın tüm neşesini istediler. İşte bu yüzden, akıllanmaz bir duygusal gerilimle yaşadılar. Olmazsa olmaz, sevdiler. Olmayınca, hayatları sönüverdi, değersizleşti. Yıldızların altında, mavi göğün salıncakları altında bir zaman içinde birer boşluğa yuvarlandılar. Oysa ne kadar güzeldiler. Kendilerinden bir ömür nefret ettiler, "Erkek milletinden de"...

Ağır, oturaklı, konuşmayan, suskun tipleri pek sevdiler, MHP kurultayına aday seçiyorlarmış gibi. Zeki, konuşkan tipleri maskot gibi gördüler, eğlence ve vakit geçirmeye yarayan geveze, biraz da ukala tipler olarak gördüler. Hepsi erkeklere, sanki kendileri köşkte oturuyormuş gibi bakarlardı. Çirkin erkeklerin hayata karşı tek bir iddiaları kalmıştı: Sempatik ol-

198

199

mak. Karakter tiplerimiz işte bunlardı: Çirkinler, yakışıklılar, konuşkanlar, sempatikler. Bir de tüm bu sınıflamaya giremeyenler vardı, onların adı: Kompleksli idi. Askere gittiklerinde "psikopat" adını alırlardı. Selim İleri'nin öve öve bitiremediği kadın romancılarımızın dünyası da zaten bu kadardı...

70'li yılların ilk kahramanı: Trikodur. Bir tek kazak için kardeşler arası iç savaşlar çıkardı. Ya tayyör-etek, ya da kesim, biçimlerini kendilerinin yaptığı elbiseler giyerlerdi. Yaka oyuklarını kesip çıkarmak kolay değildi. Bu yüzden dik yakalı gömlekler hemen moda oldu. Pantolon giymeye henüz alışılan bugünlerde dik yakalı gömlekler, erkeksi ve küstah gösterdi onları. İşte bugünlerde Almanya'dan tatile gelmekte olan işçi çocukları, oralarda "kaymak" gibi kızların, çok çirkin çocuklarla çıktıklarını anlattıklarında "Aaaa" hayret sesleri yükselirdi...

Pantolon giydikçe sokağa, sokağa çıktıkça çirkinliğe alıştılar. Birçoğu için iş işten geçmişti ve 80'li yılların ortalarında yığılıp kaldılar, en çok inandıkları, sarhoş oldukları romanı, saçları gibi yolup,

parçaladılar. Yüzbinlerce yıkılmış hayat, yüz binlerce depresyon. Depresif vakalar altına perişan aileler artık kızlarının başına bir şey gelmesin korkusuyla, çok geç kalmış bir rahatlıkla, hayatı açmak istediler...

Aslında "yakışıklı" kavramı bozuktu. Göksel Arsoy, Ediz Hun, Tarık Akan vs. yakışıklı adamlar değillerdi. Kız suratlı, düzgün, orantılı hatlara sahip adamlardı. Bu adamlara "eskimiş" bir ceket giydirin, "akıl hastası" gibi bir surat verirler. Çok sonra Tarık Akan yaşlandı ve kız suratı değişti. Asla kötü söz söylemeyen, basit, düz, sıradan bu insanlar, nasıl olmuş-larsa, yıldız, kahraman, prens rolü oynamışlar. Bir nevi olmayan masalsı tipleri. Hayatta gerçekleri yoktu. Ama, daha da doğrusu, onlar gerçektir, ortada hayat yoktu!..

Hayatsız aşklar, bir veba salgınıydı, bütün arkadaşlarımı aldı. Annelerinin asil kızları, psikiyatlara taşındı... Ne ölümdü, ne matemdi bunun adı, bir akıl depremiydi... Yazıklar olsun bu ülkenin yazarlarına, bu depremi hiçbir yazar, sinemacı,

200

programcı, tiyatrocu konuşmadı... Şu aşk sahnelerinin dahi bozukluğuna bakın.

Aşık olan gençler, sahilde, parkta, ormanda yapraklar içinde gezinir dururlardı. Bu romansı umutla, hayatsız aşklarıyla, el ele, milyonlarca kez, milyonlarca genç sevgili orada-burada gezindi, durdu. Timarhanedeydiler, bunu aşk sandılar. Hayat olmadıktan sonra, sonbahar yapraklarındaki gezintide en tuhaf ürpertileri topladılar.

Her ne kadar biz farketmediyse de, 90'lı yıllarda ülkemizde büyük bir cinsel devrim gerçekleşti. Artık yaşlanmakta olan hüzünlü ablalarımız için çirkin-yakışıklı farketmez oldu. Müjde Ar piyasaya sürüldü. Önüne gelene düzdüren bu tip, yıkılmış, çökmüş, yüzbinlerce onuru çiğnenmiş kapı aralamaya çalıştı...

Büyük depremi giderecek bir kapı bulunmuştu, artık, pervasızca yaşanan aşksız hayatların içinde yuvarlanıyorduk... Daha aptalına asla rastlayamayacağımız kadın yazarlar türedi, aşk gitmiş, yerini çapkınlık almıştı, beraberlik, ilişki, en çok konuşulan moda kavramlar oldu.

Kırışmış zarafetleriyle annelerinin asil kızları, piyasaya yeni , 1 giren milyonlarca çıtır, cıvır kızla başetmeleri imkânsızdı. Delice gömüldükleri çürümüş anılarından başlarını kaldırıp, lokal, kahve, çay bahçesi, barlarda çapkınlığa yeni yeni alışmaya başladıklarında, cıvırların gün ortasında seri üretimleri, zaten incelmış akıllarını başlarından aldı. Uzamış memeleri, hor görülmüş bedenleri, yağmurdan bile leke alır korkusuyla cinsellikten ömür boyu kaçmış kaygıları, yanaklarını çoktan bayatlamış balık etine döndürmüştü...

işte 90'lı yılların başında mizah ve kadın dergileri, yüzbin-lerin depresyonunu gördü ve yeni bir dünyanın hakikatine uzandı. Bu "talep" eden, "isteyen" sertlikle reddeden, kendi için yaşayan

kadıncı. Ve nihayet boydaşım kızlar, sosyal kontrolü paçavra gibi yırtıp, bir aşk dolandırıcısı, profesyonel aşk düzenbazları olarak sokağa, barlara inmeye başladılar.

Yüzleri kızarmadan yalanı öğrendiler, aşk, kaynayıp, buhar

201

olup uçtu. Çünkü, mizah ve kadın dergileri, modern dünyanın modasına uyup, aşkı çoktan oyuncaklaştırmıştı. Cinsellik oyuncaklaştırıldı. Kadınların beklenti ve umutları, kaçamak, fal, burç, günlük heyecanlarıyla oyuncaklaştırıldı. Sevgiliyi, kocayı aldatma, şiirselleştirildi. Duygular, düşünceler, hayat oyuncaklaştırıldı. Bu oyunun en kestirme tarifini pop müzik yaptı. Gençlik aşklarındaki büyük beklenti ve hayallerle erkeklerin yanında ossurarak dalga geçmeye başladılar. Kişilikleri en sağlamlan, nostalji niyetinde bir iki iç geçirseler de, gençlik aşklarını hor gören kahkahalar attılar...

Oyun olsun diye insan üşümez. Oyun olsun diye insan ağlamaz. Oyun olsun diye insan, bir nevi Camel Trophy heyecanıyla aşık olmaz. Romancılarımız, sinemacılarımız, yazarlarımız, genellikle aptal ve bozuk oldukları için, meşhur olmaktan vakit bulamadıkları için, bu büyük insanlık durumunu hiç konuşmadan, aşk, devasa ateşiyle, bizi akıl hastanelerine emanet edip, aldı başını gitti...

Boydaşım kızlar, artık inanılmaz becerikli oldular, hiçbirinin odası, cüzdanı boş değil, ne zaman konuşsam, elleri titriyor, yüksekte düşer gibi konuşuyorlar. Sabırsızlıkla yaşadıkları hayatı onaylamamızı bekliyorlar. Gündelik telaşlarını aşk sanıp, ertesi gün yığılıp kalıyorlar psikiyatrların kapısında... Hem güçsüzlüğünü haykırmak, hem utanmazlık, hem her şeye yalan demek, hem de derin bir açıklıkla erkeklerin üstüne atılmak, bir "din" oldu...

Evet, gençliğimizde aşk diye bir şey vardı. Ama hayat bize, tavuk gibi silik roller vermişti. Tavuktan prenses olmaz. Hepimiz o rolü oynamaya çalışmış, bulamayınca ruhen çökmüştük. Ve şimdi tam tersi oluyor, aşktan kaçıyorlar, her gün biriyle düzüşerek, geçmişlerinden ana-avrat intikam alıyorlar!.. Annelerinin asil kızları, boydaşım kızlar! Artık gözleriyle tükürüyorlar hayata! Acı ve zehirli yazılar yazıyorum, çünkü "oyuna" ve "onlara" inanmıyorum. Aşk diye bir şey var! Olmayan hayattı. Yeryüzü macerasını bize aşkın orduları hay-

202

kırdı. Bu rüzgârsız fırtınalara inanmıyorum. Aşk, şaşkınlık ve salaklığın sarhoşluğu değildir. Öğle sonralarını dolduran tavla ve çay partilerine hiç benzemez.

Aşk dünyanın en sahici nesnesidir, elmadan, camdan, buluttan daha sahicidir! Çünkü içimizde yaşanmayan tek şeydir! Huzur evlerinin kirli koltuklarında, enkaz yığını ihtiyarların ölümü

bekleyen akşamlarında neyle avunduklarım sanıyorsunuz. Hayatın götüne bir tekme atıp, kovacak gücü, şimdi orada nereden buldular sanıyorsunuz?

Milli Eğitim kitaplarını okuyorum, mesela Milli Güvenlik, diyor ki: Komünizm: kötülük getirir. Faşizm: mutsuzluk getirir. Anarşizm: kargaşa getirir. Ne olduklarını hiç söylemiyor, iyi mi kötü mü, onu söylüyor, yani öğretmiyor, beyin yıkıyor...

Dünkü Türk filmleri, bugünkü pop müzik de böyle beyin yıkıyor, şebekleştiriyor. Aşklarımız bu eğitimin sinemalarında, okullarında gelişti, yakışıklı, çirkin, sempatik, hepsi bu kadar. Afrikalıların ilk gördükleri saati, burun deliklerine asmaları gibi, Türk romanları, yazarları da aşkı, akıl hastanelerinin sahneleriyle öğretiler!.. Hülya Koçyiğit, Belgin Doruk vs. gibi tiplerin neşesiz, heyecansız, akıl hastası gülüşlerine bir daha bakın. Mongol sineması...

Şimdi, kırkma toslamış boydaşım kızlar, günbegün psikiyatlara koşuyorlar, koşmak ayıp değil, koşsunlar, ama onlar, "Başka erkek mi yok", "çivi çiviye söker" öğüdünü almak için gidiyorlar.

Annelerinin asil kızları, artık konuşurken, milyonlarca piş manlık, bitmişlik dolu cümleler kuruyor, sıkıcı bir ciddilikle \ her gün vazgeçmeli kelimeler arıyorlar. ;

Emel Sayın bir filminde, hem fakir, hem de kördür, sevgili- }? sinden de ayrılır. Film seyirciyi hüngür hüngür ağlatırken, ,ı her şey değişir, gözleri açılır, zengin sevgilisi Emel Sayın'ı ye- < ni evi sarayına götürür. Emel Sayın çok mutludur. Hem zen- ' gindir, hem de sarayına kavuşmuştur. Filmi şu şarkıyla bitirir: 1 "Her şey bomboş, hayat bomboş, dünya sarhoş", bu şarkıyı i söylerken de neşeyle gülmektedir... j|

203 [

Zeki Müren de ölmeden yazdığı son bestesinde: "Hayat boş" diyor. Şöhreti, sanatı, parayı, cinselliği bu ülkede onun kadar hiçbir sanatçı yaşamadı ve eğer bir sanatçı sevilecekse, kimse onun kadar sevilmedi. Ama o giderayak bize şunu armağan ediyor: "Hayat boş"... Eğer Zeki Müren de boş diyorsa...

Bu sanatçılar, bu eğitim sistemi bu ülkede kitleleri eğitti ve boydaşım kızları ve şimdi aşağıdan gelenleri mongol, nevro-tik şebeklere döndürdü...

İşte tam da burası, dünyanın tam ortası. Sağcılığın, devletçiliğin, ruhlara sinmiş, sindirilmişliğin, baskının, umutsuz dünyası. Bu ülke böyle konuşanları seviyor, çünkü hem yer, sıçarlar, hem hayata inanmazlar. Ve muhafazakâr, liberal karşınıza geçip, değiştiremezsin, yapamazsın, boyunu aşar, geç bunları, der...

İşte bu cümleler, dev bir petrol tankerinden daha çok enerji taşıyan bir gencin kalbini çürütür. Oysa aşk, annelerin en tatlı kokusu. Devletin duyduğu en korkunç küfürdür. Psikiyatrların öğütlediği gibi, can sıkıntısını giderecek oyun değildir.

İşte can sıkıntısını giderecek oyun arayanlardan bir örnek, CHP'li kadınlar, yaşadıkları tavuk aşkları gibi siyaseti de oyuncaklaştırıyorlar. Şu Adnan Keskin'in suratına bakın, Hülya Koçyiğit'le aynı "temayı" taşıyor, bir ülke, bir surat daha ne kadar bu rezalet şovuna katlanabilir.. Onların da psikiyatrları böyle öğütledi, birşeyler yapın, yardımseverlik, siyaset...

Can sıkıntısını giderecek oyunlar içinde oynuyoruz, kendimizle, ülkemizle, ruhumuzla. Ve birileri bizimle sürekli oynuyor. Aşkı arıyorsanız, siz de Tanrı olabilirsiniz, ve deprem gibi bu insanların suratına dünyayı yıkabilirsiniz. Ben can sıkıntım için değil, onsuz olmak, canımı yaktığı için aşkı istiyorum. Ama çok iyi biliyorum ki, içinde yaşayabileceğimiz bir hayatımız olmadan, aşk-maşk olmaz. Asırlar boyu kölelerin olmadı. Kölelere yalancı prenses masalları anlatıldı. Ve hep sordum kendime 85 yaşındaki ihtiyar kadın, kanlı bir kılıç gibi dudaklarına kırmızı rujunu sürmeden neden sokağa çıkmaz, çünkü, hayata karşı, ruhumuzun görünmeyen, elle

tutulmayan en keskin, en soylu kılıcıdır, aşk! Her defasında bu kılıç kendi boynumuzu kopartıp, mağlup olsak da...

Annelerinin asil kızları, boydaşım kızlara son bir sözüm var, asla pişman değilim, bir gün onu bulamadan ölürsem, kemiklerimden tarak yapsınlar, ilk öptüğüm o kızın dalgalı saçlarına...

204

205

Bir Mendil Niye Kanar?

Amerika, Bağdat'ı ezan sesleri altında bombaladı, yürekte isyan eden tek bir yazar, insan çıkmadı, her şeyi katı bir mantıkla öğrenir olduk. Bu ülkede nasıl bir tarih, nasıl bir Türkiye öğretiliyor ki, hiç kimse, ekranda, canlı yayın cehennem sahnelerini film gibi izlerken duygu seline kapılmıyor, ağlamıyor. Büyük ve devasa katı bir değişimin yüreklerimizi yok ettiği vahşi bir uğursuzluğun tam ortasındayız. Türk şiirinin en çok okunan "Bir mendil neden kanar Ahmet ağabey, et değil, tırnak değil" mısraları, beni bu sıırsıklam duygusallığımızın tarihine götürdü, gördüm ki, bu mısralann arkasındaki tarihi kimse bilmiyor, bütünüyle unutulmuş yakın geçmiş.

Bir Alman dergisi, yüzyılımızda en çok kullanılan kelimeleri topladı, Hitler, 2. Dünya Savaşı, AIDS... yüz milyonluk kütüphaneleri olmasına rağmen, onlar da unutmuşlar kanayan mendillerin tarihini...

Geçtiğimiz günlerde bir küçük haber, bir başka gün Birleşmiş Milletler teşkilatından S.O.S bir haber: Verem Hortluyor. İşte çocukluğumuzda en çok duyduğumuz şeyler: Verem Bulaşıcı Bir Hastalıktır. Verem Savaş Dispanserleri.

Cumhuriyet tarihimizde en çok can almış bu büyük afetin tek sebebi, yoksulluk idi, veremin yeniden hortlaması, halkın

206

derinliklerinde nasıl vahşi bir çılgılık, yoksulluk yaşandığını gösteriyor.

İnanmayacaksınız, gerçek bu, 1965-70 yılla kadar İstanbul'da veremden her yıl ortalama 1000-1500 kişi ölüyordu, nüfusa oranı binde onaltı, taşra şehirlerinde şehir başına bu rakam 200 idi, nüfusa oranı binde yirmi. Cumhuriyet tarihimizde en çok kullanılan isimler Atatürk, Menderes, 68... yalan, hatıralarım yazan yüzlerce şahsiyetin kaleminden balgamı kanlı bu öksürüklü öyküden parçalar bulamıyor, unutmaya çalışıyoruz.

20 bin Türk filmi hikâyesi içinde birkaç veremli kız öyküsü ancak bulabilirsiniz, felaketin büyüklüğü hakkında bilgi vermez. Yakın tarihimizin en büyük afeti, veremdir, 1945'te 100.000 açık veremli, 50li yıllarda 200.000, 60lı yıllarda bunun da üstünde... Yoksul ailelerin en büyük endişeleri, aşık olan çocuklarının üzüntüden verem olmak korkusuydu, çünkü aşırı üzüntü, aşırı duygusallık veremin başlangıcıydı.

Verem mikrobunu 1882'de Robert Koch buldu, basil denilen uzun çomak şeklinde mikroplar, açık akciğer veremlilerin balgamlarıyla dışarı çıkar. Öksürdükleri, söz söyledikleri zaman ince habbecikler havaya saçılır, teneffüs yoluyla yanındaki insanlara bulaşır. Küçük bir habbecik 1000-23.000 arası basil taşır, öksürüklüden bir metre mesafeye kadar yayılır, açık veremliler yere tükürseler, balgamlarını öteye beriye sürseler milyarlarca basil etrafa dağılır, kuruyunca, basiller tozlara karışıp halkın içine karışır. Tozla bulaşma veremin yayılmasında en büyük etkendir, bizi büyüten anneler temizlik hastası olmuştur, veremlilerin odalarında, koğuşlarında, yanlarında bulunmak yasaktır.

Halk arasında veremin adı: İyi olmaz hastalığıdır, edebiyatımızdaki adı: İnce hastalıktır.

Basiller, vücutta ilk oturdukları akciğer dokularında tepki, iltihap meydana getirir, ileride sarımtırak renk koyu bir madde haline gelir, peynire benzediği için peynirleşme denir, akciğerden balgam halinde dışarı atılır, atıldığı yerde mağara (boşluk) oluşur, vücut, savaş için oraya kanda bulunan (lenfosit)

beyaz yuvarcıklar gönderir, bunlar basili hapsetmeye çalışır ve bir doku oluşur, buna verem dokusu denir. Bunları bize ilkokullarda, veremle savaş dispanserlerinden gelen hemşireler anlatırdı. Bu oluşan dokuya tüberkül denilir, bu yüzden veremin diğer adı: Tüberkülozdur. Tüberküloz denilen doku, harap ettiği yerde kan damarı da bulursa, kanama olur. Ve kanayan mendilin öyküsü burada başlar. Veremin en büyük belirtisi: Ağızdan kan gelmesidir.

Hasta kendini kırık, kuvvetsiz hisseder, hafif ateş başlar. Göğüs ağrıları, ses kısıklığıyla kendini gösterir, her veremli zayıf, ince yapılı olursa da, böyle bir kayıt yoktur, veremden kurtuluşun tek umudu: İştahın geri gelmesidir.

Veremin teşhisi röntgen muayenesiyledir, bizim kuşağın evinde akciğer röntgenleri uzun yıllar fotoğraflarımız arasında saklı kaldı, sonra bu filmlerden bazı kadınlar abajur, avize gibi süslü eşyalar yapmaya başladı. Veremli doku iyileşinceye kadar yapılacak tek şey, çok iyi yemek, istirahat. Açık, temiz hava şarttır. Verem hastaneleri menüsünde, üç ayrı kahvaltı, iki öğün yemek uygulanır, toplam beş öğün yemek. Kuvvetli bir gıda rejimi şarttır.

Verem hastaneleri ağır hastalar, sanatoryumlar hafif hastalar, dispanserler ise, verem taraması yapmak, veremli insanların bulaşma alanlarını araştırmak, ön tedbirler almak için kurulmuştur. Cumhuriyet tarihinin en büyük başarısını Verem Savaş Dispanserleri gerçekleştirdi.

Hâlâ duruyor mu bilmiyorum, Trabzon'da Tabakhane yokuşunu çıkarken sağdaki sokakta verem savaş dispanseri göreceksiniz, işte bu dispanser, Türkiye'nin ilk sekiz dispanserinden biridir, ilk dispanserler, Ankara'da, Bursa'da, İstanbul'da açılmıştır. İlk sanatoryum 1924 yılında Büyükkada'da bir köşkte, ünlü bilimadamı Musa Kazım tarafından kurulmuş, sonra Burgazada'da, sonra Yakacık'a Rıfat Sayar'ın sanatoryumları, yatak sayıları toplam 350'yi geçmezdi, 1950'li, altmışlı yıllarda bu yatak sayıları hızla beşbin onbini bulacaktır.

ilkokuldan liseyi bitirene kadar okul koridorlarında Atatürk posterlerinden daha çok sayıda tek şey vardı: BCG afişiydi.

Türk tarihindeki en büyük uygulama BCG aşısıdır, nüfus sayımından bile kaçan olmuştur, BCG aşısından asla.

Trabzon'un ilk büyük hastanesi Numune ise de, peşinden Çamlık mevkiindeki Verem hastanesi gelir. Verem hastanesine yolcu taşıyan tek durak, Atapark'taki babamın durağıydı. Ziyaret günleri, babam beni zorla, kaldırır, karlı kış günü arabanın lastiklerine hava vurdurur, gücüm yetmez, uykusuzluktan pompanın üstüne yıkılır gibi olurdu, kollarım kopardı. Ve arabayı durağa çekip

başlardık bağırma: "Çamlık Hastane, Çamlık Hastane" diye. Beş müşteri alırdık Chevrolet arabaya, müşteriler kabul ederse, babam arka koltuğu dörtler, altı müşteri, bazen babam müşterilerle kavga çıkarır ön koltuğu üçlerdi, veremli hastaları, ziyaretçileri gün boyu taşırdık Çamlık mevkiine.

Ben muavin olarak tikiş tikiş müşterilerin ayak diplerine çö-melir, veremli hastaların bacakları arasında bu pis hastalığın tehlikelerini bilmeden, sırf babamdan harçlık almak için gider, gelirdim.

Çamlık mevkiinde 1960'lı yıllarda yüzyıl boyunca görülmeyen büyük bir fırtına meydana geldi, çam ağaçları kökünden söküldü, kelleşmiş bu çamlık halen oradadır. O zamanlar "ye-şilcilik" yoktu, bir çam havası muhabbeti, insanların ağzından düşmezdi, mesela annem komşularıyla dertleşirken, yahu ne zamandır çam havası almıyoruz, deyip, bir çamlık gezisi düzenlerdi.

Tanrı "Oğlum, sen bir yazar olacaksın, veremli yolcularınızı iyi tanı" dedi, veremli hastalara yakın akrabalarımız, arkadaşlarımız da katıldı, veremle kuşatılmış bir hayat içinde yaşar olduk, bir gün bir kenara çekilip verem hastalarının aşklarını, verem-edebiyat ilişkisini yazmak istedim, olmadı, ekmek parasına çalışıyoruz, bu satırlarda bir-iki cümle ne sizi doyurur, ne beni... Döneme ruhunu veren şarkı "Hastayım yaşıyorum görünmez hayalinle" çok tutuluyordu.

Veremlinin aşkı, vahşi, taşkın değildir, sessiz, suskun, içli, zarif utangaç ve duyguludur, veremli çapkın değildir, cinsel aşkı hiç düşünmemiştir, şamatayı, tantanayı sevmez, o, mek-
209

tup ve şarkı sever. Kokulu süslü mektuplarda, en samimi, hilesiz kelimeler kullanır, yalnız başına ya da sevgilisiyle sahilde tek başına, uzak bir çay bahçesinde gezintiye çıkmak onun için ömürdür. Aşkın peyzajı ve ruhunun yaşadığı yer, açık gezi yerleri, gecenin mehtabı, korulardır, tahta masalar, kayıklar, ay ışığı veremlinin mekânlarıdır.

Keskin, ayrıntılı hayal güçleri vardır, ağır hareket ederler, rüyalarını yorumlamak, hayatlarına anlam çıkarmak ibadet gibidir, sevgilinin her bir hareketinden bin ayrı anlam çıkarmak günde bin kez didiştigi en ağır meşgalesidir.

Zayıflıktan yüzünden fırlamış kemikler kadar sert, kusursuz bir gurur hastasıdır, basit bir söze kırılır, sonsuza dek sevgilisinden ayrılabilir. İncitici bir kelimeyi, zeki bir polis hafiyesi gibi aylarca yorar, düşünür, ayıklar. Güzellik, çirkinlik umurunda değildir, zarafet düşkünüdür, şarkı sözleri gibi konuşmayı sever, bir görüşte insanların içyüzlerini tanır, anlarlar da. Roman, piyes kahramanlarının hayatlarını yaşadıklarına inanırlar. Bu dönemde Türk filmlerinin çok tutmasının sebebi bulaşıcı verem aşklarıdır, bugün hiçbir araştırmacının çözemediği bu filmleri halk neden çok seviyordu'nun cevabı veremdir, kibar adıyla: melankolik aşklardır. Verem bitti, Türk filmleri de,

şarkılar, Türk müziği de bitti. Verem Hindistan'da uzun yıllar yaşadı, şarkılı Hint filmleri de bu yüzden hâlâ yaşıyor.

Düğünleri, partileri, toplu eğlenceleri sevmezler, kenardan, uzaktan izlerler, parayı, işsizliklerini hiç önemsemezler, parasız, işsiz olmayı, onur kırıcı görmezler. Sevmediklerinden ölümüne nefret ederler, nefret ettikleri insanlarla, aynı kahvede, arkadaş meclisinde oturmamak, karşılaşmamak için ince, dakik ayarlar yaparlar.

Onlar için hayatın tek gerçeği bir insanı ölünceye dek bitmeyen bir şarkı gibi sevmektir. Bu sevgide kadın, masalların masalıdır. Kadının, etine, butuna değil, kaşına, kirpiğine, dalgalı saçına hayrandırlar, seni seviyorum diyemezler, bunu söylemek yedi-sekiz senelerini alır, utangaçlıklarından değil, bu iki kelimenin şiddetini ciğerleriyle duydukları için. Sevgilileri-

210

ne bir kez olsun açık saçık hikâye anlatmamış, bunu akıllarından dahi geçirmemişlerdir.

Veremli evlere misafirlige gidilmez, hastanede sırası gelmeyen veremlilere evde ayrı bir oda açılır, mutfağı, eşyaları ayrılır, ev halkıyla yüz göz olmaz, sobanın yanında oturtulmaz, sobadan çekilen ateşle, bir mangal odasına götürülür, mangalda hem saçlarını kurutur, hem de gece yatağını ısıtacak tuğlasını ısıtır. Hastalık yüzünden temizlik düşkün olurlar, sıçramasın diye ayakta şarlayarak işemez, çömelirler. Hastane bahçesinde gencecik çocukların sarsak ihtiyarlarla aynı bankta ellerinde açılmamış, tütün kolonyaları, pek hazin bekleyişleri vardı. Anneler uzaktan işte bu manzarayı izliyor, için için ağlıyorlardı.

Uzun, yorucu kitaplar okumazlar, düz, hafif aşk romanlarına aşırı derecede hastadırlar. Aşk herkes için yaşanıp geçen bir şeydir, onlar için hayatı var eden "ıstırap"m ta kendisidir. Türk filmlerinin son sahneleri gerçektir, gökyüzünde buluşan, bulutlarda elele tutuşan sevgililerin hayalleriyle dolu sahnelerle yanak yanağa uyurlardı.

Zaman yavaş ilerlerdi, duvarlarındaki kedi yavrusu fotoğraflı takvimin sayfaları biriktirilir, sigara içmeseler de desenli bir gümüş tabaka bulundurulur, pencereden dua eder gibi huşuy-la nefes alınır, eski bir gömlek, halının, dolabın, her gün özenle çırpılan battaniyeler, kokularından tanınırdı.

Erken kırılmış gümüş renkli saçları, geniş kemikli yüzlerinde incecik bıyıkları, kırılacak bir dal gibi silkeleseniz düşecek gibi dururdu, upuzun sürahi boyunları hep hafif yana meyilli olurdu...

Günbatımının, ay ışığının hayal meyal renkleri, ağaçların önünde alacakaranlık, ardında koyulaşan şarap renginden sessiz sedasız ay, bulutların ardından çıkarken, kısık mum ışığının titrek aleviyle eski bir mecmuayı bininci kez karıştırırdı. Bir büyük müjde gibi anıları arasında kuş ötüşü canlı sesler bulup, dalgınca sessizleşip, ruhlarında uyurlardı. Sıcacık fırın gibi on kat yün yorganların altında, denizini kaybetmiş kırık bir kürek gibi aksırıklı hıçkırıkları herkesten gizlerlerdi.

Edebiyat, veremlilerin acılarını unuttuğu afyon muydu,

211

yoksa, veremle edebiyat aynı mikrobun ürünü mü? Yarın kucağında ölmek arzusu sahiden yarın kucağı mı, yoksa bu rüyayı bize inandırmış kaşı keman kelimelerin kucağı mı? (Edebiyat 55'li yıllara kadar veremlilerin elindeydi, 70'li yıllara kadar köy enstitülerinin, 70'li yıllarda siyasi-ideolojiklerin eline geçti. 80'den sonra depresyonseverlerin egemenliğine girdi.) Yasemin, menekşe, mehtap, sümbül, ay ışığı, ayrılık, sevda, vs. gibi kelimelerle dolu melankolik edebiyatın imgeleri bugün sadece arabesk, amatör yazarlar tarafından kullanılır. Bu kelimelerin "tematik" ölümü ayrı bir yazı konusudur!

Verem, bedeni inceltip, çökertiyordu, işte ruh gıdasını bu çöküşten alıyordu, hastalık ilerledikçe, insan ruhu hiçbir mezara gömülemeyecek kadar büyüyordu. Bitkinlik, yavaş ölüm, kanlı gözyaşlarıyla arzulanıyor, hayatın tadı, upuzun sürmüş ölüm döşeğindeki ıstıraplı nağmelerde aranıyor. Türkiye işte bu ruhun içinde çürüyen safdil bir ülkeydi. Duygusal hastalık zihinsel gelişmeye hiç müsait değildi, kalp ağrısıyla ağlıyorduk ve duygunun her türünde hâlâ imparatorduk. Zekâmız düşüncel çalışmaya hiç inanmadı.

Sağlıklı, neşeli olmak, utanılacak bir duyguydu. Bu acı, hüznü dünyada neşeyle gülebilenler toplum dışı, kaygısız hoppalardır. Toplumda varolmak isteyenler, bu hazan yaprağının rengini, sallanışım, ıstırabım, gözlerine, yüzüne, kelimelerine kopya etmek zorundaydı.

Türk müziğinin gıy gıy kemanları beyinleri yiyip, uyuşturup, süründürüyordu. (Çok sonra Orhan Gencebay bile insan beynine bu insafsız saldırıyı bilerek devam ettirdi, her parçasının arkasında onlarca kemanın iniltili cıy aylarıyla, bitkinlik edebiyatımızı kamçladı. Gıy gıy veremin ninnisiydi.)

Üstüne, başına özenle bakar, ütülenmesi en zor yerleri saatlerce düşünür, avare, serseri bir görüntü vermeyi, sapıklık, katillikle eş tutardı. Tükenmez bir kederle yaşayan bu insanlar, tesadüfen bir başka bayanla ayaküstü laflamayış, sevgililerine ihanet bilir, bu yüzden en yakın kız arkadaşlarına göz ucuyla merhaba deyip kibarca uzaklaşırlar.

Sevdiğini hayal edip pencere ardında mehtabı seyretmek,

onlar için yeryüzünün en büyük mucizesiydi, insanoğlunun en derin macerası. Bu maceraya gömülüp ulaşılması en sisli rüyalara girdiler. Ölümün sessizleştirdiği fersiz gözlerinde dahi sevgiliye göndereceği son bir gizli küçük pusulayı hangi kelimelerle yazmalı diye düşünür, mırıldandıkları şarkının nakaratı boyunlarına geçirilmiş kement gibi, sabaha kadar hırlayarak, aksırarak şarkılarını söyleyip, çekip gitmişlerdir.

Sevgilinin evet demesi, hayatlarının en büyük müjdesiydi, gazeteler, filmler aşkın gücüyle veremi yenen insanların hikâyelerini anlatırdı, ya da umutsuzluğun üzüntüsüyle ölen genç aşıkların hikâyelerini.

Çift mendil taşırıldı, mendilin arasına tükürür, bir göz aralığı, kanlı balgamdaki koyuluğa bakarlardı, ikinci mendilleri kanlı göz pınarları içindi. Mavi, mor yollu mendiller özenle ütülenir, kat yerleri ütüyle yeniden bastırılarak düzgünce katlanırdı.

Onlar için sevgiliyle tek bir el teması, tek bir öpücük, zevklerin zevkiydi, bu küçük dokunuştan başka insanı sarsan daha büyük tufan yok idi. Mektuplar itinayla bıkılmadan her gece yeniden okunur, en değerli hazineler gibi saklanır, kutsal kitap gibi törenle açılır, törenle toplanır, koklamırdı. Bu yüzden her veremli aşğın çok özel bir küçük çekmecesine vardı. Hayat, bu çekmeceydi, ya da ruhun mezarlığıydı bu çekmece. Çekmecenin süslü mobilyası, cilası, ağacı, küçük kancalı sürgüsü, boyasına estetik düşkünlükleri ayrı bir yazı konusudur.

Şarkıları, upuzun, son mısralarına kadar söylerlerdi, sessiz- \
ce kaybolan mehtaba karşı, yatak ucundan ay ışığına bakar, mehtabın koyulaşan şarap renginin içinde kaybolurlardı, onlar öldü, Türk müziği bitti. Verem savaş dispanserlerinin yurt çapındaki büyük zaferinden sonra, ülkemizde seks filmleri furyası başladı.

Sevda nedir bilmeyen, hissiz bir insanın olabileceğine hiçbir zaman inanmadılar. Yoksul aileler bu genç insanları iyileştirmek için yağ, bal almak zorundaydı, iyi gıda rejimi gerekliydi, |
dar bütçelerle bu yağlar, ballar, mobilya taksidi gibi taksitlerle alınır, yiyeceklerine kimse dokunmazdı.

212

213

Sevgilinin sesini bir kez duymuş olmak, sevgiliyi uzaktan bir kez görmüş olmak, tesellinin ta kendisiydi, böyle bir tesellinin avuntusuyla ölüp gittiler. Hayat ne kadar değişti.

Artık her şeyi katı bir mantıkla öğrenir olduk. Verem yeniden hortladı denildiğinde, halkın içinde yoksulluğun ne denli ilerlediğini düşünüp, üzölmeliyiz diye düşündüm. Tuhaf bir duygu, sevindim. O ince ruhlu insanlar, zarif insanlar yemden geldiler. Dün yoksulluğu bölüşüyorduk, bu hastalığa

aristokrat, burjuva, herkes kapılıyordu. Ama bugün, bu hastalığı yalnız çaresiz, yoksul insanlar kapıyor!

Bu teknolojik çağda nasıl oluyor yoksulluktan insanlar vereme kapılıyor, diye soruyor insan, ama, değişen, kaybolan, ağırlaşan bu lanet dünyayı gördükçe, gidip, en yoksul veremli hastaların kanlı balgamlarını koklamak geliyor içimden...

Yoksulluğumuza unutulmuş bir incelik, zarafet getirirler gibi tuhaf duyguların içindeyim. Mendilimizdeki kan seslerini şimdi, ne edebiyatçılar, ne yazarlar, ne sağlık bakanlığı, ne filmler, bu sesleri şimdi kopkoyu bir yalnızlık içinde, sadece ve ilk defa sahiden yoksullar duyuyor... Bağdat'a düşen bomba seslerini...

214

Kaya

Ortaokuldaydım, terzi kalfası olan ağabeyim evimizi geçindiriyordu, askere gidince parasız kaldık, mezarlığın üstünde iki odalı, kutu gibi bir evimiz vardı, çaresiz kalan annem, odalardan birini birkaç aylığına kiraya verdi, ki, biz de aynı evde kiracıydık. Yaz bitimi lunaparkçılar gelir, üç-dört ay kalırlardı. Lunaparkın patronu, Amerikan sirk patronları gibi, enine boyuna yakışıklı, purlu, pahalı elbiseler giyen, şakacı ve sert bir adamdı, artist gibi bir karısı vardı, Meltem abla. Bir de benim yaşlarımda kızları. Evin tuvaletini, mutfagını ortak kullanıyorduk. Bu aile, evin içinde don-külot gezmeyi yadırgamıyordu, ama, annem, namaz kılarken yarı çıplak misafirlerimizin öylece tuvalete geçmelerine bozuluyor, bir şey de diyemiyor, başına büyük bir tülbent çeker, küçük bir çadırın içindeymiş gibi namazını öylece kılardı. Bazen o çadırın içine ben de girer, içeriden annemin dua okuyan yüzünü seyreder, uyurdum.

Meltem abla, evdeyken, temiz yüzlü, yumuşak başlı, kocasına itaatkâr ve bizlere karşı çok cömert, evcil bir kadına benziyordu. Süslenip sokağa çıktığında ise, pahalı aristokrat bir metrese dönüşüyordu. Takıları nişanları gibiydi, pek havalıydı. Parlak simli dekolte elbiseleri boş kafalı her işadamını baştan çıkartacak üniforma değerindeydi. Elbiseleri akla hayale

215

gelmeyecek incelikler örneği idi. Sanki bu elbiseler onu, sokak ortasında aleni oynayan sokak orospuluğundan kurtarıp, şık beyefendilerin kibar yosması haline sokuveriyordu.

Patron kocası ki, gerçek bir derebeyiydi, lunaparkta bir dönme dolabı, uçan sandalyeleri, yanında bir iki tezgâhı vardı, diğer çadırlardan ise komisyon alıyordu. Tüm paralar bir yerde toplanıyor, patron çalışanlara ayrı, çadır-tezgâh sahiplerine ayrı para dağıtıyordu. Büyük patron lunaparkın bu ortak kasasını benim emanetime verdi, nakit işlerini ben görüyor, kasayı ben saklıyorum. Her

akşam büyükçe bir masa etrafına oturuyor, kâğıt ve bozuk paraları sayıp teslim ediyorum, işim yine de bitmezdi. Para sayılan kasa motorsiklet üstüvanesinin tam ortasındaydı, aceleyle boşaltılır, kumara geçilirdi. Motorsiklet üstüvanesi, ki, seyirciler, insanın canını burnuna getiren gösterilerini izledikleri zaman, bunlara paramız helal olsun diye bağırıp öyle çıkardılar. Cesur motorsikletçiler, tahtadan büyük bir silindir dairenin kenarlarında düşmeden son sürat gaza basıp dönüyorlardı. Son gösteride göğüslerinden çıkardıkları Türk bayrağına herkes alkış tutuyordu. Elleriyle bayrağı tuttukları için bayrak gözlerini, yüzlerini kapatıyor, motorsiklet kumandasız kalıyordu. Son gösteriden sonra kumara başlanılır, sabaha kadar dışarıdan pidelerini, kebablarını getirmek benim işim, bir de erketelik yapıyor, giden gelen, polis var mı diye kontrol ediyorum.

Bir akşam mahalleden gelmiş sevdiğim kızı takip ederken, kendimi eğlenceye kaptırdım, kâğıt paraları kayışımın altına sakladım, bozuklukları da gişeye teslim ettim, sevdiğim kızın peşine dönme dolabına, uçan sandalyeye derken, beşyüzlük kâğıt paralarını kaybettiğimi gördüm. Lunaparkta tam bir isyan oldu, kaybettiğime inanmadılar. Enine boyuna, tekme tokatlarla sorguya çekildim, az değil lunaparkın bir gecelik hasılatı, polis çağırıldı, karakolda ifade verildi, işten kovuldum, peşime de adam taktılar, bu çocuk bu parayı saklamıştır, nerede yiyecek, diye. İşsiz kaldım. Kısa bir süre sonra kumar işine takıldım, en ünlüsü maça'dır, bir masa üstünde, maça, karo, sinek, kupa işaretleri daireler içinde, zarların üstünde de aynı

iskambil işaretleri, paranı birine yatırırısın, zarlar da aynıysa düşerse paranın iki katını alırsın. Maça tezgâhı akşam kurulurdu, hem hocalık, hem erketelik yapardım, hoca olmak, patronun adamı gibi çalışmak, müşteri kılığında takılmak. Parola "mis gibi"ydi, "mis gibi" denildiğinde tezgâh toplanır, kaçırdı. Gündüz boştum, langırt masalarının yanında akşama kadar boşta gezerdim, sonunda Şahmeran çadırında, hani filmi de oldu, bir cam akvaryum içinde kafası güzel bir genç kız, vücudu yılan olan bir gösteri. Kaşımı gözümü boyatıp akvaryuma koydular beni, orada adım Kleopatra oldu, o gün bugün adım Kleopatra kaldı. Günde bir lira alıyorum, iki gün çalışabildim, Şahmeran olarak çok para kazanabilirdim, ama tüm mahalle, okuldaki arkadaşlar, gidip görelim diye kabilelerle geliyorlar, gülerken, binbir maskaralık içinde burunlarını akvaryuma dayayıp beni seyrediyorlar...

Annem, patrona, bizim oğlan koca çocuk oldu, utanıyor, Şahmeran olmasın diye rica edince, patronun bana karşı hırsı hâlâ geçmemiş, "Ayşe'nin halkasında çalışsın!" dedi. Ayşe'nin halkası, en kalabalık çadırdı. Tüm Trabzon akşam olunca Ayşe'nin önünde stadyum kapısı gibi birikiyor, laf atmalar, çim-cikler, cinsel şakalar, sürtünmeler, kavgalar, Ayşe hepsini idare ediyordu.

Ayşe, boyalı, pembe yüzlü, güzel kalçalı, dolgun bacaklı, birkaç kadeh atıp çakırkeyif olunca cilveleşen, kabadayı pozlarla, hafifmeşrepliğin kitabını yazan bir lunapark tanrıçası. Cilvelerinde

öyle samimiydi ki, orospuluğundan Tanrı'nın lütfü gibi zevk çıkarıyordu. Hayvani bir şehvetle kalçalarına uzanan onlarca azgın sarhoşun elini saygıdeğer bir utanmazlık, ahlâksızlık dersi verir gibi apışarasma gizlice sokup çıkartıyor, bu büyük, inanılmaz el gösterisiyle, elleri, dilleri, gözleri, küçük bir kitleyi kudurtuyordu. "Vay orospu, neler varmış bu kaltakta" sesleri bazen alkışlarla yükselirken, Ayşe, küçük ve kurnaz bir tüccar gibi, azgınlıktan çatlayacak çirkin, koca suratlı aygırların cüzdanlarını boşaltıyordu. Şehvetten kudurttuğu bir yaşlı adamın cüzdanım aniden kapıp, içinden cici bir yüzük çekip "Kardeşim öldü, mevlüt okutacağım" deyip, pa-

rayı memelerinin arasına sokuştururdu. Gözü dönmüş müşteriler kendi aralarında Ayşe'nin cinsel gösterileri üzerine felsefeler dahi yapardı. "Bu karı var ya, yatakta zevk alırsa para bile almıyormuş" gibi geyiklerle, demir boruyla ayrılmış çadırın ön tezgâhında saatlerce beklerlerdi. Susamazlar, aç kalmazlar, çişleri gelmez, on saate yakın orada durur, yerlerini kimseye kaptırmak istemezler. İşin en ağır yeri de burasıdır. Cüzdanları boşalan bu azgın adamları dağıtmak için, Ayşe, makyajımı tazeleyeyim, deyip arkaya işemeye gider, lunaparktan görevli iki eli sopalı, kalabalığı dağıtıp, tezgâhın önünü açardı.

Tezgâhın gerisinde ise ben varım, halkaları topluyor, sigaraları düzeltiyor, Ayşe'nin alışverişine bakıyorum. Çadırın içinde gidecek yer olmadığı için Ayşe, yanımda donunu indirip ayaklarımın dibinde işer, "Abla, biraz öteye..." desem, "Hasikür ulan..." deyip beni kovacak. Ancak Ayşe'nin tüm hareketlerini tezgâhın önünde izleyen kaba kıllı, kel kafalı adamlar "Ne şanslı çocuk, yahu" diye bana imrenerek bakıyorlar, birbirlerine "Ayşe var ya, bunun yanında işiyor, çocuğa bak yahu, böyle şans olur mu?" diye beni gösteriyorlar.

Bir defasında Ayşe ayaklarımın dibinde işerken, önünde bir gazete parçasından Türk-Yunan savaşı gibi şeyler okudu, başını kaldırıp "Savaş çıkar mı lan Kleopatra..." ("Yunanistan'ı bir saatte alırız Ayşe" demiştim; otuz yıldır bu geyik değişmedi, bir dergiden, bir savaş çıkarsa Suriye'yle ne olur dediler, "Bir saatte alırız" dedim..)

Ayşe'ye bir çimcik atabilmek için fındığının, çayının, dünyanın parasını halkaya yatıranların, cinsel hayallerinde aranılan, kıskanılacak bir adam olmuştum, gece biter, Ayşe üstünü başını kontrol eder, morlukları, çürükleri birer birer bana gösterip galiz küfürler savururdu. Sonra... Çoktan kapanmış dönme dolapçıya giderdik, tüm şehir uyumuş, gecenin üçünde Ayşe'yle dönme dolapta döner dururduk, oradan uçan sandalyelere, patron sırası mı, demeden, Ayşe kolu aşağı çekip çalıştırır, havalarda uçarken, birbirimizin sandalyesini tutup, fırlatır, eğlenirdik.

Bir defasında Ayşe'ye yaptığı işin kötülüğünü söylemeye cesaret ettim, bana, "Bana göre kötü değilse, hiç kimseye kötü değil-

dir" dedi. Bunca zaman kitap okudum, bu lafı çözemedim, o kadar doğru bir laf ki, bir şey diyemiyorum, bir gün sonra çok düşünüp, Ayşe'ye laf yetiştirdim: "Ama Ayşe bana kötü geliyor!" dedim, yine altından kalkamadığım, çözemediğim bir laf etti, "Bana bak Kleopatra, saçını tarayan herkes bu işi yapmak istiyordur" dedi, taranmış saçlarımı gösterdi, utandım.

Burada seks, pis ve kötü değil. Biçimsiz şişko annesinin çadırın gölgeli karanlığına çekilip kuşağında sakladığı keseyi çözüp bağlaması demek, seks, altın dişleri, altın bilezikleri... Arkasını döndüğünde onlarca erkek elinin kalçasına, orasına-bu-rasma yapışması onu ilgilendirmiyor, o, yan çadırdan yükselen arabesk bir şarkıyı çakırkeyif bir zevkle mırıldanıyor. Ancak, parası olanlara kur yapar, elletir, parası olmayanları "Git bacınla yat ulan" diye kovar. Elletme, çimciklettirme fuhuş değilse de bu seks fabrikasının ambalajı gibi bir şey. Dürüst, kendi halinde vatandaşlar buraya Ayşe kimdir, neler oluyor diye seyre gelirler öyle bir dakikalığına, keyifle tövbe çekerler. Seyir uzadıkça ağızlarından salyalar akan sarhoş gibi, artık en galiz hakaretlerle kovulduklarında dahi gitmemek için yakası açık kavgalar yapmaya mecbur kalırlar...

Gecenin bitimine doğru içme faslı gelirdi ve Ayşe'nin patrondan dahi korkusu yoktu, ancak Meltem abla göründü mü, uysal ve şirin bir kedi gibi etrafında dört dönerdi. Ayşe çadırın arkasına çömelir sigarasını yakar, para sayma işini, Arap yüzlü altın dişli annesine bırakır. Yandaki çadırlara keyifli küfürler atar, sert pazulu çarpılmış suratlı çadırcı adamlarla, kodumlu, çıkarttımlı, analı, g.tlü konuşmalar kızıdır, şarabın dibini bulurlardı. Öyle içerdi ki, sakız ağzında, sızardı. İşte benim eve gitme zamanım. Türkiye Sivrisinekleri adında bir kitap okumuştum, sivrisinekler havada uçarken aşk yaparmış, çok etkilendim.

Öğleye doğru geri döndüğümde, yan çadırdaki dün akşamki adamlarla ölümüne bir kavga içinde bulurdum onu, nasıl kavga çıkardı, tezgâhlar yıkılır, demir sopalar havalarda uçar, Ayşe'nin anası paraları savurur, benim prenses kızımın parası var, onu ..kemezsiniz diye, elinde kaya parçaları saldırıya geçerdi. Ülkemizin en meşhur toplu kavgaları lunaparkçılarm kavgası

218

219

ve pazarcıların kavgasıdır, ikisinin de sebebi aynıdır: Çadır kazıkları... Aslında milli savaşlarımızın ana sebebi de bu değil mi, çadırı buraya açtık ama, kazıkların bir ucu Musul'da, bir ucu Bosna'da... Çadır kazıkları sökülür, yeniden sınırlar tayin edilir, bir saat sonra hiçbir şey olmamış gibi

birbirlerine kebab ısmarlar, yine şaraba başlarlar. Yarı sızmış Ayşe'yi eski model bir arabaya koyup bir yerlere giderlerdi...

Sivrisinekler kitabında okumuştum, biz sivrisinekleri duvarda öldürdüğümüzü sanıyoruz, oysa onlar, hayatın mutluluğunu içlerine öyle doldurmuşlar, öyle emmişler ki, tadını sonsuzluğun, derin mutluluk onları kıpırdatamayacak hale getiriyor. Bir nevi altın vuruş duvardaki duruşları. Biz ise hain bir terlikle öldürüp, kurtulduğumuzu sanıyor, pek ahlâklı evimizi tüm kötülüklerden korumuş oluyoruz.

Çadır topraktı, mıntıka temizliği gibi çöpleri toplar, sularım. Eksik sigaraları tamamlar, Ayşe'nin bitmek bilmeyen alışverişini yapmak zamanımın çoğunu alırdı. Çok geçmeden yerden bitme bir yardımcı bulmuştum, çadırın içine kadar girmiş altı-yedi yaşlarında bir çocuk, nereye gitsem peşimden geliyor, ne desem anında yapıyor, önce halkada çalıştırdım, sonra langırt masasında iş verdim, bana minnettarlığı ömürboyu bitmedi, aradan yirmi yıl kadar geçti bakanlarla görmeye başladım onu, bir defasında beni ziyarete geldi, hatırladın mı ağabey neyse hikâyeyi dağıtmayayım, Uğur Çakıcı'yı öldürmüş, sonra da onu öldürmüşler. Evimiz Lunapark'tan görünüyordu, onu sürekli evden bir şey almaya gönderiyordum, bir defasında yorgunluktan, evde sızıp uyumuş, akşama kadar aramak için anonlar yaptık, polisler habere verdik... Mezarlığın üstündeki evimizin arkasında büyük bir sur gibi, dehşet büyüklükte bir kayalık vardı. Evimizin üstüne düştü düşecek, evimizden on-onbeş kat büyük, yüz ton mu, bin ton mu, büyük bir kütle... Karşıdan görüldüğünde ürkütüyor insanı. Kayanın altından sürekli su akıyor. Gelip geçenler, şükür bugün de düşmedi, deyip dualarla geçiyor. Lunaparkçılar sonbahara doğru gider, giderken, kaya düşmezse, gelecek sene de kalırız derlerdi, okullar başlardı, kazandığımız paralarla okul için ayakkabı, ceket, kitap alırdık.

220

Patronun ince, uzun sarışın hanımı Meltem abla, bavullarını toplamış, adamlarına taşıttırıyor... Yanaklarımı sıkıp, gelecek sene fok balığı getiriyoruz, dedi, seni Ayşe'nin yanından alacağım, foku biliyor musun, insana benziyor, gözleri, ağzı, burnu, bıyıkları, insan gibi her şeyi anlıyor, biliyor, dedi... Gözümde foku canlandırdım, insana benzeyen bu hayvanı kış boyu düşünüp, Meltem ablalardan kalan viski şişelerini, annem zeytinyağı, sirke şişesi yapıp, gelecek sezonu beklerdik...

Umduğum gibi çıkmadı, fokun total bir bakıcısı vardı, ne hortum ne de musluk vardı, elimde iki kova, bir mahalle öteden gün boyu durmaksızın su taşıyorum, ölüyorum, fok havuzda oynadıkça sular azalıyor, fok havuzdan çıkıp toprakta süründükçe, total bakıcı suyu kafasından aşağı döküp bitiriyor, patron da gözü gibi koruduğu bu hayvanı izlemek için yanımızdan ayrılmıyordu. Öyle yorulmuştum ki, bir kenarda usulca ağlamaya başladım. Total beni patrona şikâyet etti, patron:

"Hadi lan Ayşe'nin çadırına" diye kovdu. Ertesi gün Meltem abla annemle konuştu, "Hanım teyze, bu oğlunuz çok içli, efendi, yazık olmasın çocuğa..." deyip iş vermek istemediler. Para işinde büyük bir skandalım vardı zaten, annem, "Hiç mi uygun bir yer yok" dedi, artık işsiz kalmıştım. Mecburen bağımsız çalışmaya başladım, sakız işine giriştim. Ayşe her gün beni çağırıyor, çiğnese de çiğnemesse de "Ver ulan Kleopatra surdan on tane sakız" deyip, beş saatte satabileceğim on sakızı birden alıyordu...

Çoğu zaman Ayşe, ne yapıyon lan Kleopatra diye tezgâhın başında beni konuşmaya tutuyor, sağdan-soldan konuşuyorduk, uzaktan, büyük kayayı ve altındaki bizim evi gördü, "tüh tüh" deyip kulağını çekti, demirden boruya üç defa vurdu, "Yazık, orada insanlar nasıl yaşıyor?" dedi, "Patron da orada kalıyor" dedim, "Sizin ev mi orası!" dedi korkarak... Ayşe ne zaman bir şeye üzülse, birine acısa, hemen dilencileri, çocukları çağırır para dağıtırdı. "Orası bizim ev Ayşe" dedim, Ayşe inanmadı, "Kaç tane sakız var ulan kutuda" dedi, saydım, onüç-ondört tane, "Ver ulan hepsini" dedi, bu benim hayatımda yaptığım en büyük ticari alışverişlerin başında gelir!

221

Kayanın her an başımıza düşecek olması, bilincime öyle işlemiş ki, aradan yirmi beş-otuz yıl geçmesine rağmen, yolda, kahvede şimdi düştü, düşecek diye kenara çekilir, kaçırım. Yıllar sonra Trabzon'a gittim, kaya yıllar önce büyük bir gürültüyle düşmüş, koca evi, kola kutusu gibi altına alıp ezmiş. O an Allah'tan evde kimse yokmuş. Yüzmilyon yıl orada duran kaya, biz taşındıktan beş-altı sene sonra düşmüş olduğuna göre, Tanrı, terliğini hesaplıca kullanmış... Kayanın düşmüş halini gördüm, evi ezmekten öte, sivri ucu evi, toprağı delip, yerin dibine saplanmış çivi gibi.

Bir yerlerde, yoksulluk, depresyon, felaket haberleri görüp, küçücük çocukların büyük kayalar altında ezildiklerini görünce, aklıma, bu kaya gelir. Acımam ve üzülmem, öğrendim artık her şeyi, parçalanmış beyinleri duvara yapışmış çocukların, hayat denen şeyin özünü öyle emmişler ki, kıpırdamadan, sessiz bir sonsuz mutluluk içinde, bekliyoruz her gün, kaya, düştü düşecek... Çocukluğumu, yoksulluğumu öyle derin emip duvara yapışmışım ki, kaya düşüyor, kaç deseniz de, ben buradayım... Çadırımın kazıkları işte bu duvarda, benimle aynı yoksul çocukluğu yaşayan yüzbinlerce çocuğun yüreklerinde. Korkum yok kayadan! Başkaları düşünsün, başlarına düşecek kayayı... Bakıyorum etrafıma insanlar şöhret ve para için neler yapıyor? Sanki biz nerede büyüdük? O kayanın altında Ox-ford'dan büyük bir mektep vardı, annemin tülbenti altında orada okudum. Adım Nihat Genç.

Dönülmez Akşam

1953'ün bir mayıs gününe gidelim. Zati Sungur, Sihirbazlar Kralı gösterilerine devam ediyor. Muammer Karaca Tiyatrosu Ciball Karakolu'mı sahnelemekte. En beğenilen türkücü Zehra Bilir. Radyoda yurttan sesler korosunu, ünlü derlemeci Muzaffer Sarısözen idare etmekte ve halk hızla radyo sahibi olmaktadır. Çorum'da 1945'te 657, 51'de 2021. Muğla'da 1945'te 995, 1951'de 3291. Niğde'de 1951'de 1237 radyo vardır. İlham Gencer Ayten Alpman ile evlidir, radyoda dans ve caz müziği programların vazgeçilmez ismidir. Orhan Boran radyoya yeni girmiştir, hafif Batı müziği sunmaktadır. Yaşar Güvenir henüz genç bir yıldızdır. O günün radyo tiyatrolarından bugüne kalan tek isim ise herhalde Zihni Küçümen'dir. Spor programlarının ünlü ismi Eşref Şefik'tir.

Harika çocuk İdil Biret, Fransa'da tam da okulunu bitirirken parmağı dolama olmuş, ülkemiz büyük bir endişeye garkol-muştur.

Sanat müziğinin tartışılmaz klasiği Münir Nureddin seyrek ve klas konserler vermekte, en çok para kazanan sanatçıdır. Fantastik ve yeni genç bir deha ortalığı sallamaktadır: Zeki Müren. Mahmur ve uykulu müzik dünyasında, tahtına çok erken oturdu. Doktor Alâadin Yavaşça, çılgınlıklardan hazzet-

222

223

meyen ama aşk dedikodularından da kurtulamayan adından sözedilen ikinci büyük sanatçıdır.

Müziğin kalesi, hatta sosyal hayatın her şeyi Ankara ve İstanbul radyolarıdır. Sanat müziği, Cumhuriyet'in ilk yıllarında radyoda yasaklanmış, büyük yetenekler ömürlerinin uzun bir dönemini kenarda köşede parasız, pulsuz fukaralık içinde geçirmiştir. Sanat müziği özel koro ve kişilerin evlerinde suni bir hayat yaşadıkdan sonra 40'h yıllarda gerçek bir patlama yapmış, duygusal derinliklerimize karşı konulamayacağı herkes tarafından anlaşılmıştır.

Sanat müziğinden uzak kalan halk, 40'h yıllarda ünlü şarkıcı Abdülvahap ve Gülsüm'ün şarkılı filmlerine koşmuş, bu ilgi üzerine, Selahattin Pınar ve biraz da Saadettin Kaynak sanat müzikli filmlerle büyük hasreti sona erdirmişti.

Dünyaya kapalı küçük ve şirin ülkemizde sanat müziği her-şeyimizdi, 50'den sonra radyoların tek hakimi fasıl ve şarkı programları oldu. Yakın tarih içinde topluca etkisinde yaşadığımız en büyük sanat dalı, kuşkusuz sanat müziğiydi.

Pek güzel bir kadın olan Şükran Özer'i bugün kimse tanımaz. Hatta, uzun boyu, Avrupai güzelliğiyle Mualla Mukadder efsanevi bir sestî, hayranları, küçük büstlerini büfelerine koyuyordu. Bugün nostalji niyetine bilinenler, Hamiyet Yüceses, Perihan Altındağ Sözeri, Safiye Ayla, Müzeyyen Senar'dır.

İstanbul'da Tepebaşı, Ankara'da şimdi Altındağ belediyesi olan Esenpark gazinoları meşhurdu. Gönül Yazar'ın kardeşi Belkıs Öziner de ünlüydü; sonra film müzikleri yaptı. Çok sonra Ulumemeler lakabını alan Nigar Uluerer, o gün de meşhurdu. Ve hepsi birer yıldız: Mediha Demirkıran, Behiye Ak-soy Fahriye Caner, artık iyice yaşlanmış Melahat Pars, Çevriye Ceyhun, Müzehher Güyer, Vecihe Daryal, Nevin Demirdöven, Suzan Güven, Mediha Fidan, Mualla Aracı, Mualla Gökçay Sevim Çağlayan (Adnan Menderes'in metresi), gibi nicesi arasından bugüne kalan tek sanatçı Gönül Yazar'dır.

Tüm bu kadın sanatçılar tarihimiz boyunca ilk defa kişisel servet sahibi olan, sanatlarında öncü, kitlelerce alkışlanmış, şehirden şehire, ülkeden ülkeye tek başlarına koşturup, yeni

224

bir dünyanın kapısını araladılar.

Ürkek, duygusal, aşırı utangaç ve kapalı kadınlarımız bu öncü isimlerle, mahalle arasından şehre iniyorlardı. Mahremiyet kalkıyor, parlak ve gizemli aşklarıyla dilden dile geziyorlardı.

Denilebilir ki, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ölümcül bir kaza geçiren sanat müziğini yeniden gönüllere yerleştiren bu öncü, modern kadınlardır.

Cumhuriyet devrimleri sanat müziğini yasaklamıştı ama, cumhuriyet nimetlerini ilk kullanan bu isimlerdi.

Bu kadın sanatçıların birçoğu Gönül Yazar'ı hoppa ve lakayt bulup dışlamak istemiştir. Aslında sanatçılarımızı "ağırbaşlılar" ve "hoppalar" diye ikiye ayırabiliriz. Gönül Yazar yirmi yaşından sonra makyajla güzelliğini örttü, yine de taş bebek güzelliğiyle kırk yıl hükümdarlık kurdu, ancak, Gönül Yazar'ın 16-20 yaş arası güzelliği tüm rakiplerini kışkıracak düzeydedir. Gönül Yazar'ın henüz 17'sinde kırdığı fındıklar öyle bir hal aldı ki, 50'li yıllarda dedikodu gazetelerinde kendisine nasihat yazıları boldur. Halkın yalnız sesinden tanıdığı, asil ve kilolu şarkıcılarımızın hüküm sürdüğü radyolarda ona yer yoktu. O da şansını gazinolarda ve dedikodu sütunlarında denedi.

(Can Dünder'in Ajda Pekkan ile ilgili bir belgesel yapıp Türk kadınının 60'lı yıllarda sosyal değişimini, pek çirkince ve cilalı övgülerle bu isim etrafında geliştirmesi çok cahilcedir. Yukarıda ismini saydığım kadınların kadınlık ve şıklık durumları bir yana, hiç değilse Gönül Yazar'a uzanabilseydi, çünkü belgeselinden anladığım kadarıyla Can Dünder, "modernlikle" hoppalığı karıştırmış...)

Bu kadınlarımızın çoğunluğu, köşklerini, saraylarını kendi elleriyle inşa etmiş, dönemin büyük işadamlarından daha çok inanılmaz servetler yapmış, ve tabii dillerinden de "Neyleyim köşkü, neyleyim sarayı, içinde gezinen yar olmayınca" şarkısını düşürmemişlerdir...

Evet, sevgili karilerim. Bir zamanlar yüreklerin en harika sarhoşluğu olan sanat müziğimizin dertleri, trafik canavarından beterdir.

225

Önce, "Türk sanat müziği" diyoruz ki, "Türk" kelimesi fazladır, yanlıştır, milli fanatikliğimizin ürünüdür. Şimdi, yoksulluk içinde ölen Tatyos Efendi gibi bir yığın kavgalı ve ateşli yürek sahibi gayrimüslimleri nereye koyacağız? Gayrimüslim sanatçılar, çırılçıplak bir ıstırapla yüzlerce eser inşa ettiler! Bu topraklarda acı çekmenin "Türkçesi" olmaz. Adriyatik'ten Çin Denizi'ne kavramı burada doğrudur, bu acılı kalplerin tutsaklığı, İran, Hindistan, Mısır, Macaristan, Yunanistan gibi geniş bir coğrafyada bir yığın yumuşak hatıra bırakmıştır!

Kanun, ud, tanburdan iç dökercesine tınlayan sesler coğrafyamızda mükemmel bir ruh trajedisi oluşturmuş, karamsar ezgileri bizleri biçimlerken, vahşi ve kudurgan Moğolluktan, sert ve kötü zevklerden, kirpik gibi ince, kederli insanlar olu-verdik. Asırlarca, Musevi, Hıristiyan, Ermeni kiliselerinde dahi bu şarkılar okunmuş, duru yaz rüzgârlarının meltemiyle benzer tutkulu aşkların sakın tabiatlı insanları oluverdik...

Cumhuriyet Türkiye'si hem sanat müziğini yasaklamış hem de başına Türk koymuş. 50li yılların sanatçıları Bağdat'a, Ka-hire'ye, Yunanistan'a konserlere gitmiş, bugün korkunç bir azapla bu fırtınanın duygulu patlamaları sona ermiş, yerine, İbrahim Tatlıses ve Tarkan gibiler aynı coğrafyada beğeni toplamaya çalışıyor.

İkinci dert, onbinlerce eserin notaya alınmamış olduğu için kaybolmuş olması. Sadettin Arel-Suphi Ezgi gibi birçok ünlü bestekâr hayatlarını bu eserleri notalamak, derlemek üzerine kurmuştur. Ancak, modern çağın hayat ısısına uymayan bir "kan" var burada. Eski büyük sanatkârlar eserlerini tanımadıkları, dostları, talebeleri olmayan insanlara vermezlerdi. Gizli tutarlardı. Eserlerinin çalınacaklarına, kötü kullanılacaklarına inanırlardı, kıskanırlardı eserlerini, değiştirilip, başka türlü okunacaklarına, piyasa adamlarınca katledileceklerine inanırlardı. En değerli sandık insan hafızası ve kalbiydi. Dedikleri doğru çıktı. Sanat müziği notadan öğrenilen müzik değil, meşk, yani ustanın dizi dibinde öğrenilen bir müziktir. Notaya dökmek, onu yurdundan, (yani kalpten) kovmak gibi bir şey oldu.

226

Bir eseri taşıyacak sevgili talebeleri yoksa, bırakın o eseri kaybolup gitsin, çünkü başkaları o eseri "yemek" ve "para" olarak görür, bugün öyle de oldu.

Üçüncü dert, konservatuvar eğitimi; konservatuvar eğitimine kurtarıcı gibi bakıldıysa da, en hüznü kalplerle yıkanmış binlerce beste, "etik" dersinden habersiz, yüzlerce zıpır çocuğun teknik oyuncağı haline gelmiştir. Ve hatta, bir milletin en mutlu en acılı insanların elinden çıkmış eserleri, herkesin okuyamayacağı, bir "etik" yasa koyulması şarttır!

Sanat müziğinin kapalı perdeler ardında öldürüldüğü bugünlerde, eserlerini bir gül gibi kıskanan o günün büyük bestekârlarına saygı duyalım ve notaya geçirmek istememelerinin cahilce değil, bilgece bir tavır olduğunu artık anlayalım...

Konservatuvar eğitimi ve nota, hazır kalıplar elinde bir eserin herkes tarafından aynı şekilde, aynı tarz ve tavırda söylenmesini ortaya çıkarmış, bestelerin kabarık, coşkun, sarhoş edici gücünü yok etmiş, bir dokunmayla bu hassas kelebekler kalplerden kalplere gezintilerine son vermiştir.

Bir başka dert, Hacı Arif Beyle başlar, bahar yumuşaklığıyla ruhlara şifa bu ses, gerçek bir dehaydı aynı zamanda. Zaten tüm belalar dehalardan gelir. Akşam aklına gelen şarkıyı, sabah okuyordu. İşte bu alışılmadık "pop" bir durumdu. Bir şarkı, üstünden mevsimler geçmeden, o an, birden, seyirci karşısına çıkabilir miydi? Hatta "seyirci" var mıydı? Alkış, beğeni tuhaf duygulardı. Galata ve Yenikapı seyirciye değil, huşu ve vecd içinde toplu bir ruhsal hayranlığın yüreğinde okunuyordu.

(Müziğimiz ikiye ayrılır, dinî müzik, dindışı (ladini) müzik. Dinî müziğin meşk edildiği yerler Yenikapı ve Galata mevlevi-haneleri, meşhurdu. Dindışı müziğin kalesi ise saraydı. Enderun (saray içi demektir) mekteplerinde okutulur, talebeler yetiştirilirdi, işte bu talebelerden Çeşmi Dilber arkadaşlarıyla iddiaya girmiş, bu hocayı baştan çıkartırım diye, çıkarttı, dehamızın hayatını mahvetti...)

Hacı Arif, saraydan kovulmuştu ama, "Olmaz İlaç" gibi şarkıları, fazlasıyla ağır ve dar ve bağımlı yürekleri yakıp tutuşturuyordu. Hacı Arif sonra gelen Lemi Atlı, sonra gelen Münir Nu-

227

reddin ve onlarcasmm aşk dedikoduları bitmez, paparazzi vaziyetleri bugünden hiç de eksik değildir. Hayranlarının iç dünyalarının dedikodularla istila edilmesi, destansı şahsiyetleri allak bullak etmiştir.

Üçüncü bir dert, eserler ihsan karşılığı, para karşılığı yapılmaya başlandı. Sanat müziği yalı-konak piyasasında zenginler mutfağında şarlatanlaşıyordu. Sözlü eserlerin ruhunda zaten bir "sürtüklük" vardı, burada bir kavram daha ortaya çıktı: Piyasa müziği. Sanat Müziği, incesaz takımı denilen tam teşekkül, kabasaz denilen bir cümbüş, ud ve darbukadan ibaret, in-cesaz-kabasaz diye de ikiye

ayırabiliriz. Kabasaz takımının bu hayta üçlüsü, kahvelere, gazinolara Sulukule'ye bugünkü Kumkapı'ya giriyor, incesaz takımının tüm klasını harcayıp, maymunlaştırıyor. Öyle ki, kabasaz takımından bambaşka bir müzik türü çıktı ortaya, bırakın Adnan Şensesler'i, Zeki Müren gibi sanat kimliğinin yüksek, azgın ateşinin ruhunda yanan eşsiz sesler dahi, son yıllarda öyle sünepe şarkı sözleri yazdılar ki, hafiflik ve bayağılık yuhalanacak aşağılıktadır. x

Çünkü en büyük dert, Hacı Arif Bey'le moda olan "şarkı formundaydı"? O güne kadar, Itri ve Dede Efendi'nin, kâr semai eserleri revaçta iken, Hacı Arif Bey'le bugün şarkı dediğimiz, içinde sözler olan şarkı formu moda oldu, bugüne kadar saltanatını sürdürdü. Bugün kitlelerin tanıdığı sanat müziği budur.

Şimdi, sanat müziğinin o büyük sözsüz kâr ve semailerini yedi kat yalnızlık içindedir. Onların bodrumdaki acıklı hallerine bakan hiçbir yayıncı yoktur.

Bir başka dert, baskılar, kurallar, yönetimle ilgilidir, yani, devletin sanat müziğini ele geçirmesiyle.. Cumhuriyet dönemini iyi anlayabilmemiz için, iki sembol ismi misal olarak verip, tartışabiliriz. Biri, Tanburi Cemil'in oğlu Mesud Cemil, ki, tek otoriteydi, o da başlarda, müziğimizin eskimiş olduğunu, söyleyip sanatseverleri üzdü, ama müziğimizin radyolarda saltanat sürmesine büyük emekler sarfetti. İkincisi asla Mesud Cemil olamayacak Nevzat Atlı'dır, ki arkasında tarihçi Yılmaz Öztuna vardır. Müziği sağcı partilerin siyasetine sokup, TRT ve bakanlıklarda müziğini kurumsallaştırdı. TV'de izlediğimiz

Nevzat Atlı konserleri müzikseverler tarafından "kilise korosu" ilan edildi. Çünkü Atlı, korodan ritm sazı çıkartmış, halkı ekran başında onyıllar boyu uyutmayı başarmıştır. Müziğimizin ölmesinde baş cellat Nevzat Atlı'dır.

Bir başka dert, sanat müziğinin erkeği kadmsılaştırdığı, mesela Bülent Ecevit dahi, sanat müziğinin insanı kadmlaştırdığı-nı ilan etti...

Bir başka dert, cumhuriyet alfabetisiyle kaybolan Osmanlıca harflerin aym-gayın gibi, gırtlak güzelliği ve derinliğinin kaybolup, tüm seslerin ağız boşluğundan çıkması Zekai Tunca gibi bir sürü fiyonklu, zeytinyağ seslerin ortaya çıkması...

Buna bir de imaj sorunu eklendi, erkek şarkıcılarımız çirkin, kart pezevenk kılıklı bulununca, TRT, Sami Aksu gibi yumurta suratlı, Yıldırım Bekçi gibi begonya gözlü güya yakışıklı tipleri piyasaya sürüp, onlarca yıl şans verdi, İspanya'da erkek şarkıcıları küçükken hadım edip, kadınsı ses ararlarmış, bizim de kadınsı seslerimiz bir türlü moda olamadı.

Ancak, çok bozuk bir "gay" pazarı türedi ki, şimdi müzik dünyamızda böyle tiksinti uyandıran bir kabile kol geziyor.

Bir başka dert, makam aralıklarının tüm koordinatlarının denenmiş, doldurulmuş, yani müziğin "tamamlanmış", yani "ihtiyarlamış" olduğu iddiası.

Bir başka dert, şarkı sözlerinin gülünçlükten öte bozukluklar taşıması. Ruhu hiçbir sevgiyle zorlanmamış, kendini şarkı sözü yazarı sanan bir sürü fırlama işportacı herif, geçtiğimiz otuz yıl içinde akıllarına gelen her şeyi kağıda döküp, milyarlar ve şöhretler kazandı.

Testere suratlı bu adamların elinde sanat müziği korkunç saldırıya uğramış, bozukluğun ve aptallığın dibini bulmuşlardır.

Akşam oldu, akşam oluyor, akşam olacak, hüznün geldi, hüznün gidiyor, cümleleriyle dolu onbinlerce şarkı, fare sürüleri gibi ruhları istila edip çürütüyor.

Sanat müziğinin diğer büyük derdi "melankoliyle" ilgilidir. Abdülhak Hamid'in "Her yer karanlık" Makber şarkısı yüzyıldır zirvede, bir de peşinden "Hastayım yaşıyorum" şarkısı onlarca yıl zirvede.. Abdülhak Hamid, Makber'i, Hindistan'dan getirirken

228

229

gemide ölmekte olan karısının başında yazmıştır, yolculuk aylarca sürmüş ve bu ürpertici karanlık sahneler ruhumuzu demir halkasıyla esir aldı. Zaten muhafazakâr melankolinin, mezarla, kabirle, türbeyle, ah öldüm, geberdim nidalarıyla bitmeyen bir derdi vardır... Bu bir "karanlıklar coşkusu mu?", yoksa, ruhun tanrısal neşesine indirilen barbar bir balta mı? Tartışmak lâzım. Ancak, Abdülhak Hamit, bizi burada karanlıklar içinde bırakırken, kendisi Londra sefirliğinde, tiyatro localarında 15'lik İngiliz kızlarla haşna-fişnalardan geri kalmamıştır.

Şarkılarımızın bir diğer yarısı da, yüzyıldır bu ülke sanki hiç savaş görmemiş, darbeler görmemiş, yoksulluklar yaşamamış gibi Lale Devri'nden kalmadır, soyut güzellik merakı artık sapık ve vampir bir psikopatlık düzeyindedir, Divan şiirinden kalma, lale, sümbül, akasya, gül, çemen türü bitkilerle, garip sübyancı bir sevda, artık kart pezevenk tadı veriyor.

Şarkı sözlerimizden aşk, karanlık, ay, akşam, gece, dert gibi yirmiye yakın kelimeyi çıkartsak, geriye bir şey kalmaz, şişirme kelimeler şarkılarımızı istila etmiştir, büyük coşkulu ırmağımıza şehrin tüm kanalizasyonları karışmıştır, artık ayıklamak da imkânsızdır. Dama oynayabilecek kadar becerisi olmayan insanlar ortalıkta "büyük bestekâr" diye geziniyor! Ve artık herkes sanat müziğine "Bize kafayı buldursun" diye bakıyor. Bir yemekhane kedisi Sibel Can bile bu müziğin asso-listi

oluyor! Bugün şarkıcılarımız o kadar ince şarkılar söyledikleri halde, o küstah, ev kabadayısı suratları değişmiyor, çünkü hepsi kırk haramiler, şarkılarını repertuvardan geçirmek, ya da satmak için her türlü dalkavukluğu meslek edindiler! Yetmiş yıl önce, kantoların sözleri dahi hafif bulunur, aşağılanırken, o kanto sözleri dahi bugün mucizevi güzellikte değerlendiriliyor.

Yanaklarıyla ciğer yemiş hovarda ruhlu bir sürü fraklı adam, TRT'yi istila etmiştir. Korodaki zebani kadınlar, gestapo şefi suratlarıyla onyıllar boyu bize şarkılar söylediler.

Bir başka dert ki, aşağılık kompleksimizin artık sicili olmuştur, çağımız artık çokslesli çağymış... Sanat müziği nağme müziğidir, melodik yapıdadır, tek çizgiyi takip eder, çokslesli mü-

zik, aynı çizgide birden çok ses, yani orkestrasyon yani seslerin ahengi, yani armonik yapıdadır. Çoksazh müziği çokslesli diye anlayan Yıldırım Gürses gibi ucubeler bile devletin ağzıyla konuştu. 50 yıldır ekranlarda bir sürü adam, önemli, çok önemli iş yapıyormuş gibi bu muhabbeti uzattıkça, uzattı.

Ve hepsinden daha büyük dert ki, yüz tane roman çıkar, ko-rodakiler, piyasadakileri sevmez, torpilli solistler sevilmez, dışarıda kalanlar torpillilere gıcıktır, lanet okur... Müzikten anlayan tafralar içine bir diğer kısım, azizim ben Bekir Sıtkı Sezgin, ya da Çinuçen Tanrıkorur'u, ya da Serap Mutlu Akbulut'u seviyorum diyerek cilasası bozuk bir klasla kasıntılı konuşmalarına doymak bilmezler.

Hem devlet hem MHP faşist olabilmek için yıllarca didinmiş, ancak kurumsal zekâları olmadığı için paldır küldür karga tulumba bir faşizm uygulamışlardır. Maalesef ülkemizde en sert faşist yapı sanat müziğinin yönetiminde ve ruhlarımız bu ges-tapolarm elindedir. Hayattan ve ince hüznü şarkılardan sö-zetmek bu halka, bu kadar ağır bir maliyete mal olmamalıydı.

230

231

Köylüler Piyadeler

İsmet İnönü, Recep Peker, Refik Saydam, Şükrü Saraçoğlu, Şemsettin Günaltay vs. Tek Parti Döneminin başbakanlarıdır, sağcı-solcu tüm tarihçiler, yakın tarihin en görkemli sansürcüleri olduğu fikrinde ittifak halindedir.

Üniversitelerde İnkılap dersleri "meddah geleneğiyle" anlatıldığı için tüm gençler Mustafa Kemal'in en yakınındaki ismin İsmet İnönü olduğunu sanır, 1924-25 yılına kadar Mustafa Kemal'in en yakınında, Ali Fuat Cebesoy Rauf Orbay Refet Paşa, Fevzi Çakmak, Kazım Karabekir, sonra İsmet İnönü, ardından Adnan Adı var, Halide Edip, Fethi Okyar sayılabilir.

Yüzyılımızın en soğuk günü, 1924-25'te Mustafa Kemal'in canyoldaşı arkadaşlarıyla, saltanatın kaldırılması ve satır gibi sert devrim kararlarına başladığı gündür. Sakarya Savaşı'ndan sonra Fevzi Çakmak'a mareşallik unvanı verilmiştir. Kazım Karabekir doğu cephelerinin masalsi kahramanıdır, Rauf Orbay tarihimizin en kara günü Balkan bozgunundan sonra Ha-midiye savaş gemisiyle Akdeniz'i birbirine katmış efsanevi bir kahramandır, Ali Fuat Cebesoy, Mustafa Kemal'den sonra handiye İstiklal Savaşının her şeyidir...

istiklal savaşının mermer sütunları işte bu soylu, gururlu inanılmaz adamlardı. Onlara gıpta edelim, Batı'nın en azgın si-

232

yasetlerinden, tarihin o güne kadar gördüğü en büyük yangın ve talanından bu toprak parçasını, uykusunda gülen bebeğin saflığıyla kurtardılar! Hiç kuşkunuz olmasın eşi bir daha gelmemiş eşsiz kahramanlardı, ardlarından birkaç kuru hatırat dışında, ne bir roman, tiyatro, sinema, ya da nerede doğup öldüklerine dair kuru bilgiler dahi anlatılmaz.

Bu peri masalının kötü kalpli kraliçesi yoktur, Mustafa Kemal'in, cephe, silah, dava arkadaşı, hepsinden öte teklifsiz bir samimiyetle dertleşip yangından yangına koştuğu arkadaşlarıyla yollarının ayrılması, cumhuriyet tarihinin en trajik anıdır.

Yetmiş yıldır öfkeden kudurmamızın sebebi budur!

Tek parti döneminde bu büyük kahramanların konuşmaları yasaklanmış, hatıratlarına sansür koyulmuş, sürülmüş... O günlerin tarihçileri, canyoldaşlarının yollarının ayrılmasında bir kötü kalpli kraliçe bulurlar: İsmet İnönü!

Her neyse ortada bir ahlâksızlık yok, büyük kahramanlarının gururları, buzul parçaları gibi çarpıştı, haklı olanlar "tacı" bırakıp gittiler! 25 yıl sonra Celal Bayar, Adnan Menderes işte bu bastırılmış, sürülmüş büyük kahramanların efsanevi gücüyle iktidara geldiler!

Bu toprakların hakiki sahipleri kuvacılar ise, işte kuvacılar Mustafa Kemal dışında bırakıp gittiler, ya da, üvey çocuk kimdi, İsmet İnönü'nün tek partisi mi, yoksa tacı bırakıp gidenler mi?

Demokrat Parti'yle 'Demokrasi' gömleği giyen kahramanların hem huyu değişmişti, hem görünüşleri, asla bu kahramanların partisi değildi, ama büyük mirası bozuk para gibi harcadılar, Amerikancı, liberal bir siyaset, ve radikal İslâm'ı köpür

tüp şımartan bir zihniyet. DP şemsiyesi altında kimler yoktu, bu kahraman ittihatçıları asla sevmeyen Necip Fazıl'dan, Necip Fazıl'ın masonlukla suçladığı, DP'nin propagandist liberal Amerikancı yazarı Ahmet Emin Yalman'a kadar... j

Saraçoğlu döneminde basına, Allah'tan ve ahlâktan bahsetmek yasaktır diye de okunabilen yasaklar vardı. DP bu tavra karşıydı ama, yasaklar aklını biraz daha oynattı, soylu demok-rasi kahramanımız deliriyordu...

1936'h yıllarda Ulus gazetesi M. Akif'in yazdığı İstiklal Marşı fazlasıyla dinî ağırlık taşıyor, lâik rejime zarar veriyor, deyip marş ısmarladı. Necip Fazıl, Falih Rıfkı kanalıyla kendisine de yazması söylendiği, hayatını anlattığı kitabında o günlerde paraya olan ihtiyacından Büyük Doğu Marşını yazdığını anlatıyor.

Bugün Müslümanların lâik düzenle tek kontak noktası olarak gördüğü İstiklal Marşı'na karşı yeni marşı yine bir İslamcı yazar yazmıştı... Büyük Doğu ismi ilk defa bu şiirde ortaya çıktı...

Hem Necip Fazıl hem Büyük Doğu ismi 50'li yılları kasıp kavuruyordu, bugün dahi o günün Büyük Doğu dergisi efsane bir isimdir, büyük bir kutsal hareket başlamıştı, Necip Fazıl'm şiiriyle: Surda bir gedik açtık, mukaddes mi mukaddes, ey kahpe rüzgâr artık nerden esersen es!..

Necip Fazıl'm Menderes'le para ilişkileri Yassıada duruşmalarına kadar sarkar, bu yadsınacak bir şey değildir, Türk siyaset tarihinde o güne kadar ve hatta bugüne kadar iktidardan dergi, gazete için para almak "siyasi bir gelenektir".

Necip Fazıl, muhafazakâr, Amerikancı, liberal çizgi izleyip Demokrat Parti'yi yönlendirmeye çalışan Ahmet Emin Yalman'a masonluk suçlamasıyla saldırır, sonunda Malatya'da Ahmet Emin, bir Büyük Doğu sempatizanı, Hüseyin Üzmez'in kurşunlarına hedef olur! x

O günlerde basında en çok tartışılan 'irtica' hareketi, bugünün samimi tarikatçıları tarafından dahi 'bağnaz' bulunan Ti-canilerdi...

İktidar herkesi kötü yapar, ölüm herkesi kutsallaştırır, bu gerçekten böyle midir, hızla atlayalım 70'li yıllara. Adalet Partisi, Menderes'in devamıdır, aynen Amerikancı, liberal, muhafazakâr çizgiyi sürdürür, aynen tarikatların desteğini alır, hatta, 70'li yılların Tercüman gazetesi, aynen Ahmet Emin Yalman'm Amerikancı liberal çizgisini sürdürür. Bugün bu çizgiyi devam ettiren, Mehmet Barlas ve Nazlı İhçak'tır, Mehmet Barlas'm Ahmet Emin'le ikinci benzerliği, ikisi de Türk basınında en çok seyahat eden yazarlardır.

Kör öldü, badem gözlü mü oldu, 70'li yılların Tercüman gazetesi, Menderes'in asılması üzerine yepyeni bir demokrasi öy-

234

küsü inşa etti, asılma olayım, binlerce ayrıntısıyla dramatize ederek yepyeni bir demokrasi geleneği uydurdu!

Bu gelenek, Menderes ve neredeyse onunla özdeş, mazlumların demokrasisiydi. Ciğer parçalayıcı öyküler öyle bir hal aldı ki, 32. Gün programında belgeseli anlatıldığında, halkımız gece yarısı pijamalarıyla Menderes'in anıt mezarına koştu...

60 ihtilalinden sonra merkez sağ partiler artık, Rauf Orbay Cebesoy, Fevzi Çakmak, Karabekir Paşa'dan hiç mi hiç bahsetmez oldular, varsa yoksa: MENDERES!..

Karşılarına düşman olarak aldıkları güç ise, Tek Parti Döneminin devrim bekçisi Silahlı Kuvvetler! Böylelikle parlamentonun merkezine iki siyasal kanat yerleşti: Birincisi gücünü Atatürk ve devrimlerinden alan lâik, kemalist sosyal demokrasi, diğeri, gücünü demokrasi kahramanı Menderes'ten alan, Amerikancı, liberal, muhafazakâr görüş!

Alım yıldızlarla tarih ne eşsiz yaratıktır, işte son yirmi yılımda Menderes geleneğinin bakanları, Silahlı Kuvvetler'in en hoşnut kaldığı savunma bakanları oldular, bugüne değin... Son kırk yılımda bu ülkede en değerli mal nedir dersiniz, Menderes geleneğiyle siyaset yapmak derim. Her neyse, Menderes geleneği merkezde erirken, merkeze doğru cehennemden çıkmış radikal İslâmi bir parti harekete geçti, en büyük parti oldu.

Cehennemden çıkmış çılgın Müslümanların partisi Refah'm da Menderes'e benzeyen yanları vardı, arkasına köylüleri, varoşları ve tarikatları almıştı..

Ah uğursuz sermaye, ne çabuk bozdu tarikatları. Hüseyin Hilmi Işık'ın talebesi, başta Enver Ören, Atatürk düşmanlığından, bugün devrimlerin bekçisi, lâik-muhafazakâr bir hal aldı, hatta, Silahlı Kuvvetler saati yayımlayıp, İslamcı televizyonlar içinde avangard programlar yaptılar: Avangardlıkları: Seda Sayan gibi şarkıcıları, bir sürü masonik, dinsiz, liberal tipleri televizyona çıkartmaktı.

Sermayenin vatanı yoktur ve paranın ideolojisi tektir: Üniversite yıllarımda süpürgesi dahi olmayan Kur'an kursları he-

235

lalarında deccal Atatürk diye bağırان onlarca genç, bugün orada, büyük holdinglerde nasıl, huy, karakter değiştirip, konuşma, üslup olarak bambaşka bir hayatları oldu. Tek kusurları: Bir zamanlar

radikal Müslümandılar. Uzun bir konuşma yaparsınız, Müslümanlıklarından dahi utanır gibi olurlar.

Ah uğursuz insanoğlu, tek kusurun ahlâk!

Radikal islamcı vakıflar, tarikatlar, dün mason dedikleri, Amerikancı liberal dedikleri tezlerle yirmi yıl gibi kısa bir zamanda kucaklaşıp asırların hasretini giderdiler. Bir Fethullah Hoca geç kaldı. 80'li yıllarda cunta tarafından aranılıyordu. Özal'm köşe dönücü, tarihimizin en büyük talanı kredi treninin son kompartımanına yetişti. Kısa zamanda televizyon kurdu, cemaatini dünyaya açmaya çalıştı, o da Silahlı Kuvvetler saati yapacaktı ki, Atatürk'e bağlılıklarını çok önceden söyleyecekti ki, cinsel istekleri bir türlü bitmeyen çapkın iktidarın kucağına düştü, tek suçu: Geç kalmak!

Attila İlhan, Tanzimat'tan günümüze tüm muhalefet hareketlerinin irticayı kullandığını söyler, bu görünüşte doğru, bilgi olarak tümüyle yanlıştır.

Su katılmamış bir komediye dönüşen iktidar-irtica düzüş-mesi, yani Islâmi hareket köylü ideolojisidir. Yazarları, çizerleri, tarihi, kitlesi köylüydü. Bin yıllık tarihi içinde, Baba İshak Ayaklanması, Pir Sultan, Şahkulu, Celaliler, Kabakçı, Patrona Halil ve Meşrutiyet'te Derviş Vahdet! ve Cumhuriyetin ilk yıllarında Şeyh Sait isyanı, hatta eşkıya, efe hareketleri hepsi köylü ayaklanmalarıdır. Demokrat Parti'nin kitlesi de köylüydü, Refah'm kitlesi de köylüydü. Hatta PKK hareketi de köylü bir hareketti, Urfa, Siirt, Mardin, Antep, Maraş, Malatya, Elazığ gibi şehir geleneğinden gelen yerlerde hiç tutunamamıştır.

İrtica köylü hareketidir, şehirden irtica hareketi çıkmaz, ancak şehri basarlar. Artık köyden şehre göç zayıflıyor, nüfus artışı duruyor ve tarikat sermayesi büyük holdinglere göz koymuştur, kitleler Hak-İş gibi kurumlarda modernleşiyor.

Tarikatçı sermaye, oligarşinin son halkasıdır, beş-on yıla kalmaz bütünüyle kenetlenirler, Menderes ve Adalet Partisi'nin

236

sonradan görme zenginleriyle nasıl kenetlendiyseler, TGRTnin Amerikancı, liberal, muhafazakâr holdinglerle memleket, vatan ve görev duygusunu bahane ederek bütünleştikleri gibi.

Vatan haini bile olamayacak sahtekâr sol yazarlar boşuna orduya yalvarıp durmasın, sermayeye olan düşkünlük akıllara sığmaz bir açgözlülükle tarihin her noktasında iktidarla ahbap çavuş olmuştur, olacaktır. Muhtıra, darbeler, onlar için düzüş-cekleri yataktan önce söylenmiş tatlı, nazlı aşk sözcükleridir!

Ah iktidar ne büyük yağmanın şölenisin sen, her dini, her ırkı, her insanı baştan çıkartan!

Tanzimat'tan günümüze yenilikçi hareketler ise, Genç Osmanlılar, İttihatçılar, Kuvayı Milliye, Türkçü hareket, "şehirli" hareketlerdir. Hatta Türkçü hareket, doğuşu, gelişmesi, anlaşılması durumuyla halkçı bir hareket olarak tarih sahnesine çıkmıştır. Padişahın kulu, Osmanlı'nın tebaası gitmiş, Türkçü hareketle insanımız, bireysel bir milli kimlik tadını marşlara, şiirlere yerleştirmiş, padişahın mülküne karşı, Namık Kemal'den beri "vatan" kavramını yüceltmiş, hatta Halka Doğru dergileri çıkarmış, hatta köyü kalkındırmak, köye aydınlar göndermek hareketlerini örgütlemiştir.

Türkçü hareketin Meşrutiyet'i inşa eden ittihatçıları, Cumhuriyeti kuran Kuvacıların büyük siyasal fırtınasının tüm yazar, şair, önderleri şehirli insanlardı. Avrupalı giyim tarzları, Batılı kitaplar okuması, modernizmi benimsemesi ve buna rağmen, kendi topraklarına derin bir bağlılık, tarihlerine derin bir düşkünlük göstermişlerdir.

Tevfik Fikret, Namık Kemal, Halid Ziya, Enver-Talât-Cemal Paşalar, Süleyman Nazif, Yakup Kadri, Refik Halid, Rauf Or-bay Ali Fuat, aklınıza kimin adı gelirse, nicesi, yabancı dilden çeviri yapacak, hatta üç-dört dil bilen, modern eğitim veren okullarda okumuşlardır!

İttihatçı ve Kuvacı kadroların hepsi irticamn kaba gürültüsünün karşısına geçmiştir.

Bir savaştır gidiyor işte, bir tarafta köylüler, diğer tarafta şehirliler. Biz buna yüz yıldır, bir akıl hastası gibi lâik-şeriat di-

237

yoruz, birçok solcu yazar dahi şöyle bir düşünüp yenilikçilerin yanında yer alıyor, huysuz ve dalkavuk yazarlarımız zirdeli bir korkak olarak irticaya karşı amansız kavga veriyor.

Tarihi canı istediği gibi kimse değiştiremez, hiç kimse hoş vakit geçirmek için siyaset yapamaz, hiç kimse modernizmden korkup, darbenin, muhtıranın tarafına geçip yüzyıllardır köylüleri kırbaçlayıp, köylülerden kendine "kurban" yapamaz..

Aydın, modern çağların şehre kutsal armağanlarıdır, görevi, şehri, ırk, cins, mezhep, düşünmeden köylüyle, işçiyle bölüşmektir, görevi, karşısında hangi güç olursa olsun, milli geliri, insan haklarını, sosyal hakları, eşitçe savunmaktır!

Ancak köylüden piyade en zor meslektir! Tarihte ve bugün dünya askerî eğitim sistemleri, köylü bir çocuktan nasıl piyade yapılır düsturu üzerine kuruludur. Emir ve komutlar çok basit ve tekrar üzerine kuruludur, bu yüzden şehirli çocukların askerlikleri işkenceli, sıkıntılı, köylü çocukların askerlikleri ise eğlenceli ve maceralı geçer.

Başlangıcında Türkçü hareket halkçı bir hareketti, bu basit, emir komuta, slogan devrimleriyle irticadan "vatandaş" yapmaya çalıştı, olmadı, çünkü, Türkçülük halkçı bir hareket olarak yoluna devam edebilseydi, modern, kentli, uygar, bölüşen bir tavırla, şehre inmiş köylüleri sisteme katabilirdi.

Yapamazdı, çünkü kendisi köylüydü. Yüzyıllardır ölkemizde yepyeni bir köylü hareketi direniyor, şehirde! Bu "yeni köylölüğün temsilcileri bir tarafta DYP, ANAP gibi partilere yuvalanmış köşe dönücü müteahhit, vergi kaçırın işadamları, rüşvetle oynayıp, kendi menfaatlerine şehirleşmek aykırı geldiği için kentli olmamakta direniyorlar. İşte medyası, şehirleş-memek için direniyor, çünkü yağlanıyor...

Köylü kalmak medyanın da DYP'nin de işine geliyor, çünkü büyük lalanı ancak böyle gerçekleştirebiliyorlar. Yeni köylü hareketin diğerk kanadı, güya opera dinleyip, güya çağdaş gibi laflar edip, TRT 2'de Akşama Doğru programcısı Seynan Levent zekâsıyla topluma kendince yön vermeye çalışan manyak bir sosyal demokratlık...

Başka bir ayrımla, Refah'm kitlesini acemi köylüler, ANAP,
238

DYP, CHP'nin kitlesini ise profesyonel köylüler oluşturuyor.

Solcular, sağcılar, Fenerbahçeliler, beni dinleyin! Acemi köylü çocuklardan bir hötle, bir komutla piyade yaparsınız. |i
Ama profesyonelleşmiş, yalakalaşmış, şehri yuva yapmış, par- ,
lamentoda palazlanmış, müteahhitlerden, ruhu bozuk sanatçı- 1
lardan asla vatandaş yapamazsınız. |,
Dünün Demokrat Partilileri de bugünün Fethullahçılarını gibi |lj
helalarında bir çalı süpürge yokken, hepsi Atatürk'e deccal di
yordu, bugün milyar dolarları var, hepsi kul-köle olmuşlardır. |,
70 yıllık krallığımızın ürpertici iktidarının son günlerindeyiz, '
mesela, on yıl sonra, krallığımızın karnını doyurmak için ne- .
reden irtica bulup kapısına atacağız, 12 Eylül'de solcularını ver- i|,
dik, sonra Kürtler'i verdik, sonra irticayı verdik, doymak bil- <
mez bu krallığı gelecekte doyurmak için köylerde İrtica' çift- 0
İlkleri kurmamız gerekecek!

Kardeşlerim, bir de acemi yazarlar, profesyonel yazarlar vardır. Profesyoneller; güzel kravat takıp, cici dergilerde yazıp, patronlarından ödöl alıp kendilerini "modern" sayar, köylülerini kırbaçlayıp, köylülerin karşısında askeri imdada çağırıp mutlu olur, modası gelir Kürtçü olurlar, modası gelir Türkçü olurlar, modası gelir Fethullahçı olurlar; modası gelir 68'li olurlar, modası gelir puşt, ibne olurlar, genize kaçmış sümükten devrimci olurlar...

Benim gibiler acemi yazarlardan olur; Spartaküs'ten beri bildiğini okurlar, tarih onları nasıl doğurmuşsa öyledirler, profesyonel yazarlar gibi toplumsal ve siyasal güçleri kontrol edip sırtını

dayayacakları sıcak minder bilmezler, çünkü şehirlidirler, çünkü, şehrin insanı, modern çağın en yalnız yarattığıdır, onun zincirinde tek bir halka vardır; çırılçıplak kendisi...

Dün saraya bağlı dalkavuklar, bugün muhtıralara bağlı züppeler! Benimle konuşmak isterseniz, ayakkabılarımızdaki cıvık çamurları paspasa sileceksiniz, soyтары külahlarınızı komutanlarla aynı vestiyere asıp, öyle içeri gireceksiniz ve geçirirken ağzınızı kibarca elinizle kapatacaksınız!..

239

Deliler Matinesi

Sokağın başında taranmış uzun dalgalı saçlarıyla iri iki göz önümden kaçıverdi, sıcacık bir rüzgâr gibi işledi içime. Nedir, kimdir? Nereye gidiyor? Derin bir yaprak kokusu ruhumu istila etti. Peşinden gidemem çaresizliğimi... artık ezberlediğim bir efendilikle yoluma devam ettim.

Elin kızından bana ne? En güzel yerinden kopan bir keman teli gibi çarpılmış olmak. Bu bana yeter. İncir tadında bir hayal yaşamak soylu bir duygu değil mi? Bu kadarı yetmez mi?

Ardında bıraktığı esrarlı ışıklar için hiç tanımadan yanımdan geçiveren kıza insanoğlu adına saygılarımı sunarım.

İşte böyle, dut kurusu tadında kibar olunca da, müthiş bir kuvvet bulurum kendimde. Kalbim, dağların en temiz havasıyla temizlenir. Kusurlu, sapık, günah neyim varsa, o tertemiz dağbaşmm buzlu tadıyla yıkamverir. Tam da o hayalin içinde duyulmamış, berrak, durgun sular bulur beni, artık çürümüş suratlı milyonlarca yetişkin insanın akışı üşütmez beni. Ballanmış incir rengi bir heyecanla yürürüm, bugün de derim, hayatımı kurtardım.

Sokağın ruhsuz pençelerinden bugün de kurtuldum.

Kaldırım taşları som altına dönüşür ve çiviyle mermere yazı yazıyor gibi düşünmeye başlarım! Evet, çekip gitsin, bana ne?

Bir kez onu görmüş olmak bana yetmeli!.. Ama, çoban köpeklerini hani, ota, sebzeyle beslerler, et vermezlermiş. Bir gün kuzularla şakalaşırken kazara kuzuların kulağını ısırır. Kanın kokusu tattığında... Öyle tatlı gelirmiş ki, çoban köpeği koruduğu kuzuyu kaçıtır, parçalamış. Çünkü bir kez et, kan kokusunu tadan çoban köpekleri, bir daha sürüde köpeklik yapamaz.

Gittim ve bir ağacın önünde bunu düşündüm. Sürüden atılmak istemiyorum, gidip o kızın etini de dişlemek istiyorum.

Ağaç, önümde donmuş bir hayvan. Konuştukça güzelleşiyor. Saçlarına fön çekmiş gibi kabarıyor dalları. Ama nafiye. İnsandan başka anısını kim anlatabilir?

Aşk ve kahramanlık, ikisini de kaybettik, trapezdeki maymuna döndük. Gururun bittiği yerde aşk olmaz. Gururun bittiği yerde mizah olmaz. Gururun bittiği yerde herkesin ruhu kesesinde. Kahveye çekilip tüm bunları düşünmeliyim.

İnsanı zekâdan başka hiçbir şey dinlendiremez. Zekâyı, aşktan başka hiçbir şey kımıldatamaz. Kırk yaşını geçmeden de akıl ballanmaz. Bu bal, en hüzünlü şarkılardan daha ince yakar insanı. En iyisi, hiç görmemiş gibi davranalım, hiç yokmuş gibi...

Ankara'ya ilk geldiğimde oyunda rol alan bir arkadaşın davetiyle ilk defa gittiğim tiyatro, deliler matinesiydi. Hayatımda zaten, yedi-sekiz kere tiyatroya gitmiştim, ama Ankara'da ilk, her şeyi merakla izliyorum. Seyircileri pek tuhaf buluyordum ama, akıl hastası olduklarım bilmiyordum. Sanıyordum ki, Ankara'da tiyatro seyircisi böyle oluyor!

Seyirciler, ya abartılmış bir avallikle, ya da aşırı incelmış bir süzgülükle, ama hepsi ciddiyetle ve suskunluk içinde etraflarına bakıyorlardı. Kadınlar ipeksi turuncu ve bordo kadife elbiseler giyiyor, çubuğu fazlasıyla uzun parlak siyah ağızlıklarla sigara içiyorlardı. Erkekler çoğunlukla pipo, ve kimse kimseyle konuşmuyordu. Vücutları birbirlerine dönük, ama, biri tavana, biri yere, biri de hiç kımıldamadan kollarını bağdaştırmış bekliyordu.

Şaşkınlığımı gizleyemedim, herhalde gerçek tiyatro izleyicisi

240

241

böyle oluyor. Burada seyirciler böyle. Aklımdan tüm seyircilerin deli olabileceği geçmiyor. Oyun başladığında, hiç kimsenin toplu alkışladığını, topluca güldüğünü görmedim, hiç olmadık yerde tepki veriyorlardı ve birçoğu oyundan çok ısrarla sahnenin değişik bölgelerini kesiyorlardı.

Ve oyun arasında, insanların tuhaflık ötesi şıklıkları, tablolar karşısında büyüdü duruşları...

İster istemez onlar gibi durmaya başladım, onların hareketleri gibi ağır tepkiler veriyorum. Bir tuhaflık var ama, tedbiri elden bırakmamak lâzım.

Bir hafta sonra yine tiyatroya gittiğimde, pek laubali bir seyirci gördüm, oysa normal seyirciydi bunlar. Yüksek sesle konuşuyor, şakalaşıyorlar. Durum biraz tuhaf dedim. Ben ne olur ne olmaz, taşradan gelmiş keloğlan gibi tedbiri elden bırakmadan, ilk günkü seyirciler gibi, salonun tuhaf yerlerine dikkatlice bakarak ve bakışlarımı uzun bir süre orada tutarak... Ağırca başımı

döndürerek... Kollarımı yavaşlatılmış bir hareket gibi önden bağlayarak... Geriye döneceksem, bir dakika gibi uzun bir zamanda bunu yaparak...

Birkaç kişi tuhaflıkla baktı bana. Yüz vermedim, içimden, tiyatro çok bozulmuş, dedim. Hatta, onların, buranın soylu havasına yakışmayan davranışlarda bulduklarını ima eden jestlerle, gerçek bir tiyatro izleyicisi gibi bakışlarımdaki sert büyüyü bozmadan takıldım.

Her neyse, ben keloğlan gibi, tedbiri elden bırakmaya pek niyetli değilim.

Keloğlandan farkım, inanılmaz taklit ve uyum kabiliyetim. Elimde olmayan bir güvenle, kendimi o günkü havaya kaptırmışım. Neden? Buraya ait hissetmek istiyordum kendimi. O delice duruşları yapabilmek için neler çektiğim ise, genç bir sanatkarın özel sırları arasında kalsın, anlatmayayım.

Tiyatroya defalarca gittim ve ilk gün öğrendiğim görgü kurallarından asla taviz vermedim. Sonunda sıkıldığımı anladım, şaşkınlığımı zoraki gizlemeye gerek yok. Çünkü tat almıyorum.

İşte orada öze özümeye karar verdim. Birkaç şey de öğrenmişim, salondaki en rahat seyirciden daha rahat ve her

242

şeyi biliyor rahatlığında bir ukalalıkla tiyatrodaki olup biten her şeyi beğenmez oldum. Ama, tiyatrodaki öğrendiğim o delice mimikleri bir günde terketmem mümkün değildi, bozuklukları, bu mimikler içinde dile getiriyordum, yani, gerçekten "deli" olmuşum.

Aradan yıllar geçti, çok şey okudum, öğrendim, ama o deli duruş ve bakışlarımdan vazgeçemedim. Orası tiyatro, dünyanın en harika yeri. Zaten tiyatroyu öyle hayal etmişim. Hep şu hayali kurmuşum; bir gün soylu ve incelmış kibar tavırlarımla tiyatroya gideceğim ve orada karşıma bir kız çıkacak! Tümüyle delilerden oluşan seyircileri tamı tamına taklit ettiğim halde çıkmadı.

Bir gün o delice bakışlarımla fuayede asılı aktrist resimlerini izlerken, o kadını gördüm: Pek yaşlı ve çirkindi, ama, o güne kadar tanıdığım en büyük oyuncuydu! Nurşen Girginkoç! Benden otuz yaş kadar büyüktü, delice aşık oldum ona...

Çok koşan insanlar çokeşli insanlardır, ben öyle değilim. Maymun iştahlılar aşık olamamış insanlardır. Biraz önce gördüğüm kızmın iri siyah gözleri, aşık olduğum bu büyük hayat filminin bir devamı. Nurşen Girginkoç onun sahnedeki hali. Bir başkası başka bir yerini tamamlıyor.

Hepsi tek bir insan, bu tam insan bir türlü gerçekleşmiyor, hayatın herhangi bir anında, ondan bir parçayı, bir başkası giymiş olarak karşıma çıkacak. Işıklı nehirler gibi alıp sürükleyecek beni.

Bu yüzden komik gelse de başkalarına o delice duruşumu bozmuyorum. Kendimce konuşmalarım, edebiyatım, annemin iğne-iplik kutusuna benziyor, tüm bu parçaları alır, kahvede, yolda gezinirken birbirlerine tuttururum...

İğne-iplikle birbirine iliştirdiğim bu kırk yamadan seccade aşklarımı küçümsemeyin, hepsi aynı gemide yaşıyor. İnsan yaşlandıkça gemisi de büyüyor. Bazen genç insanların aşk intiharlarını duyuyorum, küçük bir sandalın batması gibi, oysa, ellisinde ölmesi bir insanın, Titanic'in batması gibi.

İnsan yaşlandıkça gemisi de büyüyor. Bu gemiye toparladı-

243

đım binlerce resim, hayal, jest, düşünce, hepsine korsanca bir özgürlük tadı vermek istedim. Ama ben, giderek delice duruşumu kaybediyorum, çünkü taklit bir delilik bu, çünkü, gemim buzdağına çarpacak diye korkuyor, kendi gemimdeki sevgililerle bakışlarımı düzeltip, durultacak içten sohbetim olmuyor.

Ben mi yanlış düşünüyorum diye sık sık ülkemin gelmiş geçmiş yazarlarını yeniden okuyorum. Bu ağır, sağcı, İslamcı, Türkçü, devletçi yazar havası yüzyirmi yıldır kuşatmış bizi. Hiçbirimiz bu koyu, kaba havadan çıkamıyoruz. Oysa, yüzyılımızın başında iki büyük savaş yaşadığımız halde, Ahmet Haşim, Halit Ziya, Hüseyin Rahmi, Yakup Kadri vs. gibi soylu ve saygın yazarlarımız, ki yüzyılımızın en büyük yazarlarıdır, Türkçü, İslamcı, devletçi bu görüşlere yüz vermemiş, bambaşka bir edebi kimlik içinde sessiz gemilerine yol açmaya çalışmışlar.

Bu yazarların da deposu, güvertesi epeyce yüklü, kalabalık sessiz gemileri vardı ve hiçbirisinin bakışları benim gibi bozuk ve delice taklit içinde değildi. Sağcı, İslamcı, devletçi, kemalist buzdağlarını umursamadan yazıyorlardı. Ve benim gibi iğne-ip-lik kutusu taşımak zorunda değillerdi.

Bugün tüm TV tartışmaları, köşeyazarları, sağcı, Türkçü, İslamcı, kemalist, devletçi yazılar yazıyorlar. Gemilerinde bir küçük güzel şey olsaydı, bu kimliklere bu kadar sığınabilirler miydi?

İnsan soruyor, bir hasta insan önce hasta mıdır, yoksa Türk müdür? Bir yaşlı, bakım isteyen emekli, önce bakıma muhtaç mıdır, yoksa islamcı mıdır, insanı var eden önce aşk mıdır, yoksa devletçi oluşu mudur? Dağa, taşa Türk, İslâm devleti yazıyorlar ama, beyinlerine, yüreklerine hiçbir şey yazmıyorlar!

Bu düşünceler bir alıklık dininin mahsulü! Alıklığın en derin ruhsal tehlikesi hayatınızı ve hayallerinizi birkaç siyasi kelimeyle ifade ederken kendinize duyduğunuz derin imandır.

Mesela, son günlerde Kur'an dahi Türkçe okuyalım, heze-yanlarıyla tartışılıyor. Oku da nasıl okursan oku, kavgaya ne gerek var. Türkleştirme, Türkçeleştirme manyaklığı, daha ön-

244

ceki her şeyi İslâmileştirme manyaklığının devamı. Bölgede uzun bir hayat sürmek isteyen İsrail bizi iyi tanıyor, Türk-Arap düşmanlığım şu son günlerde iyi kullanıyor.

Türk-Arap düşmanlığımı kızıştıran Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizler'di: Kazandılar, bu Arapların da hoşuna gitti beleşten bir sürü toprak sahibi oldular. Ancak İngilizler, Araplara da oyun oynayıp Yahudileri bölgeye yerleştirdiler.

Türk düşmanı olan Araplar belalarım Yahudilerden bulmuşlardı, Yahudiler de bu kan davasının bitmeyeceğini artık anladıkları için, bizim Arap düşmanlığımızı kızıştırıp, İslâm'la geleneksel ilişkilerimizi, siyasi İslâm'ın curcuna, yobaz görüntüleri sayesinde kopartmak istiyor.

Biz, istediğimiz kadar reddedelim, bir imparatorluğun çocuklarıyız, dilimizde ne çok dilden kelime varsa, dilimiz o kadar zengin bir coğrafyada konuşuluyor demektir. Bugün iftihar edebileceğimiz iki güzel şehir kalmıştır elimizde, biri Araplarla oluşturduğumuz Hatay. Diğeri Acemlerle oluşturduğumuz Tebriz. Mesnevi Farsça yazılmıştı ve en büyük şairlerimizden Ahmet Haşim de Arap'tı.

Bizi, Acemle, Arapla düşman yapmaya çalışanlar, şarkıları-mızdaki Acem kızları, Acem şarkılardaki Türk kızları imgelerini bir kez olsun duymadılar.

Ve bizler, Arap ve Acemlerle aynı sevgili: Leyla'ya aşığız. Leyla bizim ortak sevgilimiz, düşümezdür.

Bozuk ve delilik taklidi içindeki bakışlarımızı, geçmiş zamanın büyük yazarları gibi, ancak, Mecnun'un aşkıyla, tarihin o büyük, büyülü ışıklı nehirlerinde büyük bir sevince dönüştürebiliriz.

Mecnun, o deli adam! Ne zamandır onun hakiki deli bakışlarıyla eşyaya, sevgiliye, hayata bakamıyoruz!

Ama her gün yazılar okuyorum gazetelerden, tartışmalar izliyorum TV'lerden, Türk, İslâm, kemalist, devletçi bir sürü adam, benim o tiyatrodaki gördüğüm insanlar gibi, ya abartılmış bir avallikle, ya da güya aşırı incelmış bir süzgülükle ama hepsi ciddiyet ve ağırlık içinde etraflarına bakıyorlar...

Yeni yetişen milyonlarca genç nesil de, hayatı bu insanlar,

245

fikri, bu tartışmalar sanıp, bu bozuk delileri taklit etmeye çalışıyorlar!..

Ve bitmeyen bir deliler matinesine döndü hayatımız, hepimiz sabit bakışlarla aynı noktaya bakıyor yanımızdan akıveren binbir güzel şeye vakit ayıramıyoruz. Tarihin sürüklediği bu büyük gemi, fındık kabuğu kadar küçülüyor bu yüzden her gün incir çekirdeği gibi mevzular tüm dünyamızı batırıyor.

Ah Ahmet Haşim, Yakup Kadri, Nâzım Hikmet! Ah benim ülkemin soylu yazarları, neden hepiniz birden çekip gittiniz. İçinizden tek bir taneniz kahverseydi, ne olurdu?

Ben bu insanların anlattıkları hikâyelere doğrudan doğruya inandım, çünkü bu soylu yazarlar, öyle zarif bir mütevazılıkla yazdılar ki, akıttıkları gözyaşı kadar ancak ülkelerinin suyunu içtiler.

246

Narlıbahçe Sokağı

Tuncay Akgün'e

Gün boyu top oynuyor, terliyor, hasır iskemleler, domates kasaları üzerine oturuyor, dibi ısırğan otlarıyla dolu mahalle duvarına sırtımızı veriyorduk. Karşıda Bizans sarısına boyanmış duvarlarla çevrilmiş kocaman bir gemi gibi Tekel binası, üst katın geniş pencerelerine tütün gazından zehirlenmiş işçi kadınlar dolmuş. Uzun uzun esiyor rüzgâr, her öğle sonrası, erik reçeli kadar küçük, tatlı kız kardeşiyle bir kız geçiyordu. Elma içi yüzünün teni, yaklaştıkça kız, mahallenin çocukları iskemlelerinde doğruluyor, hayranlıkla akşama kadar dedikodusunu yapıyorlar. Omzuna tutturulmuş uzun yırtmaçlı entarisi, eşsiz çıplak kolları. Duru kalçaları, sakın bakışıyla hiçbirimizle ilgilenmiyor. Kusursuz göğsü çepçevre açık, daha fazla bakmaya utanıyorum. Her gün, mahalleden bir çocuk ara sokaklara kadar peşinden gidiyor, hüsrarla dönüyordu. Şansını denemeyen kalmamıştı.

Bir gün sahilde, arkadaşım Mustafa'yla, yumuşak dalgalarla oynaşan güzel kokulu narin yosunları yoluyor, midyenin bıçak ağzım kayalara sürtüp içini çıkartıyor, "Yarın ne yapalım" diyorduk, yaz tatili gelmişti. Yarın perşembe. Canına tak eden Mustafa hayatın tüm durgunluğuna lanet okuyan kararlılığıyla, "Tam saat birde, mahallede olacağım, hangi kız gelirse, ardından gideceğim..."

247

Müthiş bir macera, "Ben de?" dedim. "Sen yapamazsın, bu sıcakta giyecek bir şeyin yok, boğazlı kalın kazak giyiyorsun, ayakkabın patlamış parmakların görünüyor, kim bakar sana..!"

Ertesi gün saat birde uzun, kalın yakalı krem rengi gömleğini giyinmiş geldi, saatin bir olmasını bekliyor. Önümüzden geçecek bir kız bekliyorduk ki, mahallenin bakkalı Firar amca, kalın kaşlarına gömülmüş, kaba-saba korkunç küfürler savurup elinde kasalar hücumla geçti, "Her yeri çekirdek yaptınız, kalkın lan puştlar burdan!"

Ah ne çok çekirdek çitliyorduk. Mustafa, Atapark'ın bahçelerinden pembe bir gül geçirdi eline, kimin peşinden gittiyse eli boş döndü, oynamaktan elindeki gül pörsüdü, yaprakları kendini bırakıverdi. Gelecek perşembe. Öbür perşembe, saat birde hazır olduk...

Mahalle takımı beş kişilikti, bensiz tek bir maç yapılmadı mahallede. Maç başladığında, açlıktan birbirini yiyen aç kurtlar sürüsüne dönüşüyorduk, evine dönmekte olan yan mahallenin ihtiyarlarına kadar, etrafımızı curcunalı bir kalabalık sarar, birbirimizin kafasını gözünü şişirip, ölümüne kıran kırana maçların kavurucu susuzluğuyla, başka bir dünyanın çocukları oluyorduk.

Maçın tam ortasında, karşı takımın kalecisi, "O kız gelmiş, seni seyrediyor" dedi... "Gene?".. Şaşırdım, içimde titreyen o kuş yüreğimde, beklemediğim kalınlıkta bir gong vurdu. Döndüm, kalabalık içinde kızı aradım. Gördüm onu, durmaksızın bana küfreden kazma kafalı adamların arasında tatlı tatlı bakıyordu. Top ayağıma dolandı, ayaklarımın bağı çözüldü. Ayağıma gelen her topu kaybettim, aynı takımdaki arkadaşlarım, "...iktiğimin herifi oynamayacaksan çek git..." diye küfretmeye başladı. Maç biter bitmez, Gülbahar Camisi'nin en büyük baş çeşmesine koştum, buzlu kaynak suları içtim, içtim...

Mustafa'lara koştum, Mustafa'nın annesi rejide çalışıyordu, tütün idaresi, bizim mahalleden tüm çocukların anneleri rejide çalışıyordu, ev akşama kadar boştu. Mustafa gitarla, o zaman gitarla Orhan Gencebay çalmak modaydı, defalarca çaldı: "Sevince bir başka oluyor insan.." O gece Mustafalarda

248

kaldım, gece radyoyu açtık, Ali Kocatepe'nin "Bundan böyle düşünerek atın adımlarınızı / Elbet bir gün mutluluktan yana alırsız payımızı.." Yüreğim koptu kopacak, ölecek gibi oluyorum, gece dönüyor, uyuyamıyorum, uçuyorum, radyonun düğmesini dünyanın en uzak kanallarım çeviriyoruz, ispanya'dan müzik.

Ertesi gün Mustafa krem gömleğini bana verdi, acilen ayakkabı da bulmalıyım, mahalleden Kemal'in ayakkabıları... Hazırlandım, Mustafa birden oyunbozanlık yaptı, kıskandı.

"O kızla konuşursan gömleğimi vermem" dedi. "Neden?" dedim, "Seninle kavilleştik, perşembe günü saat birde, kim geçerse, onunla çıkacağız, demiştik". Verdiğim söze bok süre-mem, sıkıştırıldım. Çaresiz perşembeyi bekledim. En yakın arkadaşımı kıramam, saat birde umutsuzca mahalledeki yerime kuruldum., içimden, Mustafa'nın gömleğini geri verip, dolabın altından annemin parasını alayım gizlice dedim. Koca dünyada tek bir şansım kaldı. Saat tam birde o kız çıkıp gelsin. Saat, terler içinde bir oldu, tanıdık galiba, Mustafa "Hadi şansına bu çıktı" dedi. "Olmaz oğlum, bu Kemal'in kız kardeşi, ya ayıp olur, hem ağabeyisinin ayakkabısını bile tanır", bir kız daha geçti, "Olmaz oğlum dedim, bu bizim uzak akraba, yengemlerin kulağına giderse..." Memleketimiz bir deniz ülkesi, umudu kesmeyelim, bir gemi gelmese de, bir fırtına, eski batık bir geminin gümüş dolu küplerini sahile vurur...

Ahh, gördüm onu, saat iki olmamıştı, bir an durdu, ağır ağır yürüdü, dilersen, gel, gibi... Ah, o herkesin övdüğü. Yolun karşısında, elektrik direğinin dibinde, öyle bir sundu ki kendini... Sunuşu ne güzel, günden güzel! Seyrine doyamadı-ğım, canım, koş, ve parçala beni, der gibi. Bu koca ormanda artık ikimiz varız.

Gel de konuş, ne bahane uydurulur, nasıl konuşulur? Kendime güvenemiyorum, kekeliyorum, bu kız peri gibi, gidip vitrinlerin önünde duruyor, sonra birden kayboluyor. Bir başka vitrine bakarken yanaşıyorum, arkadan mum sarısı topukları... İçin için gülüyor. Heyecandan yüzüne bakamıyorum. Erik gibi incecik kolları. Hava karardı, kararacak, bana cesaret

249

vermek için öyle ıssız sokaklara giriyor ki. Erkekliğimden hiç şüphem olmadı ama, bu ilk konuşmalar, bana göre değil, dayanamıyorum. O da yoruldu dolaşmaktan, evet, Narlıbahçe Sokağı'na giriyor. Gören olur korkuyorum, geriye döndüm, son defa baktım ardından. Yolun ortasında, kaskatı elinde çiçek buketi tutan heykeller gibi durdu. Yüreğim yerinden oynayacak. Yanma yaklaştım, "şey...", bakışlarıyla "evet" der gibi beni dinliyor, "Şey, yarın buluşalım mı?". O da heyecanlı, "neden?" dedi. Allah kahretsin. Her şey bitti. Bu tuhaf sorunun karşılığını bilmiyorum, ne yapacağım. Elini uzattı, sert bir rüzgâr sokağı ayağa kaldırıp alnımdan teri aldı, "Ben Asuman!" dedi. İstiridye gibi parlak tırnakları, tül gibi, gül yaprağı gibi yumuşak parmakları... Ben de Nihat! dedim, tanıştık.

Etrafta ayak sesleri, telaşlandık, aceleyle, "Saat kaçta buluşalım?" "Seni bugün gördüğüm saatte?", "nerde?", Uzunso-kak'taki pastanede... Korkuyla "Annem görür" deyip, çektim beni evin kömürlüğüne, mağara kadar kuytu. Birden karanlığın içinde, elinde ölmüş bir yılan, deli bir çocuk girdi aramıza. Yılanın ağızım gösteriyor, bağılıyor, "ageee, ageeee"... Ruhum tiksintiyle gıcırdadı, attım kendimi geriye. Deli çocuk zorla elimi tuttu, parmağımı açılmış yılanın ağızına sokmaya çalışıyor. "Korkma?" dedi, güzelim, parmağını çekinmeden yılanın ağızına soktu. Yine gördüm o parmakları, kıyıda köpüklü dalgaların yıkadığı camsı çakıl taşları gibi sokuverdi yılanın ağızına. Deli çocuk, yılanını sallayıp "ageee, ageee" diye bağırıp uzaklaştı... Çok korkmuş yüzümü avuçladı kurumuş sonbahar yaprağı gibi. "Acı çekmek istemiyorsan, korkma!" dedi.

Ben onsekiz, o, onyediydi, gökkuşağı gibi sözler bekliyordum, o, beklemediğim tuhaf laflar ediverdi, "Doğduğum günden beri babam sarhoş, her akşam annemi, beni dövüyor, dün akşam yanan sobayı devirdi, evimiz yanıyordu"... Masalımı yoluverdi. Daha tanışmadan böyle konuşmalar, neden yoksul insanlar, aşka, sevgiye en kötü yerinden başlar! Ben, öldürsen evimizde olan şeyi dışarıda anlatamam. Benimle içinden o kadar konuşmuş olmalı ki, bir yerden başladı işte, ama en sonundan.

Eskiden pastanelerin içinde, bugünkü kafelere benzer, kumaş veya deriden oturma yerleri olurdu, eskiden pastanelerde dans edilirdi. Aşıkların gittiği bu pastanelerde hülyalı konuşmalar bitmezdi. Simli formikayla döşenmiş duvarlar, masalar, bize çok modern gelirdi. Tören gibi giriverdik içeri, loş iç odasında yerimize oturduk. Pek küçük bulunmuş olacağız ki, yaşı 20'yi, 25'i geçmiş, ipeksi bluz giymiş ablalar, denizkabu-ğu desenli yosun renkli gömlekler giymiş ağabeyler gülümsediler.

İçinde titreyen güvercin yüreği gibi tenini gösteren, çok güzel bir elbise giymişti Asuman. İstanbul'da genç bir teyzesi varmış, o almış. Yapraklan, simli, sapsarı bankaların verdiği cep defterlerinin en şıkından alivermiş, hatıra defteri, hediye etti bana. Ballanmış meyvelerini dünyaya sunan ağaçlar gibi sunuverdi hediyesini, kendisini de. Korktuğum başıma geldi, yan masadan, mahallenin orospusu denilen Ayşe de oradaydı, yolumu keserdi bu kız, kaçırdım. Çıkmadığı çocuk kalmamıştı. Ona sorarsan bana aşıkmiş. Biz, birbirimizin elini tutup, birbirimize ilk ve en güzel sözleri söylemeye çalışırken, yanımıza ilişti, yan masadan en çirkin, hakaret dolu laflar atıp, dalgasını geçti. Asuman her şeyi anlıyor, korudu beni, dudaklarımı tutup, "Bir şey olmaz, başını o yana döndürme" dedi.

Bazı masalar ayağa kalkıp dansediyordu, bir an biz de kalkalım, dedim, ah, o kadarına cesaret edemiyorum. Dansederken insanlar, bir kadını nereden saracağını, ellerini nereye koymalı, tane tane öğrenmeli, şimdi bakıyorum bir sürü manyak herif ahtapot gibi kucaklıyorlar karıları. Asuman, "Ben hiç dans etmedim" dedi, "Ben de birkaç sefer" dedim, ama iyi bilmem. Birbirimize öğretiriz, dedik, işte o sıra, ne güzel gülüştük. Ayşe yan masadan, küçük kızlarla mı çıkıyorsun ulan, bu kız ortaokula gidiyordur, bunun annesini de tanıyorum, valilikte odacılık yapıyor... Asuman, yine oralı olma gibi, küçücük elleriyle yüzümü okşadı. İstersen kalkalım, dedi. Küçük para çantasını çıkardı, o kadar küçüktü ki çantası, işte böyle sevgilim olmalı dedim, içinden buruşmuş kâğıt beşlik, birkaç küçük demir para çıkarırken, yukarıdan gümüş dudaklarımı seyrettim.

Koşar adım, sahile, Ganita Çay Bahçesi'ne indik. Altımızda yeleleri ince uzun taraklarla taranmış taylar varmış gibi bulutlar üstünde koşuyorduk. Arnavut taşları, ortasından akan yağmur suyunu şapur şapur şaplattık sevinçle, toza toprağa karışmış rüzgâr saçlarımızı dağıttı. Geceler boyu hayalini kurduğum aşk kuşu, aklımın ucuna gelmeyecek kadar güzelmiş, aklımı oynatacak kadar kendimden geçirdi beni, biçimsiz aşı boyalı evlerin duvarları gülüyor, döküle döküle yamacı büyük bir moloz olmuş kalenin surları gülüyor!..

En kuytu köşeyi seçtik, ağaçların altında, asma bahçe gibi Ganita, loca loca, bahçeler, üst üste. Tahta masaya oturduk. Kelebekler gibi parmaklarıyla oynadım, fruko içtik. Bir cam parçası bulup, masanın üstüne bir tarih yazdım. Nedir bu? der demez, eğildiğinde, burnunun üstünden öpüverdim. Utanarak çekildi. İlk öptüğüm kızı öptüğüm tarih, bu, dedim. Üst locadan bir alkış tufanı koptu. Başımızı kaldırdık baktık, tüm hareketlerimizi bir kalabalık eğlenceli arkadaş grubu izliyor, bizimle dalga geçiyorlar. Madara olmuş hissettim kendimi. Asuman, sıkıldıysan kalkalım, dedi. Yağmur başlamıştı. Yağmurun altında sahilde upuzun yürüdük. İnsan hayatında birkaç sefer yürü-yormuş. Saçlarından sızan yağmuru sıktım, o da avuçlarını açtı, yüzümdeki yağmurları çenemin altından topladı. Kirpiklerinin üstünde inci tanesi gibi bir yağmur tanesi hiç düşmedi, ıslıl ıslıl, aradan geçen yirmibeş yıldır, orada duruyor!

Hava kararıyor, yağmur suları ateş dereleri gibi akıyordu. Narlıbahçe Sokağı'na geldik, ayrılmalıydık. Yine o deli çocuk elinde yılanıyla kesti önümüzü. Asuman, "Sen çok korkuyorsun, babam, bir defasında satırla kesti yılanın kafasını..." Deli çocuk yılanın ağzına parmağımı sokmazsam, sokağa beni sokmayacak, öküz gibi güçlü, elimi kurtaramadım. Zorla yılanın ağzına sokacak. Boğuşmaya başladık. Asuman, çok telaşlandığımı anlayıp, "canım" dedi, "Dur, onun yerine de yılanın ağzına parmağımı ben sokayım"... Korudu beni. İnsan hayatında birkaç sefer korunduğunu hissediyor! Asuman parmağımı sokunca deli çocuk birden kapattı yılanın ağzını, acıyla çekti parmağım, ince bir sıyrık, kanıyor! Asuman'ın elini kapıp, acı-

252

sim dindirmek için emdim parmağını... Ölene kadar, kanımda bir bozukluk kimse bulamaz benim.

Asuman, annem kapıda eyvah, deyip eve koştu, ben Mustafa'ya, gitarını alıp, sahile koştuk. Dalgakıran kayalıkların üstünde gitar çalıp şarap içtik. Gecenin dibinde en koyu laciverdi bulana dek, dalgalar homurdanmaya fareler korsanlar gibi ciyak çığlıklarla yüzmeye başladığında geri döndük. Ay ışığı denize vuruyor, insanlar buna yakamoz diyor. O gün orada öğrendim ki, yakamoz başka bir şey. Denizler çok üşüdüğünde buzlu derin suları ısıtıyor ısıtırlar. Yakamoz, koyu, derin sulardaki gümüş sırtlı balıklar, geceleri dışarıyı görsünler diye, açılmış, küçük parıltılı pencereleri, en derin yerlerimiz.

Anneler her yıl Ankara'ya giderdi, bir ay evde kardeşimle yalnız kalıyorduk, üç katlı eski bir Rum konağı. Büyük demir kapısı, giriş katın solunda, mermerden bir çamaşırhane, annem kullanmazdı. Asuman geldiğinde demir kapıyı açık tutardım, gizlice çamaşırhaneye girerdi. Biz içeride sevişirken, buz camın gölgesinden kardeşim görmesin diye dayardık sırtımızı, ya da yollukları alır sererdik altımıza. Her tarafım öpmek istiyordum. Yumuşak öpüşleri flüt sesi gibi gezindi vücudumda. Nar çiçeği gibi bacakları. Öptükçe bir yaprağı daha şişip sevinçle açılan,

dünyada eşi olmayan şahane memeler. Gök mavisi alevli bir ateş yanıyordu içimde, çıtırtısı, kokusu, çok uzun, umutsuz bir yolculuğa çıkmış, soğuk poyrazlar yemiş gemi kaptanları gibi erkekleştiriyordu yüzümü.

Öptükçe onu, denizin dibinde gizli bir gülüş yerleşiyor yüzüne. İnsanı ağlatan bir heyecanla, uykulu memelerini fırlatınca dışarı. Zehirli bir bıçak gibi dudaklarımla sıyırdım, kızarttım uçlarını. Afyonlu şerbet içmişim gibi. Dilim çıra alevi, ormanın en kara yerine dokununca, delirmek üzereydim, seviştikçe kuduran bir kurta dönüyordum.

Sakinleşip, tazelikte dudaklarını öptüm, Asuman, "Öpüşmek böyle olmasa gerek" dedi. Ben, bilmiş gibi, işte böyle, dudağını, dudağıma alıyorum. Asuman, "İyi de tuhafıma gitti, sanki öpüşmek başka türlü..."

Ertesi gün sokakta beni, fileli hırkası, kırmızı çorabı, alü-

253

minyum zincirli çantasıyla Ayşe gördü, "Sen, o kızı öpmeyi bile beceremezsin, çünkü öpüşmeyi bilmiyorsun.." diye laf attı, ben hızla uzaklaştım, peşimden koştu: "Ben sana öğretirim!" dedi. içimden Ayşe'nin koyun ciğeri gibi kanlı rujlu kaim dudaklarına baktım, midem kaldırmadı, iyi de Asuman'a da rezil oluyorum, öğrenmiş olurum.

Ertesi gün Asuman'a içinden bir şey giyme, çıkartması zor oluyor, dedim. Önden düğmeli kot elbise giydi. Bir güzel so-yuverdim, baştan aşağı su gibi. Külotlu çorap giyiyordu, sıyırdım dizlerine kadar. Uzun örülmüş saçlarıyla memelerini, elleriyle önünü kapattı. Acelem var, dişlenmedik yeri kalmasın, gözlerini kapattı, "ben" dedi "(James Bond) Roger Moore'e aşığım, ah, büyüyünce Amerika'ya gidip, onunla bi gece yaşayabilecek miyim?". Erkekliğim, moralim, öyle bozuldum ki, külotu da dizinden aşağı indirmiyordu. Çıkart şunu, dedim, sinirle. Hayır, dedi, her yerimi öpebilirsin, ama, dizimin altım asla. Yalvardım, sarstım, çıkart, çıkart! Olmaz, dedi. Her tarafımı öpüyorsun ya, orası kalsın, ne olmuş, dedi. Ayağa fırladım, o zaman çek git, giyin, dedim. Asuman, "Estetik yaptırmcaya kadar, kimseye göstermek istemiyorum" dedi. Ama, seni nasıl sevdiğimi göstermek için, bir kerecik gösteriyorum, deyip sıyırdı çorabım. Haşlak çay dökülmüş, dizinin altında mimoza çiçekleri gibi lekeler!

Yorgun düşüp uzandık, Asuman, "Birbirimizi on gün kadar görmezsek, bir daha hiç görmeyelim. Kavilleştik. O kadar seviyorduk birbirimizi, on gün dolmadan mutlaka görmeliyiz, ya da hiç görmemeliyiz.

On gün birbirimizin peşine koştuk, aradık, ağladık, yırtındık, buluşamadık. Çok sonra annem, birkaç kez kapıya tavşan gibi bir kız geldi, sana hediye gömlek almış, dedi. Niye içeri almadın, dedim, "Elin kızı, ne derler, onun anası babası yok mu" dedi. Yirmibeş yıl oldu, bir daha

buluşamadık. On gün dolmaya yakın, babası bir adam bıçaklamış, polisler, karakol, cezaevi kapısı. Asuman, sokağa çıkamadı o on gün!

Ankara'da hayatım, manolya ağacı kadar soylu, manolya çiçeği kadar koklamaya kıyamadığım onun hayaliyle geçti. Za-

254

ten, sokakta kalmış işportacı, zayıf kuru bir çocuk gibi gidemezdim yanma. Başarmış, ünlü bir yazar olup gitmek istiyordum kapısına, Asuman, seni bir kez daha öpmeyi hakettim. Çünkü hiç yalan söylemedim. Çok çalıştım Asuman... Senin bana sunduğun gibi, içimi insanlığa sunmak istedim. Ve gerçek bir erkek oldum artık, yılanın ağzına artık sokabiliyorum parmağımı!

Ben küçükken, kuyuya düşmüştüm, iki metre derinliğinde, üstü tahta kasalarla kaplıydı, oynarken. Annem mukabelede, haber vermişler, çığlıklarla döküldü kadınlar sokağa, onlarca kadın tahta parçası uzattı bana, çırpırken ben, memeleri en kocaman olan Melahat teyze çıkardı beni. Annem, kuyu, deyince, mahallenin ortasındaki diğer, derin kuyu sanmış, oraya koştu, kuyunun başında çığlıklar atıyor, saçlarını yoluyor. O kuyu, elli metre derinliğinde, annem kuyunun dibine bakıyor, ben yokum... Büyüdüğümde, annem, o anı anlattığında dahi yine gözleri derin bir boşluğa düşer, o kuyunun uçsuz bucaksız derinliğini görürdüm gözlerinde.

O kadar büyüktü ki annemin gözlerindeki o korkulu boşluk. Asuman'dan sonra, aşk dediğim şey, öyle bir boşluk bıraktı içimde. O boşluğa dayanamıyorum. Ne zaman sevecek gibi olsam, güzel kelimelerle süslenmiş taşlar atıyorum kuyuya, dolsun o kuyu... Annemin gözlerindeki o kuyuyu doldurmak için, aşk denilen o ilk düştüğüm yeri, bugüne dek, ölene dek doldurmak için, yazıyorum, yazıyorum yazıyorum...

255

Mutlak Bağısızlar

Avrupa'yı gezen padişah Abdülaziz'in yanında birçok devlet ileri geleni de vardır, bunlardan biri de Ömer Faiz Efendi'dir, dinleyelim: "Viyananın Avrupa'nın sanat hayatında ne büyük merkez olduğunu o gece Ander Wiev Tiyatrosu'nda anladık. Çıktığımız zaman adeta bir rüya alemi içinde idik. Yanımdaki Halimi Efendi biraderime: Azizim, bizler binbir gece masallarını kitaplarda okuruz, bunlar kitaptan almışlar, sahneye koymuşlar. Bizinkisi hayal, onlarınki hayat...

Sokaklarda halk bize tecessüsten çok sevgiyle bakıyordu. Halil Paşa, Almancasıyla laf yetiştiriyordu. Bir genç hanım niçin çoğumuzun sakallı olduğunu sordu. Cevap olarak meşhur lafır 'sözümüzün dinlenmesi için' dedim. O zaman masmavi, güzel gözlerini hayretle açarak, hanım kız ikinci bir sual sordu:

- Peki hepiniz sakallı olduğuna göre kim kimin sözünü dinleyecek!"

* ?% *

Af haberiyle köşeyazarları paniğe kapıldı, milli bir galeyan, bekçi köpekleri yaygaraya başladı, hangisini okusanız "Şimdi katilleri serbest mi bırakacağız" diyor, galeyan manşetlere taşındı, yüzbin faks, mektup geldiği, mağdurların vicdanı ol-

duklarını köpürerek söylüyorlardı. Manşetlerinde mağdurların çığlıklarına, haklarına yer vermeyenler, hatta her manşette binlerce yeni mağdur üretenler, birden mağdur dostu oluverdi. Af kelimesinin doğurduğu milli telaş, milli kudurganlık kayda değer. Af, Yunus Emre'nin, Mevlâna'nın toplumunda neden nefret uyandırır? Hani hoşgörüyü, hani toplumun sevgiye, huzura ihtiyacı vardı, hani sevecek, sevinecektik? Yazarlarımız affı kan kusarak tükürdüler, derin uykuda geçen hayatlarının en galiz yazılarını yazdılar, Radikal'in, Yeni Yüzyıl'da playboy tıraşlı köşeyazarları kudurdular. Devletin, polisin amincibaşısı başyazarların ödü koptu.

Sohbetçi yazar Aydın Boysan, Hollanda'da modern bir ahır gezer, sinekten geçilmez. Modern tesislerde bu kadar sinek olur mu diye görevliye sorar. Görevli, önce tertemizdi, hiç sinek yoktu, İnekler kuyruk sallamayınca tembelliğe başladılar. Şimdi bol sinek üretiyoruz, inekler kuyruk sallasın, harekete gelsin, diye...

Af kelimesi basınımıza hareket getirdi. Sayın basın mensupları eğer vicdanınız için bu ağır yazıları yazıyorsanız, bir hiç uğruna, değmez. Eğer gazetecilik için bunu yapıyorsanız, o büyük saygın geniş kişilik görüntünüz içinde ufalmış gazeteciliğin ne önemi var.

Af kelimesine karşı kanlı galeyan girişimi, kelimenin ne anlama geldiğini unutmuş olmamızdan. Çünkü artık bizler kelimeleri, sözlük ulemalarından öğreniyoruz. Bir zamanlar Ortaçağ rahipleri koltuk altlarına İncil'i alıp, huşuyla iki avucunu göğsünde birleştirdiği gibi, şimdi de dillere destan aptallıklarla-ıyla ünlü birtakım sözlük ulemaları türedi, "merhaba" diyor^ sun adama, adam gözlüğünü büyük ve ilahi bir görev ciddiyetiyle takıp "Merhaba, işte şu kökten gelmedir...", açıklamanın altına da merhaba ile ilgili bir şiir yazıyor, selam verdim Arab'a, / dedi bana merhaba.

Mesela neden af deyince, şu son iki haftadır herhangi bir köşeyazarın kaleminden, dünya edebiyatının af, pişmanlık, suç, ceza, hapis, katil, vs. konularını işleyen milyonlara eserden tek bir küçük anektodu düşmedi. Sefiller romanı ki 19.

yüzyılda okuma yazma bilen herkes okudu, İncil'den çok satıldı. Suç ve Ceza'yı okumayan kaldı mı, mesela 50 yıl önce dünyada en çok izlenen film Avare idi... Affı tartışan bir tek küçük yazı çıkmadı. Panikle, şimdi katiller çıkacak mı diye kıyamet senaryoları döşedüer.

Af, Tanrı, kral devletten yadigâr. Kral tahta çıktığında ya da tahtına bir varis oğlu olduğunda, affediyordu. Modern devlet kendini, hukuki bir organizasyon olarak tanımlıyorsa da, canlı, şevkli, heyecanlı, metafizik ve çok derin damarları var: Milli törenler, milli bayramlar, milli yas günleri... Devletlerin de kendinden geçtiği günler var.

Milli vecd günleri. Af, ulus-devletlerin kadir gecesidir. Kendimizden geçip, tüm acılan unutmaya çalıştığımız günler...

Bu, siyasi bir af değil, Cumhuriyet'in kuruluşu yıldönümüyle ilgili, bir kendinden geçiş günü, vecd günü, devlet, Cumhuriyet'in kutsallığı altında yeni, beyaz bir sayfa açmak istiyor.

Metin And'm Osmanlı Şenlikleri kitabında görürsünüz, padişahın önünden tüm esnaf çeşitli giysi ve oyunlarla geçer, en sonra da, zincirlenmiş akıl hastası deliler geçer. Şenlikte, padişah, tebasmm delilerini bile görmek ister. Neden?

Ahmet Mithat Efendi, Servetifününculara köpürür ve karşı yazı yazar, onlara "decaden", der, Fransızca'dan alınma, sözlük karşılığı aşâğılık, düşük anlamında. Bir sözlük uleması yeni duyduğu bu kelime için sözlüğe bakar: on günlük eşşek, demekmiş der.

Bu on günlük eşşeklere laf anlatamayız, bir katili, bir caniyi, tecavüzcüyü neden affedelim. Ortaokulda bizi öğretmene şikâyet etmiş bir arkadaşımızı, yıllar önce annemize çirkin bir söz söylemiş öz kardeşimizi bile affedemeyiz, bir katili neden affedelim. Af, toplumun en sapık insanına, toplum dışına itilmiş insanların dahi, pişmanlık hissi yaşatmak, toplum denen o büyük canlının en küçük kanserli hücrelerine karşı "aşkın" bir girişimde bulunmak. Af, ıslah ve eğitim kurumu içinde değerlendirilir.

Mesela orman affında rekorlar kitabına girebiliriz, çünkü Demokrat Parti döneminde hemen her yıl orman affı çıkarılıyordu, gerekçesi hazırды, yoksul Anadolu köylüsünün başka şansı yoktu, ormanı yakacak, tarla açacak.

Islah ve eğitim için toplumlar gerekçe ararlar, gelir siyasetinin, gelir dağılımının uçurumlaştığı ülkelerde "af kaçınılmazdır. Kudurganlığımızı "aftan çıkartıyor, vergi siyaseti, gelir dağılımının psikopatlaştırdığı insanlarımızın hikâyeleri üzerinde yoğunlaşmıyoruz.

Çünkü sizin de liberalizm anlayışınız kumarhane patronluğundan sıkılıp fantastik bir parti kuran Besim Tibuk'un kaleler genişlesin, rahat gol atalım düşüncesinin tıpkısı, hapishaneler genişlesin, rahatça istediğimizi içeri atalım.

Rüyalar kadar küçük güzel çocuklar içeride yatıyor, bir daha dönüp bakın yazılarınıza. Türk adalet mekanizmasının yoğunlaştığı dosyaları, canavarlaştırdığı hakimleri ne kadar yakından tanıyorsunuz. Kervansaray Otel'de yatan uyuşturucu tüccarları bize bir şey anlatmıyor mu?

Bu çıldırtan dosyaların altından teknik olarak adalet sistemi kalkamıyor, gülünçlüğüne her gün değil, yüzyıldır şahit oluyoruz. Örgüt davalarındaki hukuk skandallarından tek bir tanesini köşenize taşıdınız mı?

Bu hakimler 12 Eylül mahkemelerinin onbinlerce sanığıyla boğuştu. Bitmeden, Güneydoğu savaşının onbinlerce sanığıyla boğuştu... Onbinlerce ölüm tehdidi...

Hakimlerimizi bu devasa çıldırtan dosyalar içinde canavar-laştırdığımızı dair tek bir yazı gösterebilir misiniz? Bugün ortalama yaşı 45'in üstündeki hakimlerimiz, hukuk skandallarıyla dolu dosyalar yüzünden hukuğa, adalete, kendilerine, devlete olan inançları çok yorulmuş, bunalmışlardır.

Af çıkartarak devlet, aslında kendini affediyor. Dosyaları temizlemek istiyor, hakimlerini dinlendirmek istiyor. Yine, biliyoruz ki, hapishaneler devletin elinden çoktan çıkmış, koşullardaki yönetim, hapishaneleri ele geçirmiştir...

Kudurmuş af yazılarınızda bunlardan neden bahsetmediniz. Sabır da bir yere kadar. Eskiden bir çömlekçi Eyyüp varmış.

258

259

Çok da borcu varmış. Her gün alacaklılar kapıya geliyormuş, o da şu şu çömlekleri güneşte kurutup satayım, öderim dermiş. Ancak ne zaman çömlekleri kurutmaya çıksa, yağmur yağ-yormuş. Bu, bir böyle, iki böyle, her gün yağmur. Sonunda çömlekçi Eyyüp dayanamayıp Allah'a sitem etmiş. "Ey Alla-hım sen galiba beni Hazreti Eyüp'le karıştırıyorsun, nerede bende o sabır, ben çömlekçi Eyyüp'üm..."

İlk iki hafta tüm basını okudum, hepsi ilk elden galiz küfürlerle katilleri serbest mi bırakacağız diye kusuyorlar, size psikologluk yapayım, içerideki katiller de sizin gibi ilk elden sınırlarını, kızgınlık -

delilik nöbetlerini önleyememiş insanlar, hırsıyla ayağa kalkmış, kaslarına engel olamamış. Elinizdeki kalem, kasla değil, beyinle hareket eder, aranızdaki tek fark, hukuk sisteminiz sizin, öldürdüklerini göremiyor, bu ülkenin genç insanların tertemiz beyinlerini medya patronlarının Dolmabahçe saraylarında yediği leş haline getirdiğini göremiyor. Yazılarınıza dikkat edin. Anadolu'da her gördüğü köylüyü Celali sanıp sorgusuzca öldüren Osmanlı hükümdarlarına döndünüz. Katiller nihayetinde cezalarını almış insanlar, Ortaçağdaki gibi meydan meydan gezdirip yüzüne tükürülen, tekmelenen günler geride kaldı, basınımız, köşeyazarlarımız dışında.

İçimizdeki en büyük mağdur Cumhuriyet'tir, unutmayın! Cumhuriyet bu toprakların en büyük siyasi hazinesidir. Bu meclis, soyguncular ve medyanız sayesinde bu ülkede 19 yaşına gelmiş her insan "öldürmek"ten başka bir şey düşünmez oldu. Geçtiğimiz yetmiş yıl cumhuriyet, askerlerin ve lahana muhafazakârların egemenliğinde geçti. Benim de siyasi düşüncem, cumhuriyeti kuruluş gayesindeki halkın egemenliğine iade etmek. Çünkü yürekte inaniyorum ki, cumhuriyet değil sizin gibi on günlük eşsekler, bin yıllık eşsekleri devirdi...

Mesela Antalya'da birkaç sapık genç, dağa kaldırdığı Hollandalıları hem öldürmüş, hem ırzlarına geçmiş. Tüm gazeteler yazdı. Şimdi içerdeler. Daha da beter olsun, Allah belalarını versin. Bu sapıkları kazığa da oturtalım, tamam...

260

Onlar artık cezalarını aldı, biz rahat konuşalım, yeni sapıklarımız türemesin diye konuşalım. Bu çocukların, doğdukları, büyüdükları top oynadıkları kendi kasabalarında "bulaşıkçılık" bile yapacak işleri olmadı, dünyanın bir ucundan gelen turistler her yerde, her şekilde birbirleriyle öpüşüp gezerken, bu ondokuz, yirmi yaşındaki çocukların çirkin yüz ve erkekliklerini aşmış kaslarıyla o kasabada hangi duyguların basıncıyla yaşadıklarını düşünen, tartışan kaç yazar, kaç yazı tanıyor sunuz. Ne yaptınız, ellerine Tan gazetesi vermektan başka, Malkoçoğlu seyrettirmektan başka. Çocuklar da gördüklerini yaptılar!..

Bu çocuklarla Amerikalı yazarlar gibi konuşmaya hakkınız yok. Bugün Amerikan uygarlığını yokeden gaspçılar, sapıklar, argo lügati, ipsiz, sapsız serseriler, hırsızlar, kopuklar, çakallar...

Bunları iyi tanıyın: Mutlak bağısızlardır bunlar. Hiçbir ahlâk tanımazlar! Amerika'yı yiyip bitiren bu bağısızları her akşam zenci komiser filmlerinden de mi görmüyorsunuz.

Mutlak bağısızlar Amerikan hapishanelerinde bir milyonun üstünde, dışarıdakiler tevatür beş-on milyon. Dişe diş göze göz yasaları var. Anında duygusuzca temizlerler. Silahlarına taparlar. Sırf kendinden hızlı gidiyor diye bir ailenin ölüm kararını verirler. Ellerinden her şey gelir, kaçakçılık, gasp, kadın ticareti, uyuşturucu. Evleri yoktur. Ancak, çıkar gereği arkadaşlarıyla yan yana dururlar, hiçbir şekilde organize bir örgüt olmazlar. Mafya çok geride kaldı. Çünkü kendilerine,

yandaşlarına asla itimatları yoktur. Her an lokantaya, her lüks otele, her kumarhaneye her ana caddeye çıkabilirler, içeriden çıkan bağısızların ıslahı için ayrılan bütçeler devasadır, ve Amerika'nın en büyük sorunudur. Yüz binlerce polis şefi, psikiyatrin ömürboyu tek ve yılmaz görevleri bu adamlardır, görevlerinden bıkip intihar etmezlerse.

Bu adamlar mutlak bağısızlardır, Amerikan toplumunu kilit-lemişlerdir. İstedikleri an, istedikleri yerde karışıklık çıkarırlar. Her an her yerde ayaklanırlar. Her barda, her büfede su içerken adam öldürürler. Bir gram eroin için en yakın arkadaş-

261

larını öldürürler. Bu insanların, insanlık tarihinde benzerleri yoktur. Hiçbir eşkıyaya, hiçbir serseriye benzemezler. Devlete, polise, topluma, gazetelere, eğitime, ailelerine ve herhangi bir affa inançları tümüyle yıkılmıştır. Gazete okumazlar, hiçbir sosyal olay onları ilgilendirmez. Hiçbir değerleri, tanrıları, ağabeyleri, koruyucuları, kız kardeşleri, toprakları, evleri yoktur. Tarihin en büyük cehennemi Amerika'da doğmuşlardır...

Onlar köşeyazılarımızda konuşulacak bir etnik azınlık değildir, televizyonda tartışılacak mezhep değildir, onlar başkaldır-mış sol bir örgüt değildir, cam yanmış bir aşiret değildir, onlar Çinli, onlar Korsikalı, Brezilyalı, Porto Rikolu, Harlemlı, onlar büsbütün allak bullak olmuş Amerika'nın sokaklarında büyümüş, kapitalizmin tarihe en büyük hediyesidir. Sona ermiş uygarlığı boğazlayan mutlak bağısızlardır.

Hiçbir ağır ceza, hiçbir işkence, hiçbir hücre, hiçbir gardiyan, hiçbir polis gücü onları yıldırıyor. Yazarlar, psikiyatrlar, eğitimciler, FBI, milyonluk polis ordusu bunlarla başede-miyor.

Ve son yirmi yılda oskar ödüllü filmlerden TV konuşmalarına kadar Amerikan "kamuoyu" yeni ve gizli bir yasayı fiilen devreye soktu, bu insanları öldürmeniz toplum menfaatinedir. Taksi Şoförü filminde de bu tez anlatılır. Silahlanın ve kendinizi koruyun. Yargıçlarımız, onlar size hiç dokunmamış olsalar dahi, sizin semtinizde, otelinizde görülmüş olmaları nefsi müdafanız için sizi affedecektir.

Mutlak bağısızlar, elli yıl önce bizim Mafya'ya benziyordu, delikanlılık, Sicilyalık, racon, arkadaşvari örgütler, koruyuculuk, aile kavramları öndeydi. Bugün bizdeki mafya, çete yapılanmalarında olduğu gibi. Ama şimdi, "racon devri tarihe karıştı", Sicilyalık'ı iken yok, o mafya romantizmi, sadece filmlerde kaldı.

Türkiye'nin kapısını çalıyor mutlak bağısızlar! İnsanın en büyük çıkarı, toplumdan, Tanrıdan, aileden, saygıdan, töreden önce, kendi istekleridir. Duygularıdır. Hoş olan şeyleri hazları tatma

eğilimidir. Tüketim kışkırtısı, kırbacıyla toplumsal varlık bozuldukça, aşırı bir biçimde gelişir bu istekler. Üstüne bir

262

de patolojik toplumsal güvensizlik yerleştiğinde, hiçbir güç frenleyemez bu insanları. Akbaba gibi leş yiyip, yüzyıl yaşayacağına, gecenin dipsiz karanlığında ateş böcekleri gibi özgür bir gece yaşarız diyorlar.

Çünkü artık sokaklarda gezen mutlak bağısızlar, birer Na-polyon, Sezar, tek kişilik Hitler'dir, zaten lakaplarını da böyle koymaktadırlar. Topluma, sabra, güvene, çileye, geleneksel hiçbir duyguya inanmazlar. Tarihin en büyük polis gücüyle teke tek savaşılan gladyatörlerdir.

On yıla kalmaz, ülkemizin en büyük sorunu Güneydoğu, enflasyon sırasını mutlak bağısızlara terkedecekür.

Artık Amerikan polisi, psikiyatrları, mutlak bağısızları tanıdıktan sonra, katilleri geleneksel suçlu kategorisine sokup, kontrollü olarak belli bir hapislikten sonra şefkatle topluma bırakmakta. Çünkü onlar, yeni cins bir insanla tanıştılar. Katil dediğin hayatta bir kere, bilemedin iki kere cinayet işler. Ama bu yeni insanlar geleneksel katiller gibi insan öldürürken "gerekçe" bile aramıyorlar...

Kardeşlerim, "gerekçeyi" biz arayalım... İnsana güvenmek zorundayız. Başka şansımız da yoktur... "Şimdi katilleri serbest mi bırakacağız" hayır, daha düşünceli, daha içten yazılar yazacağız, içeridekiler dışarıda "insan" görmedikten sonra, neyin insanı olacaklar, neden "insan" olacaklar! Siz değerli basın mensupları; bu halkın vergileriyle içkinizi içiyor, metresinize ev tutuyorsunuz. Köşelerinizdeki fotoğraflarda profesyonel kumarbaz gülümseyişiniz çok çabuk Amerikanlaştığımızı gösteriyor. Katillerimiz ise, henüz geleneksel. Onlar hâlâ öldürmek için gerekçe arıyorlar, ama bu pis profesyonel gülümseyişiniz herkese Amerika'daki mutlak bağısızlar gibi gıcığına adam öldürmeyi telkin ediyor.

Evet af çıkartmayalım, dediğiniz gibi yapalım. Her yıl cumhuriyet törenlerinde topluca hapisanelere gidip, yüzlerine tü-kürelim, hapisane damlarına çıkıp, üstlerine işeyelim, bir de yanımızda Hikmet Şimşek orkestrasını götürüp, hep birlikte coşkuyla Onuncu Yıl Marşı'nı okuyalım.

263

Kırmızı Kazak

Döne, sekiz yaşlarında Kızılay çöplüklerinde dilenen kara küçük bir kızdı. Özel hayatımda bir efsane olmuştu. Uzun bir hikâyesini yazmıştım. Kayboldu, haber alamadım, yüreğimi deldi geçti. Hâlâ çöplüklerin içinde bir kutu kolanın içinde yaşıyormuş gibi izbe yerlerde ararım, onu. Onu arar,

en yüce duygularımı sürekli yoklarım. Ama onun taşmış, kara, avutucu gözleri yok artık. İnsan, bu sokaklarda gerçek bir kahraman görmeyi versin, güvenle ölüm korkusunu yener, hayatın ve sokağın iyi bir sürücüsü olur. Döne'nin bir de mesai arkadaşı vardı. Döne'den de küçük. Menekşe gözlü, karmakarışık saçlı. Altı yaşlarındaydı ama, dalaveracmın tekiydi. Döne, Kezban'm ağzının ortasına bir kodu mu, akşama kadar zırlatırdı. Altı yaşındaydı, ama sinsiz ve hissiz bir kızdı. Döne'nin dedikodusunu yapar, iftiralar atar, çekiştirir, böyle ilginç yollarla güya kendini önemsetirdi. Döne'nin benimle derin bir yara gibi dostluğunu ise hiç çekemez. Döne olmadığında gizlice yanıma gelir, kendini sevdirmeye çalışır, dilenmez, vaktini boşa harcardı. Kucağımda yorgunluktan uyuşup kalırken, ben ise sürekli arkadaşlarımla siyasal bir şeyler tartışır olurdum. Bilek gücü isteyen yorgun işlerde çalışan yoksulların sevgisi kadar canavarca bir duygu tanımadım. Ömürleri dev gibi bir aşk örümceğinin kıs-

kaçında geçer. Zırlıtları ve çamsakızı, reçine gibi gözyaşları asla bitmez, ve hiç anlayamam, buna rağmen sınırları hiç harap olmaz. Kezban'm bir adı da orospuydu. En azından esnaf ve Döne onu orospu diye çağırıyordu. Orospu lafı şirretliği, huysuzluğundan değil, biçimsiz, sevimsiz suratından dolayı olmalıydı. Çünkü gözlerinin içine, sevgiyle bakamaz, öğrenirdiniz. O da, dans ve şovun tadını kaçırmaz, göbeğini, kıcını fıkır fıkır oynattıkça kudururdu. Bir gün Döne geldi. Kezban'ı gösterip yerlerde kahkahalar atıyor. "Bu var ya, orospu, senin Kıbrıs'a aşık olduğunu" söylüyor. Kıbrıs bir adaydı, Kezban benim konuşmalarımın böyle bir şey uydurmuştu. Döne cahilliğim yüzüne vurunca, Kezban, bembeyaz yüzlü bir cadıya döndü ve Döne'yi sokağın ortasında paramparça etti. Döne'nin eteğini cart diye yırttı, lastiğini çıkartıp kaçtı...

On yıl kadar sonra Kezban eşşek kadar kız olmuş, Bit Pazarı'nda tesadüfen gördüm onu. O muydu acaba. Nasılsın Kezban, dedim. Kolunda tahtakurusu yüzlü bir asker vardı. Beni, tanıdı, tanıyamadı. Cilveli bir çalım atarak alaylı, şovlu gü-lümsemesiyle: "Türk'e durmak yaşmaz, Türk önde, Türk ileri" diyerek geçip gitti. Anladım ki bu Kezban! Ardından birkaç adım takip ettim, eski püskü şeyler alıyor buruşuk kâğıt paralarını göğsünden çıkarıyordu. Göğsünün tam ortası kâğıt paralarından şişmiş, üçüncü bir göğüs gibi duruyordu.

Aşk, sevgi gibi yüce duyguları ayaktakımı insanlardan öğrenen benim gibi insanlar, aşktan, sevgiden bir cinayet gibi söze-der. Ve bir gün, içimdeki kadavraları toplayıp tek başıma Gençlik Parkı'na uzandım. İçimde yığılmış bir yığın aşk cesedi. İçinden bakıyorum, çevirip dışından bakıyorum, bir türlü çöpe atamıyorum. Yine ne varsa bu ölümlerde var. Kendimle, onlarla konuştukça, yine dizlerimin bağı çözülür, buz kesilirim. Hepsi beni terketmiş, küçümsemiş! Bazı cesetlerin nabzını tutuyorum, bir iki güzel söz, bir sürpriz jest, acaba yeniden bitkisel hayata girebilir mi? Hangi cesede yansa, mümkün değil, çürümüş! Aşağılayarak bakıyorlar bana, ölü

bitleriyle sarılmışlar, öyle kötü bir ölüm ki, hepsinin faili ihanet! Coşkulu bir romantiğin sabrına dayanamadılar, düz ve tezelden

264

265

'|fcfc____

domalmak için benden ve tüm sonbaharların milyarlarca sararmış yaprağından ve çiğnenen yaprakların seslerinden vazgeçtiler. Bir muhasebe yapmam gerekirse, kasıtlı ve taammüden bir sürü cinayet var elimde, hiçbirini gerçekleştiremedim. Kutsal bir nefretle hepsinin ciğerini en ağır sözlerle paramparça ettim, ama yüzlerine karşı yapamadım!..

Gençlik Parkı'nda bunları düşünüyorum, Kezban'ı gördüm. Bir ayaklanma gibi çıktı karşıma. Büyümüş, çok büyümüş. Genç kız haliyle görünce onu, içimdeki çocuksu tasviri değişti. Tüm arzularımı, deliliklerimi giderecek erotik bir köle gibi gördüm onu. Cinayetlerimin öcünü ondan alabilirim. Kendimi bu duygudan kurtaramadım.

Aşk bir hastahksa, yine bunun en ani biçimine yakalandım. Onu alsam, şöyle bir gezinsek. Akşamın serinliğinde dalların, rüzgârın uçuşan günbatımı güzellikleri içinde yeni, yepyeni bir adam olsam. Namusu, şerefi, mutluluğu için içine sokmadan, yalnız sararmış yapraklar ve aşkımla boğuşup dursam. Yalnız, boğuşmam kusursuz olsa! Asırlardır filozoflar bunu yapmıyor mu? Her yeni gelen eski tabuları, kutsallığı, inşa ettiği ne varsa insanoğlunun yıkıp geçiyor! Dalgaya alıyor, parçalıyor erdemleri! Ama her yeni filozof, işini kusursuzca yapıyor! Nedeni bilinmeyen üzücü bir hastalığa karşı yapabileceğim tek şey vardı: Boğuşmak ve boğazlamak.

Kezban tanıyamadı, çıkartamadı beni. Onu sanki bir defa elde etmek için sıkıştıran sapık bir adam gibi oldum. Kimbilir dıştan böyle görünüyorum. Ama, benimki yeryüzüne karşı bir saldırı! Ne zaman gözlerimi ona dikip dalışa geçsem, o minik çöpleri karıştıran eski hali gözlerimden kaybolup, içimden "gerçekten iyi parça" diyorum, bu kız için kavga edilir!

Bir daha Gençlik Parkı'na gidince bir hediye alsam, otursam bir yerde, mutlaka çıkıp gelir. Yeniden tanışıklık verdim, o kadar kendine güvenle tanımadı ki, intihar edebilirim. Şimdi, "Hani sana küçükken orospu derlerdi" desem, herhalde kalbimden bıçaklayıverir, deşer beni.

Bu işe fazla devam edemeyeceğim. Biri hemen kurtarsın beni. Doğaya ve insanlara uygun yaşamak istiyorum. Duygula-

266

rım karmakarışıklıklaştıkça damarlarımdaki kanın akışını, dökülüşünü hissediyorum. Biri kurtarsın beni. Kim? Mesut Yılmaz'ın karısı. "Her şey yolunda, iyi bir haber gibi" gülümsüyor kadın. Belki de sakın bir gülümsemeye çok yakışan yanakları var, belki de dişeti iltihabı olmuş, öyle görünüyor.

Kezban bana dair hiçbir şey hatırlayamadı. Ben de ortak tanıdığımız Mesut Yılmaz'ın karısının gülümsemesiyle lafa girdim. Su katılmadık bir doğrulukla: "Sen bu kadına fena taktın" dedi. Evet, doğru. Elimdeki son sevgili parçasına ne tuhaf şeylerden sözediyorum. Çıkardığım sonuç hüsrandı: Normali kaybediyorum. Ya gazetede bir resimle, ya da hayalimde gölgesi bile kalmamış Kezban adını taktığım bir kızla uçuşa geçiyorum. Bu tuhaflık dozunu arttırdıkça, ürkmem gerekiyor, öyle olmadı, sıkı bir erdem sınavına girmiştım, ya ölürüm, ya çıkarım.

Leşler, çakallar, orospular ve benim gibiler ya marihuana çiğnemiş keçi gibi çılgınsı kahkahalar atar, ya da tüm sermayeyi içsel problemlerine yatırıp gün boyu susar. Susmayacağım. İnadına, tuhaflığımı şımartıp, gıdıklayacağım. Avuçlarımı açıp, parmaklarımın ızgaralarında cızlayan delilikle, Kezban'ın kalçalarını gün ortasında cızlatacağım...

Ben bunları düşünürken, yanımda Kezban, tezelden parasını verip kendini düzecek birini arıyor, bulur bulmaz fırlayacak. İçinden, şu hayvanla biraz eğleneyim, diyor. Çünkü kokuşmuş aşk cinayetlerinden sıkıldı, çünkü Kezban aşklarını şehitlik kutsallığında anlatıyor! Kalan kalmış, giden bıçaklanarak gitmiş, benim gibi, ya olursalar gibi tereddütleri yok. Birden lafını kesip araya girdim. Mesut Yılmaz'ın karısının tebessümünde bir kusursuzluk var. İyi bak, tamamlanmış bir tebessüm. Cennetin kapı aralığından bakıyor gibi. İyi bak sonsuz mutluluğu gülümsemekte bulmuş. Doğu, işte bu, zen, Budizm işte bu. Rahatla ve kendini bırak. Bizim suratımıza bak bir de! Baskıcı bir diktatörün kölesi gibi. Kadının tebessümüne bak, cellatlara bile çocuksuluk öğretiyor!

Kezban, canı yanmış gibi fırladı yanımdan, ben kendi konuşmama tek başıma devam ettim. Yanında bir askerle geldi.

267

Askerin burnu tam bir bıçak darbesi, gözleri mercimek kadar küçük. İçimden geçen korkularım, bu asker, su katılmadık bir kararlılıkla beni dövmeye geldi. Asker, hişt, gardaş ne iş? dedi. Gözleriyle Kezban'a sen uzaklaş işareti yaptı. Kezban'a bir eşya gibi davranması ve bunu otoriter bir edayla yapması içimde derin bir sıkıntı doğurdu, bela gibi. Bir basit hayvanı tekmeler gibi, ayağıyla ayağıma vurarak, tekrarladı: Hişt gardaş ne iş?..

Demek askersin hee, dedim. Peşinden, şafak kaç, dedim, "...kerim şafağını..." dedi, bir tekme daha attı. İnanılmaz bir hızla lafa girdim. Deliliğim çığrımdan çıkmıştı ve bu tuzaktan kurtulmanın başka yolu yoktu!

Bak tertip, sen bilmezsin, aslında bunu Türkiye'de hiç kimse bilmez. Hiçbir gazete yazmadı, bu Türk aydını yok mu, onun ...ötünü ...ikiyim, o hiç anlamaz. Bakalım sen bilecek misin? Kaç senedir 30 Ağustos Cumhuriyet Bayramı törenlerinde resmi geçitlerde Türk askerî artık "kaz adımı" yürümüyor. Oysa yüzyıldır resmi geçitlerde kaz adımı yürüyeceğiz diye talim üstüne talim, eğitim alanında güneşin altında dön baba dön.. Sizi de döndürdüler değil mi? Hiç merak etmedin mi, artık resmi geçitlerde ayakları kırıyorlar, öyle kaz adımları kalmadı. Hatırlasana kısa boylu topaç gibi binbaşılar kaz adımı yürüyerek Cumhurbaşkanının önünden geçecek diye, turp gibi kızarıyorlardı.

Bunları anlatırken birini boğazlıyormuş, parçalıyormuş gibi ellerime korkunç kavisler veriyorum. Muhabbete birkaç asker daha katalizör oldu. Bir tanesi: "Niyeymiş?" dedi. Çünkü dedim, biz kaz adımını Kızıl Ordunun resmi geçitlerinden çok etkilendiğimiz için, onlar gibi yürümek için yıllardır talim ettik. Sovyetler çöktü, artık Türk ordusunda kaz adımı kalmadı.

Niyeymiş, diyen asker, "Herif doğru diyor" dedi. "Peki, şimdi nasıl yürüyoruz?" dedi. "Nasıl olacak, Suud kralının muhafız askerleri gibi. Hafifçe sektirerek, hoplayarak! Suud muhafızlarının hoplayarak yürümesi, şu Sibel Çan'ın sahnede yürümesi gibi yürürsek şaşırmanın, bu yüzden her gün genelkuruma mektup gönderiyorum..."

268

Aydınlık gazetesinin siyasi mantığıyla konuşmaya başlayınca, beni dövmeye gelen askeri çapraşık zekâmla tersyüz ettim. Biraz daha kararlı, duyarlı bir ses tonunu becerebilsem, beni dövdürtmeye asker gönderen Kezban'ı, aynı askerlere dövdürür, ağzına sığarım.

Ama kalsın, bu zekâyı yarım kalmış aşk maceralarımın dışında kullanıp bereketini kaçtırmayayım. Kuşlar yuvasını çalıyla, ben zekâmla! Nasılsa bir gün bütün bu askerlerin siyasi yularını tutacak bir ordu bulacak bu zekâ!

Beni dövmeye gelen ilk asker kafa karışıklığını gidermek için: "Ne diyon sen kardeşim?" dedi. "Ben bu ülkede kendi resmini kendi çizen tek yazarım. Bunun için çok yüksek bir klasik ahlâk eğitimi aldım. Bu soylu yazarlık için hâlâ tek başı-nalığın büyük riskini ve muhteşem dramatik gösterisini sürükleyecek kelimeleri bulabiliyorum. Yazılarım beğeni aşamasını çoktan geçti. Çok erken yaşta klasik oldum. İki tokatla kelimeleri hizaya getiriyorum, sahiden olmuş gibi gerçek hissiyle hayatın oyununa kaptırıyorlar kendilerini... (Aslında bu soylu yazarlık laflarım biraz önce içimdeki aşk ölülerine karşı yapmıştım. Beni küçümseyen eski sevgiliye hazırlamıştım. Ama şimdi,

birden korkudan, laf bulamamaktan ağzımdan dü-şüverdiler. Öyle anlamsız yerde düştüler ki, artık işim biraz daha zor.)

Bir başka asker iç geçirerek boyuma poşuma bakıp: "Yazık!" dedi. İşte bu ses tonuna gönülden ve su gibi berrak bir cevap verdim. Bu şehrin anasını satayım, yazmaya inanmıyorum. Ben bir kıza aşkıttım. Hepsi bu. Bu Kezban var ya, o zaman altı yaşında ya vardı ya yoktu. Aşık olduğum kıızı tanıyordu. İsterseniz gidin sorun. Yazar oldum da ne oldu, ite köpeğe eğlencelik olduk, rezil rüsva oluyoruz!..

Kendimi de aşan bir hızla anlattıkça anlattım, saatine bakan kaçmaya başladı. Çünkü saat dördü geçiyordu, askerlerin teslim olma vakti gelmişti. Birkaç askeri alt etmek, bir milyonluk orduyu yenmiş gibi bir duygu verdi bana. Buraların haracım ben kesiyormuşum gibi yürümeye başladım. Mor turuncu bir güç! Ağaca bakıyorum, ağaçlara benziyorum. Beton kaldırım

269

yelken bezi kadar yumuşak. Beynimin içinde ateşten sıcak bir kible rüzgârı! Nesnelere, eşyaların biçimlerini çıkartamıyorum. Neler yapmıştım ve böyle bir tuhaflığın içine niçin, neden girmiştim? Boşluklar ve çukurlar var etrafımda. Ama dayanılmaz sıcaklıkta alev alev renkler! Beni taşıyan bir şey var sanki, denizin üstündeymişim, mantar gibiymişim. Dayak yemekten kurtulmak için ustaca hazırladığım tuhaflık, beni uçurttu! Bildik bir ad, bir ses duysam, gölgeleri seçebilsem. Üç büyük kutu bira aldım. Çimenlere uzandım. Biraz daha içersem, tuhaflığımın anahtarını bulabilirim. Belli belirsiz bir sözcük fırladı ağzımdan: "Mutlusun ulan, çok mutlusun, eşşek kadar mutlusun!"... Bir delilik şovu mu beni mutlu etmişti? Bir parke taşı buldum, yalnız başına öyle duruyor: "Mutlusun ulan çok mutlusun, eşşekler kadar mutlusun!".. Kılı kırk yaran benzersiz zekâm uçmuş, bir ağacın dibinde uyuşmuş, uykuya dalmıştı. Yepyeni bir boyuttayım. Zihnimde yeni bir şekil canlanmıyor. Ne kadar zaman geçti, zamanını... Fermuarımın üstünde bir el farkettim, oynuyor. Lületaşımı tanımaya çalışan bir meraklı gibi... İçimde batmakta olan hayaller içinde biri kabarcık halinde suyun üstüne fırladı. Farkettim gibi, Kez-ban'dı... Bir çocuğun pipisiyle oynuyor gibi, bir deliye cinsel şakalar yapar gibi. Tarzım ciddi bulmadım. Ama ne yalan söyleyeyim, hoştu. Tutulmayan bir aynayım artık... Parıltımı sevdim, bu ne zarafet!..

Şu salak iradi zekâma sıçayım, irkilip bağırdım: Ne yapıyorsun Kezban? "Hiç kırmızı çorap aldım!". "Kime?" "Burdurlu-ya!" "Burdurlu kim?" "Hani seninle konuşuyordu!". "Asker kırmızı çorabı ne yapsın?" Bir çay bahçesinden Hakkı Bulut'un "Yalanla kuramam aşkın temelini" şarkısının sözlerini seçtim. Şarkının sözlerinden üzüntü duydum, bu sözlerle kuşatılmışım, o tarafa gitmek istemiyorum, onlarca çay bahçesinden yüzbin-lerce şarkı sözü uzanıyor, nihayet biri daha yakaladı beni: "Her gecenin sabahında /Bugün yine yok demek/ Ne Zulüm!"

Kezban: "Ne konuştuyusan içinden. Mesut Yılmaz'm karısı gibi gülümsedin" dedi. Üstümdeki kusmukları temizledi. Kucağında saçlarımla oynamaya başladı Kezban!.. Sınıfsal, kalıt-
270

sal bir delilik mi benimki, başımı okşayan her yeryüzü sakinine hikâyemi anlatırım... Kezban, dedim... "Lise birdeyim. Arkadaşım Yener'le bir kızıl derili filmine gittik. Reis, beyaz adamla barış yapıyor, kankardeş oluyorlar. Bıçakla damarlarını kesip büyük bir kâseye akıtıyorlar. Sonra içtiler. Ertesi gün Yener'le kankardeş olmaya karar verdik. Bir topluiğne bulup parmak ucumuza batırdık. Hazır kankardeş olmuşken yanımızdan geçen bir başka arkadaş da bizimle birlikte topluiğneyi parmak ucuna batırıp, emdik parmaklarımızı. Her şeyi bölüşecektik. Yener'in kendisi gibi yakışıklı iki ağabeyi vardı. Dünyada bana onun kadar iyi davranan başka bir arkadaşım olmadı.

Hiç kazağım yoktu ve Yener'in kırmızı kazağı az rastlanır bir güzellikteydi. Hemen veririm, dedi verdi. Kendimle gurur duydum. Kazağı hiç çıkartmadım. Birkaç gün giydikten sonra geri vermem gerekirdi. Çünkü Yener'in ağabeyleri de giyiyordu kazağı. Yener utanıp kazağı isteyemiyordu. Yenerler'e her gittiğimde annesi, ağabeyleri bana hep iyi davranmışlardı, ama artık susup oturuyorlar. Saatler geçiyor herkes gözlerini kırmızı kazağa dikip susuyor, cenaze çıkıyormuş gibi. Ben de eşşek değildim, her şeyi anlıyorum, ama, kazak çok güzel. Böyle bir kazağım hiç olmamıştı. Bir daha da olmadı! Tarih yalan mı söylüyor, insanlar arasında kan kardeşliği diye bir şey yok mu? Törelere her fırsatta uyuyoruz da, ya şimdi? Törelere var ama ondan önce Yener'in ağabeyleri var. Aramıza soğukluk girdi, beraber sinemaya gidemez, top oynayamaz, kızların peşinde dolaşamaz olduk. Ben kazağı çıkarmıyorum, onlar benimle konuşmuyor. Artık ben yokken evde neler konuşuyorlardır, Allah bilir. Bir gün benim kız gördü beni, kazağı süzdü, güldü, geçti. Mesut Yılmaz'm karısı gibi güldü. "O kazak Ye-nerlerinmiş" dedi. Bunu Yener söylemiş olamaz. Yenerler'e gittim. Kocasından yeni boşanmış bir komşuları vardı. Yener'in ağabeylerine sulanır, ağabeyleri don-külot evin içinde gezerken kadın çıkıp gitmezdi. Kadın her şeyin farkında, o da Mesut Yılmaz'm karısı gibi gülüyordu. Saatlerdir yüzünde, benim kazaktan dolayı, tuhaf, çirkin, çekilmez bir tebessüm. Yıllar sonra öğrendim ki, bizim kıza, bu kadın söylemiş..

271

Kezban hikâyemi hiç dinlemedi, onun bir hikâyeye dinlemesi, götüne bıçak sapladım, kafasını kırdım, gibi olaylar olmalı, ben anlatırken, "Hadi kalk, kalk" deyip durdu. "Nereye?" dedim, "Kalk, bir kuzu haşlama yiyelim, suyunu çorba gibi içeriz, iliklerini üüüpp! çekeriz, yanında da karanfilli bir aşure, ohh!.." "Çoraplar, kırmızı çoraplar?" dedim. "Pisliklerini temizledim". "Havuzda altım..."

Havuzda baktım, çoraplar gecenin karanlığında havuzda yüzüyorlar mı, sızıyorlar mı?

Kezban: "Hadi kalk, bak Mesut Yılmaz'm karısı da kuzu haşlamasını çok severmiş". Bana artık düz bir deli gibi davranıyor, olsun ben de ona orospu diyorum. Onu kıskandığım tek şey ise, ağız dolusu küfürleri, neler oluyor diye başını uzatan, etraftaki kalabalığa: "Çekilin ulan, ...arağımı ...ötünüze sokarım.." Zihnimde seçebildiğim tek renk kalmadı. Hepsi karman çorman. Ne yerdeyim ne gökte. Kılıktan kılığa giren renklerin hiçbirini tanımıyorum, ağulu bir bulutun içinde, akıl sır ermez bir hızla acı çekiyorum. Taş, demir, kaldırım, havuz, ağaç, hepsi ağı püskürüyor. DDT kokusu. Tutduğum tek şey kaldı ayakta: Omurgam. Tanrım, iskeletim. Yalnız doğrulduğumu ve yürümeye çalıştığımı hatırlıyorum. Uçurumun dibinde çürümeyi bekleyerek meleyen bir kuzuya benzi-yordum. Kaç gün burada böyle açılmadan, patlamadan geçti. Tek duyduğum, bir beşik salıntısı, derinden, çok derinde!

Beşik salıntısı, lunaparkta boksör gibi vurulan meşin topun salıntısı.. Kezban avucunun içiyle vurdu, sonra asker gerildi.. Kezban askere kokulu bir sakız verdi. Birlikte atlı karıncaya bindiler! Atlı karıncanın müziği: Tin tin tinimini hanım / Seni seviyor canım. Ben de çarpışan otolara bineyim dedim. Omurgam içine kırılmış bir üçgen gibi büküldü, kilitlendi, arabaların içine düşüverdim.

Kendime geldiğimde elimde bir sopa havuzda yüzmekte olan kırmızı çorapları çıkartmaya çalışıyorum. Kırmızı çoraplar battıkça yumurtalarından sapsarı civcivler çıkmaya başladı. Sopamla onları batırdım, hava kabarcıklarının tümünü öldürdüm. Kezban'm katır tırnağı ayak parmaklarını gördüm. "Oo-

ooo ben görmeyeli epey ilerletmişsin?" dedi. "Neyi ilerlettim?" Anlayamadım. Saatlerce çorapları sürükleye sürükleye havuzu dört dönmüşüm. "İlerletme" sözcüğü olağanüstü bir canlılık verdi zihnime. Çorapların havuzdan ilerleye ilerleye çıktığı gibi, ben de buradan çıkabilirim. Ne yöne ilerlemem lazım? Kezban uzaklaşıyordu ve atlı karıncadan aynı müziğin sesi geliyordu!

Tin tin Kezban'm peşinden ilerledim... Kezban'm hayran olduğum bir yönü de petrolden hoşlanmayışı, motorize güçlerden, arabalardan hoşlanmıyor, böylelikle sahada yalnız piyadeler ve tornetçiler kalıyor. Tornet, bilyeli küçük tahta araba. Trafikçe yasak. Nostalji misali uzak semt pazarlarında gizlice kullanılıyor ve en yaşlı tornetçinin yaşı onaltıyı geçmiyor. Tornetçi, Kezban'm torbalarını mutfağın içine kadar götürdü, Kezban'a cinsel şakalar yaparken, ince zayıf yüzü inanılmaz bir komikliğe bürünüyor. Tornetçinin Kezban'm yanında sert delikanlı pozları bütün gerçeği açıklıyor. Kezban: "Kötü şeyler düşünme, o benim kardeşim" dedi. Bu saatten sonra artık inanmamı beklemiyor olmalı. Tornetçi çocuğun cinsel pozları, yatırımcı zekâmı geliştirdi. Nasıl bir zamanlar cephede askerlerin tümü gidince, onaltı, onbeş yaşında çocuklar cepheye sürüldü, şimdi de Bodrum'da İngiliz karılara harcadığımız genç nüfus kırılmak üzere, hemen tor-netçileri

Bodrum'a tez elden sürmeliyiz. Hatta turizm hizmetinden öte, canlı olarak böbreklerini, diğer organlarını da kesip kaçırmaları için paketleyebiliriz. Düşüncelerimi vakit geçirmeden Kezban'a da söyledim. Lirik bir şiir gibi yüreği titreyerek: "Kıyamam ona" dedi...

Bu, bir boka benzemeyen onaltı yaşındaki çakal tornetçi için, "Kıyamam ona" dedi. Kıyamam sözcüğü zihnimde infilak etti, paramparça etti beni, beni deli eden kederim büyük bir kıskançlık ve yalnızlık duygusuyla delik deşik oldu... Tornetçi oğlan hiç yeri yokken kaburgalarının altından bir bıçak izi gösterdi, Kezban'a gösterip, o yaptı dedi, sırtarak...

Tarlalaşmış şu sokakta, son derece çirkin bir kızın ağzından çıkan, içli, yanık, günbatımı kadar dokunaklı bir sese bü-

272

273

rünen, kıyamam sözcüğü, her şeyi, tüm, doğru, oldukları gibi, sahici görmemi sağladı. Zekâm, eski hızıyla parlak neşesine dönüp, yeniden tekme-tokat dövmeye başladı beni. Hiçbir sevgimin böyle yürekten haykırışı olmadı. Benim mutlu olmam için uçmam, delirmem gerekiyor; ama Kezban'ın mutluluk eşiği bu kadar düşük, her şeyle mutlu olabiliyor! Ne korkunç kayıp, böyle bir sevgi sözcüğünü duymadan yaşamak. Yarı deli dilencileri bile sarhoş eden güzellikte, kıyamam, kimse demedi bana. Hangi polis gücü yok edebilir bu sevgiyi. Rahat yüzü görmemiş, adına aşk demişiz, boşuna. Sırtımda tonlarca ağırlıkta kaya parçası. Tüm aşklarım kaçık bir gevezenin güvensiz, ikiyüzlü kelime oyunları. Bu parka niçin gelmişim? Aşklarımın anısına, solmuş yaprakları çıtır çıtır çiğneyeceğim bir sahne arıyordum. Hile hurdayla doldurulmuş bir yığın sevgi sözcüğü! Sokak satıcılarının asaletiyle dahi ba-ğırمامışım. Akli başında biri, bu şekilsiz tutkulara, aşklara karakterini feda eder, tüm düşlerini, gecelerini bu bozuk psikolojilerle takas edebilir mi? Kelimelere, jestlere kendimi öyle kaptırmışım ki, bütün insanlarla birlikte ben de insanoğlunun en değerli duruşu, klasik romantik dengemi kaybetmişim. Aşk değilmiş yaşadıklarım, tüm duygularım soyulmuş! Sahte imzayla sevmişler beni.

Tanrım sen koru beni! Basit bir kelimedede saklı bir ömre bedel duygularımı geri ver! Ya da bir bıçak ver elime! Havuzda kırmızı çorapları Mesut Yılmaz'ın karısının tebessümüyle, cümbüşle, karnavalla yüzdürmeye devam mı edeyim! Yoksa, mineral bir kin, elmas bir intikam duygusuyla, zekâma ve doğaya uygun bir şiddet mi tasarlayayım.

Zarafet insanın kendi içine bakışmdadır, ben fırtınalı bir üslupla sörfçüler gibi poz vermişim, içimdeki devle pazarlığımı yaptım: Kalplerini deşeceğim. Dibe vurduğum bu günlerde yayınlarsam bu hikâyeyi bir kara böcek gibi ezerler beni. Şimdi olmaz, dört-beş sene geçsin, dedim. Evdeki hesap geçen yıllar içinde çarşıya uymadı. Yazarlık üstüme pek güzel oturdu, kendimi sevdikçe, pazarlığımı unuttum. Dedim ki avunmak için, hiç değilse sırtımdaki başkasının kazağı değil.

274

İlmik ilmik, kelime kelime kendim ördüm. Şimdi okuyorlardır bu satırları. Rengi kan kırmızı dünyada eşi benzeri yok, yani pazarlık bozuldu sayılmaz, çünkü bu pazarlıkla ilerleye ilerleye çıkartmışım çorapları. Bıçak sırtından kelimeler biliyorum. İşte, yaşadıkça alacağım intikamlarım bir bir. Bu kin için yaşayacağım, bu kan davasını bırakmam, ya herkesin bir kırmızı kazağı olur, ya da bu savaş bitmez! Ya da susarsanız, kendinizle olan pazarlığınızı unutup, bir tebessümle, kitleler halinde düzülürsünüz!..

275

Çocuk Kovası

Hasan Cemal'in kitabına daha önce değindim, kısa yoldan tek bir cümle edeceğim. Cumhuriyet gazetesi ve onun sosyalist, demokratik yazarları, on yıllar boyu MHP hareketine neden düşmanlık yapıp, faşistlikle suçladılar. Aynı köyün yolcusu, aynı köyün iki ayrı dalı imişler. Bir tek albayların adı değişik diye mi bu kadar gürültü kopardılar. 12 Eylül öncesi beşbin insanın ölümüne sebep oldular. Son beş-altı yıldır kemalistler-le milliyetçilerin kucaklaşmalarına şahit oluyoruz, bazıları bilmediği için şaşırıyor. Küçük yaşlarda birbirlerini kaybeden "ikizler" in buluşmasına hayret etmemek lazım. Ah Türkiye ah, yazılacak ne çok şey var, başka sefere!

Soğuktan, açlıktan zangır zangır titreyip, son çare sokaklara sığman insanların dürüstlük adına kestikleri bir racon vardır. Gelirler, "Abi, ekmek parası, yüz lira" isterler. Parayı alır almaz da, "Ekmek değil ağabey, şarap alıcam" derler. Ankara'nın, İstanbul'un hırpani sokak şarapçıları, sokaktayım, açım, kimsem yok, bana acıyorsun ama, ben yalan söylemem, demek isterler. Dürüstlükten sözeden insanlar artık yalnız sokaklarda kaldı, iyi bakın onlara!

Bundan 11 yıl önce Dün Korkusu kitabım için renkli bir dergi benimle röportaj yapacak, kitabın edebi üslubuyla değil,

276

orada kullanılmış çıplak sözlerin arkasında güya sapıkvari cümleler kurcalanıyor, yani, beni bir "yazar" olarak değil de, "itirafçı" biri gibi değerlendirmeye çalışıyor, başaramadılar. Üstüm başım

bozuk, görüntüden olsun kurtaramıyorum. Fotoğrafımı çekecek bir genç kız geldi, benimle röportaj yapan tuvalete çıkmıştı. Fotoğrafçı kız masaya baktı, "Burada bir yazar varmış gördünüz mü?" dedi bana. Sağa-sola baktı, etrafa seslendi, "Yahu burada bir yazar varmış, nerede?". Beni bir şeye benzetemedi.

Kitabın yazarının ben olduğumu öğrendiğinde, talimgah çavuşu gibi emirler yağdırmaya başladı, şöyle otur, boynunu eğ, şuraya bak, sana başka bir ceket giydirelim... Oysa ben kötü bir şey yapmamıştım, ülkem insanlarının hikâyelerini anlatmıştım... Onlara kızmıyorum, onlar yazarları biraz şakacı, biraz da teatral insanlar olarak tanımış..

Açması Reha Muhtar yine, Aksaray belediye başkanının katıldığı zikir görüntülerini bulmuş, döndürüp dolaştırıp, sıtma nöbeti, kuduz terlemesi gibi veriyor! Sonunda, ikibine bir kala halimize bakın, diye veryansın ediyor, neymiş efendim, çağ-daş-lâik Türkiye'de bu görüntüler utanç vericiymiş...

Aynı televizyonlar Mevlevilerin şebiaruz görüntülerini milli gurur ve kültürümüzün derinliği, büyüklüğü gibi hayranlık dolu laflarla veriyor. Hatta Mevlevi gösterilerine Cumhurbaşkanımızdan yüksek rütbeli askerlere kadar herkes katılıyor. Onların ağzına göre ikisi de ayin olduğuna göre Mevlevileri tutuyor, Mevlâna'ya neden torpil geçiyoruz? Mevlevileri turistler de seviyor, ondan mı, yoksa beyaz giymişler diye mi? Yoksa Türk milletinin zonklayan başağrısına en iyi çarenin Ahmet Ozhan'm şarkıları olduğuna mı karar verdi devlet?

Bir küçük sebebi, Mevleviler tarih boyu hiç ayaklanıp devlete başkaldırmamışlar. Daha da sosyal, psikolojik tahliller yapabilirsiniz, devletin, tarikatları ciciler ve pisler diye ikiye ayırmasının üzerine! Manevi alana fazlasıyla karışan devletin de cennet-cehennemi olduğunu böylelikle öğreniyoruz.

Allah'tan korkmaz, kuldan utanmaz, kameramanların yaka-

277

ladığı Kadiri, Nakşi, Rukai tekkelerinden alman görüntüler, çoğunlukla, dar, basık mekânlarda ele geçirilmiş. Görüntüler çiğ, estetize edilmemiş. Zikir edenler yağlı saçlı, giysileri kirli, eski, sakallı, yaşlı insanlar. Tempotik sarsıntılar içinde kendilerinden kopmaları, görsel çağımıza çok uygun, ancak yüzler karanlık, hastalıklı ve çirkin!

Oysa Mevleviler hayal, rüya kadar güzel. Sanki gerçek değiller. Bu topraklarda bu meleklerin yaşamış olduklarını düşünmek çok zor. Manevi sarhoşluğun boşlukta çarptığı gözleri-dudakları medya böyle sevmiyor diye nasıl düzeltirsek? Bu dopdolu muazzam ölümsüzlük düşüncesinin kalp ritmlerini maskaralara nasıl anlatsak?

Bu çirkin insanların acı dolu hayatlarına girdiğimizde, ego ve kibirlerini alçakgönüllülüğe dönüştürmek isteyen sade Anadolu insanlarını ve tarihlerini görürsünüz. Kutsal trans hali, dünyadaki tüm dinlerin, büyücülerin, şifacıların aradığı bir şeydir, çünkü o an.. Ego ve kibiri yokedecek... Kişisel dünyalarını, ötedeki dünyayla çarpıştırıp, içlerindeki yalanı, riyayı, kirliliği öldürecek, tertemiz insanlar olacaklardır.

Tanrısal zevkle gözler kapandığında görünen şudur: Tüm insanlar Tanrı önünde eşittir! İşte Batı, dörtyüzyıl iç savaşlar, mezhep savaşları verip, "Tüm insanlar yasalar önünde eşittir"e dönüştürmüş. Şeyhle mürid, hukuk önünde iki eşit insandır. Anadolu'daki tarikatlar da zaman içinde manevi alanla siyasi alanı ayırt etmeyi öğrenecekler.

Asıl eşitsizlik, TV'ler seri cinayetler işleyerek komutanların berber çıraklığını yapıp, bu kana doymaz, rezil programlardan sonra bahşiş, kredi beklemeleri normalmiş gibi gösteren siyasal sistemdir!

Şeyhle mürid, hiç değilse yakayı, "arınırken" ele veriyor! Medya yakayı, yalakalık yaparken ele veriyor.

Hem tarikatların, hem de medyanın birbirleriyle savaşı, iyileştirici bir ilaç değildir. "Güzel olanı" herkes sever, toplumlar, siyasiler, yazarlar için aslolan "çirkini" tanımak, çirkini sevip, estetize etmektir.

Otuz beş yıldır sert kelimelerle süren lâik-şeriat kavgası yüzünden, Anadolu'da yaşayan tarikatları dolduran tertemiz insanları tanıyamaz olduk.

Hepimiz dev bir kuşun kanatlarına dizili tüyleriz. Bu ülkenin çocuklarıyız, bu kuşu kimseye yedirmeyiz.

Burada, görevini hiç yapmayıp, sallayan, Müslüman gençliği, İslamcı kitleyi kandıran, "İslamcı aydınlardır". Çünkü İslamcı aydınlar, bu toprakların insanlarını, anlatmaya, deşmeye, tasvir etmeye, derindeki çirkini, bilinmeyeni, hatalarını, duygularını, günahlarını, detaylandırmaya yanaşmamışlardır.

Cazırtılı İslamcı aydınlar da medyanın siyasi dilini kullanmış, görüntünün esiri olmuşlardır. Trajedisi olmayan çöl beyinli, çöp fikirli sanal insanlar yetiştirdiler. Oysa, insan hata yapar, sapıktır, saçmadır, bozuktur, problemlidir, tarihin derinliklerinden getirdiği binbir hastalığı vardır. Yazarların görevi, kimsenin midesinin kaldıramayacağı bu çirkin dünyaya, tüm çıplaklığıyla, edebiyatın, sinemanın, tiyatrunun, tartışmanın masasına buzul soğukluğuyla getirip koymaktır.

Üstelik bağımsız, cesur bir yazar değil, korkak, ideolojinize sürekli hesap vermek, yani, dar imkânı beyninizle, insanlarımızı korumaya, kollamaya çalışırsanız, sizin de siyasal bir diliniz var

demektir, gerçeği hiçbir zaman olduğu gibi veremeyecek ve gerçek günün birinde başınıza düşüp sizi ve tüm değerlerinizi ezecektir, bugün olduğu gibi.

Müslüman aydınların, korkusu boşunadır. Güzel bir örnek vermek istiyorum. Bundan birkaç yıl önce folklor araştırmacısı Pertev Naili, Nasreddin Hoca'mn bilinmeyen, köylerden derlenmiş, fıkralarını önümüze koyduğunda şaşırıp kaldık. Mide kaldırmayacak kadar abartılı, çirkin cinsellik taşıyan bu hikâyelerin birçoğunu yayımlamak, sadece muhafazakârları değil, evrensel ölçülerde insanlığın da haya-namus ölçülerini zorlar!

Mesela, ağlamakta olan bebeğin ağzına, biberon diye penisini veren babanın fıkrasına gülünür mü? Bu fıkralar yenir yutulur şey değildir!

Bilimsel olarak bu metinleri tanımak, tartışmak zorundayız. Yüzyıllardır, köylerde yaşayan bu fıkraları, şehrin insanı, süz-

278

279

geçinden geçirmiş, şehre sokmamıştır. Köy odasının kaba erkek estetiğiyle, şehrin estetiği çok farklıdır. Kapalı köy odalarının diliyle, şehrin, çok renkli kozmopolit yapısının dili farklıdır. Medya kitleye açıktır, kitlenin içinde çoluk, çocuk olur olmaz herkes vardır. Siz yayımlasanız dahi, şehir, bu fıkraları doğal süzgecinden geçirip, tarih, asırların sırtında eleyerek estetik sansürünü koyar. Tarih boyu da böyle olmuştur.

Bu fıkralar yayımlandı, hiçbir gazete, arkadaş, aile, meyhane ortamında dahi bu fıkraları anlatmamakta, başka mekânlara taşımamaktadır.

Halka güvenmek zorundasınız. İşte güvensiz, ödle kendi insanından korkan aydınların sansür çabalarına rağmen, halk, bu fıkraların tüketilmesine izin vermedi. Pertev Naili ve onun gibilere çok şey borçluyuz. (Ofli Hoca kitabım yayımladığımda beni bir öldürmedikleri kaldı, şimdi, kendi televizyonlarından Ofli Hoca fıkrası anlatıyorlar.)

Medyaya göre kim parayı basarsa, çirkin onun düşmanıdır. Orduya göre çirkin şeriatçıdır, şeriatçıya göre çirkin lâiktir, derin devlete göre çirkin hukuktur. Kimse kendini çirkin görmez. Çirkin, biziz!

Kemalist, gestapo sağcı, muhafazakâr, ya da şeriatçıların son yüzelli yıllık matbuat, edebiyat hayatımızda insana dair öyküsü yoktur. Onların hiçbiri insanımızın trajedisini, acısını, derdini,

çirkinliğini hayat kavgasını sayfalar boyu merak etmemiş, öyküsüne dayanmamıştır. Hatta öykü anlatanlara yasak koymuş, hapse tıkmış. Çünkü hepsi için halk sürüdür, güdülür. Kim savaşta öne çıkarsa, halkı arkasına aldığı düşünür. Ve her defasında halkı yönetemez, çünkü bu ülkede değişen yalnız albayların adları olur!

Kemal Tahir, Orhan Kemal, Aziz Nesin, onlarca, Türk solu bugün onbinlerce insanımızın dev hazinesine sahiptir, 1950'deki köylümüzü, 1930'da Haydarpaşa garındaki Kürt hamalı, 1970'deki pamuk işçisini, 1980'deki işkence gören genci ve yüzlercesini, yani bu ülkenin insanlarını görmek, tanımak istiyorsanız, bu öyküler sadece bu soylu insanların kütüpha-nesindedir.

280

Hastadır, bozuktur, ama bizdendir, yani insandır. Ordunun, şeriatçının, muhafazakârın, derin devletin sürüleştirdiği, tek tip gördüğü bu halkı, işte bu yazarlar insanlaştırmış, canlandırıp, görünüşteki çirkinlerin ardındaki trajediyi onbinlerce sayfa deşerek anlatmış, tarihin içine sokmuş, onca hapisliğe, acıya rağmen.

Mesela, 12 Mart'ta işkence gören oğlunu ziyarete giden bir anne, kapıda kadın polisler tarafından aranır, soyunması istenir, kadın soyunur, göğüslerini açması söylenir. Kadın göğsünü açamaz, utanmasından öte, göğüs ameliyatı geçirmiş, tek göğsüyle utanmaktadır.

Şimdi, bu hikâyeyi, şeriatçı günahdır diye anlatmaz. Muhafazakâr geleneklerimize aykırı diye anlatmaz, ordumuz, hapishaneyi, dolayısıyla memleketi kötü gösteriyor diye anlatmaz... Ama, bu hikâye, bizim annelerimizin hikâyesidir bunu kim anlatacak?..

Mesela, Doğu'da kadınların halay çekip birlikte eğlenirken söylediği bir türkü: "Ay doğar gece gider / Doğru söz güce gider / Ak memenin üstünden / Doğru yol hacca gider!"

Bu avşar türküsünü, şeriatçılar hiç söyleyemez, muhafazakâr, yüce Türk milletinin ahlâkına aykırı bulur, ama bu halkın aşkın coşkusudur, bunu kim anlatacak?

Daha da derine inelim, tek oğlunun ölümü üzerine ağıt ya kan Doğu'lu anne, dizlerini dövüp, yırtınarak, kocası Ahmet Ağa'ya tabutun başından çığlıklarla seslenir: "Ahmet Ağaaaa /malın ikiciye kaldı..."

Kadın ağıtın içinde, oğlunun ölümünden çok, malının gelene gelecek başka kocaya kalmasına yani, servetin başka erkeğe kalmasına ağlıyor. Cenazenin başında ikici kelimesini kul lanarak ağlar. Bu kelimeyi aynen kullanarak yazamazsanız, fe odal toplumda, servet dağılımının sertliğini bu vahşi düzenin renklerine uygun veremezsiniz. Yazarsanız, size küfrediyor,

derler. Asker, şeriatçı, muhafazakâr karşınıza çıkar. Çünkü onlar, insanlarımızı "stilize" ederek, tek tip yücelterek, hacıyağı sürülmüş kelimelerle anlatır. Tüm insanlarımızı tek bir insan olarak gördükleri halde bu tek insanı dahi yönetemezler, yö-

netemeyince, enflasyon yüzünden Tüden üç sıfır atıp sorunu çözmeye çalıştıkları gibi aynen 65 milyon nüfusun sonundan birkaç sıfır atarak, yani onbinlerce insanın ölümüne neden olarak sorunu çözmeye çalışırlar.

TEden sıfır atar gibi onbinlerce insanı öldürmeden sorunu çözmeye çalışan, solcu edebiyatçılardı, çoktan ölüp gittiler, geride, bu onbinlerce insan hazinesini hikâyelerini sıgdırdılar. Oysa askerler, şeriatçılar, sağcılar çirkini anlatmayı vatana, dine ihanet saydıkları için tanzimattan bugüne üç-beş insanımızın dahi hikâyesini anlatmamıştır. Şimdi hepsi bu insanlar adına ihtilal istiyor!

Hapishane anılarında Zihni Anadol anlatır: Almanlar hesabına casusluk yapan ve idama mahkûm olan Rus subayının öyküsünü. "Çok zengin bir toprak sahibinin çocuğu. Yalnız soyluların alındığı askerî okulu bitirir. Birçok savaflara girip çıktıktan sonra Çar'ın koruma alayına atanır. Ayağında gümüş mahmuzlu çizmeler, parlak düğmeli gösterişli giysiler, ellerinde beyaz ipek eldivenler, dizginlerini zaptedemediği kır atmm üstünde tığ gibi bir süvari yüzbaşı. Her gece bir soylu hanımın koynunda geçen sonsuz geceler, su gibi akan votkalar. Danslar, valsler, polkalar, kollarında yalvaran binbir gece masalla-rmdaki güzeller.

1917'de suikastler, ihtilal, bolşevikler büyük çan kulelerini inleterek saraydan içeri girer, korkunç bir panikten sonra herkes çil yavrusu gibi dağılır. İçlerinde birçok general, albay olduğu halde, bir daha dönmek üzere ağlaya ağlaya yurtlarını kızılılara bırakıp Karadeniz'in karanlık sularında uzun bir yolculuk, Türkiye'ye sığınır.

1941 yılında Almanlar Rusya'ya girince bir umut, bayram ederler, Almanya hesabına casusluk yaparlar, kışm gelmesiyle Almanlar Moskova önlerinde çakılıp kalır, umutları suya düşer...

Ve şimdi, Ankara Cezaevi'nde Kızılay'ın hapishaneye gönderdiği tatsız tuzsuz yemeği yaşamlarına son dayanak yaparak gün sayıyorlar. Yine bir gün Kızılay'ın koskoca yemek kazam bahçenin ortasına kondu. Kazanın başındaki beyaz takkeli aş-

çı elinde büyücek bir kepçeyle kuyruğa girmiş, yoksullar ordusuna yemek dağıtıyor. Rus subayı da kuyruğa girmiş, sırasını bekliyor, mahkûmlara yirmi dört saatte bir tahinle içinde bir iki fasulye tanesi bulunan bir kap yemek veriliyordu. Bunlar fukaraların ancak bir iki saatçik karınlarını doyuruyordu. Bunun için zavallılar açlıktan hırçınlaşıyor, kuyrukta sıra kavgası yapıyorlardı.

Rus subayı nereden bulduysa, kumda oynayan çocukların miki fare resimleriyle süslenmiş, küçücük oyuncak kovasıyla sırasını bekliyor. Arkasından, Karabacak Nuri sataşır:

- Ne lan deve, taa Moskof diyarlarından gelip de bizim nafa kamıza el atmaya utanmıyor musun? Ne işin vardı da geldin?

Kuyruğun arkalarında elinde hamam taşıyla sırasını bekleyen yankesici Rıza, jilet izleriyle delik deşik olmuş yüzüne anlamsız şekiller vererek utanmaz bir gülüşle Karabacak'a cevap verdi:

- Dokunma lan Karabacak ona, o bugüne bugün Moskof Çarı'mın altın tasını elinde taşıyor, hem de içi dışı kuzu etiyle dolu görmüyor musun? Herkes birden subayın elindeki kova ya baktı, sonra hapishane avlusuna birdenbire öldürücü bir kahkaha yayıldı. Subay bu alaylı ürkütücü gülüşler arasında sessizliğini bozmadı, ama olduğu yerde sallandı, yıkılır gibi oldu. Sabırla bakışlarını gökyüzüne çevirdi.

Önüne gümüş tabaklarla gelen yemekleri beğenmeyen adam, şimdi yerinden yurdundan atılmış, yabancı bir ülkenin hapishanesinde baldırı çıplaklarla kuyruğa girmiş, sudan başka bir şey olmayan bir öğün yemeğini elindeki çocuk kovasına sığdırmaya çalışıyor.

Tüm şamatalar, vahşi gülüşler arasında ilerleyip kovasını aşçıya uzattığında onun bitik halini gören aşçı dayanamamış...

- Ne istersiniz ulan hergeleler yabanın bu garibinden.

Subay, kovasını doldurup aldı, yenilgiye uğramış eski bir sa vaşçı gibi, ağır ağır yürüyerek oradan uzaklaştı..."

Çoktan ölüp gitmiş olmalısın, subayım! Hem Rus'sun, hem casus, senin hikâyenin ne gibi katkısı vardı ülkemize, ama işte bir insan sığağı, Ankara Cezaevi'nde üşenmemiş yazmış öykü-

282

283

nü. Üstelik, sarayını başına indiren komünistlerden biri. Cesedinin üstüne kendi ülkenin toprağı atılmış mıdır, bilmiyorum. Ama bizim de farkımız yok senden. Kendi ülkemizde, kendi insanlarımızın öyküsünü yazdığımız için, hem Rus, hem casustan beter, aşağıyorlar bizi. Ben de senin gibi, karın tokluğuna, ekmek parasına kuyruğa girmişim. Elimde miki resimli çocuk kovası.

Hikâyeler, yüzler, sesler, kelimeler dolduruyo-rum, karm tokluğuna. Bir şeye benzetemiyorlar bizi. Ama subayım dürüst olmak gerekirse, artık bu kardeşin ekmek parasıyla şarap da içiyor. Ancak istiyor ki bir arkadaşının da şarap parasını verebilsin, çıkışmıyor..

Hiç önemli değil subayım! Yeter ki, yüzyıl sonra olsun görsünler, kelimelerin zehirden acı yüzlerine asılmış, canhıraş küfürleri. Çirkin, lanet insanlar olduğumuz için değil, yeryüzü topraklarına serpilmiş ısırğan böceklere dönmüş kardeşlerimizin sesi, dini olduğu için bu küfürler. Yoksulluktan tebeşir gibi ufalanan dişlerinin ısıracağı gücü kalmadığı için bağıyoruz ve Tanrı'nın yeryüzü topraklarına en güzel armağanı bu insanların, soylu ve zarif çocukları olmayı hak etmek için, küfrediyoruz, gece gündüz!.. Gözün yurdunda kalmasın subayım, senin o kovayı burada, bu sütunda da dolduruyoruz, hasretle, yoksullukla, itilmişlikle, çirkinliklerimizle!..

284

Cemal!..

Kışları nasıl soğuk olurdu, soğuk, soğuk değil, işkenceci sapık. Geceyarıları ağlayan kedilerin sesleri, hayata olan son bağlarımı da kemirirdi. Apartman kapısını açıp içeri alsam, yarın apartmanda kavga çıkar! Apartman, apartman kadar yara! İçeri almasam nasıl uyurum, dışarıda sağır bir ayaz, kırılmış bir vazo sokak!.. Battaniyemin altı felsefe kulübü! Hatırla Tanrım! Kedilerden birini alsam? Öbürleri? Kapıya yiyecek koysam, beni görüp boşuna umutlanırlar? Tanrım hatırla, ne olur kedileri kucağına sen al! Tanrım ne olur, hayatın kasırgasıyla sökülmiş kimsesizlerin kırık camlarına pamuk yastıklar, kırlentler sokuştur, Tanrım ne olur, şu taş gecelerde annesinin memesini emen bebeklere acı!..

Kurutulmuş bağırsak renginde sabahlara yalvarıyorum, Tanrım inşallah kaloriferler yanıyordu, işe gidiyorum, gecedен kalma çürümüş bir soğuk, başıboş bir köpek gibi üstüme saldırıyor!.. Loş bir uçurumdan kurtulur gibi büroma giriyorum, kıvamında, neşeli bir sıcak hava! Dostlukla hoşgeldin diyor, radyoyu açar, sınımsız bir makamda şarkı söyleyerek sarılır, öpüşürüz!

Kalorifere ellerimi koyar, tüm dünyayı küçümserim! Hayatın en genç, en coşkulu aşığı oluveririm yeniden!.. Kendime

285

yemin ederim, sigara almaya bile sokağa çıkmayacağım, sokak! Bir deri bir kemik kalmış, yine de korkunç bir uluma duyuyorum!..

Kalorifere ellerimi koyar, buzlanmış camın mest olmuş kristal desenlerinde mahmurlaşıyorum. Boyu küçük, kollar çok uzun, köy imamı çaycımız gelir! Bir sürü dertli bulut, bir sürü gevezelik duvarlara çarpar, uykumun çıt çıtları bir bir açılır!.. Bulgur suratlı çaycı, kapı önünde paspas diye

kullanılan halıf-lekse gözünü diker, kumarbaz bir çocuk şımarıklığıyla, "Bugün cuma şunu götüreyim, seccade diye"... Götürür. Çaycı imamın sırtına neşeyle bir yumruk sallarım!..

Ellerimi kalorifere koyup, çayımı yudumlar, camı hohlaya-rak, sokağı seyreder, soğuktan canavarlaşmış kadınlar içinde benimle masal gibi sevişecek nar dudaklı, çocuk gülüslü bir kadın ararım...

Kalorifere ellerimi koyar, bir güzel alem içinde sarhoş olurum. Büromun karşısı Maltepe Camii! Tam da önümdeki kaldırımında, otuz yaşlarında simitçi bir kadın!.. Simitler camekânlı tezgâhın içinde, kadın bir mabet gibi siliyor tezgâhın camlarını!.. Boynunda dört dönmüş kaşkol! O zırhlaşmış kaşkolü gördükçe ağzıma ne ekmek girer, ne su! Yüksek rütbeli subaylar iri iri bakar kadına, "Asker üşümez, çıkart şu kaşkolü" der bir halleri var... Ellerinde kalın mı kaim eldivenler, donmamak için tezgâhın etrafında dört dönüyor, arada bir bulvarın karşısında kestane tezgâhına koşup, bir gözü simitlerinde, birazcık ısınıp, ellerine, ceplerine sıcaklar doldurup, tekrar tezgâhına koşuyor, soğuktan yüzü mosmor! Azgın soğuktan akşama kadar durduğu yerde zıplıyor... Bir gün de çıplak ellerini görmüştüm, patlayacak gibi, patlıcan gibi..

Ellerimi kalorifere koyar, "İmamın göz koyduğu halıfleksisi ona mı versem?"... Bir gün de ilkokula giden kızını gördüm, mavi önlüklü, beyaz yakalıklı, kızı bir görseniz, melek gibi!.. Kürklü kadınlar da kızma iri iri bakıyor, "Bu kızı burada neden üşütüyorsun, şimdi okulunda olmalı!".. Kızına büfeden, portakal suları içiriyor. Gözlemeler alıyor, kızı ne isterse alıyor. Ayakkabının içinden kızma bir de patik giydirmiş, kızı ya-

nına geldiğinde bir sevinç kaplıyor kadını, eldiven içleriyle İ,
okşuyor, durup durup bir daha sarmalıyor. Kestaneciye koşup, ? î
sıcacık kestaneler getiriyor!.. j

Ellerimi kalorifere koyar, bir soluk kestane almak bana da fantastik geliyor, amaan kalsın! Ben sokakta bir dakika duramıyorum, o akşama kadar orada! İşte bu düşünce de beni deli ediyor. Acı bir maden suyu gibi hırslanıyorum, kinimi boş bardağı almaya gelen çaycıdan çıkarıyorum, "Ulan köylüler, devlet çürütmede uzmanlaşmış, pintileşmiş, profesyonelleşmiş salaklar, nedir şu hal, gel seyret şu kadını, nedir ulan!.." Çaycı imam, simitçiye de çay taşıyor, çayın dumanını buradan görüyorum, dumanlar ne güzel uçuyor sokakta, yumuşuyorum, bizim imam tekrar geldiğinde çayın dumanı gibi imamın kertenkele boynuna sarılıyorum!..

Kalorifere ellerimi koyar, film gibi kadını izlerim, halkımızın da hoşuna gitmiyor bu durum, birçok büronun penceresinde aynı filme meraklı insanlar dolu. Öfkeli şairlerle, kanlı ihtilallerle ahbaplık kuruyorum, ben de şiirler yazıyorum, kalın paltosu olan herkesi giyotine gönderiyorum. Masonlar, ordular, şirketler, tarikatlar, mafyalar; hepinizin Allah belasını versin!.. Kadını

ezberliyorum. Sanki, karşıdaki kestaneçiyle can sıkıntısıyla işaretliyorlar. Sanki yanlarından tafıalı kadınlar, kürklü kadınlar, geçince hani pis kokuyorlarmış gibi, burunlarını tutuyor, sinsice gülüşüyorlar!.. İşte bunu sevmedim! Çünkü ben de yakası burnuma kadar uzanan pahalı bir kazak satın almıştım, daha yeni!..

Kalorifere ellerimi koyar, bir gün yanından geçerken, söyleyeceğim, "Abla benimle evlenir misin?" "Ne olur evlen benimle abla, hazır bir kızımız da var! Çalışır ben bakarım!"... Ya derse ki, tezgâhta sen dur, ben büroda çalışayım!.. Hayır, yapamam, kalsın... (Kocasının olmadığını nereden çıkarıyorum, ne bileyim, öyle asil bir duruşu var ki?)

Soğuk kadını kırbaçlıyor, kadın beni! Tapındığım kadın oluverdi. O gün kadına yeterince üzülmemiş, önümden geçen herkesin kalbini bıçakla delik deşik edecek kadar haydutlaşmamışsam, o gün, kendimi yaşamamış hissedirdim. İşte böyle

286

287

hayalimdeki kinle kandırırdım kendimi, daha somut bir şeyler yapmalıyım. Yemeyeceğim halde, her gün beş-altı tane simit almak istiyorum. Toprak altındaki soğan gibi bir vicdanı olmalı.. Öyle acı sert bir onurla çalışıyor ki, benim hastalıklı iyilikseverliğimi suçüstü kısıkıvrak yakalar diye korkuyorum. Çaycı imama, halıfleks seccadeyi kadının ayaklarının altına sermesini söylüyorum, ülkesine çekidüzen vermeye çalışan bir kral gibi. İmam halıfleksi severek alıyor, ikiye katlıyor, bir güzel okşuyor, toplaşmış tüyelerini tek tek yoluyor!..

Ellerimi kalorifere koyar, seyrederim, imamın kadına halıfleksi götürmesini... Ama, imam? Kadının ayakları altına iki kat yırtılmış karton parçası koyuyor. İmam geldiğinde tekme tokat döveceğim, onu... "Ağabey, sen üzülme, halıfleks yağmurda su çeker, işe yaramaz, sen küsme, yağmur yağdıkça ben kartonu değiştiririm!" diyor...

Ve çok sonra öğreniyorum, simitçi kadın, bizim çaycının karısı!..

Büroyu çoktan tasfiye ettim, sık sık komşu hastanede arkadaşlarımı ziyarete gidiyorum, iş bitimi oturuyor, dedikodu aşklardan sözediyoruz, hurda aşklarımızı ortaya döküyor, hepimiz inceden zulasmdaki aşkını saklıyor, yine de sırdaş oluyoruz. Kime konuşsam, ufukta patlayacak bir fırtına görüyorum. Deniz meltemi gibi bir kızla tanıştım, çok da konuşkan, "Ben hiç aşık olmadım" dedi, ben de ona komik, hem de talihsiz aşklarımı anlattım. Çok eskiden notlarımı aldığım, şiirler

yazdığım bir defterimi sürekli yanımda taşırdım, adı Gül'dü ve defterimde dibe vurmuş eski aşklarımın aynı isime yazılmış şiirler vardı, ölürüm bu defteri okumam. Gül, felçli, spastik çocuklara, kaslarını kontrol etme, yürütme, hareket edebilme eğitimi veriyor. Sırada bekleyen o kadar çocuk var ki, toplumsal bir felaket hastanenin çürümüş tavanlarına vuruyor. Hastalar öyle lüzumsuz sorular soruyor ki, çürümüş tavan insanı yutup yiyecek, vermesen, kendini savaş suçlusu hissediyorsun. Hastalar el pençe divan iki büklüm soru soruyorlar, soruyu geçiştir-sen, hemen bir mızrak çıkartıp, kellenizi mızrağa geçiriyorlar.

288

Hastane penceresinden bakınca gökyüzünde bulutlar kaya parçaları gibi görünüyor, o kadar torpilli hasta var ki, çocuklara ancak bir yılda sıra geliyor. Parmak kadar çocukların bacaklarına, beline kadar metal halka cihazlar takılıyor, dıştan tutacak demir iskelet, sonra çocuklar büyükçe bir minderin yanına geliyor. Hastanenin penceresinden kırlangıçlar geçer, Gül akşama kadar çocuklarla uğraşır. Nasıl uğraşır? Nasıl sabır? Gül'ün elleri uzun bir yaprak, çocukların hepsi porselen hamuru gibi. Gül, şaklabanlık, oyunlar yapıyor, çocuklar nasıl küçücük, konuşmayı bilmiyor, söyleneni anlamıyor! Anneleri yanlarında ecel terleri döküyorlar. Çocuğun eğitimi alabilmesi için oyuna girmesi gerekiyor, işte dünyanın en büyük sırrı bu sakalı oyunlar! Çocuğun bir yabancıya alışması zor, çocuk eğitimi alamazsa, çocuğu sıradan çıkartıp yenisini alıyorlar!

İş dönüşü köprü üstünden geçiyoruz, bitmez tükenmez bir katar geçiyor önümüzden, Gül, "Hiç aşık olmadım" diyor, öyle diyor ki, sanki atlayacak gibi... Trenin gürültüsüyle mi, bu sözlerle mi, öyle sarsıldım ki, at olsaydım, burun farkıyla trenin altındaydım...

Ben yine de kendimi o gün trenin altında kalmış kabul ettim, ön ayaklarım kaybetmiş bir at gibi. Ben sanırdım ki, her insanın bir annesi olması gibi bir aşkı olur!

Günlerden bir gün hastane içinde simitçi kadını gördüm, gözlerime inanamadım, spastik bir çocuğu yürütmeye çalışıyor, küçük oğluymuş, çocuğun sırası gelmiş, bir aydır tezgâha çaycı kocası bakıyor, o, burada sıra bekliyor. Beni tanır gibi oldu. Renk vermedim, şimdi beni bir bok sanıp umut eder, elimden gelmeyecek bir "torpil" bekler diye ödüm koştum... Simitçi kadın büyük bir sınava girecekmiş gibi telaş içinde, inşallah olur, inşallah olur diye dört dönüyor koridorda. Gül'ün kulağına söyledim, "Bu kadın var ya, ben bununla evlenecektim", gülmekten yerlere yattı. Gülle beraber gidip çocuğu sevdim, sıkıntılı bir mesafede olup bitenleri izledim. Gül çok yakınlık gösterince, ben de beyaz önlük giyip kendimi çocuğa alıştırmaya başladım. Adı Cemal!.. Kaşlarını çatıp, dudağını bükmüş, ye-

289

rinden hiç kıvıldamıyor, yanakları, elleri, bozuk saat yelkovanı gibi oynuyor. Cemal eğitime başladı, annesini bir sevinç aldı. Cemal yürüsün diye, annesi kalbim tutuyor, annesinin kalbini kim tutabilir? Ama Cemal bir türlü Gül'e yanaşmıyor, annesinin boynundan hiç inmiyor, bizi gördükçe pis insanlar görmüş gibi burnunu tutuyor ve saatler boyu gözlerinizin içine çivilenmiş gibi bakıyor. Mindere ayak basmıyor. Gül, mesleğinin altını üstüne getiriyor, şaklabanlıklar yapıyor, Cemal, karmakarışık ve dikenli bir çiçek gibi dokundurtmuyor kendine... Gül, amirine rica edip, Cemal'in süresini birkaç kere uzattı, Cemal hiç yüz vermedi. Gül'ün sinirleri yıpranmaya başladı, annesinin kalbini kimse tutamıyor, koridorda uzun uzun ağlıyor!..

Cemal oyuna niçin girmiyor, işte Gülle günlerdir bunu konuşuyoruz. Gözlerinizin içinde bir yerde Cemal hayatı kestirip atmış. Annesi, Gül, uzaktan ben, perişan olduk. Umudumuz yok, sırada bekleyen çocuk anneleri gelip gelip kontrol ediyor, cevap vermezse, onların çocukları girecek sıraya!.. İlk günler taklalar atıp, oyunlar çeviren Gül için Cemal, zehirli bir meyve oldu, her günün akşamı insanı dünyaya küstüren kirliliği bir yorgunlukla Gül, çileden çıkıyor, ertesi sabah hiçbir şey olmamış gibi yeniden içtenlikle, sevgiyle inanılmaz bir merhametle Cemal'in karşısına çıkıyor! Cemal bozuk bir yelkovan gibi, orada duruyor, o kadar, gözlerinizin içine bakıyor, o kadar, pis kokuyormuş gibi Gül'e bakıyor, o kadar!... Cemal'in elleri, ayakları nişasta lapası...

Ne ulan bu hayat mı? Gül, yarın son defa gideceğim Cemal'in yanına dediği gün, bir yakınım vefat etti, apar topar fırladım. Bir hafta yoktum, dönüşte eve uğramadan, hastaneye koştum. O küçük, pembe kirliliği salondaysa, başardık, değilse? Hem de nasıl kaybettik? Yürürse annesinin tezgâhına bile bakabilir? Değilse, kaldırımdaki dilenciler geliyor aklıma!.. Bir hışımla eğitim salonuna girdim, dünyalar benim oldu. Gül ile Cemal kucak kucağa minderin üstünde tepiniyorlar, şakalaşıyorlar. Bir muhabbet, bir poyraz, bir deliliktir gidiyor, annesi yanlarında, nasıl gururla izliyor oğlunun oyunlarını. Oyunlarını bozmadan, sessizce geri çıktım...

Aradan onüç yıl geçti hâlâ düşünürüm, ne oldu da Cemal eğitime, oyuna girmeye karar verdi. Dedim ki; diyorum ki; kendi kendime, o gün Gül'ün gözlerinin rengi değişmiştir! Çünkü Cemal sadece gözlerinin ışığından anlıyor? Diyorum ki; kendi kendime, yakınımın vefat ettiği gün, şiir defterimi Gül'ün masasına bırakmıştım, şiirleri kendine sanıp, aşık mı oluverdi?

Çocuklar böyledir, gözlerinizin içiyle, rengiyle ayırdeder yapmacıkları sahipleri, gerçek dostları, yalanları... Gözlerinin içinde bizden yüksek mi yüksek ay merdivenleri, ağırlığı yok, sebebi yok, alır kendi koynuna götürür bizi? Ya da bakırı, demiri, her sertliği delen pırıltıları, alır kendi denizine götürür bizi? Burnumuzu tutmadan, her gelen dalgaya sarılır, herkesle sevişiriz! En tatlı elmaların kırmızı pırıltıları ağzımızın en ballı köşesinde böyle sevişir?

Ne bu hikâye burada bitti, ne de ben onu yazmayı becerebil-dim, işte böyle bulvarda bir arkadaşımınla turluyor, gerginlik atıyoruz, "Haberler kötü, siyaset kötü, herkes karamsar, baksana şu insanların yüzüne, kimsenin yüzü gülmüyor" diyor!.. Herkes tren altında can verir gibi, bakmaya korkuyor insan. İşte orada gördüm. Yüzü sevinç dolu, mutlu, trampet adımlarla, gururla yürüyor!.. Başaramazsam da yazacağım bu hikâyeyi dedim, çünkü tanıdım onu, simitçi kadındı o. Şimdi arkadaşımın bu kadını tanıdığımı söylesem, pırıltısı kalmamış biz insanlar, nasıl anlatır bu hikâyeyi, uzun hikâye... Simitçi kadındı o.. Sanki bu ülkenin hiçbir derdine bulaşmamış, melek bir hali v^rdı. Küçük bir Afrika ülkesinin neşeli bir kralı gibi geçiverdi, yanımızdan...

Gözlerimle gördüm, şahidiyim, böyle yürümek için çok çalıştı!.. Gidip tanışıklık vereyim, hatırlar, sımsıcak dokunayım dedim, ellerine!.. Ellerimden utandım, ben onları, kaloriferde ısıttım!..

290

291

Kasaba Sıkıntısı

Ahmet Haşim, Abdülhamid'in sansüründen dert yanar, hangi kelimeyi bulsak yasaktır, mısralarımızda işleyecek kelime bulamazdık, der. Çok haklıdır, Haşim'in şu mısrama bakın: "Akşam, yine akşam yine akşam!"

Bu tür şeyleri bulup çıkarmada üstüme yoktur. Konuşmalarında soruyorum kimse bilmiyor, Atatürk'ün köpeğinin adı nedir? Foks. Foks, misafirlerin paçalarını masa altından parçalamış, Atatürk de ayıp olmasın diye misafirlerin elbisesini kendi terzisinden yenil ermiş, bunu bilenler, eski elbisesiyle Atatürk'ün sofrasında ayaklarını Foks'a uzatmış, parçalasın diye.

Atatürk nereli hemşerim, diyorum onu da bilmiyorlar. Selanik diyorlar, orası doğduğu yer ve çocukluğu, bu ülkenin neresinden, bilen yok. Annesinin yerleşip uzun yıllar kaldığı yer Adapazarı, Atatürk sık sık Adapazarı'na giderdi, memleketine. Peki, Atatürk soyadını almadan önceki adını, soyadını bilen var mı? Bilen çıkmıyor, Mustafa Kemal diyorlar, bu daha önceydi, adı-soyadı: Kemal Öz.

Hadi bir soru daha, Mustafa Kemal'in ağzından küfür çıktığı duyulmuş mudur? Falih Rıfkı, Dumlupınar'da Yunan bozguna uğrayıp kaçırmaya başlarken bir Fransız yazarın söylediği şu sö-

292

zû doğrular: Fransız şöyle yazmış: "Hiçbir kitapta hiçbir zaman söylenmeyecek bir söz sarfetti.."

Faiih Rıfki'nin lakabını Atatürk muhalifleri "dalkavuk" koymuştur. En başta (q) harfinin alfabeğe girmesini önlemiştir. Mustafa Kemal girsin demiş, sonra adını q ile yazmış, beğenmemiş, Falih Rıfki, Allah'tan Mustafa Kemal adını büyük (Q) ile yazmadı, o zaman beğenirdi. Böylelikle alfabemize bu çirkin harf girmedi, diye sevinir. Yani, Falih Rıfki'nin memleketimize hizmetleri büyüktür.

Benim gibi bir yazar böyle ecük cücük şeylerle neden uğraşır, Ankara sıkıntısı...

Geçtiğimiz günlerde Bir Dinozorun Anılan adlı kitabı yazan Mîna Urgan, Falih Rıfki'nin üvey kızıdır. Mîna Urgan'm annesi de Şefika'dır. Atatürk'ün, İsmet Paşa'nın bolca sofrasında bulunmuş, Latife hanımın sıkı dostu olmuştur. Atatürk'ün ölümü üzerine söylediği bir söz, bayıldım, Fransız bir tarihçinin kitabında önsöz olur: "Milletin sevgilisi öldü, şimdi millet kocasıyla yaşayacak!"

Mîna Urgan hanıma da bayılırım, anıları olağanüstü güzellikte, ancak, ailesine karşı ne kadar zalimdir! Üvey babası Falih Rıfki, Çankaya kitabında Atatürk'ün yakın arkadaşlarını nasıl görmezden gelmişse, Mîna hanım da, oğlu Mustafa İrgat, kocası Cahit İrgat'tan sözetmemeye çalışır. Erken konuşmayalım, ikinci cildi bekleyelim... (Falih Rıfki'nin Zeyündağı kitabı, Mîna hanımın da Şekspir kitabı güzel kitaplardır, okuyun).

Anılarında eskizlerini çizdiği sanatçı, yazar, politikacı şahsiyetleri pek medyatik buldum, herkesin tanıdığı Halide Edip, Necip Fazıl, Abidin Dino, Ahmet Haşim, tamam, ancak, sol hareket içinde ikinci planda kalmış karanlıklar içinde gömülü yakın arkadaşlarından kıskançlıkla bilgi vermiyor, ikinci cildi bekliyoruz.

İçimizde çok şey görmüş Mîna hanımın anıları "tadımlık", doyurucu değil. Ahmet Haşim gibi istibdatta yaşamadı, neyi saklıyor. Anılar kitabı, Mîna hanımın geçip giden ömrüne örtülmüş usta işi, dantelli bir perde! Perdenin ardındakileri göremiyoruz. Oysa Mîna hanımın tanımadığı, bilmediği özel

293

dostluklar kurmadığı yazar, sanatçı yok gibidir.

Bu bizim kaderimiz, altmış yıl siyaset yapmış İhsan Sabri Çağlayangil'in anıları da üç yüz sayfayı geçmiyor, hadi o sağcı diyelim, yediği haltları sakladı, Mîna Urgan, köklü bir solcu. Sayfalar boyu ihtiyarlığını pek sevdiğini, çünkü cinsel tutkuları geride bırakıp rahat ettiğini söylüyor. Cinsel tutkularından sıyrılan bir hanım hayatına bu kadar örtü koyar mı? Bu saklanmalar, gösteriyor ki, Mîna hanım da hâlâ, yangın yeri gibi arzulu, tükenmek bilmeyen cinsel bir ateş alev alev tütüyor!

Bir kadının çok özel yangınından bizler mal kaçıramayız. Biz yine sönmüş küller içinde yanmış birkaç dedikodulu eşyayı koklayarak, ona buna sorarak yolumuzu bulacağız, şair Mustafa İrgat'ı annesi de anlatmazsa...

Herkes hayatından birilerini atıyor! En büyük sopamızı anılarımıza saklıyoruz. Ve o eski kasabalarda hiçbir genç kız, kasaba plajında denize giremezdi. Görünürsek öldürülürüz. Hiç-kimse kendi kasabasında ağız tadıyla güneşlenemez. (Bizim aşağı mahallemizden güzel bir kız her gün sıkıntıyla penceresinden bakıp, dururdu, sonra Türk sinemasının en büyük seks yıldızı Mine Soley oldu.) Hür fikirlerimizi, çıplaklığımızı, ütopyalarımızı, özel olanımızı, bizi bilmeyen yerlerde anlatırız...

Hayatımızdan birilerini atmadan rahat edemeyiz. Otuz Yıl Savaşları da böyle başladı, 1618'den 70'e kadar. Protestanlar ile Katolikler arasında ihtilafları giderecek demokratik bir kurul bile kurulmuştu. Kurulun ilk toplantısında Protestanlar iki Katolik papazı üçüncü kattan sokağa attılar. Papazlar kaçıp kasabayı terk etti ve böylece Otuz Yıl Savaşları başlamış oldu.

Ömrünüzün bir yılını bu tarihe verseniz, Otuz Yıl Savaşlarında kimin kimle savaştığını çözemezsiniz. On binlerce malikânede on binlerce prens, durmaksızın, siyaset, kral, mezhep değiştirerek, bir gün Katolik, diğer gün Protestan, öbür gün milli ruhları kabarak savaşıyorlardı. Mezhep kavgasıyla başlayan savaş yolundan, çığrımdan çıktı, mesela Avrupa'nın ortak dili Latince küçümsendi. Herkes kendi dilini konuşmaya başladı. Üniformalar icat olunmamıştı, ücretli köylü askerler bir gün burada, yarın orada savaşıyor. Aylarca yol yürüyen ordula-

rm arkasında, ordudan da büyük askerlerin çocukları, aileleri yürüyordu, kendileriyle savaşa çıkıyorlardı. Yani on bin kişilik ordu, takıntılarıyla otuzbin kişi oluyordu. Hadi bunları yedir, doyur, bunların elinden kasabaları talandan kurtar! Avrupa aklını yedi, ayaklanan köylüler topluca katledildi.

Avrupa "Ortaçağ aklını" yerken, yeni bir akıl buluyordu, Leonardo, Rembrand, gibi yüzlerce, ressam, heykeltıraş ortaya fırladı, Rönesans'ı inşa ettiler, tam da savaşın ortasında dolu dizgin Avrupa'nın, insan aklının önünü açtılar. Bu nasıl oluyor?

İktisatçılar, uzak ülkelerden donanmaların taşıdığı altınları sebep olarak gösteriyorlar. Siyasetçiler, kilisenin otoritesinin yıkıldığını söylüyorlar. Toplumbilimciler, büyük malikâneleri savaş yüzünden darda kalan kralların ucuza sattığı için, yüzlerce küçük prensin binlerce şatoyu halklarıyla birlikte ucuza kapatıp, zenginliğin, lüksün, sporun, güzel yaşamın, şatafatın önünü açtıklarını söylüyorlar, halta sıkıntıdan, zevk için köylülerini dahi öldürüyorlardı...

Doğrusu şu ki, Otuz Yıl Savaşlarında insanlar "Kasabalarından çıktılar"... Osmanlı ordularının azametini de, köyünde sıkılan gençlerin (levendlerin) macera arayışları oluşturur. Kasaba sıkıntısı,

tarihin en ağır dinini sünger gibi hayatlarına çekmiş, hantal, ağır kalabalıkların tarla -kilise- ev arasında on asırdır dönüp duran sıkıcı düzen yıkılıyordu.

(Tarihin en büyük yazarlarından kabul edilen Faulkner ömrünü bir kasabada geçirmiştir, Halikarnas Balıkcısı da. Cumhuriyet dönemi yazarları, bu ağır, bozkır kasabalarında büyümüştür. 19. yüzyılın dünyayı değiştiren büyük filozof, edebiyatçıların yakından tanırmanız, aynı kasabaları görürsünüz.)

Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında Ankara bozkırında Atatürk'e dair anlatılan yüzlerce hatıranın mutlaka bir yerinde aynı cümleler geçer, dinleyin Falih Rıfkı'yı: "Hep sıkılıyorduk, Atatürk de öyle... (...) Dağlar, tepeler, yollar, akşam kararınca, arabaları ahıra ve halkı kafesler arkasına çekilen kasaba halkı, bütün o çöl boşluğu ebediye benziyen bir susma ve somurtma

294

295

halinde idi... (...) Akşama doğru ayaklar evlere doğru sürüklenirdi. Hava karanlıksa hâlâ kül kokan yangın arsaları arasında cep fenerlerinin yanıp söndüğü görülürdü. İstanbul'dan gelip de mahkûm imişler gibi yaşayanlardan pek çoğu geçmeyen saatleri, içerek öldürüyorlardı... (...) Atatürk de bıkar, ara sıra arkadaşlarına gitmek isterdi..."

Ve bunun yanında, ticaretin, tarımın, meyhanenin, sanatın bütün büyük ustaları, Rumlar ve Ermeniler yüzyıl süren bir kavga sonucu çekip gitmişler, renksiz, ışısız Anadolu kasabalarında yüksek ruhlu bu insanlar acı sıkıntıyla bitmek bilmeyen geceler boyu yalnız kalmışlardır!

Kasabada zaman, insan ruhuna sarılı kefen gibidir. Uzun kış gecelerinin gaz lambalı geceleri yaratıcı da olmuş, ütopyaları, devrimleri peşi sıra hayata sokmuşlar. Ancak, geceler, bitmek bilmemiş. Aynı, felaket gibi inen geceler, tarihin en aptal fikirlerine doğru uzanmış, tüm dünya dilleri Türkçeden doğmuştur diyen Güneş Dil Teorisi, bu uzun felaket kış gecelerini örtmeye çalışan eğlenceli bir mevzu olarak, sapık bir ütopya olarak sofradan sofraya, gecedan gecelere uzanmış...

Sığ gecelerin kokuşmuş karanlığı ruhlara aktıkça, kafesleşmiş odalar içinde insanlar gelişigüzel muhabbetlerle, bilimi topyekûn tımarhaneye soktuklarını bilmeden, zihinleri delirten uçuk, ucube ütopyalar içinde, uzun kış gecelerini patlatmayı düşünmüşler..

Devrimleri yaratan yaratıcı sıkıntının, boşluk bulduğunda, tımarhanenin kapılarını da açtığını görürüz.

Edebiyat bir hoşbeş sanattır, Tanrı'yla ve başkasıyla aramızdaki o başdöndürücü uzaklığı ancak hoşbeş ederek giderebiliriz. İçine tıklandığımız kasaba sıkıntısını Televole izleyerek, şebekleri izleyerek de unutabiliriz. Bu sıkıntıyı patlatmak için her gün yüzlerce travesti, bedenlerine yeni bir heyecan aramak için aramıza katılır, Hazreti İsa da "Ben Tanrı'nın oğluyum" diyerek patlattı, sıkıntı çıbanlarını, lavuk, kelek bir muhabbetle de dağıtabilirsiniz, sıkıntınızı... Sıkıntıya kederden ve hüzünden bir güzel dertli içli elbise giydiremezsi-niz, işiniz zordur!

Dünyada aynı anda iki ayrı 68 olmuştur. Birincisi, Che'yle özdeşleşen 3. dünya ülkelerinde emperyalizme karşı bağımsızlık mücadelesi veren, Latin Amerika gerillalarının yolunu izleyen 68'liler. İkincisi, Amerika dağlarında Ailen Ginsberler'le, (beatnik hareketi) başlayan, uyuşturucu, eşcinsellik, çiçek çocukları, hippilik şeklinde gelişip "Savaşma Seviş" sloganıyla özdeşleşen, Hindistan, Katmandu, Nepal'e yola çıkan, Sidharta okuyan gençlik. Bizim 68'liler Che'nin yolundan savaşmaya Filistin'e koştular.

Çiçek çocuklarının götüne konfor batıyordu. Bizim ise pilli radyomuz dahi yoktu. Çiçek çocukları, savaş sonrası kapitalizmin tükettiği insan ilişkilerine karşı başkaldırdı. Latin Amerika hayranı gençlerimiz ise "sömürüye" karşı...

Bu iki tür 68'in içine, bugün ülkemizde üçüncü tür bir 68 eklenmektedir. O da 68'liler Vakfı'nın gayretleriyle "kemalist 68"li. Mustafa Kemal ismi, gerilla altmışsekizinin devrimci motifleri arasında hatırı sayılır bir yerdeydi, ancak, bugünkü kemalist 68'liler gibi vazgeçilmez bir tabu asla değildi.

68 özgürlük mücadelesiydi, hippilerin özgürlük anlayışıyla, gerillaların özgürlük anlayışı birbirine uymuyordu. Bugünkü kemalist 68'lilerin özgürlük anlayışı ise, bu iki 68'in götüyle güldüğü bir yere geldi.

68'li ağabeylerimiz, askerî darbeye destek yürüyüşü ve mitingi yaptılar! Üçyüz sivil kurumun katıldığını söyleyip Sıhhiye Meydanı'nda ikibin kişi zor topladılar, Anıtkabir'e yürüdüler, anlaşılan bu üçyüz sivil kurumun çoğu, değil üyelerini yönetim kurullarım dahi ikna edememiş.

Bu 68 mitingine ben de götümlle güldüm. Kardeşlerim, çok büyük şehvetli ütopyalar sahibi iseniz, kasabanızı terkedin. Ya sübyancı olursunuz, ya da onun bunun karısına sarkan bir sapık, ya da 68'li ağabeyleriniz gibi...

Tüm dünya tarihi içinde dünyayı sarsan en büyük gençlik rüzgârı olan 68'in mirasçısı, 68'li ağabeyleriniz, bu kasabada otuz senedir düşünüyorlar! Şüphesiz birçoğu iyi ve deli insanlardı.

Kasaba kaldırımları çok serttir, kasaba kızlarının geçkin bakışları çok ağırdır, 68'li ağabeylerimize çok kızmayalım, bu

296

297

renksiz kasabayı düşünelim. Bu ülkenin en iyi okullarında okumuş, dünyayı sallayan büyük rüzgârı önüne almış bu genç, gerilla ruhlu insanların, otuz yıl içinde geçirdikleri sıkıntı dolu uzun geceleri düşünelim.

Saçma Tiyatrosu'nun öncüsü Ionesco, Kel Şarkıcı adlı küçük oyununda bu "sıkıntılı anı" anlatır, zaman geçmek bilmez, evine ti kılı karı-koca uçuk, ütöpik esprilerle hayatlarını doldurmak ister, derken, eve bir itfaiye eri girer, ev sahiplerinin fıkra anlattığını duyunca, bir fıkra da ben anlatayım, der. Hangi fıkra derler, itfaiye eri: Kel Şarkıcı, der... Ev sahipleri, fıkranın sonunu getirir, "karışık kalsın" değil mi? İtfaiye eri, evet der...

Çok bilindik bir espri kadar sıkıntılı bu hayatın sıkıntısı, çok bilindik esprinin estetik düzeyinin çok düşük oluşunda saklıdır, eğer bu hayattan çıkmak istiyorsanız, daha sıkı bir espri yapmak zorundasınız! /

Mîna Urgan hanım da eski bir solcu ve 60 ihtilaline nasıl sevindiğini, havalara uçtuğunu uzun uzun anlatır, şimdi medyadaki 68'liler 12 Eylül darbesine olan sevinçlerini yazmışlardı, 68'li ağabeylerimiz ise bugün, 28 Şubat darbesinin uşağı olduklarını ilan ettiler...

Yaşı kırkı geçmiş ve hâlâ solcu iseniz, siz hangi darbenin solcususunuz diye sormamız gerekiyor! Öyle ki, sanki darbeler olmasaymış, solculuk olmayacakmış gibi aşkırtırlar darbelere, özgürlükçü kahramanlarımız.

Anılarını yazmadılar, çünkü küçük kasabalarında eltim, bacanağım, teyzemin oğlu bozulur diye mi düşündüler. Romantik şövalye ruhlarını eleştirmediler, çünkü küçük kasabalarında yalnız kalacaklar diye ödleri kopuyordu. Hem 68 hem 80 kuşağı, sağcıhk-solculuğu kazıyıp, altındaki şiddet üzerine tek bir kitap yazmadılar, çünkü "geçmişlerini" inkâr etmiş olacaktı. Sinemada, sanatta, tiyatrodada, mimaride, genç devrimci gerillaların koyduğu eserler gülünçlük düzeyindedir ve hepsi orada Cizvit rahipleri gibi gençlerin kolundan tutup Anıtkabir'e götürüyorlar!..

Ölüm, mezarlık, kardeşin kardeşi öldürdüğü cinnet üzerine tek bir kitap yazmadılar, yaşadıklarından romantik bir nostalji

derlediler, kahramanlar devşirdiler. Artık bu küçük kasabada kahramanların heykelleri arasında hayatımız daha ağırlaşmış, militanlaşıyor. Cinnetin herkesin ağzında lezzetleştirdiği o günlerde dahi, cinnetin rasyonel bir din olup, siyasi kimliğimize bu kadar yakışacağını düşünmemiştim...

Kardeşlerim, bir tabak dolusu zehir gibi derdimiz budur, hepimiz, terminali olmayan, yolu, şosesi, sineması olmayan kasabalarda büyüdük. Yürüyerek, dağlarına tırmanarak, tabanlarımızla çıkabilirdik bu kasabadan!

Yolu kendimiz aşarak, yolu kendimiz inşa ederek çıkabiliriz. Ne annemin gözleri maviydi, ne de uzun boylu bir çocuktum. Kara kuru bir gölgeye sığınmış işte geldim. Sizinle hoşbeş ediyorum! Tanrıdan, babamdan ve ülkemden konuşuyorum, sizlerle...

Ama, orada, o kasabada, cansız, tatsız, soğuk, çekimsiz, bir küçük masa etrafında insanların birbirini didiklediği, çay, bira içip devrim yapan ağabeylerimiz kaldı.

Orada, o kasabada, Cizvit rahipleri gibi, romantik, hayalperest henüz flörtünü yaşayan genç çocukları kafeslerinde kırbaçla dövüyorlar. Özgürlük adına yollarını kesip, darbelere yürüyorlar.

Anıtkabir'e gidersek bir gün, Mustafa Kemal'in silah arkadaşı, dava arkadaşı gibi gideriz, eve gelen sakallı, başörtülü misafirlerin pantolon paçalarını parçalayan Foks gibi devrim yapamazsınız...

Yüzyıl önceki şairimizin, yüzyılımızın her akşamını anlatan mısralarıyla bitirelim: "Akşam, yine akşam, yine akşam!"

298

299

Melekler ve Sapıklar

Mide kaldırmayacak böyle bir yazı için, şimdiden özür dilerim. Çılgınlıklarımızın acı çekmiş bir hayvanın korkunç haykırıışları olarak kalması mı, yoksa, ruhumuzu arındırmak için ayrıntılı psikolojik belgeleri tartışmak mı? Bazen, ifadesi imkânsız bilgiler vardır, iblisin kuyrukaltı gibi, asla konuşamazsınız. Yazmaya karar verdim, çünkü, ünlü Çalığışu romanının kahramanı gibi, Anadolu'nun cahil köylerinde öğretmenlik yapan genç bir kızdan mektup aldım, hüngür hüngür

ağladım. Büyük hayallerle gittiği köyde şöyle bir manzarayla karşılaşılıyor: Köylü bir adam, düşmanı saydığı komşusundan intikam almak için, komşusunun dokuz yaşındaki çocuğunun .ötüne balta sapı sokuyor.

Öğretmenle köy arasında bir milyon yıllık "anlayış" farkı, melekler kadar uzaklar birbirlerine, insan, her darbeye daya-nabilmeli, ama, artık, cehalete kurban veremeyiz, bu ülkeden de kaçamayız, bu, bir milyon yıllık cehalet enkazının altında kaç nesil kurban edeceğiz?

Leyla Erbül'in edebi makalelerinden oluşan, içinde Orhan Pamuk'a karşı eleştirileri de olan Zihin Kuşları adlı kitabı okuyorum. Henüz önsözdeyim, pek saygıdeğer yazarımız Selahat-tin Hilav, Leyla Erbil üzerine "aşk" etrafında düşüncelerini

300

söylüyor, Marx'tı, Hegel'di gibi ağır felsefik laflar ederken, yazı şöyle bir cümleye gelip dayanıyor: "...Hatta kuşları içine alan ve ters ilişkide kendini gösteren bir çeşit cinsel emperyalizm gibidir. Yıllarca önce bir vatandaşımız, Eyüp'te topal bir leyleğe tecavüz ederek, bunun çok güzel ve anlamlı bir örneğini vermişti..."

Topal bir leyleğe tecavüz eden bir vatandaştan böylelikle haberdar oluyoruz. Aslında halkımızın, Prusya askerî disipliniyle tecavüzü artık bir din haline getirdiğini biliyoruz. Ancak, insan yine de merak ediyor, bu adamın yüzü, duruşu mesela, neye benziyor? Söyleyeyim: Kireç sökücü Calgon reklamına çıkan adamlara!

Hayattan doğal olarak tat alamayan insanlar, çok tehlikeli riskleri "heyecanlaştırır", leyleğin derisinden kanayan parçalar da, bu yıkıcı, korkunç heyecanın süsü oluverir.

Cehalet artık bu ülkede bize bir cellat amanı bile tanımıyor. Leylek, saf bir melektir, minyatürlerde, freskolarda melek tasvirleri leyleğin kanatlarından çizilir, sormak lazım, Tanrı burada bize ne söylemek istiyor? Bazı filozoflar gibi, hayat saçmalıklar ve bir dizi anlamsızlıklarla doludur deyip geçelim mi, yoksa, girilmez, yasaktır yazılan insansız odalarda yuva yapmış pala bıyıklı, borazan burunlu yalnızlıkların üstüne mi gidelim? Eski zamanlarda perilerle, cinlerle ilişkiye giren, onbinlerce genç gelin vardı, sancılı yataklarını tamamen hayal, başka dünyaya ait varlıklarla cinsel ilişkiye girerek bölüşüyorlardı.

Ya da yumuşak bir yorgunluk uğruna sahici bir melekten neden ilişkiye girer? Bugün Batı'da kuzu ruhu taşıyan henüz me-leklik yaşında çocuklarla cinsel ilişkiye giren insanlar, devasa bir cinsel özgürlük içinde canları çektiği kadar erotik kızlarla aşk oyunları dururken, neden çocuk cinselliğine başvururlar.

Bir hamlede sonsuzluğa mı varmak? Neden uçaklarda hostes kızlar melek gibi güzel kızlardan seçilir? Cinselliği artık tanrı-vari hale getiren geyşaların erkeklere sunduğu sonsuz cinsel zarafetin

derinliğinde ne vardır? Hemşireler neden beyaz giyerler, can çekişen insanların mide kaldırmayacak kusmuklu hizmetlerini sakinlikle yerine getirirken neyi simgelerler? Kilise

301

duvarları melek tasvirleriyle doluydu, akıllamaz cehennemi Roma zulmünden kaçan ilk Hıristiyanlar, Hıristiyanlığı bilmiyordu, zulümden kaçıp, kilisenin duvarlarındaki "meleklerle" sığınıyorlardı. Rahibeler, ki, İsa'nın melekleri adları, saflığın ve temizliğin tarihine ezbere on asır kurban oldular!

Son iki yüzyıldır ressamlar, kadının örtüsünü kaldırıp edep yerlerini göstererek neyi ele geçirmek istiyorlardı, cinsel özgürlüğü mü, kadın güzelliğinde yatan melekliği mi? Örtüyü tümüyle kaldırdılar, "meleği" bulamadılar. İnsanoğlu kadın zaafıyla "cinsel özgürlüğü" karıştırdı, insanoğlu ruhunun iç sıkıntılılarıyla cinsel özgürlüğü karıştırdı.

Bir zamanlar da milli kurtarıcı meleklerimiz vardı, Jan Dark'ı Fransızlar kutsal azize ilan etti. Juan Peron bir albaydı, kabarede çalışan yoksul güzel Eva Peronla tutkulu bir evlilik yaptı. Eva Peron çok.yoksul bir kadındı, o kadar da güzel. Halkının yoksulluğunu düşünüyordu. Arka mahallelerde dans eden bir fahişe iken, Arjantin'in simgesi oluverdi. Öyle bir efsane oldu ki, kendi düşüncesiyle hiçbir ilişkisi olmayan radikal marksist gerillalar dahi halkın sempatisini kazanmak için kendilerini "Peroncu" ilan ettiler.

Toplumlar daha büyük iç gerilimlerini bir meleğin peşine düşüp yatıştırabiliyor. Kuğu Gölü Balesi'ni düşünün, 10-15 yaşında bir yağm küçük çocuk, melek giysileriyle parmaklarının ucunda yükselerek, sonsuz bir dönüşle dans ediyor. Estetiğin yumuşak ateşi tam da burada cinselliğin sınırına dayanır, zorunlu bir sanat eğitimiyle bu tutkuyu aşmaya mı çalışırız. Mesela flüt bize ne hatırlatır? Ormanda yapraklar gibi çırılçıplak uçuşup, gezinip, yüksek ve tehlikeli bir romantizmin içine sokar bizi, içimizdeki patlayışları büyümlü sesiyle öylesine abartır ki, bu içsel fırtına, ne din tanır, ne sosyal statü... Yaylı sazların ise duygu karışıklığı hiç yoktur, düpedüz ve doğrudan, göklerde, bulutlarda, meleklerle sevişmenin sonsuz hazzını verir bize...

İnsan, yarım yamalak tatmin olabilen bir varlık değildir, en uçtakini, en çoğunu, en yüksektekini ister... Bu yüzden kutsal dinler bize, meleklerle sonsuza kadar yaşayabileceğimiz bir

302

öte dünya vaad eder. Bir yağm Uzakdoğu dini, ya da tasavvuf bize, bedenimizden kurtulabilmek, dünyevi ağırlıklardan uzaklaşmak, kuş gibi hafiflemenin reçetelerini, öyle doyumsuz, öyle iştahlı öğretir ki, bu melekler aşkına, tüm hayatımızı zincirler, kulu, kölesi oluruz.

Hem Uzakdoğu dinleri, hem tasavvuf ayakları yerden kesilen, uçabilen, yerçekimine karşı koyabilmiş gerçek hikâyeler anlatılır, inanılır! Çünkü o dünyada da "devrim" meleklerle aşna fişne yapabilecek kadar içice olabilmektir.

Ruhlar aleminin muazzamlığına inanırız, ama, yine de meleklerle işkence yaparız, henüz oyun oynama çağında günde ondört saat çalışan milyonlarca çocuk. Mesela Antep'te, boğuk, sıkıcı atelyelerinde canları fıstık yemek istediğinde, hayalleri karşılığında onlara dokuz yıl hapis veriyoruz. Kuş yüzlü bir çocuğa verilen bu cezayı, çengel yüzlü engizisyon yargıçları dahi vermemiştir. Adaleti yerine getirme duygumuz ne kadar kudurgan, askerlik hikâyelerinde duymuşsunuzdur, komutanın düştüğü ağaç cezalandırılır. Ben böyle cezalandırılmış bir söğüt ağacı tanıdım. Toplumunu uçurumdan düşüren, ruhlarımızı sapıklaşman adaletsizlik olduğu için, "adalet" in kendisini cezalandırıyoruz. Aşılması imkânsız bir intihar soğukluğu!

Ve biraz daha iyi anlaşılıyor, gördüğümüz tüm nesnelere düzmeye çalışan bir erkeklikten kurtulamayıp, insanlığın tüm çılgınlıklarına veda etmiş, ağır, hantal, her gün her yerde Prusya disiplini erkeklik. Açması başarısızlığa uğramış, dudakları, neşeden ve coşkudan habersiz ideolojilerin armağanı bir erkeklik. Oysa, hayatı bize öğreten meleklerdir. Tanrı her canlıya bir bebek verir, bebekler, her anne-babayı, milyonlarca kitabın, dinlerin öğretemeyeceği yücelikte ve mükemmellikte eğitir. Ve bir gün melekler büyür, anneler yaşlanır, dünyevi tutkularından, cinsellik gibi ağırlıklardan kurtulur melekleşir. Bu sefer çocuklar, anneannelerine-dedelerine bakıp, hiçbir dinin öğretemeyeceği derinlikte meleklik, gökyüzü dersleri alır. Bebek, anne, anneanne, kokusu, rengi, konuşması, dokunması, besini, gıdası bambaşka bir dünyadan ama ne yazık ki her gün yaşadığımız bu dünya içinde. Güle oynaya, hoplaya zıpla-

303

ya bu dersi öğrenebilmek varken, milyarlarca yıldan beri akıp gelen tabiatın işte bu dengesini katlediyoruz.

Oysa modern tıp seksen yaşında dahi cinsel gücümüzü motive etmeye çalışıyor, küçük bebeklere, dahi erotik lolitalar gibi makyajlar yapıyor. Amerikalı şarkıcı M. Jackson'm sesi ne erkek, ne kadın, ortada, cinselliği de ortada, "melek" bir karizma istiyor, ancak, birileri, muhtemelen muhafazakârlar, kilise, çocuklarla cinsel aşk yaşadığını iddia ediyor, yani, birileri, kimsenin, Jackson bile olsa "erkekliğinden" kurtulamayacağını, melekliğin ise, kutsal kilisenin imtiyazları içinde olduğunu hatırlatıyor.

Her insanın içinde uçmak, yükselmek, bedenim, erkekliğini, sosyal statüsünü unutmak isteği vardır, bölüşmek, koklaşmak, sevişmek, başkası için çalışmak, ama artık kendimize melekleşmek şansı vermiyor hayat. Sürekli estetik yaptırarak, ya da Türkiye güzeli seçilerek, ya da uyuşturucu

kullanarak, ya da çocuklara sahip olarak... Melekleşme arzusu doğamızda sıkışmış gaz kütlesi, bilinmez ateşlerle sarsılmamızın sebebi bu, kendimize ve başkasına iyilik yapma, dokunma, düşüncesinden istesek de kendimizi alıkoyamayız.

İçimizdeki meleği susturduğumuzda, uğursuzca dışımızdaki meleklerin kanatlarını yolmaya başlarız, bu cazırtılı şarkılar da kurtaramaz bizi. İçimizde meleklerden boşalan büyük ilahi boşluğu, şöhret, para, iktidar gibi dünyevi tutkularla dolduranlarız. Dinleyicisi olmayan, boş koltuklarla dolu aşkların, sevgilerin bizi getireceği yer, her şeyi ben çözerim diyen bir babanın, şeyhin, liderin kucağıdır. Zırlı zırlı ağlayan, yalvaran küçük kara böcekler gibi bok kokusu bir hayatın içinde doğup, sapıklaşıp, kendi içimizi infilak ettiren, fişkırın, patlayan sa-pıklaştırıcı zehirle, milyonlarca insanı, balığı, anneyi, çocuğu parçalayan, yok eden bir tuhaf yere geliriz... Yani Türkçesi, sevişmek, bölüşmek ve başkası için iyilik yapma hakkımız, devredilemez. Karanlık ve yakın bir konuya geçelim.

Hastanede çalıştığım yıllarda Numune acil serviste hiçbir zaman anlatılamaz dediğim bir olay yaşandı, Ankara'ya yakın kasabalardan birinden bir adam gelir, fermuar bölgesi yastık

304

kadar şişkindir, çözerler. Kanlı bir çarşafa sarılmış leşten bir heyula. Ortasından kesilmiş, kaniş köpek paramparça, öna-yakları gövdeden ayrılmış. Köylüler çıkartmak için uğraşmış, insanı zonklatan bir iğrençlikle ürkünç haykırışlar içinde bu köpeksi varlığı getirdiler.

Ortaçağda böyle bir adamı bir saniye düşünmeden yakarlardı. Ben de öyle düşündüm, üstelik cins bir deli manyaklığıyla adamı kuyuya atıp kireçle üstünü kapatmayı düşündüm. Ancak, inanılmaz bir şey oldu. Doktor ürkünç pisliğe papuç bırakmadı, ilahi bir sakinlikle kanişin leşini penisten çıkartıp, hastayı güzel köyünün güzel dağlarına, neşeyle gönderdi.

Canice öldürmek istediğim adamı, mutlulukla iyileştiren doktoru uzun yıllar düşündüm. Nefret, tiksinti duyguları taşımayan melekten bir insan olduğuna karar verdim. Fıstık çalan çocuklara verilen cezayı duyduğumda, bu vahşi olay geldi aklıma. İktidarın penisine leş gibi asılan kaniş köpeklere döndüğümüz bu hayata artık ne yapmalı, nefreti, tiksintiyi nasıl durdurmalı, sapıklaşmadan nasıl sakin kalabilmeli. Kalmış mıdır içimizde tutunabileceğimiz bir kanarya tüyü...

Bu köylü adamın yüzü neye benziyordu? Demirel'in Bay-kal'ın yüzü neye benziyor? Televizyonda izledim, bir Rus sapığı, ellinin üstünde kadına tecavüz edip bahçesine gömmüş. Yüzü, duruşu bir şey anlatıyordu... Buldum.

Dante, İlahi Komedi adlı kitabında şiirsel bir dille ahret yolculuğunu anlatır, ahret: cehennem-araf-cennet. Kitabın bölümleri burada gördükleridir. Cehennemde yalancılar, hırsızlar, hilekârlar hepsi ayrı ayrı cezalandırılmışlar. En ilginç cezalandırma ise "sapıklarında"...

Onlar "acı çekmeden ümitsiz bir bekleyişle" cezalandırılmışlardı.

Sırp canilerini televizyondan izlediğimde, işte kireç sökücü Calgon reklamındaki gibi "acı çekmeyen ümitsiz bir bekleyişle" cezalandırılmış olduklarını anladım.

Yine, asla yazamam dediğim bir trajik vaka, hepimizden özür dilerim, Karamazof Kardeşlerin isyankâr kahramanı İvan Tanrı'ya haykırır, neden Balkanlar'da hamile Türk kadınlarının

305

karınlarını deşiyorsun, bebekler yakılırken sesini çıkartmıyorsun, bu acıyı neden bize çektiriyorsun. Balkanlar yüzyıl sonra yine karıştı, tecavüze uğrayan melek gibi Bosnalı kadınlar ülkemize sığındı. Birbirinden güzel insanlarımız, ellerinde ne varsa yardıma koştu. Ancak, trajik bir kaza yaşandı. Hediye paketleri içinde penis şeklinde şekerler çıktı. Şoka uğrayan yardımseverler, bu ağır trajik kazanın ne olduğunu anlamaya çalıştı. Tüm hediye sahipleri araştırıldı. Sonunda, gül yüzlü, nur yüzlü ihtiyar bir şekercinin dükkânında buldular kendilerini. İhtiyar gerçekten mübarek bir adam ve bu kadınlar için bir şeyler yapmak istiyordu, dükkânının yarısını hiç sormadan kadınlara bağışlamıştı. Ancak, ihtiyar da, ithal Avrupa kutularında neler olduğunu bilmiyordu. Tanrı, bu kadar acı günün içinde bize bu trajediyi niçin yaşatır? Tecavüze uğramış melek kadınlar, şekerlerin yanlışlıkla geldiğini anlayıp, kimseye bir şey söylemeden usulca şekerleri kırıp toz ettiler, ayıp olmasın diye olayı unutmuş gözüksüler. Bu kadınlar, bu davranışlarıyla, ya çok yüksek bir medeniyetin çocukları, ya büyük bir medeniyetin habercileri, ya da gerçekten melek idiler.

İçimizden herhangi birinin rahatlıkla adam öldüreceği bir / konuyu, ilahi bir dünyanın sırrına ermiş sakin bir olgunlukla karşılayıp, kibarlıkla geçiştirdiler.

Kardeşlerim, bizler, giyeceğe, yiyeceğe ihtiyacı olmayan Afrika'nın kamıştan evlerinde büyümedik, bizler 18 kişilik şehirleri olan Alaska'da doğmadık, bizler gerçek bir cennet olan her sabah birbirlerine "Aloha" diye seslenip, her gelenin boynuna güzel kokulu çiçekler asan Hawaililer değiliz. Biz, bu büyük trajik falcıların coğrafyasında büyümüş çocuklarız. Katilliğimizi, sapıklığımızı, anlamak zorundayız, bu topraklarda yaşamak için. Anneannem de bir melekti, küçükken beni dizlerine alır, anlatırdı mışıl mışıl. Ermeni soykırımını. Horasan'da sün-gülenmiş cesetleri bir meydanda topluyor Ermeni askerler. Anneannem ve komşusu, süngü yarası aldıkları halde cesetler içinde ölmüş numarasıyla sessizce duruyorlar. Tekrar Ermeniler gelip ölmeyen kaldı mı diye yeniden süngülüyorlar, bizimkiler, tekrar süngü yarası alıp seslerini çıkartmıyor.

Çok sonra öğrendim ki, bu savaşta ne biz Ermeniler'den fazla, ne Ermeniler bizden az kestiler, birbirimizi boğazladık. Ve beş yaşındaki bir çocuğa anneannesi bu hikâyeleri anlatınca ne olur?

Yirmidört yaşına kadar belimde çift parabellumla dolaştım, bir gün Rum, Ermeni, anneanneme yapılanların intikamım almalıydım.

Çok okuyan kadınlar "cazi" olur, çok okuyan erkekler de vatan haini. Yoksa, Tanrı bize de melek olma şansı mı veriyor, çünkü, çocukken ben, melek insanlar tanıdım. Babamla uzun yola Gümüşhane'ye giderken gecenin bir vakti, ıssız dağ başlarında kör bir ihtiyar, kapkara giysiler içinde, elinde kalınca bir sopa. Babam uzaktan selam verdi, geçti. İssız dağ başlarında onlarca kurdun, ayının olduğu bu yol, ikiyüz kilometrelik, hem kör, hem korkusuz. Babam, "Hacı Ahmet babadır" dedi. Anlattığı efsaneye göre, Hacı Ahmet baba, savaşta bir Ermeni kızını yakalamış, kılıcını boynuna dayamış tam kızın boynunu uçuracak, Ermeni kız melek olmuş uçmuş. Hacı Ahmet baba bir tuhaf olup o gün bugün kendini kaybetmiş. Dağda bayırda gezip duruyor. Ermeni kızma "melek" rolü veren, Ermeni kızma kılıç salladığı için de kendi askerinin aklını kaybettirip "evliyaştırır" bu halk gökten inmedi. Vahşi bir katliamın ortasında dahi, melekleşerek, meleklerle sorunu çözmeye çalıştı. Melekleşen bu halk ile Türk-Ermeni siyasiler arasında bir milyon yıllık anlayış farkı var...

Kardeşlerim, tarih iki büyük eser yaratmıştır. Biri Çin Sed-di'dir. Hâlâ orada. Bir kavmin başka bir kavimden korunması için. İnsanlığın içindeki bu set bitmemiştir. Her geçen gün kavimler, ırklar, milletler, birbirlerine "set" çekmeye devam eder, modern kültür, liberalizm bu kan kavgasına siyasi masajlar yapıp, coşturup, abartıyor.

İnsanlığın ilk büyük eseri ise Babil Kulesi'dir. Bizler Babil Ku-lesi'nin çocuklarıyız. Efsanesi tarihe gömüldü. Babil Kulesi'nin bitmeyeceğini inşa edenler de biliyordu, ama, her gelen bir taş koyacaktı ve Babil Kulesi'yle insanoğlu göklere ulaşacaktı...

Bugün, Çin Seddi'nin karşısında, yazarlar, şairler, halklar Babil Kulesi'ni inşa ediyor, her gelen yazar bir taş koyuyor...

306

307

Bir efsanedir, hayaldir, ütopyadır demeyin, ne olur siz de bir taş koyun. Türkler, Ermeniler, Kürtler, onyediyedeki melek yüzlü çocukların ellerine silah vermesin!..

Yoksa hızla hepimizin yüzü, Demirci'm, Baykal'm, yüzüne kireç sökücü Calgon reklamına çıkan adamların yüzüne benzemeye başlıyor!.. "Acı çekmeyen sonsuza dek ümitsiz bir bekleyiş"..

Pamuk Prensesleri Köyün İhtiyar Heyeti Düzüyor

Eski Mısır tabletlerinde "Ahlâk bozuldu, gençler laf dinlemiyor" yazıyor, ünlü Amerikalı kadın artist Liza Minelli "Şimdi gençler çok aceleci, ben nasıl 16 yaşma kadar sabrettim" diyor, Hitit'ten bugüne, namus-bekâret kavramları, ahlâkla içice düşünöldü, son iki yüzyıldır ise insanoğlu, sağcılığm-burjuvanın-otoritenin bu korkunç tehlikeli vahşı numarasını artık yemiyor. Bekâretlik kolay değildir, Budizmin Hint tapmaklarına, Ciz-vitlerin, Fransiskenlerin tarikatlarına sızdığınızda, bakire kalmanın dñyanın en zor işi olduğunu, bir ömrñn duaya, telkine verildiğini görñrsñnñz. Rahibeler, sabah-öğle-akşam duaları ve tamamen cinselliği yalıtılmış mekânlarda kapalı yaşayarak koruma altına alınır. Yine de duadan tek bir gün uzak durmak, içinizdeki şeytanları, günahları her yere saçabilir. Allah'a bin şükür ki, İslâm evliya hayatında bakir görmek zordur, yine şükür ki bekâreti kutsayan Islâmî metinler yok gibidir, hatta, zorunlu uzakta kaldığınızda geçici nikah (muta) emrolmuştur, padişahlarımızın, evliyamızın, peygamberimizin Fuzuli'nin, Mustafa Kemal'in hayatları, bu zor günlerde bizlere "merhem" gibi, iyi geliyor. Bu şanlı geçmiş olmazsa, önñmñze yeni bir ahlâk koyuyorlar, ahlâksızların ahlâkı: Milli ahlâk! Dede Kor-kut'ta geçer, milli eğitim müfredatı buraları kesmiştir, kız on

308

309

üç yaşında evlenir, ertesini gün babasına saldırarak bağırır, bu iş bu kadar tatlıydı da beni niye bu kadar beklettin... Halkımız da gayet rahattır, bir Bayburt deyişidir: Canım şimdi oynaş ister, akşama kocam da gelir...

Ancak, hayat zordur, kimi büyük hastalıklar geçirir, kimi genç yaşta dört-beş kardeşe, çocuğa bakmak zorunda kalır, hayatın binbir gailisi insanları zorunlu bakir kılar, bedenlerdeki cinsellik ıpıssız bir karanlığa gömñlür, vücudumuz alçılaşır. Anadolu kadını, savaş, kuma, yoksulluk, göç, derken tarihin acılarını sırtlanmış, değil erkeklikten, hayattan usanmış, bezmiş, kendini gündelik işine ve kadiri mutlak Tann'nm ilahi kollarına vererek, bedenini unutmayı, yalıtmayı seçmiştir.

Ancak, asla yumuşamayacak, ölümcül bir faciayla hâlâ karşı karşıyayız, içimizde, huysuzluk, titizlik cadalozu psikopat türler, hayatlarında şarkıya, aşka, insanlığa dair becerileri, zarafetleri olmadıkları için, bakireliklerinden kutsal bir milli ahlâk çıkartmaya, hepimizin gözü önñnde bu dehşet oyununu oynamaya devam ediyor. Normal bir insan bu bakir suratlara bakıp, saldırganlığın

vahşi dozunu görebilir. Biz dünyalılar için bakir kalmak insanın yaşayabileceği en büyük korku tünelidir, bu korkuyu çok uzun yaşamış insanların enerjileri, toplumsal istekleri asla normal olamaz, dehşetle açıklanır, işte bir bakirenin ağzından dehşet filmi seyrediyoruz...

Bekâretle anlağın, hele de "masumlüğün" hiçbir ilişkisi yoktur. Masumiyet için kendine çok yanlış yol seçenlerin tarih yüzüne tükürmüş, dalgasını hâlâ geçmektedir. Bekâretin hâlâ doğru yaşamının dini gibi sunulması ayrı bir milli felaket, silah omuzda namus bekliyoruz... Bu rezil anlağın toplumsal baskısı yüzünden yüzbinlerce anne, abla, tarih içinde zorunlu olarak cinsel perhizle yaşamak zorunda bırakılmıştır.

Hatta içimizde bir insan, dişini sıkıp bakir kalarak, topluma yüce ahlâk dersleri vermeye kalkıyor, kendini kurban etmiş, toplumun tüm genç kızlarına karşı kurbanlar olarak almak istiyor. Topluma artık kemikleşmiş, ince zarının ossuruk kutsallığından ahlâk vermek, karşılığında, büyük, değerli bir insan olmayı talep etmek, hayatın yüzbin rengi içinde, tek bir fikir

310

içine, bakireliğe takılıp kalmak, böylelikle hem kendini hem de toplumu mutluluğa kavuşturmak istiyor, burası zincirlerim parçalamış delilerin yaşadığı tumarhane mi? Bu vahşi delilere daha ne kadar kurban vereceğiz?

Bakirelik karşılığında ahlâk edinmek, bir Ortaçağ ahlâkıdır, ticaretlerin en rezilidir. Bir kadın daha güzel bir dünya için, umut için, gelecek için doğurur, ya da bedeni öngördüğü için kaçmamaz. Genel müdür, başbakan olacak kadar iş bitirici zekâ, yeteneği olan insanlar, bir erkeği kafaya alacak kadar da vakitleri, zekâları var, demektir. Bir organik kusurunuz yoksa, bir talihsiz kaza başınızdand geçmemişse, neden hâlâ direnirsiniz, çünkü direyerek, bu dehşet ahlakıyla, sosyal statü, yani makam, yani daha büyük bir "iktidar" elde edilecek...

Mahallede ablalar, aile içinde yengeler, teyzeler, yirmisini geçmekte olan genç kızı, geleneklerimizin en çerçevesidir, başgöz ederler, etrafta bekâr bir erkek varsa, bakkalı, kasabı, evlendirmek için çırpımr, çünkü sevapların en güzelidir mürüvvet görmek, toplumsal dayanışmanın en güzel tezahürüdür, artık belediye başkanları dahi, onlarca insanı evlendirerek oy topluyor, ANAP'lı başkanlar dahi kasabalarında gençleri evlendirmek için can atıyorlar...

Buhari'nin hadis kitabında okumuştum, adamın evine bir gece yarısı misafir gelir, arkadaşı, eve gelen arkadaşım kızıyla evlendirir, öyle yatar, neden, denildiğinde, ben şimdi karımın koynundayım, onu evlendirmesem, sabaha kadar bana "buğz" edecek, yani, beni kötü gibi düşünüp hep bunu aklından geçirecek...

Konu komşunun başgöz etme acelesi de bundandır. Ancak, içimizden tam bu ailevi gelenekleri yıkıp, ahlâk dışı aşırılıklara yönelip, bir ömür bakireliğin utancına katlanmayı deneyenler de

çıkabiliyor. Kazlıçeşme'nin deri parçaları ve fare ölüle-riyle tıkanmış lağımlarını birileri bize masum kızlık zarı diye yutturmaya, tıkanmış pislik içinden evliyalık, gelenek üretmeye çalışıyor. Tarihin en örgütlü kurumu, kadınların ve kadınsı olan şeylerin dedikodulu hikâyeleridir, bu büyük gözaltından sağsalim çıkabilmeyi başarabilmek, özellikle Türk aile-komşu

311

geleneğinde mümkün değildir. Kadın hikâyeleri "rekabetçi" hikâyelerdir, sahiplenmek, kıskanmak, gizli arzu ve niyetlerle kafeslenen öykülerdir. İhtilal gibi, savaştan beter volkanik kaprislerle örülüdür. Bütün cinsel tabuları eritir bu hikâyeler. Bir kadın telkinle, doğanın bedenine verdiği cinselliğinden kurtulsa dahi bu sosyal derin muhabbetin acımasız eleştirilerinden kurtulamaz.

Donmuş tereyağ suratlı bir kadının, elli yaşlarında ben bakireyim demesi artık ne işe yarar. Benim kayık çok dar mı demek ister, ya da bakire kalarak bir yetenek, başarı öyküsü mü anlatır, yoksa çok köklü bir erkek hıncı mı var, ya da bu "de-dikodulu-kaprisli" öykülerin dışında yaşayabildiği için alkış mı bekler?

Artık bu dedikodu örgütü, zarın yırtılmasını değil, çürümesi, bayatlamasını da gündemine almalı. Varyemez vakvak amcanın tedavülden kalkmış paraları gibi, bu büyük sermayenin artık ahlâk bankasında değeri kalmadı. Bu uçsuz bucaksız dünyayı sadece bir organdan hareketle anlama çabamız, milli çıkışsız bir hastalık, kilitlenme! Feministler bile vazgeçti bu saplantıdan, eşcinseller dahi dergilerinde, hayatı cinsel zevkimizle açıklamaktan kurtulalım, tartışmaları yapıyorlar.

Yine de birilerinin kudurmuş ahlakı, zincirlerini koparmış barbarlığı iflah olmuyor, gestapo zulmü ve direktifleriyle genç kızları bekâret kırbacıyla dövüyor! Değdiği her şeyin ruhunu -civıltısını çürüten bir ahlâki hileyle kurulmuş, siyasete hizmet eden, kitlesel bir zehire dönüşmüş bir ahlâk! Zaafla, saplantıyla, güvensizlikle dolu sahtekâr bir yaşamın hediyesi.

Bu küçücük sahtekârlık -hile- kişilik bozukluğuyla dolu, köylü beyinleriyle kötülüğün -şeytanlığın toplumsal yargıcı olup, frijit vajinaların soğuk hava depolarından evrensel bir ahlâk talep ediyorlar, kokuşmuş peynir suratlarıyla... Şehvet ve arzu doğanın nimetidir, Türk edebiyat ve kültürü, bu kültürün en tatlı meyveleriyle doludur. Elma gibi, mavi denizler gibi doğa nimetidir. Mazbut bir insan, saygıdeğer bir adam olmak uğruna, hiç elma yememek gibi tuhaf bir manyaklık denerse bize ne. Akıl hastalıkların, konusunu oluşturur, ekşi el-

312

mayı, bilmeyen, tatlı elmayı da bilemez, bilmedikleri üzerine konuşamaz, bir kültürden sözedemez. Bunların aklına iyi bir aile, iyi bir eş denilince ropdöşambr geliyor.

Kızlık zarının yırtılmasını erkekliğin kabalığı, lekesi gibi imalı cümlelerle açıklamak, tarihimizin şu son günlerinde moda oluyor, kızlık zarını bozmak, erkeğin ilahi ve bedeni görevi, tatlı ve doyurucu olması, ne âlâ. Evlilik deyince bunların aklına fiyonklu terlik mi geliyor?

Ama artık, bakirelikten bir emlaktan sözeder gibi konuşuyoruz. Üstelik özel mahremiyet alanını, bu ülkede önüne gelen herkesle yattığını çıldırmış bir şımarıklıkla örnekleyerek kendi sütununda söyleyen bir gazeteciye açıklamak, pek pahalı, pek yüksek bir görgünün gösterisi olmalı... Bravo doğrusu, ne ince bir hanımefendilik...

Bayatlamış bir palamuta dönmüş bakire, kendisi için oldukça ahlâksız sayılan bir gazeteciyle, laubali, ahbap-çavuş, iç dünyalarını sere serpe açarak konuşması başka neyin göstergesi? Sonsuz bir azapla kendini bir ömür kırbaçlayıp bakireliğinde deliler gibi ısrar eden bir insan, bir gece erkeksiz kalmayı hayatın en büyük mağlubiyeti kabul eden, bomboş suratlı acemi bir karikatürden beter bir kadınla iç dünyasını paylaşması, neyin göstergesi? Elli yıllık sıkı, katı ihtiyatın patlaması mı, yoksa körleşmiş vajinanın Fransız İhtilali mi?

Derin huzursuzluğun savrukluğudur, bu. Elli yılın büyük yatırımı bir boş gevezeliğe heba edilir mi? Zaten mesleği boş gevezelik olan medyanın şebek köşe yazarları için ne büyük ganimet bu, bilmiş olmalısınız, şebekler sarmaşığı olmayan ağaçlara çıkmazlar, salkım saçaksınız maşallah diyeceğim de aynı sarmaşıkları neden bir erkek bugüne kadar kullanamadı!..

İçimizden bazıları hayat denen bu erkek dişi oyununa katılmayabilir. Böyle katı merakları olan sapıkları hayat denen bu oyunun en başına kimse getiremez, bekâret düşkünlüğünü, simgesel canavarlığa kimse döndüremez.

Her çocuk anne-babasım arar. Bu güçlü iradeyi kimse engelleyemez, bu yüzden tarihin gücü aileyi infilak ettirmeye yetmedi. Ama içimizden bazıları, aileyi tarih boyu infilak ettiren

313

şeyin ekonomik yoksulluklar olduğunu kör gözüne parmak saklamaya çalışıyor. İçimizde, anne-babasma bir şey veremeyen, bir dilim ekmek, bir imkân, bir hediye veremeyen çocukların yaşadıkları, hayatın en acıklı yanıdır, tarihin en büyük romanlarının ve şiirlerinin en trajik köşeleridir.

İşte bu yüzden dünyanın her mezarlığında kimsesizler mezarlığı vardır, yoksulluğun anne-babadan uzaklaştırıp, kaybettiği çocuklar-anneler. Ama dünyanın hiçbir ülkesinde kimsesiz burjuvalar mezarlığı yoktur. Burjuvalar aileleriyle övünür, hatta, atalarıyla, gelenekleriyle, çünkü çok şey almış, çok şey vermişlerdir. Biz neyimizle övünelim: Bekâret zarımızla.

Ve toplumun sürüp gitmesi için şartmış gibi, birileri karşımıza çıkıp bakirelik hiyerarşisi kuruyor. Ben elli yaşma kadar bakirim, o halde birinci ahlâk benim, sen üniversiteyi bitirene kadar

dayanamadın, o halde rezil, orospusun, hadi devletin doktorlarının masalarına yatıp bacaklarını açmaya, sen, sadece ellettin, defol karşımdan...

İnsan soruyor, Tanrıya ve devlete! Bakireliğimizi bozduymadığımıza göre, nasıl bir cinsel pratikle ömrümüzü geçireceğiz. Sürtmek, yalattmak, balkon demirlerine sulanmak, komşu karılarım hayal etmek, nedir, söyleyin! Dergiler, gazeteler bunun içindir, devlet bize bakire kalarak nasıl cinsel pratikler edinebileceğimizi söylemek zorunda. Elli yaşma kadar rahibe olmadan, Fethullah Hoca gibi günde altı saat Allah deyip ağlamadan, günün yarısını güçlü telkinle geçirmeden nasıl yapacağız. Fethullah Hoca'nın bir işi de dua, telkin, ama biz günde sekiz-on saat çalışıyoruz, telkine vaktimiz kalmıyor... Yoksa devlet bize kerhanelerini mi gösteriyor!

İngiliz kiliselerinin yarısı değil, dörtte üçü kerhanelerden alman vergilerle inşa edilmiştir ve Ortaçağ boyunca fahişeler yollarda rahiplerin arkasından "sapıklar" diye bağırmıştır... Dünya televizyonlarının en ruhsuz kameramanları bizde olduğu halde, hiçbirinin gücü, kerhane kapılarında ağlayan ihtiyarların görüntülerini halkımıza ulaştıramamıştır...

İhtiyarlar kovuldukları için ağlıyorlar. Kerhane kapısında ağlayan ihtiyarların görüntüsü bir insanlık trajedisi değil mi?

314

Ömürlerinin otuz-kırk yılını taş, fırın, inşaat işçiliğinde geçirmiş, yine de çoluk çocuğunu, kadını bir yuva içinde tutacak maddi gücü bulamamış bu yoksul ve yalnız ihtiyarların şöyle üç ayda bir ayakta dimdik sallanan aygıtlarıyla kerhane kapılarında neler çektikleriyle devletimiz neden ilgilenmez?

Aldatan kadın tarih boyu ve içimizde boldur, ancak, en gizli niyetlerini aldatan tek bir kadın yoktur. Bu gizli niyetleri direnç sığınaklarında savaşçılar gibi bozduymadım deyip, huzur içinde yaşamak ve topluma akıllar vermek, nasıl bir toplumsal anlayışın içinde olduğumuzu, önümüzdeki üç-dört yüzyıl içinde binlerce oyunu, sineması yapıp, halkımızın dalga geçip eğleneceğini gösteriyor!...

Allah'ın verdiği, doğanın verdiği bu en güçlü içgüdülerimize karşı açtığımız savaştan, onbeş yaşında haftada birkaç kez masturbasyon yapmak zorunda olan ergen çocuklar nasıl bir ders çıkartacak? Ortaçağ boyunca söylediğimiz gibi, yok et pis şeytanı diye kırbaçla dövmek.

İçgüdülerinden soyunan, içgüdülerini yok eden bir insan artık neyiyle avunur, avunacak şeyimiz boldur: Türk milletinin ahlâkı dimdik ayakta!

Dimdik ayaktaki coşkun organları, ahlâkın dimdik ayaktaki coplalarıyla dövüp, ırzına geçip yok etmeniz, sizlerin aslında çok canlı içgüdüleriniz olduğunu gösteriyor. Yok etme duygusu güçlü olanlar, hayata sınıksız bağlıdırlar, Çatlı, Flitler, Çakıcı, Türkeş, hayatı bizden çok seviyorlardı.

Hepimizin cinselliğine, dimdik ayaktaki ahlâkınızla asırlar boyu tecavüz ettiniz. Cinsel gücünüz, milli ahlâkla bütünleşti, topyekûn sapıklar ittifakı kurup ortaokullara, liselere saldırdınız.

Oysa, bir rahibe gibi sessiz ve huzur içinde kabuğunuza çekilip cinsel perhiz yapmış olsanız, birçoğumuzun anneleri gibi, size söyleyecek lafımız olmazdı. Rahibeler bile, ömürlerini hastanelerde fahişelerin bakımına vakfediyorlardı. Fethullah Hoca gibi, rahibeler gibi, telkinle, zühdle yaşanabilir ve cinsel enerji yer değiştirip, milli ahlâkın füzelerine yerleştirilip, doğan her genç kızın bakireliğine saldırır, sizler de böyle tatmin olursunuz. Bu ahlâk değil, nükleer temizlik!

315

Bir kerecik şiirsi bir gülümsemeye "Tadından yenmez yahu" deseniz, canımız mı çıkar, milli kültür, Türk devlet hayatı sona mı erer? İnsan soruyor, erkeklige bu kadar mesafeli davranmayı hangi kültür öğretiyor? Şarkıdan, türküden, kalabalıktan, sokaktan geçen satıcı yoğurtçunun erkek sesinden bugüne kadar nasıl korundunuz. Radyodan duyduğunuz "Bakışından süzülen işvane kurban olayım" şarkısı size ne anlattı? Hiç mektup da mı yazmadınız, türkü de mi söylemediniz, söy-lemediniz, çünkü çözülürsünüz.

Duygularından korkan bir mahlukun paniklerinden daha büyük "pornografik" malzeme olabilir mi? Çünkü ne yapsa, kendini ele verir. Ulus-devletler, milli devletler, cinselliğimizi bedenimizden koparıp yerine "milli marşları" monte etmek istiyor. Erkeklerden korkuyu, yine "sert erkeklerin" silahlarına sığınarak koruyoruz. Bu hastalık nedense hep, milli değerlerin muhafazakârlığına sığınarak ortaya çıkıyor, sosyal suçluluk duygusu hep, "ahlâk" ve "bekâret" konusunda ortaya fırlıyor. Çünkü, sağcılık, bir zehirlenme şeklidir, kendini sorgulamayan, bedeninden korkan, birey, insan tanımayan otoritenin adıdır...

İçgüdülerimizi, zihnimizle bir yere kadar örtebiliriz, ama zihnimizle içgüdülerimizi tümüyle bertaraf edemeyiz, yokede-meyiz. Yani günde sekiz saat, telkinle aç değilim diyerek bir yere kadar açlığımı örtebilirim, ama yokedemem. İyi bir toplum, iyi bir vicdan telkinle ayakta duramaz. Her gün marş söylemek zorundasınız, her gün "bekâretten" sözetmek zorundasınız, her gün, mevlit, kandil, bayram, ilan etmek zorundasınız. Bir tek gün kaçırırsanız, içimizdeki şeytanlar, günahlar ülkemizi işgal edebilir.

Ülkemizde entellektüeller, köşe yazarları içgüdü] erindeki "sert erkeklikten" çağdaşığa karşı ayıp oluyor diye utanıp yumuşattıkça, öfkelerini, nefretlerini üstelik bir Fransız efemine gibi yaşamaya çalıştıkça, barbar ahlâkçılar, marşçılar, milliciler şiddetten haz çıkartmaktan öte, şiddetlerinden "yönetici", "yönlendirici" iktidar payeleri çıkartıp, ülkeyi, toplumu adam gibi yönettiklerini sanıyorlar. Böylelikle gerçekte erkek olma-

yan iki erkek türü ortaya çıkıyor, çağdaş entellektüeller, bunları sürekli düzen resmi ahlâkçılar.

Hem askerler, hem entellektüeller, hem kadınlar, hem muhafazakârlar erkekliği "otorite" olarak tanıdıkları için, erkeklik adına "otoriteye" sığmıyorlar, gerçekte, "güçlü, sahici" bir erkekle karşılaşmadan, otoritenin koynunda düzülüp duruyorlar. Bu siyasi yatak odası yapay bir erotizm taşıdığı için gerçekte kimse tatmin olmuyor. Çünkü, erkek-dişi ilişkisi tümüyle ortadan kaldırılıp, yerine düzen-düzülen cumhuriyeti kuruluyor. Böylelikle ülkemizde ne kadın, ne de erkek kültürü gelişmiyor. Çünkü taraflar, siyasi düşüşmenin yönüne göre cinsel kimlik sahibi oluyor. Böylelikle elli yaşında bakire bir kadın, "düzen" cephesinde rol alıp, doğanın dişiliğini bedeninde tümüyle yok edebiliyor.

Her doğan nesil içgüdüleriyle hayata gelir, Celalileri yoke-dersiniz, yeniçerileri ortadan kaldırırsınız, tüm orospuları, solcuları asarsınız, ama, yokedemezsiniz... Ancak, insanın kendiyle, toplumla bu savaş hali, korkunç yıpratıcı bir süreçte herkesin hayatını rezil, çekilmez kılıyor, bunun adı da hayat, toplum, siyaset, milliyetçilik oluyor... Velhasıl tarih boyu masum pamuk prensesleri başımızdaki yönetici sınıflar, YÖK'ler, RTÜK'ler, ihtiyar heyetleri düzüp duruyor. Bizler de onların şehvetlerine uygun sessiz, uyumlu partnerler olarak hayata atıyoruz.

Dörtbin yıl önce bir Sümerli kadının şiiriyle bitirelim: Koca! Kalbimdeki sevgili / Büyüktür, bal gibi tatlıdır güzelliğin / Beni esir ettin, bırak karşında titreyerek durayım / Koca! İsterdim ki beni odaya götürürsün / İzin ver seni okşayayım / Benim sevdalı okşayışım baldan daha tatlıdır / Bal dolu odada / Gel, senin parıldayan güzelliğinin zevkini çıkaralım / Aslan! İzin ver seni okşayayım / Benim sevdalı okşayışım baldan tatlıdır / Koca! Benden zevkini aldın / Söyle bunu anneme, sana şekerlemeler sunacak / Söyle babama, seni armağanlara boğacak...

316

317

Roma Nereye Gidiyor

Bacakları arasından gemiler geçen dünya harikası büyük Rodos Heykeli bugün yok. Yunan'ın mimarideki devlerle pazarlığı, Roma'da yüzseksenbin kişilik Maksimus arenasına dönüştü! İnsanların hayvanlara parçalandığı, İskender'in kıtaları beşik gibi sallayarak giriştiği inanılmaz fetihler, Roma'nın muhteşem askerî teşkilat ve haritasının öncüsü oldu.

Tarih, göğsü kabarak yazıyor kabına sığmayan bu askerî gücü! Roma hiç yaşlanmadı, unutuldu! Unutturan: İsa! Açlık ve sefalet içindeki halklar, tarihin ardından en çok sözünü ettiği insan İsa'nın peşine düştü! İsa, yerlere göklere sığmadı! Yeryüzünde hiç kimse, İsa gibi dramatik bombalarla insan ruhunda devasa izler bırakmadı! Dramatik bombası: Merhamet! İsa'yı yeni keşfeden Avrupalı'nın gözünde Roma, bir günde, kaba, zalim, mizahı, cüce, hoppa, hovarda ve sınırsız zevklerin, şeytanların ülkesi oluverdi. İsa'yla tanışan Batı, Roma'yı öyle unuttu ki, inanılır gibi değil, tam oniki asır! İsa, Yunan'ın eleştirileri, filozofik zekâsına, Roma'mn devasa gücüne nihai yumruğu indirdi, onüç-ondört asır susturdu, hem Yunan'ı, hem Roma'yı!

İznik Konsülü'nde Arius, o bir insandı dedi. Konsülün diğer üyeleri ise "Hayır, o bir Tanrı'ydı" dediler, öyle oldu!

318

İsa, Roma'mn devasa askerî gücüne merhameti şiirsel bir ruh özgürlüğüyle anlattı. "Hayır, o bir insandı", yoksulların, zulme uğrayanların yardımcısı, bizim gibi acı çekmiş bir insandı diyen Arius'u bugün kim tanıyor?

İsa'yla birlikte asılan iki basit hırsız da kimse tanımıyor. Oysa, bu iki hırsız, İsa'yla birlikte asılmıştı, bütün ruhların kurtarıcısı, bağışlayıcısı Tanrı'nın yanında ufak, tefek, entipüf-ten iki hırsızın lafı mı olur?

Yoksulluğun ve merhametin yalın, çekici, ezgili elçisi İsa'yı çarmıha geren Roma İmparatorluğu'ydu. Bu 'sıradan, hor görülen' insanın Tanrı olduğuna karar veren de, aynı Roma İmparatorluğu oldu. İznik Konsülü'nü, Doğu Roma İmparatoru Konstantin düzenledi. İstanbul başkent yapıldıktan sonra bu büyük karar alınmış, Roma'da görüldüklerinde yakılan, öldürülen Hıristiyanlar ve onların Tanrı'sı İsa, baştacı edilmişti.

Roma'dan Bizans'a giden yolda en büyük değişiklik budur: Roma, çoktanrılı mabedlerin şehriydi, Bizans kendini kiliseye teslim ediyordu. Roma güç, zaferdi, Bizans, yalan! Roma, coşkuyla hayatı istedi, Bizans ölümü, ahreti! Roma, senatonun, Cicero'nun şehriydi, Bizans papaz-polislerin ülkesi! Roma'da mitolojik tanrılar, Bizans'ta azizler, evliyalar! Roma'da ünlü demokratlar, hatipler, çılgın müsrif zenginler vardı, Bizans'ta manastırlar, rahibeler, ilahiler! Roma ihtişam, eğlence, savaştı, Bizans'ta dinî ürperişle hayatın dünyadan kovulduğu çürüyüş!

Roma'mn mermerden askerî dehasına Bizans'la ruh verilmişti! Karanlık ve lanet yüzlü rahiplerin elinde gevşeyen askerî güce, Avrupa yeni bir meydan okumayla tempo kazandırdı, bu, Venedikli, Cenevizli tüccarların sınır tanımaz ticaretleriydi!

Artık büyük kahramanlar fetih ordularının askerlerinden çıkmıyor, Kudüs'ü, ya da kilisenin geleneklerini koruyan rahipler azizleşiyor, kutsallık makamına çıkıyor, ya da büyük siyasi kararlar Venedikli, Cenevizli tacirlerin etkisiyle almıyordu!..

İşte o gün, bugün, rahiplerin ve tüccarların hammaddesi olmuş Anadolu topraklarında azizi, rahibi, hocayı, kutsalı karşısına alarak iktidar kurmuş tek bir komutan, padişah, vali, bey yoktur! Ta ki, Mustafa Kemal'e kadar!..

319

Roma, Bizans gibi Osmanlı da halkına tepeden, "saraydan" baktı!

Mustafa Kemal, Anadolu'nun kaderini kilitleyen tarihin en büyük kördüğümünü kılıçla kesti!

Bizans'ı fetheden Fatih değil, Mustafa Kemal'dir, başkenti Ankara'ya taşıdı, Anadolu'yu karanlık tarihinden kopartmak istedi, çocuk şarkıları ve ütöpik bir düşsellikle!

Kral ile Papa, padişah ile şeyhülislam, Bizans ve Kudüs, Osmanlı ve Kabe... Fatih, fethettiği Bizans'ın siyasi, sosyal teşkilatını miras almıştı! Roma'nın, Bizans'ın lejyonerleri, Osmanlı'nın devşirmeleri!

Ve hikâyemizin baş kahramanı Mustafa Kemal'in hâlâ çözülemeyen trajedisi burada başlar. Cumhuriyet, tarihin karanlık çağlarına ve bu çağlar içinde inim inim inleyen siyasi, sosyal Doğu kaynaklı tüm seslere, "İyi geceler" dedi!

Oysa, o karanlıklar içinde, askerler Allah için cenk eder şehit düşerdi, türbelerini, Kur'an ve ilahi dersleri almış türbedar (bekçiler) korurdu. O kadar asker şehit düşerdi ki, o kadar türbe bekçisine ihtiyacımız vardı!

Her şey Batılılaşıyor da, "şehitlik" asla, Mustafa Kemal din şehitliğinden Ziya Gökalp'in yardımıyla "vatan şehitliği"ne büyük bir girizgâh yaptı, sesler ham ve cazırtılı olmasına rağmen, çok geçmeden sağcı ideolojiler vatani da din gibi, dinden saydılar. Köylülükle özdeşleşmiş Anadolu'da bu hikâyeyi yazmak o kadar zordu ki, ne aydınlar kalkabildi altından ne genç cumhuriyet!

Ve sözün özü, asker artık, kahramanlık-şehitlik türbesine bekçi istemiyor! Bu yüzden, sekiz yıllık eğitim kararını darbe pahasına gerçekleştirmek istiyor!

Asker, tarihi, imparatorluğu, devletleri, onlarca meydan savaşını birlikte verdiği, etle tırnak, beden ve ruh gibi aynı mermer sütunda bütünleştiği Süleymaniye, Selimiye, Mochaç'taki Çanakkale'deki Allah dostunu, ebedi yol arkadaşını, asırları birlikte çiğneyerek geldiği özbeöz, kanından canından kardeşlerini terk ediyor!

320

Bizans'tan kurtulmak için yeryüzünün bu en güzel şehri İstanbul terkedilip çorak, bozkır, üstünde tek bir ağacın, mimari yapımı dahi olmadığı Ankara başkent yapılmıştı, şimdi, daha da başka bir şeyler oluyor!

Şehitlerinin türbesine iki cihanda türbedarlık yapan, dualar okuyan, bayram sabahları huzurunda diz çöktüğü, annesinin gözyaşı, Yunus'u, Mevlâna'yı, Mehmet Akif'i aynı derin ruh coşkusuyla okuduğu öz kardeşleriyle asker artık, aynı kışlada, aynı saflarda, aynı yatakta, aynı cephede, Allah hepimizi korusun, artık aynı evde kalmak istemiyor!

Özbeöz kardeşlerinden öğreniyor, ürüyor, nefret ediyor! Böyle olmasını hiç kimse istemezdi, bu sosyal demokratların dahi işine geliyor: Çünkü, Anadolu halkının dinamiğini kilitleyen ruh: Türk devlet ideolojisi çözülmüştür! İki kanlı cephe! Bir tarafta öküz kafalı sosyal demokratlar, diğer tarafta maşraba kafalı İslamcılar! Aydınlarından, kültürden, eleştiriden uzak her iki cephe de Anadolu halkının kalbini deştiler! Sağcı, liberal, devletçi, sosyal demokrat, muhafazakâr aydınlar, Türkiye lâiktir diye tempo tutan Beethovenciler .ötlarına kına yaksınlar! Başardılar!

İnanılmaz şeyler oluyor, ömürleri zindanlarda geçmiş solcular dahi, Cumhuriyet'in kazanmalarıdır deyip, Şevki Yılmaz'm konuşmalarına bakıp, yorganı, hepimizin üstüne birlikte örttüğümüz tarihin o büyük yorganını yakıyor!..

Neymiş efendim Cumhuriyet'in kazanımları! Mustafa Kemal sanat müziğini kovdu, operayı getirdi diye anlayan bu zavallı Beethovenciler mi?

Mustafa Kemal bu topraklara operayı değil, bu topraklardaki insanlara beste yapar gibi tarla sürmeyi öğretti! Mustafa Kemal bu topraklardaki insanlara, kuru incir, üzüm, tütün, pamuk üretmeyi, satmayı, "ürünlerin" diliyle konuşmayı öğretti. Mustafa Kemal, buğday başaklarıyla yoksul bir halkın kaderini değiştirmeyi öğretti!

Cumhuriyet'in ilk kırk yılı, üfürükçülerle, hocalarla değil, pancarla, pamukla, tütünle, fındıkla, buğdayla, çoğaltmakla, öğrenmek, bunlarla kendine bu koskoca ve amansız, devasa

321

sanayi dünyasında kendine bir küçük dünya kurmaya başladığı yıllardır!

Mustafa Kemal, Çankaya'dan baktığında, on beş yılın her bir günü, aç, susuz, yolsuz, ağaçsız, kupkuru bu bozkırları gördü! Siz şimdi ne görüyorsunuz? Beethovencileri mi? Mustafa Kemal'in kazanımları, kendi kendine yetmektir, kendi tarlanla, kendi ekininle kimseye muhtaç olmadan, okullar açmak, demiryolları inşa etmek, mezralara doktorlar göndermektir! (1965 yılında Türkiye İşçi Partisi'nin meclis konuşmalarına, ya da cilt cilt büyük programlarına bakın, hepsi Mustafa Kemal'in bu tarım düşüne sahip çıkar, Anadolu topraklarının üretmek zorunda olduğu buğdayı, fındığı, neredeyse tane tane yazar!)

Kendi karnını doyuramayan insanlar, nasıl yurttaş olacaklar! Mustafa Kemal'in öğretmenleri ziraatçılardı! Mustafa Kemal'in ziraatçıları hem halk okullarında öğretmenlik yapıyor, hem de tarla sürüyordu!

Çünkü, kredi almadan, Amerika'nın uydusu olmadan, borçlu kalmadan, bağımsız yaşamının tek yolu buydu! Bugün Türkiye'nin nesi varsa, o üç kuru fındık, bir avuç kuru üzüm üzerine yükselmiştir!

Sonunda getire getire Mustafa Kemal'i Beethoven'e dayadınız.

Atatürkçü'yüm diye diye, bu zavallı halkın bütçesini, dünyada eşi benzeri görülmedik şekilde savunma sanayine çektiniz! Toplar, silahlar, bombalar, hepsi son model, milyarlarca dolar ödenip almıyor!

Mustafa Kemal, bu silahlara hevesli olsaydı, Romalı bir asker, ya da Saddam gibi bir adam olsaydı, savaştan sonra ilk işi, ne var ne yok askerî gücünü büyütür, halkını gözü görmezdi! Çarıkla, kara lastikle İstiklal Savaşını verdiği halkıyla oturup okuma yazmaya başladı! Onlara önce alfabeyi, sonra buğdayı, sonra ağacı, sonra tarlayı, sonra fabrikayı, sonra da yurttaş olmayı anlattı!

Mustafa Kemal Çankaya'dan Anadolu bozkırlarını böyle görüyordu.

Şimdi Çankaya'dan nasıl görünüyor? Dünyanın en lüks arabaları, eğlence, ihtişam, sefahat! Roma yeniden kuruluyor, de-

322

vasa bir silah gücü! Ve hepsi tarihin bir cilvesi, Roma'nın Yu-nan'm şaha kalktığı aynı arenalarda, Türkiye lâiktir temposuna sığmıyor, Beethovencilikle karın doyuruyorlar!

Çankaya'dan böyle mi görünüyor, Ankara'nın bozkır, gecekondu dolu tepeleri! Hangi yöne araba sürerseniz, her bir saatlik yolculukta, boşalmış otuz köy bulursunuz!

Kara parayla, eroin parasıyla şişirilmiş bütçelerin bu halka da o köylere de bir faydası yok ve bu bütçeler de bir gün biter, o zaman, Mustafa Kemal gibi bakmayı öğrenirsiniz! Bu insanlar ne üretiyor, bu köyler neden boş, şu yüzlerce üniversitede okuma yazma bilenler var mı diye sorsanız?

Mustafa Kemal, o tepede, bir Afgan Kralı, bir Hint Racası, Bir Arap Şeyhi ya da Saddam gibi de oturmasını bilirdi, o halkıyla tarlada çift sürdü!

Yeryüzü tarihi tarlada çift süren bir büyük lider daha tanıdı: Gorbaçov! O yoksulluğu görünce, Rusya'nın tüm kapılarını boşalttı! Oysa Mustafa Kemal, daha acımasız, içler acısı bir yoksulluk gördü, ne ülkesini Gorbaçov gibi Batı'nın kredilerine, ne de Batı'nın kucağına attı, oturdu, düşündü, elde ne varsa, topladı, çıkardı!

Devasa bir askerî güç, yoksul bir halk, ROMA NEREYE GİDİYOR? Bu nasıl gidiş ki, işçi liderleri dahi, Roma ordusu komutanlığına soyunmuş...

Tarih Roma'yı şöyle yazdı:

"Askerler, idari işlere sert müdahalelerde buldukça, adalet ve maliye cihazları zedelendi. Geliri arttırmak gayesiyle halk türlü vergiler ve mecburi çalışma sistemleriyle ezildi. Roma, gerçek gücünü aldığı unsurlardan mahrum kaldı. Ordunun emrindeki zabıta kuvvetleri, halkın en meşru ve haklı isteklerde bulunmasını önleyecek her türlü tedbiri alıyordu. Roma ordusu, Roma için bir dehşet unsuru ve vasıtası haline geldi. Az zamanda zenginleşmek ve efendileri olan orduya para yetiştirmek için, rüşvet ve zulüm yoluyla Roma cemiyetinin altım üstüne getirdiler! Her türlü vatanseverlik duygusu körleşti! İhtilaller karşı ihtilalleri doğurdu ve siyasi düzen tamamen çığırından çıktı! için... Roma, uçurumun kenarına getirildi!"

323

Roma'yı ne sınırsız ihtişam yıktı, ne de kuzeyden gelen barbar Cermenlerin yağması! Roma'yı tarihe gömen, merhametsizliyi, inim inim inleyen halkın, merhamet ve şefkat arayışı idi!

Bu "merhameti" bu halka verecek olan aydınlar ve medya ve gençlik ve sivil örgütlerdir, ancak talihin cilvesine bakın ki, aydınlarımız gündüzleri Roma komutanlığına soyunuyor, geceleri hipodromlarda Beethovencilik oynuyor!...

Ormanların Gümbürtüsü

324

Ormanlar, ya devletindir, miri ormanlar, ya vakıflarıdır, ya da özel mülktür, bir de kendiliğinden hüdayi nabit ağaçlar vardır ki, orman doğanın müziğidir, seyri dahi insana sarhoşluk duygusu verir. Anadolu topraklarında halkla devlet arasındaki bitmek bilmeyen çılgın bir savaş bugün hâlâ devam etmekte, savaşın galibi "devlet" propaganda vasıtalarını tümüyle ele geçirerek ormanın yok olmasında baş suçluyu, orman köylüsü, yani halk olarak tesbit etmiş, geniş kitleleri de buna inandırmıştır, ki, en ateşli rüzgârlar hâlâ ormanlarımızda eser.

Orman müfettişleri, orman bölge müdürlükleri, pis ve aşırılığı inanılmaz boyutlarda skandallarla çalkalanmakta olduğu halde basın tarihimiz yüzyıl boyunca görmezden gelmiş, dünyanın bu en güzel ormanlarını siyasilerin baltalığı yapıvermiştir, ki, toprağın yanmış dudakları ancak ormanda hayat bulur.

Halil Kutluk'un Türkiye Ormancılığı ile İlgili Tarihi Vesikalar, 1948, I-II cilt, adlı kitabı "ormancılığımız" için eşsiz bir kitap, yüzlerce ferman, yasa, yönetmeliğin uzunca hikâyeleri 1200 sayfayı tutuyor. Bir fikir edinebilmek için, fermanların konularına bakalım: "Gemilere demir çivi yerine Biga sancağı dağları ile Meğride kesretle bulunan Pınar ağaçlarından 30.000 adet

325

çivilik ağaç satm alınarak tersaneye teslim edilmek üzere gönderilmesi...", "Donanma gemilerinde kullanılan büyük makara dilleri Sinop dolaylarında bulunan Kayacık ağacından yapıldığından 1000 kıta kayacak kütüğünün gönderilen üç boy ölçü üzerine satm alınarak gönderilmesi hakkında", "Eflak voyvodası Aleksandır voyvoda marifetile sevk olunan fiçı tahtaları defter hülasası", "Tersanede demir eritmek için Gemlik Kapu-dağı vesaire kazalardan yaktırlacak funda kömürü hakkında", "İstanbul'da kereste para ettiğinden gemi sahipleri daima kereste yükü alıp odun taşımadıklarından her bir gemi önce ikişer sefer yakacak getirmesine, aksi halde gemi sahibi için ceza verileceğine dair", "Donanma kalyonları için Samako kazasından kesilen sütun ve serenlerden resim alınması hakkında", "Koru olarak saray adına sınırlandırılmış olan mahallerde av yapılmaması ve odun kömür kesip satılmaması hakkında", "İstanbul'da evler ve dükkânlar ahşap pedavra ve ahşap levhalardan yapıldığından yangınlardan çok hasara uğradığından ve bu suretle ev ve dükkânların kârgir yapılması hakkında", "Yazdık, ceviz, fındık, ıhlamur, kızılağaç vesair bıçkıya yarar kereste İstanbul'a getirilmekte iken iznik'te bazıları bu keresteleri Mısır'a giden gemilere vererek sıkıntıya sebep olduklarından bu kerestelerin İstanbul'a gönderilmesi hakkında", "Rençber, çingene, yörük taifesi ormanlardan gemilere yarar ağaçları kesip yoket-tikleri ve urgan yapmak makşadile ıhlamurların dallarını kesip soyduklarından menedilmesi ve korucu tayin edildiğine dair", "Tersaneye lüzumlu olan Karaağaç Bolu sancağında Gemişabat ile Düzce arasındaki Karaağaç ormanında olduğundan muhafazası için arz olup..."

Fermanları okuduğumuzda, yüzlerce ayrıntılı bilgi sahibi de oluyoruz, hangi ağacın geminin kış bodoslamasında kullanıldığı, hangi ağaç türünün dümen yapımında, hangi ormanların ağaçlarının dünya piyasasında meşhur olduklarını öğreniyoruz. 1863 yılında İstanbul'da açılan orman sergisinde, Anadolu'nun tüm meşhur ağaçları sergilenmiş, ancak halk fazla ilgi göstermemiştir, ki, halkımız hâlâ ıslıkla ışıklı bir orman gezintisinin alışkanlığından uzaktır.

Ancak, 17. yüzyıldan sonra ormanların yok olduğu düşüncesiyle büyük bir panik yaşanıyor, "yasaklar" sertleşerek konulmaya başlanıyor, İstanbul'a en yakın İznik olduğu için, İstanbul'un ilk elden tükettiği İznik ormanları için, ağır cezalar getirilip, bu ormanlardan tek bir ağaç kesilmemesi isteniyor. Hızır-cı-baltacı devlet birden iyi kalpli acı çeken bir insan oluyor.

Ayrıca, odun harcaması fazla olduğu için hamamı çok seven Osmanlı, 17. yüzyılda bir ferman çıkartarak, İstanbul'da artık hamam ve çifte hamam yapılmasını yasaklıyor...

Ve büyük yangınlara sebep olduğu için fermanla, ahşap yapımı evler de yasaklanıyor, buna rağmen ahşap ev neden yapılıyor, taşınması ucuz, kerestesi ucuz, taştan yapılmış evler masraflı! Ancak, ahşabı nasıl kovabiliriz, kültürümüzü buza değilse de tahtaya oymuş bir milletiz.

Diğer temel bilgimiz, ormanlarımız bölgelerde yok olmadı, hepsi İstanbul'a götürülerek bitirildi, bu büyük nadide ormanların siyasiler tarafından baltalık olarak kullanılması, dünden daha hızlı bugün de devam etmektedir. Bizler sökülen ağaçların köklerindeki ruhlara bekçilik yapıyor, bir zamanların büyük ormanlarının armonisini, yaprakların berrak hışırtılarını özlemekteyiz.

İlginç bilgilerden biri de herhangi bir ağacı kesene verilen cezanın iki katı "meşe" ağacı kesene veriliyor. Meşenin ayrıcalığı nedir? Türkiye Meşeleri adlı kitapla Palamut Meşesi adlı kitabı okuduğumuzda, Anadolu topraklarında en çok tükettiğimiz, milli kimliğimizle içice girmiş bir ağaç, meşe! Üçyüz-dörtüzyüz yıl ayakta kalabilen dayanıklı ağaçlar! Hiçbir ağaç bu kadar sevilmedi, dövülmedi, bu kadar hor kullanılmadı.

Mesela hangi bölgenin kebabı meşhursa, o bölgenin dağlarında meşe kalmamış demektir. Çünkü meşenin odun kömürü meşhurdur!

Ev, köprü, gemi, demiryolu traversleri, vagon, taşıt aracı, su tahkimatları, maden ocakları tahkimatında, telgraf direklerinde meşeyi kullandık. Her işe koşturulan besleme hizmetçiler gibi. Mobilya kalitesi yüksek değildir, yakacak odun olarak kullanılır!

Demir, çimento, endüstrideki büyük gelişmeler sonucu artık meşe odununun kullanım alanı kalmamış gibidir, bundan sonra dikeceğimiz meşeler dünyaca meşhur kebablarımızın lezzetine yarayacak. Çünkü meşe odunu harlayıp birden sönmez, ritmle yanar.

Tarih boyu meşenin büyük ününü sağlayan, fındık büyüklüğünde kapsüllü meyvesini saran "pelif'dir. Bu yüzden, Karadeniz'de ve güneyde meşe ağaçlarına "pelit" denir, (palu, pa-ht..). Pelitin içindeki tanen, dericilik sanayinde tarihöncesin-den beri kullanılır. Dericiliğin ana hammaddesidir.

Bazı bölgelerde temizlik tozu olarak da kullanılır, yavaş ve uzunca süren ıslısından dolayı sobalarda yakılır.

Meşeler; akşemeşeler, kırmızı meşeler, herdem yeşil meşeler başlığında üç büyük gruba ayrılır, ancak, alt varyeteleri zengindir: Saplı meşe, Istranca meşesi, İspir meşesi, Macar meşesi, Kuzey Anadolu sapsız meşesi, kasnak meşesi, mazi meşesi, tüylü meşe, saçlı meşe ve palamut meşesi vb...

Anadolu toprağında, insanıyla ve tarihiyle bütünleşmiş olan ünlü meşemiz, işte bu palamut meşesidir. Dünyanın en zengin palamut ormanlarına sahiptik asırlar boyu. Yaşam öyküsü insanımızın acılı öyküsüdür. Yumruk gibi sert ve hüzün dolu. Ve 1960'lı yıllara kadar dünya palamut sanayinde birinciydik. İstiklal Savaşında Yunanlılar'm iç Ege'ye doğru yürüyüşlerinde, bizim yüz yılda tüketeceğimiz meşeleri, üç-dört ay içinde ısınmak için muhteşem ormanları yok etmişlerdir.

Meşe, kuzey ülkelerinde zafer, şöhret ve ikbal sembolüdür. Güney ülkelerinde defne yaprağı, kuzey ülkelerinde meşe yaprağı zafer ve tacı ve kral ve prensler için meşe dalından şeref taçları yapılmıştır. Almanlar bu geleneğe uymak suretiyle 1936 Dünya Olimpiyatları nedeniyle Berlin yakınındaki Olimpiyat köyünün ebediliğini, Alman kudret ve kuvvetinin sembolü olarak merasimle meşe ağaçları dikmişlerdir. Ayrıca, olimpiyatlarda dünya birincisi her sporcuya bir de meşe fidanı hediye etmişlerdir.

Meşeler büyük bir yaşama kudretine sahiptir, çok geç yaşlarda bile, kök ve kütükten sürgün verir. Ankara Ulus Meyda-

nı'ndaki Atatürk heykelinin mermer kaidesinin bir yüzüne oyularak resmedilen meşe kütüğünden gelişmiş kuvvetli bir sürgün motifi, koca imparatorluktan genç bir Cumhuriyet'in yeşerdiğini ifade için kullanılmıştır, öfkeli, dirençli bir irade!

Yunan ve Romalı eserlerin süslemelerinde meşe motifleri kullanılmıştır. İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki ünlü Bergama tacı da meşe yapraklarından yapılmıştır. Dericiliğin ince bir işçiliğini teşkil eden Pergament'in (parşömen adı buradan gelir) Bergama'da yapılabilmesi, bize o tarihlerde Bergama'da yüksek bir dericilik sanatının mevcut olduğunu gösterir. Bergama bir nevi palamutun öz vatanıdır. Mısırlılarla aralarında bir ihtilaf yüzünden Bergama'ya papirüs ithal edilemedi. Bergamalılar da bu ihtiyacı pergament ile karşıladılar ve onu krallarına altın taç yapacak kadar kutsadılar... Bugün kral mezarlarından bile küflenmiş palamut meşesi tahtaları çıkar.

Palamut meşelerinin tarihi, dericiliğin tarihidir, taşıdıkları "tanen" maddesi yüzünden, bu tarih, Mezopotamya, Orta Asya kültürüne kadar uzanır. Türkler gayet mükemmel ve zarif deriler işliyorlardı. Anadolu topraklarında zengin palamutlarını bulunca da dünya dericiliğinde birinci sınıf işler çıkardılar. Bu cennet vatana, palamut, mazi, meşe kabuğu, çam kabuğu, somak, kestane,

sakız ağacı, söğüt, ılgın, ceviz ve nar gibi nebati kaynaklı tanenli maddeler bol ölçüde kudretten verilmişti. İlahi bir fırtınayla nimet saçan bir coğrafya.

Palamut meşesinin pelitleri acımtrak lezzetlerine rağmen açlık yıllarında yenir, gübre olarak ve hayvanlar için gıda olarak kullanılır. Ayrıca boyacılıkta, ilaç imalinde faydalanılır. Lidyalılar gözleri kamaştırıcı büyük zenginliği, palamut ormanlarına ve bunun ihracına borçludur.

Ortaçağı dolduran Bizanslılar, Araplar ve Selçuklular devrinde de Anadolu şehirleri dericilik alanında ön safta bulunuyorlardı, Borckhard, İstanbul, İzmir ve Halep şehirlerine çok eskiden beri gayet güzel, hakiki korduan imal edilen ve bunun ilk defa Araplar vasıtasıyla İspanya'ya götürüldüğünü, ancak, 10. yüzyıldan itibaren İspanyolar'm da bu deriyi yapmasını taklit ederek öğrendiklerini yazmakta, İspanya'daki

328

329

Cordoba şehrinin adını bu deri türüne borçlu olduğunu kaydetmektedir.

Yine aynı yazar, işlemeli zarif deri pabuçlar imali zengin Şarklılara has olan ve eski tarihi bulunan sanattı. Bu çeşit eşyanın renk ve güzellik alemine ait bilgi, bize ancak ilk defa Haçlılar Seferleri ile gelebilmiştir, demektedir.

Orta Asya'dan beri dericilikte şöhret yapmış Türkler, Anadolu'nun eşsiz büyüklükteki palamut meşelerini bulunca cennetin derin ilahi sırrına inanır oldular. Türk dericiliği Anadolu'nun en büyük geçim kaynağı oldu. Bu büyük zenginlik, Menderes Nehri boyunca, Biga'nın, Tuzla'nın, Ezine'nin Kaz-dağı'nın vb. nice eşsiz ve dertli ormanları hâlâ anlatılır! Palamut meşelerinin hiçbir suretle hiç kimseye satılmayıp, sadece İstanbul'a gönderilmesi çıkartılan ferman ve yasaklarla düzenlenmiştir.

1800'ü yıllarda kültürel ve uygarlık sahasında olduğu gibi, Anadolu topraklarında ormanlar konusunda büyük bir panik çıkar, Tanzimat'la büyük bir orman nizamnamesi hazırlanır.

Fransa'dan orman mühendisleri getirilir. Meşhur Mösyö Tass'a yetkiler verilir, Türkiye'de ilk bilimsel orman çalışmaları başlatılır, ilk orman kitapları çevrilir, orman okulları açılmaya başlanır.

Çok geçmeden tarihimizin en acı siyasal felaketiyle karşılaşırız, çünkü bu mühendisler, Anadolu topraklarının eşsiz ormanlarını gayet iyi öğrenmiş, haritalarını çıkartmışlardır, şimdi önümüzde Bağdat Demiryolu Andlaşması vardır. Andlaşma-ya ve Fransız ormancılarının raporlarına göre,

demiryolunun geçtiği tüm yollarda, on kilometre etrafındaki tüm ağaçlar, madenler, demiryolu şirketinin olacaktır.

Bugün bir belgesel yapıлып bu demiryolunun geçtiği yolların on kilometre sağma, soluna iyice bakmamız lazım, cinayeti daha iyi anlamamız için.

Velhasıl kardeşlerim, palamut meşelerinin gümbürtüsü ülkemizi terk etmek üzeredir. İki asırdır orman affında dünya rekoru kırmaktayız, Cumhuriyetin ilanıyla başlayan büyük aflar, Menderes iktidarında şaha kalktı, on yıl içinde her yıl af

330

çıkartıldı. Bugün elde kalan son ormanlar Bolu'nun meşhur Karadere Ormanları, dünya literatüründe baş sıralarda adı geçen Kastamonu Ormanları, büyük holdinglerin şahsi arazisi, arpalığı olmak yolunda. Türkiye'nin gerçek orman yangınları, ormanlarda değil, Orman Bakanhğı'nda, gerçek yangınlar, mobilyacı sitelerindedir. 1986 yılına kadar itfaiye raporlarında hemen her gün yangın çıkan tek yer siteler-mobilyacılarıdır, vergi ayı marttan önce de yangın çıkmayan dükkân kalmaz. Kaçak getirtilen tomrukların yangınlarıdır, basınıımız, orman yangınlarının suçunu, orman köylüsünün ve ormanda piknik yapan cahil halkın üstüne atarak, ormanların bu "bilinçle" kurtarılacağı palavrasına tüm aydın ve okumuş sınıfını da ortak etmiştir. Basınıımızda, orman müfettişleri, orman bölge müdürlükleri hakkında akla hayale sığmayan skandallardan tek biri gündeme gelmemiştir.

Çünkü, Türkiye'nin en esrarengiz kurumu ORÜS'tür. (Orüs: Orman Ürünleri Sanayi..). ORÜS, Türkiye'nin dünya çapındaki ormanlarını "devletin ve siyasilerin ve holdinglerin baltalığı" haline getirmiştir. Bu kurum hakkında yine basınıımızda tek bir cümle duymadınız, çünkü, bu kurumun uzun yıllar başında olan şahıs, Demirel'in kardeşidir...

Oysa Demirel, duygusuz ve ruhsuz bir gösteriye dönüşen Tema Vakfı toplantısında alkışlar ve yaşa sesleri arasında, yakasına yapıştırılan amblem yaprağı işaret ederek, "Yaprak yakamıza yapıştı" vecizesiyle gösteri yapmaktadır.

Ormanların gürlütüsü şarlatanları boğacaktır! İşte, hayatı tertemiz bir dürüstlük ve çalışkanlıkla geçen Prof. Dr. Ertuğ-rul Acun, Türkiye'yi ayağa kaldıracak muhteşem bir kitap yazmıştır: ORMANIN KARA KİTABI. Zenginlerin, holdinglerin ormanları nasıl talan ettiklerini, bir ucundan yetişebildiği kadar tutup anlatıyor: Türkiye'nin en yoksul profesörlerinden Ertuğ-rul Acun, para yememiş, büyük holdinglere sırtını vermemiş, bu yüzden köşe yazarları onu tanımaz, holdinglere sırtını vermiş çevre vakıfları da onu mahkemeye veriyor. Akademik kariyeri tehlikeye giriyor! İçimizde mevzuyu bilen bir adam var, onu da silmek istiyorlar! Savaşçıdan geçtik, ağıt dökecek bir

331

masum bilimadamımıza bile geçit yok. Yüzyılların en büyük, en kara baltası iniyor Anadolu'ya konuşan yok.

Tüm basın onların elinde, Ertuğrul Acun'un kitabını görmezden geliyorlar!

Ama biz gördük! Dürüst insanların koyu sessizliğini gördüm orada! Bardaktan boşanırcasına pislik içinde laçkalaşan holdingleri gördüm orada! Kardeşlerim Apo'yu İtalya'da aramayın, Apo, bu holdinglerin içinde, ekranlarda her gün size sesleniyor! Akşamların kızılıllığı arkadaşsız kalıyor, çıplak tepelerin üstünde süzülecek tek bir soylu yaprak, soylu dal arası bulamıyor.

Kardeşlerim, onurlu, dürüst bilimadamlarının hayatları pahasına yazdığı kitaplar da arkadaş bulamıyor! Onların zenginliği ve zaferleri boktandır! Televizyondan başka bir şey seyre-demeyen mini mini yavruları kandırırlar ancak! Ziyafetleri çok kısa sürecektir!

Kestikleri ormanların büyük gövdeleri altında can verecekler, yemyeşil otlarla örtülü toprak onların pis leşlerini içine almayacak, dağlarımızı büyük devasa kartal gölgeleri gibi saran kapkara ormanlarımız onların "baltalık"ı olmayacak!

Kardeşlerim; güneş ne kadar yaprak görürse o kadar ışık olur. Ve orman Tanrının şair olduğu yerdir, şairlerin şairi akşam kızılıllığında sizi orada, palamut meşelerinin altında bekleyecek, gidin ve doyun, ruhumuzun anlatılamaz, o büyük ustasının ormanda ne kadar derin bir yalnızlık içinde olduğunu görün.

332

Bakanlıklar Kızılay

Birazdan TV'de maç başlayacak, balici çocuklar para istiyor, elimde gazete, mutlu muyuz bu şehirde, vermiyorum para ulan, benim altm bir tacım var: ben soymadım, ben yemedim, elimde gazete, Ege'de yangın, yan sayfada Egeli bir manken, mutlu musun güzel kız, uzun ince kızı süzüyorum, kızılıcam gibi, hiç terlemez bu türler, vücutları acı ve zevkli bir reçine sızdırır, içten içe kendince yanarlar, bir orman köylüsü olsam, Sementa gibi burnumu oynatıp dondursam etrafı, saldırsam kızılıçamlara, bir kurt gibi atlasam kızılıcamın üstüne, tırnaklarından dudaklarına, lütfen herkes gözünü kapatsın, kupkuru bir tenden daha güzel ne vardır, gazetenin manşetinde polisler casusmuş, telefon dinliyormuş, ah neler dönüyormuş, ordu polis kavgası, niye milyar dolarları kobralara yatırıyoruz, neden denizaltı almıyoruz, yüzyıldır denizaltılarımızla ilgili bir haber duydunuz mu, ne yer ne içer bu denizaltılar, üşenmedim okudum dergilerini, bütün faaliyetleri, komşu ülkelerin limanlarını ziyaret etmek, hem derin devlet denizaltıları sevmez, ordu-polis kavgası mı, CIA-Mossad kavgası mı, Mossad modası Duygu Asena, Güneri Cıvaoğlu röportajları

hatırlayın, sonra Mossad, Ortadoğu topraklarında çember sakallı şeriatçı görmek istemedi, Manavgat Şelalesi'nin suyunu istiyor ki,

333

Müslümanlar abdest alacak su bulamasın, sonra bizi birbirimize kırdırdı, CIA'nın istediği Müslümanlar kanalıyla hem Orta Asya'yı, hem Ortadoğu'yu idare etmek, eski güzel günler gibi, ama Mossad, CIA'yı bu sevdadan vazgeçiririm, diyor, elli yıldır ...ötümüzü verdiğimiz CIA gidiyor, ...ölçümüz Mossad geliyor, hadi hayırlısı tellak devlet olduk, şimdilik sekiz yıllık eğitim, yarın daha ne mesajlar isteyecek, burası da devlet sırrıdır, hikâyemizden çıkarılmıştır!

Anlatacağım hikâye, hikâyeden sayılmaz, 83'ten sonra her hükümet düştüğünde başıma gelir, her hükümetin düştüğünün ertesi günü, başbakanlıkta görev alan arkadaşlarımı, ilk defa yeni bir tişört bir kot çekip düşerler Kızılay'a... Çok hüznü hikâyedir, yoksul kuşların aygırlaşmasını, aygırların ibneleşmesini anlatır, ...özü arka koltuk görmüş herkes suçludur!

İşte kardeşlerim, böyleyken böyle! En merhametsizleriniz bile hak vereceksiniz bana, hükümet düştü, canım arkadaşlarımdan Hasan, tişörtü çekip geldi, çok kilo almışsın, "Sorma?", yabancı bir öküz gibi sandalyeye sığmadı, "Bir battaniyenin altına üç kişi sığardık Hasan!", "sorma?", "Oğlum sen pis Fenerli değil misin?", "Sorma?"...

Üniversiteden, dergiden arkadaşım olurlar, uzun yıllar, insanoğlunun karalarda yaşayan son temsilcileri gibiydik, yıllarca ünlü düşün ve sanat adamlarımıza birlikte küfrettik, yani açlıklar çektik, ağladık, ama her şeye, yolda bir siyasi görsek, deve kafasını, kartal pençelerimizle parçalayacak efsanevi nefretler sahibiydik, yolunu kaybedenler önce kinini kaybeder, Hasan, Hasan, o kadar iyi kalpli, saf bir çocuktu ki, sizden iyi olmasın, kuyruklu yıldızlar kadar güzel, parlak, tozlu taşra kasabalarından gelmişlerdi, arkalarından bir günden bir gün bir para, bir haber gelmedi peşlerinden, şehrin sokaklarında aç ve hararetle konuşmalar biter, bilmeden yolumuz mezarlığa düşerdi, birkaç tur mezarlıkta, katrandan daha kara alev püsküren gözleri yoruldukça Hasan'm elmaslaşır, kin dolardı, gençliğimiz bir "kin" ziyafetiydi...

Bu şehirde çok mutsuzum, çünkü artık, tek başıma küfredi-

334

yorum. Ve sonra araştırma görevlisi olurlar, ya da reklam şirketinde partilerin kuyruklarında küçük işler bulurlar, çalıştıkça köpekleşirler, çiçek tozları kadar küçük umutları yok iken, birkaç yıl içinde Kastamonu odunu gibi güçlenir, kaslanırlar! Enseleri kimsenin ısıramayacağı kadar güçlendikçe, gözleri, sarılık mikrobu kapmış, bulanık, denizlerin dere kenarlarına dönüşüverir. Hasanlar'ın gönülleri çok derin ama tek kusurları, çok kıllıdırlar, ortalıktan kaybolduktan, yani hükümet

kurulma safhalarında görünmez olurlar, gazetelerde, ekranlarda, önemli toplantılarda görürüm onları. İlk şaşırdığım kolları uzun ceketleri ve şempanze ...ötü tıraşlarıdır, patlıcan reçeli yeni yüzlerine zor alışırım, o kadar zor alışırım ki, dönüp yanımdakine, bak şu ekrandaki benim arkadaşım olur diyemem, utanırım, dedikodular akşam telefonlarında gelmeye başlar, çok havası varmış, başbakanın tam arkasmdaymış, bilmem nerede yönetime girmiş...

Ah benim kardeşlerim, bakanlıklar bir köpekler cehennemidir, ölü odalarında kırk bir kere maşallah sarışın sekreterler, bu bir tencere, davul mezhebdir, ekmek parasına başlar, birine yanaşırsınız, yarı fare, yarı kuzu, bir adam olup, önemli görevlere gelirsiniz, havanız olur... Ve artık hiçbirimizin arslanlar gibi sesi çıkmaz. Yoksul kuşların bu kadar yiyebileceğine inanmazdım.

İki ayrı tür iki hayvan gibi yan yana oturduk, eliyle dizime vurup, "İnsan bir uğrardı be Nihat?", "...iktiret oğlum, kırk tane sekreter!", "Oğlum, insan bir not bırakır, ben araba çıkartır seni aldirtirdım", "Çok yoğunsunuz, o kadar işin arasında", "Yok yahu, dışarıdan rjyle görünüyor", "Neyse, ...iktiret o bakandan midem bulanıyor zaten", "Öyle deme be Nihat, yakından tanı, sen de seversin..X

"Nesini tanıyayım lan o ...öt oğlanının, her akşam ekranda gördüğüm yetmiyor mu", "Ağzın çok bozuk be Nihat?", "Oğlum ben bunları burada sana söylemiyorum, yüzbin satan bir dergide aynen yazıyorum, her hafta maliyeye vergimizi veriyoruz, sonra işte böyle, analarını...", "Tamam oğlum, ben gidiyorum, hadi eyvallah!"...

Ayıp mı ediyorum, buraya kadar gelmiş, buraya kadar gel-

335

diğine göre bir gönül mıknaatısı var, dur bir fikra anlatayım, "Bak Hasan, Akçaabat köftesiyle meşhur. Hamsiköy sütlacıyla, babamın köyü Hacevera, bil bakalım neyiyle meşhur, cin-leriyle! Yirmi yıl öncesine kadar bir trafik levhası vardı: Dikkat Cin Çıkar!..

Cin çıkar dediğimde cep telefonu çaldı, espri güme gitti. Dışarı çıktı konuşmak için, o anlamsız turlarken, Fener iki gol yedi Cimbomdan. Geri döndü, iki gol yediniz dedim, "Yüz tane yesinler umurumda değil" dedi. Umurumda değil, dediğinde film koptu. Ne köpekliğini yaptığı partiye gocundum, ne iki yılda aldığı paralara, Fener umurumda değil, dedi ya, ağlayacak gibi oldum. Oysa Fener en nefret ettiğim takımdır, ama Fener'dir, birinin Fenerli olması lazım. Benim küfredebilmem için. Kiralık katil olsun, tetikçi olsun, çanak yalayıcısı olsun, olsun, ama Fener'den vazgeçerse, ben ne bok yerim!..

Maç bitmeden çıktık kahveden, "Oğlum sen Fenerli değil miydin?", " kiyim Fener'ini, memleketin kırk bin meselesi

var" ve bu karizma tik girişle, manşetlerdeki olaylar ve adamlarla, önemli görüşmelerini anlatmaya başladı, belki de sırf bunun için gelmiştir, ne büyük kararlar almış, ne büyük projeler hazırlamış, akıllar vermiş. Bizim televizyondan izlerken ödümüzün koptuğu o olaylar var ya, Hasan işte tam da oradaymış, hatta o fikri de o söylemiş. Bir yığın polis müdürü! İnce, uzun pek afet bir kız geçiyor önümüzden, benim kızılıcama benziyor, Hasan kıza takılıyor, "Ne kızdı?" diyor, birlikte yarım saat kıızı konuşuyoruz. Hayatımız, yavaş yavaş 007 James Bond filmine dönüyor, saatlerce bu ülkede sadece ajanlardan ve uzun boylu kızılıcam kızlardan sözediyoruz, 83'ten beri...

Aklıma Evliya Çelebi geldi, iki tür yazarımız olmuş, bu ülkede, birinciler ulufe, bahşış için padişah eteği öpmeye devam ediyor, ikincisi, Evliya Çelebi gibi, olup biteni anlatan bir yazarımız... O da Osmanlı'nın casusu... Saraydan cephelere mektup taşıyor, kuryelik yapıyor. Kendine zengin süsü verip eşkıyalardan koruyor ve aklıma birden, Çelebi'nin uzun gezilerine taşıdığı cariyeler, köleler geliyor...

"İsrail neden güvenmedi bu karıya, hocayla ortaklığına ne-

den dayanamadı. Kürtleri kazımak için İsrail işbirliğine bazı İslamcı aydınlar dahi sevinmişti. Karı İsrail'e kadar gitti, ikna edemedi. Peki Mossad üstünlük sağlarsa neler olur, Türkiye'de Müslümanların ağzına sıçacağı kesin, ırkçılığın önünü açar, kaşır. Mossad'm tek müsaade edeceği şey Türkçülük! Arap düşmanlığı! Mossad'ın kapılarını ulu başbuğumuz mu açtı. O halde milliyetçilerin başına yine Türkeş mi gelecek, ama şimdi Perinçek'le aynı çizgiye... Mossad bunu nasıl başaracak..."

Ya bırak Hasan, iktiret bu sahtekâr konuşmaları, sana bir fıkra anlatayım, Birinci Dünya Savaşı'nda, Trabzon'da bir laz paşaya saraydan telgraf gidiyor, ordunu al, Erzurum'a yürü, Ruslar'ın önünü kes. Paşa orduyu alır, yola çıkar. Zigana'dan Gümüşhane'ye girer ve yorulur. Sinirlenerek: "Geçmişini ...ik-tiğimin padişahı, bu kadar toprak, bu kadar yer olur mu, git git bitmiyor", diyor ve alıp orduyu geri dönüyor...

Geçmişini... dediğim yerde, yine cep telefonu çaldı. Hasan yine anlamsız voltalar atıp saldırgan bir konuşma yaptı. Çok ciddi bir iş yapıyormuş gibi kişiliğini, yüzünü tatlandırır sert görüşme yapmasına, bir çocuk kahkahası patlattım. Bir rüya şov, gibi politik dostlarını düşündüm. Sert bir rüzgâr yüzümde patlayarak zehir saçtı. Hiç değilse yılışık bir köpek değil, bir insan, uzun bir yolculukta hâlâ büyük adamlar görüyorsa, o hiç yürümemiş demektir. Hasan'm silahı, cep telefonu, lüks araba sahibi olmasından gurur duyuyorum gibi bir hisse kapıldım. Hasan'ın annesi sekiz yıldan beri hastanelerden çıkmıyor, hem kayınbiraderlerini, hem kardeşlerini kendisi geçindiriyor... TV'lerin ve gazetelerin reklamıyla kendilerini var eden yazarları düşündükçe, Hasan'ın kirli serveti

daha delikanlıca görünüyor, çünkü Hasan yalatmıyor, paranın ve politikanın hard seksini yapıyor... Hasan birkaç gün daha iktidarda kalsaydı, Cosmopolitan dergisi onu da yılın seksi erkeği seçerdi...

Ey halkı, demokrasiyi savunan körler! Ey insan hakları, af, düşünce yasaları gibi, Batılılar'm sahte hobileriyle gönül eğlendirenler! Ekmeği bölüşmek derdi olmayanların iki gerçeği kaldı, iki koca: CIA ve Mossad! Tarihinin en büyük enflasyonu ve zamlarının yaşandığı, milyonlarca çırak çocuğun yüzü-

336

337

ne kimsenin bakmadığı bugünlerde, işçi liderleri susturulmuş, partiler kilitlenmiş, sivil kurumlar oyuncaklaştırılmış, demokratlar medya ve İsrail'in yılışık köpeği olmuş!

Bir gol sesi, üçüncü gol olmalı, kendime getirdi beni. Hasan bir mafya çakalı mı, yoksa devletimiz mi çakallarla yaşıyor, yoksa, olup biteni seyreden bizler miyiz çakal, insan hakları gibi kavramları yağşünü pastasına çeviren yazılarla ne istiyoruz bu insanlardan... Ve, ülkemizdeki lâik-şeriat gerginliğini yöneten, Sivas'tan Uğur Mumcu'ya kadar uzanan tüm yolları bombalarıyla süsleyen Mossad, İmam Hatip kavgasını açık alınla temizledikten sonra, bakalım başımıza hangi çorabı örecektir, yani, biz, yarın neleri savunacağız... İmam Hatip kavgası bittiğinde Türkiye-Suriye savaşı başlayacak... Ah benim dalkavuk gazeteci kardeşlerim, bu topraklar bize İsrail'den, Amerika'dan miras kalmadı, ben bu kelimeleri Mehmet Akif'ten, Nâzım Hikmet'ten öğrendim... Bu canavarlar yeryüzünün en büyük gücü de olsa, tek bir temiz vicdan karşısında çaresiz kalırlar. Şarlatan soytarı yazar kardeşlerim, vicdanınıza geri dönün! Biliyorum, çok pahalıya mal olacak vicdanınız. Sıfırdan, yeniden inşaat çok zor! Bu zorluğun korkusuyla, eyaletimiz bile olamamış bir avuç halk, bugün hepimizin vicdanını dolarla-rıyla satın alıyor! Bir küçük vatanımız olsun istiyorsak, Mustafa Kemal gibi başınız dik, kuşkucu ve deli olun! Bosna yakılırken sesini çıkartmadı İsrail, Avrupa! Irak'ta bir gecede yüzelli-bin kişi naklen yayında öldürülürken seyrettiler, bizler tepelerde yakılıp şehit olurken yine sesini çıkartmayacak, insan haklarını bize öğreten bu canavarlar! Hiç değilse içimizde, cesetlerimizi toplamak için tek bir vicdan sahibi kalsın...

İsa mı söylüyordu, fahişe taşlanırken, bari ilk taşı, içinizde günahsız olanınız atsın!..

Ya, ...iktiret Hasan, gel sana bir fıkra anlatayım, aynen olmuş, Trabzon'da arkadaşlar Yavuz'la ilgili bir kitaba bakmak için kütüphaneye gidiyor, Yavuz'la ilgili konuşurken, Yavuz'un divanı var

mıydı gibi bir laf geçiyor. Kütüphaneci de dinliyor konuşmaları... "He var, var, ben o divanı gördüm, müzede gördüm, kadifesi dökülmüş, bir ayağı kırık!..."

Sıkı dur bir güzel fıkra daha var, bizim dergiden Vedat alıntıladi Akit gazetesinden... Yazar şöyle yazıyor: "Çok mübarek bir şeyhdi, çok keramet sahibiydi. Bir zaman önce bir ağabeyim şeyhi ziyarete gitti. Dedi ki şeyhe, kıyamet ne zaman kopacak. Şeyh efendi de, evladım ben görmeyeceğim o günü, ama sen göreceksin, ve şeyh bu sözlerden birkaç yıl sonra vefat etmiş. Yazar da yazısını şöyle bağlıyor: Gördünüz mü, ilk kerameti çıktı, kıyameti kendisi göremeden öldü."

Hasan'm kahkahasının tam ortasında, derin bir kuyuya taş atar gibi, sordum, "Bu puştların yanında ne arıyorsun?.." Cevabı kestiriyorum, ekmek parası... Hasan: "Yirmi yıl önce bu adamlar dürüsttür, fedakârdır diye beni tanıştıran sensin" dedi... Ben okulu bitirip, memlekete öğretmen gidecektim, önümü kesip, Hasan, senin ateş gibi katran gibi gözlerin var, kal, demedinmi... Dedim...

Nasıl anlatırım yaşadığım o büyük facia gibi yenilgiyi... Ben küçükken sanıyordum ki, dürüst fedakâr insanlar olunca her şey tamam olur. Ama gördüm ki, bir namussuz, bir milyon dürüst adamı kullanıp, caniliğe sürüklüyor! Nasıl anlatırım Hasan'a dürüstlüğe, fedakârlığa artık "aptallık" gözüyle baktığımı...

Hasan: "Söyle Nihat, ağzının içinde geveleme, söyle!", "Bak Hasan, anladım ki", "Aklın varsa, vatanın var! Aklın yoksa vatanın yok!"...

338

339

Türkiye Sığırlarının Pazarlama Teknikleri

Büyük Fransız düşünürü Rousseau, "toplumsal sözleşmenin" en ideal biçimi olarak ilkel toplumu, Marx da "iktisadi bölüşümün" en ideal biçimi olarak ilkel toplumu, Freud da "sağlıklı insanı" göstermek için yine ilkel toplumu işaret eder.

Gerçekten ademden önce, ateşten sonra insanoğlunu mutlu eden, insan ruhunu sarhoş, soylu kılan şey nedir? Müzik, dans, güzel koku, şarap, av, oyun. Onbinyıldan beri çok şey değişti ve bilim ilerledikçe insanoğlu kendini var eden temel duygulardan uzaklaşıyor. "Konfor" adı altında zangır

zangır titreyen bir keyfi, makineli tüfeğin seri atışı gibi yaşamak istiyor. Artık sağanak yağmurlar yağmıyor ve keyif-konfor insan ruhuna kezzap gibi dökülüyor!

Rönesans'la başlayan Avrupa zenginliği, müziği, güzel kokuyu, şarabı, giysiyi, avı, oyunu insan ruhuna en yakın soylu sanatlar içine sokmuş, bu sanatları hayatın en soylu amacı olarak ortaya koymuştur.

Neyse, mutluluğu bu kadar abartmamak gerekir, günümüzde berberler derneğine üye olarak da mutlu olabiliriz. Burjuva da benim gibi düşünüp bu sanatlar etrafında yüzlerce kulüp kurmuş, bu sanatları korumak için büyük eleştirmenler yetiştirmiştir.

Ancak, bu soylu zevkler için "zenginlik", zenginlik için de "savaş" gerekiyordu, şövalyelik de bir savaş sanatı soylu insanî değerler arasında yerini aldı, sırf zengin olmak ve gösterişli bir hayat yaşamak da insan ruhunun büyük tutkuları arasında yerini aldı.

Sahilde bir tur atmak yetmedi, dostlarıyla şarap içip efkâr dağıtmak yetmedi, soylu tutkuları için yeryüzü ırklarını ve madenlerini toptan yağma edip, kökünden yoketti.

Fransız İhtilali'nden Sovyetler'in çöküşüne kadar uğrunda milyonlarca insanm-aydınm kan döktüğü soru "sömürü" idi, bir başkasının kanı üzerine mutlu olamazsınız diyen kitleler için ölüm şart oldu.

Köpekbalıklarıyla dolu son ikiyüzyılda savaşı kapitalizm kazandı. Ardında aydınlara oynayacakları birey, demokrasi, sosyal haklar gibi bir sürü laga luga kelime bıraktılar, her şeyi açıklamak mümkün ama, artık aydınlar "sömürü" konuşmuyor. Küçükken komşudan komşuya çamaşır teli gerer oynardık, sonra kibrit kutusuna ip bağlar, şimdi de internete bağlanmış oynuyorlar.

Sömürü düzeni değişmedi, ancak, emek, işçi, üretimin mahiyeti değişti. Bugün bir milyar insan köle dahi değil, tüm giderleri belediye, sağlık, eğitim, yiyecek, giyecek dahil günde bir dolarla yaşıyorlar, oysa bu cennet dünyamıza bir dolar imparatorluğu hakim.

Ve artık moda değişti, son ikiyüzyıl sömürü ne kadar sorgu-lanmışsa, şimdi de "medya" sorgulanıyor. Televizyonun hipno-tik etkisi, kitlelerin kan, cinayet izleme çılgınlıkları tartışılıyor.

Ancak Yunan'dan beri insanoğlu bir şey daha öğrendi: Felsefe. Felsefe güzel konuşma sanatıdır, insanoğlu şarabın, müziğin yanında güzel konuşan insanlara da tutkuyla bağlandı. Etkileyici, düzgün konuşma çıplak ayakla ders veren "öğretmenleri", incir ağaçlarının gölgesinde toplumun en saygıdeğer insanları yapıverdi. Yüksek dağlar gibi iyi bir meslekti, hikmetli sözler gittikçe mantığa açılan ve soru sordukça gelişen bir "dil"...

Sırf etkili, güzel konuşuyor diye bir insan toplumun en soylu kişisi oluveriyordu. Ve felsefe ilk derin soluğunu Sokrat'la

alıyordu, etrafına topladığı gençlere ahlâk, erdem dersleri veriyor, Yunan tanrıları tehlikeye giriyordu ve sonra tanrılarımızı elimizden alıyor diye öldürdüler Sokrat'ı...

Artık insanoğlu en güzel kadından daha güzel "dil"i bulmuştu. İlkel toplumun ağıtları, çoktan insanoğlunun çaresizliğini, acısını sorgulayan büyük tragedyalara, dramalara dönüşmüştü. Ve Tanrı'yı tiyatro sahnesine çıkardılar, büyük sanatlar doğuyordu. Mimari, felsefe, şiir, tiyatrodaki tüm çağları etkisi altına alan büyük eserler ortaya çıkıyordu, tüm zevkler inceleniyordu (hatta bir Yunan tarihçi, o kadar meze var ki, sofrada yemek yiyemiyoruz, der).

Ve ne çabuk bu küçük site devletlerinin filozofları yorgun bir kuşa dönüştüler, sırtlarını verdikleri İtalya yarımadasında Latinler Roma'yı çoktan inşa etmişti. Yunan'da dansların en güzeli güzel konuşmak, erdemli bir insan olmaksızın, Latinler ölüme gönüllü yürüyen sırlı sıklam kan içinde gladyatörleriyle tanıştı.

Oysa Latinler Yunan'la aynı adreste oturuyorlar, şiirin ve tiyatronun kızgın, sıcak dilini çok iyi tanıyorlardı. Ama nasılsa soyluların ipeksi giysilerine kustumuk lekeleri bulaşmıştı, tragedya ve dramı asla sevmiyorlardı.

Yunan'a övgüler düzdükleri halde, Romalılar, kırkbin kişilik arenalar inşa edip beşyüz aç arslana insanları parçalattırdılar.

Değişen neydi? Romalılar neden tiyatroyu, tragedyayı sevmiyordu, neden, insanoğlunun çaresizliğini anlatan eserleri sevmiyordu. Çünkü Roma, insan ruhunu alev alev meşaleler gibi yakan müthiş heyecanlı bir oyun bulmuştu: Hitabet!

Felsefenin, ağır, sakın, tenha, etsiz-kemiksiz dili hoşlarına gitmiyordu, sert yapraklı, geniş gölgeli ağaçların altında felsefenin en azgm damarına ulaşmışlardı: Nutuk!

Yunan'm filozofları meşhursa, Roma'mn da hatipleri. Sahneye çıkan hatipler güzel ve hikmetli ve ateşli sözlerle kalabalıkları alev saçan, renkli yağmurlar gibi zevkten uçurdular.

Roma'da hatiplik, bugünkü mahkemeyi, savunmayı, avukatlığı inşa etmiştir, tarihin en büyük avukatları Roma'daydı: Etkileyici, hitabet ustalarının atışmalarını krallar, halk, öyle se-

verdi ki, bugünün atışan saz şairleri gibi sahneye çıkar, birbirlerini güzel sözlerle, yenmeye çalışırlardı, kaybeden gözden düşer, kazanan büyük soylu unvanlar alırdı.

Roma kralı Sezar da büyük hatipti. En ünlüsü Cicero'dur. Hortensius adlı ünlü bir avukat, bir savunmasında o kadar şiddet göstermiştir ki, göğsündeki damarlardan biri koparak, ölmüştür. Hitabet şerefler mesleği idi. Ve filozof insanlardı, Roma'mn ünlü hatiplerinden Lucrece'nin şu sözü: "Başkasının felaketi zevk verdiği için değil, fakat iştirak olunmayan elemlere uzaktan şahit olmak daima zevkli olduğu için seyredemiz" bugünkü psikiyatrların söyleyebileceği bir düşünce.

Bu büyük hatipler yüz binlerce sayfa eser verdi, onbinlercesi bugüne kadar geldi, Rönesans aydınları, bizim de cumhuriyet aydınlarımız bu insanların sözlerinden bahsetmeden yazı yazamazlardı, mesela, hayatımda hiç kitap okumadığım çocukluk yıllarında Cicero'yu mutlaka takvim yapraklarında görürdüm. Bu insanlar, dilleriyle barut fıçısını ateşliyor, fırtınalar, kasırgalar estiriyor, kelimelerle krallar deviriyor, isyan çıkartıyorlar, ya da isyanların önüne geçip bir nutukla kitleleri sakin-leştiriyorlar.

Öfkeli, sert, heyecanlı ve hikmet, vecize dolu konuşmalarıyla tarihin üstümde en çok konuştuğu insanlar oldular.

Romalı hatiplerin heyecanlı konuşmalarıyla insanların hayvanlara parçalattırılmasını seyreden Romalıların ruhu arasında etkileşim neydi?

Geçelim Fransız ihtilaline. Romalı hatipleri tanrı gibi gören onlara en çok özenen aydınlar Robespierre, Danton, Mirabeau, ihtilal Fransası'nın en azgm üç adamıdır.

Kitleleri sarhoş edip coşturan bu isimler arasındaki tartışmalara olan hayranlık henüz bitmemiştir. Mesela, dünya siyaset tarihinin en üçkâğıtçı, dalaveracı adamı olan Mirabeau "aşırılığın ta kendisi", "bambaşka çapta bir adam", "ateşli, kanlı, canlı", "ıslah edilmez, utanma bilmez ölçsüz bir adamdı". Ancak, öyle büyüleme ve yalan söyleme kudretine sahipti ki, buna ne halk, ne de aşık olduğu kadınlar karşı koyabiliyordu.

343

Jakoben aydınların her biri konuşma, etkileme ustasıydı. "Dil", kitleleri galeyana getiren bir propaganda aracı haline gelmiş, hatta kendisi oluvermişti.

Propaganda dili, kısa, etkili, sloganvari, ateşli, vurucu. Hitabetin gizli dili ise, içinde çok "tekrar" vardır, emir cümleleri fazladır. Propagandistin dili emir-komuta gibi çalışır.

Ve propagandist, üstün bir dil kullanır, kalbe sokulan hançeri, beyne sıkılan kurşunu, ıstırabı, kuşların kanatlarını, hayranlıkla zevk aldığımız cümlelerle ifade eder. Propagandist bilincimizi çarpan kelimeleri bilir. Mübalağa sanatını, tılsımlı kelimeleri, doyumsuz mecazları çok iyi işler,

kıskançlık, açlık, cinsellik, vatan sevgisi, çiçekler, her ne ise konu, "ey" gibi nidalarla yeri göğü sarsan bir dolgunlukla söyler.

Karşı tarafı aşağılamak, küçük düşürmek konusunda zevkli bir kinaye dili kullanır, içimizdeki fikir, duyuş, heyecan, manâ, ne varsa büyük bir fırtınayla ayağa kaldırır... Propagandist, bir saatlik konuşmayla hayatımızı silkeleyip çırpar...

Sokrat'a, başa dönelim, Sokrat konuşmasını sürdürmesi için başkalarının soru sorması gerekiyordu, hatta ona zorluyordu. Propagandistin konuşmasında kimse araya giremez. Geceyarılarının en uzak dağları gibi, karşısında onu dinlersiniz.

Bu dili ilk çözen Göbels'dir, Hitler'in propaganda bakanı, radyosuyla bu etkileyici dili olağanüstü kullanmıştır.

Jakobenlerin kısa, etkili konuşmalarıyla Fransız halkının giyotin çılgınlığı arasında bağ var mı? Hitler'in konuşmalarıyla Yahudi soykırımını arasında ilişki var mı?

Artık bilim bunu söylüyor: Telkin!.. Hitabetlerin kısa, vurucu tonlamaları "emir-komuta" gibi çalışıyor.

Bugün "Omo-reklamı", yirmi yıldır bilinçli olarak aynı sözleri hiç değiştirmeden milyonlarca kez tekrarlanıyor?

Beyin yıkama bu. Bir öğrenci 15 yıllık öğrenim hayatı boyunca, yirmi bin kez "konuşma-sus" ikazına maruz kalmakta. 15 yıl her gün okul önünde aynı marşı söylemekte. Ve Cumhuriyet kuşağı, Namık Kemal'in, Mehmet Emin Yurdakul'un "Ey vatan" gibi nidalarıyla, kısa, etkili, hamasi nutuklarıyla dolu.

344

15 yıl tek bir soru sormadan mezun olan çocuk, tüm insanî duygulardan kovulmuş, iğdiş edilmiştir. Bu çocuğun, müziği, şarabı, güzel kokuyu, neşeyi, dostluğu, oyunu, eğlenceyi, çalışmayı öğrenebilmesi imkânsız hale gelmiştir. Zaten bunu arzulayan da kalmamıştır, "telkinle" malımızı satalım "telkinle" vatan sevgisi aşılalım... Hepsi bu.

Ve tüm bu insanlar Roma'nın arenasında, Fransız İhtilali'nde, Hitler'in Berlin'inde olduğu gibi, küçük düşeni bir daha düşürecekler, her zaman üstte kalanı, galibi alkışlayacaklardır, 15 yıl öğretmenini sırasında izlediği gibi tüm bu cinayetleri, gece yarılarının en uzak dağları gibi sessizce izleyecektir...

Örnek olsun diye verdiğim Roma, Paris, Berlin, bu üç şehirde de hitabet dışında en çok tutulan sanat: Hiciv. Yalnız mizah sanalını, bütünüyle başkasıyla dalga geçme, aşağılama, taşlama üzerine kurmuşlardı. Eleştirel mizahı sevmiyorlardı, başkalarıyla dalga geçenlere tapıyorlardı.

Ölü götüne şaplak atan mizahı onlar üretti, birbirlerinin mezarlarına işediler. Artık "telkin" insan beynine yapılan bu en büyük komplo, yavaş yavaş bir insanlık suçu haline gelmekte, reklamlar Ve çocuk yayınlarına sınırlamalar Batı'da başlamıştır.

Kitleler, kendisiyle de dalga geçebilen eleştirel mizahı sevmiyor, tiyatro, roman, hikâye, sinema, yani emir-komutayla değil, "hayal" ve düşünceyle öğrenebilecekleri şeyler onlara "yorucu" gelmektedir. Bir başkasının yıkımı, parçalanması, çöküşü, yüzlerinde bir sivilce çıkmış kadar ilgilendirmiyor.

Mesela, gazete patronları Türkiye'nin en kaliteli sığırlarım pazarlamak için, her akşam televizyonda ve yıllar boyu durmaksızın, bir saati aşkın bas bas bağıyorlar.

(Eğer, yazımın başından beri telkin konusunda söylediklerim doğruysa, bu gazetelerin milyon satması gerekiyor, neden satmıyorlar? Çünkü en kuru gürültü telkinin bile oturduğu bir kötü "değer" vardır, mesela adam omo satıyor, mesela Hit-ler vatan sevgisini gösteriyordu, ama bu sığırların kullandığı kelimeler sümürmeğe bile yaramıyor! Şekilsiz, parazit, kurbağa seslerle "telkin" işe yaramıyor. Zirva ve cızırtıdan telkini

345

dahi başaramıyor bir işkence metodu uyguluyor bu sığırlar. Oysa, bu satırların yazarı, aynen eleştirdiği Romalı hatipler, ja-koben aydınlar gibi "ey" nidalı sert üsluplar kullanıyor. Arada bir hikâyeler-romanlar yazarak ve kelimelerimin gövdesini palmiye yaprakları gibi genişleterek kendimi mazur göstermeye çalışıyorum.)

Ve artık, öğrendik, insan ruhu propaganda ve telkinle eğitilemez, tarihin büyük sömürü yalanı buraya kadardı. İnsanlar seyrettikleri oyunun azgı deryası içinde kendileri kulaç atacak, topraktan ve ruhlarından fişkırarak acıların, sevinçlerin uzun, simsiyah saçlı hikâyelerinin içine kendileri girecek.

Emir kodlarının şartlandırmasıyla değil, hayal ve düşüncenin gücüyle gökteki mavi gibi berrak bir ruhla konuşabilirler!

Televizyon konuşurken kimse araya giremez, Fethullah Hoca konuşurken kimse araya giremez, öğretmen konuşurken kimse araya giremez, jakobenler, nutukçular konuşurken kimse araya giremedi...

Kendimizi araya sokacağız! Acının ve merhametin zihni-mizdeki geniş yeri, cinayeti seyir zevkinden daha kocaman olacak...

Çünkü, yarın başlayacak Irak savaşındaki yüzbinlerce ölümü seyredecek genç, Amerikan sinemasıyla dünden, hayal dünyaları Batman, Uzay Yolu filmleriyle kodlanarak çoktan yetiştirildi.

...öderine çingirak takıp her akşam televizyonda tepinen Türkiye'nin en kaliteli sığırları, denizin tuzlu suyunu içerek bitireceklerini sanıyorlar. Aldanıyorlar. En uzak denizlerin, en derin mavileri gibi orada nöbetteyiz.

346

Toprak Yalan Tutmaz

Süleyman Nazif'le Yahya Kemal "aruz" konusunda tartışırken, Yahya Kemal, "Canım, aruzla seviyorum, denilemiyor, Anadolu, Karadeniz, Adalar denizi, denilemiyor. Bu kelimeler şiirde kullanılmazsa, Türk vatani şiirde nasıl ifade edilir..."

Yahya Kemal, Nazif'in ölümünden sonra, "Aruzla Anadolu yazılamıyor diye, bir hakikat olan aruzdan vazgeçemeyiz, o gün Nazif'e latife olsun diye bunu söylemiştim, o da fikrini değiştirip bana inanmıştı" diyor...

Yahya Kemal'in Türk vatani aruzla yazılamıyor diye latife etmesi çok acı bir şakadır. Çünkü kendi şiirinde "Anadolu" hiç olmamıştır. Ancak Yahya Kemal'e çok kızmamalım, divan şiiri modasını kaybettiği ilk altmış-yetmiş yıl ki, 1950'lere, kadar divan şiirinin karşısında olanlar dahi, bu "soyut güzellemelerden", "hayali güzellemelerden" kurtulamamışlardır.

Bugün şiirimiz çok az da olsa "soyut güzellemeler"i aşmıştır, ancak, Türk aydınının kullandığı, sevgi, demokrasi, halk, vatandaş, emek, yoksulluk, sendika, parti, anayasa, çağdaşlık vs. gibi kavramlar etrafındaki "soyut güzellmeleri" bitmemiştir. Hemen hepsinin en fazla yüzyıllık bir yaşı olan bu kavramlar, aynen divan şiiri gibi Leyla'nın kaşı-gözü, zülüfü gibi imgelerle anlaşılıyor, yazılıyor.

347

Divan şiirindeki o soyut hayal dünyası tüm aydınlarda sindirim bozukluğuna yol açmış, bir imparatorluk ve uygarlık bağırsaklarından "gaz" olarak çıkmıştır. Bugün de, hak, hukuk, demokrasi, barış gibi anlayan aydınlarımız, bu ülkenin gerçekliğinden çıkan hak, hukuk, barış değil, zihinlerinde varsaydıkları barış, demokrasi gibi içi boş soyut kavramlarla el attıkları her konuyu boka sokuyorlar.

Şimdi var mı bilmiyorum, eskiden okullarda münazaralar tertiplenirdi. Klişeleşmiş birtakım konular, "Bir öğrencinin yetişmesinde aile mi önemli, okul mu?", "Ekonomik kalkınmada tarım mı önemli, sanayi mi" ya da "Toplum kalkınmasında eğitim mi önemli, öğrenim mi?" tartışılırdı. Dörder, beşer iki gruba ayrılır, beşer dakikalık metinler hazırlar, okulun konferans salonunda, seyirciler önünde herkes bir konuşma yaparken, başkan, soruları cevaplamak üzere son bir daha kürsüye çıkardı.

Hayatımda başarılı olduğum nadir alanlardan biri bu münazaralardı, sınıflar arasında birinci olunca, okulun takım kaptanı olup başka okullarla yarıştık. Galip geldiğimizde seyircinin tempolu tezahüratıyla omuzlara alınır, ertesi gün okulun koridorlarında bir tafrayla gezinir, ve bütün derslerinde başarısız bu öğrenci, mutlaka öğretmenler odasından çağırılır, tezimi nasıl hazırladığım sorulur, ilgiyle tezimi birbirlerine okurlardı. Ancak rekabet tüm değerleri ters çeviren bir duyguydu, öyle yoğun bir sertleşmenin içine girerdik ki, boş derslerde rakiplerin sınıflarına girer tezlerini önceden okuyup, karşı cevaplar hazırlardık. Şikâyetler müdüre gittiğinde, ya münazaralar toptan iptal edilip ceza alırız, ya da, müdür, tezini saklamayı bilmeyen savaşta silahını da kaptırır deyip, çalan tarafı ödüllendirirdi.

Mesela, aile mi önemli, okul mu tezlerinden aileyi savunurken: "Sevgili konuklar, şimdi size soruyorum, okulumuzun nüfusu dörtyüz kişidir, onyedi öğretmeni bulunmaktadır, öğretmenlerimi küçümsüyorum sanılmasın, ancak söyler misiniz bir öğrencinin yetişmesinde dörtyüz anne-baba mı daha etkilidir, onyedi öğretmen mi?" Salon alkışlarla yıkılırken, müdür

her münazarada olduğu gibi söz alıp kürsüye çıkar: "Sevgili konuklar, bu tartışmaları öğrencilerin hitabetini geliştirmek, kütüphane alışkanlığı kazandırmak, topluma hazırlamak için yapıyoruz, ancak, tabii ki bir öğrencinin gelişmesinde hem okul hem de aile birlikte etkilidir" deyip kendince konuyu tatlıya bağlardı.

Kütüphanelerden nefretim o günlerden kalmadır, saatlerce bir kitap aradıktan sonra kaim bir kitap önümüze konur, bunun neresine bakıp ne çıkartacağız, bilemezdik, derken tezimizi, pratik zekâmımızla yazardık. Pratik zekâ, bölünmüş cilveleridir, Keloğlan'da ve o günlerde bizde de fazlasıyla vardı, karşıımızdaki takımın ansiklopedik bilgilerini taşu tutardık.

Öğretmenlerin cahilliği de o günlerden beri değişmemiştir, ne zaman bir konuda enine-boyuna bilgi istesek, kötünün ötesinde basit bilgiler verirlerdi ki işimize yaramazdı, ama olsun, törelerimiz gereği yüce, soylu insanlardı.

Jürilerden nefreti de o günlerde öğrendim, onur ve gururu tümüyle yozlaşmış insanlardan seçilirlerdi, karşı takımında müdürün kızı varsa, ya da okula araba bağışlamış bir babanın çocuğu varsa, mutlaka onlar kazanırdı. Bahane kolaydı, çünkü derecelendirmede; bilgi dışında, hitabet, düzgün Türkçe, grup dayanışması gibi notlar da vardı. (Ne değişti ki, mesela bugün de medyada bilgi, akıl yok, ancak "grup dayanışması" mükemmel. Bu türler önlerine ne konursa yerlerdi, bugün de öyle, önlerine Türkiye'yi koymuşlar yiyorlar ve hepsi yerken susuyorlar, susmaları doğal çünkü töremiz sofrada yemek yerken konuşulmaz...)

Bu tartışmalardan en ünlüsü toplum kalkınmasında kadınlar mı önemli, erkekler mi? Salon, diğer okul müdürleri, şehrin ileri gelenleriyle doluydu. Takım kaptanı olarak ilk söz be-nimdi: Kur'anda

erkeklerin kadınlardan üstün olduğuna dair ayetle başladım. Ve, hangi tavuk kümesine hakimdir, oysa horoz, kümesi arkasına takar, diyar diyar dolaştırır, dedim. Ve karşı takım, erkek takımını rezil etmek için Kazanova'yı gösterdi. Ben de kürsüye çıkıp, bu Kazanova'nın ağına düşmüş kuş beyinli, bedbaht kadınların aşağılıklarından sözettim.

348

349

Tartışmanın en vurucu yerinde kız takımı Atatürk'ün kadınlara verdiği haklardan sözettim... Ben de cevap olarak: "İyi de Atatürk'ün kendisi erkek" dedim.

Büyük alkışlardan salon kırılırken, müdür tartışmayı kesip yeniden kürsüye çıkar: "Sevgili misafirler, Atatürk için kahraman diyebilirsiniz, büyük kurtarıcı diyebilirsiniz, ancak o tüm erkek ve kadınların Atatürk'üdür" der, farkında olmadan kızırdığımız "milli pot"umuzu düzeltirdi.

Ve bitiş konuşmamda, erkek bilimadamlarından, romancılardan sözedip, "Kadınlar mı, onları yalnız genelevlerde bulabilirsiniz, kütüphanelerde değil" dedim. O günün mutaassıp ölçülerine fazlasıyla aykırıydı...

Yine müdür söz alıp "Saygıdeğer misafirler, Atatürk'ü de doğuran bir ana değil mi, Fatih'i de doğuran bir ana değil mi?" diye sözü bağlayıp beni odasına çağırdı. İki tokat atıp, üç gün cezalısın dedi, beni misafirler önünde rezil ettin.

Birbirinden güzel tatlı okul anılarını sakladığı için bu münazaraları çok severdim. Münazaralar cumhuriyet orta ve lise okullarının ayrılmaz parçasıydı, hatta, Cumhuriyetin ilk kırk yılında fazlasıyla büyük önemdeydi.

Kırklı yılların sert eleştirmeni Nurullah Ataç, bir yazısında dalga geçerek münazaraları eleştirir: "Atla mı gitmeli, yaya mı? gibi soyut tartışmalar yapıyorlar, hangi konuyu kimin tartışacağını kurayla seçiyorlar ve insanlar inanmadıkları düşüncelere taraf olup, sırf rakip takımı yenmek için düşünce ileri sürüyorlar."

Aynen Ataç'm dediği gibi, galip gelmek için hesapsız yalan söylüyorduk. Hatta karşı takım Victor Hugo'dan da bir söz bulup söylüyorsa, biz de oracıkta bir yabancı yazar adı uyduruyorduk, John Robinson da şunu söylemiş. Daha da eğlencelisi, bir yazarın "aşk" üzerine söylediklerini biz, "tarım" üzerine uyarlayabiliyorduk. Karşı takımı rezil etmek için her türlü düşünce entrikasını

çeviriyorduk. Yepyeni bir yaşamın henüz başında kimsenin aklının kıyısından geçmeyecek yalanlardan hiç ama hiç sıkılmıyorduk.

350

Daha da acıklısı bize kurayla verilmiş bir konuyu savunmak için acı çekiyorduk, daha önce hayatımızda hiç olmamış, hiç düşünmediğimiz bir mevzu üzerinde yalan söylüyorduk. Ondan da beteri, bönlük cilvesi geyiklerimizle oluşan fikirlerimizle alkışlanıyor takdir ediliyorduk, daha o zaman, cüceler ülkesinde Güliiver olmak ne de kolaymış, öğreniyorduk.

Hayata başlamak için daha rezil bir başlangıç olabilir mi, başarmak sırf başarmak için söylediğimiz yalanlardan kutsal övgüler alıyor, neşeden sarhoş oluyorduk.

Şimdi gidip o eski arkadaşlarıma münazara günlerimi anlatsam, yalan söyledik desem, aklını yemiş bir deli gibi bakacaklar yüzüme, çünkü onlar şampiyonluğun gururuyla, omuzlara alınmanın anılarıyla yaşıyorlar...

Şeytanlığın büyüklüğüne bakın, şimdi o münazaralarda yetmiş ben Nihat Genç, o yalanların filozof teknikleriyle on-binlerce insanı etkileyebilirim, bir ülke için daha korkunç bir dinamit olabilir mi? Ve benim gibi onbinlerce insanın iş başında olduğunu düşünün...

Mesela Aydın Doğan... Bir taraf aydınlara, siz solcusunuz, size solcu gazete çıkarıyorum, siz sağcısınız, size de sağcı, hadi şimdi suçlayın ve savunun ve tartışın... Ve bu adam yüze yakın dergi çıkarıyor, tüm genç aydınları barındırıyor, karnım doyuruyor ve hepsi bu rekabet için, kurayla ve torpille seçilmişler, kendilerine verilmiş bir düşünceyi savunuyorlar!..

Ve bu aydın ordusunda hiç kimse savunduğu şeyi tanımıyor, bilmiyor, sevmiyor, istedikleri: Başarı... Fazlasını beklemeyin, ecza dolapları kütüphanelerinden büyük okullarda okuyan annelerin çocukları bunlar!

Sırf taraf olma uğruna hesapsız yalan söyleyen robotlar, insansı maymunlar, papağanlar hızla çoğalıyorlar. Taşra konuşmalarımnda hayretle izliyorum, henüz 19 yaşında, sağcı, solcu, kemalist, şeriatçı farketmiyor, kendi düşüncesinden elli yıl önce işlenmiş cinayetleri savunuyor! Sana ne oğlum? Katilliği niçin üstleniyorsun? Sohbet koyulaştıkça görüyorum ki, sağcı -solcu - şeriatçı farketmiyor, düşünce beyin jimnastiğine, zekâ

351

oyununa dönüşmüş, genç insanın beyninde "sanal bir kumarhane" kurulmuş, hatta, kelime kalpazanlığı yapıp, tuhaf kavramlar uyduruyor!

Ve kelimelerin, kavramların iç yaşantısına, tarihine bakmadan, bu yalan dili ustaca söyleyen yazarlarına hayranlık duyuyorlar.

Kendine ait olmayan, hiç hissetmediği bir düzine karmaşayı fikir sanıp, biri Stalin'in cinayetlerini, diğeri Çatlı'nın çetesini savunuyor!.. Toptan red, başkaldırı için ayağa kalkıp, kralın çıplak olduğunu haykırması beklenen gençliğin baştan çıkartıcı mutlu sesi kirlenmiş bir kargaşanın içinde boğdurtturuluyor.

Köşe yazılarında, TV'lerde olduğu gibi, klişeleşmiş birtakım sözcüklerle bu tiyatro sahnesinde rol alıp, kendi sahici bedenlerini, varlıklarını unutup, keder, sevinç, neşe, gibi coşkuyu ifade eden duygulara yabancılaşıp, üstün gelmek, galip gelmek gibi yeni bir mutluluk arıyorlar! Anadolu'da yaptığım konuşmalarda, sağcı, solcu, lâik, şeriatçı ya da sıradan salaklar hepsi ortak bir dil oluşturmuş, işçi, devlet, hak, hukuk, tarih konusunda düzenin, medyanın "kolay" klişe kelimelerini kullanıyorlar! Bunların hepsi aynı bokun soyu, halk nedir, birey nedir, özgürlük nedir, mutluluk nedir diye bir soruyla karşılaşmıyorsun.

Soyut düzenlemeler, hayali güzellikler olan bu kelimelerle büyük bir savaşın içine hazırlıyorlar kendilerini. Ve gün gelip, hayatın, sokağın, acının, bilginin gerçek yüzüyle karşılaştıklarında düzenin - medyanın dili kurtaramıyor onları, solcuysalar aşırı bir liberalizme, sağcıysalar, mafyatik, politik saplantıların içine giriyorlar.

Sloganik, klişe solcu, ya da sağcı talebelerin bomboş maskeleri düşünce, vahşi bir kapitalizmin kucağında şapşalak kalıp, kendilerinden iğreniyorlar. Ve aniden, ekmek yedikleri kapı, ya da çıkarları uğruna yaşadıkları şey yeni Tanrıları oluyor...

Nâzım'ın bir şiiri, aklımda şöyle kaldı: "Rüyamda yarı gördüm / Şöyle belden yukarı / Bulutların arasından ay gibi gider / O gider ben giderim / O bana bakar, ben ona / Hepsi bu kadar.

352

Yarı, bulutların arasında ay gibi örtülüdür, yarının kaşını, gözünü, oturuşunu açıkça anlatamaz, bir an görür onu ama açıklayamaz. Bu yüzden kestirip atar: Ve işte o kadar.

İfade edemediğimizi, her zaman böyle kestirip atarız: İşte o kadar.

Hepimizin gerçek varlıkları, kurulu düzenin, demokrasi, politika, halk, anayasa, barış, gibi hazır kavramları altında gömülü, ay gibi. Öyle gömülü ki, bir an olsun bu karmaşık, kirlenmiş kavramlar içinde kendimizi, gerçek kimliğimizi bulamayız...

Bu şiirin son cümlesi, işte o kadar beni çarpar, çünkü, yirmi yıl öncesinden sağcı, solcu onlarca arkadaşım oldu, kucağında öldüler, onlarcasının cenazesini kaldırdım, ne zaman kendimize dair, sevgiliye, neşeye, mutluluğa, hüzüne dair, yoksulluğumuza dair, çıplak gerçekliğimize dair bir soru sorsam, bir an düşünüp, kestirip atarlardı.

Kestirip attıkları kendi hayatlarıydı. Ne zaman gecenin bir vakti, kendi özyaşamlarına dair bir soru sorsam, "....iktiret" gibi, "bırak şimdi", "boşver" gibi bir cümleyle kestirip atarlardı. Ve ne zaman

kendileriyle ilgili bir şeyler söyleseler, yoğunlaştırılmış bir kontrolsüzlük görürdüm davranışlarında. Eşyayı algılamaları bozular, hızla ideolojik tartışmaya geri dönerlerdi, kendilerinAsağlam, diri bulabilmek için, düzenin sağcı, solcu bulanık terminolojisine koşarlardı...

Bu kesip atmaları öyle uzun düşündüm ki, hatta ileri gidip, ülkemizdeki trafik kazalarının nedeni olarak da, kendiyle konuşamayan, kendim anlatamayan bozuk bir dil içinde doğan bu insanların, olmadık yerlerde ani iç dalışlara çekildiklerini düşünürdüm... İnsanın iç varlığı, kendi özyaşamı içeriden yüksek bir mknatis gibi çeker kendini. Ancak hayat, içeriyle konuşacak, güzellikle, mutlulukla, ekmekle, çalışmayla, yani kendiyle konuşacak bir "dil" bir ifade yeteneği öğretmemiştir...

İnsan bazen dalar, dışarıyla ilişkisi kesilir, bu insanî bir haldir, güzeldir de... Ancak, Divan şiiri gibi, bu soyut ideolojik dünyaya girip kırk yıl çıkamayan kaç nesil gördük. Bu mezardan daha derin örtü, medyanın, aydınların bu kolaycı dili örtüyor üstlerini, insanları, halkı, acıyı mutluluğu göremiyoruz,

353

çünkü onun dilini bilmiyoruz. Ama, barış, demokrasi, halk, gibi yüzlerce ortada şebekler gibi kelime, sanal bir kumarhaneye dönüşmüş, siyasi arenada iğdiş edilmiş onbinlerce gencin zihninde oynaşiyor...

Kardeşlerim! Sevişen iki insanın gölgesi gibi mutlu bir uyku için gururunuzu, yani kendinizi geri isteyin. Laga-lugayla sizi bataklığına gömen düzenin, medyanın dilinden, insanoğlunun en güzel kokusu, onurunuzu geri isteyin...

Türkçü, milliyetçi, solcu, barış, demokrasi kelimelerinin iç yaşantılarına, doludizgin tarihlerine bakın, asla medyanın sanal maymun yazarları gibi kullanmayın. Kendi tarihinize, geçmişinize hayatınıza, midenize, maaşınıza, kendi sevgilerinize, sokağınıza, annenize acılarınıza bakın...

Çünkü bir gün bu kirli dil sizi kurtaramayacak, o zaman kestirip atacaksınız, kendinizi...

Kırım Savaşı'ndan Kore, Kıbrıs Savaşı'na kadar yüzotuz yıl içinde milyonlarca insan savaşlarda öldü, ama, bir tane sıradan insan, basit bir asker, çıkıp başından geçenleri anlatamadı. Anlatanların hepsi dadısı olan, ya da rütbesi olan, ya da yüksek bürokratlardı... Açın bakın, kendi hikâyesini anlatan tek bir çavuş, er, halktan biri bulamazsınız...

Yani, şimdi içinde yaşadığımız tarihi, dadılarla büyüyen kolalı kırık yakalı, fularlı yazarlar yazmıştır...

Benim Ödüllerim

Bu ülkede çok mükemmel çok başarılı işler gırla gitmiş gibi, her yılbaşında ödüller dağıtılır. Kim dağıtır: Dernekler, vakıflar, kurumlar!.. Ödül verecek kurumun üç kuruşluk haysiyeti olmalı. Kendinde olmayan haysiyeti kime veriyor? Bu demek, hangi sahada neyi başarmış, neyi inşa etmiş ki, bir de ödül verme hakkını kendinde görüyor!

Yazarı\sanatçısı da, yaban mandası zarafetiyle en şıkıdım elbiselerini giyip, ödül almaya koşuyor! Almazsa ölürlür! Çünkü kişiliklerini belgeleyecek eserleri, çalışmaları hiç yok bu soysuzların!

Ancak bir yoksula yardım yapacakları zaman bu soysuzlar diyorlar ki, yardım edeceğim insan namuslu, dürüst olmalı. O namusu kendinde aramıyor, o namusu kendine ödül verende aramıyor, kendisine ünü, şöhreti peşkeş çekende aramıyor!

Şimdi, burada, ben davetiye çıkarıyorum, mesela, eski Meclis Başkanı Mustafa Kalemlî'nin elinden ödül alanları, ödülleri iade etmelerini bekliyorum. Kimde var bu namus?

Her neyse, ben de ödülleri, yarışmaları severim. İstanbul'da ilk defa yapılan av köpekleri güzellik yarışmasını bir 'pointer' cinsi kazanmıştı, sosyete bu cinsin dölünü almak için kapış-

354

355

mıştı. O gün bugün de bu dölü yazarlara, sanatçılara, medyaya dağıtıyorlar. Terbiyesi kolay bir köpektir, hoş görünür!

Böyle bağırıp çağırdığıma bakmayın, ülkemizde en çok ödül almış yazarların başında ben gelirim. Çok çalıştım, hakettim bu ödülleri. Garsonluk yazardım sabaha kadar, gençler içer, ben içkilerini taşırdım, onlar şarkı söyler birbirlerine sarılır, ben usulca döktüklerini toplardım, onlar öpüşürler, içim giderdi, canımdan can kopardı... Aralarında ancak tabaklarını toplarken olabilirdim.

Bir gün büyüyüp o gösterişli salonlarda bütün ödülleri toplayacağımı nereden bilebilirdim. İlk ödülümü ilk kitabımla aldım: Dün Korkusu. Romanda Naci adında bir kahraman vardı. Naci'nin ideolojisinde olanlar peşime düştü. Vuracaklarını, öldüreceklerini. Oysa romanın dili, anlatımı bambaşka. Birçok arkadaşım selam vermez oldu, ne çok şeyi bölüştüğüm arkadaşlarım uzaklaştılar. Birçok arkadaşımın travesti zebra ruhu taşıdığını gördüm, küfürler konusunda uzmanlaştım.

Mesela bu tür mafya raconu kesen milliyetçilerin penisleri pornografik bir malzeme oluşturmuyor. İdeolojik bir penisleri var! Hepsi, milli damadımız Musa Köseağaç zekâsı taşıyor. İdeolojileri gibi,

kötü, gizli, yasak ve kirli bir metod, dil kullanıyorlar. Bu türün penisleri için uyarıcı malzeme, vatan, bayrak, din gibi konular oluyor. Toplumsal şiddetin kaynağı da budur, penisler ideolojik imgelere bağlı kalıyorlar! Manda suratlı bu adamların ibrik inceliğinde kamışları birkaç yıl peşimi bırakmadı.

Peşinden O/î i Hoca kitabım geldi, önümü kesmeler, küfürlü mektuplar. Bir grup gençlik arkadaşım daha benimle ilişkisini kesti. Dergilerinde, dükkânlarında beni terslediler. Bu tür insanlar, sansürle, aslında müstehcen olana karşı değil, kendi kötü cinselliklerini saklıyorlar.

Mesela, penisleriyle, vatan, bayrak, Yunus Emre gibi kutsal kelimeleri aynı cümle içinde zikrediyorlar.

Derken üçüncü kitabım: Bu Çağın Soylusu. (Daha iyi bir roman yazabileceğimi hâlâ sanmıyorum), neyse. Kitabın fonun-

da mekân: Hastane. Ayağa kalktılar, asarız, keseriz... Onların güzel hatırı için yazarlığımdan şüphesiz vazgeçecek değildim, ancak, güzel doktor bayanların da bu toplu sekse, küfürlere karışması beni çok düşündürdü.

Bu türün penisleri için de uyarıcı malzemeyi aynı cümle içinde kullandıkları komşu kelimelerde aramalı: Sana mı kalmış, sen ne karışıyorsun, yazar mı görmedik, sen kim oluyorsun?

Bir yığın arkadaşla daha ilişkim kesildi, hâlâ beni gördüklerinde fare gözleriyle pis pis bakarlar, arkamdan yapılan dedikoduların bini bir para. Ancak küfürlerinde iktidarsızlık sorunu vardı. Yani sevişme, haz ve mutluluk yoktu. Penislerini döl yoluna değil, tren rayları üzerine koyuyorlarmış gibi halleri vardı.

Ve sonra One Man Show, Dar Alanda Tufan ve Soğuk Sabun kitaplarımı yayınladım, okuma-yazma bilenlerin zor çözeceği bu romanlar dahi onları harekete geçirdi. Artık her yere girdiği için hırpalanmış penisleri gücünü, zekâdan ve duygudan değil, ne bu lan kültüründen alıyordu. Penislerinin hazır giysi gibi her yere uyacağına inançları sonsuz. Kültürleri böyle öğretmiş, çünkü bugüne kadar penisleri her deliğe uymuş. Fena alışmışlar, faili meçhullerde, E-5 yollarında, ıssız tarlalarda, epey iş görmüşler...

Buldukları dergilerde, cemaatlerde, ideolojilerde, tek bir cümle karşı yazı yazamadılar, varsa yoksa küfür. İşte bu kitaplar yüzünden iş bulamaz oldum, iki ayrı işten, iki defa, avans alıp işe başlayacağım gün, birileri kitaplarımı hatırlattı, işten atıldım.

Açtım ve tek dostum kalmıştı: benim gibi tarih içinde yalnız kalmış yazarlar. Leman'a yazmaya başladığımda tutunacak hiçbir yerim, şeyim kalmamıştı, tüm kitaplarımı yazdığım daktilom ise, son nefesini veriyordu. Ben yazarken, birisinin sürekli daktilo şeridini eliyle çevirmesi gerekiyordu, çeviren yorgunluktan düşüp kalıyordu.

Henüz iki ay geçmemişti ki, üniversiteden birileri sürekli Leman'a telefon edip, kovulmamı istiyordu. Beni kiracıları ile karıştırıyorlardı. O çıksın kızımız girecek. Sebep: bağımsız

356

357

akademi üzerine yazdığım bir yazı. Ellibin öğretim görevlisi içinde, okuduğum yüksekokul kendine dert etmiş. Beni işten alacaklarmış. Mektuplar yazdılar, eşşek kadar imzalar topladılar, beni Lemcm'dan alacaklarmış...

Ama bunlar biraz değişikti, cinsel güçlükleri had safhadaydı. Cinsel deneyimlerini ballandırarak anlatıyorlar, prostat, şeker gibi hastalıklarını gizlemeye çalışıyorlardı ve beni medyanın şarlatan, akademinin satılmış yazarlarıyla karıştırıyorlardı. Yalakta hiçbir etkinlikleri kalmayıp hiç orgazm olmadıkları için sertleşme üzerine paniğe kapılmadan konuşabiliyorlardı, beni tanıdıkça sertleşme üzerine deneyimleri arttı.

Bir zaman sonra Leman'da yazdığım bir başka yazıdan dolayı bir kısım İslamcılar taktı. Ölümlü, mölümlü tehditler, telefonlar. Bu da uzun bir fasıl sürdü. Bu kesim, karışık, düzensiz, biçimsiz kelimeleri yan yana getirmeyi küfür etmek sandı, güğüm suratlı bu kesimde de penis kelimesi, yaradan, ruh, madde ve benzer kelimelerle aynı cümle içinde, yaradana sığmarak geçiyordu. Bu çok tehlikeliydi. Çünkü penis kelimesi bazen hurafe kelimesiyle yan yana geliyordu. Hadi ben ölür giderim, ancak, penis gibi bir organı da hurafeleştirirsek, benden sonra Türk Milleti Avrupa kapılarında ne yapar?

Bunca yıl şimdi yazdığım bu yazı dışında hiç cevap vermedim, çünkü pala bıyıklı travestiler beni çok şaşırtmıştı, her şeyi zamana bıraktım.

Bir zaman sonra da "devlet" başlıklı yazılarımdan dolayı almadık tehdit kalmadı. İleride bunların her biri ayrıntılarıyla hikâye olacak.

Derken, kemalistler girdi sahneye. Ani ve indirici darbeleri vardı. Küme çalışması yapıyorlardı. Ancak beklediğim performansı bulamadım, çünkü penis konusunda izci kadar eğitilmişlerdi. Davalar, tehditler, devam ediyor!

Bu karatavuk kadar iktidarları olmayan insanların nesinden korkacakmışım, arslana yelesi ağır gelir mi? Sağcısı, çapulcusu, hasinnesi. hemşiresi, İslamcısı, üniversitesi, eşcinseli, kemalisti

derken, vatan sathında düşüp kalkmadık kimse kalmadı. Orta Anadolu'muzun, içinde cezaevi de bulunan şehri hızır gibi ye-

358

tişti. Telefonlar kilitlendi, küfür, dayak, tehdit, ölüm malzemelerine hiçbir yenilik katmadan, yerel gazetelerde ilanlar, imza kampanyaları, bir öncekilerden ne bir eksik ne bir fazla.

İki yıl önce eşcinseller de bir yazımı yanlış anlayıp abarttılar. O kadar hakaret görmeme rağmen onlardan şimdi burada özür diliyorum. Artık tüm bu küfürlerin endamı-enlemi-boy-lamı hususunda kadınsı ifadelerle konuşuyor olmam, küfürden, bir lunapark neşesi çıkartmam, bendeki cinsel gelişmeleri de gösteriyor olmalı.

Hepsine şunu söylüyorum! Beni zürafa kılıklı yazarlarla karıştırmayın, ikincisi, benim yazmaktan başka ekmek param yok. Allah kahretsin ki, estetiğimi "cesurluk" üzerine kurdum, artık, korksam dahi, zırnık geri adım atmam.

Paranız var, adamlarınız var, mafyanız, çakallarınız, TV'leri-niz, milletvekili dostlarınız, rotatifleriniz, çek-senet çeteleriniz var, ne biliyorsanız yapın...

12 Eylül'de emniyetin damından atılan gençlerin sayısı beş-yüzün üstünde. Ne ilk olacağım, ne son. Beni de o zaman atacaktınız boşluğa. Bir sokak karanlığında bir sokak köpeği gibi o zaman vuracaktınız. Artık geçti!..

Ben naramı attım, meydan okudum. Artık ben ölürsem bir Celali, bir Çakırcah gibi ölürüm! Çünkü ben söyleyeceğimi adam gibi söyledim, başımı dik tuttum, yıkılmadım!..

Çünkü be!n kendimi çoktan, o emniyetin damından atılmış bildim. Yani, onlar gibi ölmüş kabullendim kendimi. Ve o gencecik, pırıl pırıl çocukların, bu ülkenin tertemiz çocuklarının çığlıklarını yüzbinlerce genç insanın kütüphanelerine doldurdum... Artık, bu yazılar, yüzbinlerce genç insanın odasında!..

Bu tehditlerin hiçbirinden tek bir eleştiri yazısı gelmedi. Ama, tek bir yazı, gelmedi. Benim yazarlıktan başka derdim olsaydı, tüm bu tehditleri, Sıcağı Sıcağına sansasyon, reklam, tartışma, didişme malzemesi olarak kullanırdım. Sustum ve zamana bıraktım.

Benim yazılarım beyaz sayfa üzerinde bir düellodur, bilimada-mmız, yazarınız, akademisyeniniz çıksın; karşı yazılar yazsın.

359

Ben düello davetiyle bu kültüre yeterince katkıda bulunuyorum, çünkü, adları bilimadamı olsa da, parti olsa da, dernek olsa da, bu kültür çocuklarına "pusu" kültürü öğretmiş.

Yazarların karşısına "yazı"yla çıkın, "pusuyla" değil!.. Velhasıl, bu kadar Yunus Emre, Mevlâna okuduktan sonra yazarın karşısına "pusuyla" çıkarsanız, siz kaybedersiniz!..

Yıllar önce bir Anadolu kasabasında konuşuyorum. Bir kahvenin önünde ihtiyarlar ve çınar ağaçları. Akşam oldu, büyükçe bir devlet tesisinde akşam yemeği. İçkiler devlet kesesinden. Bir büyük masa etrafında elli-altmış kişi oturduk. Kaymakam, mühendis, öğretmen, hepsi çok kültürlü insanlar. Düzgün giyimli, yakışıklı, onlarca büyük üniversitelerden mezun ve memleketten haberdar insanlar.

Hem kültürlü, hem nazik, hem de şık bu insanları görünce, bir mutlu oldum, sevindim, sormayın. Hangi mevzuu açılrsa, lafi ağzıma tıkıyorlar. Benden daha iyi yorumlar getiriyorlar, çok zeki ve düzgün bir Türkçeyle konuşuyorlar.

Kime soru sorsam, zekice cevaplar alıyorum, bayıldım vesselam. Kravatları, kitapları, ceketleri, yemek masasındaki hal ve gidişleri, kitapları, şaşırtıcı derecede yüksek insanlar.

Huzurum uzun sürmedi, çünkü sivrisinekler yemek boyunca ısırılmaya başladı. Birini öldürüyorum, öbürü geliyor. Etrafa baktım, yüzlerce sivrisinek, korunmanın imkânı yok. Bir zaman sonra dayanamadım, yanımda oturan kaymakam beye, "Çok sivrisinek var", dedim. "Öyle" dedi, "çok sivrisinek var" dedi... Onlar alışmış, onları ısırıyor, umurlarında değil. Tekrar yemeğe, konuşmaya geçildi. Bense mahvolmuş durumdayım.

Hemen kaçıp kapalı bir yere gitmem lazım. Yine nazikçe kaymakama, "Çok sivrisinek var buralarda" dedim. O da gülerken "Evet çok sivrisinek var" dedi... Kendinden emin hali öldürdü beni. Acıdan kıvranıyorum. Kaymakam nihayet bu acıklı duruma saatler sonra el koydu. İşçilere emretti, sırtta taşınan motorlu ilaçlardan geldi, yemek masası içeri taşındı, bahçe ilaçlandı. Neler oluyor diyen kasabalılar da, beni gösterip, arkadaş, rahatsız oluyormuş dediler.

Nihayet yatacağız, sivrisinekler yüzünden uyuyamadım. Sabah, gülerken, pek zarif insanlar kapımı çaldı. Nasıl güzel uyudunuz mu, dediler. O kadar samimiydiler ki, yalan söyledim. "Çok güzel uyudum, mışıl mışıl!" dedim.

Pencereyi açtım. Ege'nin en güzel ovalarından: Bigadiç! Ovanın tam ortasında küçük bir tepe, işte devlet tesisleri, buradayım. Ovada yayılan sessizlik öyle dokunuyor ki insana. Ulan ne güzel ülkemiz var, deyip ovaya koşmak istedim. Çok uzaktan bir çocuğun ilahi okuyuşunu duydum, koşup o çocuğun yanında oturmak istedim...

Bir de küçük halı hediye ettiler bana, artık sivrisinek hususunu hiç açmadım. Geçenlerde bir küçük edebiyat dergisi röportaja geldi. Varoluşmuş, estetikmiş, trajikmiş, hani bir yazar gördüklerinde sorulan kelimelerden bir sürü soru...

Bırakın dedim, şu trajediyi, varoluşu... Size küçük bir hikâye anlatayım dedim, yukarıdaki hikâyeyi anlattım. Yani, çok yüksek bir yazar olamazsınız. Benim çok romantik bir kanım var. Bu benim elimde değil. Nerede yatsam, yanımda kim olsa, tüm sinekler gelir beni bulur. Kanınız coşkulu akıyorsa, yazar olamazsınız. Kanınız coşkuyla akıyor ise, tüm sivrisinekler de gelir sizi ısırır...

Ama, benim ülkeme yazarlığı, köşe minderlerindeki süs gibi, öküz boynuzu gibi inandırmışlar ve herkes yazarlığı, çini desenleriyle, yabancı manda derisiyle karıştırıyor, ben ne yapabilirim.

Bu küfürlere bozulmuyorum, halkımız son ikiyüzyıldır tüm sorunlarını penisiyle çözmek istiyor. Halkın organı vahşi, iradesiz, galeyana gelen kıllı yaratık. Oysa, halkın organı, yazarları, öğretmenleri, sanatçıları olabilmeliydi, bu yaratığa biraz duygu, zekâ katabileselerdi. Bu yaratık bugün böyle sersefil perişan, acıklı bir mahalle çakalına dönüşmezdi...

Dalkavuklar ödülleri alsın, benim ödülleri, bunlar!

360

361

Davul Yakısı

Basketbol yeni geldiğinde ilkokullar arası basket maçları 0-0 biterdi, lise maçları ise 2-2, 4-2, benim de oynadığım bir maç 14-12 gibi bir skorla bitmişti, havamızdan geçilmiyordu.

1423 yılında İtalya'da yapılan Zagonora Savaşı'nda iki büyük ordu karşı karşıya geldi, bir gün boyunca savaştılar, yalnız 2-3 kişi öldü, bunlar da attan düşmüştü.

1467 yılında yapılan Castracoro Savaşı'nda ise kimse ölmedi. Çünkü şövalyeler kalın zırhlarla korunuyorlardı. Günümüz dış politika yazarları, bu konuyu enine boyuna tartıştılar, bir savaşa savaş denilmesi için kaç kişinin ölmesi gerekir, en az 1.000 dediler, bazıları 10.000 kişiden az ölünün olduğu savaşa, savaş demedi.

1789'dan sonra şövalyeler değil, sıradan insanlar da zorunlu askerliğe alındı, çünkü yurttaş olmuşlardı, Avrupa'nın ilk yurttaşlarının, ilk işleri Napolyon ordularında Avrupa'yı istila etmek oldu. Sıradan insanı savaşa sürmek kolay değildi, milli duygularla ortak bir vatan bilinci, milliyetçi bir zihniyet hazırlandı.

İlk uçaklarımızı 1. Dünya Savaşı'nda Alman desteğiyle kullandık, bir-iki taneydiler düşman cephelerini izliyorlardı, ancak, keşif yerine varmadan denize düşüyor, çokça bozuluyorlardı. 362

Bomba da kullandıkları oluyordu, bugünkü molotof kokteyli benzeri, içine çaput, çivi konulmuş şişeleri cepheye atıyorlardı.

Henüz otuz yıl geçmeden 1945'te ağır bombardıman uçakları atom bombası taşıyıp Hiroşima ve Nagazaki'yi yoketti. Çok geçmeden atom bombasının altmışbin katı güçte nükleer bombalar icat edildi. Hem Amerika hem Rusya nükleer deposu haline geldi. İngiltere, Fransa, Çin hatta Hindistan da bu yarışa katıldı.

Silahlanmanın geldiği bu inanılmaz boyutun adına "dehşet dengesi", "karşılıklı kesin mahvolma" koydular. Ve bu saatten sonra, tüm dış politika teorileri, nükleer denge üzerine inşa edilmeye başlandı.

Savaş teorileri de gelişti, mesela ilk nükleer düğmeye şehirleri vurmak için, mi, yoksa askerî üsleri vurmak için mi basmalı? Hadi cevaplayın. Otuz yıl tartışıldıktan sonra en akla yakın sonuç, şehirler vurulmalı, şeklinde önem kazandı, çünkü, karşı ülkeye de "vurma" şansı verilmeli, yoksa, nükleer yarışın önünü almak mümkün değilmiş?

Paralel bir aşamada kıtalararası balistik füzeler gelişti, bu füzeler çok başlıklı, yani izlediği yol üzerinde birçok bomba bırakarak ilerleyen füzeler dehşet boyutunu daha da yükselttiler.

Ve nihayet Amerika, atıldığında atmosfer dışından seyreden bu füzelerin laser ışınlarıyla uzaydan vurulmalarını sağlayan bir sistem geliştirdi, adına: Yıldız Savaşları projesi denildi.

Bu silahların tümü dışındaki geleneksel silahların adına: Konvansiyonel silah denildi. Yani, biz Yunanistan'la savaşırsak, savaşımızın adı: Konvansiyonel savaş olacak.

Ancak, dış politika uzmanları, konvansiyonel savaşların dünya siyasetinde hiçbir güç değişikliğine yol açmayacağını söylüyorlar, yani bizim gibi konvansiyonel ordular, mutlaka nükleer güçlerden birine sığınmak zorunda. Artık dünyada yaşamak için mutlaka bir nükleer dostunuz, ağabeyiniz olmalı.

Ya da bir Orta Amerika, ya da Arnavutluk, bir zamanlar İsviçre, Lüksemburg gibi tüm bu olup bitenlerin dışında, siyasetsiz, izolasyonist bir politika izleyebilirsiniz, ancak, hararetle bir çoğ-

363

rafyada, etli butlu bir ekonominiz varsa, buna da imkân yoktur.

Nükleer güç dengelerinin dışında yaşamak mümkün mü? Mümkündü? Bağlantısızlar denilen üçüncü dünya büyükleri, Yugoslavya, Mısır, Hindistan gibi güçlü ittifaklar kuruldu, elli yıl bu nükleer gücün dışında ve hatta rakibi gibi yaşadılar.

Bağlantısızlar'm ilk toplantısına davetliydik, bizim dışişleri bakanımız 1956 yılında akıl verdi, dışarıda kalmak sonumuz olur, gelin bu sevdadan vazgeçelim. Çok sonra Bağlantısızların mutlu bir

hayatı oldu, biz de Nato'nun karakolu. Mesela, Bağlantısızlar Cezayir Kurtuluş Savaşı'na destek verirken, biz nükleer gücün dostu Fransa'nın yanında parmak kaldırdık.

Çocukluğumun gazeteleri SALT 1 konferansının haberleri, gençliğim ise SALT 2 görüşmelerinin haberlerini izlemekle geçti. Silahsızlanma görüşmelerinin adıydı bu. Kırk yıla yakın sürdü, Amerika, Yıldız Savaşları projesini masaya koyunca, Rusya'nın pes etmekten, dağılmaktan, kucağa oturmaktan başka şansı kalmadı.

Nükleer silahlarda indirim yapılmasına rağmen, bu akıllal-maz silahlar Rusya, Amerika, Fransa, Çin, İngiltere'de mevcut. Fransa ki, kültürün, uygarlığın, insan haklarının bekçisi, birkaç yıl önce tüm eleştirilere rağmen nükleer denemelerini yaptı, hatta, bir dizi depremin bu denemelerden kaynaklandığı iddia edildi.

İşte bir sürü uluslararası konferans, toplantı, yasa, müeyyide, her ne boksalar, tüm egemenlik sınırları, bu büyük nükleer gücün gölgesinde, emriyle oluşturuluyor. Bunun adı: Yeni Dünya Düzeni.

Diyelim ki bu dış politikayı reddettiniz, iki küçük örneğimiz var akıllanmak için, birincisi Irak, bir gecede Bağdat'ı bombalayıp ikiyüzbin insan öldürdüler, bu Amerika için iyi bir fırsattı, tüm üçüncü dünya ülkelerine Yeni Dünya Düzeni bu naklen yayın savaşta tanıtıldı, benimsetildi.

İkinci örnek İran Devrimi, ki 18. yılma giriyor, hâlâ ambargo altında. Yani, bu ülkelerin ekonomik olarak büyümeleri, dünya piyasalarına çıkmaları mümkün değil, peki nasıl yaşı-

yorlar? Allah'ın verdiği devasa petrol gücüyle ayakta kalıyorlar, ve Çin gibi bu yasaları delen ülkeler buluyorlar.

Batı dediğimiz tek diş kalmış canavar işte bu: Bu güç, bugün, dünya otomobil, ilaç, elektronik, iletişim, sinema vs. sanayilerini on-on beş yirmi çokuluslu şirketin elinde tutuyor.

Yani Amerikan sinemasının dayatmalarına Fransa'nın yapabileceği bir şey yoktu, Fransa yapamıyor, Yeşilçam ne bok yesin, işte böyle yürürler, zavallı, acıklı, perişan halleriyle!

Bu güç, üç gün içinde Uzakdoğu piyasalarını göçertebilir, canları istediğinde birkaç saat içinde de bizim borsaların sonunu getirebilir? Neden yapmıyorlar? Çünkü bu pazarları şimdilik huzur içinde, arabaları satılıyor, ilaçları satılıyor, aman ağabey diyoruz, geçinip gidiyoruz...

Küreselleşme (globalleşme) dediğimiz şey de, bu büyük devasa güç pazarının, üçüncü dünya ülkelerinin gümrük, vergi, ticaret andlaşmalarının dünyayı bir köye çeviren iletişimi sayesinde gelişmesi, dünyanın ortak bir pazara dönüşmesi. Yani bir malın hammaddesi Çin'den, projesi Almanya'dan, üretimi Rusya'dan, pazarlanması Fransa'dan, satılması Mısır'a olabiliyor...

Çengelli iğne, ütü, kibrit, hatta mavi yollu pijama dahi ülkeye yüz yıl önce girdi. Matematik dersinden çok görgü, muaşeret dersleri verilir, telefon nasıl kullanılır, ya da konferanslarla ça-tal-

bıçak tutması öğretilirdi? İşgal yıllarında öğrenciler, hocam ekmek yok yemeye, çataldan söz ediyorsunuz, diye laf atıyordu, laf atanlar, okuldan atılıyorlardı.

Batı karşısında yenildikçe ezildik, ezildikçe Avrupalı olalım diye çıldırdık, dünya üfeerine indiğimiz günden beri en amansız hastalığa yakalandık: Reform.

İkiyüzyıldır aydınlarımız, partilerimiz, öğretmenlerimiz reform hastalığına tutulmuş. İçimizden tek bir insan bu hastalıktan kurtulamıyor. Herkes reform dersi veriyor, her program, her proje, hatta romancılar, hatta şairler, tüm köşe yazarları her gün reformdan bahsediyor!

Ve her reformdan sonra daha acıklı, daha komik bir kuyuda

364

365

buluyoruz kendimizi, sağcısı-solcusu tüm aydınlar kuyuda "reform" diye bas bas bağıyor!

Reformların adı: Davul yakısı. Eskiden köylerde başı ağrıyanı bir odaya sokar, kulakları dibinde akşama kadar davul çalarlar-mış, bunun adına da davul yakısı derlermiş, başağrısı geçer mi bilmem, ama davul sesinden tüm köylünün başı ağrırmış!

Artık akıllanmalıyız ve kim reform diyorsa onu öldürmeli-yiz. Tüm reformlarımız askerlerin, zenginlerin, uluslararası şirketlerin işine yaramış. Yoksul halkın yanında tek bir reformumuz olmamış. Altta kalanlara kimse sahip çıkmamış. Oysa, reformun tek ve köklü anlamı, eşitsizliği gidermek!

Ah! Parlamentoda, derneklerde, meydanlarda ne alkışlar aldı bu reformlar! Ünlü ortaoyuncumuz İsmail Dümbüllü'nün dediği gibi alkışlara eğile eğile kamburumuz çıktı!..

Bugün aç insanlarımız yolsuzlukları görünce biraz olsun seviniyorlar, belki düzelir umuduyla!

Eski yangınlar geliyor aklıma, İstanbul bitti, yangınlar bitmedi, yangınları ancak deniz durdururdu, halkın evi, barkı, camisi kül olup giderdi. Ancak, halk züğürt tesellisi, traji-ko-mik yine de sevinirdi, çünkü, birlikte, tahta, ahşap evlerde geceler boyu onları yiyip bitiren tahtakuruları da öldü diye...

Velhasıl reformlar uğruna Avrupa'ya kızlarımızı gönderdik. İlk gönderdiğimiz kız, ana kuzusuydu. Londra'da nehre attı kendini. Sonra kimse gitmek istemedi, kızlara yalvardık, yalnız kalmayacaksınız, sizi koruyan olacak, derken Belçika'da bir manastıra üç-dört kız gönderebildik.

Döndüler ve manastır benzeri Ankara'da Olgunlaşma Ensti-tüsü'nü kurdular. O kadar kibardılar ki, buldukları semte Hergele Meydanı diyemiyorlardı, zaten Ankara, Keçiören, At-pazarı, Samanpazarı gibi köylü isimlerle doluydu, neyse meydanın adı Opera Meydanı oldu, kurtuldular. Ve Avrupai şapkalar enstitüde sergilenmeye başlandı; hangi Fransız, Alman ülkemizi ziyaret etse, kollarından tutup, şapkalarımızı gösterdik. Onlar da hayretle "Bu ne büyük terakki, böyleleri Avrupa'da dahi yok" dediler, sevinçten havaya uçtuk, gazetelerimiz manşetten verdiler bu haberleri.

366

Velhasıl, enstitünün önünden harbiydi öğrenciler geçti, marşlarla, talimli yürüyüşleriyle. Kızlarımız pencerelelere koşup alkışladılar, çığlıklar attılar, kahraman ordumuz diye şiirler yazdılar!..

Yine insanlarımızı, yurttaşlarımızı alkışlamayacaksak, biz bu reform boklarını niye yiyoruz, işte meclisiniz, Osmanlı sarayından daha büyük harcamalarda bulunuyor!..

Neyse, Türk nakışlı bindallılarımızı Semra Özal hanımefendi alıp Amerikalarda sergiler açtılar, bizleri tüm dünyaya tanıttılar, biz neymişiz, dediler...

Velhasıl Özal'ın reformları da Civan'm, Kalemlî'nin kasasına gidiverdi...

Ve artık, parlamentosunun, medyasının bombok bir bataklığa döndüğü, akla gelen tanınmış herkesin bu yolsuzluklar ahlâksızlıklar pisliğine battığı bu ülkede, herkes paranoya bir ruh haliyle bambaşka bir yaratığa dönüşüyor!

Ve şimdi herkes, burada neler oluyor, nedir bu memleketin hali diye utanacak yüzü dahi kendinde bulamıyor! Yaşadığımız akılalmaz bunalıma bir "isim" koyamıyoruz.

Adımı koyalım: TÜRK - MOĞOL KÜLTÜRÜNE GERİ DÖNDÜK! Saldırgan, yıkıcı, parçalayıcı Moğol sürüleriyle geldik bu ülkeye. Çok geçmeden İslâm, tasavvuf, Bizans kültürüyle fetihçi bir hal aldık. Yıkığımızı tamir ettik, taş taş üstüne koymayı da öğrendik, büyük şehirler inşa ettik.

Gâvura saldıramayınca, kendimize saldırmaya başladık. Son yüzyirmi yıldır aklımızı başımızdan alan milliyetçi, sağcı, ırkçı, Türkçü görüşler, nihayet tüm ülke insanların beyinlerinde yerlerini aldılar. Artık, çapulcu, parçalayıcı, yıkıcı, düzen, hukuk tanımayan, eski, ilk halimize dönüverdük! Artık bu topraklarda yeniden Türk-Moğol sürüleri yaşıyor! Ne hukuk tanıyorlar, ne parlamento!

İnsanoğlunun tarihinde sorulan en büyük sorulardan biri şudur: İnsanlar, neden silahlanır! Neden, Moğollar parçalıyor, yıkıyor, yok ediyordu? Cevabı, hayvanların yırtıcı organlara sahip olması, insanların yırtıcı organlara sahip olmayışı!

Sosyal kültürü, şehir kültürünü, hukuğu, sigortayı, güven-

367

ceyi inşa edemeyen insan sürüleri, birbirlerine asla güvenmez, silahlanmak, parçalamak zorundadırlar! O çağlarda Moğol sürülerini ehlileştiren tasavvuf kültürü, dost, can, kardeş, gönül, yürek gibi kelimelerle bir "dil" inşa ettik. Bugün bu rezil halimizi görünce, o günlerde de parası olanlara şeyhlere, sadrazamlara, şairimiz, yazarımız, dost, kardeş demiş, ne kadar sahte bir dilmiş, görüyoruz...

Yoksula, işsize, sahipsiz, kardeş diyecek, bir reformcu, siyasetçi çıkmadı, çıkmıyor, tüm paralarını polis coplarına, köpeklerine yatırıyorlar, sesi çıkan olursa, hayvanlara parçalamak için!

Bu büyük nükleer şemsiye altında, üç köpeğimizin lafı mı olur? Bu köpeklere mi güveniyorsunuz? Hangi tarihte ve ülkede olursa olsun, dışarıdan bir saldırı geldiğinde, hayvanın da, insanoğlunun da ilk refleksi, kendine, çocuklarına sarılmaktır.

Bu büyük korkuyu gidermenin tek yolu, birbirimize sarılmaktır! Halkımıza sarılmaktır! Nükleer gücün sonu gelmez, gelmeyecektir, bu güçle ne Fransa, ne Rusya ne Avrupa başe-debilir, bize düşen, kendi sahipsiz çocuklarımıza sarılmaktır!

Bir belediye başkanımızın hanımı anlatıyor, Yenimahalle'de bir eve girdim, camlar kırık, soğuk, üç kız çocuğu, üstleri başları perişan. İçlerinden biri bir kediye sarılmış, kediyi bırakmıyor. Çok sonra anladık ki, ısınmak, kedinin sıcaklığından faydalanmak için kediyi sarılıyor!..

Kedi, bir küçük zavallı hayvan, bu küçük çocuk, bu topraklarda kendini ısıtacak başka bir canlı bulamadı. Dönün Avrupa'ya, Batı'ya bakın, artık herkes bir hayvana sarılıyor, hayvan-severler en büyük sivil kuruluşlar haline geliyor!

İnsanoğlu, bilimmiş, teknikmiş, bombaymış, edebiyatmış, döndü dolaştı, sonunda, ırkını yokettiği, coğrafyadan sildiği hayvanlara sarılmaya başladı, kendim kurtarmak için!..

Ama bu sefer, hayvanların yırtıcı organları alınmış, uysallaştırılmış. Yani, milyonlarca hayvan akıl hastası. Biz de öyle, artık sevgiyi, şefkati, güveni, ruh hastası kedilerde arıyoruz. Yüzyılımızın son perdesini, bu iki hasta yaratığın sarılma sahnesiyle bitiriyoruz!..

368

Bosna'ya Koşan Çocuklar

Onsekiz yıl önce üniversitede Kasım adında Kerküklü bir arkadaşım vardı, sert yapılı kapkara bir çocuktü, konuşurken dahi utanır iki avucuyla hep yüzünü kapatırdı. Ne güzel çay içerdi, ne güzel dik dik bakardı, okulun arka bahçesinde şu rüzgârı geçelim deyip rüzgârla inadına bir yarışa girerdi. Ne demek Kerküklü olmak, etrafıca bilemezdim. Pasaport şube-siyle bitmeyen sorunları vardı. Türk hükümeti ile Irak arasında uluslararası antlaşmalar gereği oturma izni olmayanlar sınır dışı ediliyordu ve Kasım'm en büyük korkusu sınır dışıydı. Ne çok okul arkadaşım geri dönmek zorunda kaldı. Kasım bir gün aşık olmuştu, Orhan Gencebay'm sevince bir başka oluyor insan adlı

şarkısının sözünü defterine yazdım. Hoca ders anlatıyor o şarkıyı ezberliyordu... Birden sınıfa sivil polisler girdi, Kasım'ı götürdüler. Bir daha görmedim Kasım'ı, Irak'ta idam edilmiş..

86-87 yılında terhis olmama iki gün var, beş-on arkadaşın dağıtımını Doğu'ya çıktı, Doğu'da alevler yeni yeni yükseliyor. Nöbetten döndüm, kaç gündür uykusuzum, ben de listede varım ama teskereye birkaç gün kaldığı için sildiler. Günlerce uykusuzum, Rıdvan, Tamer ve Nihat geldi, Allahısmarladık Nihat

369

ağabey "gidiyoruz". Deli gibi uykum var, baştan savar gibi ve-dalaştım. "Abi senin muhabbetlerine doyamıyoruz, şöyle sen konuşsan biz dinlesek!.."

Konuşacak halim yok, çok uykusuzum, Rıdvan yeniden gelip kaldırdı beni, "Abi ne olursun kalk, gidiyoruz, senin konuşmalarına doyamıyorum, birkaç laf et bizimle.." Sonra halimi görüp, "Hadi ağabey sen yat, rahatsız etmeyelim".

Askerde bir gün bir ay gibi, ertesi gün Rıdvan'ı da, Nihat'ı da unuttum. Teskereye bir gün kalmıştı. Otobüse bindim. En öndeyim. Otobüs kalkarken bir heyecanla bayiden gazete aldım. Şoför gaza basıp terminalden yola çıktı ki... gazetenin manşetinde üçünün de resmi, şehit oldular, yazıyordu.

Bu coğrafyada istediğin kadar siyaset, savaş düşünme, istediğin kadar bana ne, deyiver. Zaten iç savaştan çıkmış Türkiye, arkadaşlarımız kucaklarımızda ölmüş, peşinden Afganistan. Bosna, Çeçenistan, bir bir gitti arkadaşlar. Bu vatan borcu, toplumsal sorumluluk değil... En güzel arkadaşlarımız teker teker kırıldığında, borçlu hissediyorsunuz, suçlu hissediyorsunuz yaşamayı!

Bosna'ya savaşa koşan çocuklar üzerine ise oturup bir kitap yazmalı. Her birine tek tek acı duyacak kadar vaktimiz olmadı, topuna birden üzüldük, yüreğimiz yırtıldı, kapkara, sert, acımasız insanlar oluverdik. Yırtılmış çiçeklerin zehir kokusuyla yaşadık!

Hakan deli dolu çocuktuk, on yıl önce onunla deli dolu Çete dergisini çıkardık, alev ve civa gibi hiçbir kaba sığmayan Hakan dergimizi, Monaco prensesi Caroline'e, Fidel Castro'ya, Muhammed Ali'ye, Elvis Presley'in mezarına postaladıktan sonra savaşmaya Bosna'ya gitti.

Ölüm haberi geldi, birkaç gün sustuk, başımızdan odun alevi gibi iplik iplik dumanlar yükseldi. Sonra bir gece Zag-rep'ten bir radyo istasyonundan telefonu geldi. Ve Hakan haftanın birkaç günü telefon edip, günübirlik savaşı anlatmaya başladı bize...

370

O günlerde Uğur Dündar'ın bir programını izledim, Bosna'ya giden bir genci, uyuşturucu-fuhuş ticareti yapıyormuş gibi ağır ithamlarla takdim ediyordu, ömrüm oldukça o programı affetmeyeceğim. Her gün gelen korkunç katliam haberlerine, köylerinin ağaçlıklı yollarında

dedelerinden öğüt almış genç insanlar nasıl dayanabilirdi, ya da, hep iç çekmek ve yutkunmak zorunda kalan bizler dayanarak iyi mi yaptık?

Hakan uluslararası yardım teşkilatı IHH'nin Bosna temsilcisiydi. Bir gün bana Bosna'da bir tımarhaneye yaptıkları yardımları anlatıyordu. Kırk yıl önce Almanya'da olanları unutmuş, hafızasını kaybetmiş Avrupa, çıldırmış insanlık! Çıldırmış insanlık adına 23 yaşında bir Türk genci IHH'nin yardım paketlerini Bosnalı delilere verip, onlarla "insanlık üzerine" saatlerce konuşuyor!

Dışarıda yüzbinlerce insan ölürken, çocuk defterlerine yazılan aşklar gibi tımarhanede delilerin mantık bozan konuşmaları! Sessiz kalmanın utancı, dışarıdaki uygarlığın bütün mantığını bozmuştu, sonu gelmeyen çılgınlık içinde, o mantığı o insanlar orada, yeniden kendileri kurdular! Onlarca genç Türkiye-Almanya-Bosna üçgeninde göçebe oldu. Allak bullak gençliklerinin taşkın ruhları yirmibeşine gelmeden olgunlaştı. Sırtını dönmüş Avrupa'ya karşı otuz-kırk genç adam gözyaşı dökmeye vakit bulamadan büyük bir mezarlığa dönüşen ve neresine dokunsan çıldıracak Bosna'ya umut taşımaya gittiler. Binlerce Bosnalı'ya ufacık, tadımlık sofralar hazırlamak için. Zaten kitleler halinde ölmekte olan insanların, bir gün daha rafadan yumurta, helva, sıkılmış portakal, börek yemeleri için...

Göklerde bulutlar eridi. Bosnalılar, yanaklarını sabunla suyla yıkayıp, gün boyu bomba ve bir yardım eli beklediler. Bosnalı kızlar hoş kokulu, ağlamaktan süngere dönmüş yanakla-rıyla gün boyu sırada beklediler!

Neyi? IHH'nin yardım konvoyunu...

Birleşmiş Milletler sadece yardım teşkilatlarına geçit için

371

izin veriyordu ve Almanya'da bir grup Türk tarafından kurulan IHH kısa zamanda büyük işler yapıp, dünya çapında bir şöhrete kavuştu.

IHH, Türkiye halkının kan ağladığı, çaresiz kaldığı uzun savaş yılları boyunca, gözükarakla Türkiye'nin ağlayan çaresiz elini Bosna'ya uzattı.

Erzincan'ın köyünden Avustralya'da yaşayan Türkler'e kadar zengin fakir herkes bu teşkilat vasıtasıyla Bosna'ya uzanıyordu. Caddelerden büyük mezarlıklar ortasında, erik ağaçları öldü çocuklar öldü, dağlar yıkıldı, tarihin yaşadığı en büyük katliamlar oldu, sürünen, zavallı insanlığa inat, altın kalpli birkaç adam, orada umut oldu.

Türk elçiliği Bosna'yı bırakıp çıkmıştı, Bosna sokaklarında tek Türk bayrağı bu teşkilatın kapısında asılıydı. Bosnalılar Türkiye dediklerinde, bildikleri tek şey: IHH. Bosna'ya gidip gelen tüm gazeteciler, siyasetçiler ve sonra sanatçılar IHH'nin oradaki çalışmalarına hayran kalıp makaleler yazdılar.

Hangi gazeteci Bosna'dan dönse, "Bülent Yıldırım'ı tanıyor musun" diyordu... Tanımıyorum. Adını Hakan'dan duymuştum. Bu genç adam, IHH'nin Türkiye temsilcisiydi.

Bir hafta kadar önce gazetede duydum, yurtdışındaki terör örgütlerine yardım ediyormuş diye tutuklandı...

İşte bunu bana kimse inandıramaz. Büyük filozoflar zariflik için, "Zarifliğin farkında olmadan zarif olan insanlardır" der. IHH, başta Bosna, Doğu Türkistan, en zor günlerinde Çe-çenistan, Keşmir gibi Türkiye'nin elinin zor uzanacağı bölgelere milyon dolar bağışlar yaptı. Kendini afişe etmedi, reklamı sevmeyi, pankart asmadı. Ve Bosna'da büyük tecrübeler geçirmiş, büyük badireler atlattığı bu teşkilatın, dünyanın dost-düşman tüm gizli servislerinin gözleri üstüneyken, kör gözüne parmak böyle bir iş yapacağına, hukuk inanır, ben inanmam...

O günlerde bir fırıncı ustası tanıdım, ekmeklerin üstüne Bosna bayrağı yapıyordu, "İyi de müşteriden buna ne?" de-, 372

dim. "Her akşam seyrediyorum, kahroluyorum, benim de elimden bu geliyor" dedi...

Akşam haberlerine Bosna'dan katliam haberleri geliyor. İz-zetbegoviç anlatıyor, bahar günü vişne ağacında vişne topluyor bir küçük kız, top mermisi ağaca isabet ediyor, vişnelerle birlikte düşüyor çocuk... Sofra başında yemeği yarım bırakıp bir köşede usûl usûl bu haberlere ağladığımız o günleri hatırladım.

O günlerin IHH'sma vicdan borcumuz olduğunu hatırladım. Vicdan matadorda olmayan şeydir! Matador boğayı meleştirerek, böğürterek, uzun kılıç darbeleriyle yavaş yavaş öldürür...

Kahramanların vicdanı yoktur ve "oley" sesleriyle kuduran sıradan insanlar!

Kahramanların sahibi vardır, ama, sağcı, solcu, lâik olun, vicdanın vatani yoktur. Vicdan, Tanrı'yla aynı bahçede yaşadığımız insanlığın ruhudur!

Amerika'nın kırmızı saçlı şarkıcıları, Fransa'nın fularlı en-telleri, herkesin vicdanı sızladı da Bosna'ya, bir bizim büyük holdinglerimizin gazetelerini hukuk tuttu, beyinlerini hukuk vurdu!

Türkiye halkının mütevazı yardım girişimi, holding gazetelerinin cırlamasıyla tarihin en büyük hırsızlık skandalı gibi takdim edildi. Ve artık böyle biliniyor Mercüme vakası. İç edilen paralar bugün bir planla batırılan bankaların hesaplarından, suçlamayı yapan holdinglerin ceplerine indi!..

Saldıracaksan Refah'a saldır, dünya görüşlerine saldır, kılıç darbeleriyle uzun uzun, yavaş yavaş öldür! Bosna'ya giden paraların inciğini cinciğini çıkartıp, dünya alemin gizli servislerine hizmet ettiler!

İnsan ölürken, sağcı, solcu, lâik olur mu? Ulan eşşekler! Ermenistan, Azerbaycan'ı işgal ettiğinde, Türkiye üzerinden, Fransa yardımı bir tren dolusu cephaneye, yiyecek, üstelik Türkiye'nin izniyle bu topraklardan aşk gemisi mutluluğuyla geçip giderken neredeydiniz?

Ermeni yardımını dahi devlet sırrı yaptınız, tek bir satır yaz-

373

inadınız, kardeşin kardeşe uzattığı eli ise kanlı rotatiflerinizin bobinleri arasına sıkıştırıp mıncık mıncık ezdiniz...

Bosna, Çeçenistan'a en kara gününde yardım elini uzatmış, Anadolu'nun bu en temiz kaynak suları gibi pırıl pırıl gençler, asırlar geçse, bu ihaneti unuttur mu?

O günlerde Hakan. Zagrep'ten anlatıyor, Bosna'da bombalar atılan on bin kişi kapıda yardım bekliyor. IHH, teneke teneke zeytinyağ, bal, şeker, un, pirinç dağıtıyor. Halk paniğe, telaşa kapılmadan kuyruğa girip yardım alıyor, ama yine de sabırsızlıklar başlıyor, çünkü iki günde ancak bin kişiye koli teslimi yapılabiliyor, çünkü yardımın tek tek kayıt altında yazılması çizilmesi gerekiyor...

Üçüncü gün Bosnalı bir hanım elinde börekle Hakan'ın karşısına geliyor. Size ikram edecek, borcumuzu ödeyecek bir şeyimiz yoktu, dün verdiklerinizle bu böreği yaptım, lütfen, diye ikram ediyor...

Sevgili Bülent geçmiş olsun. Benim de size borcumu ödeyecek bu kuru yazımdan başka bir şeyim yok, sevgili Bülent! Boynumuz hukuktan ince... Sevgili Bülent! İkiyüzyıldır kafalarımız çok karışık ve sizinle aynı dünya görüşünü paylaşmıyoruz, ama aynı toprağın, aynı yüreğin çocuklarıyız. Sizler, Çeçenistan'a, Bosna'ya değil, yüreklerimize koştunuz! Bu yürekler, Mustafa Kemal'e Bolşeviklerin, Hintli Müslümanların yardımlarını unutmadı, Bosna ve Çeçenistan da sizin yardımlarınızı unutmayacak!..

Sevgili Bülent, yaşlı ve yorgun ihtiyarlar olarak dönmek nasip olursa, köyümüzün ağaçlıklı yollarına, torunlarımıza işte bunları anlatacağız!..

Soylu ve güzel yüzünüzü öpüyor, bir daha geçmiş olsun diyorum. Ne yapabiliriz, bugünlerde başımızda çıldırmış bir matador!

Trabzon Hurması

Tarihçi Kudret Emiroğlu, Kehikeç dergisinde, kıskanacağımdan türden bir yazı yazdı: Trabzon Hurması. Onun da yazısının kaynağı, 1908 sonrasında, modernist-kalkımcı düşüncenin ve köylüleri eğitime kaygısının bir uzantısı olarak, ziraat, başlığı altında Kehkeşan dergisinde yayımlanmış. Yazarı Mesut Remzi, hakkında başka bilgimiz yok, Beyrut'tan gönderiyor, Trabzon'daki Kehkeşan dergisine yazıyı.

"Çoğunluk tarafından bilinmeyen, 70'li yıllardan beri büyük şehirlerde manavlara girmeye başlayan ve 80'lerden itibaren sınırlı müşterisine karşın kalıcı bir yer edinen meyve ağacı" hakkında, bitki-insan, bitki tarihi ilişkileri üzerine bir yazı.

"TVabzon hurması TDK'nın Türkçe Sözlük'ünde Abanozgillerde^ büyük bir ağaç (Diospyros kaki), bu ağacın elma büyüklüğünde turuncu renkte ham iken kekre olan, çürüyünce tathlaşanxmeyvesi, Japon hurması" biçiminde yer almakta.

Japon hurması olarak da bilinen Trabzon hurması, Diospyros kaki'nin anavatanı Japonya ve Çin'dir. 1781'de bilimsel olarak tespit edilmiş, 1796'da Avrupa'ya getirilmiştir. Türkiye'de Trakya, Doğu Karadeniz ve Hatay, İçel'de yetiştirilir.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Hayatım adlı eserinde şöyle bahseder: "1890'lar İstanbul'unda Cihangir mahallesinde, bahçe-

374

375

mizdeki ağaçlar arasında en çok ilgilendiklerimden biri de Trabzon hurması idi. Fakat şu portakal büyüklüğünde turuncu yemişler veren türü değil, ufağı, kara-kara, hemen iri fındık büyüklüğünde yemiş veren tür, hem kararmışlarını yiyor, hem de yemişli dallardan koparıp koparıp aşağıya atıyordum. Sonra aşağıya inince bu attıklarımı toplayıp evin güneşli odalarından birine asıyor, aklıma geldikçe gidip gidip yiyordum."

Böylelikle iki Trabzon hurması öğreniyoruz, biri elma büyüklüğünde turuncu, diğeri küçük, kara, fındık büyüklüğünde.

Ağacın ikinci türü olan ve küçük meyveli Trabzon hurması olarak bilinen Diospyros lotus ise, bilimsel olarak 1753'te tespit edilmiştir. Güney Fransa ve İtalya'da, Balkanlar'da, Kafkasya'dan Çin ve Japonya'ya Batı Karadeniz'le birlikte Maraş'ta, daha seyrek olarak Tortum, Eğin'de bilinir. Karahurma, Yahudi hurması, hurmaeriği olarak da bilinen ağacın anayurdunun Doğu Karadeniz olduğu bilgisi, Türkçe kaynaklarda yalnız Pars Tuğlacı'nın sözlüğünde bulunmaktadır.

Trabzon ve Hopa'da bu küçük olan hurmaya "hurma" ya da ossuruk hurması denir, ki asıl Trabzon hurması budur. Yerli olduğu iddia edilen ağaca ossuruk hurması denilirken, Japonya'dan geldiği bilinene işte o meşhur Trabzon hurması denir. Ekonomik değeri olan da budur.

Trabzon hurmasının ağaç sayısı ve üretimi 70Terden 1997'ye kadar üç kat artmış, bugün ağaç sayısı, meyve veren 375 bin, meyve vermeyen 120.000 ve üretimi on bin tondur. Toplam ağaç sayısı, Hatay'da 218.797, üretim 4.234 ton. Ordu'da 30.840, 829 ton, İçel'de 43.465, 1.148 ton, Maraş'ta 43.620, 590 ton iken, Trabzon'da 3.114 ağaç, 24 tondur.

Şimdi de Mesut Remzi anlatıyor, özetliyorum, kızcılık iriliğinde ve ahalimizce sade hurma denilen bu meyve hakkında kayıtsızlığın sebebi çok bol miktarda oluşudur. Trabzon havalisinde çokça rastlanılan bu ağaç hüdayi nabittir (kendiliğinden biter). Hatta diğer ağaçların çeşitlenmesine mani oluyor diye, köylüler her sene bu ağaçtan yüzlercesini söküp atar.

Trabzonlular bu hurmayı, adeta kestane ve Arap hurması gibi tüketirler, iki çeşidi vardır, çekirdekli-çekirdeksiz, ikincisi

376

makbuldür. Bu hurmalar kemale vasil olduklarında gayet hoş bir rayiha neşrederler, taamları leziz olur. Taze iken sarf edilir-lerse, taamları kekredir. Derece-i kemale erişmeleri bir parça uzun sürer, toplanmaları mümkün merteye tehir edilirse yumuşak ve olgun olurlar. Ağaçtan kendiliklerinden düşmek raddesine geldikleri anda toplanıp anbar edilir veya zeminden 2-3 metre yüksek ve alt katları çit ile örülmüş kilerlerin doğramaları üzerine serilir. Bir miktarı taze sarf olunur, diğer kısmı güneşte veya hafif hararetli bir fırında kurutulur.

Bir zaman hurmadan ispirto ve meşrubat üretilmesi düşünülmüş, sonra vazgeçilmiş. Taze iken, kabız bir lezzet hasil eder, damağa yapışır. Bunun için meyveyi ikiye bölüp derisi çıkarılmalı, içi, kayısı peltesi kıvamında rayihası hoştur.

Armut ve şeftali ağaçları, budama sayesinde meyve dalları hasil eder. Trabzon hurmaları ise aksi, bidayeten üzerlerinde hiçbir çiçek veya meyve tomurcuğu görülemez. Tomurcuk halindeki çiçek, gayet kısa bir sap üstündedir ve yavaş yavaş ortaya çıkar.

Sonbaharda yapraklar sükut ettiği zaman, dallar üstünde hesapsız meyvelerin çokluğundan dalların kırıldığı vakidir. Kurutulup kompostosu yapılır, nişasta veya mısır unuyla, muhallebisi yapılır, pepeçura.

İşte sevgili okuyucu, ne zamandır size tanıştırmak istediğim, bu turuncu elbiseli, elma büyüklüğünde, tatlandığında domates kadar yumuşayan kekremsi tadmdaki hurma, o meşhur çocukluğumuzun hurması, Trabzon hurması, bu küçük hanımefendi.

Telaş ve koşuşturma sarhoşu çocukluğumuz inanılmaz deli gücünü, bu bahçelerden çaldığımız Trabzon hurmasından alırdı. Doyum duygusunda sınır tanımayan çocukluğumuzun hurması, yüzümüze, gözümüze bulaşıp hasta eden bu kekremsi hurmanın tadı, yaş ilerledikçe, damağımızda

masallaşı-yor. Çocukluğumuza tat veren bu imkânsız leziz meyve, dilimizi kamaştıran, turuncu elbiseli kekremsi bu küçük hanımefendi nereden yolunu kesti. Ağzımı, dilimi, damağımı aptallaştıran tadiykı, ağız tadımın yükselen büyüleyici coşkısına

377

sarılıp, yüzümde kırışmakta olan tüm çizgileri sendeletti. Dil ucunu gıcıklatıcı, narin, yakıcı hanımefendi nereden çıkıp geldiniz?

Çocukluğum için bir bayrak, bir korsan bayrağı yapmak istersem, üstüne önce, hurmanın resmini yaparım! Sonra, kızılılık, vişne, böğürtlen, ekşi üzüm, turunç ve ayva... Hepsinin tadı kekremsi ve ağız buruşturucu. Osmanlı kekremsi tatlarm şerbetini yapardı, bazı Ermeni ustaları içine bir parça afyon da koyardı.

Hayat öyle renksizleşti ki... Çocukluğumuz yüz kat derin lezzetler içinde hunharca tabiatı katleden, bağırarak, savaşıarak parçalayarak korkusuzca saldırdığımız o muhteşem ağaçların en tepesindeydi. Şekillenmemiş ruhumuzun toprağını, tadını, duygusunu, tutkusunu, ağrısız, acımasız bize öğreten, bize akraba, ağabey, kardeş, aile gibi dünyanın en leziz meyvelerinin tam ortasındaydı. Savaşırken ölenlere şehit diyorsak, meyve aşımken daldan düşüp ölen çocuklara, henüz insanlık yüce, kutsal bir makam vermedi. Yoksul giysili çocukluğum ıstırapı sanki önce bu ekşi, kekremsi tatların her biri Kleopatra güzelliğinde ve kıvamında meyvelerde keşfeder.

Sonra ekşi üzümü olmayan bir ülke öğrettiler bize. Modern toplumun şu sanatçılarına bakın, Orhan Boran, Sadri Alışık, Şener Şen, Ferhan Şensoy kitle tüketimi, aynı tatsızlığın duygusuz ortamına çekiyor hepsini, Mesut Yılmaz, Tansu Çiller, Deniz Baykal, hepsi kişiliksiz, her gün yılgınlık duyduğumuz tatsızlıyla kudurtuyorlar bizleri.

Hepsi konsantre tatlar! Kapitalizmin iki tadı vardır, biri tuz, diğeri şeker! Ya tuzlusunuzdur, ya şekerli! Fethullah Hoca'yla, Reha Muhtar, Hikmet Çetinkaya arasında ne fark vardır? Yüzlerce köşeyazarı, yüzlerce manken, yüzlerce çiklet, yüzlerce lokanta hepsi dönüp dolaşıp müzmin bir donukluk içinde, göl-gesiz, ruhsuz, karton yüzlü şeyler olup, bulaşıyorlar...

Artık ameliyat eldivenleriyle ne yapsanız baklavaları, meşrubatları, su aynı su, şeker aynı şeker, hamur aynı hamur, artık ameliyat eldivenleriyle de kızartsamz kalamarları, barbunyaları, yağ aynı yağ, tava aynı tava, tepsi dönüp dolaşıp ezber-

378

lenmiş, uğursuz, neşesiz, hiçbir sürprizi olmayan tatsızlığın iblisi oluyorlar!

Çünkü tava, aynı tava! Medya ve şöhret tavas!

Uçsuz bucaksız kâinatın, tabiatın meyveleri artık, McDonald's köftesi gibi, lüks bir otel havuzunun klorlu mavisinde buluşuyor. Çılgın gururumuzu bu "ortak renk" kırıyor, içimizdeki vahşiyi bu ortak tat, köpekleştiriyor! Dişlediğimizde gözümüzü karartmayacak, başımızı döndürmeyecek on milyonlarca kadın eti! Tabiatın tutsaklığı, dondurulmuş bir trajedi. Herkese göre icat edilmiş vakumlanmış meyveler, ama, mezar aynı mezar! Tabiatın tüm gökkuşağı tatlarını aldılar ama, Azrail'in tırpanı aynı tırpan! Bu tatlarla yoğrulmamış ağızlar, bedenler, bu tırpandan boynunu nasıl korusun!

Ah, o çocukluğumuzun dilini kırbaçlayan vişneler, ekşi üzümler! Hangi ülkeye sığındınız! Konsantre kahramanlara servetler ödüyoruz, kalabalıklar tımarhaneleştirilmiş marketlerin deli gömlekli vitrinlerinde gün boyu geziniyor, tadı dürüst, hormonlaştırılmamış tanıdık tek bir dost bulamıyor!

İdeolojiler gibi, kapitalizm tatları iki cepheye ayırmış, ya tuzlu, ya şekerli! Oysa, bedeni en iyi tat tedavi eder! Tat, ağızımızın tadı, müzikten, resimden çok daha önce zihinsel düzenleyicidir. Sihirli dokunuşu çapkınca bir kirazın, dudağımıza, dilin valsidir. Bir meyvenin ağızımıza sokuluşu...

Ağızımıza en güzel meyve dokunur. En yoğun duygular bu yüzden öpüşlerimizde saklıdır. Dokunmanın en ince, en hassas teli, dilimizin altındadır. Dalında yarılırken çatırtısı narın, dalında yarılıp balını yaprağına lav gibi akıtan ballanmış incirin sürüklenişi, hangimizi zevkten delirtmez...

Tadı tiz, tınısı hoş ağızımızdaki bu kovalamacanın hoş meyveleri, bize neşenin, mutluluğun ilhamını verir! Çapkın olan erotik yanımız değil, ağızımıza öğretilen tatların taşkın müziğidir! Varoluş heyecanını en güzel onlar anlatır! Çarpıcı, şaşırtıcı güzellikte, çiçeğinden güzel meyvelerin damağımızdaki titreşimlerini- hilmeden, aşkın, sevginin transma girmenin imkânı var paldır?

Hayat mıdır bu? Bir davul sesiyle evlenir, bir davul sesiyle

379

öpüşürüz! Oysa tabiatın derin uçurumlu tatları müziğin sesi gibi düzenler bizi ya da bu kısık, kısıtlanmış, uğursuz tatlarla, upuzun yolun adımlarını karıştırır, derimizin nabzını düzenleyen, coşturan, tatlı dokunuşların sesine köreliriz.

Gül yüzlü, bülbül sözlü, ateşli, kızılılık bir dudağı bize önce, çocukluğumuzun o savurgan, masalsı öyküleri öğretti!

Tutkuyu kim öğretti bana, hayal gücümdeki masalsı uçurumları, nereden öğrendim, böyle taşkın olmayı, böyle kudurmuş rüzgârların cayır cayır tadını bana bu hurmalar, bu ekşi üzümler öğretti!

Asırlardır bize Mecnun'u öğrettiler, çölde duadan, yakarıştan başka ne vardır, insanoğlu Tanrı'yı dört asırdır, ormanların, bahçelerin, çiçeklerin taç yapraklarında arıyor! Belki biliyorsunuzdur, Akdeniz'in, belki de dünyanın en leziz kirazları Toros Dağları'nın eteklerinde, Mersin'in, İsparta'nın

yüksek köylerinde yetiştirilir, hemen ağacın altında kasalanır, paketlenir, Türk ırkı dokunmadan, Arap şeyhlerine satılır! Bu ülkenin çocukları, bu ülkenin kirazlarını yiyemez!

Fethullah Hoca'nın bin kasetini dinlediniz, içinde bir tane, nar, kiraz, erik lafı geçmez! Milyon defa din sohbeti dinlediniz, size bir tek kez, ciğerlenmiş armutun tadından sözetmezler!

Ofli Hoca Kabe'den dönmüş, memleketi Rize'ye, "Kurban olduğum Allah işine karışılmaz ama, dünyanın bu yemyeşil güzelliği dururken, gidip Kabe'yi çölün ortasına yaparsın.."

Kâbemiz, dünya nimetleridir, bu nimetleri kardeşçe bölüşmenin tadıdır. Bu yüzden, kuşlar sabah akşam gagalıyor onları! Bu yüzden, dudaklarımız tadından çatlamıyor, beynimiz çatlıyor. Bu yüzden, dudaklarımız kamaşmıyor tadından, beynimiz kamaşıyor! Ah, çocuk ağzımızdaki o cıvıltı! Ah, çocuk ağzımızda bir rüya içinde şimşek gibi çakıp buruşan berrak, pırıltılı sarhoşluk!

Ağzımızdaki bu deli tat sarhoşluğu, çocuk kalbinin rüyasıdır, bir gün büyürsünüz, ağzımızda saklı bu tadın rüyasında saklanmış çocuk kalbimiz, yaşlanmaz, orada nöbet bekler!

Sabahları biz uyurken, onlar usulca dalında pembeden kızıla şişer. Bu kokulu bahçede, içinde gizlenmiş meşaleyle deri-

380

mizi tutuşturur. Şövalyenin zırhı pembe, sınımsız! O bir dişilik tadında, ah bize ne hovardalıklar öğretir! Ah o kışkırtıcı heves, ateş rengini bir kere sürmeyi versin derimizin üstüne, aptallaşmış şövalyenin dudakları tattan yapış yapış! Ah, nar çiçeği dudakları yapış yapış sevgili! Seni bana önce bir kara ekşi üzüm tanesi öğretmedi mi?

Çok küçüktüm, ilkokul, bir iki. Mahallenin büyük ağabeyleri kiliseye saklanmış gizlice sigara içiyorlar. Beni de, "Git lan sokakta izmarit topla" diye kovdular. Sokaklarda başıboş kaniş köpek gibi yarım torba izmarit topladım. Arabaların da geçtiği caddenin kaldırım kıyısında çamura bulaşmış bir büyük, irice erik gördüm. Yerden onu alırken görürler diye, korktum, dokunamadım. İzmarit topladığımı gören olursa, enseme vurur, bir tekme atar, ben de işte toplamıyorum diye torbayı çöpe atarım. Ama, eriğe kıyamam. İzmaritleri kiliseye teslim ettim. Bir plan dahilinde unutmadığım eriğin olduğu kaldırıma geldim. Güya kaldırımın orasına oturuyor-muş gibi, çünkü oraya oturulmaz. Eriği, bacaklarımın arasına aldım. Gelip geçeni korkuyla kolaçan ederken, ellerimle de sanki oralı olmuyormuş gibi yerle oynuyormuş gibi öyle işte yere sürüp, bir müddet sallandım. Derken, eriği bulmanın heyecanı, bu o erik mi diye kaldırıp, baktım... O erik! Kafama ani bir tokat indi, "Bırak lan o pis şeyi!".. Şaşırılmış bir korkuyla yakayı ele vermişim. Eriği, öyle oralı olmadan yolun ortasına bıraktım. Gitti, arabaların altına. Arabalar çiğnedi, çiğneyecek. Bana vuran adam da uzaklaştı. Gözüm hâlâ o erikte. Gelip geçen arabalara içimden yalvarıyorum, biraz

ortadan sürün, öbür taraftan sürün, tekerlek izlerinden, hızlarından ödüm kopuyor. Ezmeyin eriği, ne olur, beni dinleyen olmadı.

İçimden bir ses, "Ben size gösteririm" dedi, bilmiyorum, ben onlara gösterebiliyor muyum. Ballanmış bir meyveyi ısıra-mamanm bana öğrettiği bir yılan ısırığı tüm zehriyle dişlerimde, kelimelerimde hâlâ kamaşıp duruyor. Ancak, deşince çocukluğumu, kalbimde, ince çiçekli, yumuşak, soylu, ah nasıl masal gibi q>üyülü sevimli gülüşler buluyorum.

\ 381

\\

Koparılp, çalınıp, gizlice ısırılmış meyvelerin tadında, Tan-rı'yla aramızda asla kapanmayacak kapının ardındaki gülüşüydü, bu..

Ben, Tanrı'nın meyvelerine, itilmiş, yıkıcı, isyancı yanımla, çakal gibi çullanırken, yumulduğum o tadm içinde Tanrı bana, en cılız yıldızların, en ürkek kuşların, yolunu kaybetmiş kolsuz küreksiz yelkenlerin kardeşleri olduğumu öğretti...

Kardeşlerimin dudakları, Tanrı'nın kolları gibidir, o gün bugün, yapış yapış, hepsi bu ülkenin çocukları, bu ülkenin kirazlarını yesinler diye, o gün bugün kodeslerde çürümekte.

Ah, turuncu elbiseli, ballanmış Trabzon hurması, küçük hanımefendi! Burada, usûl usûl yaşlanırken, nereden kestin yolunu! Biliyorum, senin o büyülü aşkının çocukluğuma öğrettiği o en deli, en tatlı sırlar hâlâ bende. Bu ısırıklar yaşıyor beni biliyorum, beni de hapislerde çürütecek, bu yapış yapış kelimeler!

382

Gangsterlerin Siyaseti

Siyaset kemirici bir arzudur. Bir makarna tüccarı siyaset yapamaz. Ancak, makarnadan nefret eden karısı yapabilir. İtalyan orta sınıfının sade, sakın besini makarnadır. İtalyan mafyası, makarnanın çorak kültürel ortamından, yani, sadelik ve sakinlikten nefret ettiği için, hayatın lezzetini, soslarını, acılarını, hareketli, sert alanlarda aramıştır!

Orta Anadolu'dan milliyetçilere oy gelmesi, tarihin bu en sade ova ve bozkırlarını da artık kemirici bir arzunun kapladığını gösteriyor. Onlar için umutsuz bir savaş, ama, son yıllarda tüm tehlikeli suçlular, bu sade, sakın, şehirleşmemiş kasabalardan çıkıyor!

Ve artık ANAP mahalli düzenbazlar yetiştiremiyor, çünkü artık ekmek, ya Kuşadası mafyasının ya da holdinglerin ağzında.

Parti, suç ve siyasetin yazlık köşküdür! Kahramanca bir istekle, ülkemizi artık suçlular ordusu yönetmektedir. Değil parmak izlerini, her gün yüzlerini gördüğümüz halde yakala-yamıyorsunuz.

Bıçak devletin en derin tabakasına dayanmıştır. Karıncaların şekerle nasıl bulaştıklarına hayret etmemek lazım.

Suçlular ordusunun medyadaki holding bağlantılı yazarlarına bakarsanız, suç hâlâ, dış düşmanlarda! Suçlular ordusunun tek tek ailelerine baktığınızda, ilahiler söyleyen, kandilimizi

\ 383

\\

kutlayan, şehitlerimiz için mevlitler okuyan, beyaz, incecik tülbendi annelerimizi bulursunuz.

Ya da müteahhitler derneği üyelerinin annelerini sosyolojik olarak inceleyin, hiçbiri oğlunun suçlu olduğunu kabullenmeyecek, sevgi dolu bir kucaklaşmayla sarmaş dolaş olduklarını göreceksiniz. Mecalsiz kalbi, yorgun sesine rağmen, hayata iştahla asılan mübarek bir yüzü vardır annelerin, bir de boynundaki gerdanlığının pırıltısıyla oğlunun parıltılı namusunu dualarla ballandırarak anlatır!

Suç, en geniş toplumsal inanç çemberinde yerini almıştır. Bir suçun, yaşayabilmesi için, büyük kalabalıkların onu tutması, benimsemesi gerekir. Birinci aşama tamamlandı. Şimdi, ikinci aşamadayız, suçu bölüşen kalabalıklara bu suç da yetmeyecek. Mesela, Bayındırlık Bakanlığında kritik noktalara atama yapmak zorunda kalan yeni milliyetçiler, eski milliyetçileri kıran kırana kavgalarla tasfiye etmeye başladı bile.

Çünkü suçun da bir sınırı, hacmi vardır, ülkemizdeki suçların zenginliği, tüm bu suçlular ordusunu artık doyuramaya-caktır!

Düşünceye, demokrasiye, sola kapanan bu devletin adı: Sert Devlet'tir. İdeolojilerin gaiigsterleşmesini sağlayan sert devlettir. Refah'm akbil, CHP'nin İSKİ, Demirel'in Ilksan, DYP ve ANAP'm "gırla" korkusuz yolsuzlukları, mahalli düzenbazların siyasi ve toplumsal temizliği bahane edip, halkı oy davarı haline getirip, siyasi hayatı "gangsterleştirdiklerinin göstergesidir!"

Ancak, hasta kadar hareketsiz cansız sosyolog ve siyasetbi-limciler bu durumu hâlâ, merkez sağ, merkeze toplanma, merkezin dağılması gibi kavramlarla açıklıyorlar.

Bir de cins psikiyatrlar vardı, bunlardan biri hayatını delice cinsel enerjiye (libidoya) takmış "VVilhelm Reich'tı. Bir yoksul garsonun, Cumhurbaşkanı'nın kızını düzebildiği cinsel eşitlik dünyasına girdiğimizi söylüyordu. Soylularla yoksullar arasındaki cinsel kastın modern yüzyılda dağıldığını iddia edip, cinsel özgürlük devrimi yaşandığını söylüyordu. Doğru. Türkçe meali: Herkes herkesin ....ötüne koyduğuna göre, "siyasi iktidarın" en sert egemenlik alanı parçalanmaktadır.

İkinci iddia, benzer manyak sosyologların, aynı yoksul garsonun, profesyonel soygun şebekesiyle hırsızlıkla, hızla toplumun en üstüne çıkıp, siyasi iktidarı bölüşebileceği iddiası. Bunun en güzel örneği, Bir Zamanlar Amerika filminde ayrıntılarıyla anlatılır.

Bu da doğru. Vahşi kapitalizme karşı en etkili silah, Sovyet-ler'den ve sosyalizmden değil, yine Amerika'da icat olmuş gangsterlerden gelmiştir. Banka, mağaza soyguncuları, fidyeciler, vahşi işadamlarının tek korkusu olmuş, (bugünlerde uyuşturucu tüccarları), sonunda kapitalistler gangster karakterdeki insanlarla, legal şirketler kurup, yardımcı, ortak, birlik olarak kapitalizmin iktisadi ve siyasi nimetlerini işte böyle alttan gelen çakallarla, serserilerle bölüşmek zorunda kalarak, bir parça hayat bulmuşlardır!

Çakallarla, gangsterlerle holdinglerin bu ortaklığı, işte bu ulusal birliktir. Ulus-devlet, çakallarla kapitalistlerin birliğidir. Biri koruma, güvenlik rolünü oynar, diğeri klasik sömürüsüne devam eder. Aksini söyleyen siyasetbilimciler varsa onların da ...ötüne koyayım.

İşadamları çakal milliyetçilerden neden korkmaz? Çünkü, içi pamuk doldurulup sergilenen kuş, ayı, kaplan gibi hayvanların bugüne değin, cinsel organlarını doldurmayı hiç düşünmemişlerdir.

İhtişamlı servetine rağmen burjuva dahi, hayvanın yalnız şöminenin önüne serdiği postuna ve duvarına astığı boynuzuna katlanabilir. Ancak, siyasette yükselmek isteyen turfanda işadamları, çakal milliyetçilerin canh-kanlılarıyla iş tutar ve onlarla yemeğe oturduklarında, en çok ağızlarının içine bakarlar. Büyük loknlaları bir defada hızlı, keskin çene darbeleriyle nasıl kopartıp, paramparça edişlerini izlemekten hoşlanırlar. İçinden "harika hayvanlar" diye geçirir. Dışarı çıktıklarında kameralara işadamı şu demeci verir: "Politikacılarımızın kararlı ve istikrarlı vatanseverliği, iş dünyamız için güven verdi..."

Bir işadamının çakal politikacıdan en rahatsız olduğu sahne,

384

385

çakal politikacının çocuğunu öperken, ya da karısına çiçek verirken gazetelerde yer alan sevecen-şirin aile babası fotoğrafıdır. Çünkü, kamuoyunda mutlu ve iyi insan görüntüsü, işadamının egemenlik sahası içindedir.

(Ünlü işadamları, depremi, sel felaketini büyük bir umutla, müjdeyle bekler, çünkü ertesi gün, gazetelerde, depremzedele-re gönderilecek çekin veriliş sahnesi büyük bir törenle manşetlere

çekilecektir. Çeki, işadammının elinden alan politikacı, memleketi için büyük bir hizmette bulunduğundan o da kameralara kahramanca gülümsemektedir.

Basın tarihimiz hiçbir işadamımızın öfkeden kuduran tek bir fotoğrafını yayımlamayı başaramamıştır. Basın tarihimizde bir tek gün, çıldırmış, cinnet getirmiş, bir vatandaş resmi çıkmadığı gün olmamıştır.)

Suçluların, hırsızların şöhret olmak istediği tek ülke, Türkiye! En ağır şekilde cezalandırılması gereken mafya çakalları, TV'lerin en müstesna programlarında ağırlanıyor. Çakalların, cinayetlerden müteessir olmak bir yana, ekranlarda onları mesleklerinin profesyonel operatörleri gibi takdim ediyoruz. Basit bir çakalı, değerli bir vatanperver olarak milyonlarca gencecik çocuğa tanıştırıyoruz. Alçakça işlenmiş cinayetlerini umursamıyor, avantür bir suçluyu, bakanlarla aynı masada görebiliyoruz. Ve sonunda, avantür suçlular milletvekili oldu. Daha iki gün dolmadı, medya avantürlerin koluna girmek için sıraya giriyor!

Bir de holding yazarları, çakalların, gangsterlikle ele geçirdikleri siyasal temsili, insanüstü bir kahramanlık gibi sunuyor. Gerçek o ki, aslında, başkaldıran, isyancı olan çakallardır. Köpekliklerinin maskesinde isyanlarını, yani burjuvayı tokatlayıp, racondan bir servet yapmayı unutturuyorlar. Aksine, Türk solu, evcil, muhafazakâr, ilkel ve çocuksu isteklerle siyaset sahnesinde. İnsan hakları gibi, açları doyurmak gibi politik gerçekliğini kaybetmiş siyasi isteklerde bulunuyorlar. Çakallar, gerçek siyaset yapıyor, saldırıyor ve kapıyor! Kapitalizmin siyasi tarihi öğretiyor bunları bize. Türk solu da, banka soyarken, siyasi zekânın, gerçekliğin dilinden konuşuyor, ürkütü-386

yordu. Şimdi, kısır, evcil, soyut bir özgürlük konuşan, ölmüş, zararsız bir siyasi dili temsil ediyor. Türk solunun Kesk'ten başka azgın, tek bireyi kalmamıştır. Geleneksel Marksist-Leni-nist hiziplerden kalmış cürufklar, kuşak dayanışması, tekke solcusu, ya da bar-bira dostlukları oluşturup, müsamere niteliğinde toplantılarda slogan atarken bile, "Aslında biz memnunuz" suratı taşıyorlar! Çünkü, tırnakları ve dişleri çekilmiş! Gazete solcularıyla parti kurulmaz, polemik yapmak için siyaset yapılmaz, radikalizm, şekere saldırmaktır!

Yani, makarnacılarımız artık solculardır, sade bir sükûnet içinde gül gibi geçinip gidiyorlar!

Henüz yirmi sene önce, çarşı-pazar kalabalığının çoğunu, kolkola girmiş anne-kız ikilileri oluştururdu. Şimdi, çarşı-pazar kalabalığım solcu genç sevgili ikilileri oluşturuyor.

Henüz yirmi yıl önce, okulda, komşuda, kahvede, umumi helada, bir insan mutlaka bozuk bir musluğun şırıltısını duyar, böyle memleket olur mu, bu düzeni değiştirmeli diye seslenirdi. Artık musluklarda mükemmel bir teknoloji ve sessizlik var.

Eskiden lüks Amerikan arabalarıyla kaçan mafya çakallarını kovalayan polis arabalarının camları kırık, boyası dökük, toz toprak içindeydi... Bugün, polis arabaları da mükemmel. Hırsız-larmki de mükemmel. Çalıp kaçan memnun, kovalamacük oynayan, arkasındaki polis de memnun. Sol ne yapsın? Ne desin!

Henüz yirmi sene önce bir ara sokaktan geçtiğinizde, pencerenin, perdelerin gölgeleri ardına saklanmış, yolu gözleyen kadın yüzleri görürdünüz. Sol bunun şiirlerini yazdı, durdu. Bu kadınları, özgürlüğe, sokağa ve hayata çağırırdı. Şimdi bu kadınlar kendiliklerinden barlara, cafelere, tekstil atelyelerine doluştular. Edebiyat yapan kadın yazarlarımıza bakın, evde kalmış can sıkıntılarını, pişmanlıklarını, kuruntularını, halının tozu gibi kelimelerle eğlenip, şöhret oluyorlar. Kitaptan ve kelimeden kendi küçük dünyalarına uyuşturucu yaptılar.

Eskiden her adım başı dilenciler çıkardı önümüze. Yalvarırlardı, içler acısı. Ağlarlardı boyunları bükük. Allah razı olsun derlerdi, yamalı, yırtık, bohça gibi elbiseleriyle. Şimdi,

387

yalvaranlar, abla, amca, teyze, bir selpak alır mısın diyen on yaşındaki çocuklar! Geleneksel dilencilerimiz tüydüler. O ülke, üçüncü dünya ülkesiydi, geri kalmıştı, bizde laf boldu, şimdi, barda, cafede ağabey yara bandı alır mısın diyen çocuklara karşı, alalım mı, almayalım mı, henüz ne diyeceğimize karar veremedik?

Eskiden iki insan bir masaya oturduğunda, usulca birbirlerini süzer dikkatli, zarif bir sakinlik içinde karşılıklı ince jestlerle birbirlerini tanımaya çalışırdı. Şimdi, yeni tanıştığımız insan, masaya oturur oturmaz, daldaşşak lafa giriyor. Bilmiş, bilmiş saatlerce konuşmaktan bıkmıyor. Bu denli vıdı vıdı, geveze, ukala, bilmiş gençlere solun söyleyecek ne sözü olabilir.

Oturmak için bir masaya, hem en kalabalık mekânları seçeriz, hem de oturur oturmaz, ben kimseyle ilgilenmiyorum tavrımı alelacele alırsınız. Bozuk ruhlu bir kentsoylu oluverdik. Neye kızgınız, niçin küskünüz, neden bir şeyleri sevmiyoruz, her bir masa Savaş Ay'ın programı gibi, binlerce lafm dalaşına giriyor ve ertesi gün siyasal bir neşesizliğin içine yuvarlanıyoruz. Başta ben, hepimizin büyük bir ahlâk hastanesinde yatması gerekiyor. Sine-i millete, milletvekilleri değil, biz yazarların inmesi lazım. Kâğıt ve kitap gibi modern toplumun uyuşturucularından acilen uzaklaşmamız gerekiyor!

Bahar kadar yumuşak, incecik kuşkonmaz yüzlü, kollan, bacakları, becerileri henüz oluşmamış bu gençleri çakalların Türkiye'sinde donanımsız bıraktık. Bakın, sağ siyasetin en güçlü motifi: Leyla ile Mecnun hikâyesidir. Bu hikâyeyi hiç kimse doğru şekilde okuyup, yorumlayamamıştır. Mecnun, Leyla'yı yüzüstü bırakır, annesini, babasını üzüntüden öldürür. Çöllerde kendini yiyip bitirir. Neymiş efendim, Tanrı'nın sevgisine ulaşacakmış, Leyla'nın güzelliği de neymiş... Mecnun çöllerde

ilahi aşka koşarken, hem Leyla, hem annesi, hem de babası, sinirden, gözyaşından, ağlamaktan kafayı yerler! Ayrıca, Mecnun da, Tanrı'ya ulaşacağım diye gönüllü delirmenin peşindedir!

Bir sağcı için "dava" budur, geride bıraktığı, anneyi, sevgiliyi, babayı düşünmez, çölde tek başına öldürür, delirtir kendini!..

388

Yüzyıllardır halkımız, sevdiği kızı, annesini "kahrından" öldüren Mecnun'a neden ilahi bir aşkla bağlıdır! Kelimelerle, kitapla bu aşkı anlayamazsınız.

Sağcı halkımızın ruhuna eğlenceli ve değişik bir yerden bakalım. Geleneksel toplumlarda, soyadları, insanların duygu ve düşüncelerini derinden etkiler. Biz falancıoğullarımız, soyluluk unvanıdır, övünülür. İçinizde bu topraklardaki insanların yüzlerini, duygu ve davranışlarını en çok hikâye eden benim. Yurdum insanının karakterini, davranışlarını, duygularını şekillendirmede, soyadlarımn bu denli etkili olmasına şaşırıp kalıyorum. Aşağıdaki soyadların hikâyelerini A.Ü. Edeb. Fak. dergisinden aldım, çok şey öğrendim... Soyadlarımn ka-rakterleriyle yaşayan insanları kelimeyle, kitapla değiştirmek mümkün değildir.

KELEŞ: Dedem İstiklal Savaşında gazi olarak dönüyor. O zamanın şartlarına göre maddi durumu iyi. Sonra da köye sözünü geçirmeye başlıyor. Soyadı olarak da herkese sözü geçen, her dediğini yaptıran, vurup, kıran anlamlarına gelen Keleş'i alıyor.

KEPÇEOĞLU: Bu soyadı sülaleye, kaşık, kepçe yaparak satan dedelerden intikal etmiştir. Çevrede kaşıkçı, kepeci gibi lakaplarla tanınmıştır. Bu zamanlarda bilhassa gençler bu soyada karşı çıkmakta, bazıları mahkeme kararıyla yeni soyadlar almakta.

GEYİKOĞLU: Ailedeki dedelerden biri avcılığa çok meraklı. Dede hiçbir zaman eli boş dönmezmiş. Umumiyetle geyik av-larmış, geyiğe o zamanlar keyik derlermiş...

KOÇ: Nüfus memurunun elindeki listeden seçmişler.

KAYA: Soyadı Kanunu çıkmadan ağabeyim dört yaşlarında iken yaylada kaybolmuş. Ertesi gün büyük bir kayanın altında uyurken bulmuşlar. Soyadı Kanunu ağabeyimin bulunmasından sonra çıktığı için dedem de olayın hatırası olması dileğiyle soyadı olarak Kaya kelimesini seçmiştir.

KONANÇ: Dedeleri, soyadı almak için ilgili daireye gittiği zaman memur hemen Konanç soyadını veriverir. Anlatıldığına göre memur, gelenlere soyadı bulmakta güçlük çekiyormuş.

389

Daha evvel müracaat eden bir vatandaşa Konan soyadını veren memur, yeni gelene de, bu soyaddan ilham alarak bir "ç" ilavesiyle Konanç soyadını vermiş.

KOYUNOGLU: 19. yüzyılda Erzincan'ın Kemaliye kazasında Mehmet Ağa isminde biri yaşarmış. Bu zat, ilimle uğraşmaktan vazgeçip koyun olatmaya başlamış. Hasımları Ali Elendi bir gün kavga sırasında "Ulan koyun olatanın oğlu, sende mi adam oldun?" demiş, ve sülaleye bundan sonra Ko-yunoğlu denmiş.

KUŞTAN: Askere giden dedem orada bir komutanın emir erliğini yapmaktadır. Komutanın verdiği bütün emirleri hiç beklemeden yerine getirmektedir. Komutam bir gün der ki, "Şimdiye kadar verdiğim emirleri harfiyyen yerine getirdin. Sanki bir kuş gibi uçuyordun. Senin kuştan farkın yok. Eğer memleketine sağ dönersen soyadını benim hatıram olarak Kuştan koymanı istiyorum.."

ÖZCAN: Nüfus memuru listeden seçip vermiş.

ÖZTÜRKER: Nüfus memuru listeden seçip vermiş.

ÖNAL: Dedem kurtuluş savaşında en ön saflarda kahramanca savaştığı için öncü kahraman, ön saflarda savaşan anlamına gelen Önal soyadı kendisine layık görülmüş.

SEZİK: Benim soyadım ne sülaleden kalmıştır, ne lakaptır. Babamın kendisi seçmiş, beğenmiş koymuştur. Sezik, sezgisi kuvvetli demektir. Her şeyi çabuk sezen,*anlayan anlamına gelir.

TAŞKIN: Bu soyadı alan dedelerine Kör Ali derlermiş. Çünkü o gözlerini sık sık kapatır, açarmış. Kanun çıktığı zaman inşaat ustası olan dedeleri bu soyadı almış. Çünkü oralarda meşhur olan siyah taşın yerini bulmak, sonra da onu kırıp inşaatta kullanılacak şekle getirmek herkesin harcı değilmiş. Kör Ali kanun gereği olarak soyadı seçerken Taşkm'ı tercih etmiş.

SEYHAN: Lakapları Araboğlu imiş, nüfus memuru listeden seçip vermiş.

TEMELLİ: Dedem herkes tarafından sevilen bir kişi imiş. Köyün yakınında çok soğuk mesire yeri gibi yeşillik yerden ayrılmazmış. Bir yolcu, "Amca seni hep burada görüyorum, sebebi ne" diye sormuş. Dedem de: "Evet ne yaparsın başka dinle-

390

necek yer yok. Temelli buradayım..." Soyadı Kanunu çıktığı zaman biz de soyadımızı Temelli olarak nüfusa kaydettirdik.

VAROL: Lakabımız Bayramoğlu imiş. Nüfus memuru köye geldiğinde, Bayramoğulları nerede? diye sormuş. O zaman dedem "buradayım" demiş. Nüfus memuru, dedemin aslının buralı olup olmadığını anlamak için şaka yollu, burada mı oldunuz (doğdunuz?) demiş. Dedem de köylü saflığı ile "Evet memur bey, burada var oldum" demiş. Bu söz memurun hoşuna gitmiş, var ve ol'u birleştirerek kayıtlara Varol diye yazmış..

ZEBEK: Köyde soyadı alma işi devam ederken dedemler zeybek oynuyorlarmış. Memurlar listede zeybek kelimesini görünce dedeme bu soyadını vermek istemişler, dedem de kabul etmiş..

Eşegin Sopası

Yıllardır birçok şehirden, aklımın ucundan geçmeyen kasabalardan konuşma daveti alırım, yorgunluğumu bahane edip, çoğuna gidemem! Kendime hep sorarım, neredeyse davet gelmedik şehir kalmadı, neden doğduğum, büyüdüğüm şehirden, Trabzon'dan bir davet almıyorum. Derken, geçtiğimiz hafta faksların arasında Trabzon'dan bir mesaj, telefon numarasını bırakmış. Yazılarımı okuyor, benimle tanışmak istiyormuş. Özel bir ilgi gösterip hemen telefona sarıldım. "Orası, dedim, benim memleketim, ne kadar mutlu oldum, söyleyemem". Telefonun karşısındaki ses: "Ben Yukımo!" Neeee? "Ben Japon'um, burada su ürünleri merkezinde çalışıyorum, yazılarınızı ilgiyle takip ediyorum..."

Neyse, Yukımo'yla tanıştık, ileri derecede Türkçe biliyor, geniş ve çok kültürlü bir insan. Japonya üzerine çok şey öğrendim.

işte böyle, hayatımız bir laz fikrasına dönüşüyor. Doğup büyüdüğüm memleketten yıllar sonra bir kişi arıyor beni, o da bir Japon!

Cindoruk ve Hasan Celal Güzel, biri Demirci'den sonra ikinci adam, diğeri Özal'dan sonra ikinci adamdı, başbakan yardım-

alıkları, bakanlıklar yaptılar, son yirmi yılın en etkili iki siyasi adamı, her Allah'ın günü TV'ye çıktılar, her tartışma programında vardılar, hiçbirinde yolsuzluk, hırsızlık yoktu, buna rağmen otuz bin oy alamadılar, yani, sadece Ahmet Özal gibi şaibeli bir isim tüm küçük partilerin topundan fazla oy aldı... Bu hüsrana, Türkiye'de bir devrin kapandığını gösteriyor!

1960lı yıllarda çalışanların yüzde doksanı maaşlarını patronlarının ellerinden alırdı. 70'li, 80'li yıllarda muhasebeden, 90'lı yıllarda da bankadan almaya başladı. Patronun yüzünü, sıcaklığını görüp, elinden maaş alan ins;ftın boynu büküktür, ona karşı gelmesi zordur.

Oysa, tam tersi olmuş, 60'h yılların sonuna doğru patronlara karşı yüzbinlerce işçi örgütlenmiş, meydanlara fırlamıştır. 90'lı yıllarda değil patron, işyerinde görevli hiç kimseyle muhatap olunmadan kapıda güvenlik kartıyla işten atılıyorsunuz, kimse sesini çıkaramıyor!

Bu iki küçük örnek, halkın hem otoriteden korkusunu, hem de sert bir otoriter yapı istediğini gösteriyor!

60'h yılların tılsımı neydi? 60'h yıllarda ülkemizde "kâğıt" diye bir şey vardı. Gazete, dergi ve kültür, halkevleri, tiyatrolar, paneller, mitingler vardı.

80'li yıllardan sonra yasalar çelikleşiyor ve kâğıt çöpleşiyor! Kimsenin, konuşarak tartışarak, proje üreterek toplumun dönüştürülebileceğine inancı kalmıyor. Ve üstüne, aydınlar, dergiye, gazeteye, yazıya, yani kâğıda ve matbuata ihanet ediyor.

Bunun modern anlamı, artık, bilinçle, düşünceyle, projeyle, edebiyatla, siyasi karşı bir tezle, tartışmak mümkün değildir. Tanzimat'tan bugüne modernleşme kavgası veren bir avuç aydının öncü rolleri, artık tarihe karışmış, yazı bitmiş, bilinç, siyasi arenayı terk etmiştir!

Elinde projesi olan ve ben toplumu değiştireceğim diyen insanların sayısı üçyüzbindir, geride kalan 35 milyonluk seçmen, bir avuç insanın yedi sekiz tur gerisinde kalmış, büyük bir otorite baskısı ve hayranlığı altında sürüleştirmiştir.

60'h yıllarda ülkemizde etkili, ahlâklı büyük yazarlar vardı. Şimdi yazarlar yok, büyük gazeteler var. 60'h yıllarda bir bü-

393

yük yazar gazetesinden ayrıldığında olay olur, tiraj düşerdi. Şimdi hangi gazeteden hangi yazar ayrılrsa tiraj düşmüyor, çünkü büyük holdingler, büyük promosyonlar var!

Yazıya, gazeteye, tiyatroya, kültüre, romana, tartışmaya, hayatlarında bir tek gün önem vermemiş sert otorite yanlısı insanlar seçimden büyük zaferle çıkıyor.

Kâğıt; yazı, kültür, bilinçle toplumu dönüştürmek isteyen modern dünyanın tek çaresidir, medya patronlarının akıttığı pis suların ve 12 Eylül anayasasının istilası altında kalmıştır.

Yazar, kâğıt, matbuat, tarihimizde ilk defa bu kadar ağır yenilgi almış, insanoğlunun bu en büyük meşalesi, bu topraklarda bir gün olsun tutuşmadan, sönüp gitmiştir!

Matbaayı ülkeye ikiyüz yıl geç saktuk, son ikiyüzyıldır da "anlağı" sokmaya çalışıyoruz, matbaa geldi, ahlâk gelmedi.

Hattatların işsiz kalacakları korkusuyla matbaayı engelledikleri söylenir. Oysa hattatların başka endişeleri vardı, yazının insan elinden çıkıp, makineye girdiğini, önüne gelen herkesin, yazı yazmayı bilsin bilmesin, bir kol çevirmeyle yazı yazabileceğini görüp, ürktüler!

Ahlâksız bir insanın da, usta-çırak terbiyesi almadan, yazının ruhuna vakıf olmadan, gelişigüzel yazı yazabilmesi, bunu halka yaymasından korktular. Velhasıl cenabet insanların, abdestsiz, nursuz insanların da yazı yazabileceğini görüp paniğe kapıldılar. j

Aynen öyle oldu, yazı, cenabet ve nursuz insanların eline geçmiştir! Son ikiyüzyılm tüm Türk aydınları, Batı'nın tekniğini alalım, bizim ahlakımızla birleştirelim, dediler. Teknikten ahlâk bağımsız şeyler midir, birini aldık mı, diğeri de gelir, diye endişeli tartışmalar yaptılar!

- Modern toplumda yazarlığın, matbuatın varoluşu, ahlâki bir direniş, ahlâki bir mücadeleyle ayakta kalmış, toplumların önünü açmıştır. Bugünden baktığımızda, önce "anlağını" getirmeliydik, aydınlarımız tam tersini düşünmüş, "ahlağın" bu topraklarda olduğunu, yalnız tekniği alalım demişlerdi.

Ahlâk! Elinize kalem almadan önce, matbaaya adım atmadan önce, bir gazeteye muhabir olmadan önce, insana saygı,

topluma saygı, her şeyden önce, hukuka saygı, bunlar bu topraklarda oldu mu?

Necati Doğru gibi dürüst, Melih Aşık gibi samimi, Serdar Turgut gibi yılışık, Duygu Asena gibi cahil, Perihan Mağden gibi vıdı vıdı, her çeşit yazar oy verecekleri partileri açıkladıkları halde, sonuç hüsrandır!

Rotatifleri, bilgisayarları, makineleri, Batı'ya geri gönderin, anlağını isteyin, 17. yüzyıldan bugüne "yazarlığın" onuru için mücadele veren, Batı'daki o büyük yazarlardan!

Yazarların ihaneti devam ettikçe, toplumu dönüştürmek isteyenler, halkın gözünde nesli tükenmiş canavar gibi kalmaya devam edecek! Eskiler anlatır, 1950'li yıllarda Sivas'ın bir kasabasına panayır kurulur, cambazlar gelir. Elinde çingirak kasabayı dolaşarak bağırlar: "Üçbaşı yılanlar geldi, dünyanın en büyük ormanlarından aylar geldi...", ve sonra: "Komünist geldi, görmek isteyenler..!"

Kafes içinde bir adamı zincirle bağlamışlar, işte komünist diye parayla halka gösteriyorlar. Ve bu fıkralar hâlâ anlatılır!

Köy Enstitüleri'nin dünyaca ünlü eğitimcisi Mahmut Makal, köy gerçeğini birbirinden güzel kitaplarında anlatır. Okul açmak için, kasaba kasaba dolaşır. Bir kasabaya okul açmak için gider, kasabalarda halktan insanlar, uzaktan ürkerek seyreder-lermiş Makal'ı, komünist nasıl oluyormuş, diye, gidek, görek!

Mahmut Makal'dan bugüne 50 yıl geçti, geçtiğimiz hafta Le-man'm editörü Tuncay Akgün'le Çankırı Cezaevi'ne gidiyoruz, aynı yollara... Yolda, genç bir delikanlı el kaldırdı, aldık, beş kilometre ötede köyüne gidiyormuş, götürdük.

Karayağız, 19 yaşlarında bir Anadolu delikanlısı. Onu aldığımız yerde ot yok, böcek yok, ağaç yok, yoksul Anadolu'nun tam göbeği. Arabaya bindiğinde teypte Aşık Veysel çalıyordu. / Şu türkü söyleyeni tanıyor musun? dedim. Birkaç dakika sustu, tanıyamadım ağabey, dedi. İyi düşün, aşıktır, halk ozanıdır, Anadolu'nun tam ortasmdadır, dedim. Bir-iki dakika düşündü. Aşık Veysel mi, dedi, "çak" deyip, havada eline vurdum.

Seçimlerde kime oy verdin, dedim, "Yaşım tutsaydı MHP'ye verecektim" dedi. Peki sen hiç hayatta komünist gördün mü?

dedim. "Bizim köyde anlatıyorlar, okulda komünist hocalar varmış..."

Tuncay da ben de güldük. Süleymaniye köyü diye bir tabela gördük, köylü delikanlı, ağabey şurada duralım, dedi. Dururken, peki bir komünist görmek ister misin, dedim, iyice bak bize.

Delikanlı arka koltukta oturuyordu, ben önde, arkadan inip ön camın önüne geldi. "Ağabey, dedi, şöyle biraz daha yakından bakabilir miyim?" Camın ardından bir müddet hayretle baktı, sonra, önce ben güldüm, sonra, o, gülüşürken ayrıldık...

Anadolu'nun tam ortasında elli yıl önce Nâzım yatıyordu, şimdi aynı cezaevinde Eşber Yağmurdereli. Köylü delikanlı geride kaldı, teypte bu toprakların en büyük hazinesi Aşık Veysel vardı, yolu sonsuza dek uzatan sesiyle: "Gönül sana nasihatim, çağırmasa varma gönül. Seni sevmezse bir güzel bağlanıp da durma gönül!"

Ne ulaşılmaz, ne büyük bir gururdan sözediyor Veysel, seni sevmezse, bağlanıp da durma gönül... Aşık Veysel'in bu soylu gurur çağrısına kulak veren önce ağaçlar oldu, bağlanıp da durmadı bu toprakta, çünkü bu topraklarda ağaç kendiliğinden yetişmez.

Ünlü tabiatbilimci Hikmet Birand Anadolu'nun içlerine doğru birçok bozkırı kekik-geven bozkırı diye adlandırırken, buraları "yavşan bozkırı" diye tanımlıyor. Yavşan bozkırı, küçük otsu bitkilerin bir yığın birliğinden oluşur. Ormanlandırma çalışmalarına güler bu yüzden Hikmet Birand, çünkü yavşan bozkırında küçük otsu bitkiler kendiliğinden çoğalıp top-ı rağı hazırlayacak.

\ Yemyeşil bahar, dağ eteklerini insanı sarhoş edercesine süslemiş; Hikmet Birand ağlarcasma, Hollandalılar denizden toprak kazanıp endüstrilerine kattılar, bu yavşan bozkırlarında biz çalışmadık, çalışmıyoruz!

Yol uzuyor, buğday tarlalarını bakımsızlıktan "hardal" istila etmiş. Aslında hardal daha çok para eder, ama buralarda sanayisi yok, yabancı ot gibi görülür. Bir de köylüler tarlaya dalıp ekmek, pide arasına hardal yapraklarını koyup yerler!

Buğday tarlaları köstebek yuvası gibi, yüzlerce fare istila etmiş. Yakından baktığınızda tarlaları kemirmiş, fareler tarlaları kelleştirmiş, köylü tohumu atıp kaçmış.

Yavşan bozkırlarının bol tilkisi var, farelerin baş düşmanı tilkiler öldürüldüğü için, fare istilası önlenemiyor. Fare yuvalarına ya zehir bırakacaksın, ya da en etkili yöntem, traktör tekerleğini üstünden geçirip sıkıştırarak öldüreceksin, başka da çaresi yok!

Yavşan bozkırının ünlü soğuşunda yılları geçen Nâzım Hikmet, eksi otuz dereceli soğukta şöyle der: "Dışarda ayaz, şimdi tilkiler bakır sıcıyordur!"...

Açlıktan bağırsakları kanayan tilkinin boku, soğukta taşla-şıp, bir de ay ışığının parıltısıyla bakır gibi olur.

Yavşan bozkırının soğuşunda birçok canlı yaşayamadığı halde, tilkiler nesillerini nasıl korumuş? Çünkü tilki aç kaldığında kendi dışkısını yiyor. Ancak, yavşan bozkırının ünlü dikenleri de var, geven. Tilki gevenin üstüne sıcıyor ve canı yanıyor! Halk arasında bir söz vardır, it gevene bir kere sıçar, diye.

Tilki, aç kaldığında yeniden gevene girip diken içindeki bokunu yemek ister. Yine canı yanar. Tilkiler birbirinin bokunu yiyerek yaşar. Köylüler arasında anlatılır. Tilki cemaati toplanmış nasihat ederler... O boku yemeyin, bu boku yemeyin, her boku yemeyin, diye. Genç bir tilki, sorar: "Babacığım, beyaz mermer taşın üstünde de görürsek yemeyelim mi?!"

Tüm medya bu boku allayıp süslüyor, boku, beyaz mermer taşın üstüne koyup, öyle yedirecekler bu köylülere. Elli yıldır her seçimden sonra sevinen, göbek atan sağcı, milliyetçi aydınlar bu boku pek seviyor. Her seçim, bilinçle bu ülkeyi dönüştürmek isteyenler için sonuç hüsrân. Aydınlar, diken üstündeki tilki bokunu pek seviyor, bu yavşan bozkırının cahilliği işlerine geliyor...

Oysa7bu toplum değişebilir! Henüz yirmi yıl önce, Ankara sokaklarında yüzlerce kör dilenci vardı. Bu sokaklarda bugün attık kör dilenci bulmak mümkün değil, tarihe karıştılar. Nereye gitti tarihin ilk gününden beri bu topraklarda dilenen kör dilenciler! Ülkemiz mi kalkmdı? Zenginleştik mi? Hayır! Altı

396

397

Nokta Körler Derneği gibi dernekler, örgütlü dayanışmalarıyla insan aklını uçuklatan bir mücadele örneği veriyorlar! Hiçbir siyasi yardım görmedikleri halde, kendi başlarının çaresine bakmayı bilmişler!

Bir de Şu kr aydınlar rgtlenebilse! Bu yavşan bozkırının kara cehaleti sürsün istiyorlar! Elias Canetti, dünyaca ünlü yazar, Fas seyahatinde anlatır! Halk bir meydana toplanmış, zavallı, derisi dökülmüş, zayıf bir eşeği kaim bir sopayla dövüp, eđleniyorlarmıŐ... Sopayı eŐeđe indirdike, eşek ağlıyor, halk gülüyormuŐ.

Elias Canetti, o gece uyuyamıyor, bir eşek nasıl böyle dövülür, diye kendi kendini yer... Sabah erkenden kalkıp; eşeğin peşine düşer. Bir duvarın dibinde bulur zavallı eşeği, bir deri bir kemik... Birden, eşeğin cinsel organının yere kadar uzandığını görür, dünkü sopadan daha kalındır organı...

Elias Canetti, "Sopadan kalın organını görünce, artık acımadım ona" der...

Yavşan bozkırının bu yoksul halkı, onların eşeği, bizlerin ise güneŐidir. GneŐinden mahrum bir bitki gibi lyoruz. Bura da, kitap, yazı, aydın zehirlenmesiyle kıvranıyoruz. Orada yemyeşil vadiler lleŐiyor! Dergiler, gazeteler, solcu yazarlar nesli tükenmiş İnkı uygarlığı gibi, zincire vurulmuŐ, kafesteki canavarlar gibi. »

Dört-beş hafta kaldı Şurada Kırkikindilefe... Toroslar, İlgaz, Uludağ, Erciyes, Kaçkar, yüzbinlerce küçük otu, bceğiyle, ihtiyaımıyla, sıkıntılı kuru sıcağı, bulutların yaygarası, cümbüŐü /Őenlendirecek! / Toz fırtınası, kuru çalı dikenleri önüne katacak, çıplak dağ-/ ların toprağı, taşı, çıldırarak tepelerden düşecek! Dağların ar-I kasında kararmış bulutlar büyük bir gümbürtüyle dökecek yağmurunu. Tanrı, amaŐır sıkır gibi bulutların, göklerin suyunu sıkacak! Takır, tukur kuru toprakta, tohumlar tombulla-Őacak, yemyeşil fişkırarak imenler!

Kuruduka kavrulan küçük otların dalları, rzgarıda kırılırken, cip cip diye başlayan yağmur taneleri, düştüğü toprağı ukurlaŐtıracak. Leblebi byklğinde delikler açacak top-

398

rakta. Biraz önce neşeyle uçuşan kelebeklerin kanatı, minik çukura gömülecek, birkaç dakikaya kalmadan glcğn içinde kalacak, kelebeğin pırılıtlı, simli kanadı, su üstüne çıkıp yzecek.

Ve birazdan yağmur dınecek, iki küçük serçe, küçük çalıların üstünde kanatlarını ırıp, kabartıp, yaramazca seviŐmeye başlayacak!

Kaç yüzyıldır bekliyoruz, aynı çalı üstünde birlikte yaramazlık yapmak için. Şu incecik yapraklı dergiler, gazeteler ağrı veriyor artık sırtıma.

Şu cmbŐl yağmuru, imeni görebilmek için tüm ömrümü toprak altında geçirdim. Öyle kurak, öyle sıcak ki toprağın üstü. Çiçeklenmeden, yeŐillenmeden krleŐmiŐ bir cücük, çürümüş bir patates yumrusu gibi orada bekliyoruz, ince ince yağmurun sesini görmeden.

Aşık Veysel söylüyor, yol sonsuza dek uzuyor, arabayı Tuncay sürüyor! Yavaş sür arabayı Tuncay! Ya da şu tarlanın içine sür! Çıkamayacağım bir deliğe gir Tuncay! Şehre girmek istemiyorum.

Ya da sür, şu incecik otların yanibaşma. Bir daha bakalım, kopartalım, çiğneyelim!

Şehre dönmek istemiyorum Tuncay! Dergiye kapak yapmayalım, karikatür çizmeyelim, yazı yazmayalım!

Gül hatırım için Tuncay, şu çiçeklerin parlak sarı parıltısı üstünde ıslak buğumsu, toz toz, pudra pudra lekelerle, doya doya bir daha bakalım!

Şu geven dikenlerinin üstüne, bir de biz sıçalım Tuncay!.. Fazla da üzmeyelim kendimizi, bizim de hâlâ yediğimiz sopadan kaim, cinsel organlarımız.

399

...iktirölup Gidecekler

İnsanoğlunun çektiği acılardan sözeden tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? İnsanlıktan sözettiginizde dişlerini bit kırıyormuş gibi gıcırdatmayan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Gencecik, anne kuzusu çocukların ....ötüne cop sokmayı, milli menfaatler gereği diye savunmayan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Şeref kavramını lüzumlu, lüzumsuz her yerde, her konuda kullanan, şeref israfçısı, şeref orospusu, şeref manyağı olmayan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Tüm halkın kaderini ve insanlığın geleceğini, istikbalini, tek bir partiye, şahsına ve sadece devletin ali menfaatlerine odaklaştırmadan konuşan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

' Hitler Kavgam kitabında ilan eder: "Her şey devlet içindir, hiçbir şey devlet dışında ve devlete karşı olamaz", bu faşist yasaya iman etmeden bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Yine Hitler Kavgam'da şöyle der: "Bir insanın değeri, ahmakları kandırma kabiliyeti ile ölçülmelidir!", bu ilkeye harfiyen riayet etmeden bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Hırsızlık yapmadan, hırsızlara kol kanat germeden, hırsızları genel müdür, milletvekili yapma-

dan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Mussolini Akdeniz için: "Mare nostrum!" (Bizim Deniz) diyordu, Kafkasya'ya, Balkanlar'a, Musul'a "bizim" demeden konuşabilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? (Demirel, Adriyatik'ten Çin Denizi, lafını ettikçe, Sırp televizyonunun komik şovmenleri, bu sözleri ekranda defalarca yayınlayıp cephelerde Bosnalı Müslümanları kesmekte olan askerleri böyle ajite ediyordu.)

Temel hak ve özgürlükler konusunda tek bir yasa çıkarmış, bir tek milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Aksine, insan hakları, Batı'nın ülkemizi bölme-parçalama planıdır dememiş bir tek milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Ünlü siyasetçi-limci Makyavel'in politika, kötüyü daha kötünün arasındaki tercihtir, sözünü, yani kırk katır mı kırk satır mı politikası gütmeyen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Kurtuluş Savaşı'nda Mustafa Kemal'e fevkalade doğru olarak verilen başkumandanlık yetkisine, sivil rejimde de sulanmayan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? O gün bugün savaş olmadığı halde, başkumandanlık yetkisi gibi DGM'ler, MGK'ler gibi statüler kurulmadan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Halkı siyasetten iğrendirmeden, bireyin kemiklerini kırmadan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Sivil idareden korkmayan, sivilleri coplatmadan, sivillerin sesini zindanlarda boğmadan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? (Üniversitedeki arkadaşları Demirel için, hiç kâğıt oyunu oynamazdı, diyorlar! Kâğıt, top, bilardo, vs. gibi oyun oynamayanlar "oyun" açıklıklarını işte böyle ülkenin, halkın kaderiyle oynayarak giderirler.) Ülkenin kaderiyle, gencecik çocukların, yetimlerin, öksüzlerin, açların, yoksulların hayatlarıyla oynamadan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Durmaksızın kelime-i şehadet getiren imansızlık şüphesi gibi, sabah, akşam, gece durmaksızın milliyetçiliği tekrarlamadan, milli menfaatlerden söz etmeden bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? "Türk milletinin

400

401

teminatıyız", "Devletin teminatıyız" gibi, partisini, özellikle kendisini aklına estiği her yerin teminatı saymadan siyaset yapabilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

"Milli menfaat" bahanesiyle bir toplum yaşamı için olmazsa olmaz kanun teminatını hiçe saymadan bu ülkeyi yönetebilen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Vatan bütünlüğünü laf olsun diye yüzyıldır durmaksızın söyleyenler, yol ve coğrafya olarak vatan bütünlüğünü, yani demiryolu ve karayolunu yüzyıllarca ihmal edip, mağaralaşmış köylerden kasabalara dahi inememiş insanları, yüzyıl sonra neden geri kaldınız diye, topla tüfekte yok etmeden bu ülkeyi yönetebilmiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Demokrasiden korkmadan, medeniyetten korkmadan, insandan korkmadan, ibneye, aydına, kurama güvenmeden,

ülkemizde özerk, bağımsız kurum bırakmadan bu ülkeyi yönetebilmiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? (Bir zamanlar başbakan Şükrü Saraçoğlu üniversite için söylemişti: "Ne demek, hem onların paralarını biz verelim, hem de bizim aleyhimize bulunsunlar." Üstelik bugün durum değişti, üniversiteli hocaların paralarını harçlarıyla gençler verdikleri halde, bizim paramızla yiyip içiyorsunuz, yine de bizi eziyorsunuz, dediklerinde, 19 yıl ceza alıyorlar.)

Mahkemeye saygı gösteren, savunma hakkına saygı gösteren tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? (Binlerce örnekten sadece ikisi, Manisa ve Göktepe davalarında, mahke-/meyi ve mağdurları koruyan bir küçük demeç vermiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?)

Milliyetçilik bir kemik ve beyin hastalığıdır!

Değil tek bir cinayet, adı cinayetler serisinde geçmeyen tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Arkasında asker, polis, ya da devlet memuru, ya da yandaşları olan yüzlerce faili meçhulden sadece bir tekini ortaya çıkarmış tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Yüzyirmi yıl önce Ziya Paşa söylemişti: "Asiyabı devleti bir har da olsa döndürür", Türkçesi: "Devlet çarkını bir eşşek de olsa döndürür."

Şair Eşref cevap verir: "Döndürür döndürmesine amma anasını ....ker de döndürür."

Sanki meclis duvarında burada fuhuş yapılır gibi bir yazı yazıyormuş gibi, herkesin ben ahlâklıyım, ben namusluyum, ben memleketi çok severim demeden... Sanki meclis duvarında gizli bir yazı şeklinde, burada vatan satılır gibi bir yazı yazıyormuş gibi, her Allah'ın günü ben vatan satmam, ben vatani çok severim demeden bu ülkeyi yönetebilmiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Siz hiç, evini, yazlığını, arabasını, bankada yüklü parasını ayarlamadan siyaset hayatını bitirmiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz? Vatan sevgisi, namus, ahlâk, milli menfaat gibi palavralara rağmen, halk bu olmayan malları nasıl satın alıyor? Çok basit! Çünkü Türkiye olmayan bir anayasayla yönetilir, İngiltere anayasası dahi yazısızdır, ama vardır, biz, "Olmayan anayasasıyla" ülkeyi yönetiriz.

12 Eylül anayasası tarihimizin en acımasız anayasası olduğu halde, bununla dahi yetinmeyip, derin devletin, Susurluk'un, Demirel'in, medyanın, MİT'in icadı garip, şahsi menfaatlerin teamüllerinden oluşmuş "olmayan", "görünmeyen" anayasanın teamüllerine uymadan bu ülkeyi yönetebilmiş tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

., Halka, çocuklara, insanlara, bahara, bir gün olsun, mutlu musunuz, diyebilmiş bir tek milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Ne güzel söylemiş Nâzım Hikmet: "İnsan olan vatanını satar mı / Suyun içip ekmeğini yediniz / İnsan olan vatanım satar mı?"

Son elli yıldır halkın oyuyla geldikleri halde, yani bir meşruiyet sorunları olmadıkları halde, yine halksız demokrasiyi alkışlayıp demokrasiyi zincirleyen kurumlara köpeklik yapmayan, halkın oyunu alıp, halk egemenliği gibi sorunları olmadıkları halde, demokrasiden halkı, kovup, ülkeyi meclis dışında bırakan partilere domuzluk yapmamış tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Halksız Demokrasi kitabının yazarı Duverger söylüyor, "Halk yığınları, kendisinin maddi ve manevi çıkarlarının bilin-

402

403

cine varmamış olduğu için, holding ve devlet desteğinde siyasal partiler, politik çıkarları gereği, halk yığınlarının oylarını yok eder. Bu oyları demokrasi oyunu içinde uçururlar.

Yüzlerine bir an olsun baktığınızda, dünya, hayat, insan, çocuk, arkadaş, neşe, sevgili coşkusunu ebediyen kaybetme tehlikesi geçirmeyeceğiniz bir tek milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Konuşma, oturma, üslup, adap, kafa yapısı, şekil, odun görüntüleriyle gencecik milyonların bilinçaltılarında "bıktırıcılık" ve "kıyıcılık" siyaseti uygulamayan tek bir milliyetçi siyasetçi tanıyor musunuz?

Adnan Menderes'e, ne güzel söyler Nâzım Hikmet: "Türküler söylendikçe Türk diliyle / Seni seviyorum gülüm dendikçe Türk diliyle / Türk diliyle gülünüp / Türk diliyle ağıtlar yakıldıkça Adnan Bey / Ben anılacağım / Anılacak Türk diliyle size sövüşüm / Tarlalarımıza girmiş değil sizin gibi yaban domuzunun..."

Vatan gazetesi yazarı, sahibi Ahmet Emin'e söyler: "Ve Ahmet Emin Yalman / Önce Alaman oldu sonra Amerikan / Ona göre her devirde her zaman / Satılacak bir gazeteydi "Vatan" / Ve hazret sattı vatanı.."

68'liler, 78'liler taşradan büyük şehre geldiklerinde, arabaları, daireler^ olan zengin gençleri gördüler, yoksulluklarını, hayatta hiçbir maddi şeyleri olmadığını sarsılarak anladılar. Ancak, bol/keseden "maneviyat", bol keseden "idealizm" vardı. İdealizm ve maneviyatları uğruna hayatlarını bitirdiler, Saban-cı'da para, onlarda kuru inanç vardı. Taşradan gelen milliyetçi siyasetçiler de öyleydi, meclise girince, projeleri, fikirleri, düşünceleri olmadığını sarsılarak gördüler. Ancak, Anadolu'dan getirdikleri gani gani vatan sevgisi, namusu, milli ahlâkları vardı, ölünceye dek bol keseden namus, ahlâk sattılar. Saban-cı'da para onlarda ahlâk, vatan vardı...

Osmanlı ordularını dolduran Yeniçeriler de aynı şehirlerden gelmişlerdi, Çankırı, Çorum, bir taşakorum, Tokat, Yozgat... Köy yiğitleriydi, leventlerdi bunlar. Tarihçiler, köyde nüfusun karın tokluğuna yetmediğini söylerler, bazı tarihçiler de, ma-

cera, başka ülkeler görmek şeklinde yorumlar, yüzyıllarda köylerden şehirlere akın eden levendlerin göçünü...

insan hayata bir kere gelir, bir işe yaramamak, değersiz kalmak fikri kadar insanı öldüren karanlık bir sıkıntı yoktur! Gelin bir küçük hikâyeye anlatayım. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, çok yaşamış, Türk hukuk tarihinin de ünlü hocalarındandır, kırk yılm üstünde yazı yazmıştır. Hıfzı hocanın bir takıntısı vardı, Voltaire'in dünya siyaset tarihine girmiş bir diyalogunu defalarca yayımlamak...

Voltaire'in diyalogunda bir İngiliz kontuyla, Engizisyon bekçisi bir İspanyol'u konuşturur. Özetliyorum: Kont: Demek siz engizisyon çavuşunuz?

Medroso: Doğrudur, fakat ben onların kurbanı olmaktansa hizmetkârı bulunmayı ve bizzat yanmaktansa hemcinsimi yakmak felaketini tercih ederim.

Kont: Ruhlarınıza pranga vurmak, o korkunç vebali, hakkı, nasıl benimseyebiliyorsunuz?

Medroso: Ne yapmamı istiyorsunuz? Bizim ne yazmamıza, ne konuşmamıza hatta ne de düşünmemize müsaade vardır. Konuştuğumuz takdirde sözlerimiz istenildiği gibi tefsir olunuyor. Onlar gibi düşünmediğimiz takdirde tanrının eliyle ebediyyen yanmış olmakla tehdit ediyorlar. Aklımız hakim olursa, devletin yanıp kül olacağına ve milletin yeryüzünün en bahtsız milleti haline geleceğine hükümeti ikna etmişler!

Ve Medroso şöyle der: Eğer insan kendi kendine düşünecek olursa bunun garip bir karışıklık olacağı söyleniyor...

Diyalogun sonunda, Kont: Sükûn içinde yaşıyorsunuz ama, mesut değilsiniz, bu sükûnet, sessizlik içinde ahenkle kürek çeken mahkûmların sükûnetidir.

Medroso: Ruhumun küreğe mahkûm olduğumu mu sanıyorsunuz?

Kont: Evet ruhunuzu ondan kurtarmak isterdim.

Medroso: Şayet ben kürek cezasını iyi buluyorsam...

Ve Hıfzı Veldet ve yorumcular, "kürek mahkûmluğunu" benimsemiş bu çavuşun konuşmalarını bir yüzyıl yorumlamışlardır...

Çavuş Medroso, "Onlar gibi düşünmeyeyim de ne yapayım, bana başka türlü bir şans verilmedi ki" der... Ve "Kendim kurban olmaksızın, hemcinsimi yakmak felaketini tercih ederim" diyor...

Bunları siz de yorumluyorsunuzdur, bunun ötesinde, Engizisyon çavuşunu bize derinliğine anlatan başka bir boyut var burada: İşe yaradık olmak. Hayatını değersiz olmaktan kurtarmak!

İnsanoğlu "bir işe yaramaya", vatanı, kendisi, ülkesi, ailesi için birşeyler yapmaya "öyle bir susamıştır ki..."

Kendisi ve ülkesi için üniversitelerde hiçbir şey öğreneme-yen bu gençlik, ülkesi, vatanı, ailesi için kasabasında elinden hiçbir şey gelmeyen bu halk, kısır, basit hayatlarını, hangi köyde, hangi delikte olurlarsa olsunlar, büyük, kutsal, tanrısal bir davaya vakfetmek isterler! Bu görev, cellatlık da olsa...

Çünkü, hayata gelişini, kendisini, dünyanın anlamını, önce kendine inandırması, bir ot gibi ölmek korkusunu ve hayatını değiştirecek bir fikir, zenginlik, proje, zekâ, girişimcilik, bulamayınca da, ona bu kendini geliştirme, dünyayı tanıma imkânı verilmediği için kendini "önemli" sayma susamışlığını mutlaka aşmak isteyecektir.

Yoksul, çaresiz, bilgisiz ve körleştirilmiş bu halkın, bu gençlerin kendilerini modern araçlarla topluma ve kendilerine yararlı kılacak eğitimsel, düşünsel, iktisadi araçlar olmadığı müddetçe bu yığınlar bir yolunu bulup, basitinden, ucuzundan, kurusundan, risksizinden bir şekilde "kendilerini önemli sayma, kendilerini gerçekleştirme" imkânlarını bulacaklardır!

Ülkemizde, en ucuz, en basit kendini gösterme, kendini topluma ispatlama, kendini önemli sayma yollarının en yaygını, vatan, ahlâk, namus, velhasıl ülkeyi kurtarmaktır!

Değersizleştirilen insanların sıkıntısıdır! Ahlağı, namusu kurtarmak! Kırk televizyon, yüz üniversite, halk kitlelerini Çorum'da, Çankırı'da, Tokat'ta, zihinsel, iktisadi, modern olarak gelişmelerine yardımcı olmadıkları sürece, tarihin bu kısır döngüsü devam edecek! Bir Amerikan kovboy filmidir bu, yerliler sürüler halinde kaleye saldırır: Kalabalık ve vahşi K1-

zılderililer kovboyların mermileri bitinceye dek gönüllü ve kahramanca ölürlür. Önceki gün Özal'ı, dün Fazilet'i, bugün MHP'yi alkışlayarak kutlayan medya kovboyları birkaç aya kalmadan bu son süvarileri de kurşunlamaya başlayacaktır.

Çakallar, battallar, barbarlar şehri, siyaseti işgal edip, anasını ...ikecektir!

Ve milliyetçi politikacılar, "halkı değersizleştirme" politikalarını elli yıldır ısrarla sürdürüp, olmayan namusu, olmayan şerefi, olmayan ahlâkla, tarlalarımıza girmiş yabancı domuzlar gibi, anlağın, onurun, insanoğluna saygının leşini çıkaracaklardır!...

Önceki gün Özal'm, dün Refah'ın, bugün MHP'nin arkasından koşan benim şaşırılmış sevgili halkım! Avrupa'sı, medyası, bu orospu, çakal siyasetçiler kurban olsunlar senin kara kaşına. Burada bekliyoruz. Beynindeki milli narkozun bitmesi aptallığın sona ermesini, o milliyetçi siyasetçiler hiç kuşkunuz olmasın ...iktirolup gideceklerdir!

Bakın büyük şair ne diyor bu puştlara:

İNSAN OLAN VATANINI SATAR MI SUYUN İÇİP EKMEĞİNİ YEDİNİZ DÜNYADA
VATANDAN AZİZ ŞEY VAR MI BEYLER BU VATANA NASIL KIYDINIZ?

406

407

Turing Kulüp ve Çelik Gülersoy

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (Turing Kulüp) ile ilgili olarak, doğduğunuz günden bugüne gazetelerde, Sultanahmet'teki Konak ve Medrese, Yıldız Parkı'ndaki Çadır ve Malta Köşkleri, Pembe Sera, Yeşil Sera, Kariye Camii'nin çevresindeki evler, Emirgân Parkı'ndaki Pembe Köşk, Sarı Köşk, Beyaz Köşk, Çamlıca Tepesi ve Çubuklu'daki Hıdiv Kasrı'yla ilgili haberleri^İstanbul'u kurtarma efsaneleri gibi bir dille mutlaka okumuşsunuzdur.

Yüreğinden yaralı eski İstanbul hastalarının büyük aşığı, İstanbul'a tutkulu bir romantik Çelik Gülersoy! Gönüllü kahraman! Papyonlu, pudralı resmine iyice bakın, ağaç kabuğu yiyerek büyüyen yaşlı bir böcek! Kocaman bir sivrisinek ordusunun delik deşik ettiği bir yüz! Ondan şüphelenmeye, şu köşkların isimlerinden başladım: Sarı, pembe, yeşil köşk! Abartılı bir göz boyama hissi veriyor! İstanbul üzerine yazılarından kuşkulandım, havai bir zevk düşkünü, Kazanova'nın vaat edici baştan çıkarıcı sözlerine benziyordu! Kimdir bu adam, şair mi, müzisyen mi, burnu neden büyük, niçin bize "akıl" vererek konuşuyor, neden birbirimizi bu kadar az tanıyoruz. Kölelerine talimatlar veren, emredici "sahip" suratından neden vazgeçmiyor?

408

Gazeteler hakkında, onbin kez: "Bütün ömrünü kuruma tahsis etmiş, ödenemeyecek büyük hizmetlerde bulunmuş.." Yani, alçakgönüllü ve kahraman bir irade! Yüzyılda bir ortaya çıkan, nadir, katıksız bir Türk büyüğü. Yakıcı yakışıklı bu yaşlı tilkinin papyonlu resmine kimbilir o kuytu köşkların binbir odalarında kaç sosyetik hanım aşık olmuş, İstanbul'a sarılmak, onun ruhuna

girmek, işte en değerli hazinemiz gerçek bir İstanbul beyefendisinin incelikler ve zarafet dolu gizli sevinçler ülkesine girmek...

Bir defasında, "30 yıldır biriktirdiğim kitaplarımı kuracağım vakfa bağışlıyorum" demişti. Bundan daha soylu büyük manevi bir fedakârlık olabilir mi? Anımsıyorum, bu büyük açıklamayı, kolonya dökülürken berberinde yapmıştı.

Amerikan filmlerinde eskiden, uzaktan gelen zengin dayı olur ya, gazete okuduğum günden beri aydınlar bu bayağı herifi öyle ballandırarak anlattılar ki, büyüü İstanbul'dan daha çok etkiledi beni. Pahalı seramiklerden daha değerli şaheser İstanbul kitaplarını gördüğümde, burada "İstanbul"a gerçekten tapman bir dergâh var, adı: Turing Kulüp. Dizlerine kapanmalıyım.

Kaynağı bilinmeyen bir servetle, Yahya Kemal'in şiirlerinden, Mimar Sinan'ın eserlerinden daha büyük bir şöret talep ediyor!

Bir "İstanbul'u Sevme Sanatı" estetize ediliyor. Pembe, sarı köşlerde parasını verip, kahve içmek, rakı içmek, "İstanbul'u İyi Yaşama" örgütleniyor! Tarihsel mirasa vurdumduymazlığımızı öyle ağır sözlerle, kırbaçlarla dövüyor ki, tir tir titriyoruz. Bir "İstanbul Mirası Ahlâkçılığı" öğretiliyor!

Sıradışı bu soylu insanlar tarihsel mirasa öyle peygamberani sahip çıkıyor, bizler tarihsel mirası hunharca öyle yakıp yıkıyoruz ki, utancımızdan, pis kurt böceklerine dönüşüyoruz. Eski zamanların, yeraltı saraylarının, şaşaalı köşkerin mülk sahipleri, kralları, prensleri bu beyefendiler!

Prenslerin yaşadığı Ortaçağların "dokunulmaz", yanakları porsumuş çelik zırhlı şövalyeleri. Dedelerimizin kutsal emanetine karşı yaptığımız vahşi ho-

409

vardalıklara ve tarihe saygısızlığımıza, acımasız baskı ve işkenceyle son veren adam!

Anadolu köylerinden gelen istilacılara karşı, uyusuk, tembel, kalın kafalı halkımızın kabalıklarına karşı, soylu kılıcıyla savaş veren, İstanbul'u eski güzel bahar günlerine döndüren adam!

Turing Kulüp, Gülersoy'un hegemonyasında şaşaalı bir ömür sürmüş, İstanbul zamansız büyüyerek onu üzmüştür!

Turing Kulüp, 1923'te Avrupa örneklerine uygun olarak tarihçi ve diplomat Reşit Saffet Atabinen başta olmak üzere bir grup aydın tarafından kurulur. Başta İstanbul, Bursa olmak üzere, önemli kentlerimizdeki eserleri ve Türklüğün faziletlerini yurtdışına tanıtacak, Şimendifer, vapur gibi vesait-i nakliye idareleri ve turizm şirketleri ile bağlantılar kurarak, ülkeye gelen turist sayısını arttırmaya çalışacaktır.

Kulüp kurulduğunda İstanbul'da atlı arabaların sayısı, otomobillerden çoktur, hayvanlar ölecek, otomobiller çoğalacak, ancak, atlı arabaların hayvanları öldükçe, Anadolu'dan yeni hayvanlar

gelecek ve duygunun ve erdemin beyefendisi, müziğin, mimarının ve İstanbul'un gerçek sahipleri olarak yabancı hayvanlara karşı ölüm-kalım savaşı vereceklerdir!

Tek parti döneminde Recep Peker gibi nüfuzlu kişiler kulübe üye olurT Sıradan bir dernek, imtiyazlı bir duruma yükselir. 1934 yılında kamu yararına çalışan dernek statüsüne alınır. 70'li yıllardan sonra, medyanın büyük katkısıyla, kulüp, yanlışlıkla Türkiye'de doğmuş, perişan halkımızdan tiksinen İngiliz centilmenlerinin eline geçer.

Allak bullak olmuş tarihi mirası işaret ederken, mirasın içine eden, halkmış gibi, Türkiye aydınlarına otuz yıldır, "halktan" öğrenmeyi, nefret etmeyi ve bunun kültürünü, yazısını, çizgisini öğretmeye koyuldular. Başardılar da.

Kulüp aslında, Atlı Spor Kulübü, Türkiye Jokey Kulübü gibi bir dernektir. Ancak, bütün derneklerin ticaretle uğraşmaları, şirket ve benzeri ticari ortaklık kurmaları, kazanç maksadı ile işletme tesis etmeleri yasaktır. Yasada iki istisna vardır, biri Türkiye Kızılay Derneği, diğeri Türk Hava Kurumu. Ve bu derneklerin mal varlıkları devlete aittir.

410

Ancak, Çelik Gülersoy, İstanbul yüksek mimari kültürünü öyle bilmiş sözlerle ve tarihin en yalaka medyasıyla öyle pahalıya satmaya koyuldu ki, cahil devlet adamlarının beyni yıkandı. Turing Kulübü, nasıl olduysa, bir devlet kurumu gibi göstermeyi başardı. Kendi ifadesiyle, birkaç küçük bakanlıktan daha imtiyazlı ve daha büyük bütçeyle çalışan bir dernek oluverdi.

Bir basit dernek, bakanlık konumuna nasıl yükselir? Anayasa, hiçbir kimse veya organ, kaynağını anayasadan almayan bir devlet yetkisini kullanamaz diyorsa da, Turing Kulüp, aşağılık medyanın peşkeşçi aydınlarının ağzı açık hayranlıklarını fırsat bilip, bunu başarır.

Peki para nereden akıyor! Yurtdışında oturan TC vatandaşlarının yurda geçici olarak gelişlerinde taşıtlarına verilecek triptiklerin, bir nevi araç pasaportu, yeni bir düzene kavuşturularak, Turing derneğine bırakılır!

İşte bu dövizler sittinsene Turing Kulüp tarafından toplanır. Hazineye, maliye bakanlığına gitmesi gereken, gümrük geçiş parasını bir derneğe niçin veriyoruz?

70 sente muhtaç olduğumuz 12 Eylül günlerinde, bir milyon dolar için devletimizin Avrupa'da çalmadık kapı bırakmadığı, başbakanlık konutunda bile ampul bulunmadığı, mecliste dahi yakacak yakıtı, parasızlıktan bulamadığımız o günlerde, onbinlerce insan, yağsız, benzinsiz, tüpgazsız bir hayat yaşarken, tüpgaz kuyruklarında, sıra kavgasından bu halk birbirini öldürürken devletimiz, milyonlarca lirayı gümrük geçiş paralarını bu derneğimize verir!

Ne kadar paradır bu, 1980 yılında ortalama bir dairenin fiyatı yüzelli-ikiyüzbin liradır. Turing Kulüb'ün triptik geliri 1980'de 900 milyon, 1981 yılında bir milyar liradır.

Ampul, benzin olmadığı için yüzlerce hastanede ameliyathaneler bile çalıştırılmaz. Devlet, parasını bu İngiliz beyefendilerine peşkeş çeker!

Daha ağırı düşünilemeyecek bu kalleşlik karşısında insan sarsılıyor. Saray köşk, pembe köşk, Çamlıca köşk, ananın mı köşk, sefa sürüyor beyler, kahve h p rdetiyor, briç oynuyor.

411

Ve biz yoksul halk, bir de, İstanbul'u yeterince sevmediğimiz için beyefendilere borçlu çıkıyoruz. Onlar kadar fedakâr olamadığımız için kahroluyoruz. Onlar gibi istanbul sevdalısı, geniş kültürlü insanlar olmadığımız için o köşklere hiçbirinin bahçesine dahi giremiyoruz!

Halkın parasıyla halkı aşağılayan, boş, gülünç, komik bir dükana kimse sesini çıkarmamış.

Gülersoy Yıldız'da bir gecekonduya sığınmış dul bir annenin oğludur, ilk gençliği fakr  zaruret içinde ve verem yatağında geçer. Oturdıkları viranenin karşısındaki konakta ikamet eden Turing'in kurucusu Reşit Saffet Atabinen bu fakir ana-oğul'u himayesine alır. Konağının tavan arasında yaşamalarını sağlar. Hasta delikanlının tedavisi ile ilgilenir. Tahsiline destek olur. Bizzat kurduğu ve 1965 yılından ölümüne kadar yaptığı Turing Kulüp'te iş verir, ayrıca Karaköy'de kurduğu halka açık kütüphanenin düzenlenmesinde kendine yardım etmesi için  elik Gülersoy'u bir süre de kütüphanede çalıştırır.

Reşit Saffet Bey'in vefatıyla Karaköy'deki kitaplık kapandı. Gülersoy kitapların Beyoğlu'ndaki Turing Kulüp merkezine taşındığını yazdı. Kitapların tamamının mı yoksa bir kısmının mı Turing Kulüp merkezine gittiğini kimse bilmez! Ancak, Gülersoy, fiyakayla Şu beyanatı verir: "30 yıldır biriktirdiğim kitaplarımı kuracağım vakfa bağışlıyorum."

 elik Gülersoy ve onun masonik kulübü büyük bir muammadır. Artık, dürüst olabilecek kadar zengin ve hesaplarına hakimdir. Yıllar öncesinden bu kulüp hakkında çeşitli kaçakçılık, ki, kendi Şoförü onarımı yapılan konaklardan birçok eski eşyanın gizlice götürüldüğü ihbarı yaptı, yolsuzluklar ki, turing gelirlerinin de ne kadarı kullanıldı, ne kadarı kayboldu kimse bilmez, usulsüzlük ki, kulüpte yönetici birçok eski üyenin ihbarları üzerine yıllar süren soruŐtırmalar var, konuşmalarına sansür koymalar var ve kanunsuzluk on yıllar boyu su yüzüne  kmıŐ, Maliye Bakanlığı, Gümrük Tekel Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ayrı ayrı ilgi göstermiŐ, bazı savcılıklar soruŐtırma açmış, bakanlık müfettişleri raporlar düzenlemiş, sonunda, burası Türkiye, değişen bir Şey olmamıştır. Rivayetlere

412

bakılırsa bir apartman katı, bir hediye otomobil bazı dosyaların rafa kaldırılmasına sebep olmuştur.

Kim söylüyor bunları, Eğriye Eğri-Doğruya Doğru adlı kitabını 1984 yılında yayımlayan, Ankara'da o yıllarda çıkan Adalet gazetesinin cesur gazetecisi Turan Dilligil, tam 75 sayfa detaylarıyla isimleriyle, dosyalarıyla yazıyor!

Yolsuzluklarını sergilediği sütunun üst başlığı daha ilginç: Devlet İçinde Kendi Başına Buyruk Bir Devlet: Turing Dukalığı.

Onarımını yaptığı saraylardaki antik eserlerden, yurtdışında İtalya'da bastırılan kitapların paralarına, turistik tarife ile bu saraylarda otelcilik, lokantacılık, meyhanecilik, pansiyonculuk yapmasının ardındaki şaibeli sırlar kapatılmıştır. Yolsuzlukların ötesinde dönemin mimarları, Cumhuriyet gazetesinde, süse ve dekoratif görüntüye, yani göz boyayıcı bu onarımların zevksizliği, lüzumsuzluğu üzerine sıkı eleştiri metinleri de dö-şemişlerdir.

Yüksek düzey misafirleri ağırlayarak, cahil devlet büyüklerinin beyinlerini yıkayarak, turizme, tarihe hizmet ediyorum yaygarasını, renkli sarayların dıştan albenili sarı, pembe, güzellikleriyle İstanbul'u kurtaran adam imgesini bağıra çağıra tüm medyaya kabul ettirmiş. Halkın sırtından ve açlığından kanlı bir bayrak! Ve kanlı köşkleri pembeye boyatıp, köşklere kanlı bir İstanbul bayrağı! Osmanlı da böyle yapmıştı! Halk, avam, ayaktakımı, onlar paşa! Köşkleri halktan korumak için kaim uzun duvarlar! Köleler dışarı, efendiler içeri, briç oynuyorlar!

Babasının parasını mı harcıyordu? Alnının teriyle kazandığı parayı mı harcıyordu? Doğduğunuz günden bugüne gazetelerde Çelik Gülersoy'un aleyhinde, bu paralar nereye gidiyor, bu binalar neyin nesi diye hafiften imalı bir söz, bir küçük eleştiri duyduunuz mu?

İçi, dışı uyumsuz, şekli, şeması değiştirilmiş, tarihsel yanlışlarla, bilimsel ucubeliklerle dolu köşkler! Halktan kopartılmış mekânlar! Yoksul halkın elinden ucuza kapatılıp, sarıya, pembeye boyanıp, İstanbul beyefendisi olacağım diye milyon dolarları bastıran yeniyetme devlet beslemesi zenginler!

413

Leman dergisinin, usta ve büyük romantik çizeri, laf arasında, bu köşklere "geyşalaştırıldığını" söylüyor. Yine, Içoğlu, çizgilerinde de bunu anlatıyor: "İstanbul parayla estetize edilemez" diyor. Ve ben de Güneri gibi düşünüyorum. "İstanbul'u bütün süslerinden soyun, yine İstanbul, yoksul halkla aynı kaderi bölüşen ayran içen kediler. Beyoğlu arka sokaklarında kaset yiyen köpekler, bir simit parası için Kadıköy-Karaköy hattında günde yirmi sefer yapan martılardır."

Ve sonuç: Türkiye aydınlarına medya işkencesiyle kabul ettirdikleri büyük yalan: istanbul'u halk istila edip, mahvediyor. Dışarıdan gelen halk, Sultanbeyli'de, Ümraniye'de, Bayrampaşa'da hangi tarih varmış da yok ediyor, istanbul'un Kumkapı'sı, Kasımpaşa'sı gibi tarihi yerlerinde oturan halk

ise, hem İstanbul'un kültürüne kültür katan tarihsel yoksulları, hem de, dünyada hiçbir devlet gücünün onarmaya yetmeyecek eski, harabe evlerin içinde oturarak bir nebze çürümelerini önlüyor!

Ancak, Boğaz'a bakan iki yakayı boylu boyunca gezin, buralar devlet beslemesi yeni zenginlerin istilası ve yağması ve işgali altındadır.

Cici beyefendiler, hem halkın parasıyla dernek kuracak, hem keyiflerihce o köşklere oturacak, hem tarihten, mimariden kopuk, yalan-yanlış dekorasyonlar yapacak, hem de, İstanbul'un yağmalanması suçunu, yoksul halkın üstüne atacaktı. Ve de aydınlarımız, İstanbul mahvoluyor dendiği, halktan tiksinecek, midesi kalkacak ve bu iğrenmeyi, İstanbul'u çok seviyoruz, tarihi mirasa sahip çıkıyoruz, fiyakasıyla yazılarında döşeyecek!

Kızılay'ın, Türk Hava Kurumu'nun, Turing Kulüp'ün başkanları otuz yıllar boyu neden değişmezler? Birileri Türkiye'yi dükalıklarla idarede kararlı. \

1930'lu yıllarda Atatürk'ün yanından ayrılmayan, Atatürk üzerine en çok yazı kaleme alan ünlü isimlerin başında Afet İnan gelir. Anılarında anlatıyor. Türk devletinin bir arması yoktur. Ressamlar, bir gün, renkli olarak çizilmiş devlet arması için şekiller (grafikler) getirmişlerdi. Bunlarda hakim olan unsur, ya kurt başı veyahut ay yıldız idi. Atatürk hiçbirini beğen-

mez. Şöyle der: "Bunların hiçbiri bugünkü dünyamızın içinde kurulan, yeni bir devletin arması olamaz. Devlet armasını bir insan başı olarak temsil etmeli?" der ve bu düşüncesini daha da açıklar: "Bu dünyada her şey insan kafasından çıkar. Bir insan başının ifade etmeyeceği hiçbir şeyi tasavvur edemiyorum" der.

Ve Afet İnan, Atatürk'ün insan kafası üzerine yaptığı önemli konuşmayı dinledikten sonra, üzüntüyle açıklar: "Nitekim bizim bugün bir devlet armamız yoktur."

Rahmetli Afet İnan rahat uyuşun, artık bir devlet armamız var. Dükalıklarımızın hepsinin üstünde papyonlu insan kafaları mevcut. Hepsi, kurtarıcı, kahraman, çağdaş, fedakâr, beyefendi!... Bu insanlar genç cumhuriyetimize kanat germiş, büyük "kafalar"...

Bu kafalardan daha iyi Türk devleti arması olabilir mi?

Orta Sınıfın Tıkırtısı

Efendim, bir zamanlar .toyal perdesi Karagöz'ü halkımız çok severdi. Metin And'm kitabına bakarsak, yabancı seyyahlar, Karagöz'ün sert eleştirileri ve derin müstehcen konuşmalarına şaşırıp kalır, bu "sanat hürriyeti" hiçbir zaman bizim ülkemizde olamayacak diye üzümlermiş. Uzun kış gecelerinin sessizliğini düşünürseniz, coşkulu, büyülü renkleriyle Karagöz perdesi günümüz kırk televizyonuna bedelmiş. Gökkubbemizdeki bu destansı sanat olayında bir zamanlar Karagöz halkı, Hacivat aydını temsil edermiş. Hacivat, ülkeye dışarıdan gelen giyimi, modayı, tekniği, güzel konuşmayı, muaşeretini vb. şeyleri Karagöz'ü didikleterek ona öğreten adamdır. Karagöz'ün basitliği, bayağılığıyla dalga geçip küçümser; kafasına vura vura ona nezaket, saygı, öğretir! Hacivat'ın azarlamalarına rağmen, Karagöz'ün neşesi asla eksilmez ve yine hiçbir zaman "ezik" değildi! x

1830'lu yıllara kadar halkımız Karagöz'e bayılır! Cinlerin fenerlerle kovalandığı ıssız geceyarılarına kadar kahve köşelerinde Karagöz'ün komik çığlıklarını dinlerdi.

Ve, toplumda yenilik hareketleri başlayıp, büyüyen Batı karşısında geri kaldığımızı düşündükçe halkımız, bu sıradan, kendi ruhundan şekillenmiş kahramanı Karagöz'ü sevmez olmuş...

416

1830'lu yıllardan sonra, Karagöz perdeye çıkıp, bozuk laflar söyleyip, beceriksizlikleri sergilediğinde, halk, hem Karagöz'den, hem de kendinden utanır olmuş. Alt tarafı "hayali" bir şaka değildi, bu utanç derisine çelik bir zırh gibi yapıştı!

Oysa, halkımız biraz bekleyebilse, Karagöz'ün oyun süresi içinde, bir "hinlik" "tilkilik" yapıp, Hacivat'ı mat edeceği kesin, ancak öyle sabırsız ki, oyunun sonunu bekleyemez. Hacivat Karagöz'ü azarladıkça, halkımız, paniğe kapılır olmuş. Derin içgüdüleriyle kurduğu Karagöz'den hemen, o an, anında cevap vermesini, ister olmuş. Ve bir zaman sonra, Karagöz'ün Hacivat'a karşı verdiği cevapları, karşı çıkışları beğenmez, burun bükerek oldu.

Türk halkının büyük trajedisi Karagöz'ün mağlubiyetiyle başlar! Aslında Karagöz-Hacivat çekişmesi, erkek erkeğe bir yağlı güreş müsabakası şeklinde gelişir. Espriler iç kazık gibi, karşı tarafı zora sokar. Kelimeler kılıç gibi kelle uçurur. Her söz ağır bir Osmanlı şaplağı gibi enseye iner. Bir söz cambazlığı, bir kelimeler savaşının ötesinde gerçekten erkek erkeğe bir güreştir!

Oyunun hemen başında Karagöz'ü pısırik, çaresiz bulursa da buna aldırılmaz, Karagöz'ün zor durumda oluşuna bile güler. Çünkü Karagöz'ün oyunun sonunda karı kılıklı Hacivat'ı mat edeceğine imanı tamdır. Zaten Karagöz, halkın zaferi, halkın gururu için bu topraklarda düşünülmüş en büyük sanat hareketi, ve sosyal düzenleyicidir. (Bugün halkın kendinden gurur duyacağı türküler dışında bir şey kalmamıştır.)

Karagöz metinlerinde dramatik yapının (neden sonuç ilişkisi), oyunun gelişiminin yani çatışmanın özünde, Karagöz'ün, oyunun başında aşağılanmasından sonra, Hacivat'a karşı geliştirdiği karşı atak (proje), sinsi ya da zeki oyunun kurulduğunu görürüz.

Projesi olan insan modern insandır, Karagöz'ün her oyunda, Hacivat'a karşı kullanıp mat ettiği bir projesi vardır. Karagöz'ün karşı atakları 1830'lu yıllara karşı işe yarıyor.

Sonra ne oluyorsa, halkımız Batılılaşma maceramızla birlikte, Karagöz'ün hayranlıkla izlediği bu karşı atakları (projeleri) zavallı buluyor, beğenmiyor...

417

Topraklarımızdaki en muazzam kavga budur, halkımız, kendi ruhundan silkinir gibi, tiksiniyor, Karagöz'le arasına mesafe koymaya başlıyor!

Karagöz'ün gözden düşmesine önce Abdülhamid uyanır. Karagöz'ün neden sevilmediğini merak eder, Avrupa'dan getirilen müzikaller, tiyatroların yanında, sarayda bir yer açıp, bir fon kurarak, milli oyunumuz Karagöz'ü yeniden yaşatmak ister. Ancak, Karagöz, sarayın çabalarıyla da yaşayamaz. Bilinmeyen bir uğursuzluk girmiştir halkla arasına.

Meşrutiyet, yakın tarihimizde, Cumhuriyet'ten sonra en önemli devrimdir. Meşrutiyetçiler "tabii Karagöz'ü Abdülhamid diriltemez, çünkü Abdülhamid sansürcü" herifin tekidir. Karagöz'ü "hürriyet" kurtarır. Ve işte konuşacak, canı çektiği gibi eleştirip, Hacivat'a halkımızın istediği şaplağı indirecektir! Meşrutiyet günlerinde Karagöz oynatılmakla kalmaz, tarihimiz boyunca (gelmiş-geçmiş) en çok mizah dergisi bu yıllarda çıkar, neredeyse tüm hayvan isimleri, bu mizah dergilerinin adı olur.

Meşrutiyet günleri tarihimizde yine en çok Batılı tiyatronun çevrilip oynatıldığı günlerdir. (Bir doktora tezinde ikibinin üstünde yabancı oyun çevirisine şahit oldum.)

Bu hürriyet ortamına rağmen, Karagöz eski Karagöz değildir, milli vicdanı ayakta tutmaya çalışırsa da, halkla arasına "derin soğukluk" girdiği aşikârdır. Karagöz, mizah dergilerinin kapağında, Kıbrıs, Girit, Yunan gibi milli meseleleri resmi bir ağızla yorumlayan iki eski ve yorgun kahramandır! Sadece diyalogları işe yarar, ne biri Karagöz, ne diğeri Hacivat'tır!

Milli olan her şeyi baştaçı eden Mustafa Kemal, 1930'lu yıllarda Karagöz'ü, halkın milli zaferi gibi merak edip, diriltmeye karar verir. Türk Ocağı'nda oynatır, ancak tadını alamaz. Ancak bir

defasında Karagöz oyununu çok beğenir, güler. Bunun yazarı kimdir, der. Paşam, o bizim sürdürdüğümüz milli mücadelede bize muhalefet eden ünlü Refik Halid Karay'dır, derler. Karagöz'e attığı kahkahaların hatırına Mustafa Kemal orada hem Refik Halid'i hem de diğerlerini affeder.

Yakın tarihimizde, milli folklora düşkün halkçı, sosyalist,

418

Türkçü aydınlarımız Karagöz'ün peşini bırakmazlar. Aziz Ne-sinler dahi, 1960'h yıllarda en iyi Karagöz metin yarışmaları açarlar. Bir verim alınmaz! Hattâ bazı sanat girişimcileri hayatlarını koyar Karagöz'ün diriltilmesi için. Anlaşılır ki, Karagöz artık müzeli bir oyun olmuştur.

Çocuksulaştırılmış şekillerini bugün TRT programlarında izliyorsunuz, bu metinlerin Karagöz'le uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Çünkü Karagöz konuşmaları, TRT deki, Kültür Bakanlığındaki gibi basit, mülayim, siyasi ve sosyal hayattan "habersiz" değildir!

Kardeşlerim, Karagöz terk etti bizi, hayatın ense köküne şaplağı atacak o büyük rüyamsı halk kahramanı yok artık.

Karagöz'den soğumamız 1830'lu yıllara rastlar. Halkımız Ba-tı'yla karşılaşmış, geri kalmışlığıyla yüzleşmiş, kendine güveni "utanca" dönüşmüş, asırlardır başka bir dünyayı merak etmeyen insanımız, açlık, savaş, yoksulluk ve cahillik içinde "sarsılmıştır". Derin bir korkuyla sinmiş, kendi benliğini yırtacak aydın çılgınlıklarının peşinde savrulmaya başlamıştır. İslamcılık, Türkçülük, Batı'nın tekniğini mi alalım? Neden sanat yapamıyoruz, neden bilim yapamıyoruz, fişmekan gibi bir yığın soruyla didişerek, iç savaşlar, ayaklanmalar, darbeler, cumhuriyet, bugüne geldik!

Karagöz'ü gelişigüzel, içinden geldiği gibi konuşurmaya yanaşmayan sansürün altında bu büyük korku yatıyordu. Adam gibi konuşsun kardeşim, Türkçeyi güzel söylesin, küfür etmesin, cinsel şakalar yapmasın, deyip, tarihe gömdüler onu.

O gün, bugün, halkın içten kahkaha atıp gülme sarhoşluğuna tutulduğu yeni bir mizah olayına 1977'li yıllardan sonra rastlıyoruz, bu da Kemal Sunal'm Şabanoğlu, Davaroğlu, Sa-lakoğlu gibi sayısı yüze fırlayan filmlerdi. Halkın hayranlık dolu bir tutkuyla bağlandığı bu filmler, üzerinde en çok konuşulması gereken "sinema" olayıdır.

Bunu, Kemal Sunal'm kendisine de sordum, o da "Vallahi ben de sosyologlara soruyorum, birileri incelesin" diyor. Ve kendisi de ünlü bilimadamı Unsal Oskay'm yanında master yapıp, konuyu işlemeye çalışır. Ancak kendini tezine derinliği-

419

ne veremez, birkaç küçük ipucuyla burada da "şabanlık" yapıp, sınıf geçme uğraşında tezini geri planda bırakır.

Şaban filmlerindeki "dramatik" yapı, Karagöz'ün tam tersi. Şaşırtıcı olan, Şaban'ın karşısındaki düşmanı, kötüyü yenmek için, Karagöz gibi geliştirdiği zekice bir tezi, projesi yoktur. Yani, ileri bir hamlesi, hayata karşı, "karşı bir atağı" yoktur.

Düşmana karşı Şaban'ın tek şansı, "şanslar" ve "tesadüflerdir". Nasıl oluyorsa kötü adamın kafasına bir şey düşüyor, nasıl oluyorsa havadan milyon kazanıyor, nasıl oluyorsa yolda biri biriyle çarpışıyor, bu olmadık tesadüflerle Şaban sevdiği kızı alıyor, düşmanları yeniyor, ya da adaleli sağlıyor. Hayata karşı her şeyi "tesadüf! Komik yanlışlıklar, yahu hiç olmaz, dediğimiz sahanlıklarla Kemal Sunal, ayakta kalıyor!

Yani Şaban, Karagöz gibi düşmanını zekâsıyla yenmiyor, düşmanı nasıl oluyorsa tüfeği arıza yapıyor, ayağı bir yere takılıyor, kendiliğinden yeniliyor. Şaban da, tuhaf şakalarla yenilen düşmanları karşısında beleşten zaferler kazanıyor!

Ancak, Şaban'ın zekâ pırıltıları yok değil! Zekâdan çok, bir yığın düzenlenmiş gariplikler, yani küçük "hırtlıklar". Ciddiye alınmayacak küçük puştluklar Şaban'ın zekâsı.

Bir şekilde küçük puştluklarla yırtıyor, köşeyi dönüyor! Aslında nasıl oluyor da düşmanı yendiğine "kendi de şaşıyor"...

Kemal Sunal tezinde, Şaban'ın aslında bir anarşist olduğunu söylüyor. Doğru, ikna oldum. Şaban bir anarşist, öyle aptal bir anarşist ki, düşmanı devlet ya da düşmanı ağa, ya da rakipleri onu ciddiye almıyor. Ciddiye alınmayışı, onun için bir şans oluşturuyor! Sanki Şaban, aptallığının içine kasıtlı-bilinçli bir şekilde sinip, kendini görünür düşman güçlerinden korumuş oluyor. Bir nevi "şabanlık" onu görünmez bir birey yapıyor. Aptallığının şemsiyesine sığınan bir tuhaf kahraman!

Bu büyük değişimi nasıl açıklayabiliriz. 1830'lu yıllardan beri halkımız, büyük teknolojik güce sahip Batı'ya karşı, devlete karşı, ya da acı, yoksulluk, savaş dolu hayata karşı, "zekâsıyla" cevap verecek, karşı atak düzenleyecek "projeye" sahip değil!

Bu derin umutsuzluk onu sonunda, bir şansa götürüyor, tesadüflere tuhaf aptallıklara... Ne olur ne olmaz, köşeyi döne-

riz, belki çıkar, bir şekilde "yırtarız" düşüncesine.

Hayatımıza bakalım. Mesela, 1950'li yıllarda Orta Anadolu'nun buğdayının yarısının parasını Amerikan filmlerine yatırdık, bugüne değin yirmibinin üstünde film çektik, bu filmler içinde ancak 10 tanesine sinema diyebiliyoruz. Bunca, para, emek israf oldu, aynı şekilde, Cumhuriyet'in kurulduğu günden beri bütçe ayırdık, konservatuvarlar kurduk, Batı'dan hocalar getirdik, ancak, birkaç tane iyi oyunumuz var, biz tiyatro yapamıyoruz, çeviri filmler, dublaj filmlerle bir hayat yaşıyoruz.

Bilim, teknik, kaldırım, sendika, moda, her ne boks, hepsinden istisnai birkaç örnek şüphesiz, gösteririz, ama, "yapamıyoruz".

Yapamayınca ne oluyor? Hepimiz küçük puşluklarla yazar, şöhret olmaya çalışıyoruz. Şaban gibi küçük puşluklarla parlamenter olmaya çalışıyoruz. Küçük puşluklarla şirket kuruyoruz. Küçük puşluklarla parti kuruyoruz.

Küçük puşlukları yediremediğimiz tek yer: Trafik kazaları. Çünkü sonuç nesnel bir şekilde ortada. Kırmızı ışık yanıyor, adam diyor ki, şöyle fırlayayım geçerim, fırlıyor, küçük puşluklarla dünyanın en çok insanı bu ülkede ölüyor. Ama yine kazanan Şaban oluyor, çünkü yılda onbin kişi ölüyorsa, küçük puşluklarla bir milyon kişi ucundan kurtarıp, ucuz kurtarıyor, bir şey olmadığına, yırttığına, puşluğuna imanı sarsılmıyor.

Ülkemiz küçük puşluklarla yırtanların ülkesi.

Sanat, edebiyat, akademi, meclis, medya, küçük puşluklarla yazar olmuş, bilimadamı olmuş onbinlerce insan dolu. Küçük puşlukların öğretisini ve peygamberliğini yapıp simgele-şen isim Özal'dır. Memurum işini bilir, hayali ihracatları, köşeyi dönme tekniklerini "ibadet" gibi öğretmiştir!

Küçük puşluk orta sınıfın dinidir! Bu yüzden orta sınıf küçük puşlukları pek sever. Bu sevgi üzerine bir minik hikâyeye anlatayım. 1970'li yılların bir Anadolu şehrini düşünün, annem mezarlığın üstündeki evimizin sokağa bakan penceresine, halısını, kilimini çırptıktan sonra şöyle bir bakıp kasaba sessiz-

420

421

liğini yırtan sesiyle bağırır: "Naciye, sen de duydun mu gece tıkırtıyı", Naciye: "Duydum, duyduğum, büyük dolabın altından geliyordu!.."

Annem: "Allah canını alsın, dün bir avuç zehir koydum işe yaramadı!" Naciye: "Vallahi mangalın küreğini kırdım kafasında, bana mısın demiyor!"

Ev içi düzenini bozan fareler üzerine tedbirler alınmış ve komşular el ele vererek büyük düşmana karşı hem sohbeti koyulaştırmakta, hem de "ittifak" çılgınlıkları yapmaktadır...

Annem: "Naciye kız, bunlara kapan mapan işe yaramıyor, zehirden de korkuyorum, çocukların yemeğine bulaşır ödüm kopuyor!"...

Naciye: "Arka dolabın arkasına yuvalamışlar, bir sürü yavrusu var...!"

Annem: "Ahhh canım, kıyma yavrularına Naciye, bir küreğin üstüne koy, mezarlığa bıraksın çocuklar!"

Naciye: "Büyük oğlan işe gitti, bizim herif evde yok, küreğin üstüne kim koyacak!"

Annem: "Dur kız, küreğin üstüne kül koyalım, külün üstüne yavruları koyalım, geliyorum, dur, bekle!"

Acı, korkulu, telaşlı sesle başlayan halk düşmanı fare muhabbeti çoktan merhamete, şefkate dönüşmüş, artık yavruları nasıl kurtarırız çabasının içine girmişizdir.

Orta sınıfların tıkırtısıdır bu. Konuştukça severiz onu. Bu korku, ikiyüzyılın korkusudur. 1980'li yılların hemen başında bu fareler Özal'ın partisine koşmuş, oradan kafasına küreği yiyince SHP (CHP)'ye koşmuş, oradan postalı yiyince DYP'ye koşmuş, oradan yolsuzluk süpürgelerini yiyince Fazilet'e koşmuş, oradan salyası akan din tacirlerini görünce, şimdi faremiz son durak, MHP'ye koşmuş...

Israrla talep ettiği bir projesi yok, bir karşı tezi yok, kendine, partisine güveni yok, birinin helasından kaçıyor, öbür komşunun dolap arkasına giriyor!

Nereye kadar! Aydınların, öğretmenlerin, küçük puşluklarla, heladan helaya kaçarak, milli piyangodan, tesadüflerle, torpille, kayırmalarla, televizyondan masaj aleti kazanmalarla bu

gerçek ve acı dolu hayatı yırtamayacaklarını "orta sınıflara" öğretmesi lazım.

Ama tam tersi oluyor, YÖK ve kırk televizyon, orta sınıfın önünü açacağına, aksine, Duygu Asena'nın zekâsı, Cem Özer'in zekâsı, Seda Sayan'ın zekâsı, Reha Muhtar'ın zekâsı, Kamer Genc'in zekâsıyla, Savaş Ay programlarının zekâsıyla bu halkı bangır bangır boğuyor!

Flaş TVden dinledim, bir vatandaş oy pusulasına yazmış: Çok zor durumdayım, beni bulun, bana yardım edin!..

Ve ülkemizde, milli ve sağ rüzgârın esmesinin sebebi, Apo'nun yakalanması, Kosova, Kardak kayaları değildir. Bunu tüm aydınlar, televizyonlar yanlış yorumluyor... Milli ve sağ rüzgârı yüzyıldır estiren orta sınıfın zekâsıdır...

Holdinglelerin orta sınıfın zekâsına indirdiği kırk televizyonu, YÖK sistemi, milli eğitim müfredatı varoldukça, bu kısır döngü, yani faremiz, sil baştan, yeniden Özal'ın helasından işe başlayarak, bir elli yıl daha komşular arasında turuna devam edecek!

Olan, SSK kuyruğunda ölen otuz yıl işçilik yapmış yaşlı ninemize olacak. SSK kuyruğunda öldüğünde, sağcı bakanımız şöyle diyecek: "Utanmıyor musun burada ölmeye, Türk milletini

rencide edecek hareketlerde neden bulunuyorsun, Türk milletinin dünya kamuoyundaki imajını neden bozuyorsun, git başka yerde öl!"

Yaşayacağız, göreceğiz. Hacettepe Üniversitesi'ne bir konuşma vesilesiyle gittim. Yoksul öğrencilerden alınan harçlarla dört ayrı lokanta kurulmuş. Birinci kalitedeki yemekler profesörlere, başkası giremiyor. İkinci kalitedeki yemekler, araştırma görevlilerine, başkası giremiyor. Üçüncü kalite ve kalorideki yemekler öğrencilere. Dördüncü kalite ve kalorideki ucuz yemekler kapıcı-odacılara!

Fareler ülkeyi, Franko, Madrid'i işgal etmiştir! Ben küçük puşluklarla, zıplayarak, sıçrayarak, göt koklayarak hayatımı kazanmadım, alnımın teriyle, yoksulluğum ve kitaplarımla boğuşarak yazar oldum. Bu halkın tarihini okuyarak büyüdüm. İşte bu yüzden yaşadığım müddetçe, Madrid'e saldıracağım!..

423

Küçük puşluklarla yazar olmuş, parti olmuş, bilimadamı olmuş onbinlerce liberal, demokrat görünen yazar, sanatçı, yarı, Madrid'deki farelerle, annem gibi, şefkatli, yüce, soylu konuşmalar yapmaya başlarsa ki, İlhan Selçuk, seçimin ikinci günü, MHP'nin zaferini kutluyordu, yolları açık olsun!

Ben, burada, Madrid'e bakan bu tepede, elime geçen hangi kelimeyi bulursam, o iblis suratlı farelerin üstüne fırlatacağım! Ve orta sınıfın çocuklarını bu sütunda, burada Madrid'e bakan bu tepede düzgün, akıllı, renkli, çarpıcı ve düşünülmemiş hikâyeler, makaleler yazmaya devam edeceğim.

Batan Geminin Padişahları

Güya Tanzimat ilan ettiğimiz günlerin, son yüzyılımızın padişahları Sultan Mahmud, Abdülmecid, Abdülaziz, Abdülhamid, Osmanlı'nın 700. kuruluş yıldönümünde anılmaya değer! Sultan Mahmud av köpeklerini pek severdi. Napolyonvari çizme giyer, hoşuna gitmeyen söz söyleyenleri çizmelerinin mahmuzu ile hırpalardı. Bir gün köyün imamı huzuruna gelir, sultanın yanında köpekleri görünce canı sıkılır. İmam efendi otururken köpekleri de hürmetle selamlar. Sultan Mahmud bu hareketin sebebini sorar, imam cüretkârane: "Halifemizin arkadaşlarını selamladım" der, Sultan Mahmud, el çırpıp, imamın başını oracıkta kestirir.

Sultan Mahmud'un köpeği kara, maiyetinde Tefik Bey'in köpeği beyaz idi. Bir tavşanı kovalıyordu. Beyaz köpek tavşanı yakaladı. Sultan, tavşanı hangisi yakaladı, diye, sordu. Tefik

Bey: "Kara" dedi. Avdan döndükten sonra Tevfik Bey arkadaşlarına, padişahın hoşuna gitmek için beyaz yerine karayı geçirmeyi bilen devlet adamlarını mükâfatlandırmak lazımdır, dedi.

Sultan Mahmud 1820'de Çinili Köşk'e gelir, şehzadesinin doğumu şerefine, birkaç tas dolusu altın serper. Padişahın nazarı ne tarafa teveccüh ederse, altınları kapışmak için herkes

424

425

elini o tarafa uzatıyor. Aceleden sarıklar düşüyor, kavuklar yerlerde yuvarlanıyor.

Saray, altın serpilirken fakirler üstlerini, başlarını paralamalarına sebebiyet veriyor diye uygun görmeyip, ağalara elden verilmesi karara bağlandı.

Sarayın ünlü komiklerinden Hayali Sait Efendi, sultanla açık şekilde şakalaşır, eğlendirirdi. Ancak, başkalarını da eğlendiriyor, sultanın dışında insanlara da komiklik yapıyor diye, saraydan sürgüne gönderilir.

Bütün büyük krallar gibi Abdülmecid de basit, adi eğlencelerden büyük keyif alırdı. Ortaoyununda iki kamburun birbiriyle dalaşması, güreşmesi, havuzda şakalaşmasına, birbirlerine "kamburunu kırarım" gibi sövmelerinden büyük zevk alırdı.

Sultan Mahmud'un bir papağanı vardı, sultandan işittiği sözleri tekrar ederdi. Bir gün bu papağan Ömer Ağa'yı çağırır. Ömer Ağa da sultan çağırıyor zanniyle huzura vardı. Sultan Mahmud, ağa niye geldin, ben çağırmadım, dedi. Ömer Ağa bu işin papağandan olduğunu anlamış, "Bir tebaa (halktan biri) iki efendiye hizmet etmez" diye soğuk soğuk söylenir!

Bir çingene genci okçulukta pek mahir imiş. En büyük emeli padişahın ayağını öpmek imiş. Enderun ağaları: "Padişah ayağını ancak Enderun ağaları öpebilir, şimdi kala kala bir Kıpti ağzına mı kaldı" diye genci geri çevirirler.

Abdülmeçid dokuz-on yaşında kızların bıkırını (kızlığını) bozmaktan büyük zevk duyardı. Bu kızlardan birisi yatakta vefat etti. Fakat o yine düşkünlüğünden vazgeçmedi. Bu feci hadise bir defa daha tekerrür edince, zavallı kızcağız, sultanın hayvani ihtirasına kurban gidince, Abdülmecid insaf edip, kendisini bu caniyane zevkten mahrum bırakmaya razı eder.

Abdülmeçid güvercin çiftleştirir gibi genç ve güzel bir mabeyincisi ile bir cariyeyi sarayında gözleri önünde birleştirmekten ve bunu seyretmekten hoşlanırdı. Böyle çiftler bazen havuzda su perileri gibi padişahın huzurunda oynaşırlardı. Ancak, pek beğendiği genç mabeyincilerden biri ıspanak yediği bir gün havuzda ishale tutulmuş, manzarayı bozmuştur. Buradan da Abdülmecid bir ders çıkarmış, gençlere ıspanağı yasaklamıştır!

Haremi yüzlerce cariyeye dolu Abdülmecid'in gönlünü Ser-firaz adında bir Çerkez kız çeler. Serfiraz Abdülmecid'e moda tabirle bir türlü vermez. Naz yapar, padişahı üzer. Serfiraz kapatıldığı köşkte, zevk ve safası, hanende ve sazandeleri ile eğlenmektedir. Koca padişah bir sokak kabadayısı gibi iki adamını yanına alıp kadının kapıya dayanır, pencereden yukarı yalvarır. Serfiraz: "İstemem, zevkini bozacaksın" diye bağırır. Kadının inadı tuttuğu gecelerde padişahın ağladığı bile vaki olurdu. Fakat Serfiraz Hanım'a bazen bu hal tesir etmez kafası kızarsa, koca padişaha "çekil git" diye küfreder. Sultan Mecid ümidini tamamen kaybedince: "Serfiraz'ım, senin nazın bana lazım" diye geri dönerdi.

Sultan Mecid'e, her surette cariyelerin kendilerini memnun etmek için canla başla çalıştıkları halde kötü muamele gördüklerini, Serfiraz Hanım'ın ise bütün naz, küfürlerini, münasebetsiz hareketlerini hoş gördüğünü söylerler. Sultan Mecid: "Her arının boku yenmez" diye cevap verir.

Ramazanlarda saray israfı had safhaya varırdı. Her gün sarayda doyurulan şahısların sayısı onbeşbinden aşağı düşmezdi. Kurulan sofralar iki bine varırdı. İftardan sonra bunlara dış kirası da vermek lazımdı. Saray mutfağında dörtüzdenden fazla aşçı, aşçı yamağı, Türk, İtalyan, Fransız aşçıbaşlıkların idaresinde çalışırdı. Abdülmecid'in gözlerinden birinin bir defada on-bin altın sarfettiği rivayeti halk arasında dolaşırdı. Kadınların alafranga giyinmeleri hoşuna giderdi. Bütün saray kadınları, Beyoğlu kadın terzihanelerine koşup, moda göre giyinmek için Beyoğlu mağazalarını aşmırdırdı. Saraya, misafir ya da ziyaret amacıyla gelen kadınları da "şehirli" diye aşağılardı.

Kırım Harbi esnasında Kafkasyalılar esir ticaretinde işi büyüttü. Reşit Paşa da güzel bir cariyeye alır, onaltı yaşındaki bu güzel cariyeyi sultana ikram eder. Abdülmecid ertesi gün Ali Paşa'yı azlettirip, Reşit Paşa'yı bu güzel ikramı için sadrazam yapar. Sultan Mecid'in kadın düşkünlüğü Avrupa kadın piyasasını da sallar. Bir Fransız üçkâğıtçı, Fransız kadınlarını kandırıp İstanbul'a getirir. Satılan kadınlardan ikisi buldukları haremlerden memnun kalmayıp sefarete sığınır da,

geri kalan 88 Fransız kızı harem hayatının ievkleri içinde kaybolurlar.

Kırım Harbi nedeniyle Fransız imparatoru Napolyon ve im-paratorice Ojeni'nin istanbul'u ziyareti söz konusu oldu. Sultan Mecid, misafirlerine sarayın bir kısmını tahsis eder. Hazırlıklara bizzat nezaret ediyordu. Bu hareketiyle nezaket ve zarafeti Fransızların Onbeşinci Lui'yle kıyas ve takdir olunuyordu. İmparatorice Ojeni'nin yatağına konulacak cibinlik aşağıdan yukarıya incilerle donandı. Eski padişahlardan kalma kıymetli ve nefis eşya konuldu, Fransız sefaret memurları

şaşıarak: "Binbir gece masalları gibi" dediler. Osmanlı padişahları, ecnebi hükümdarlardan nişan kabul etmezdi. Abdülmecid Fransa'ya karşı o kadar samimiyet gösterdi ki, lejyon donör nişanını almakta tereddüt göstermedi.

Sultan Mecid bir defa da Tophane müşiri Damat Fethi Pa-şa'ya 25.000 altın ihsan eder. Sadrazam şaşırır, ihsanı anlayamaz. Padişaha da bir ders vermek ister. 25.000 altını beygirlere yükler, bir gün padişah haremde çıkarken önünden geçirir. Padişah sepet sepet beygirleri görünce, "Nedir bu yük?" der. Sadrazam, Fethi Paşa kulunuza ihsan ettiğiniz 25.000 altın der. Paranın büyüklüğü cisim olarak padişahın gözünde büyüyünce, padişah da şaşırır canı sıkılır, ancak ihsanını geri almayı şanına da yakıştıramaz.

Şehvetkârane zevklere düşkünlük Abdülmecid'in vücunu da harap ediyordu. Avrupa'dan kuvvet macununa mukabil ilaçlı şaraplar getirip takdim ediliyordu.

Sultan Abdülaziz'in ise bir oturuşta bir kuzuyu hakladığı söylenir. Dev cüsseli pehlivan padişahın kadir gecelerinde kendisine ikram edilen on yaşındaki kızlarla nasıl ikili oluşturduklarını hiçbir zaman bilemeyeceğiz. Her defa, aklına geleni yedi. Bulunmazsa fena kızardı. Aşçılar hemen yanında ve yemeklerin her türlüünü hazırlamaya mecbur idiler.

Abdülaziz limon müptelası idi. Yemeğini bitirdikten sonra önüne bir tabla dolusu limon getirilir. Yanmdakilerinden biri limonun başını kesip kendisine takdim eder, o da alır, bir eli ile sıkar, suyunu emer. Sonra nefesi ile şişirir, atar, birini bitirir

428

diğeri, böylece tablayı emip, sıkıp, şişirip, boşaltır.

Abdülaziz de her kral gibi basit eğlencelerden hoşlanırdı. Ortaoyuncular önünde "tel kadayıf, tel kadayıf" gibi basit tekrarlar yaptıkça, taklitçiler "onbire on var, onbire on var" gibi sıradan sözlerin tekrarını yaptıkça keyiflenir. Horoz dövüşüne merakı o dereceye vardı ki, bir gün galip gelen bir horozun boynuna birinci rütbeden Osmani nişanı taktığı söylenir. Tüm bu bilgileri tıpatıp, Süleyman Kani İrtem'in Temel Yayınlarından çıkmış, Osmanlı Sarayı ve Haremin iç yüzü, ve Abdülha-mid Devrinde Hafiyelik ve Sansür adlı iki enfes kitabından öğreniyoruz.

Abdülmecid sarayda hususi tiyatro binası inşa ettirdi, Avrupa'dan gelen tiyatro kumpanyalarının temasına izin verdi. Abdülaziz ise, tiyatro binasını ahıra çevirip, hoşlandığı horozlar ile av köpekleri için de ayrıca binalar yaptırdı.

Abdülaziz de genç delikanlı düşkünü idi. Fazla olarak babası Sultan Mahmud gibi iki cinsten tazeler ile zevklerin her vec-hine meyli bulunduğu sarayda söylenir. Gençleri araştırıp bulmak da bir işti. Mekteplerde talebe boru ile davet olunur. Memur bunları gözden geçirir, içlerinden hoş

gidecekleri seçerdi. Bazen de Abdülaziz bizzat Çinli Köşk'te oturup, gelip geçeni seyrederek, gözüne kestirdiği gençleri davet ettirir.

Ayazağa Köşkü'nün havuzunun başında dama oynamayı severdi, bu yüzden bu köşke, Dama Köşkü denilirdi. Cariyelerden birkaçını getirir, hadımağalar etraftan kimsenin geçmemesine nezaret eder, akşam yaklaşınca, kızlar havuza girerdi. Padişah da havuz başında köşkün gölgesi altında kızların suda vücutlarının hareketlerini, birbirine sataşmalarını gözleri ile takip ederek, şen haykırışmalarla su perileri gibi oynaşmalarını seyrederek eğlenirdi.

Sultanhamid'in de kuşlara merakı vardı. Japonya imparatoru padişaha muhtelif cins kuşlardan bir koleksiyon gönderdi. Abdülhamid güvercin ve papağanları tercih ederdi. Banyo dairesinin yanında bir kuş odası yaptırdı. En güzel kuşlar suni dal ve ağaçlar üstünde uçuşurlardı. Saraya hediye olarak gönderilmiş bir kanarya "hamidiye marşını" söylerdi.

429

Abdülhamid'in masa, sandalye, dolap çerçevelerini kendi elleriyle yaptığı bir marangozhanesi vardı. Çini fabrikası için Fransız elçisinin tavsiyesiyle Sevr fabrikasından ustalar getirildi. Fabrika, Yıldız sarayına kâse, tabak yetiştirecekti. Kütahya tarafında tetkik yapmak kimsenin aklına gelmediği için onbin-lerce altın verilerek Fransa'dan çini toprağı getirildi.

İç bahçe'de (has bahçe) 300 metre genişlikte havuz vardı. Etrafına karataştan suni bir mağara ve basamaklar yapıldı. Bu has bahçeye pek çok altın ekilmiştir. Almanya imparatoriçesi-nin Yıldız'da misafirligi sırasında Abdülhamid eliyle topladığı bir çiçek buketinin ortasındaki yapma güle, hazineden iri bir elmas koyarak takdim etmişti.

Talim edilmiş bir beyaz papağan Abdülhamid'in banyodan çıkıp dairesine geçmek üzere olduğunu ayak seslerinden hissedince "Padişahım çok yaşa, padişahım çok yaşa" diye bağırdı.

Zenci çocukları hususi vasıtalarda Afrika içlerinden saraya getirilir, sünnet olur, hadım edilirdi. Bu zavallıların sünnet çocukları halinde sarayda üstlerinde entarileriyle dolaştıkları, yaraları iyileşince, kızlarağası civcivleri bu çocuklara birer isim takılırdı. Büyüdüklerinde, yalnız kalmış yüzlerce cariyeye, penis olmadığı için, dudak, öpüş, parmak yoluya platonik erotizmlerinin nesnesi olurlardı.

Kızlar haremde çiçek savaşı yaparlardı. İki takım olurlar, her bir takım aynı renkten hoş ve hafif esvaplar giyer, karşı karşıya geçer. Gülüşerek çiçeklerle dövüşürlerdi. Abdülhamid de bu çiçek atışma manzarasını zevk ve lezzetle temaşa ederdi.

Küçük yaşlarda saraya getirilen kızlar arasında ateşli çağında körpe tazeliğini, vücudu biçimsiz kendinden başkasını düşünmez ve sevmez bir ihtiyara feda etmeğe razı olmayanlar çıkar. Sultanhamid, bu mukavemet edenlerin ısrarını kırar, reddedeni uslandırmak için her çareye

başvurur. Padişah, bunlardan birini hayli mukavemet ettikten sonra yatağına girmeye razı eder. Maksada vasıl olduktan sonra kızcağızın yüzüne bir daha bakmaz. Hem Abdülmecid, hem Abdülhamid döneminde, sarayın doktorluğunu yapan gayrimüslim doktorların, sa-

raydaki tüm cariyeleri sıraya dizdiği, büyük bir skandal sonucu öğrenilmiş, doktorlar da durumu itiraf etmiştir.

Kırım Savaşı sırasında İstanbul'a gelen bir Fransız kibarı Abdülmecid'e, Müslümanların dört kadın almasının sebebini sorar, Abdülmecid:

- Evet dört kadın alırız, birisini gözleri için diğerini ağzı ve çenesi için, üçüncüsünü ....., dördüncüsünü !

Abdülhamid keyifli saatlerde çocuğu gibi olan Kâğıthane imamı Ali Efendi'yi yanına çağırır, onunla eğlenirdi. Dışarıda korkunç bir tesir yapan Abdülhamid'in saltanatının ilk yarısında bu Ali Efendi'ye ettiği, ettirdiği şakalar çok kere bayağı bir şekil alır. Ali Efendi havuza atılır, yüzü siyaha boyanır, bir defasında, padişahın huzurunda, sultan, sidiğini içirir Ali Efendi'ye.

Padişah huzuruna çıkacak olanlar için velev hariçten gelen vükela ve rical hanımları olsun, başörtüsünü çıkarmak mecburiyeti vardı. Padişahın harem saklanmazdı. Aslında bu sağlam delilden, genel kurulda baş açılmalı gibi bir ders çıkartabiliriz.

Saraya yeni gelen kızların üstündeki elbise toplanır, mühürlenir ve saklama odasında, saklanırdı. Bir gün kızın burnu havaya kalkarsa, "Getirin şunun elbiselerini, görsün de akli başına gelsin" denilebilmek için.

Abdülaziz küt zekâsı, hayvani ihtirasları, kaba zevkleriyle ün yaptı. Avrupa devletlerinden borç alıp, İstanbul sokaklarında insanlar koleradan ölürlenirken, o, Osmanlı tarihinin en şatafatlı, gösterişli, lüks saraylarını yaptırttı. Yemekler altın taslarda yenir, su gümüş bardaklarda içilirdi. Bu israfa dur diyen, Avrupa'dan sürekli borç alan Abdülaziz'i, saraydaki altın tabakları kaldırmasını söyleyen Fuat Paşa'ya, "Nasıl olur sultanların su içtikleri gümüş tasları ellerinden nasıl alınır" der. Fuat Paşa da cevap olarak: "Allah göstermesin devletimizin başına bir şey gelip de efendimizi Konya'ya doğru giderken, sultanlar bu taslarla Ayrılık Çeşmesin'den mi su içecekler!" diye nazikâne durumu izaha koyulur.

15 yıl tahtta kaldı, Girit elden çıkmaya, Sırp ayaklanmaya

başladı. Balkanlarda Müslümanlar camilere doldurularak yakılmaya başlanıp, cesetlerin yağları dereler gibi akmaya başladığında artık tahtta değildi. O günden başlayan Balkan kıyımı ve göçü aralıksız bugüne kadar sürüyor, her gün daha büyük bir trajedi ve acıyla, Trakya, Marmara ve Ege bölgesinde Balkan muhaciri yerleştirilmedik köy, kasaba kalmadı.

1876'da intihar etti. İntihar etmedi, öldürüldü diyenler, sağ elini makasla kestikten sonra, parçalanmış eliyle sağ bileğinin damarını kesemeyeceğini söylüyorlar. İntihar etti diyenler, makası bizzat islediği, odasında inzivaya çekildiği ve yakınlarına intihar edeceğini söylediğini uzun uzun anlatırlar.

Saltanat darbesiyle Abdülaziz'i öldürmekle suçlanan, Mithat Paşa'dır. Devrin ve son yüzyirmi yıllık siyasi tarihimizin en parlak simasıdır. Türk anayasasının babasıdır. II. Meşrutiyeti ve cumhuriyeti ilan eden büyük bir kuşak onun tarihe altın harfle geçen isminin ardından yürümüştür. Abdülhamid acele ve gizli bir celseyle Mithat Paşa'yı yargılayıp, Taif zindanına gönderir, birkaç yıl sonra da zindanda boğdurulur! Mithat Paşa'nın çok istediği "anayasa" ise hâlâ kurulmamıştır.

Bugün meclisin, anayasasının da üstündeki kurumlarda oturanlar, hayatlarında bir gün kira ödememiş, hayatlarında tek bir gün aç kalmamışlardır.

Yeryüzündeki kralların, peygamberlerin, kendini Allah sananların saltanatını yıkan "insan sesidir"... İnsanoğlunun çığlıkları, meclis salonlarında, yeryüzündeki her şeyin kutsallığını yıkayan, berrak, yepyeni bir dünyanın kurtarıcısı olmuştur!

Her tarihçimiz gibi, sırtını devlete dayayan ünlü tarihçimiz İlber Ortaylı, Hürriyet gazetesinin verdiği Osmanlı Tarih ansiklopedisi'nin reklamına çıkıp, şöyle diyor: "Bizi biz yapan tarihi okuyalım". Biz, dediği herhalde yoksul Anadolu insanı değil, biz dediği, saltanatın bitmeyen sefasını, yağma ve talanla bugüne kadar kutlayanlar!

O ansiklopedilerin yazarlarını okudum, bu saltanata başkal-dıranlardan, cani, çapulcu, ayağı çıplak, başı kabak serseriler diye söz ediyorlar, sultanları ise yere göğe koyamıyorlar! Askerî karargâh içtüzüğünden anayasa yapıp, el-pençe divan duru-

yorlar! Bu anayasaya tapınanlardan başka bir şey zaten beklenmez!

Tarihçi dediğin, ölmüş adamların arkasından konuşmak! Şurada, karşınızda capcanlı renkleri duruyor, kalkıp tek laf etsenize, edemezler çünkü hepsi aynı altın tasta ziftlenip duruyorlar!

Sevgiliye Mektup

Çocukluğumuzun uzun kış gecelerinde sobanın fırınında patatesleri kapkara kömürleştirir, kabuğunu elimiz yanarak soyar, fırının içine elimizi sokmaya korkar ateş gibi patateslerin kömürleşmiş kabuklarını soymaya parmak uçlarımız dayanmaz, kapkara olurduk. Sobanın önünde kül dökülmesin diye büyükçe bir muşamba. Muşambanın önünde üstünde çömeli oturdığımız büyükçe bir yer minder. Delirmiş rüzgâr camları zangır zangır çarparken, birbirimize sokulur, bilmece sorardık. Bilmeceyi sormadan önce, tarihin hangi derinliklerinde kim uydurmuş, önce onu söyledik. Ya bunu bilicen, ya bu gece ölece!

Büyüdük. Ve hayat önümüze öyle derin, karmaşık, çirkin sorular koydu ki... Ortaokuldayken bir adaya gitmek istersen, yanına önce kimi alırsın, derdik. Sevdiğim kız, derdim. Sevdiğimiz kadın adasına çoktan çekip gitti. Ardından gidecek yelkenlimiz, gücümüz olmadı. Hayat bana güçsüzlüğümü öğretti. Ardından öylesine yakıcı bir soruyla başbaşa kaldım ki, ya bunu bilicem, ya bu gece ölece!

Bu satırları yazarken dışarıda temmuzun ortasında deli yağmurlar yağıyor, seviniyorum, şimdi, Orta Anadolu'nun kavunları yağmuru yiyip şişiyorlar, on gün de güneş gördüler mi, ba~

lından yenmez. Öyle demeyin, dünyanın en büyük fortevitidir, beyazpeynir, kavun ve rakı!

Ünlü Fransız filozof Deleuze, Spinoza'yı anlattığı ders notlarında bahseder, Spinoza'ya bir okuyucu, bedenim için kötü olan şey nedir, diye sorar. Spinoza, mesela, gözlerinize gelen fazla mavi ışık, sizi rahatsız eder, ışık olduğu halde, gözünüzü kapatırsınız. Çünkü ışığın gücü, bedeninizden yüksektir! Gücümüzü aşan şey, bizim için kötü müdür, diye derslerine devam eder.

Modern toplum, biz insanlar bu yüzden mi aşktan kaçıyoruz! Erich Fromm Hürriyeten Kaçış kitabında, Alman toplumunun tüm özgürlüklerini feda edip, bir lidere tapınmasının sebebini sorar! Tutkulu, delice bağlılıklar geride kalıyor, yalnız Hitler'den değil, aşktan da kaçıyoruz...

Bir çocuk oyunu, (limonu sıkarak gibi yaparak) "limonu da böyle sıkırlar-sıkırlar", peşinden (kıtır kıtır bir şey kesiyormuş gibi eliyle) "gavuru da böyle keserler-keserler!"...

Erişte hamuru gibi gavur kesen eski zamanın insanların aşkları nasıldı? Surları, kalkanları delik deşik eden hançerlere, kılıçların çeliğine kaç kez ve hangi ustalıkla su verdiler!

Eskilerin aşkı, kan davası gibiydi. Şimdi bizler de, dünyanın bu en güzel kanatlı çocuğunu, gavur gibi kesiyoruz!

Başkaları umurumuzda değil, bedenimize, kendimizdeki "Moğol'a tapmıyoruz. Başkaları "üstün yaratık", aşk, dışımızda olağanüstü büyüyle hayaller ötesi bir yaratık. Hızla aşkı, gülünç ve boş bir uğraş durumuna döndürmek için elimizden geleni yapıyoruz.

Zahmetine, pahalıya oturan acısına saçma-sapan şeyler deyip geçiştiriyoruz. Bazı beyazlar, Kızılderilileri öldürmek için makineli tüfek kullanmamış, Kızılderililerin gittiği yollara gripli insanların elbiselerini bırakmışlar. Grike karşı savunmasız Kızılderililerin hemen ölmesi gibi, eski yazarlar, şairler, yolumuza, yaralı aşk gömleklerini bıraktılar, bir koklamayla hastalığın pençesinden kurtulamıyoruz.

Fırtınada ağacın altına saklanan köylü, vahşi korunma duygusuyla, panikleyip ağacın altına atıyor kendini, yıldırımını yi-

435

yor, kömürleşerek ölüyor. (Ülkemizde yılda 52xkişi yıldırımdan ölüyor, bu bir rekor.) Oysa, o da biliyor, yıldırımın ağaca düşeceğini. Aklının peşinden bedenini götürmüyor. Biz, imana da, aşka da vahşi duygularımızla sığmıyoruz, "aklımız" bedenimizi yönetemiyor!

Aşkın büyüleyici sarhoşluğundan tutkuları, hayal ve iç dünyalarını en ince ayrıntılarına kadar tertemiz kılmış, kalbi-ciğeri-ağzı kendi sütüyle ballaşmış insanlar, ruhunun heyecanlarına engel olamıyor.

Duygusal ısılarının hararetini dindirmek ellerinde değil. Sel gibi kabarıp coşan aşkın yatağında, kafalarını kayalara vura vura sürüklenmekten kurtaramıyorlar kendilerini.:

Allah'tan bulasica, içimizde en süslü kadın, elbiseleri, arzuları en ateşli kadın hâlâ aşktır, insanoglunun bu en büyük kan-ruh-can davasından bugün elimizde yalnız bir hülyalı bakış, biraz sonra hemencecik unutuverdiğimiz, birkaç söz kaldı.

Aşkın bu ağudan güçlü tadım unutmak için neler yapmadık ki! Çayı böyle sıcak su gibi mi içerdik. Demlenirdi, ocakta beklerdi.. Kahve tiryakileri, cezveleri, küçük ispirto ocaklarıyla çıkar sokağa, canları istediğinde hemen yapıversinler diye. Seyyar kahveciler vardı, sırtlarında taşırdı ocaklarını, isteyene usûl usûl ve dakikalarca süren sohbetin eşliğinde yaparlardı kahvelerini. Fransızlar kahveyi bizden aldıklarında herkes içsin diye mi, önce sulandırdılar. Şimdi biz de Fransızlar gibi, sert tadını bozup hemencecik pişirerek içmeye başladık kahveyi... Kahve diye bugün, sıcak kahverengi su içiyoruz. Bozanın insanı sarhoş eden tadını önce Vefa Bozacısı bozdu. Herkes içsin diye, sulandırdı bozayı ve çok tutuldu. Turşularımıza bakın, biberleri, fasulyeleri, lahanaları canından bezdirip, acısını, suyunu, perişan etmenin adı oldu turşu. Ağzımızda yeniden

canlanıp coşan, derimizi, damağımızı, ayağa kaldıran keskin turşuyla, turşu sularını da sulandırdık, herkes yesin diye mi?

En hafifi limonata ve şıraydı bu tatların, onların dahi sadece renkleri kaldı yadigâr. Tütün, bugünkü sigara şeklinde değildi, uzun çubuklarla içilirdi. Tütün dükkânları vardı, kıyımları, tütünü kurutuşları ayrı bir ustalıktı. Nargile de öyle.

436

Dışarıda temmuzun ortasında deli yağmurlar yağıyor, durup düşünüyorum, eski zaman tatlarıyla eski zaman aşkları arasında sıkı bir ilişki var mıydı? Şu içtiğimiz ayran, dünyaya adını veren yoğurdun sert tadı nerede? Salep, koyuluğunu yitirmiş, sıcak süte dönüşmüş.

Yoksa, her şeyin tadı, arkadaş, sokak, soğuk, sıcak, aile, kavga, türkü, kalabalıklaştıkça, bir mantık ve uygunluğun ve tüketimin modern kazanında haşlandıkça özsuğunu, hakiki tadını, coşkusunu kaybediyor mu?

Bu tatlar bedenimize büyük, ağır mı geldi, insanoğlu kendinden büyük olan zevklerden korkmaya, ürkmeye mi başladı. Yüzbin deneyden ve kontrolden sonra içiyoruz, her şeyi temkin, her şeyi hastalıklı bir itina, bozuk bir ihtiyatla verme-ye-almaya başladık!

Aşk, küçülüp, arada bir kokladığımız bir enfiye şişesine dönüşüyor! Şu üç günlük dünyada, kederin, ağlamanın coşkusunu en süslü püslü, en büyüklü elbiselerini bedenimize giydirmekten neden korkar olduk?

Kadın, ucuzundan, aşk acısından-şipşığından, sevgi sadaka-lısmdan, fedakârlık bana-nesi'nden, kavga, bana bulaşmasından, gece, en neonlusu, en gürültülüsünden, sabah, en curcu-nalısmdan, dost, başımıza yük olmamasından, anne, işime karışmasından, kardeş, ses-problem çıkartmayanından, sevgili, boş zamanlarda gönlümü eğlendirircisinden olsun, sevişme, şöyle uzayalım sokağa, sürpriz olsun!

İnsan utanıyor söylemeye, bağlılık değeri değil, değiştirile-bilir-konvertibilite değerleri yüksek kadınlar ve erkekler moda! Hem tabiatın sert tatlarından vazgeçiyor, hem de konverti-bilite kadınlara düşkünlüğümüz yaygınlaşıyor, çünkü, hayatımız acı ve tat vermeyen zevklerin bilimi haline geliyor!

Ucuz, sarı çayı çok seviyoruz, aslında. Ne ulan bu, diye hayıflanacaksınız, ulan bu dediğiniz adamı sevmeyecek, ona saygıdeğer davranmak zorunda kalmayacak, ikramına karşı kendinizi borçlu hissetmeyeceksiniz. Ucuz çayın sayesinde, dürüst, adil, samimi cevap vermek zorunda olmayacaksınız. Sü-müksü hayıflanmalar, otlanmalar sizin de hoşunuza gidecek,

437

çünkü, başkasına karşı sorumlu olmayı hissetmeyeceksiniz!

Sıkı, demli, tadında bir çay içtiğimizde, nimete, ikram edene, sizi bu doyumsuz tatla tanıştıran duygularınıza, başkasına karşı, kendinizi manen borçlu hissedeceksiniz. Çünkü duygularınız "cezbeye" girecek, içinizdekileri, hayatı ciddiye almaya zorlayacak sizi.

Oysa, hayatı ciddiye alacak, maddi ve manevi gücümüz yoktur, verdiğimiz sözün arkasında duracak cesurluğu öğret-memiştir bu hayat bize.

En iyisi, güç, sarhoşluk, hayat, aşk gibi derin tutkuları bize hiç hatırlatmayan, bulaşık-karmaşık-renksiz telaşlarla geçirin gününüzü. Hem ucuz olur, hem bunu herkes yapıyor, hem ciddiye almazsınız, hem de kimse sizi bu hayattan sorumlu tutmaz!

Hayattan kaçıyor muyuz? Olmak ya da olmamak, yani, Adem'e uzatılan elmayı yemek ya da yememek! Bu elmaya diş geçirecek gücü bulamazsak, ilahi ve neşeli bir arkadaş gibi kendi varoluşumuzun farkına varamayız. Yunan tiyatrosunda bir oyuncu bir oyunda en az otuz maske takardı. Otuz maskenin çeşitliliğiyle hayatı yaşamak, her şeyin tadından birkaç dakika, az az., elmayı yemek istemeyişimiz, bu "çeşitlilik" sarhoşluğu altında insan oluşumuzu gizlemek mi?

Ruhumuzdaki derin dalgaları sevgilinin kemiklerinden yapılmış tıraşla bir gün olsun tarayamadan geçen koca bir gençlik, hileli bir oyun kağıdı gibiydi, aşkı bize tuzlu bir sızlanmak, tehlikeli bir boşluk gibi öğretti. En iyisinden insana bazen heyecan veren bir manzaraydı!

Yaşlandıkça insan, bu sevgi-nefret oyunu bitiyor! Kan davasında da bir sevinç vardır, kalın nefretlerin kabuğuna gizlenmiş. Nefret ettiğiniz için sevinç duyarsınız. Aşık olduğumuzda bedenimizde hayaller içinde derin sarhoşluklar duyuyor, uçuyor. Sonra yıkıyoruz. Yıkmanın tadını, parçalayıcılığını, ancak bu alanda gösterebildiğimiz için, vahşi arzularımızı seviyor, daha da kırbaçlıyor, aşk anlarımızda dahi duymadığımız haz-ılan duyuyoruz. Cananı bir Moğol savaşçısı gibi paramparça

438

etmekten kudurmuş zevkler duyuyoruz.

Sonunda, aşktan geride kalan ne varsa, yine bir engizisyon-cu gibi işkenceli kelimelerle saldırıyor, enkazını, leşini çiğniyor, zehrimizi kustukça, bir ömür böbürlenip hatırlanacak, vahşi bir tapmak inşa ediyoruz...

Başlangıç ve sonlu bir zehirli döngüde, birçok duygumuzun bedenimizde zarıldayan seslerini duymuş, onları büyütmüş, kudretimiz artmıştır. Büyüme, kudretimizi artırmak, sınırlarımızı genişletmek için, içimizdeki cezbenin hülyalı sarhoşluğu bizi zorlamıştır bu aşka!

Aslında bu aşk değil, damarlarımızdaki vahşi kanın sıcaklığı, vahşi arzularımızın gururlu gölgesiydi! Tüm hayatımıza ve yalnızlığımıza sarılmış bir masal meyvesi değil, büyüklüğünden ürküp kaçtığımız ve hilekârca hüznler tertiplediğimiz üçkâğıtçı bir oyun!

Sihirbaz kelimelerle gizlendiğimiz bir hüzn! Tası tarağı bırakıp kaçışımızı, kudretimizin eksikliğini, derin utancımızı gizlediğimiz bir hüzn oyunu. Eksikliğimizi duyduğumuzda altına saklandığımız hüzn!

İşte şarkılarla bu zavallı güçsüzlüğümüzü bulaştırırız, Türk sanat müziği, bu iğrenç, dilenci zavallılığın melodileriyle dolu. Herkese yayarsınız. Spinoza'nın dediği gibi bu bir tezgâhtır, üz beni, üzeyim seni, mide bulandırıcı, bir iltihap gibi...

Şimdi bu ahlâk mıdır? Bu hilekâr oyunun içinde iğrendiğimiz duyguların borsa matematiği bizi puşlaştırılmıştır. Her türlü hileyi, yalanı, utanmadan hayatımıza estelize ederek uyarlamayı öğretmiştir. Güçsüzlüğümüzü kabullenmemiş, aşkın alevinden her bir yanımız tutuşmuş, korkmuşuzdur. Aşk korkusu bizi geometrik bir küstah gibi şekilleyip hayatın içine atmıştır, dengeli görünmeye çalışan cambaz, hünerine fazlasıyla güvenen sihirbaz!

Gençliğimde yaşadığımız aşklar beni sadece "kurnaz" yaptı! İyi ki o adaya sevdiğim kadını alıp gidemedim, bu sinsi adam o kadını orada paramparça yapıverirdi. Yatağında bir maymun oluverirdim! Hayatım sevdiğim kadına bir illüzyonist ustalığıyla kendimin temizliğine ve saflığına inandırmakla geçecekti!

439

Sonra, güçsüzlüğümü öğrendiğim, mineral bir yoksulluk gibi! Yunus Emre "Aşk insanı neyler?" diye sorar, cevap yazdım: "Aşk insanı eyler!"..

Ve Moğol, vahşi bedenimin yırtıcı dişlerinin kamaşmasını dindirmek için, siyasilere, holdinglere, toplumsal alana saldırdım, paramparça olana kadar dişlerim...

Cananı bulduğumda, ağzımda diş kalmamıştı... Aşk, içimdeki gavuru öldürmeyi öğretiyor, her gün, çeliğine su vere vere! Şimdi daha iyi anlıyorum, Orta Anadolu'nun temmuz sıca-ğındaki ayçiçek tarlalarını. Sabahleyin yüzlerini güneşe dönüyorlar, öğleden sonra birkaç tanesi boynunu güneşe ancak çevirebiliyor. Neden güneşe dönmüyorlar diye sordum. O kadar güneşin sıcaklığını yemiş o boyunlar nasıl dönsün? Ama her günün akşamı, rüzgâr gibi eser geçer içimden, ateşli, şehvetli sinirleri korkunç sancılı bir aşık, bu aşk bilmesini sormadan önce söyler yine yeniden: YA BUNU BİLİCEN, YA BU GECE ÜLECEN!..

Şu anda dışarıda yer-gök sallanıyor, sert yağmurlar yağıyor. Şimdi Orta Anadolu'da kavunlara yürüyen toprakta bal kokusu. Boynuma dolanan eski zaman delilerinin zincirleri gibi sevgilinin sarhoş kollan. Ey sevgili, ben bu aşkın suyunu eski aşıkların çikrüksüz kuyularından içtim. Bin

gecenin zehrini şerbet diye bir defada içtim. Yağmurun sesiyle kâh öpüştüm, kâh ısırđım, gördüm ki yar benden hoş, yarın ayakları sarhoş, iki susuz dudak bin gecenin hasretiyle kahramanlar gibi topraktaki bal kokusuna yürüdüğ, seviştik.

Çerkesarması

Anadolu halk edebiyatının en güçlü eserlerinin başında bir Karadeniz türküsü olan Şalvar Destanı gelir. Binlerce mısradan oluşan ve söylenmesi günlerce süren bu türkü, binlerce yılın halk ağızlarında toplanıp düzenlenip, bugün Türk dilinin şaheserlerinden biri olmuştur.

Romantizm, erotizm ve tabiat tasvirlerim bu denli yalın, güçlü ve çarpıcı güzellikte bir başka eserde bulmak güçtür. Erotizm bölümleri yüzünden okullarda okutulmaz. Hikâyesi basittir, Şalvar Destanı, Niyazi'nin, Fadime'ye çarşıdan basma almasıyla başlar, basmayı Fadime'ye verir, Fadime elbiseyi üstüne göre diker, sonra, Fadime'yle ormanda buluşmak üzere anlaşır, ormana giderler. İşte bu buluşma ve sevişme sahnelerinin muhteşem güzelliği ve cinselliğin felsefesi üzerine söylenen sözlerin çarpıcı hüznü ve komikliği olağanüstü güzelliktedir.

(Destanın başlarında) "Seçtum aldum yaruma / alli yeşilli basma / Yarım giyer gezersa / Olur yosmadan yosma, (ilerleyen mısralarda basmayı Fadime'ye verir.) "Yarım aidi basmayı / Getirdi nenesine / Dedi yumurta satdum / Verdum da birisine. (Sonra) "Üç dört günün içinde / Dikildi şalvarcuğı / Yaru-mi gören der ki / Kabak furfulacuğı.

440

441

(Fadime'nin giyimini anlattığı bu tasvirler Türkçe'nin en güçlü sahneleridir) "Geçirdi ayağına / Nakişli çorabini / Gören der yar okumuş / Sevdaluk kitabini.." "Daha üstüne giydi / Farbelli fistani / Sıktı göğüslerini / Öldüriyi adami.. "Daha üstüne giydi / Pambukli hırkasini / Memesunun üstüne / Devirdi yakasini...

Haçan bakdum yanuma / Aklum oynadi aklum / Taş olmuş yanında / Sanki dondum da galdum. "Giydi ayacuğına / yeni yeni gundura / Sandum ki çatlayacak / yüreğim vura vura.

(Ertesi gün ormanda buluşmak için kavilleşirler, ancak Niyazi'yi o gece uyku tutmaz.) "Sabahi zorlan etdum / Ben gıvra-na gıvrana / Yatağumun içinde / Dön o yana, bu yana... "Döne döne soyuldu / Gaburgamin kemiğu / Yürecuğum zırlayi / Dersun köpek enuğu...

(Sabahı zor ettikten sonra, Fadime'ye gider, yolda) "Uzak-dan duyuliyi / Yüreğimin vuruşu / yürek değil gaybana / Dersun buldurcin guşu.

(Tabiat tasvirlerinin şu güzelliğine bakın) "Güneş geldi ga-bana / Parlattı çayırları / Yarım gibi oynayı / Yaylanun bayırları... "Öyle geluyi bağa / Sular bile güleyi / Kuzular oğlacuklar / Sevda deyi meleyi.

(Fadime'yi alıp ormana girdiklerinde, Niyazi, yavaş yavaş açılır) "Güneş oldi parlayı / Fadime'nin yanakları / Tutdum da yakti beni / Ginali parmakları... (Birbirlerine sokulmaları, ilk temaslar, muhteşem) "Ha böyle ağır ağır / Gideyuduk yan yana / Dirseğumun ucini / Aldırdım koltuğuna..

"Çevirdi gözlerini / Yan yan bakti da güldi / Yüreğumdan aşağı / Sıcak sular döküldi...

(El, kol, yavaş yavaş temas başlamıştır) "Biracuk el etdum / Omuzundan aşağı / Sora kodum elumi / Belindeki kuşağa... "Fadim'un sesi bile / Yüreğimi yakayı / Kuşağının içinden / Sanki ateş çikayı...

(Ve burada Türk halk edebiyatının en güçlü erotizm sahneleri başlar) "Fadimem birden aidi / Dirseğumi eline / Ben de sardum golumi / Belinin gangaline... "Dişledum yanağuni / Oldu furfula gibi / Öyle yumuşağidi / Sanki muşmula gibi... "O

442

da dişledi beni / Ganatdi gerdanumi / Nefesi vurdi bağa / Yu-muşatdi canumi... "Başladı aramızda / Bel boyun sarmaları / Deli ederdı beni / Gerdan gıvrımları... "Çekdum aldum başından / .Yoşalı yaşmağini / Bir elimlan da tutdum / Püsküllü ku-şağuni... "Çözdüm düğmelerini / Çikardum hirkasini / Döndü de omuzuma / Dayadı arkasını...

"Çikardum çeketumi / Serdum yeşil çimene / Hirkasini de yastık / Eyledum Fadime'me... "Daha sorra fistanun / Acildi yakaları / Birden vurdi dışarı / Peygamber elmaları... "Asıldum guduğuna / Ben kesile kesile / Bırakamam azrail / Canumi alsa bile... "Daha sonra çikardum / Alacalı şalvari / Pambuk geldi gözüme / Ormanun kayaları...

"Dünya yalancı dünya / Gavur mezarluğudur / Yaşama de-dukleri / Uçkur pazarluğudur. "Fadim'lan sarma sarma / Başladı cümbüşümüz / Ormanı yakar gibi / Alevlendi işimiz.

"Kimsede yok Fadim'un / Gerdan sarması gibi / Geymelen-duk ikimiz / çerkes arması gibi... (Çerkeş arması, Çerkesler'in bellerine sardıkları deri kemere, çelik kakma... Cinsel birleşmeyi Çerkes arması simgesiyle anlatır.)

(Sevişme sahnelerinde ilerleyelim) "Bişeler oldi bağa / Diz-lerum da tutmayı / Fadimem çimenlerde / Yılan gibi oynayı... "Dişledum birer birer / Cennet elmaları / Yılan bile yapamaz / Onun sarmaları... "Saçları sarı sarı / Yayılıyü çimene / Dedi daha dişleme / Kan yürüdü mememe...

"Bir da baktum memesi / Gaydi çıkdı elimden / Yılan sarma-si gibi / Tutdi beni belimden. "Biz byile ağır ağır / Hem gerine gerine / Yaz sarması ederken / Gün döndi ikindiye. "Toplan-duk yavaş yavaş / İkimuz da bi canda / O iniş ben yokişa /Ayrı olduk ormanda.

(Dönüş endişelidir) "Kiraz ne oldu sana / Yapradıun sararuyı / Yere bakamayırım / Gözlerim kararıyi... "E meşe derin meşe / Yolum vurdi inişe / Duyan oldisa bizi / Gel bak sen ha bu işe.

(Fadime eve dönünce, nenesi şüphelenir, sorular sorar) "Giz ha bu yüzündeki / Cali yarması midir / Tosuni otlatma-nun / şimdi sırası midir... "Gizum neye yaparsun / Bu sırasuz işleri / El gözüne çok batar / Gızların gidişleri... "Senin yaşun-

443

da gızun Gani gaynar bilirim / Bi iş edersun bağa / Merağum-dan lrm.

(Fadime, nenesine karşı çıkar) "Kimden ğrendun nene / Sen ha bu cmbşleri / .Elbet ben da ederum / Senin etduğun işleri... "Kknarın doruğunda / Kuşa baksana kuşa / Bi ormana gitmeylan / Tutdun beni yokuşa. ,

(Diğer tarafta, Niyazi biri duyarsa diye kuşkulanıp, silahına güvenir) "Kiremit oldum dama / Kodılar beni cama / İşim düşecek sağa / Gümüş nakışlı gama... "Ha böyle ha bu yana / İzi srerim izi / Barebenli tabancam / Kurtarır ikimizi...

(Ve o gece Fadime şalvarını yıkayıp kiraz ağacına asar, yıkanma sahnesi şalvarın, hüzünlüdür)

"Hem yıkandı yıkadı / Alaca şalvarını / Bundan sonra diyeyim / şalvarın hallarını... "şalvar iekli şalvar / Aldun aklumi aldun / çok cumbuşlar eyledun / Sonra tekne de galdun...

Fadime'nin annesi hesap sorar: "Dedi oğa nenesi niye ama-şur etdun / şimdi sırası değil / Odunları tketdin... "Kiraz ağa-ci aldur / Dalda duran şalvardur / iki günlük şalvari / Yıkadun bu ne haldur..

Farime'nin gözleri / Parladi feri feri / Birden geldi aklına / şalvarcuğun işleri... "Dedi darılma nene / Ben giderdum mere-ye / Baktum şalvar a oldi / çıktı kiraz yemeye...

Erotizmin baştan çıkarıcı bu güçlü vahşi macerasını, bu kadar sade, samimi ve yaşadığımız bu hayatın en sıradan kelimeleriyle, hiçbir düzenbazlık yapmadan, bilge bir yalınlıkla bugüne getirmiş usta sanatkrlara ve bu türküleri baştacı etmiş, düğünlerinde, eğlencelerinde söylemiş halkımıza hayranız!

Bir şairin, kendini, filozof, bilmiş, kaba göstermeden, kelimeleri har vurup harman savurmadan, kupkuru bir dere yatağında dönen derme çatma bir değirmen arkı gibi usûl ve şırıl-dayan bir basitlik içinde, içimizde gizlenmiş en sert, en acımasız tüm dünya renklerini, insanı okşayan muhteşem bir aşk sarhoşluğunun zaferiyle verdiği bu mısralar, eşsiz bucaksız ha-zinelerimizdir.

Bu hazineleri ortaokulda öğretmeye utanıyorsak, üniversite-

de öğretilim. Siyasetten günlük hayattan bunaldığımızda, aradığımız insanlık cenneti, aradığımız temiz hava, billur sular işte bu mısralardadır.

Bir gün önce ormanda alacalı renklerin cümbüşüyle alev gibi yanan şalvarın, ertesi gün annesi görür korkusuyla yıkandığı çamaşır teknesinde uslanıp durulması, çamaşır teknesinde-ki şalvarın hüznü, tüm halk edebiyatımızda, erotizm ve hüznün ancak bu kadar içice ve güzel anlatıldığı edebiyat şaheseridir.

Kemiklerimiz içinde usulca gezinen isyankâr sudur, özsu-yu-muzdur bu mısralar! Zevklerin ve aşk yaralarımızın en gizli en büyüğü sanatıdır, bu mısralar. Beyaz kadm tenini, neşeli, pervasız, şamatacı, elinde kırbaçıyla bizi döven bir komutan yapıverir, bu mısralar!

Çocukluğumuzda, haritada gördüğümüz tüm dereleri, içinde ayaklarımızı sokup oynadığımız mitolojik sular ağaçlar yapıverir bu mısralar!

Ayıplanmadan, günaha girmeden, alaya alınmadan sevişmesini öğretir, bu mısralar! Hayatın en utanç, en karanlık, en karmaşık yerlerinde kirlenmiş, yıpranmış olsak dahi, su gibi kayalarla, kuşlarla sevişmesini öğretir bu mısralar! Ve milyonlarca muhafazakâr yarası olan bu topluma, cinsel samimiyeti öğretir, bu mısralar!

Anneler, babalar, evlerine her cins, her çeşit mobilya, koltuk, halı alır da, çocukları için kütüphaneye usulca bu şiirleri koymazlar. Sonra çocuklarını, eşşek kafalı travestilerle bir akşam üstü karakoldan çıkarken, ahlâki sarsıntı ve rezillikler içinde ömürboyu hayıflanırlar!

Renk renk hayallerimizi canlandıracak kelimelerimiz, mıs-ralarımız yok ise, hayatımız da yoktur! 1945 yılında Ahmet Said Matbaası'nda basılmış, Karagöz'ün Yazıcılığı adlı eserde ilginç bir tiplleme vardır. Oyunda, Karagöz, arzuhalcidir, Rum, Ermeni, Laz, herkes gelip komik şiveleriyle mektubunu yazdırır. En sonra Kastamonulu gelir, mektubun sonuna imzasını şöyle atar: "Kastamonu'dan Kel Rece-

444

445

bin Oğlu Eşşekfiksini Himmet". Nedense, seversiniz Eşşekfik-sini Himmet'i. Halk edebiyatının gücü ve pervasızlığı buradadır. Yazarlığımız fütursuz gücünü bu mısralardan alır.

En samimi mısralar, biz yazarları eğitir, bu anonim güzelliğin içtenliği karşısında sarsılır, kelimelerimize asla hilekârca, sahtekâr renkler veremeyiz.

Bu lirik dünyanın dürüstlüğü, yazarlığın ahlâkını da öğretir bize...

Gün olur, bu çocuksu erotizmin aşk zaferleri, yırtıcı kuşların ölümü gibi, ötelere atar sizi! Hiçbir Allah'ın kulu aşkın tadından kurtaramaz kendini, kudurmuşçasma atar kendini, yaraların en soylusuna, en yoksuluna. Her şeyini feda ettiği bu duygu onu, Türk edebiyatının en yAksek mısralanna götürür!

Fuzuli'nin: "Ya Rab belayı aşk ile kıl aşına beni / Bir dem belayı aşktan etme cüda beni... "Az eyleme inayetini ehli derd-den / Yani çok belalara kıl mübtela beni... "Oldukça ben götürme beladan iradetim / Ben isterim belayı çü ister bela beni... "Gittikçe hüsnün eyle ziyade niğarım / Geldikçe derdine beter et müptela beni...

Kısa özeti: Tanrım, aşkların en belalisına müptela kıl beni!

Biz yazarları, düşünce korkaklığından kurtaran, şeytan ya da canavara meydan okutturan bu sözlerdir! Kaçıklıklarımızın sebebi, kendimizi kontrol edemeyişimiz, donuk gerçeklerin üstüne, yanardağ gibi sevgililerle çullanmamızın sebebi, bu mısralardır! En belalisını istiyoruz aşkın! Henüz kanatlanmadan yazarlığımız yavruluk döneminde, bu mısralarla tutuşur kanat tüylerimiz! Ölçsüz özgürlüğün tadını, dünyada eşi benzeri bir daha olmayan kelimelerle saldırırız! Bir katil gibi önce kendimizi dağlar, inançlarımızı kaybeder, bağırsaklarımızı dökeriz ortalığa, bütün varlığımız bu mısralarm fırtınasıyla altüst olur! Bilimin, kitapların, ihtişamın en üstünde, yoksul, sahipsiz bir yaşama sevinciyle yeni doğmuş yavrumuzu sendeleterek, paytak paytak yürütür! Hoppaca bir öpüşün ruhumuza vereceği o kutsal unvanı için, derimizi yırtarız, top ve tüfeğin öldüremediği güneş gibi pırl pırl güler yüzlü bir adamla tanışırız içimizde!

Bu kabarık, bu taşkın varlığın coşkusu, hiçbir haçlı ordusu durduramaz, insan, o mutlu sırrı bir kere tatmayıversin, yeni doğmuş bir gül gibi doğrudan doğruya tüm sabahı ferahlamış ve artık istemese de seslenir yüksek bir tepeden, ciğerlerinin çığlığı, bayram sevincidir!

İçinizde ne varsa önüne katıp sürükleyen bu güzeller güzeli sarhoşluğa takatiniz yetmese de, sizi ruh hastası gibi yapsa da, o büyük deli sarhoşluğun ortasında, sapasağlam bir söz kalır. Kendi ateşiyle yanan, eşsiz güzellikte bir söz! Bu söz, ladinleri, çamları deviren rüzgârlar gibi, öyle över ki sizi, bu lirik kahraman artık, aşkı için kavgalardan kavgaya beğenir!

Yazarlık bu kavganın adıdır! Bizler, aşık olan fakir çocuklarız! Bu kavgaya gücümüz yetmez! Sevgiliye gidecek otobüs paramız, sevgiliye telefon paramız yetmez! Bu kavganın mahkeme masraflarını ödeyemeyiz! Şimdi, dergimiz kapansa, aç kalırız! Aşık olan fakir çocukların karşısında medya, holdingler, her gün ossuruk cilalı yazarlarını çıkarır! Bu kavganın soyluluğu için, onların

dilinden konuşamayız, onların cins numaralarını da, küstah, utanma bilmeyen medya, reklam numaralarını deneyemeyiz! Bu yorgun uçuşta poz verecek halimiz mi vardır! Taşkınlığımız bizi yakar! insanı sağır eden aptallar karnavalında, yapayalnız kalırız! Kaldıkça bela isteriz! Peki kimdir yazar?

Sen misin? Orhan Pamuk, Murathan Mungah, ne bok yersiniz? Aydın Doğan'ın, Zafer Mutlu'nun gazetelerine, mağazalarında satılırız. Bu ülkede aşık olan fakir çocuklar, aşkı, onuru, Karadenizli Niyazi'nin bin yıldan süzülüp gelmiş içten aşkını kimden tanıyacak? Fuzuli'nin "Beni aşkların en belalisına müptela kıl" diyen mısralarını bir kere kazara okumuş insan, yazarlığını, mesleğini, insanlık aşkını, coşkusunu, satar mı? Tüm yazdıklarımız, Şalvar Destam'ndaki tek bir mısra, Fuzuli'nin yakarışmdaki tek bir beyit olabilir mi? Gazete genel yayın müdürleri, eleştirmenleri, reklam pazarlayıcılarını kafala-mış, yazıyor, satıyorsunuz. Bu ülkenin yeni yetişen ve tüm dünya edebiyatından, kendi öz edebiyatımızdan, kelimelerden, içtenlikten, aşktan, gururdan habersiz milyonlarca gence

446

447

de, satılmış, ün, şöhret düşkününü bir yazarlık veriyorsunuz!

Ben de yazıyorum, adım Nihat Genç! Edebiyat denilen bu aşk kavgasında, insanlar önce kelimelerimi, hikâyelerimi tanımalı diyorum, yazdığım günden beri. Ama sizler, otuz televizyon röportajından sonra ancak piyasaya çıkıyorsunuz. Sizi tanıyorum, siz Karagöz'de anlatılan, Kastamonulu Kel Recebin Oğlu Eşşekfiks'in Himmet'siniz. Geçenlerde bir gazeteci bana da sordu, "Neden bu denli okuyucunuz, hayranınız var" diye, cevap verdim. "Ben hem yazarım, hem erkek, biliyorsunuz, bugünlerde ikisi bir arada bulunmuyor. Ancak bugünlerde bazıları ne zaman erkek desem bu kelimeyi de g. tünden anlıyor. Harbi düzgün adam anlamında kullanıyorum bu kelimeyi, bundan da rahatsız oluyorlar. O kadar bozulmuş bir ahlâk ki, artık insan olarak görünmekten korkuyorlar. Kimsenin cinsel tercihi hiç kimseyi şüphesiz ilgilendirmez. Ama, yazarlık ahlâkını, medya patronlarına düzdürmek, müsaade edin biraz konuşalım. Medya şöhreti böyle veriyor. Yazar olursunuz ama, erkek olamazsınız".

Sevdiğim bir gazeteci arkadaşım Cengiz, dedi ki, bu insanları kalemime dolama, neden dedim, baksana dedi, onların kitapları vitrinde, Murathan Mungan, Orhan Pamuk yan yana... Bir de senin

kitaplara bak, Çakırcah, Demirci Mehmet Efe'nin yanında satılıyor!.. Bir espriye krallığı veren bir mizah dergisinde çalışıyorum. Espri hoşuma gitti tevazumu kaybettim.

Bunca dünya nimeti, mutluluğu ve sarhoşluğu hâlâ yazarların kalemi altındayken, tüm bunları unutturacak, satacak kadar büyük ve derin makyajı insan neden kullanır.

Çok basit, çünkü, aşkın tehlikeli seferlerine bir kez olsun kalkışmamış insanlar, artık medya sayesinde boyanıp süslenip yazar görünebiliyor! Ama, bu kelimelerde görünmüyor! Bu yüzden, aşık olan fakir çocuklar, Niyazi'lerden Fuzuli'lerden öğrensinler ilahi başkaldırıışlarını. Yoksa bu büyük aşk düellosunda çok haksız ve çok fazla, hilekârca kurşunlar yiyip, neşeyle ayaklarını doğdukları ülkenin derelerinde yıkayamadan, coşamadan göçüp, kaybolup gidiyorlar! M. Mungan akıllamaz reklam kampanyalarıyla Aydın Doğan'm tüm D.R. mağazala-

448

rmda imza günleri tertipliyor, midem bulandı. Orhan Pamuk, Sabah gazetesi katkılarıyla Kars'a gidiyor, televizyondan bağıyorlar; ey ahali Orhan Pamuk geldi, herkes gelip derdini anlatsın, midem bulandı.

İnsanoğlu yüzyıllardır uzaydan gelecek insanları bekliyordu, geldiler işte. Ucube yazarlar, aşksız, gurursuz.

449

Siyasal Evhamın Holdingleşmesi

Geçtiğimiz haftalarda bir atv muhabiri, trafik kazası haberine arabayla yetişmek isterken trenle çarpışıp yaralanır! Ölüm haberini öğrenmek için akşam saatlerinde TV haberlerine bakıyoruz, ilk üç haber içinde kendi muhabirlerinin haberini söylemiyorlar, beş dakika geçiyor, sonra öğreniyoruz. Zafer Ars-İlan halen komada, şuuru kapalı! İlk sırada, Yunanlılar'm Ege'de bir kayayı işgali uzun uzun anlatılıyor. Milli korkuları "pazarlamak" o kadar acil bir görev ki, kendi muhabirlerinin ölümcül kaza haberi sonraya sarkıyor!

Hastalık derecesinde milli manyaklık ve maskaralıklarına birlikte çalıştıkları muhabiri dahi kurban ediyorlar! atv'nin sahibi Dinç Bilginin ise bir oğlu vardır, Uludağ'a sık sık tatile gider. Trafik kazasından korkulur. Dünyada hangi arabayı, taşıtı kullansak, trafik riski azalır, diye düşünülür. Otobüsün en iyisi olduğuna karar verilir. Özel bir otobüs tek bir çocuğa tahsis edilir, içi de özel olarak döşenir, koltuklar, konfor, emniyet, her şey düşünülür! Tek bir çocuğun, tek bir seyahatine bir mükemmel otobüs, muhabirlerine boktan arabalar!

Şimdi telefon edin atv'nin patronuna, bu acımasız adam, komadaki muhabirinin ismini bile bilmiyordur, hangi arabaya bindiğini dahi bilmiyordur. Ancak, Türkiye'nin en havalı TV'si-450

nin sahibidir. Ve aydınlar, bu adamın televizyonunda Siyaset Meydanı'na katılıp, diyelim, Türkiye'de suçlu çocuklar, dil meselesi, lâik-şeriat gibi tartışmalara çıkıp görüş belirtiyorlar!

atv'nin ağası Dinç Bilgin'e tek bir laf etmeden, onu koruyup, kolladıktan sonra, herkes görüş verebilir, herkes "şöhret" şansını yakalayabilir, ekranda görüntüsünü ailecek izleyebilir.

Kırk televizyonumuza sahip, kırk holding patronunu işte böyle koruyoruz, eee, 16 katrilyon iç borcumuz da işte bu kırk televizyonun holdingleri arasında bölüşülüyor!

Ancak, Ali Kırca gibi yumuşak, demokrat yüzlü insanlar bulunabiliyor. Geçenlerde gördüm bir TV'de efe türküsü söylüyor. Bunu anlamıyorum. Okullarda kursunu veriyorlar galiba, artık herkes zeybek oynuyor. Zeybeki, köylü, hele ağanın kahyası gibi adamlar oynayamaz. Efeler, böyle bir adamın zeybek oynadığını duyarsa, önce güler, sonra bu adamı dağa kaçırıp fistan giydirir, ortada oynatır sonra da oğlan niyetine kızanlarına ziyafet veririr. Çünkü zeybek oynamak için, ömrü hayatınızda bir kere bir ağaya, ya da devlete bir kafa atmanız, dağlarda bir naranız olması gerekir. Bugünlerde sağcı politikacılar bile zeybek oynamaya başladı. Kültürüne cahil, özünden, tarihinden habersiz herifler zeybek oynayabilir mi? Efe türküsüne meraklıysanız, hayata karşı bir naranız olsun! Bir küçücük şeye karşı gelin de, zeybeği de hak edin!.. Egeli gençler tarih boyu, süslü efe giysilerine ve zeybekin vakarla duruş, dönüş ve diz çöküşlerine hasta oldukları için evi, yurdu terkedip dağlara çıktılar!..

Alem çok değişti. TRPde dahi zeybek oynuyorlar! Geçenler bizim Trabzon'un ünlü türküsünü şöyle söylüyorlar: "O şalvarın ben verdim parasını / Seni alan uşağın severim anasını... Doğrusu şu: O boklu şalvarın ben verdim parasını / Seni alan uşağın .ikerim anasını..."

Devlet, TRT bizden "sevmemizi" istiyorsa, biz de öyle yapalım, sevelim. Milyonlarca dolar götördükleri televizyonlarda on kuruşa adam çalıştırıp, külüstür arabalarla muhabirleri ölüme gönderenlerin analarını topluca sevelim...

İşadamları yatırım, üretim için vardır, ancak, kırk büyük holdingin de bugün birer televizyonu vardır. Ne üretir bu tele-

451

vizyonlar! Kamuran Çörtük, Korkmaz Yiğit, uyuşturucu sanığı Yaprak'm düşünceyle, haberle ne gibi bir ilgisi olabilir. Neden tüm vahşi tüccarlarımız, fabrika, üretim, yatırım değil, "televizyonu" düşünmektedir!

Çünkü, en iyi rantın yolu, milli korkuları pazarlamak, sanal korkularla, devletçi, milliyetçi görünüp, hem kendilerini temize çıkarmak hem de kredilere gömülmek. Hem de bunu o kadar

kolay yapıyorlar ki... Pazarcı bağıyor: Çene yormaz, sakal titretmez, Ayaş dutu. Ağızda eriyip giden Ayaş dutu gibi zahmetsiz lokmadır, Türkiye'de işadami olmak...

Abdülhamid'in bağışladığı konakların listesi, tam bir sayfayı doldurur. Askerlerimiz Balkanlar'da "Kurtlu peksimet, küflü bulgur, murdar yağ yiyip, yırtık çarıklar, sırtlarında un çuvallarından yamalı esvaplarla, ilaçsız tedavi edilirken", İstanbul'da 30.000 kişilik Abdülhamid'in hafiye kadrosu, ihsanlarla, refah içinde yaşıyordu.

Abdülmeceid, oğlu Abdülhamid için "Benim kuruntulu oğlum!" dermiş. Ah, yalnız kuruntulu kalabilseydi. Onun mübalağacı evhamlan düpedüz bir masal tiyatrosuydu. Türk devlet ve sağcı, muhafazakâr aydınların ideolojisini, milli dinini bu "kuruntular" icat etmiş, bugüne kadar da Türk milliyetçilerinin konforlu yaşamını, Abdülhamid'in evhamları sağlamıştır.

Ülkemiz tarihinde karanlık dolambaçlı dehlizleri karmakarışık memleketin her yanını mükemmel bir ağ gibi sarmış casus şebekesini o kurmuştur. Merkez karargâhı Yıldız Sarayı idi. Görünmez milli korkuların, evhamların kompozisyonunu Türk milliyetçilerine ve Türk devletine, hediye eden Abdülhamid'tir. Abdülhamid, sarayda iki kişinin bile dost, hemfikir olmasına tahammül edemez, haber almak için bunları birbirine kontrol ettirirdi. Rüyalarda görünen hayaller bile casus şebekesinin jurnallerinde saraya iletilirdi!

Sarayda ve İstanbul'da hiç kimse başkasından emin olmayacaktı, herkes bildiğini, işittiğini, gördüğünü hünkara yetiştirecekti. Mükemmel bir organizasyondan çok öte, Abdülhamid, insanüstü bir büyücü gibi, bu muazzam casus ağını yönetiyor.

452

Sinsi, kurnaz, şeytan hafiye saraya yetiştirecek haber bulamazlarsa, kasıtlı bir şekilde bir kahvede, yolda halktan biriyle gelişigüzel konuşur, konuşmalar samimi bir havada arkadaşça ilerlerken, aralarda buldukları hafif pişmanlık sözlerini hemen kağıda yazıp, saraya ulaştırırlar, zavallı adamın hayatı kaymıştır artık. Abdülhamid'in hafiye teşkilatı, Türklerin son ikiyüz-yılda başardığı en başarılı, en sağlam kurumların başında gelir. Tek tek mahalle teşkilatlarını yazıversek, sayfalar yetmez!

Ayrıntılarıyla hafiye teşkilatını kaleme alan Süleyman Kani ise, hem ünlü yazar Hüseyin Cahit, hem de Maliye nazırı Ca-vid'in arkadaşı, İstanbul'da belediye başkanlığı yaptı, işgal kuvvetlerinden paçayı zor kurtardı. Yoksulluk içinde anılarını yazıp, güç bela ailesinin geçimini sağlarken cumhuriyet çoktan kurulmuştu ve artık kimseden korkusu yoktu...

Her bir hafiye, büyük bir sanatkâr gibi havadan nem kaparak geçimlerini sağlıyordu. Mesela, Terkos su şirketi kanalizasyon işlerini Yıldız yakınlarına kadar getirir. Bir jurnal... Suikast etmek

isteyecek olanlar su borularından saraya gidebilirler. Bu yol ile dinamit ve bombalar sokulabilir. Abdülhamid jurnali aldı, su şebekesini iptal etti.

Elektrikle suikast yapılabileceğini bir hafiyeye Abdülhamid'e inandırdı, İstanbul'da yalnız sarayın birkaç odasında ve yabancı elçiliklere elektrik verilmesine müsaade edildi.

Lağım açılırken de bomba konulabilirdi. Lağım açmak zaruri görülürse, bomba kullanılmasın diye, mutlaka birkaç polis başında beklerdi çukurun.

Bir defa elektrik tecrübeleri için bir mektebe getirilen aletler, tehlikeli sayılıp gümrükte yakalandı. İstanbul semalarında balon uçurmak gibi denemelerden de Abdülhamid korkup, yasaklamıştır! Milyonlarca altına ve borç harç yaptırılan büyük donanma Halic'e getirilir getirilmez, tüm motorları ve teknik aksamı sökülüp, kontrol altına alındı, başkaları bu gemileri kullanabilirdi endişesiyle, Osmanlı savaş gemilerini hiç kullanmadan Haliç'te çürüttü.

Bir gün nöbetçi zabiti kolağası, Haydarpaşa Hastanesi'nde hastalardan birinin delirdiğini telgrafla başhekime bildiriyor-

453

du. Deliren zatın ismi de Hamid idi. "Deli Hamid'in tımarhaneye şevki" raporunu yazar. Abdülhamid'e yetiştirilir, bu "saygısız" adam Medine'ye sürdürülür.

Fatih Sultan Mehmed'in babası Murat'tan da bahsedilemezdi. Fatih Sultan Hazretlerinin babası denirdi, çünkü, özel bir kafeste otuz yıl saklanan Sultan Murat'ın bir gün yeniden padişah koyulacağı korkusu vardı.

Mesela, Alfons Döde'nin Jack adlı romanı çevrilecektir, romanda tesadüfen şöyle bir cümle vardır: "Elde bir gazete lazımdı, iş görüldükten sonra gazetenin kapatılması kolaydı..." O günlerde Abdülhamid de bir gazete kapatmıştı! Bu satırların kasten yazıldığını düşünüp, roman çevirisini ve nüshalarını iptal ettirdi. Bakkala giren müşteri, "Bir kilo yıldız şehriyesi ver" dediğinde sürgüne gönderilmişti. Çünkü yıldız kelimesi Abdülhamid'i çağırıyordu, yasaktı. Hesap kitaplarında artı işareti de yıldıza benzediği için yasaktı.

Serveti Fünurida bir çeşme başında dua eden bir ihtiyar adamın resmi basılmıştı. Matbuat müdürü, "Bunun manâsı, işimiz duaya kaldı demektir" deyip, yasaklar! Yurtdışından gelen tüm haberler sansüre uğradı. Mesela, suikaste kurban giden Fransa cumhurreisi haberi, Abdülhamid'in de suikast korkusu olduğundan sansüre uğramış, kalp sektesinden gitmiş, yazıldı. Yine suikaste kurban giden Avusturya İmparatoriçesi göğüs darlığından öldü yazıldı, yine suikaste kurban giden Amerika cumhurreisi şirpençeden öldü yazıldı, yine suikaste kurban giden Sırbistan kralı Aleksandr ve kraliçesi hazımsızlıktan öldü denilmiştir.

Gayrimüslim basma da sansür vardı. Bir defa Ermenice Postacı adında bir gazete çıkarılmak istenmiş, Postacı, Ermenice Surhantang demek, ancak hafiyeler boş durmaz, kelimeyi inceler, birinci hecesi "sur" kılıç demek, ikinci hece "han" demek, üçüncü hece "tag" koymak, manasına geliyor. O halde, ismin anlamı: "Kılıcı kınından çıkarmak, işini gördükten sonra kınına koymak" anlamı taşır, yasaklanır.

Abdülhamid'in uzun burnunu hatırlatıyor diye, "burun" denilmezdi, bunun yerine coğrafya kitaplarında: "Karaların denizlere uzamış kısmı" gibi tabirler kullanılırdı.

454

Peyami Safa'nın babası İsmail Safa da Abdülhamid'den çok çekti, Peyami Safa muhafazakâr olmasına rağmen, babasına yaptıklarından dolayı Abdülhamid'i sevmezdi. Matbuat müdürü, İsmail Safa'nın şiirinden bir mısra görür, mısra şöyle: "Bahar gelmeyecek mi? Bahar gelmeyecek mi?"

Bu ne demek diye haykırır matbuat müdürü, bu anıyı anlatan Ahmet Rasim, kekeleyerek "efendim" demeye çalışır... Matbuat müdürü: "Sus dilini koparırım. Sizi edepsizler, veledi zinalar, nankörler, hainler, sizi utanmazlar, namussuzlar, alçaklar, sizi köpekler, yezidler, melunlar, asılacaklar..."

Bahar gelmeyecek mi mısraı karşısında yenilen küfürlerdi bunlar.

Abdülhamid hafiyeler teşkilatını yürüten paşalar, matbuat müdürleri neden olur-olmaz her şeyden nem kapmaya başlar! Ve bugün hâlâ muhafazakâr yazarlar neden Abdülhamid'in evham hastalığını savunurlar! Çünkü ekmeklerini buradan yerler! Yaşamak için her gün birilerini ihbar etmek, padişaktan bağış alabilmek için, her gün Abdülhamid'in korkularını arttırmak yeni bir evham bulmak zorundalar!

Milli korkularla süslenmiş bu evham, Türk milliyetçiliğinin ve devletinin en parlak dehasıdır. Bugün bu evhamdan, kırk holdingin televizyonu ve onlarca gazete ve yüzlerce köşeyazarı para yer, karnını doyurur!

Nasıl, gün gelip, Abdülhamid'in korkuları, etrafındaki paşaların geçim kaynağı olmuşsa, bugün de gazetelerin geçim kaynağı, Türk milliyetçilerinin altın hazinesi bu "korkulardır"...

Yoksulluk, 15 milyon insanın açlık sınırında yaşamı unutulmuş, evhamlardan Türk devlet ve Türk milliyetçiliği ideolojisi üretilmiştir.

Evham ve korku tehlikeli bir besindir, gün gelir, tüm vücudu ele geçirir! Türk devletini "evham" politikaları yönetmektedir. Profesyonel dangalak oldukları için seçilmiş gazeteciler bu evhamı büyütebildikleri ölçüde saygınlık kazanır. Anadolu'da kafayı yiyenlere, kopardı, kurtuldu, derler. Çünkü evhamlar bir yere kadar ağrı verir, tüm vücudu ele geçirincede, acı-

455

dan kurtulursun. Türk devleti ve Türk milliyetçileri, yoksulluk, işsizlik, memurlar, emekliler, hastaneler gibi ağırlardan çoktan kurtulmuşlardır!

Korku değerli bir besindir, evhamlar (halüsinasyonlar) başladığında, tadından yenmez "oyunlar" başlamıştır, milli düşmanlar, bayrağa hakaret, Ermeniler şunu dedi, Sırp'lar şunu yaptı, şeriatçılar yine kudurdu, Yunanlılar yine Adalar'ı işgal etti gibi, binyıl bitmeyecek tadına doyum-suz "oyunların" lezzetine Türk devleti ve Türk milliyetçileri doyamaz! Zaten tüm aydınlarımızın gözlerinden bu evhamlar fışkırmaktadır!

Dünün İnsan Hakları, bugünün Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk açıkladı, "düşünce yasasını" çıkaracaktık, medya öyle ayağa kalktı ki yasayı geri çektik!

Size bu milli korkulardan nefis bir örnek vereyim. Hiç kimse üzerinde hâlâ konuşmamıştır! Savunma stratejimizle ilgili tarihimize geçmiş acıklı, içler acısı bi hikâye. Olay şudur: Rusya Türkiye'nin ebedi düşmanıdır. Nato'ya girmemizin sebebi de budur. Nato'da Türk subaylarına verilen öğütler (savunma stratejisi) şudur: Ruslar Balkanlar'dan inerlerse, Trakya'da kara ordusuyla nasıl karşılanır? Kars'dan, Kafkasya'dan inerlerse Erzurum Ovası'nda nasıl karşılanır?

Aslında s'on ikiyüzyılımızın savunma stratejisi budur: Ruslar Balkanlar'dan ve Kafkasya'dan indiğinde bizim ne yapacağımız üzerine kuruludur. Kara Kuvvetleri de bu stratejiye göre konuşlandırılmıştır. Sadece, ben, bu savunma stratejisi üzerine hararetli otuz tane yazı okudum.

Bir Nato subayı, Türkler'in Amerika tarafından nasıl kandırıldığını dalga geçerek şöyle anlatır: Peki Ruslar gemiyle Karadeniz'den gelirse? Çünkü Anadolu'nun kuzey yüzü açık ve savunmasız! İşte kırk yıllık Nato ittifakındaki hayatımızın belgesi... Ve hâlâ 80'li yıllarda bu stratejiler tartışılırken, Ruslar, Bülent Ulusu hükümetine, tehdit savurur: "Orayı nükleer mezarlığa çeviririz!"... Yani ellerinde nükleer füzeler bulunan Rus-lar'ın aslında gelmesine de gerek yok. Bülent Ulusu'nun cevabı ilginçtir: "Biz Nato ülkesiyiz!".

Havadan ve denizden gelen tehlikeye karşı Amerikalılar bi-

ze öğüt vermedi, siz, askerlerinizi sınırlara yığın, bekleyin!

Balta girmemiş bu cahilliği bugün halkımız da bölüşmektedir. Anadolu halkının "yurdundan olma" korkusu, tüm bu evhamları haklı çıkartacak kadar büyüktür. Korku yalnız padişahın, devletin değil, halkın da bilinçaltında yuvalanmıştır!

Yunanlılar'ın 1830 yılına kadar bir yurtları yoktu, beleştten Osmanlı topraklarından kopardıkları yağlı bir parça üzerinde oturdukları için yurdundan olma korkusunu en az bizim kadar onlar da duyuyorlar. Kaybolmuş, antik bir uygarlığın külleri üzerinde bir "devlet" yükseltiler, oysa, madem

birileri "devlet"i hak edecekti, Bizanslılar, daha çok hak ediyordu, ki ortalıkta Bizans kime diyeceğiz?

Türkler anavatanlarından uzakta, başka bir toprağı yurt edinmiştir. Büyük savaşlarda padişahların Anadolu içlerine geri çekilme korkusu hep olmuştur. Büyük kahraman subaylarımız savaşın civcivli anlarında, dört yüz çadır geldik, dörtyüz atlı geri döneriz, cümlesini hep sarfetmişler, Enver Paşa, anayurdun işgalini görünce, yeniden Orta Asya'yı örgütlemeye koşmuştur. Biz, padişahsız, bayraksız, evsiz, barksız, yoksul, çaresiz, yaparız, ama "devletsiz" yapamayız.

Anadolu topraklarını ayaklarımızın altında "kaygan" gördük, bu ürkeklik, son ikiyüzyıl Anadolu halkını devletle kay-naştırmıştır. Güçlü bir devlet olmadan kendimizi güvende hissetmenin yolunu bulamamışızdır.

Bunları zaten biliyorsunuz, evhamımızı bugünlere kadar uzatan üzerinde hiç ciddi çalışma yapılmamış, başka sebepler de var. 80'li yılların ortalarında, TRTye bir belgesel yapayım dedim, konu: "Türkiye'de Türkler!"... İşlerine gelmedi. Çünkü Anadolu topraklarında nüfusun çoğunu, son yüzelli yıldır dışarıdan gelip yerleşmiş, Kırımlılar, Tatarlar, Çerkesler, Balkan muhacirleri, Kerküklüler, Azerbaycanlılar, Özbekler, Gürcüler, vs. oluşturuyor.

Babası, ya da dedesi bu topraklara göçen nüfusun sayısı, sanılanın çok üstündedir. Yurdundan olmuş, bir başka yurda sığınmış insanların güçlü devlet arzuları çiğnenmiş yoksul gururlarından çok daha yukarıdadır!

456

457

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Ankara çevre köylerinde Afet İnan ve benzer bilimadamları kültürel araştırmalar yaparlar, köylülere onlarca soru sorarlar, ancak, köylüler, ne sorulursa sorulsun, şu cevabı verirler: Biz dedemizden beri burada oturuyoruz. Ya da, biz, bildik bileli burada oturuyoruz. Oysa, araştırmacılar, onlara yazmalarıyla, çorap örgüleriyle ilgili sorular yöneltmişlerdi... Ve tüm köylüler kıran kırana bir yoksulluk içinde iken...

Binyıl yaşadığımız bu toprakları hâlâ,, binyıl öncesi gibi "meçhul" bir ülke gibi görmek, hâlâ, "uçurum" gibi görmek, evham ideolojisinin paranoyasıdır! Türk devletinin üzerinde yaşadığı toprakların mülkiyeti konusunda korkulu tereddütler yaşaması, onun, derin hastalığını gösterir!

Holdingle bu hastalığı ele geçirmiş, Türk devletini yağmalamaktadır! Yazarlar bu hastalığı ele geçirmiş, sırtından geçinmektedir!

Bizler, halis muhlis bu toprakların çocuklarıyız, toprağımızdan, ieklerimizden, derelerimizden hiçbir Őüphemiz yoktur, bu yüzden, bu toprakların üzerinde yaşayan insanların, kardeşe, mutlu olmaları için inatla yoksulluğu, yağmaları, talanları, gösteriyoruz! Kırk holdingin kırk televizyonu ise inatla "evhamları" gösteriyor! Çünkü hiçbir yatırım yapmayan holdinglerin evham üreterek devletten kazandığı, yani devletin bu holdinglere i borcu 16 katrilyon, gelecek sene 30 katrilyon, üç sene sonra bu evhamların ülkemize maliyeti 100 katrilyon. Ab-dlhamid'i ve Osmanlı'yı da Düyun-u Umumiye denilen borçlar batırdı. Abdülhamid'e Düyun-u Umumiye borçları sorulduğunda anılarında Şöyle cevaplar: "Yüzlerce paşaya verdiğim paralar olmasaydı asla borcumuz olmazdı. Bizi bu paşaların maaşları batırdı". Şimdi holdinglerimiz de paŐalaŐıyor. Zaten Süleyman Demirel, altı ay önce kırk holdingin kırk patronunu köşke davet edip, kırkma da törenle devlet özel hizmet madalyası taktı. Yani paŐalıkları resmileşti hadi hayırlı olsun!.. Kastelli nl bir villasını satılığa çıkartır, fiyatı çok yüksek olduğu için müşteri bulamaz, bu haberi gazetelerden okudum, sonunda bir müşteri çıkar, kimmiŐ? Őırnak korucubaŐısımn kızı!

458

EŞber Yağmurdereii

Goya'nın krler tablosunda büyümüş gibiyim. Çünkü, bu ülkede iki kr adam tanıdım, ikisi de savurdu beni. Biri Cemil Meriç! Toros Dağları'ndaki sedir ağaçları gibi tarihin ilk gününden beri bu ülkede yaşıyordu. OtuzbeŐ yaşında kr olmuştu. "Tüm kitaplarım tuğla oldu" dedi. Bu topraklarda kitapları en iyi tanıyan birkaç adamdan biri. Kitapların ruhunu en iyi soyan tek adamdı. Katran ağaçları gibi bir üslubu vardı. Zifiri karanlıkta yol gösterdi, düşüncenin maskesini düşürdü, önümüzü açtı. Mutsuz bir aydıındı. Fırtınada değil, limanda battı gemisi. Çünkü bataklığa dönüşmüş, cahil aydınlarla dolu limanda okudu kitaplarını. Jurnal kitabı basıldığı gün, sırt virdiler Cemil Meric'e. Onu baş tacı eden sağcı aydınlar, özel aşk mektuplarını okuyunca, sapıklıkla suçladılar, bu tarifsiz güzel adamı.

Cemil Meriç çok güzel bir adamdı. Yemen türküsü gibi bir yüzü vardı. Kütahya pınarları, inileri gibi cümleleri.

İkincisi EŞber Yağmurdereii, o da kr! Kader beni her ikisinin de yanma düşürdü. EŞber Yağmurdereii, o da onur ve kitap delisi. Boğaziçi niversitesi'nin kabartma kllyatıyla dünya klasiklerine, 60'h yılların sonunda da solun ekmek ve özgürlük kavgasına açıldı.

459

Bu iki, halis muhlis yerli, Amasya elması, Gemlik zeytini gibi bu toprakların sahici kokusu bu iki dev adamın da ortak bir noktası vardı: Binbir Gece Masalları...

Cemil Meric'in enfes tatlı cümleleri binbir gecenin buhuruy-la yazılmıştır. Eşber Yağmurdereli de öyle, ne zaman başbaşa kalsamz, binbir gece masallarından bir tanesini uçsuz denizlerin büyüsuyle, uzun uzun, tane tane ve hayranlıkla anlatır.

İkisi de tarihin o büyük tüneline derin sırlar içine gömülür, gecelerden meşaleler gibi masallar ayıklar...

Talihin şu cilvesine bakın ki, dünya edebiyatının en büyük ismi Borges de kördü. Ve Borges de, binbir gece masallarının hayranıydı, hattâ, en büyük uzmanı, hattâ yüzlerce masalın efsanevi kâşifi.

Körlerin binbir gece masallarında aradığı şey nedir? İnsanoğlunun gözü açık olanları bu soruya biraz zor cevap verir... Eşber Yağmurdereli'yle Lemana dergisinde yapılan röportajda: "İçerideyken zihniniz değirmen taşı gibidir, taşın arasında bir şey varsa öğütür size verir, yoksa kendini öğütür" diyordu..

Binbir gecenin anlatıcısı şehrazat da öyledir, masalı bitirdiğinde öldürülecektir. Türkçesi, hani bazen, gözlerimiz boşluğa asılır, dalar gideriz. Bir körün gözleri hangi boşluğa asılır? Onların gözleri, masaları ve hayalleridir!..

Binbir gece masalları, yazarların katilidir, geçmişin, geleceğin, ütopyaların, düşlerin, masalların ağına düşürür, aldatır, oyalar! Bir büyük yeryüzü curcunasında tarihin en büyük şovuna çıkarsınız. Dünyadan ve tarihten daha büyük hayallerin derin hastası yapıverir. Jules Verne de, Macellan da, tadı kaçmış bu dünyaya, yeni dünyaları aynı tünelden ilerleyerek açtılar!..

Anlatacak masalı olmayanlara hayat yoktur. Dünyanın bütün büyük delileri, dinleri, denizleri, ejderhaları o masalarda ruhumuzu saklandığı mağaradan alıp, uçurdu. Yeryüzünün bu en büyük uçurumundan başsağı, neşeyle, hazla, mutlulukla, coşkuyla atıverdi bizi, masalı unuttuğumuzda, yere çakılacağız!..

Yaşamak için tek bir şansımız vardı, hayallerimizden de büyük tarihin o büyük uçurumunu, masallarımızla uçsuz bucaksız masmavi engin denizlere dönüştürmek!..

Tarihin tekerlekleri bu masallarla, hayallerle yürüyor, masalını unutanlar, tekerleklerin altında ezildi, ezilecektir, yeryüzü topraklarına düştüğümüz günden bu güne akrepler, yılanlar soksa da beynimizi, hep bunu yapıyoruz...

Masaldaki olağanüstü kahramanlar, devler çok büyüktü ama, insanların istediği çok sade, çok küçük bir şeydi. Boynu dik, onurlu bir insan olmak...

Eşber Yağmurdereli, Karadeniz dağlarındaki bulut ormanlarından ladin ağaçları kadar dik, soylu, toprağına bağlı! Pasinler Ovası, Rumeli türküleri gibi sevdim onu... Yüzünü seyrettim aylarca, bir

Hitit tabletini çözümlüyor gibi. Sakalları ipeksi yelken bezinden, boynu her yerde dik, yelken direği gibi. Bir hayalet gemi dolaşüyor aramızda. Çölde kaybolanlar "serap" görür, eski gemiciler ise hep bir hayalet gemi gibi. Yitirdiğimiz eski zaman masallarım taşıyor, yükünü yıkacak bir kıyı, bir liman arıyor! Ne büyük fırtınalardan geçmiş, binbir gece değil, beşbin gece hücrelerde bu hayallerden büyük dalgalarla boğuşmuş.

Eşber Yağmurdereli anlattı, binbir geceden bir masal: "Adamın biri hırsızlık yapıp körlerin evine saklanır. Polis geldiğinde kör numarası yapar. Polisler hırsız bulabilmek için körlere elişer değnek vurur. Hırsız, yani numaradan gözleri kapalı olan, elli değnekten sonra açar gözlerini. Ancak, hırsız, polise bir iftirada bulunur, der ki, ben gözümü elli değnekte açtım. Bu körlerin hepsi numara yapıyor. Bin değnek vurun onlar da açar gözlerini. Ve polisler aylarca körleri dövmeye başlar..

Eşber Yağmurdereli beşbin gece yattı, açmadı gözlerini, devlet, bir beşbin gece daha dövmek istiyor onu? Niçin? Hırsızlar böyle söyledi! Milli hırsızların, uluslararası hırsızların, katillerin, mafyaların gözleri gibi görmek istemedi!..

Uğradığı eziyetler rüzgârı bile sarıhş eder! Ne Sinop Ceza-evi'ne sığdı, ne Çankırı Cezaevi'ne sığacaktır!.. Dünyanın en büyük gazeteleri kendisiyle röportaja geldi. Ama bu adam yurtdışına kaçmadı. Neden kaçmadı?

Eşber Yağmurdereli anlattı, binbir geceden bir masal!

460

461

"Bağdatlı adamın biri bir rüya görür. Rüyasında Kahire'de falan adreste büyük bir hazine varmış. Adam Kahire'ye gider. Beklemediği birçok büyük belalara bulaşır. Hazineyi de bulamaz. Kahire'ye gelip geleceğine bin pişman hakimın karşısında bulur kendini. Hakim bütün macerasını dinler. Hakim de ona: "Sen ne saf adamsın, ben de babam da, doğduğumuz günden beri hep bir rüya görürüz, Bağdat'ta falan yerde bir hazine gömülü diye"... Rüyalara aldansaydım, çoktan Bağdat'a giderdim, der, hakim..

Bağdatlı neye uğradığını şaşırır, ancak hakimın rüyasında gördüğü hazine, tam da adamın evinin bahçesindedir...

Eşber Yağmurdereli'nin hazineleri bu topraklara gömülüdür! Yurtdışına ilk kaçan Cem Sultan'dır, ancak yurtdışı dosyamız Jön Türkler'le başlar, bugüne değin siyasi çıkış bulamayan onbinlerce

aydın, Refik Halit'ten Nâzım Hikmet'e, soluğu yurtdışında alır, çok hazin, çok trajik hikâyelerimiz vardır..

Hep şu türküyü söyledik: "Allı turnam bizim ele varırsan, şeker söyle, kaymak söyle, bal söyle"... Oysa Eşber Yağmurde-reli, değil yurtdışı, hani ıssız bir adaya giderken yanınızda ne götürürsün sorusunun tam cevabıdır, Yağmurdereli'nin ıssız ada tecrübesi o kadar büyük, hikâyeleri o kadar çok ki...

Yağmurdereli yurtdışına kaçamazdı, çünkü Yağmurdereli, "allı turnanın" ta kendisi..

Eşber Yağmurdereli neden kaçmadı? İkiyüzyıldır Türk aydınlarının yüreğini yakan bu soruyu derinden anlayalım.

Cemil Meric'in şu sözü: "Batı karşısında Türkiye, efendisinin haplarını çalıp içen bir köle gibidir."

Efendisinin haplarını çalıp içen köleler gibi aydınlarımız, insan hakları, demokrasi gibi kavramları, ya yurtdışından ithal ettiler, ya da bu mücadeleyi oradan verdiler... Eşber Yağmurdereli en son çıktığı TEKE TEK programında bunu söyledi: "Bu mücadeleyi aydınlar, bu topraklardan vermeli!"

İçerideki günlerinde, açlık grevinin üçüncü, dördüncü günü, yanındaki arkadaşı baygınlık geçirmek üzereyken, "Bir tarhana çorbası olsa da içsek" der. Eşber Yağmurdereli, "İnsan hayal

462

ederken bari büyük hayaller kurar. Madem hayal ediyorsun, bari hayalin pahalı olsun" diye çıkışır arkadaşına...

Sonra, açlık grevindeki arkadaşlarını İstanbul'da bir gemiye doldurur. Çanakkale'den Ege'ye açılırlar. Yunan adalarındaki lokantalardan, İtalya'ya, Marsilya'ya ispanya'ya tarihi ve ünlü lokantaları birer birer gezdirir, arkadaşlarının hiç tanımadığı, adını ilk kez duyduklarını yemeklerden birer birer yedirir, sonra Manş Denizi'ne, Latin Amerika'ya... Eşber Yağmurdereli'nin gezisi saatler sürer. Sonunda Süveyş'ten gemiyi güney sahillerimize kadar getirir..

Biraz önce tarhana çorbası hayalini kuran arkadaşı, "Döndür şu gemiyi geri Eşber ağabey, bir tur daha atalım," der, Eşber Yağmurdereli, "Şimdi de benim canım tarhana çekti" der.

Felsefe tahsil etti, avukat ve yazar, hakim sorar, "Ne iş yapıyorsun?", Eşber Yağmurdereli cevabını vermeden, hakim, "Yaz kızım, kör-cahil!"..

Anadolu'da her bir derdin evliyası vardır, çocuk altına işerse bir türbeye, karı-koca ayrılığı için başka bir türbeye... Eşber Yağmurdereli de insan hakları ve demokrasi mücadelesinde gözlerimizin önünde türbeleşiyor... Yolda gezinirken, insanlar, neredeyse gelip sakallarına çaput bağlayacaklar!..

Halkın içinden insanlar, Eşber Yağmurdereli'yi görünce, çok tuhaf ve çok samimi vicdani sorular soruyorlar: "Eşber Bey, ben de bir şeyler yapmak istiyorum, ama sizi Allah inandırın, bu saatte işten çıkıyorum, ben ne yapayım" deyip kayboluyor!..

Bir başka adam gecenin bir vakti, sızacak kadar içmiş, birden karşısında Eşber Yağmurdereli'yi görünce: "Eşber ağabey, sen doğru adamsın, ama ben maçı kaybettim ağabey, ben yapamam.." deyip kayboluyor...

Ve yaşlı bir kadın aniden önüne çıkıp: "Eşber yavrum, sen doğru adamsın, ama şu halka güvenme, bu halk Evren'in anayasasına yüzde doksansekiz oy verdi!" deyip yine kalabalığın içinde kayboluyor!..

Eşber Yağmurdereli'nin önünü kesen bu insanlar, bir hayali gemiye binmek mi istiyorlardı, yoksa, kimdi bu insanlar! Hal-

463

kın kendisiydi! Türk aydınının bir asırdır aradığı halk! Kapıya kadar, Eşber Yağmurdereli'nin ipeksi sakallarına kadar gelmişlerdi, önünü kesmişlerdi, vicdani soruları çoğaltıyorlardı...

Kimdi bunlar, bu soruları niçin soruyorlardı? Hayatında hiç siyasi taraf olmamış, siyaset düşünmemiş bu insanların Eşber Yağmurdereli'ye karşı birden parlayan, patlayan ilgisi nedir? Dünya edebiyatını ayağa kaldıran adam Şekspir'in ünlü eserlerine bakalım: Hamlet, Machbet, Atinalı Timon, Othello, Kral Le-ar\.. Mesela Atinalı Timon, çok zengin bir adamdır, ömürboyu dostlarına dağıtır, sonunda dostları tarafından aldatılır, ihanet onu delirtir!..

Şekspir'in eşsiz tiradları Atinalı Timon'un yarı deli konuşmalarından çıkar! Mesela Kral Learl O da ihanete uğramış, delirmek üzeredir. Othello, Machbet, Hamlet, hepsi, ihanete uğramış, satılmış, yalanlar, hırsızlıklara dayanamamış, "delirmeye" yüz tutmuşlardır. Yarı deli konuşmalar, sayıklamalardan, dünya edebiyatının en etkileyici metinleri gün ışığına çıkar!

Yani Şekspir, insanlık derslerini, kahramanlarını delirttikten sonra, yarı deli meczupların ağzından verir!..

Şekspir'in kahramanları neden delirir? Ve neden Şekspir insanlığın önünde konuşmak için soylu insanî duyguları anlatmak için kahramanlarını delirtmek zorunda kalmıştır!..

Bu soruların da cevabı yok! Ama, beş asırdır yeryüzü edebiyatının en yüksek eserleridir bunlar: Hamlet, Machbet, Atinalı Timon, Othello, Kral Learl Hepsi delirmiş..

Cevap, her gün yaşadığımız bu basit hayatın içindedir... Sıradan, düz insanlar her gün benzer ihanetlere uğrarlar! Benzer zulümlerden geçerler. Ve hepsi delilik sınırları içinde gezinirler. Ve hepsi içlerinden, kimseye farketmeden, kendileriyle her gün, bu yarı deli kahramanlar gibi konuşurlar!..

Yani, Őu sokaktaki dűz insanlar, yani bizler, yani hepimiz: Yani deliler!.. Hepimiz içimizdeki deliyi tanıyoruz ve korkarak onu birbirimizden saklıyoruz. DıŐarıya bir tűrlű fırlatamadıŐı-mız deliliĐin sebeplerini, uĐradıŐımız bűyűk ve derin haksızlıklardan kaynaklandıŐını biliriz, ve yine bu bűyűk tiyatro

kahramanları gibi elimizden bir Şey gelmez!.. Bastırırız!..

EŐber YaĐmurdereli içimizdeki bu delidir, biz korktuk, o korkmadı, biz kűle yapılmaya bile deĐer bulunmayan akıl hastaları gibi bir hayata razı olduk, o olmadı!.. Kendisine deĐil, insanoĐluna yapılan zulmű açıĐa çıkardı!. Ne pahasına olursa olsun, onur kavgasının en yűksek tepeden siyasal műcadelesi verilmeden, bu dűz, sıradan insanları "asla anlayamayacaĐımız" sűyledi!..

Bizler bu oyunun "seyircileriyiz", onu alkıŐlıyor, destekliyoruz!.. Hepsi bu mu? Hepsi bu!.. Elimizden hiçbir Şey gelmese de, olsun..

űnkű bu bűyűk "oyun" bizim oyunumuz, halis muhlis Anadolu çocuĐu, anası Erzurumlu, babası GűműŐhaneli EŐber YaĐmurdereli!..

Biz korkup bu oyunun içine giremezsek de, olsun, bu oyun bu űlkenin sahici oyunu, bir gűn bu oyunun içine girecek delilerimiz, deliliklerimiz mutlaka çıkıp gelecektir!..

Evimize, űlkemize, toprağımıza, dağımıza, taŐımıza, dergilerimize hoŐgeldin EŐber YaĐmurdereli! Soyumuza, sopumuza onur verdin!..

Őimdi daha gűzel Karadeniz'in daĐlarındaki "ladin" aĐaçları, Toroslar'ın tepesindeki "sedir aĐaçları"...

EŐber YaĐmurdereli, Őimdi, tűrkűlerin hepsi gűzel!..

Kokulu iekler gibi senin o yakıŐıklı, erkek yűzűne kurban olsun bu tűrkűler!..

464

465

Maçkalı Őofűr Sabrı

1917'de Rus ordusu bolŐevik ihtilali yűzűnden çekilirken, Ba-tum'a kadar gidip, yolda bıraktıkları araba, motor parçalarını toplayıp ilk arabasını yaptı. Motor bilgisini Batum'da teknik bir okuldan aldı. 1928'e geldiĐimizde altı tane 26 model Ford kamyonu vardı. Tekerlekleri kauçuk dolgu, bugűnkű gibi, ha-valı-ŐiŐirme deĐil. Eski arabaların debriyaj sistemi deĐiŐikti, bir bas iki kaldır

usûlü. Fren sistemi de, balatalar yerine fren çubukları vardı. Kamyon Zigana'yı devirdi mi, yokuş aşağı on kilometrede bir çubuklar değiştirilirdi. Kamyonlar üç günde Erzurum'a giderdi, yedi günde Van'a, (bugün 4-5 saatte). Yollar bugünkü gibi yılan gibi değildi, deve hörgücü gibiydi. Hiç kaza yapmadığıyla övünür, ancak, yollarda kaza yapabileceği başka araba yoktu. Kurtarma ekipleri de yoktu, Hızır Aleyhis-selam'dan başka, bir defasında çıgın altında kaldı ve Hızır Aleyhisselam gelip, kurtardı. Hızır olduğunu, giderken, ayaklarının ters olduğundan anladı. 1929'da Ağrı Kürt İsyani'nda seferberlik arabalarına el koydu. Ağrı Dağı'na erzak taşıdı, kamyonları çevrildi. Kuşatma altında kaldı, don gömlek salı-verildiği söylenirse de, bunun uydurma olduğunu, kamyonla-rıyla kuşatmayı yardığını söyler. Seferleri, Trabzon, Kars, Van.. Erivan'ın içine kadar girerdi. Bolşevik ihtilalinde iç savaşta Be-

466

yaz Ordu'ya erzak taşıdı, canlı hayvan. Rusça, Rumca, Lazca konuşur, Osmanlıca okur-yazar, Türkçe okur! Yollar topraktı, 1930'a kadar geçtiği yollardan haftada bir kamyon ancak geçerdi, 40'a geldiğimizde günde bir araba. Köylüler beş para kazanmak için yolu ıslatır, çamura boğardı, camışlarla çekip 8-10 lira para alırlar, bir seferde de zaten 80-100 lira kazanırdı. Bir kamyon en az üç muavinle kalkardı. Dört metre karın altından tahta kar kürekleriyle tünel kazarak gittikleri çok olmuştur. Eskiden yük sahipleri de yükle beraber giderdi, karın ilk yüzmetresini muavinler, ikinci yüzmetreyi yük sahipleri yol, böyle, böyle açılırdı. Ulusoy'la Sürmene'den gübre çekerdi, Ulusoy her seferinde yeni bir kamyon aldı, Şoför Sabri yeni bir kadın. Dokuz tane kadın aldığı söylenir, dört tanesini ölene kadar tuttu. Kadınlarını güzergâh üzerinden almıştır, ilki Trabzon'dan, ikincisi Gümüşhane'den, üçüncüsü Erzurum'dan, dördüncüsü Kars'tan, beşincisi Bayburt'tan. Kadınlarıyla ilgili hikâyeler uzun kış gecelerinin masalları gibi anlatılır. Sefer dönüşleri üç gün Meydan Hamamı'm kapatır, eşrafla sofralı, sohbetli muhabbet kurardı. Arabalar şehre girerken, muavinler kamyonların arkasından halka şeker dağıtırdı. Hamam faslından sonra körüklü çizmelerini çeker, atma biner, şehre yeniden atıyla girerdi. Oniki çocuğu oldu, oniki de akraba, kardeş çocuklarını eski bir Osmanlı konağında büyüttü. Her bir karısına ayrı bir oda verdi. Her birine sırayla giderdi. Hanımlarının sıra kavgası elli yıl sürdü. Sırayı sefer dönüşleri genç hanım lehine bozduğunda evdeki bütün düzen arapsaçına dönerdi, bu yüzden her bir hanımına ayrı bir ev tutmak zorunda kaldı. Bir öğünde üç ayrı sofrta kurulurdu, erkeklere, kadınlara, çocuklara. Günlük alışveriş peşisıra dizili hamallarla yapılırdı. Bir küfe soğan, bir küfe domates, birkaç kasa balık, öğle vakti kapının önüne yıkılırdı. Akşam yemeğine oturmadan, oğullarını sokağa salar, dilenci, yoksul, yabancı kimseleri toplatıp, kapı önüne minderler atar, sini kurdururdu. Orta yemeğinden ayrı olarak, kendi

yemeği, yağı, balı, balığı özeldi. Doğu'ya Şeker, un, kiremit, inşaat malzemesi, fındık taşırdı, dđnüşte, canlı hayvan, tulum peyniri getirirdi. Ekmeğin 10
467

kuruş olduğu dđnemde cebinde 90.000 lira ile gezerdi. 1950'ye kadar Ford'un ve Chevrolet'nin tđm yeni modellerine sahip oldu. Geçtiği yollarda kđylđler ayran bakraçları, mısır ekmekleriyle yola çıkar ikram ederlerdi. Eskiden araba geçtiğinde tarladakiler, tarlayı, ormandakiler ormanı bırakıp, arabanın gidiŐini seyre gelirdi, ve kđylđler her seferinde aldığı son hanımın hikâyesini anlatıp, dururlardı.

Saltanatı elli beşe kadar sürdürđ, çalıştı, yedi, içti, yine çalıştı. Ve bu mağrur masal adamı, yıllarca süren bir hastalığa düştü. Elinde, ayağında ne varsa, sokak simsarlarıyla kelepire sattırdı. Altmış yılına geldiğimizde elinde iki kamyon kaldı, birini kardeşi kaçırdı, elinde bir kamyon kaldı, onunla da Moloz'dan kum çekmeye başladı. Bu son kamyon da Tabakhane'nin boklu deresine uçuunca, bir daha kendini toparlayamadı.

Horonu da iyi oynardı, bıçak oyunu dillere destandı, kemik sırtlı, topluiğne başlı, çift yüzlü Sürmene bıçağını havaya atar, bıçak havada parendeler yaptıktan sonra, dişlerinin ucuyla yakalardı. Geçmiş, fotoğraflarda kaldı, fotoğraflar külüstür bir 49 Chevrolet'nin ön camı içine yerleŐtirildi. İstemese de, ekmek parası, dolmuŐçuydu artık. MüŐterileri ona bayılıyordu, çünkü, arkası yarın dizi film gibi sırasıyla aldığı kadınları ve eski seferlerin hikâyelerini anlatıyordu.

Bu adam, babam olur, baba değil, bir alâmet! Üç numaralı hanımının, üç numaralı oğluyum. Biz, küçük oğulları onu, son kamyonunda tanıdık, ama büyük ağabeylerim padişah babam diye söze başlar, kahvede sekiz köşe otururlar!..

Eski günler aklına geldikçe, kırk yıldır yüzüne bakmadığı, uğramadığı babasından kalan üçyüzelli dđnüm arazisinin tapusunu alır, uzun yola köye çıkardık. Ben de arka koltukta. Arazisine yerleşmiş, sđlalelerin anasını avradını düz giderken, ki bu küfürler geceli gündüzlü bir asır sürdürđ, silahını kontrol

eder, korkudan ödüm patlardı. Toprağına kırkın üstünde aile yerleşmiş, altıyüzün üstünde nüfus. Her virajı dđnüp, her gaza basıŐta arabayı kıran bir yeleli sinirle... Bir köy kahvesinin önünde ani bir frenle dururduk. Deli dolu kükreyerek kahveyi basar, elindeki tapuyu gösterir, biraz zor yatıŐtırırlar babamı. Jandarma gelir, çay, sigara... SakinleŐir... Eli boş kaçıncı kez geri dönerdik, bari dđnüşte müşteri çıksa da benzin parasını çıkarsak derdi. Yol uzar, arazinin içindeki değirmenleri, ormanları isimleriyle, çocukluk günleriyle birbir sayıklar... Farlar zayıftı, dere boyu

kar yağıyordu... Babam küçücükmüş, yatsı namazından sonra cinler değirmeni sahiplenirmiş, geceyarıları kendi kendine çalışan değirmenlerin içine girermiş...

Farlar zayıftı, dere boyu kar yağıyordu, değirmenlerin sesinden korkuyordum. Bir zamanlar sefer dönüşü hanımları arasında sıra kavgası olurken, şimdi elde yok, avuçta yok, hanımları pek de gönüllü değil, artık... Küfürler, muşambası yırtılmış, süngeri küflü koltuklara siner, uykusu ağır ağır gelir babamın...

Farlar zayıftı, dere boyu kar yağıyordu, hem konuşturup açmak lazım babamı, her an dereye uçabiliriz, hem, bitsin artık şu öcülü değirmen hikâyeleri, derdim...

Farlar zayıftı, dere boyu kar yağıyordu, babam, "Oğlum, bir numara yemek yapmış mıdır?" (Bir numara: ilk hanım, demek)... "Yapmıştır, baba!", "Ne yapmıştır oğlum", "Baba, annem şimdi, lahanayı ince ince kıymıştır, iri iri fasulyeleri kaynar suya atmıştır, mısır yarmasını ayrı bir kaptaki pişirmiştir, yaprak biberleri lime lime etmiştir, baba, bir numara şimdi, bir lahana çorbası yapmıştır, sorma!.. Yeter ki babam değirmen hikâyesine başlamasın, yeter ki babamın uykusu gelmesin... "Yanında ne vardır oğlum!", "Baba, yanında illa ki tuzlanmış hamsi vardır!", "İki numara ne yapmıştır oğlum!", "Baba, iki numara, fasulyeleri çatlatıncaya kadar kaynatmıştır, mısırları yumuşacık pişirmiştir, pazardan bir bakraç yoğurt almıştır, baba, iki numara şimdi, yoğurtlu mısır çorbası yapmıştır, sorma!.." "Üç numara ne yapmıştır oğlum?", "Üç numara baba, şimdi tarhanayı tel süzgeçte süzmüştür, eti incecik kıymıştır,

468

469

soğanları doğramış, tuzunu, karabiberini, maydanozunu içine atmıştır, tavada bir güzel kavurmuştur. Baba, annem şimdi bir tarhana çorbası yapmıştır, sorma!", "Yanında ne vardır?", "Baba, yanında illa ki hamsili kaygana vardır!".

Farlar zayıftı, dere boyu kar yağıyordu, yol bitmek bilmiyordu, "Oğlum, dört numara ne yapmıştır?", "Baba dört numara balıkpazarından kefalleri almıştır, pullarını bıçağın tersiyle bir güzel soymuştur, tepsiye limonu, domatesi, soğanı koymuştur, baba, dört numara bir güzel ekşili yapmıştır, sorma!", "Yanında ne vardır oğlum?", "Annem şimdi yufkaları ıslatmış tepsiye uzatmıştır, araşma cevizleri dizmiştir, baba annem şimdi illa ki burmalı baklava yapmıştır..."

"Ne dersin oğlum yapmış mıdır? Gelirken hiçbirine para bırakmadık! Neyle yapsınlar!", "Sen üzülme baba, büyük ağabeyim vermiştir!", "Vermemiştir oğlum!", "Vermiştir baba, vermiştir!", "Bana öyle geliyor ki oğlum, biz bir kuru mercimeği zor bulacağız!.."

Yol uzar, balıklar temizlenir, tuzlanır, kızartılır, tabaklara konur! Akşam oldu olacak, şehre gireriz. Araba, gelir, gelir, tam da sevdiğim kızın okulunun önünde bozulur. Babam hışımla kaportayı kaldırır, aç, sinirli, tekme tokat ön takımları dövmeye başlar. Ön takımlar da bu dayağın dilinden iyi anlar. Basar gaza, araba gürler. Ön takımlardan alevler fırlar. Gazın gürültüsüne, babamın küfürlerine halk başımıza toplanır. Ön kapağı tutacak, demir yoktur, kolumla tutarım, koluma felç girer. Babam, şanzımanm, amortismanların yedi sülalesini.. Dişlilerin gözünü oyar, bujilerin kafasını çıkarır, motorun gırtlığına sarılır... Halk daire olur etrafımızda. Şimdi okul dağıldı, dağılacak. Sevdiğim kız, bu yarı köpürmüş, delirmiş babamı ve beni burada böyle görecek... Ödüm kopar. Ahh bu dünyada bundan daha büyük korku var mıdır?

Saatler sonra hırıltılarla arabayı çalıştırır, ön takımları bir güzel okşar, siler, gözyaşlarını siler gibi... Bu sinirle eve gidersek, evin de altını üstüne getirir, her tarafı yağ, çamur içinde...

Şimdi ne desem de yumuşatsam babamı, "Baba, şimdi annem, kazan kazan suları kaynatmıştır!", "Kaynatmış mıdır oğ-

lum!", "Kaynatmıştır baba!.." İçinden hangi hesapları yapmışsa, "Okuyorsun değil mi oğlum", "Okuyorum baba". İyi ki babam karneden, ikmalden anlamıyor.. "İyi okuyor musun oğlum!", "İyi okuyorum baba", "Bana bir yemin ver oğlum", "Ne yemini baba", "Ömrün boyu şu meretin, direksiyonun başına oturmayacaksın!", "Oturmayacağım baba!.."

"Oğlum, Rusya'nın karışık zamanı, Beyaz Ordu'da bir subay... Un taşıdım, hayvan taşıdım. Ne zaman gitsem, kitaba kapanmış okuyor! Nedir bu okuduğun, İncil midir, Kur'an mıdır, nedir? Dedi ki, okuyorum yüzyıldır Türkler'i her savaşta yeniyoruz da, yine onlar beyaz ekmek yiyor, biz kara ekmek (çavdar ekmeği)..."

(Babamın bu sözlerini hatırladım, bu hikâyeyi yazdım, geçtiğimiz ay, Rize açıklarında un taşıyan bir geminin battığını duyunca... Bir de, sözünü tuttum o gün bugün oturmam direksiyon başına...)

Gelen Geçen Okusun Başımızdan Geçenleri

Kaynaklara hakim olacak maddi gücüm olsa, Karadeniz türküleri üzerine, Meksikalı ünlü yazar Octavio Paz'ın Yalnızlık Dolambacı gibi, muhteşem bir eser yazacağıma inanıyorum. Şu türkünün güzelliğine bakın: "Yarım Ormanda Islanmış / Sorsam Ağaçlara / Hangisine Yaslanmış."

Adsız sansız bir halk türküsünde kıvamını bulmuş yüksek bir romantizm, ancak bu kadar eşsiz ve lirik güzellikte ifade edilebilir.

Karadenizli değilseniz, bu türkünün içine gizlenmiş, "ıslak toprak kokusunu" duyamazsınız. Karadenizli değilseniz, bu şiirde gizlenmiş yamaçlardan vadilere dek parça parça, sıra sıra dizili bulut kümelerinin ardındaki gümüş ışıltıları göremezsiniz. Karadenizli değilseniz, bu mısranın içine gizlenmiş, aniden sökün eden sağanak yağmurun dev gövdeli ağaçlarda kırdığı dalların sesini de duyamazsınız.

Karadenizli iseniz, bu türküyü duyduğunuzda, yağmurun koyu kırmızı toprağın üstüne bıraktığı gürültülü izleri, dokuları görürsünüz. Ve şehirli değil, dağlı bir Karadenizli iseniz, bu şiirde gizlenmiş, sevgilinin sarı, pembe, fırfırlı eteğini de görürsünüz.

Karadenizli iseniz, bu şiirde gizlenmiş, kanatları yağmurdan

472

ağırlaşmış, havalanmakta güçlük çekip, dallardan fırlayıp küçük çalılıkların (gafulların) içine pat diye düşen kuşların çamura gömülmüş böğürlerini de görebilirdiniz.

Ancak, Karadenizli olmanız gerekmez. Türkçe konuşan tüm insanlar, bu mısradaki gizlenmiş, hüznü dolu bir çaresizlik görür. Sevgilisini ağaçlardan soran bir çaresizlik, ormanda binlerce ağacın olduğunu düşünürsek, endişeleniriz de. Sevgilisini kendisinden soramayacak kadar utangaç, ağaçtan ağaca hanginize yaslandı diye koşan, terden sıırıslamak şairin umutsuz telaşını da yaşarız.

Tertemiz, masum, saf, çocuksu, ipek yumuşaklığında ve iğne ucuyla ciğerimizi sızlatan bir aşk görürüz burada.

Bu mısralar, bu ülkenin en değerli kutsal hazineleridir, bu mısralar, devletten, ordudan, holdinglerden, akademilerden, her şeyden büyüktür. Yazılması ırmaklar asırlar boyu gözyaşı olup akmış, onbinlerce aşık yüz yerden yüz yarasıyla yorulmuş, rakı içmiş, gururlu bir soylulukla usulca oluvermiş.

Biz bu şairlerin kapısının önünden geçtik. Ve biz bu yarin kollarında öleceğiz, işte bu yüzden, ne kadar öfkeli olursak olalım, ne kadar yoğun siyasi karmaşalar ve dalaşın içinde olursak olalım, bu ülke bizi yormaz. Biz bu sevgilinin ülkesinde usanmayız, hüznü, alnımızın yazısıdır! Bu yüzden dostu düşmana karşı yüzümüz ak, bileklerimiz korkusuzdur.

Evet, sayın seyirciler, elimizde bu mısralar vardır ve bizler, bu mısrayı yüklenmiş bir klip, bir kısa film çekmek istiyoruz.

Başrollerde Cüneyt Arkm. Cüneyt'in yüzü lirizmi boka sokar. Aklımıza ağaçlarda kan izi aradığını, ardından tecavüz sahnesinin hazırlandığını ve Cüneyt'in ormanda tecavüze kalkışan kötü adamları sıkı bir dayaktan geçirmekte olduğunu düşünürüz. Ve yağmurdan korunmak için kaim paltosuna sarılıp, sigarasını tütürüp, kır evinin şöminesinde, kurtardığı kızla, koltuk altındaki silah kılıfıyla, şarap kadehleriyle seviştiğini düşünürüz.

Ve Cüneyt'in yüzü, yukarıdaki masum ve yoğun romantizmi birden komediye dönüştürür. Bozuk kurgu, algılarımızı ka-

473

paur. Düzensizleştirir. Çünkü, tiyatro, sinema, TV programı, belgesel, edebi eserler, insan aklının pratik işleyişini gerçeğine uygun vermek zorundadır.

Bu curcunalı, şamata keyif de sanat eserinin amaçlarındandır, Cüneyt'li çekilmiş bu film için ne zarar var deyip geçiştiririz.

Mantığımızı bozan, dış dünyayla ilişkimizi düzensizleştiren bu bozuk ilişkiyi çok sevmemizin sebebi, derin ve hayvani bir zevk duyuyor olmamızdır. Hazzı, gerçeğin önüne zaman zaman geçirip, keyiflenmemizin ne gibi bir sakıncası olabilir.

Lirizmin olduğu gibi gerçeğine uygun verilmesinin bize tattırdığı bir haz daha vardır. Bozarak dalgaya alarak yaşadığımız eşşek keyfindeki hazla olduğu gibi anlatılmış, bedenimize değil, beynimize hitap eden haz arasında ürkütücü bir fark vardır.

Canavarlıktır bu. Siz bu ülkenin en değerli kutsal melodilerini bozuyor, barbarca katlediyorsunuz. Bu çılgın zevk, canavarlığın salyası. En masum aşk şiirini mezbahada boğazlanan hayvanların iniltisiyle yok ediyorsunuz...

Her neyse... Toplumlar yoksullaşıp, siyasi karışıklıklar art tıkça ....öt sallamaya başlarlar. Latinler ....öt sallamanın şampi yonudur, coğrafyayı Kahire pavyonlarının göbek dansına ka dar uzatabiliriz öt sallamayı hiç sevmeyen millet Ruslar'dı, onlar da tarihin en sert devrimini yapmanın granit gururunu taşıyorlardı. Şimdi Adana pavyonlarında Türk ve Rus kızları birlikte ....öt sallıyorlar.

Güneydoğu'dan Çukurova'ya oradan Adana kerhanelerine sökün eden yoksul kadınların hikâyesi Türk solunun baş sorunu olmuştur. 1950 ile 1980 arası Türk solunun en büyük isimleri: Hikmet Kıvılcımlı, Mihri Belli, Mehmet Ali Aybar, Sa-dun Aren, Behice Boran, hepsi Doğu'nun

yoksulluğunu hayatlarının en büyük meselesi, kavgası haline getirmiş, sosyalist doktrinlerini bu yönde geliştirmişlerdir.

Ancak, solun bu büyük isimlerinden hiçbiri, tane tane okuyun kitaplarını, bölücülük, bölmek, Doğu'da bir Kürt devletinden söz etmemişler, hepsi, birlikte, kardeşçe yaşamdan söz etmiş, bu uğurda kavgaya vermişlerdir. Bir Kürt devleti kurmak

474

fikri Türkiye solunun çok çok uzağında, PKK tarafından 1986'da gündeme gelmiştir.

Yine de sürülmüşler, idamla yargılanmışlardır, çünkü, 141-142. maddeler, yoksulluktan bahsedenleri, yani, bir sınıfın diğer sınıfa tahakkümü gerekçesiyle ortalıkta alıkıran başkesen gibi kelle uçuruyordu.

Yoksulluktan bahsetmenin suçu idamken, mecliste cumhuriyet tarihimizin en kepaşe yolsuzluğu - hırsızlığını Demirel'in yeğeni Yahya Demirel gerçekleştirmiş, gensoru verilmiş, Demirel'in siyasi hayatı bitmek üzereyken... Selamet Partisi tam kadro Demirel'e destek veriyor, hattâ, Fehim Adak, Genelkurmay Başkanlığı'na verilen bir emir üzerine askerî uçakla, gece saat 1.25'te Ankara'ya ulaştırılıp, müfettişlerin raporlarına rağmen Selamet Partililer Demirel'i kurtarıyorlar.

Ve Türkiye'de iç savaş yaşandığı bugünlerde Türk kadınları Londra kürk borsasında rekor kırıyor...

Aynı yıllarda Doğu'nun dertlerine derman olacak Diyarbakır radyosunda ünlü gazeteci Orsan Öymen'in deyişiyle "Ailede ilk çocuğun önemi" konulu programlar yapılıyor.

On çocuğu olan ailelere karşı devletin estetiği bu iken, Güneydoğu'yu Türkiye'ye anlatan bir adam Türk sinemasına ismini yazdırdı: Yılmaz Güney. Doğu'nun yoksulluğundan sözeden Yılmaz Güney sol siyaset içinde de önemli bir isimdir, görüşlerini en uç noktalara kadar götürdü, ancak, onun da "Kürt" sorunu için görüşleri şuraya kadardır: "Ben, bu topraklarda Kürt kardeşlerimizle birlikte yaşamak istiyorum, bu benim görüşüm, ama, onlar ayrılmak istiyorlarsa, onların düşüncesidir..."

Bu fikirlerinden ötürü Yılmaz Güney bugün Paris'te, Pere Lachaise Mezarlığı'nda yatıyor.

Paris'te kendi elleriyle çektiği Duvar filmi, sübyan koğuşunu anlatır, Türk sinema tarihinin en büyük filmidir. 17 yıl aradan sonra Türkiye'ye gelen Yol filmi de çok güzel bir film. Yer yer etkileyici, muhteşem sahneleri var. Yılmaz Güney bu filmi de kendi elleriyle çekebilseydi, oyuncu yönetimini Duvar filmi kıvamına şüphesiz çıkartabilirdi.

12 Eylül sıkıyönetim günlerinde, Yılmaz Güney içeride, o

475

günün teknik, bilgisayar, maddi imkânsızlıklarını hesap edersek, film gözümüzde daha da büyüyor.

Film Güneydoğulu insanların hayatını anlatır. Köpek gibi horlanan, sürünen, sürülen, sinek yüzlü yoksul insanların öyküsü. 1981 yılında Türkiye'de Apo yoktu, otuzbin kişi öldürül-memişti...

Bir sanatçı halkının dizboyu aşklarını, cinayetlerini, küstah aydınlara, oyuncular, kameralar kullanarak anlatmaya koyuldu, tüm baskılara, yokluklara rağmen. Tüm meslektaşları, yani, bugün basının övgüler yağdırdığı onlarca sanatçı hayatlarını seks filmlerinden kazandığı günlerde.

Orijinalinde dokuz mahkûmun öyküsünün anlatıldığı Yol filmi, kısaltılmış! Üç kişinin öyküsü anlatılıyor. Filmden küçük bir parça:

Hapisten bir haftalık izin alan Seyit (Tarık Akan), evine dönerken, karısının kerhaneye düştüğünü öğrenir. Babası tarafından karısı sekiz aydır ahıra kapatılmış, yalnız su ve ekmek verilmekte, kadın zincire bağlanmış ve hiç yıkanmamıştır.

Seyit, trendeki arkadaşına duygulu bir şekilde çocukluğunu anlatır: "Ben kaval çalardım, o dinler ağlardı" der...

Sonra ahırda karısını görür. Töre gereği namusunu temizlemek zorundadır. Kar fırtınasında uzun bir yola çıkarak karısını erkek kardeşinin evine götürmek ister, içinden, karısının bu yolculuğa dayanamayıp öleceğini de düşünür. Karısı ve büyük oğlu uzun kar yolculuğuna çıkarlar. Kadın donarak ölürken...

Son söz olarak, Seyit'e: "Seyit sen eskiden ne güzel kaval çalardın."

Bu sözler, filmin en duygulu, içli sahnesidir.

Gerisini gidin, izleyin.

Güneydoğu dağlarında son onbeş yıldır kaval çalınmıyor.

Hem dağlarında kaval çalınmıyor, hem de Güneydoğu'da yumuşak tebessümlü tek bir insan kalmadı.

Ve dağlarda otuzbin insan öldüğü son onbeş yılda, ülkemiz, yağlı insan kokusuyla siyaset-ticaret yapıyor. Kimsenin kimseye itimadı kalmadı. Hırsızlık-talan-işgal resmileşti. Ölümcül bir karamsarlık hakim ülkeye. Türk ekonomisine son on yıldır

her yıl elli milyar uyuşturucu parası giriyor, tarih sahnesine girdiğimiz günden bugüne hiçbir hükümdarımız bu kadar büyük ganimetle karşılaşmadı.

Son onbeş yılda, dağlarda otuzbin insan ölürken, tarih sahnesine çıktığımız günden bugüne eşibenzeri-büyüme hızları, Batı iktisat kitaplarında bulunmayan onlarca holdingimiz oldu.

Ve sonunda Apo yakalandı. Halkımız, aydınlarımız "Onu bize verin parçalayarak öldürelim" diyorlar.

1981'de Apo yoktu. Güneydoğu'da tek bir mermi atılmamıştı ve bir sanatçı, halkının sorunlarını "kaval" hikayeleriyle anlatmaya koyulmuştu...

Ama, Fatih Altaylı, Altemur Kılıç, Bülent Akarcalı benzeri gazeteci ve siyasetçiler, o gün de vardı. O gün de birilerini parçalamakla, asmakla, bağırarak, ülkeyi kurtarmakla iş basındaydılar.

1970'lerde de Apo yoktu. Ama o günlerde de malum yazarlar birilerini parçalamakla, asmakla, öldürmekle, yok etmekle, iş basındaydılar.

1950'lerde de Apo yoktu. Ama malum yazarlar, o günlerde de, köyün muhtarının tarlasına Mehmet emmi girmiş, Mehmet emmi aslında komünistmiş gibi suçlamalarla, evet, sırf bu ihbar ve suçlamalarla yoksul, sahipsiz halkı yıllar boyu hapis damlarında çürüttüler.

Bu ülkede, bu malum yazarlar, bugünkü medyamız, hol-dinglerimizdeki zihniyet hep olmuştur, hep Apolar aramış, yaratmış, bulmuş, parçalamışlardır.

1980'de de parçalamak istedikleri bir adam: Yılmaz Güney idi. Açın gazeteleri sayfa sayfa vatan haini laflarını, kuduzlu çığlıklarla Türk aydınları Yılmaz Güney'in peşindeydi.

Ne yaptı Yılmaz Güney?

Küçük bir çocukken kaval çalıp ağlaştığı sevgili karısının kerhaneye düştüğünü gören Doğulu kardeşlerinin insan öykülerini anlattı.

Bu, güzel, bu lirik öyküler, aydınların tek sığınağıdır. Biz, bu öykülerle insanları, halkı kandırırız. Bu öyküler, bu ülke-

476

477

nin en değerli hazineleridir. İnsanlığın, dünyanın, devletin ve Tanrı'nın karşısına bu öykülerle çıkarız...

Sizler, 1940'tan, 1950'den beri, bu öyküyü elimizden alıp, yasaklayıp, suç sayıp, bizlere vatan haini deyip, bu öyküyü, Cüneyt Arkin gibi, Fatih Altaylı gibi adamlara oynattınız.

Canavarca bozdunuz, barbarca. Başrollerinde bu aydınlar, politikacılar, her on yılda bir canavar üreten siyasi makineler inşa ettiniz. Yakalanacak kaç Apo daha üretmek zorundayız, bu siyasi makinenin karnını doyurmak için...

İnsan aklını, mantığını, duygularını, insan zekâsını bozan, karıştıran, yok ettiren bu canavar üreten siyasi makineyi kim durduracak? Onları tanıyor muyuz?]

O dağlarda ölen otuzbin asker kaval sesini hiç duymadı. Bugün orada kavalın sesini tanımayan 20 yaşlarında yüzbinlerce çocuk var. Şimdi orada, dağların, derelerin, dikenlerin, çimenlerin üzerinde oynayan çocuklar da tanımıyor kavalı.

Bu yanık kaval sesini artık, ciğerleri kavrulmuş, cuma anneleri, cumartesi anneleri duyuyor yalnız..

Doğulu olmasak da, bu ülkenin çocuğusunuz, kaval sesinde, çimenler üzerinde koşturan, bellerine kadar kapkara örgülü siyah saçlı Kürt kızlarının henüz yirmisine gelmeden, kına çiçeği ellerinin, meyve kadar tatlı yanaklarının, gelip giden tabutlarını okşamaktan ceviz kabukları kadar sertleştiğini görürdünüz...

Görürdünüz, kapkara kömür ateşi gözleri, nar parçası yanaklı Kürt kızlarını, bal, süt, meyve kokan yaylaları hiç tanımadığını, her taşın altında gizlenmiş mayınlarla büyüdüğünü...

Ki, pamuk tarlalarından, Diyarbakır, Adana genelevlerinde sürünen hayatlarına, çevre kirletilmesin diye ilkokul çocuklarına Bodrum, Marmaris sahillerinde toplattırılan, Hollandalı turistlerin prezervatifleri kadar saygı duyulmadı.

Otuzbin ölüye rağmen görmedik. Ve biz, kaval sesinde, Cüneyt Arkın'ın polis, komiser, özel tim filmleri çevirdik. Düşüncemiz, beynimiz, Türkiye'nin dağları-sorunları hep aklımızda, kovalamak, yakalamak, parçalamak oldu...

Kovaladık, yakaladık, parçaladık, kurtardık ülkemizi...

Bu yanık, ürpertici kaval sesini içimizde yalnız Yılmaz Güney duydu.

Bir de, onbeş yıldan bugüne Adana pavyon ve genelevlerin-deki kadınlar. O günden bugüne astılar Yılmaz Güney posterlerini, vizite tabelalarının hemen bitişiğine...

Türkiye'nin hemen her genelev sokağında işportacı kasetçiler de astılar Yılmaz Güney posterlerini...

Biz, bu posterlerin sokağında dünyayı tanıdık. O vizite yataklarında, annelerimiz, kardeşlerimiz, bizler, .ikile .ikile büyüdük.

Allah aşkına artık, bize kimse Türk, Kürt, şeriat, Alevi, Yunan bir şey söylemesin. Bu posterlerin sokağında büyüdük...

Yazarız, edebiyatçıyız. Bizim devletimiz, bayrağımız, Tanrımız, kardeşimiz, bu öykülerdir. Bu, ince, yanık, uzun kaval sesi...

Ne güzel bir adammışsm Yılmaz Güney. İşte herkesin gözü önünde, üçler-yediler-kırklara karıştın.

Kurban olsunlar senin o biber, çirkin, kara yüzüne. Yesinler senin o incir içi gibi tatlı, ıslıl ıslıl insan gözlerini...

Sen eskiden ne güzel kaval çalardın Yılmaz ağabey.

478

479

Ardından Dökecek Kadar Suyumuz Var Tayyip Erdoğan

"i

Büyük Kapahçarşı yangınından sonra Milliyet gazetesinin kurucusu Ali Naci Karacan başyazısında şunları yazar: "O çarşıda bizim kültür ve ahlâkımızdan doğan ne sağlam bir düzen vardı. Her biri servet sayılacak mücevherler, çırakların elinde dükkândan dükkâna götürülürdü. Hazine değerinde mallarla dolu dükkânlar açık bırakılıp namaza gidilirdi. Bir büyük aile gibi yaşanırdı. İşte asıl bunlar yandı..."

Ali Naci Karacan, Falih Rıfkı, Yunus Nadi gibi Mustafa Kemal'in gözdesi "prens" kadrosundaydı. Ahmet Emin Yalman, Hüseyin Cahit büyük muhaliflerdi, en az onlar kadar ünlü gazeteciydi. Sekiz gazete, kurdu, batırdı. İyi gazete için muhalefet şarttır, sırf tiraj için Mustafa Kemal'e ve devrimlerine muhalif olamam, Ahmet Emin'in, Hüseyin Cahit'in, Zekeriya Ser-tel'in, ya da Necip Fazılların yaptığı gibi yapamam.

Devrimleri kayıtsız şartsız savunmak adına parasını, gazetesini batırdı, kuruşsuz kaldı. Hattâ Serbest Fırka'yı kuran Fethi Bey'e şöyle seslenir: "Fethi Bey, kimse sana yıkıcı bir karşı ihtilal çetesi kur demedi. Serbest Fırka uyuyan bütün akreplere ve yılanlara can vermek için kurulmadı. Bütün yıktıklarımızı, yeniden kuracak olduktan sonra, istiklal mücadelesini niye yaptık Fethi Bey? Yaptığımız inkılabı korumak ve

yerleştirmek için daha elli sene süngü ile bekçilik etmek gerekirse, ederiz Fethi Bey! Buna faşizm diyorsanız, biz faşizm istiyoruz Fethi Bey!"

Kemalizmin bu yılmaz askeri, 50'li yıllarda taraf değiştirip Menderes'in saflarına geçer.

Sonuncu çıkardığı gazete Milliyettir. Amerika'da okuttuğu mühendis oğlu, sonradan Türk basınının en büyük isimlerinden biri olacak Ercüment Karacan'dır. Babasına gazete çıkarken, genç bir delikanlı getirir, Abdi İpekçi'dir bu. Bir zamanlar Akşam'ı çıkarttığı için nam-ı diğer Akşamcı Naci İpekçi'yi pek toy, bulup küçümser. Dokuz ay sonra İpekçi, 45 bin tirajı bulur. Ali Naci Karacan kırk yıllık basın hayatında ilk defa makus talihini yenmiş. İpekçi sayesinde borçlarını

nihayet ödemeye başlamıştır, ki, gazetenin dokuzuncu ayında yüksek tansiyondan ölür. Akşamcı Naci gazete işinden beş kuruş para kazanamadı, biraz kumara, biraz da kadınlara düşküdü... Bir kenara çekilip Lozan kitabını yazdı, Hasan Ali Yücel'in en güzel iltifatlarını ve de yüklü bir telif aldı, bu parayı da kumara yatırdı.

Ancak, gazoz ve simitle gazete çıkartan yoksul günlerin en şık gazetecisiydi. Bu büyük ve cefakâr kemalist, Milliyet'i çıkartırken, ömrü muhalefette ve sürgünde geçmiş, Mustafa Kemal'e muhalefetten 150'lik listenin başında yer alan, devrin ateşli kemalistlerinin devrim düşmanı yobaz diye hücum ettikleri Refii Cevat'ı da kadrosuna aldı, kucak açtı.

Akşamcı Naci, vatan hainliğiyle suçlanan eski bir meslektaşını gazetesinde köşeyazarı yapması, bugün onu anmamız gereken kaybettiğimiz değerlerdendir. İşte asıl bunlar yandı...

Ülkemiz basın tarihinde bağımsız basım bulamazsınız, hepsi, devletlü akçeli işlere karışmıştır, boşuna aramayın. Ancak, aradıklarımız var. Bugünkü medyayı görüp, o günlerin Hüseyin Cahitlerini, Bedii Faiklerini, Yunus Nadilerini, Ali Naci Karacanlarını mum yakıp arıyoruz. İşte asıl bunlar yandı. Mehmet Ali Ağca, İpekçi'yi değil, Türk basınına kalbinden vurdu. Aydın Doğan Milliyeti satın aldı, 80'li yıllarda Özal'la birlikte 10-20 bin dolarlık maaşlı gazeteciler "demokrasi aşığı" olmaya başladı, medyamız patronların eline geçti.

480

481

Meclisin ilk günlerinde, gazetecilerin kendileri hakkında gelişigüzel yazmalarına dayanamayan mebuslar hiç şakası yok, silahlarını gazetecilerin alınına dayardı. Gazeteci-milletvekili kapışması şeref meselesine dönüştü, milletvekilleri meclise "düello" yasası verdiler. Gerekçesi, şeref ve haysiyeti ayakları altına alman bizlere hiç değilse erkekçe düello yapma şansı verin...

Sumo güreşi hikâye, düellonun en hası Türk güreş gelenekleri içindedir. Vaktiyle İstanbul'un Çarşıkapı semtinde tavuk pazarında Zorhaneler vardı. Havuz şeklinde, yuvarlak, bir adam boyuna yakın derinlikte, geniş çukurlar açılırdı. Güreşçilerden kim kimi yere düşürür veya arkasını havuz şeklindeki çukurun duvarına dayarsa, galip sayılırdı...

1943 yılında Radyo dergisinde konuşan 90 yaşındaki Suyolcu Mehmet Pehlivan, Zorhaneler'deki güreşin Kırkpınar'dan daha şöhretli olduğunu söylüyor. Geleneklerine düşkün toplumumuz Zorhaneler'ini unuttu. İşte asıl bunlar yandı...

Değişen, bozulan yalnız ahlâki ölçüler değil, Ankara keçisi, Ankara kedisi, Ankara tavşanı, Ankara'nın dünyaca şöhretli hayvanlarıdır, uzun beyaz ipeksi tüyleriyle ün yapmışlar. Dünyanın birçok iklimine götürülmüşlerse de yumuşak beyaz, tüyleri Ankara ikliminde olduğu gibi gelişmedi. İklim mi değişti, soğuklar mı bitti, hayat mı değişti, bu üç hayvanın da soyu tükendi, tükenecek... İşte, arada bunlar da yandı. Bugünlerde Ankara'nın tankları meşhur. Bir de "delikanlıları"... Çakıcı ve Sedat Peker'in yakalanmasından sonra devlet piyasaya bir sürü sahte delikanlı sürmeye hazırlanıyor. Hattâ, topçu, piyade birlikleri gibi, "delikanlı" taburları yapmalı, hattâ, delikanlı taburlarına "sancak" vermeliyiz, çünkü, bu delikanlılar vatan için kurşun sıkılmış kahramanlardır...

1930'lu yıllarda yayımlanan Sütçülük adlı kitabı okurken, meşhur Afyon kaymağının sırrını öğrenmek istedim. Sırrı, hafif ateşte kaynatılan süt yavaşça ve saatlerce karıştırılacak, ancak, bir şartı var, meşe odunu ateşinde. Meşhur Osmanlı hamamlarının dillere destan sıcağını da ancak meşe odununun ateşi veriyordu. Her sokağında bir hamam olan koca Osmanlı'nın asırlarını düşünün. Ve, kebabıyla meşhur Anadolu'muz-

da, nerede meşhur bir kebab varsa, gidip bakın oranın dağlarında tek bir meşe kalmamıştır.. İşte, bizler lâikti, şeriattı derken, bunlar da arada yanıverdi...

1940'lı yılların magazin dergilerini karıştırırken "pire tiyat-rosuyla" karşılaştım. Amerikalı bir adam Lunapark çadır tiyatrosunda sıçrama yeteneğini yitirmiş pireleri bir beyaz kâğıt üstüne yerleştirip, arkalarına ipe kendilerinden yirmi kat daha büyük top, at arabalarını çektiriyor. Bir masa etrafında topla-nabilen seyirci, ancak beş-on kişi olabiliyor...

Sıçrama yeteneğini yitirmiş pirelerin tiyatrosu şov olarak şaşırtıcı, gerçek hayatta ise, pirelerin top arabalarını peşinden sürüklemesine hiç şaşmıyoruz. İstanbul yangınlarında halk bir yangın olup tüm mahalle gidince, olsun, tahta kuruları da öldü, diye sevinirmiş.

Sıçrama yeteneğini yitirmiş siyasi pireler, kendilerinden büyük top arabalarını nasıl çekebiliyorlar. Bu sorunun cevabını verebilen siyasetbilimcilerin sayısı çok az, çünkü, İsmet Paşa "Biz ortanın soluyuz" dediğinde, İdris Küçükömer'den başka tek Allah'ın kulu çıkıp, yahu hangi sol, neyin solu, diye sormadı...

Bu yüzden ülkemiz 75 yıldır sivil cumhuriyetçilerle asker cumhuriyetçilerin kavgasına sahne oluyor. Sivil Cumhuriyet'in öncüsü olması gereken CHP'nin asker cumhuriyetçilerle ideolojik olarak karı-koca hayatı yaşaması, bu evliliği bitirdi, tüketti. Oysa Türkiye halkı, CHP'ye tehlikeli ve şaibeli evliliğini yeniden düşünme şansını birçok kereler verdi.

Mesela 1989 belediye seçimlerinde Türkiye halkı, üç büyük şehrin belediyesini de SHP'ye, Ankara'da Karayalçın, İzmir'de Yüksel Çakmur, İstanbul'da da Nurettin Sözen'e verdi... Bu halk o

gün demokrasinin ve aydınlığın yolunu biliyordu da, oylar Refah'a gitmeye başlayınca bilmemeye mi başladı.

Bir dizi yolsuzluk ve skandallarla Türkiye halkına yüzde yediyi, onu geçemeyen Refah'tan başka siyasi şans bırakmayanlar işte bunlardır...

Ve medyanın korkunç felaket dediği büyük yıkılış gerçekleşti. Refah'm başkanları büyük gürültülerle iktidara oturdu-

482

483

1

lar- CHP'nin başkanları ise, ölçsüz, derin bir halk nefretiyle adeta siyasi sahneden kovuldular...

Ve kahramanları "pire" olan büyük trajedimiz başladı. Halkın acıyla, hukuğun dehşetle izlediği bu oyunda, pirelerin nasıl olup da çektiği top arabaları Refah'ı siyaset dışına attı...

Refah da, daha önce, insan hakları, demokrasi konularında ve Çeteli işlerde kimsenin imdadına koşmadığı için, yazarlar-medya da bahaneyi buldu, zaten sen adam değilmişsin, öl, dediler.,.

Gerçekten Refah saflarında, çirkin şovcu, yobaz, havayı germekten başka bir işe yaramayan acemi politikacılar vardı. Mayanın arayıp da bulamadığı ense suratlı, merinos tıraşlı, acıklı salaklar çoktan bulunmuştu...

Ancak, Tayyip Erdoğan farklıydı, sessiz, gösterişsiz bir ha-Yatl. iyi niyetli bir tabiatı vardı. Türk medyasının yüzyıllık geleneksel muhalefet taktiğini ise ciğerinden biliyordu... Medya yüzyıldır, saldırgan, öfkesi burnunda, hoşgörüsüz kişilikler yaratıp, sonra bunların düşünce ve duygularıyla oynamak. Hattâ içeri attırmak, hattâ yurtdışına kaçtırmak. Bir küçük aÇ!k bulup, siyasetçiyi kanlı bıçaklı bir fare kabadayı haline sokmak...

Tayyip Erdoğan'ın oturduğu evin kaçak olduğuna dair birtakım belgeleri aylarca ekranlarda deştiler, kestiler, bağıldılar, Tayyip Erdoğan'ın sınırlarını yıpratamadılar...

işte burada, ünlü fikradır, Abdülhamid'in bir oğlu olunca, adını Ertuğrul koyarlar, Şair Eşref, "Ulan biz sona geldiğimizi sanıyorduk, desene tekrar başa döneceğiz" demişti...

Tekrar başa döndük. Menemen vakalarına, istiklal mahkemelerine, serbest firkalara dönüverdük.

Atacak, olan olmuştu... Manolya yüzlü kızlarla laz pastacı çırakların aynı bankta bir mısırı bölüşüp seyrine daldıkları bo-ğaziu... Süleymaniye minarelerinin geceyarıları başını kaldırıp en dip sularına gömüldüğü dünyanın bu en güzel şehrine Tayyip Erdoğan başkan oluvermişti...

Pirelerin, kudurmuş hırsları... talanla, yalanla tarihinin en büyük sorunları içinde irinleşip bok kokan İstanbul'a, suyu,

484

çöpü, kanalizasyonu bütün mühendisler tarafından ancak 2030'lu yıllarda çözülür dediği İstanbul'a, Tayyip Erdoğan başkan oluvermişti...

Ve, uluslararası büyük devlet adamlarının dostu, patronların solcu arkadaşı, Türk-Yunan dostluğunun büyük mimarı, on parmağında on marifet eşsiz insan Zülfü Livaneli olamamıştı...

Tayyip Erdoğan hiç de büyük projeler yapmadı. Sıradan, her başkanın yapacağı günlük işleri ise kusursuzca yapıverdi. Türkiye'nin kara deliği olan İstanbul, çok geçmeden, holdingler, işadamları, siyasiler, çakallar, tabancılar için yeniden, tarifsiz büyüklükte trilyonların aktığı büyük bir memleket oluvermişti. İstanbul Belediyesi darphane gibi para basmaya başladı. Değil ISKİ'nin gelirleri, depolarındaki temiz, pis su borularının maliyeti, üşenmeyin gidin görün, İstanbul tarihinde görülmemiş bir zenginliğin serveti olarak orada, şimdi talancılarını bekliyor...

Bir belediye başkanı bir başka belediye başkanıyla kıyaslanır, oysa Tayyip Erdoğan'a kimse su, kanalizasyon, çevre, vs. diyemedi, herkes, din, kitap, Allah, başörtüsü, İslâm gibi suçlamalarla saldırdı.

Askerin en kızgın, medyanın en azgm olduğu 28 Şubat sürecinde, tarihin en yalancı gazetecileri, en sahtekâr holdingleri, en puşt kameramanları, ellerinden geleni ardlarına koymadılar, Tayyip Erdoğan'ı karalayacak bir minik açkıcık bulamadılar...

Sonunda kabaran ayranları kendi suratlarından aşağı döküldü. Keşke harbiden darbe olsaydı, derdik ki, darbe oldu, böyle oldu. Ama onlar gün ortasında, demokratik ortamda, meclisin, yasaların çalıştığı bir günde, darbelerin tümünden büyük bir yara açtılar, "hukuğu", "anayasayı" hiçe saydılar... Bir şiir söyleyen Tayyip'in tüm siyasal hayatını elinden aldılar...

Her Allah'ın günü Anadolu'nun binlerce kahvesinde türküleriyle onbinlerce şiiri seslendiren Zülfü Livaneli ise, onlar daha önce Nâzım Hikmet'in cezaevinde yatmasına ses çıkartmamıştılar, şimdi neden köpürüyorlar, diye karşılık verdi...

Daha, dar bir görüş, daha acı bir çılgılık, daha kepaze bir demokrasi yaşayacak mıyız? Büyük bir gerilim ve işkence zev-

485

kiyle Tayyip Erdoğan'ın üstüne atılanlar, boş kafataslarıyla beyinlerindeki tımarhanenin betonarmesine çarptılar... Çünkü, Menderes'in Yassıada fotoğraflarındaki ezik, başı düşmüş, üzüntülü, özür dileyen halini beklediler, ondan. Menderes'e gönül bağlamış halk, hayal kırıklığına uğramıştı, Menderes'in çocuk korkaklığıyla süngüsü düşmüş yorgun başçavuş emeklisi hali, halkın kafasındaki Menderes resmini iğfal etmişti...

Tayyip Erdoğan, basit, gösterişsiz, sıradan, fazla da heyecan taşımayan, temkinli, kendine güvenliydi, top arabalarını çeken pireler ordusunu daha da acıklı bir rezilliğin içine itiverdi...

Pirelerin Tayyip Erdoğan'a karşı siyasi mücadele tarzları dörtyüzyıl sonra dahi insanları güldürtecek düzeyde, mesela, Bakırköy'de gösterdikleri başkan adayı, şovmen Leyla Te-kül'dü... Arkasında boyalı bir orkestra, o piyanosunda zevzek bir şeyler çaldı, gitti... Daha da hazinleri var... Şovmen Cem Özer, bir şov prgorammda Tayyip Erdoğan'a "Sen de aramıza katılabilirsin (kendisi sosyete oldu ya, o an da sosyete önünde konuşuyor) ancak çağdaş olmak kaydıyla..."

Daha nice tımarhanelik danama zekâ örnekleriyle Tayyip Erdoğan'ın karşısına çıktılar...

Oysa bu insanlar, tertemiz, halis, memleketsever, Anadolu'nun derin kaynak suları gibi pırıl pırıl Müslümanlardır. Müslüman kitleler cumhuriyet ve demokrasi düşmanı asla değiller, ancak bugüne kadar siyasete olan güvensizliklerinden dolayı cumhuriyeti ve demokrasiyi kendi içlerinden çıkardıkları siyasilerle birlikte öğrenmek ve büyötmek istiyorlar. Ancak, halktan topladığı bileziklerle TV kuran zenginleştikçe din değıştiren birçok Müslüman gibi, TGRT televizyonu, Fethul-lah Hocası, Şevki Yılmazları, Hasan Hüseyin Ceylanları gibi ne Müslümanlar gördük... Askerlik yaparken Ankaralıyım derseni, herkes sana, Bentderesi'ndeki kerhaneyi sorar... Ulan koca Ankara'da sorulacak yer mi yok derdim, sonra anladım ki herkes abaza, başka nereyi sorsun, bugünlerde de medya Şevki Yılmazları, Fethullah Hocaları soruyor!

1945'li yılların dergilerindeki Koç Şirketleri'nin şöyle bir reklam spotu var: "Otomobillerinizi Koç şirketinden alınız,

çünkü Koç şirketlerinin otomobilleri toslamaz!"

Bu reklam spotunu söylediğim her toplantı, seminerde, insanlar kahkahadan kırıldı. Neden? Toslamaz lafına mı? Yüz-binkez tosladı! Milyon defa toslaması bir yana, arazi mafyacılardan beter gelip İstanbul'un tepelerine çöreklandiler...

Ama, kimse onlara soru sormuyor! Tayyip Erdoğan'a ise, yüz bin soru! İşte asıl yangın burada oldu, kim, kimden hesap soruyor!

Nurettin Sözen'in su sarfiyatı genelgesi unutulmaz, tarihe geçti, TV'de halkın fazla su harcadığından şikâyetçi olan Sözen halkı su konusunda eğötmek için bir konuşma yapar. "Esnaflar

dükkânının önünü suyla yıkıyor, arabasını suyla yıkıyor" diye konuşurken espriyle arada "geleneklerine bağlı bu halk yolcusunu yola koyarken bile su döküyor" diyordu...

Bu büyük yangında vicdanımız ahlâkımız her şey yandı. Ancak, bugün bizler Tayyip Erdoğan'ı yolcu ederken ardından dönecek kadar suyumuz var. Hizmet eden bir insana bir kuru teşekkürü dahi çok gören bir ahlâkla karşı karşıyayız. İşte asıl bunlar yandı...

486

487

şoföre: "Buraya zil taktıralım, zili yok arabanın" dedi. Şoför, muavin sesini çıkartmadı. Ön tarafa geçerken, ikisi de adamın ense köküne ellerinin tersiyle bir tokat fırlattılar, tekrar yola koyulduk.

Loş ışığın içinde arkama dönüp ağanın yüzüne baktım, gözleri, iri, parlak, süslü maden gibi parlıyordu...

Pencereden dışarıyı karanlık, güçlü bir rüzgâr katmış önüne otobüsü sürüklüyordu, yarı uykulu düşündüm, zil deyince, Charlie Chaplin'in Modern Zamanlar filmi gibi bir hikâyeye...

Hastanede çalıştığım yıllarda, birinci katta başhekim, başhemşire, müdürün odaları var. Başhekimin önündeki kapıda dört tane sandalye, dördünde de dört odacı, ölü bekleyişi oturuyorlar yıllardır. Saatler geçer, donmuş, hımbıl, çuval gibi oturuşlarını bozmazlar, dörtlüden bir-ikisi mutlaka oturur vaziyette uyurdu.

Koridorun sonunda da hem erkekler, hem bayanlar tuvaleti. Uzaktan baktığımızda, bu dört odacının, daktilo, piyano tuşları gibi birinin oturup, birinin aniden kalktığını görürsünüz. Ancak, en baştaki hiç kalkmıyor. Sonra anladım ki, bunlar önlerinden birileri geçtiği zaman kalkıyorlar...

Çok sonra romanlarını yazdım bu heriflerin, ama ilk tanışmam böyle oldu, "Sen dedim, niçin arada bir kalkıyorsun?"... "Ben, dedi, başhemşire ve iki muavini ve müdüre kalkarım" dedi. "Başhekime de kalkarım, müdür muavinlerine kalkmam, servis şeflerini sallamam" dedi.

İşte bu dörtlünün baştan ikincisi, başhemşire birinci, ikinci, üçüncü muavinleri tuvalete geçtikçe önlerinden, kalkıyorlar, bir de tuvalet dönüşü, kalkıyorlar...

Diğerine dedim ki, sen niye hepsine kalkmıyorsun, "Ben, dedi, yalnız başhemşireye, başhekime ve müdüre kalkarım, muavinleri sallamam" dedi. Bu adam da, başhemşire, başhekim, müdür tuvalete geçince kalkıyor, tekrar oturuyorlar, çünkü koridorda yalnız tuvalet var, başka bir iş için önlerinden geçilmiyor.

En baştaki hiçbirine kalkmıyordu, "Sen hiçbirine kalkmıyorsun" dedim.. Adam bana hayatımın en forslu lafını etti,

"Ben bunlar gibi çömez değilim, ben yalnız başhekimin ziline kalkarım"...

Diğerleri de hayıflanarak iç çektiler, "Onun işi çok rahat, en rahat o, o bir tek başhekimin ziline kalkar" dediler... En başta dört köşe kurulmuş odacı, başhekimin odacısıydı, "Ben de ilk başladığımda bilmezdim, hemşireye de memura da kayıttaki-lerine de kalkardım" dedi. Diğerleri fena sinirlendi: "Kayıttakile-rin ...mına koyum, onlara niye kalkıcam" dedi, başodacıbaşı teskin etti "Eyi ya, ben de kalkma diyom, fena mı ediyom?"...

Beni yazar yapan büyük macera bu adamların ahır ruhlarına soktu beni, orada tezek kokuları içinde kutsal itaatin bin yıllık izlerine rastladım. Mesela, hangi odacı kime kalkıyorsa, onu benimsemiş, sevmiştir. Başodacı başhekime laf kondurmaz, başhemşire için orospu, müdür için gavat, der. Diğerleri başhekim için "hırsız" der. Hattâ göreve yeni başlamış genç bir odacı, sürekli başhemşire üçüncü muavinin işlerine koşuyordu, bu üçüncü muavini de pek tanıyan yoktu, ama, ona kalırsa, "Çok iyi kızdı, melekti..."

İtaatin benimsemeyi, benimsemenin de anlaşılmayan, yorumlanmamış doğruları doğurduğu, insanların hayat diye, erdem, vicdan diye bu doğrular peşinde bir hayat sürdürdüklerini anlarsınız... Edebiyat eleştirmeni Mehmet Kaplan (ki hiç sevmem), Erzurum'da bir hikâye anlatıcısıyla karşılaşır. Adamın derya deniz birikimi olduğunu görünce hayrete kapılır. Adamın ismi: Behçet Mahir'dir. Behçet Mahir, meddahlığın modası geçtiği için işsizdir, parasızdır. Mehmet Kaplan, Behçet Mahir'i yardımcı hizmetli, yani odacı kadrosundan üniversiteye alır. Geçen otuz yıl içinde Behçet Mahir yüzlerce kaset doldurur. Dr. Saim Sa-kaoglu'nun başkanlığında Behçet Mahir'in hikâyeleri basılmaya başladı. Behçet Mahir üstüne onlarca master, doktora çalışması yapılmış, hikâyelerinin tekniği, yapısını üzerine yurtiçi ve yurtdışında bir dizi bilimsel metin yayınlanmıştır. Behçet Mahir'in hikâyelerini okuduğumda, günümüz arkası

490

491

yarın, dizi ve seri filmlerin bizi oldukça kandırdığını gördüm. Eskiler tadı doyumsuz hikâyeler anlatıyordu, maalesef bunlardan habersiziz. Behçet Mahir'n hikâyelerini süsleyerek anlatması,

insana derin bir Anadolu, Türkçe sevgisi aşıyor, hayatı üzerine, psikoloji, siyaset, aşk konularında insanoğlunu derinden sarsan köklü felsefeleri öğretiyor. Üstüne, Erzurum şive-siyle kaleme alman hikâyeler doyumsuz.

Velhasıl Behçet Mahir alem bir adam, 1988'de öldü. Aralıksız hikâye anlatan ve yüzlerce hikâyesi günlerce süren, yıllarca süren Behçet Mahir'in bu kadar hikâyeyi ayrıntılarıyla hafızasında tane tane tutması daha da şaşırtıcı. "Dur hocam, çayımdan bir içim" deyip, bir çay içimi molası verip, açlığı, geceyi düşünmeden hikâyelerini anlattı ve gitti, tek bir çırak bırakmadı.

Behçet Mahir, hikâyelerini bölüp arasına günümüzden de renkler katıyordu. Köroğlu hikâyesini anlatırken bir yerde şöyle diyor:

"Çamlıbel'de Köroğlu zile bastı, ayvazı çağırdı..."

Köroğlu'nun zille ilgisi nedir? Behçet Mahir yardımcı hizmetli olduğu için, hocası onu sürekli, zile basıp çağırıyordu...

Cumhuriyet'in şehri Ankara'da bugün zile basılıp çağrılan 300-400 bin, aileleriyle birlikte birbuçuk milyon insan yaşıyor. Çok sevdiğim, çok yakın bir arkadaşımın babası, yıllarca odacılık yaptıktan sonra, gecekondulu evini binbir uğraşla apartman dairesine dönüştürür. Evini yerleştirir, evin hem oturma salonuna hem de balkonuna bir zil yaptırır. Gelini çağırmak için. Konu-komşu zilin adımı: Gelin zili, koyar...

Tanrı'ya inanın, ya da inanmayın, hayatın öyle anları vardır ki, "Geçme dur, o kadar güzelsin ki" dersiniz, o ana...

Goethe'nin ünlü romanında Faust ruhunu şeytana satar. Şeytan Mefisto'nun bir şartı vardır, "Hayatın hiçbir anma geçme dur, o kadar güzelsin ki" demeyeceksin.

Ebedi mutluluğu kazanmak için hayatı reddeder Faust. Ancak, tam öleceği an, "Geçme dur, o kadar güzelsin ki" der, bahsi kaybeder...

492

Faust bahsi kaybetmiştir, ama, insanlık kazanmıştır, hayatın kendisi, varolmanın güzelliği kazanmıştır. Yani bir başka yönüyle bahsi kazanmış olur, Faust.

"Geçme dur o kadar güzelsin ki" dediğimiz nasıl bir şeydir. Tanrıya inanın ya da inanmayın, adını ne koyarsanız koyun, bir duygudur, içimizde duyduğumuz derin bir ses, hepimizin içinde yaşayan, hepimizi kucaklayan güzelliğin, varolmanın sesi...

Bu ses güzelleştirir insanı, "Geçme dur o kadar güzelsin ki" dediğimizde yaşamayı değerli bulur, hayata diretiriz.

Ancak, her insan erdemini, vicdanını inandığı doğrular üzerine kurar. İnsanlar bilmedikleri, anlayamadıkları, yorumlayamadıkları duyguları benimseyemezler. Mesela bir çocuk, babasının

malına göz dikmişse, onun için "Geçme dur o kadar güzelsin ki" anı, babasının ölüm anıdır. Bu anı düşünmekten haz duyar, çünkü mirasa konacaktır...

İşte halk türküleri, fıkralar, hikâyeler, sanat, sinema, güzel bir ses, güzel bir manzara, güzel bir şiir, insanın, hem kendine, hem de tabiattaki "Geçme dur o kadar güzelsin ki" anlarını elmas parlaklığında değerleri anmasını, tartışmasını, seze-bilmesini, yaşayabilmesini sağlar...

Sanat, edebiyat, halk türküleri, tabiatın güzel manzaraları, aşk, sevgili, güzel bir ses, hepimizin içinde yaşayan geçme dur o kadar güzelsin ki anlarını ayıklayabilmemizi sağlar, yani, o anları anlayamazsak, karıştırırız, gün gelir, kardeşin kardeşi öldürmesinden dahi haz duyarız. Sırf kendi karnımızın doyması için, yoksul bir insanın evini basıp elinden ekmeği alabiliriz... Ve insanın doğasında saklı bu azgın hayvana, vicdanı, sanatı, erdemi öğretmek toplumun borcudur.

Her insan anlayabildiği doğruları benimser. Bir siyasi örnek verelim, televizyondaki öğrenci çatışmalarını spiker-kışeyazarı "öğrenciler anarşi çıkarıyorlar" şeklinde sunduğunda, halkımız bu kolay sunumu iyi anlar, çünkü anarşi çıkarıyorlar cümlesi, onun anlayıp, benimseyebildiği kolaylıkta düz bir doğrudur, haa ne oluyormuş, anarşi çıkarıyorlarmış...

Ancak, işin arkasına indiğimiz YÖK, altı yaşından yirmibeş yaşma kadar okuttuğu çocuğu Hukuk son sınıfta tek dersten

493

sınıfta kaldı diye okuldan atıyor. Öğrenci, yirmi senelik okul hayatına bakıp, kendi gerçeğini anlayıp, benimseyebiliyor ve YÖK'e karşı geliyor...

Şimdi, zil sesiyle gelen, zil sesiyle giden, Allah'ın devletin işine akıl sır ermez diyen kitlelerin "doğularını", "değerlerini" bilebilmesi için, zihinsel uyusukluğu, miskinliği aşacak, kalbindeki ve beynindeki derin kir tabakasını kaldıracak daha güçlü araçlara ihtiyacımız vardır...

Mesela, dünyada metrekaresine en çok kilise düşen ülke Jamaika, metrekaresine en çok cami düşen ülke Türkiye, her iki ülkenin de büyük şarkıcıları, birinde Bob Marley, diğerinde Gencebay kadercisi ve iktidar bağımlısı sanatçılardır, her iki ülke de sosyal ahlâksızlıkta zirveyi bölüşüyorlar.

Bize, "Geçme dur o kadar güzelsin ki" anı'nı yaşatacak sevgili, arkadaş, dost, sanatçı, bir hikâye nasıl bir şeydir? Dostlarımızı, sevgilimizi onurlu, bilge insanlardan seçeriz. Sanatçılar da, sahihsiz, efendisiz, kalabalıklar içinde yalnız yaşayan Ro-binson'dur. Sanatçı kölesini kovmuş bir Robinson'dur...

İçimizde, Erbakan'm, Cumhurbaşkanı'nın, Aydın Doğan'm elini öpmeyi, karşısında eğilmeyi reddeden bir sağcı aydın tanıyor musunuz? Ya da mesela, Orhan Gencebay, kolonya tutup helacı rolü oynadığı TGRT'nin patronu Enver Ören ağabe-yisi tarafından çağrılırsa, "büyüktür, saygıdır,

ağabeydir" gibi bir şey bahane edip, gidecektir. Cem Uzan'm, Dinç Bilgin'in, Mesut Yılmaz'm çağırıp da koşmayan sanatçı var mı oralarda?

Onlar, eskilerin dediği gibi, aklım kullanamayan dandaklar-dır. Dandaklarm kendileri de zil sesiyle gelirler, zil sesiyle giderler, dandaklarm izleyici kitleleri de zil sesiyle gelir, zil sesiyle giderler!

Onların "kendi" doğrulan yoktur, itaatle, zil sesiyle "benimsenmiş" düz, kolay doğruları vardır, bu doğruların sahipleri "kardeşin kardeşi öldürdüğünde" dahi, haz duyarlar, "Anarşi çıkarıyorlar, ülkeyi bölüyorlar" gibi anlaşılması çok basit sloganlara iman ederler...

Dandaklarm "kendi düşünceleri" yoktur, "kendi doğruları" yoktur... Onların hakim olduğu, onların işgal ettiği bir ülkede,

bir mitingde konuşma yaptı diye Eşber Yağmurdereli denen kör adama yirmiiki yıl ceza verilir, uyuşturucu tüccarı katiller ise, en güzel turistik otel Kervansaray'da ağırlandırılar!

Çünkü onların sanatları, sirk hayvanları zekâları kadardır, haz, beğeni, estetik, güzellik duyguları, karmakarışıktır, soylu beğenileri tanımazlar, soylu, yüce aşkı, sevgiliyi, tabiatı tanımazlar, ayıklayamazlar hayvanlıkları içinden, "Geçme dur, o kadar güzelsin ki" anlarını...

Zil sesiyle sanatçı olurlar, zil sesiyle iktidar olurlar, neden Fazıl Say bir zil sesine bu kadar bozuluyor ki, onu da zil sesiyle sanatçı yetiştiren devlet tiyatroları, konservatuvarları, güzel sanatları gibi "devlet" okulları yetiştirmedi mi?

Sanatçı, efendisiz ve kölesini kovmuş bir Robinson'dur, bize 'geçme dur o kadar güzelsin ki' anlarını bu soylu insanlar yaşatabilir, Dandaklar ise, Savaş Ay gibilerin programlarında tepişir, hırlaşır dururlar, zile basıverir birisi, susarlar!.. Dandaklarm sanatından uyuşturucu katiller, kardeş düşmanları, ahlâksızlar, holding patronları ve köle kitleler haz duyar ancak. Hayvanlıkları içinden insanî olan değerleri ayıklayamayacak, yorumlayamayacak kadar basit, düz, şartlandırılmış doğruların dandak sanatçılarıdır onlar.

494

495

Sermayemiz Bir Ah Kaldı

)

İkinci Dünya Savaşı'na kadar Japon ekonomisini, tek başına, aynı sülalenin 14 ailesinden oluşan Mitsui şirketi yönetiyordu. Üçyüzyıllık aile mirası, pamuktan, dokumaya, ipeğe, hattâ ormanlarına, tütün, konserve, yün, altın, selüloz, kimya, vs. Japon ekonomisinin yüzde yirmisine sahipti, ayrıca büyük bir gemi filosu vardı. Mitsui'nin rakibi, rakip hafif kalır, düşmanı ise Mitsubishi'ydi. Mitsui'leri halk hiç sevmezdi, genel müdürlerini de aşırı milliyetçiler öldürmüştür. Mitsui'lerin Japon ekonomi tarihine geçmiş ünlü nizamnameleri 1900'de yayımlanmıştır, nizamnamenin ilk maddesi şudur: "Dağılmak işleri bozar", aile dağılmadı.

Mitsuiler gibi, "aile" geleneğine dayalı, Mitsuiler gibi dokuma ve pamukla işe başlayan, Mitsuiler gibi Türk ekonomisine 75 yıldır hükmeden, Sabancı ailesinin, en okumuş, en genç, en çalışkan genel müdürleri de ilginç benzerlik, öldürülmüştür.

Adana'ya pamuğu, Anadolu'yu istilaya kalkışan Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'nın getirdiği söylenir. Amerikan iç savaşı 35 yıl sürdü. Kuzey-güney savaşının konusu, köle pamuk işçileri zencilerdi. Dünya piyasaları bu savaş yüzünden alt üst oldu. Avrupa'ya geziye çıkan Abdülaziz'e In-

gilizler, pamuk ekmesini tavsiye ettiler. Abdülaziz'in Avrupa dönüşü, ilk çırçır fabrikası kuruldu.

Pamuk Adana'nın ruhu, hattâ, Türk ekonomisinin lokomotifi oldu. Adana'ya civar illerden insanlar akın etmeye başladı. Pamuk Han'ın işleticisi Akçakayah Behram ağa da, hanında, gurbetten gelmiş ırgatları çalıştırıyordu, bunların içinde Kayserili köylü gençler vardı, bu köylü delikanlılar içinde Hacı Ömer isimindeki delikanlı, cumhuriyet tarihine damgasını basacak, Hacı Ömer Sabancı idi.

Çırçır'da makine, kütlü denilen ham pamuğu çekirdeğinden ayırır, alttaki delikten çiğit tanecikleri akar, pamuğun döküldüğü deliklerin ağzına çuvallar koyulur, ki, buna, Adana'da haşa denir, haşa, sıkıştırılmış 120-130 kilo alır, işçiler ayaklarıyla pamuğu sıkıştırarak, uzun süren sıcak yaz aylarında cılk su kesilinceye kadar çalışırlar.

Hacı Ömer ömürboyu haşa sıkıştırarak çalışamayacağım anlar. İlk işi, (vurgunu), köyünden işçiler getirmeye başladı, bir işçi simsarı oldu. Ayrıca, yan iş olarak boşaltılan haşaların üzerinde küçük pamuk parçaları kalıyordu, bunları da dikkatle toplayıp yorgancılara ucuz fiyatla satıyor, küçük sermayesini büyütüyordu.

"...İşçi lazım olurdu, giderdi ırgat pazarına. Kurban bayramlarında sokaklarda dolaştırılan adaklık kurban sürüleri gibi, birbirlerine sokulmuş, ayakta beklesen, ya da duvar diplerine çöküp tozlu toprağa çizgiler çeken, genç, yaşlı, dilenci kılıklı köylülerden gözüne kestirdiklerini işaret parmağıyla çağırır: 'sen, sen, sen, benimle gelin' derdi. Kimine pamuk bastırır, kimine balya taşıtır, kimini çapaya, toplamaya götürürdü. Yevmiyeniz şu kadar derdi. Verilen azmış, çokmuş kimsenin gıkı çıkmazdı. Çıkan olursa o zaten işine yaramazdı. İnsan emeğinden bol, ucuz ve de sahipsiz

başka hiçbir şey yoktu. 1920'lerin yorgun ve durgun Türkiyesi'nde Adana, köylülerin iş umudu ile koşup sokaklarına meydanlarına dolduğu bir canlı merkezdi. Fabrika ve atölyelerinde çalışanların sayısı bir iki bini geçmezdi, dışarda ise tümen tümen iş bekleyen köylü işçiler vardı. Boğaz tokluğuna çalışmaya hazırdılar, elini salla-

496

497

san yüzü birden koşardı. Ücret dediğin vicdanına kalmıştı. Emeğin bu kadar ucuz ve bol oluşu yüzünden işçiye insan muamelesi yakıştırılmazdı..."

Bu ağır yoksulluk manzarası 75 yılda koyulaşarak korkunç bir işkenceyle büyüdükçe büyüdü, ucuz işgücü, Türk tarihinin en büyük "ağrısı", "eziyeti" haline geldi... Bu ağır hastalıktan çıkmak isteyen Adanalı'nın hastalıklı rüyası, mal, mülk, toprak sahibi olmak, oralarda emeklerini ucuza satan insanları çalıştırmak, beyler, paşalar gibi sefalar sürmek.. Güçlerinin sarhoşu ağalar için, Adana'daki bol, sonsuz ucuz işgücü "bayram yeri" gibiydi. Üstelik Adana'da fırtına olmaz, kar olmaz, don olmaz, yüz günün ancak onüçünde hava bulutlu, yağmurlu geçerdi. Hacı Ömer "Bu Adana toprağı öyle bir bereketlidir ki, eşeğı bir yere bağlasan durduk yerde katır olur" derdi...

Ucuz işgücü "tehlikeli bir saflık" işaretidir karın tokluğuna körü körüne kölesin demektir, asırlarca patronların rüyasını süsler, akıllalmaz kurnazlıkların azabıyla yularından tuttular mı insanları, doymak bilmeyen öldürücü savaş başlar. Hacı Ömer, yine de köle işçilerin ağası, simsarı olarak bilirdi, ancak, cumhuriyet yeni kurulmuştu ve maz bir talihli kapı açılmıştı.

İstiklal savaşı henüz bitmişti, Rumlar'dan, Ermeniler'den devlete intikal etmiş fabrikalar boşta bekliyordu, cumhuriyet devletinin ganimetiydi bu fabrikalar. Celal Bayar bu ganimet fabrikaları işletecek yerli işadamları arıyordu, teşvik etti, yol gösterdi, önlerini açtı, Kayserili tüccar Nuh Naci'ye bu fabrikalardan birini verdi, Hacı Ömer de "ortak" oldu. Celal Bayar, Hacı Ömer'i ilk gördüğünde "Mavi kopçalı bir mintan giyiyordu" diyor.

Hacı Ömer'in fabrikayla tanışması Rumlar'm, Ermeniler'in terk ettiği ganimet fabrikalardı, ilk toprakla tanışması da, yine vurgun sayılabilecek siyasi bir talihti, yurtdışına sürülen meşhur yüzelliliklerden Ali Galip'in yazlık evinin bostanından yer kiralayıp ekip biçmeye başladı.

Cumhuriyet'in her nimetinden fazlasıyla nasibini alan Hacı Ömer'in ikinci hamlesi, ganimetten daha büyük bir uyanıklıktı.

498

Yerli tüccarları destekleyen cumhuriyet, 40'h yıllara gelindiğinde, ben ne yaptım diye başını taşlara vurmaya başladı, yerli-gayrimüslim herkese savaş ilan etti. Fiyat artışları, mal darlığı yokluklar, kuyruklar büyüyordu. Mecliste: "Savaşa girsek sanki bundan kötüsü mü olur" deyip tüccarlara savaş ilan ediyordu cumhuriyet, verdiği nimetlerin bir kısmını geri istiyordu.

Çıkartılan Varlık Vergisi Kanunu ile, milletten zorla ve hileyle alındığı düşünülen servetin yarısı geri alınacaktı. Devlet kendi beslediği tüccar çocuklarının ihanetine uğramış gibi kö-pürüyordu, lanetler yağdırıyordu. O güne kadar devletle yağlı-balh geçinmeye alışmış tüccarlar, şimdi yenilip yutulmaz bir "savaş suçlusu" durumuna düşürülmüştü. Varlık Vergisi gayrimüslim tüccarları tarihten silecek kadar ağır bir yoksulluğun içine itti. Vermeyenler Erzurum'da çalışma kamplarına gönderildi, Varlık Vergisi, cumhuriyet tarihinin en ağır uygulaması olarak tarihe geçti.

İçten pazarlıklı, köylü kurnazı Hacı Ömer, İş Bankası müdürünü aradı: "Sait bey kardaşım, varlık vergisini öderken kredi kullanmak gerekse mümkün mü ola?" dedi. "Senin için elbette Ömer ağa" dedi, müdür, "Allah benim ömrümden senin ömrüne katsın" dedi Hacı Ömer. Paltosunu bir kahraman keyfiyle sırtına alıp borsaya girdi. Deli miydi bu herif, gözlerine kimse inanmadı, Hacı Ömer, iskemlesine oturup kimsede para kalmadığı için, o pamuğunuzu alıyorum, deyip, günlerdir umudunu kesen çiftçileri şaşırtmıştı. Akşama kadar ortada koçan moçan bırakmadı. Keyifle avuçlarını ovuşturdu, büyük fırtınadan kazasız kurtulmuş, büyük bir voli vurmuş, Varlık Vergisi'ni bedavaya getirmiş, üstüne de kazanmıştı. Varlık Vergisi'nden yara almadan kurtulan belki de yalnız Hacı Ömer oldu.

Yokluk yıllarında halk, midesinde kara saplı bıçak unutulmuş gibi korkunç azapla, açlıktan kan revan içinde kıvrılırken, Hacı Ömer, muhteşem bir Amerikan filmi olacak, üçüncü büyük volisine hazırlanıyordu. Hacı Ömer'in büyük bir sanayici olarak tarih sahnesine çıkışı bu ince, ustalıklı, ilk büyük ortaklığıyla başlar. Bu ortaklık, Bosnalı Salih Efendi'nin oğullarıyla Bossa'yı kurmasıyla başlar. (Bossa: Baş harfleri: "Birlik

499

Olarak Sanayi Sahasına Atılalım" anlamını taşıyor...)

Bu hikâyenin kahramanı, değil Adana'nın, Türkiye'nin geleneksel, karun gibi zengin ünlü Bosnalı Salih Efendi'dir, masal gibi bir hayatı vardı 1940 yılında ölür, çocuklar, geleneksel aile mirasını tutamaz, dağılırlar. İşte, tam da burada, serveti Salih Efendi'nin yanında kuş kadar olan Hacı Ömer,

Salih Efen-di'nin oğluna ortaklık teklifinde bulunur. Salih Efendi'nin oğlu Sinan Bosna, çok sonra ayrıldığı bu ortaklığı yine de kibarlığı elden bırakmayarak şöyle anlatır: "...Hacı Ömer şapkayı tas gibi başına geçiriyor... Protokol filan tanıdığı yok, paldır küldür giriyor. (...) Hasis davranışları bizi etkiliyor. Bir ara önemli bir paraya ihtiyacımız vardı hissemizin % 14,5'ini satmak şartıyla para vermeye razı oldu. Çoğunluk hisse ona geçince bizim sızlanmalarımıza hiç kulak asmamaya başladı. 'İşi büyütüyök yeğenim' diyor, başka laf dinlemiyordu. Sonunda geri kalan % 35,5 hisseyi de 18 milyona satıp ortaklıktan ayrıldım. (...) Tabii, hakkımızın yenildiği duygusuna kapıldık..."

Hacı Ömer'in son büyük volisi, Amerika'nın kara haydut bayrağının, başıbozuk vahşi yırtıcı emperyalist hayvanlığının ülkemizin üzerine çöktüğü 1950lere rastlar. Kazancından başka hiçbir şey görmeyen Hacı Ömer, Türkiye'yi ikiye bölen, büyük kitle tartışmaları ve iç savaşların hazırlayıcısı, ünlü Mars-hall yardımından "muazzam" dilimi koparı vermişti...

Sanayi Kalkınma Bankası, Marshall yardımından yararlanmamız için Barker heyetinin önerisi ile kurulmuştur. Sanayi Kalkınma Bankası'nın genel müdürü Reşit Egeli konuşuyor: "İlk büyük kredi, beş milyon lira kredi aldı, Bossa kurulur-Şen..."

İmzasını resim gibi atan Hacı Ömer, Reşit Egeli'yle çok samimi oldu, "kredi dostluğu" aile dostluğuna dönüştü. Reşit Egeli: "Emirgan'daki evine giderdim. Ben keyfim yerinde olunca şarkı-türkü söyledim. Sadıka hanım, 'Bizim türkücü müdür geldi' derdi."

Ancak bir deniz korsanının sarfedeceği laflar ediyordu müdüre: "Bu banka, Amerika'ya boruyu dayamış bize para akıtıyor müdür!" diye pek keyiflenirdi.

Cumhuriyet tarihinin ödül alacak fotoğrafı, Hacı Ömer'in İsmet Paşa'nın omuzuna elini koymuş resmidir, Türk ekonomi tarihine geçecek açgözlülükleri hâlâ anlatılır, bir ara banka müdürüne: "Bu kadar senetin pulunu niye devlet satıyor, bize pul bayiliği verin..." diye sızlanıyor, sinema işinde büyük para olduğunu görünce, Adana'nın sinema salonlarının para basan gişelerine sulanıp, ünlü sinemacıları film ve sinema salonlarını satmaya zorladığını da ünlü sinemacı İpekçi ailesi anlatıyor.

Ekonomi ve Ticaret Bakanı Fethi Çelikbaş anlatıyor: "Bir gün beni Emirgan'daki evine davet etti. Ben de Amerikan yardımı heyeti başkanı Mr. Dayton'la eşini 'Gelin sizi bizim yeni tip işadamlarımızdan biriyle tanıştırayım' diyerek götürdüm. Amerikalılar Emirgan'daki köşkü pek beğendiler. O muhteşem dekor içinde masaya koca bir kuzu gelince bana baktılar, 'Bu özel Türk yemeğidir' dedim."

1950'li yılların en şöhretli adamı Hacı Ömer'di, Menderes, yanma Kral Faysal'ı alıp köşküne ziyafete giderdi, aslında yurtdışından kim gelirse, Hacı Ömer'e giderdi. Refik Koraltan başta, köşke uğramayan politikacı yoktur. Köşkün satın alınması da ayrı bir hikâyedir. Hacı Ömer, yazları artık Akçaka-ya'ya yaylaya gitmek yerine İstanbul'a gitmek fikri aklına düştü. Elinden düşürmediği,

kenarları mavi sulu kocaman mendiliyle ensesinden terleri silerek Emirgan'daki satılık yazan köşkten içeri girdi. Giyimi kuşamı savruk, mahalli şive ile konuşan bu köylüyü köşkün sahipleri görünce paniğe kapıldılar. Soyları Kavaklı Mehmet Ali Paşa'ya uzanan köşkün sahipleri, birkaç kuşak uzun bir hayat geçmiş, bütün hatıraları bu kaba saba köylüye vermek istemediler, zaten Hacı Ömer'in hanımı Sadıka hanım, eski köşkü görünce mezarlık ziyaretindeymiş gibi ürpermişti. Hacı Ömer, saf köylülüğün paldır küldürlüğü-nü, dangul dungulluğunu akılalmaz servetine olan güveniyle allem kallem edip, aştı, kendini köşkün sahibine sevdirdi: "Yanmış mal ile ölmüş babanın övünmesi olmaz, derler bizde. Buranın hizmetini görmeğe senin gücün yetmez, bende oğul, uşak çok, sen yeterince oyalandın, biraz da ben oyalanırım" deyip köşkü satın aldı, köşkün arkasına da her ay yirmi kuzu

500

501

atıp, ziyafetler için hazırladı, köşkün önüne de, ünlü antikacı Portakal'dan "at heykelini" almayı ihmal etmedi.

Nedendir bilinmez, Adanalı zenginlerin köşklerinin önünde "arслан" heykelleri olur, bu gelenek bugün, Adanalı pavyon ve gazinocuların kapılarına kadar gelmiştir...

Şimdi duyduklarınıza ise inanamayacaksınız, Adana'nın tarih içinde yetiştirdiği en zengin adamlardan Hacı Ömer, yemeğe para harcamayıp, kuru fasulye, mercimek çorba gibi, asker karavanası yemek için, haftanın üç günü topçu alayının yemekhanesine gidip, piyadelerle yemek yiyor.

Menzil komutanı Güventürk anlatıyor: "Adana'da topçu alayımız vardı, teftişe giderdim. Hacı Ömer gelişimi hemen anladı, çünkü haftanın üç günü alaym yemekhanesindedir. Karavana yemeğe geldim, der, alayın yemekhanesine dalardı..."

Nasıl pazarlıkçı, öğrenelim, mobilyacıları Güngör anlatıyor, Sakıp evlenecekmiş, mobilya siparişi vermiş, sıkı bir proje yapmış, Sakıp çok beğenmiş, bakalım babayı nasıl kandıracağız, demiş. Hacı Ömer fiyatının üçyüzbün lira olduğunu öğrenince; "Yeğenim bunların hepsini ocağın altına atsan bir çorba pişirmez" dedi, dondum, kaldım. \

Bir dikili ağacı yokken, 20-25 sene içinde çırcır, iplik, yağ fabrikaları sahibi olmuş, bir de banka kurmuş/ tüm cumhuri-

7

yet hükümetleriyle senli-benli geçinmiş, evinde ziyafetlerle ağırlamış, bu efsane adamın hayatını ayrıntılarıyla anlatan eser yok, bu bilgileri edindiğimiz Sadun Tanju'nun kitabı ise son derece düzeysiz, zayıf, hatır için, ya da parayla yazılmış intihası veriyor.

Oysa ortada, tehlikeli bir "roman karakteri" var, biz anlatalım, siz çözümleyin. Yoldan bir çocuk tutar, "Bak yeğenim, aha şu giden ihtiyarı görüyon mu, yanından geçerken koluna çarpmış gibi çömleğini düşür, değneğini yemeden de tüy, kay-bol" diyor, bu yaptığın iş mi diyenlere de, Hacı Ömer, "Seyret şimdi sinemayı, gör," deyip, bir kenarda eğlenirdi.

Yine bir akşam, bir zavallı ihtiyarın eşeğini çözdürüp, Rum-lar'dan kalma bir hanın damına çektirir. İhtiyar eşeği bulamayınca bas bas bağırır, Hacı Ömer tellal çıkartıp numaradan

köylünün atım insaniyet namına bulan varsa diye aratır, sonra gizlediği at ortaya çıkanca, köylü acıyla Hacı Ömer'e: "Ulan çocukluğundan çektiğimiz yetmedi, şimdi kazık kadar herifli-ğinden de bize etmediğim komuyon bire Allah'tan korkmaz adam, eşeği dama çıkarmak deccalın aklına gelir mi bire kâfir" diye küfürler sayar, Hacı Ömer eğlenirdi.

Hacı Ömer, para ile tuttuğu çocuklara, berberin çömlleklerinden bir ikisini gizlice kırdırır, berber Ömer de, kasabın kırdığını sanıp, kasap Hacı Ahmet'in dükkânına saldırırdı, köyün çarşısında kızılca kıyamet kopar berber-kasap ölesiye kavga ettikçe, Hacı Ömer bir kenarda sinema seyreder gibi eğlenirdi...

Yine yaylada, yaşlı Ayşe hala kışlık ve peynir ve yağın iki tenekesini soğukluk olarak kullanılan mağarada saklar. Hacı Ömer bu tenekeleri kaybettirir. Zavallı Ayşe kadın üzülür, sızlanır, köyü hırsızlar bastı diye ağlar. Çok sonra Hacı Ömer muhtarın ağzından mektup yazdırıp tenekelerin bulunduğunu Ayşe halaya bildirir, sinema seyreder gibi eğlenirdi.

Yetmiş yıldır, ciğerlerinden kan gelen bu halkın hasta çığlıklarını dinleyip, seyredip, eğlenmiyorlar mı?

Hayatında iki kez canı sıkıldı, ve "Bu yaptığınız heç eyi değil" dedi. Ziraat Bankası umum müdür muavini Hulki Alisbah anlatıyor, pamuk fiyatları düşüyor, hükümet köylünün perişan durumunu kurtarmak için piyasaya müdahale kararı aldı, borsaya gidip devlet adına masa kurdu, Hacı Ömer fiyatların düşmesinden yararlanan bir tüccar, ben düşüşü durdurmakla görevli devlet bankası sorumlusu. Baktım borsada köpürerek ileri geri söyleniyor: "Bu yaptığınız heç doğru değil" diyor...

Hayatında yaşadığı ikinci hüznü, 1960 ihtilalinde banka kasaları açılırken yaşadığı "Bu işler heç doğru değel Emin efendi kardaşım" diye sızlandı. Oysa, içli-dışlı, senli-benli olduğu politikacılar asılırken "bu yaptıklarınız heç doğru değil" diyebilirdi, sesi çıkmadı...

Sakıp, Hacı, Şevket, Erol, Özdemir, İhsan, Hacı Ömer'in oğulları. İhsan, Güler Sabancı'nın babası, kumarbaz ve içkici olduğu için baştan beri işlerden uzak tutuldu. Çocukların üç büyüğü babalarının servetine güvenip okumadılar. Sondan

502

503

üçü İngiltere'de yüksek tahsil gördüler. Aile dağılmadı. Bugün Türk ekonomisine hükmediyor. Yetmişyıllık bu aile, onlarca torun, çoluk sahibi oldu, bir tane yazar, akademisyen, sanatçı, müzisyen çıkartamadı, yani kafasıyla iş gören adam yok, hâlâ parasıyla iş gören bir aile.

Ancak, gün geliyor, Özer Çiller, Korkmaz Yiğit gibileri piya saya fırlayınca, Hacı Ömerler zenzem suyuyla yıkanmış gibi ortaya çıkıyor. Yazarların görevi, hafızaları her yeni gelen nesle tazelemektir. 1950'li, 60'lı yıllarda onlarca büyük romana konu olmuş, Türkiye'yi üç büyük darbeye sürüklemiş, iki büyük dev aile, 23 katrilyonluk bütçenin yedi katrilyonunu iç borç olarak ellerinde tutuyor. 65 milyon halkın yıllık hasılatı, bu iç borçların faizlerini ödeyemiyor.)

Ama, onlar, yetmiş yıldır, zenginlerin parası züğürdün çenesini yorar diye pek keyifli söylendiler, yetmiş yıldır, yoksul halkın ahlâkı, onların zihnini kalbini hiç yormadı.

Türkiye'nin tek bir derdi var, benim de siyasi görüşüm budur: Eğitim, sağlık, işsizlik sigortası, bu topraklarda doğan herkese. Bu üç sigortanın ülkeye maliyeti de 6 katrilyondur.

Keşke servetleri, kendi yağıyla kavrulan, tek başlarına yürü- yen bir "güç" olabilseydi. Bu ailelerin servetleri, Türk ekonomisine göbekten bağımlı, devlet onlara bağımlı. Sülük gibi birbirine bağımlı bu iki dev gücü kimse ayıramıyor, arada sıkışan altmışmilyon, bitmek bilmeyen bir karanlık ateşin içinde intiharla, cinayetle, erken hastalıklarla, açlıkla, işsizlikle, hızla ölüp bu lanet dünyadan kurtuluyorlar...

Bu satırları kaleme alan bizler ise, servet düşmanı ve vatan hainleri (!) olarak, bildiğimiz yolda ilerlemeye devanı edeceğiz... Çocukken, balıkpazarma giderdim, balıkçılar sabahın erken vakti, kasalarla balıklar getirirdi, kasaların içlerine kadar eğilir her birine tek tek bakardım, hepsi canlı, oynuyor, elime aldığımda kayıp kaçıyorlar. Ne kadar çok balık... Katrilyonlarca balık, derdim, katrilyonlarca, deyip denize koşardım...

Denizi seyredip, katrilyonlarca balık var dedikçe, içimi bir sevinç alır, ne mutlu ülkemiz, ne güzel bir dünya, derdim...

Büyüdüm ve gördüm ki, katrilyonlarca balık, katrilyonlarca

pamuk çekirdeği, iki büyük ailenin eline geçmiş, katrilyonlarca bütçeyi ele geçirip, altmışbeşmilyonluk halkı, katrilyonlarca ton ağırlığında kayalarla dövüyorlar...

Yetmiş yılda ne değişti, Hacı Ömer yetmişbeş yıl önce işçi simsarıydı, yani, köle gibi işçileri çalıştırıp, kazanıyordu, bugün torunları, değil işçileri, köle gibi yazarların, akademisyenlerin, simsarlığını yapıyor!..

Ve böylelikle kendi sevimsiz, çirkin suratlarını gösterecek tek bir satır yazı çıkmıyor. Zenginlerin filozofisi şu kadardır, hayatta en değerli şey, servet değil, sağlıktır, derler, ne diyelim Allah can sağlığı versin... Tabii sağlık olunca, servetin de keyfini çıkartacaklar. Hayatta servetten, sağlıktan, candan, ölümden değerli şeyler vardır, bu da "ahlâktır"...

504

505

Şikayetsiz Ölümün Dinselleşmesi

)

Mustafa Kemal'in emriyle gizli komünist partisi İstiklâl Mahkemelerinde sorgulanırken mahkeme başkanı sorar: "Aranıza başı açık İslâm kadınlarını alıp toplantı yapıyor musunuz?"

75 yıl sonra bugün, mahkeme başkanları tam tersini soruyor: "Aranıza başı kapalı İslâm kadınlarım alıp..."

Hem Türklük ideolojisi, hem de siyasi İslâm hangiyönden gideceğini artık bilemiyor. Boğuk, kısık sesler içinde çürük bir ölüm seçtiler kendilerine. Rektörler, kadın dernekleri, siyasiler, gazeteler, düşük ahlâklı onbinlerce aydın, uçsuz bucaksız köhne bir manastırın küflenmiş

sandukaları gibi her gün aramızda, ekranlarda. Kurumuş fare derisi öfkeleriyle "Türkmüş, Müslümanmış, kılık kıyafetmiş," rezil bir insanlık duygusu, kepaze bir demokrasiyle boğuşup duruyorlar. Bir taraf, cumhuriyeti, haciz memurlarının elindeki alacak senedine dönüştürürken... diğer taraf, yüzyılların tırnak kiri karanlığının sert cahilliğinde çürüyüp bitleşiyor.

Son yüzyirmi yılda, Türk-Devlet-Müslümanlık kavramlarını her çeşit ve şekilde yüzbinlerce kez denediler. Türk'ü başa koydular, olmadı, Müslümanlığı ortaya koydular yine olmadı, devleti en başa koydular yine olmadı. Denenmedik kombinezon kalmadı, işte sezon açıldı yine tartışmaya başladılar, konu-

506

muz "Türk Müslümanlığı..." Ha gayret!

İslamcıların hazmedemediği, bir türlü anlamak istemedikleri şudur, Cumhuriyet'in en büyük devrimi "dinin terbiyeden ayrılmasıdır". Sidik suratlı lâik eğitimciler meseleyi kılık kıyafet kavgasına, okula girsin girmesin tartışmasına getiriyorsa da, sorun evrenseldir ve bu topraklarda girişilmiş en büyük devrimdir, en cesur harekettir. "Dinin terbiyeden ayrılması"...

Bugün, bizlerin yirmi milyon yoksulun yaşadığı Kahire'den, yüzer milyon yoksulun yaşadığı Pakistan ve Bengaldeş'ten, yirmi yıldır her gün bombanın düştüğü Kabil'den, Sad-dam'dan, Kaddafi'den, Cezayir'den ürktüğümüz gibi, o günün cumhuriyetçileri de "dinden", dinsel kurumların çürümüşlüğünden ürkmüştür.

Birinci düşman emperyalistleri yenen cumhuriyetçilerin ikinci ezeli düşmanı, yoksulluğun ve cahilliğin geleneksel hastalık sebebi: İslamcı zihniyeti.

"Dinin terbiyeden ayrılması" saçmadır deyip, alaycı bir yazı yazan İslamcı yazar, görüşünü desteklemek için Clinton'un bulaştığı seks skandalim örnek veriyor, ahlâksızlığın nerelere uzandığını dalga geçerek anlatmaya çalışıyor. Clinton'un seks skandalında görmemiz gereken "adalet" duygusunun kral, başkan, kültür, Amerika tanımayışdır, adalet duygusu her şeyin üstündedir. Ancak, İslamcı kardeşimize bir örnek de biz verelim. Osmanlı împaratorluğu'nun en zor, en trajik günü, nerdeyse kayıtsız şartsız bir teslime dönüşen Mondros Mütare-kesi'nin olduğu gündür. Mütarekeyi imzalayan Rauf Orbay, hemen saraya koşar, imparatorluğun bir yarısı İngilizlere verilmiş, İngilizler nerdeyse tüm askerlerimizi, limanlarımızı teslim almaktadır. Tarifsiz bir mağlubiyet, inanılması mümkün olmayan bir acıdır bu, halkımız yas içindedir, tüm dünya bu mütarekenin sonuçlarını beklemektedir, neticeyi acilen Vah-dettin'e bildirmek zorunda olan Rauf Orbay saraya koşar...

Mütarekede olup bitenleri Vahdettin'e bildirecektir, Vahdettin, görüşmeye çıkmaz, Rauf Orbay'a, padişahımızın haremde olduğu, bir hafta daha haremde kalacağı bildirilir. Rauf Orbay'ın saraydan çıkışı, o çıkıştır... Mustafa Kemal'le planını ya-

507

par, Mustafa Kemal Samsun'dan, Rauf Orbay Ege'den Anadolu'ya çıkacak, köy köy, kasaba kasaba halkı, dağılmış askerî birlikleri, çeteleri ayaklandıracaklardır...

İslamcılık tezleri ve Osmanlı mağlup oldu, yerine cumhuriyet kuruldu, bu gerçeği kabullenemeyen İslamcı yazarların gerçeği değiştirmek için tek bir şansları var, İran usûlü bir devrim...

Clinton'un seks skandali da hepimize ders olsun, "adaletin" iktidardan, başkandan daha önde bir değer olduğunu göstermekle kalmıyor, adaletin, "cinsel ahlâki tabulardan" dahi değerli olduğunu da gösteriyor! Aleni, oral seksin ayrıntılı deşifresinde mahzur görmüyor, adalet için.

Allahımıza bin şükür, bizim liderlerimizin bir genç kızla oral sekse girecek terbiyesiz durumlar söz konusu olmadı. Bizimkiler mafya liderleriyle oral seks yapıyor.

Demirel'in değerli işadamı İnci Baha'yla yakınlığı... İşte Ala-addin Çakıcı'nın bakan dostları ekranlarda konuşuyor... 1950'li yıllarda İtalya'daki ilk büyük mafya sorgulamasına sebep, bir mafya avukatının bir milletvekiliyle tesadüfen bir lokanta çıkışında çekilen yan yana fotoğraflarıydı...

Ancak, bizim toplumumuz oğlancılık geleneğinden geliyor. Amerikan adaletinin önümüze açtığı bu büyük adalet ufktv dan faydalanmak zorundayız, mafya liderlerinin, siyasi liderlerimizin ağız yapılarına, dudaklarının emiş gücüne, seslerinin ipeksiliklerine, tenlerinin kadifemsi narinliklerine bir daha ayrıntılarıyla bakmamız gerekiyor!

Kimbilir, Türk Müslümanlığı tartışmalarına buradan bir katkımız olabilir. Tabii ki, mafya liderleriyle toplantılarda, havaalanlarındaki karşılaşmalarında art niyet aramayalım, "manen kucaklaşabiliyor", telefon konuşmaları da cinsel taciz değil, arkadaş sohbeti... Siyاسilerimizin ve mafya liderlerinin manen kucaklaşmaları altında, akşam alacasının şiirsel duygusunu göremeyenler vatan hainleridir.

Kamerallardan ve günün yorgunluğundan kaskatı, sertleşmiş bedenlerinin delikanlı babaların melodik, gevşemiş yanaklarıyla sonsuz bir huzur içinde öpüşmelerini yanlış anlayanlar, vatan hainleridir.

508

Seks, sevilen, okşanan bedenün büyüğü bir bağıştır, araya, krediler, yatırım fonlarını da koyduğumuzda, sonsuz bir öfke-sizlik, tanrısal bir sevincin milli zafer anlarıdır bu kucaklaşmalar.

O erkek bedenler, kuruş kuruşuna helal olsun onlara. İç savaş gibi bir seks hangi peygamber, milli kahraman göze alabilir. Destanşöhretleriyle siyasi disiplin ve fevkalade adalet duygularıyla sevgi ve hoşgörüyü o tapmırcasma kucaklaşmaları, öpüşmeleri, her defasında kalbime derin bir ağlayış duygusu verir.

İki yetişkin ihtiyarın erkek erkeğe oral seks, hangimizin kalbine ağlayış duygusu vermez ki... Oral seks, iki kişilik ezeli bir zevktir, özellikle bir halkın imha savaşı verdiği o günlerde, tatlı dille, tutkulu sözlerle bedeni neşelendirmek ve ağzın tam ortasından dökülen hiç kimsenin aşamayacağı o dev ölçülerle vatansever penislerin, bizleri, milli sarhoşluğun şehvetine nasıl gömdüğünü unutmayalım...

Her Allah'ın günü televizyonlardan dökülen tadından yenmez bu nağmelerin halk tarafından nasıl gururla izlendiğim unutmayalım. Sinirlerimi yıpratın bu derin cinsel hazı iyice öğrenebilmek için, devletimizin bekası için ben de çok geçmeden yabancı eşcinsel dergilerini okuyup, ayrıntılı bilgiler edinmek istedim...

Obur ve kudurgan bir eşcinsel, ağzında eriyen şeyin tilki kuyruğu gibi, kürkümsü, fırçamsı yumuşak tüylerinin pembemsi dokunuşlarının hazzma kendini bıraktığını, vahşi rayihanın rüzgârıyla bedeninin bir ay ışığı gibi eridiğini söylüyor. Diğer obur ve kudurgan eşcinsel ise, muhteşem bir övgüyle gök-kubbesini sarsan yüksek volümlü müziğin yırtıcı, vahşi parçalayıcı sertlikte ve dizginlenemez bağırışların kahramanlığından sözediyor. Yani iki görüş var, biri romantik diğeri metalik. Sert eşcinsel, kısık alevli seksin kendisine kutsal manastır düzenini hatırlattığını, toparlayamayacağı barbar çılgınlıkların hazzın ancak gerçek bir süngü savaşında bulunabileceğim söyler...

Doğrusu ben de iki arada bir derede kaldım, arkadaşlar benim için artık çok geç kaldın diyorlarsa da, zararın neresin-

509

den dönsek kârdır. Bu yüzden anlamaya çalışıyorum, eşcinsellerin çirkin, şiirsiz sekslerinin altındaki gizli, yumuşak, lanetli ezgileri...

Çünkü, kısık sonbahar aleviyle yaşamak zorunda olan ben, şelalenin coşkun çağlayan sularının altında kısık alevinin her ince titreyişinin yükselen parlamasını, belki de bu son yükseliştir paniğiyle, kendimle kederli bir konuşmaya dalıveririm...

Çok sonra anladım ki, ben de halkım gibi, siyasi liderlerimizin mafyayla kucaklaşmasının seyrinde, mahvedici, şahlanmış, sonsuz ve şanlı bir milli zevk duyuyor, benim tiz tınılı kısık alevli duygularım güneş parlaklığında mükemmelliğe erişiyor!..

Hepimiz Türkiye denilen bir masa etrafında yaşıyoruz, nihayetinde. Açtık, üşüyorduk, çocuk güllüşleriyle oynuyorduk, zarafet, sevgi yoksuluyduk, hepimiz kendimizi vurmaya hazırдық. Teşekkürler Türkiye! Siyasi seksi bize öğretmekle kalmadın, eleğe döndürdün! Bizi, muhasebeci karısına dönmüş Batılı kadın dergilerin, çalıyla seks yapan kutsal rahiplerin iğrenç, adi, tüketici dünyasından alıp, çekici, zarif, kaslı, pazulu liderlerimizin bizi şiirle süsleyen mafya delikanlılarının yatak odalarında her zevkle tanıştırdı, tattırdın...

O vatanseverler ki, artık vatansız leylekler gibi Nic^otelleri-nin çatılarında, vatandan uzak, vatan için acı çeken, vatan için sorguya çekilen mafya delikanlıları... Yatak odalarımızdan uzak, artık bizi kim okşayacak, taşkın, dalgаланan, köpüren vatan aşkımızı artık, kimler düzecek!.. Singapur kerhanesine dönen medyamız artık kime peçete uzatacak.

Demokrasilerde çare tükenmez, düzüle düzüle öğreneceğiz. Saddam'm oğlu Uday'm suikastlerden korunmak için üç-dört tane dublörü var. Bu dublörlerder biri, zorla Irak'tan kaçıp anılarını yazıyor. Bir defasında Uday, Irak güzeli seçilen kızı düzüyor, korumalarının kucağına atıyor, onlar da birer birer üstünden geçiyor, sonra kızın leşini kanlar içinde bir göle atıyorlar. Kızın babası kimden şikâyetçi olacak, bilemiyor... Hiçbir şansı yok... Şüphesiz kızımı derin devlet öldürdü diyemeyecek, Yaşasın Irak, Irak halkına kızım feda olsun, diyecek.

Ölüm karşısında şikayetsiz kalmak için, ölümden hepimizin 1
mutlu olması, iyi yaşadı, mutlu yaşadı, ya da "şehit" oldu gibi I
tatlı anılarla yadetmemiz gerekiyor. Bizler, devletin ve mafya- İ
nın her türlü püsküllü ölüm planlarını hazmettik. Bir basit di-
lekçe dahi vermedik. Bu cinayetler tapmağında ölümü bekler-
ken, her gün ölüm tehditleri alırken, bizi hâlâ yaşatan cesaret
duygusu, korkusuzluk değil. Bu derin seksin bizde bıraktığı I
maceraperest cinsel aşk duygusu... Aşılması imkânsız bitme- ılı
yen oral vatan şarkısı, bitmeyen oral devlet şarkısı... Bitmeyen i'
oral Türklük şarkısı... 11

Anaokullarından beri alt beynimize kazılan vatan, bayrak, 1
devlet, Türklük aşkının bizi düşürdüğü gözle seçilemeyecek |||
uçurum, burası.

Yırtıcı hayvanların haykırılarıyla, leşlere saldıran vahşi kor- İli
kunç uğultulu sesler altında parçalanan bizim insanlarımız de- İ
ğil miydi?

işte bu adamlar öldürdüler. Bu kadar sessiz, kör, adi, çaresiz

olamayız. Ülkemizi, kendimizi, halkımızı iyi görelim... Yeni bir dinin eşiğindedeyiz... Yeni bir Türk Müslümanlığı, yeni ve şanlı bir dine girdik... Tanyalım yeni dinimizi... !

Budha, barbarlar memleketine mürşidlik yapmak için giren 1| bir şakirdine sorar: "Peki ama, bunlar zalim ve terbiyesiz adamlar, ya sana kızarlarsa, kabalık ederlerse?"

Şakirt: "Ne iyi adamlarmış, derim, kaba söylüyor ama ne dövüyorlar, ne taş atıyorlar" derim...

Budha: "Ya sopa ve kılıçla vuruyorlarsa?" Şakirt: "Ne iyi adamlarmış canıma kasdetmiyorlar, derim." Budha: "Ya hayatına kasederlerse?" Şakirt: "Ne iyi adamlarmış, bu kadar az ıstırapla, beni bu kirler, günahlar dolu ruhtan kurtarıyorlar, derim.." Budha: "Oldu, sen bu barbarlar memleketinde oturabilirsin, git, kurtuldun, kurtar, avundum, avut, çünkü sen Nir-vana'ya erdin, başkalarını da eriştir"...

Görüldüğü gibi, Budistlerin ermek için yıllarca mücadele verdikleri Nirvana'ya biz millet olarak çoktan ermişiz. Cinayetler karşısında susarak huzur içinde bir "din" edinmişiz. Budizm, 1| bize yabancı değil, genlerimizde var, çünkü Türkler, Çin'de,

510

Hindistan'da, İran'da asırlar süren saltanatlar kurdu. Çin'den Cezayir'e kadar mezhep kurmadıkları dağ başı kalmadı.

Timur'un torununun torunu Şahı Cihan, 16. yüzyılda Hindistan topraklarında inşa ettiği mimari eserler ki, Taç-Mahal bunlardan biridir, güzelliği, planları hayranlık uyandıran yüksek bir kültürün ürünüdür. Şahı Cihan'ın babası ise imparator Ekber'dir, inşa ettiği şey, yeni bir dindir, yüzlerce sayfa yazılabilir, kısaca özetleyeyim.

Çok okuyan mı çok gezen mi, "Haberci" programının yönetmeni Coşkun Aral İmparator Ekber'in mabedini gezerken "Bunlar da her dini birleştirmeye çalışan bir mezhep" gibi bir laf ediyor, bu dini inşa edenin bir Türk imparator olduğunu söylemiyor. Sünniler, Şiiiler, Brahmanlar, Mecusiler, Jayinler, Sihler, Cizvitler, hepsi bu dinin içinde uzlaşmışlar. 1581'de din resmen ilan edildi. Hindular, Mecusiler, Müslümanlar artık tamamıyla eşit tanınmışlar, bazı hükümleri şunlardır: "Çocuklar 12 yaşından önce sünnet edilemez. Bu yaştan sonra da eğer çocuk isterse sünnet olur. Sığır eti haramdır. Sakal adeti ortadan kaldırılmak ve esvap hakkındaki batıl sünni fikirleri giderilmek için çalışılmalıdır. Ahmet, Mehmet ve Mustafa gibi isimler yasak edilmiştir. Ramazanda oruç tutmak ve hacca gitmek mecburi değildir. Ne Arapça ne ilmihal ne de Kur'an ve Hadis

öğretilecektir, bunların yerine matematik, tıp, tarj-ve edebiyat dersleri verilecektir. Erkekler 16, kadınlar)4 yaşından önce evlenemeyecektir...

Görüldüğü üzere, 16. asırda inşa edilen ve bugün hâlâ yaşayan bu dinin yukarıdaki birkaç hükmü, cumhuriyet devriminin, Yaşar Nuri Öztürkler'in, muhafazakâr yazarların tartıştığı ve halkımıza milletimize uygun gördükleri, Türk Müslümanlığının tıpkısının aynısıdır... Bu tartışmaya beş asırda bir cümle ekleyemediler, ha gayret bir beş asır daha!

Sevgili okuyucularım, aradan beş asır geçmesine rağmen, bugünkü yazarlarımızın bu din tartışmasına ekledikleri tek bir cümle yoktur. Yani, bir Ortaçağ tartışmasının tam içindeyiz. Ve bu Ortaçağı aşamıyoruz. Aşmak ise tek kelimedir: Adalet.. Türkler "adaleti", Türklükten üstün bir değer olarak görme-

dikleri, anlamadıkları müddetçe bu tartışma sürecek!..

Allah için okuyucum beni bilir, içimde bir fenalık yoktur, ama yine söyleyeyim, bunların ağızlarına vurmuş... Ağız, emiş üzerine, erotik edebiyat üzerine hatırı sayılır incelemeler yaptım, gördüm ki, siyasi argo kültürümüz büyük bir devrimin eşiğinde, eskiden ağızlara vurulan erkeklik aletini kültürümüz hep silah, kama, süngü gibi yırtıcı kelimelerle, karşılıyordu... Son on-onbeş yıldır, bu fani organımızı siyasi argo kültürümüz artık, Batı'da olduğu gibi, meyvemsi, şekerli, yani, sütlü mısır, muz, badem gibi kelimelerle karşılıyor.. Silahtan, kamadan, muza geçiş, bu aşama hepimiz için hayırlı sonuçlara vesile olsun.

Yani artık acı duymayacağız sevgili Reha Muhtar, ancak seninki kadar da şanslı bir ağız-dudak yapısına sahip değiliz... Çok merak ediyorum doğrusu, bebe poposuna benzeyen dudaklarınız da pişik oluyor, pudralıyor musunuz, gece yatmadan onları bezliyor musunuz?

512

513

Ağır Misafir (KESK)

Şubatın sonunda hava erken güzelleşti. Pencereyi sabaha kadar açtım. Rüzgâr dükkânı kapatmamış, püfür püfür faaliyet içinde. Ben, ipince erik dalı gibi bir kız bekliyordum, hesapsız geldi bahar, halter çalışmış bir kadın gibi. Sokak sokak gezmek mi, hayır, eve kaçıp elinden kurtulmak istedim. Kızılderili baskınına uğramış İngiliz askerleri gibi don gömlek silahlarıma koştum. Şiirlerimi,

aşklarımı, yufka böreklerimi, dipte köşede ne kalmış nostaljik kumanyalarımı hazırlayıp ertesi gün öyle girmeliyim bahara!

Bıyıklarındaki bir iki beyazı makasla kesip, öğleye doğru, menekşelere su veren suratımla sokağa çıktım. "Benim istediğim başka bir şey" mırıldanarak.

Şarap gibi başdöndüren ilkbahar güneşi. Tarih hocasının beklenmedik bir anda "Kâğıtları çıkartın yazılı" demesi gibi. iki kelime yazdım: Hava çok güzel. Boş kâğıtla akşama kadar turladım, neydi sonrası "benim istediğim başka bir şey, ne ağaca benzer..." neydi sonrası...

Hazırlıksız geldi. Derslerin tatil edilip... Tekerlek kaşar kalçalı öğretmen önde tüy gibi sıçrayarak... Tuzlu çubuk beyaz yakalı öğrenciler sıra sıra arkadâTTPikniğe giden öğrenciler gibi kış uykusundan uyanmış, saksısında sıkılmış ruhumuzu

alıp bahara gitseydik. En çok gölgesini severim baharın, en masum pembemsi yanaklıdır o gölgeler! Vaktinde gelseydi canı mı çıkardı?

İnsan böyle anlarda fazla gevşeyip hayata olur olmaz gelişigüzel sorular soruyor. Bu dünyaya niye geldik, ben kimim, rüzgâra ne oluyor, yaşamak güzel mi, şu ağaca yaslansam mı?

İşte bundan korkuyorum, yeni doğmuş bir bebeğe Kantvari sorular sormak, akıl nedir, tabiatın akı var mıdır? Ne büyük adam şu akıl! Ama neden güzel bir hava görmesin altına kaçırırır! Akıldan heykelimizi sırtımızda taşımadan bahçelere koşacak takatimiz yok, ansızın gelince de, yarıyor başımızı bu akıldan heykel! Güzel havalar değil bizimkisi, sokağa çıkıp, yaprakla, rüzgârla vuruşmak!

Takımtaklavat aklınız önde biz arkada bir tutam çimenle savaşıyoruz, kişiliğimizi ona da göstermeliyiz, gücümüzü ona da ispatlamalıyız, şaşırılmamak için yarışıyoruz onunla.

Her şeye laf yetiştiren aklımız, orda bile... Manevra üstüne manevra yapıp bir türlü limana giremeyen yaşlı ve yorgun bir vapur gibi buldum kendimi...

Ahmet Haşim anlatıyordu sanırım, bakkala gidip yarım kilo elma dersin, bir de ismini bilmediğin ama çok hoşuna giden bir şey ilişir gözüne "şundan ver" dersin. Sokağa çıkıp akşama kadar "şundan da, şundan da, şundan da" almak istiyorum ama, çok mu aldatıldık, temizliğine, güzelliğine emin olmadıkça da alamıyorsun!

Çünkü, dalların orası hoş değil, şu çiçekler bu tarafta da olabilirdi gibi, sanatın soylu ölçülerini titizce eleştiren çok bilmişden öte manyaklaşmış bir zekâmla apışıp kalırım.

Oysa, bir sehpa gibi hazır zamanında gelse, mayhoşlaşmış armudun ciğeri gibi olgunlaşır, ne görsem beğenirim artık...

Modern zamanlarda şehrin baharı şöyle bir şeydir, beraber gezindiğiniz arkadaşlar artık sıkça, "Şöyle açık bir yerde oturalım" demeye başlarlar ve şöyle sona erer bahar: İçimizden biri, "Esiyor içeri girelim" diyene kadar. Bir yarısı tümüyle yıkılmış hayatımıza bahar öyle sert bir

514

515

tafrayla girer ki, sokak sokak tozutturken. Yaşınız ilerledikçe taze, serin çiçeklerin tafrası daha da büyük, sıra sıra banklarda oturmuş ihtiyarlar gibi, artık gezmeden de tozutursunuz!

Güzel havaların şaraptan akşamları serin zarif tafrasıyla dı-şarda binbir derin duygulu rüzgârla oynasırken, içeri girmek ağrına gider insanın. Biraz dolaşayım, dersiniz...

Biz, biraz dolaşanlar ırkı! Birbirimize hiç tesadüf etmeden en kötüsünden dahi bir çardak bulamadan, çok yıpranmış koşum takımları gibi aklımızda kalmış bir kaç şiir mısrasıyla dolaşır dururuz.

İtalya'da ya da Mısır'da da böyle bir şey midir halim selim insanların mahpusluğu! Oysa bu sokağa delirmiş bir dev gibi girmiştik!..

Bu kadar sadelik, gül de olsa midem kaldırmıyor artık, dönüp duruyorum sokakları, bir çay ocağında buluyorum kendimi...

Gecekondulu kızların geçen yazdan kalma... Açık yakaları kaim kaba işlemeli... Soluk bozuk biçimli bluzları altında... Ne çok çirkindirler. Saçlarının bittiği yerde derdini anlayacak kimse bulamazsın... Hela duvarı gibi çiziktirilmiş bir gerdan...

Ne diyeyim şimdi bu bulgur, makarna şişkosu gerdana, yabani dikenli incirler gibi... Böyle bir günde merhamet duymak istemiyorum, yeter, yoksulluk diye diye dinî bir törenin kasvetli yorgunluğundan bıktım, usandım... Göklere bakıyorum bu ne güzel hava yarabbim, bu insanlara bakıyorum, yere, midemde punkçı bir kirpi!

Yine de Allah betini bereketini eksik etmesin börtü böceğin...

Hadi şimdi gel, o ihtiyar sidiği renkli gerdandan, mayhoşlaşmış armut ciğeri gibi gecenin göklerine merdiven daya!

Ve zihniniz gelir dayanır, aynı cümle içinde ihtiyar sidiğinden armut ciğerine tanımlamalara, cılkı çıkmış arabesk bir delilik!

Bahar dediğin işte böyle eğlenceli bir delilik. Çünkü bahar! Ağır misafir! Nereye koyacağınızı bilemezsiniz, hangi kelimelerle konuşacağınızı...

Ne zaman ağır bir misafir gelse eve, ansızın, işte böyle şaşırıp kalır tuhaf laflar ederim.

Bir gün ve hayatımda ilk defa, aşık olduğum kızı eve davet ettim. Kızı öyle sırtı açık elbisesiyle koltukta oturur görmek, neye uğradığımı şaşırdım.

Öyle bir derttir ki sormayın, hal ve hareketlerime ve hattâ gece kuşları gibi söyleyeceğim şarkılara o kadar hazırlandığım halde, tuhaf ve bitli hikâyelerin içinde bulurum kendimi.

Eğlenceli delilik elimin ayağıma dolaşması değil, başımı bir an yüzünden çeviremeyeceğim kadar güzel oluşu değil...

Helanın deliği kapalıydı, musluk düşmüştü. Şimdi kalkıp tuvalete gitse, ben ne bok yerim. Belki de hiç gitmek istemezdi tuvalete. Ama ben tuvalete gidebileceğini ve ağzına kadar taşmış bok götüren suları görünce başıma gelecekleri düşünüp...

Ne bozuk hikâyeler anlatır, ben bile anlayamadan lafı diğerine geçerdim..

Ağır misafirden çok korkarım, şimdi ne desem anlayamazsınız beni, ne desem boş laf!

Geçelim bunları aslanım geçelim, siz beni anlayamazsınız, çok dövdüler beni, gözüm çok korktu...

Bu gülünçötesi kelimelerle bulvarda gezinirken, yüzlerce polis arabası gördüm.. KESK'in eylemi... Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu...

Dokuz yıl memuriyet yaptım, ilk eylemlerine ben de ucundan azıcık katılırdım. Neler hissettiğimi bilemezsiniz, ölü suratlı hödük mü hödük insanlar, eşek derisi suratlarıyla sönmüş lamba gibi bir-iki alevlenir dağılırlardı...

Birkaç yıl önce fikirlerim değişir gibi oldu, çünkü onbinin üstünde memur Kızılay'da gece boyu karton ve gazeteler üstünde sabahlamış, kolları alkışlamaktan kırbaç, suratları bağırmaktan meşin gibi kararmıştı...

Şimdi burada, Kızılay'ın ortasında sabahın onundan beri birbirlerine sarılıp yerlere tünemişler. Etrafları ikibine yakın çevik kuvvetle çevrilmiş. Onlar otururken: "Biz çocuklarımıza onurlu bir gelecek hazırlıyoruz" deyip aniden ayağa kalkıp, polislerin kalbine bıçak sokar gibi işaret parmaklarıyla göstererek: "Ya siz!"

Tüylerim diken diken oldu. Parmakla saydım, yetmişin üs-

tünde polis otobüsü, yedi sekiz ambulans, bir o kadar panzer ve ellinin üstünde polis otosu. Hava kararır kararmaz polis otosundan anons yapıldı: "Beş dakikaya kadar alanı terkedin, yoksa zorla dağıtacağız!"

Beş dakika geçti, işçiler sabit gözlerle savaş çığırtkanlarına bakıp daha da taşkın sloganlar attılar, yarım saat geçti. İtfaiye suyu açtı... Memurların oturduğu yere... Aynı anda, Amerika'dan öğrenmiş olmalılar, sinir bozucu ambulans sirenleri bir saat kadar sürdü...

Polis kalabalığa su sıkmaya başladı. Gurur asla tembellik kaldırmaz, memurlar daha da sertleşti, polis çembere yanaştı, öndeki gruba sprej sıkmaya başladı. Seks dergilerindeki geciktirme spreji gibi, zaten o işi gördü, memurun erken boşalmasını önledi. Ve sonra gaz bombası...

Sakarya'ya kadar koşuşturma, bir saat ara sokaklarda sürdü, sonra eylem Türk-İş'in önünde geceyansma kadar sarktı. Ertesi gün ayrı kollardan tekrar geldilerse de, polis önceden davranıp caddelere çıkamadan tek tek topladı.

Benim gibi adamlar bu tür eylemlerde hadi kaçalım, yeter, da-ğılalm gibi panik çıkartmaya yarar, turlarken, polis kolumuzdan çekip arka sokağa attı, "sizin iyiliğiniz için"...

Bizim iyiliğimiz için polis memurları bir güzel ıslattı, onüç yaşındaki genç kızların üstünde cop kırdı bizim iyiliğimiz için...

Televizyonda eylemi izledikten sonra, saatler sonra aynı meydanda döndüm durdum.. Benim istediğim başka bir şey! Bu adamları tane tane tanıyorum, yıllarca aynı dairede çalıştık. Mesela bu meydanda ne eylemler gördüm, Refahlılar ekmek arası baklava, ya da helva koyup yerler, ANAP'lılar ekmek arası çikolata, CHP'liler ekmek arası dondurma, o dernek, bu vakıf en azından ekmek arası döner alır!

Bu adamlar sabahın onundan geceyansma kadar dünyanın en teknolojik mekanize güçlerine karşı sadece "simit" yiyorlar. Ne kadar kötü bir fukara edebiyatı: "simit" basit, arabesk, hiç-

bir edebi, siyasi, artistik, çekici bir yanı yok! İki çocuk sahibi, yirmi yıldan beri altmış milyonla ev geçindiriyor, geçtiğimiz sekiz yıl içinde öyle şeyler öğrendiler ki, onları "simit" yerken ve slogan atarken gördükçe, tüylerim diken diken oluyor!..

Bu adamlar tamtakır aç! Açlığı hissetmek istiyorsanız, tırnağınızı etinizle kerpetenle sökün, işte midenizde bu acıyı duyarsınız. Bu adamlar katur kutur aç! Sosyalizm, solculuk bunlar cici laflar, fiyakalı, Moskova'da düzölmüş laflar! Bilinç, sınıf, geç bunları aslanım, geç...

Kimse, memur, işçi deyip kendince siyasi hesap yapmasın, bu adamlar zangır zangır aç!

Politikacılar, televizyonlar sihirbazın ağızındaki yalancı alev gibi bölücüdürler, çaktır, cuktur gibi harlayıp konuşmasın!

Bu adamlar alev ve öfke kusmuşu dolu kudurmuş bir volkan gibi aç!..

Bu adamlar, simitin üstüne gaz bombası yiyip, panzerle çiğnenip, aç yattılar, aç!

Hayat bize daha ne öğretsin!

Tarih de, politika da, sosyalizm de, devlet de, adımı bildiğiniz, dilinizin döndüğü her şeye rengini veren, kökünden kazıyıp değiştiren işte budur: Açlık! Henüz otuz yaşında turşuya döndürmüş gözlerini!

Bir ekmek hamuru gibi yekvücut birbirleriyle bütünleşip, azgın karıncalar gibi geliyorlar! Ekmeği göbeğinden ikiye ayırıp bölüşmek istiyorlar!

Bunun adı: KESK!

Çok ağır misafir!

Ayağa kalk ve hazırlan Türkiye, çok ağır misafirlerin var!

Acemi ve utangaç bir aşık gibi neresinden öpeceğimi bilmiyorum... 12 Eylül'den Özal'dan beri, satılmış sendikalarına, satılmış delegelerine, satılmış partilerine ve sindirilmiş, ezilmiş, gözü korkutulmuş halkına rağmen, geliyorlar!

Hani bunlardan Şili'de bile bir tane kalmamıştı!..

Ossuruk kaymağı köşe yazarları! Milyon tane modernizm, çağdaşlık, sosyalleşme lafı ettiniz, bu direniş, bu onur, bu kavga olmadan, bu modernizm, bu çağdaşlık olur mu?

518

519

Lo, lo, söyle olur mu?

Hazırlanın kardeşlerim, çok ağır, çok soylu misafirlerimiz var!

Hoşgeldin KESK! Gördün köyümüzün halini! Karikatüristlerin yıllardır susturucu gözlü, karanlık yüzlü insanlar çizdi!

Türküçülerin bin yıldan beri "usandım bu canımdan" türküleri söyledi.

Yine bahar geldi, yine duru, sakın, sade, masum şarkılarımız olmadı.

Ve yine hep kışlalar doldu bugün çaldık, ardından milletçe, oy farfara farfara, aylana gazoz deyip, ağlarken kalkıp, sebepsiz köçek atmaya başladık...

Gördün köyümüzün halini, eğlenceli bir delilik yaşamak dediğimiz! Çeteler vurdu, politikacılar oynadı. Çeteler vurdu, işadamları oynadı! Çeteler vurdu, partiler yedi! Çeteler vurdu, sendika ağaları sustu!..

Hoşgejdin KESK! Gördün köyümüzün halini! Sokaklarımızı, dergilerimizi, üniversitelerimizi, gök gürültüsü şimşekler parıltısıyla yıkayıver!

Koskoca ye tertemiz kütürdülü coşkulu nehirler gibi gir ülkemize...

Gir ki, hakimler istifa etmesin, gazeteciler komplolar düzenlemesin, postallar durduk yere homurdanmasın... Gir ki, anneler mezarlıklara, cezaevlerine değil, kuş yüzlü, kuş yürekli çocuklarına koşsunlar!..

Hoşgeldin KESK! Hep sorardım, onurlu gazetecileri, sinemacıları, tiyatrocuları, yazarları, politakacıları olmayan bir ülkede onur derdine düşmüş insanlar olur mu diye, olmaz derdim, mümkün değil diye yazdım yıllarca!

Şimdi burada öğreniyorum, açlık, Tanrı'nın ve tarihin en öğretici mesleğidir! Hiçbir anayasa, hiçbir din, hiçbir devlet onun önünde duramamıştır!

Ayağa kalk ve hazırlan Türkiye, çok ağır misafirlerimiz var, sen onu yirmi yıldır Türk, Kürt, Alevi, Sünni diye kandırıyorsun, çok soylu misafirlerimiz var, ne Türke, Kürde, ne Alevi ne Sünniye, ne ağaca benziyorlar, ne kuşa...

Boklu Derenin Faresi Godzilla

Ne çok korkuyorum şu genetikçilerden, insanı aritmetik bir dizine indirgemişler, dizideki sayıları değiştirip, daha zeki, dayanıklı insanlar yapacaklarmış, ne çok korkuyorum şu kimyacıardan, şu ilaç bu hapla, daha dengeli, daha iyi olacakmışız, ve tüm bu deneyler hayvanlar üzerinde yapılır. Hep düşünmüşümdür, tek bir hayvanın mutsuzluğu üzerine hayat sevincini yakalayabilir miyiz? Uzun mevzu. Descartes, Aydınlanmanın ilk ve en büyük devrimci bilimadamı, mesela köpekler diyor, otomatik robotlardır, kesin kopartıp parçalayabilirsiniz, çünkü ruhsuzdurlar!

Hayvanlar gerçekten ruhsuz mudurlar? Onlar deri, tüy, iskeletten ibaret mahluklar mıdır? Uzun mevzu: Benim fikrim, her duygulu yaratığın ruhu vardır!..

Şimdi, sonbahar! Kuş sürüleri geçiyor şehrin üstünden, kuş sürüleri Trabzon'da gri bulutlar gibi örter şehri. Hava karardı sanırsınız. Uzun bir süre kuş sürüleri şehrin üstünde döner durur, büyük bir meclis toplamış karar veriyorlarmış gibi, sonra birden bir yön tayin edip giderler. O kadar çokturlar ki, bir tek fişekle bir avcının yüzlercesini vurduğunu gördüm, mermi hangisine isabet etti, dedim, korkudan ölmüşler..

Şimdi, Bafra'dan Sarp'a kadar tüm nehir kıyılarında köylüler

ördek, kaz avlıyorlar. Sibiry'a'dan gelmiş bildircinler, Anadolu'nun göbeğinden kar sularım taşıyan Kızılırmak'm denize döküldüğü yerde yorgunluk sularım içiyorlar. Uzun yolculukta öyle mecalsiz kaldılar ki, avlamanıza gerek yok, ellerinizle, küçük bir fileyle onlarcasını yakalayabilirsiniz. Çünkü rüzgârın yorduğu, yağmurun ıslattığı kanatlarında takat kalmamıştır.

Küçükken ben de bildircin avına çıkmıştım. Çok uzaklara değil, şehrin göbeği Ortahisar sularının bokludereye bakan yamaçlarında. Şimdi oralar ev dolmuş. Bokludere, Zağnos Köprü-sü'nün altından geçer, yakın zamana kadar betondan bir dereydi, üstü açıktı, sonra kapatılmış. Zağnos Köprüsü de öyle böyle değil. Türkiye'nin en yüksek, en eski, üstünden en çok kralın padişahın seyyahın geçtiği inanılmaz bir köprü! Mayıs ve sonbaharda bokludere öyle taşarak akar ki, önüne neyi katarsa moloza kadar indirir. Sular evlerin kapılarına kadar girer. Mahalleli işine gücüne zor gider. Sair zamanlarda çocuklar boklu-derenin betondan yatağı içinde taşlarla, mısır koçanları, ağaç kökleri, ölinüş kediler ve fare leşleriyle oynayıp dururlar.

Aslında kedi kadar büyük fare cinsinin Ceneviz gemileriyle İtalya'dan geldikleri söylenir. Uzun gemi yolculuklarında kokulu sedir ağaçlarından inşa edilmiş gemilerin tahtalarını ke-mirerek mutlu bir seyahat sürerler. Trabzon Limanı'mn hemen üstündeki Arafil boyunun farelerinin şöhreti bu yüzden tarihin içinde saklıdır. Son yüzyıldaki savaşlarla ülkemizdeki tüm gayrimüslimleri kovduk, takas ettik, Ege'nin sularına gömdük. Ancak, onların bize emaneti bu fareler hâlâ buralarda Türk halkının dirlik düzenini bozan iç düşmanlar gibi gizlice faaliyet göstermektedirler. Aslında onların kimseden korkusu yoktur, bir tanesi kapılara koyulan eski zeytinyağı tenekelerinden çöp kutularını rahatlıkla doldurur. Ağız kapalı bir çöp tenekesi olmazdı ve bu tenekeler farelerin geçim tenekesiydi, hava kararır kararmaz, çöp kutularında hareketlenmeler, devrilmeler başlar, insanlar elini ayağını çektiğinde, fareler bokludere-nin sularım kana kana içip, hamsi kafalarıyla dolu çöplerin çilingir sofralarında yerlerini alır, findık kabuğu dumanıyla ma-vileşmiş havayı soluyup kafayı bulurlardı.

Akşamın kararmakta olan dinginliği çığlıklarla kesilir, gördüm onu, orda, mahalleli birden sokağa dökülür, zararlı bir yaratık oldukları için değil, neğe, Şamata için büyük bir av partisi başlar, fare, dvle dvle baygmlaŐtırır, sersemlemiŐ fareler çocukların ayak topu olur...

O sokaktan ne zaman geçsem, akşamki savaştan arta kalmış kanlı kaya parçalarının altında ezilmif bir fare leŐi mutlaka yolumu keser. Kediler dahi bu farelerden öyle korkarlar ki, onların elektrik direği dibindeki leŐlerine dahi yaklaŐamazlar. Bense, kedilerden de daha çok korkardım bu farelerden, fare ls görsem, yolumu deđiŐtirir, sokaktan geri dönerim.

Daha da korktuğum birisi vardı ki, bu mahalleye onunla oynamak için geliyordum. O da benim kadardı, 13-14 yaşında. Adım hâlâ bilmem, ona profesör derlerdi. Profesör iki katlı evlerin terasında birbirinden ilginç deneyleriyle n yapmıştı. Eğer bokluderede sağlam ayaklan dahi alılanmıŐ tavuklar, horozlar görürseniz, bu profesörün iŐiydi. Profesör sağcı fikirlerimi edindiğim ilk arkadaŐımdı. Kedileri filistin askısına eker, tavŐanlardan organları kesip tavuklara dikerdi.

Mahallenin bekçileri ve pleri profesrdan nefret ediyordu, çünkü akşam vakti tam çöp boŐaltılırken, çöp tenekesinden profesörün bayılıp attığı bir fare, ya da köpek aniden ayı-hp, çizgi filmlerindeki gibi sürpriz korku yaratıyordu.

Evlerinin terasında profesörün bilimsel çalışmalarını gerçekleŐtirdiđi ayakkabı tamircilerinin kullandığı kesici aletleri vardı. Bir de çok sonra bir eşini askerde gördüğüm, tabura tek bir Őıringadan tetanoz aŐısı yapan sağlık memurunun Őıringası gibi büyük bir Őıringası vardı. Őıringasıyla hayvanların gözlerinden su alıyor, başka hayvanların karınlarına zerk ediyordu.

Onun tek iyi davrandığı hayvan Gringo'ydu. Gringo, profesör terasa çıktığında çamaşır demirinin üstüne konan karganın adıydı. Uzun zaman profesör Gringo'nun beslenme işini bana vermişti.

Profesrle aynı yaŐtaydım ama ondan korkuyordum, deneylerine başladığında iim kaldırmıyordu ve bir yolunu bulup

523

kaçıyordum, ama ertesini gün acaba ne yaptı diye merakımdan kurtulamıyordum tekrar koŐuyordum.

Ben daha çok profesörle siyasi çalıŐmalara katılıyordum, bir defasında mahalledeki ajanların listesini yazıp emniyet müdürlüğüne postalamıŐtık. Emniyete verdiğimiz ajan listesinde, babasının ve dünya iyisi ağabeysinini isimleri dahi yazılıydı ve polis bu ihbarı ciddiye alıp ağabeysini günlerce soruŐturmadan geçirdi.

Bana Őifreli konuşmayı, yazmayı öğretiyordu, yolda ani darbelere maruz kaldığımda yapacağım hareketleri öğretiyordu, ve sopa kullanmanın inceliklerini gösteriyordu. Eğer profesörün söylediklerini anında yapamazsam, hücre cezası veriyordu. Hücre cezası almamak için sabaha kadar Őifreli konuşmaya çalışıyor, yazım Şekillerini ğrenmeye çalıŐıyordum.

Profesör çok acımasızdı ama, tüm bunları Türk milleti için yapıyordu, ben de bu büyük zekâların, büyük bilimadamlarının ancak bu tür insanüstü deneylerden çıkacağına inanıyor, bu yüzden profesöre hayranlık besliyordum. Deneylerini mi dem kaldırmasa da, suç onun değil, benim bilimsel korkaklığımıydı. y

Hücre cezası için evlerinin terasına kapatıyordu beni. Akşama kadar mahalleyi yukardan seyrederken, beni evlatlarından çok seven ailesine durumu asla söylemez, terasta oturmaktan hoşlandığımı söylerdim, ikinci ceza türü ise sınav çekmekti. Beni çağırdığında bir asker gibi karşısında topuk vurur, o rahat dedikten sonra ancak onunla konuşabilirdim. Üçüncü bir ceza türü daha vardı ki, sonra söylerim...

İşte 13-14 yaşlarında siyasi, felsefi fikirlerimi edindiğim, profesör böyle biriydi, bana 'Rize çayının' aslında kolasının da yapıldığını ama, Amerikan ajanlarının bunu engellediğini ilkin o söylemişti..

Profesörün deneylerini ve fikirlerini inanılmaz zekice buluyordum. Mesela, tavuk ve horoz başlarının alçıya alınması harika bir deneydi. Bu bir mumyalama hareketiydi. Mısır düşüncesinin binlerce yıl yaşamasının sebebi, bedenlerin değil, başların, yani beyinlerin alçıya alınmasıydı. Türk bilimadamları-

nın öldüklerinde başlarının alçıya alınması gerektiğine inanıyorduk, deneylere kesik horoz başlarıyla çoktan başlamıştık...

Korktukça seviyordum profesörü, çünkü o benim aynı zamanda koruyucumdu, profesörün arkadaşı olduğum için hiç kimse bana karışamaz, dövemez, hattâ birini profesöre şikâyet ettiğimde, profesör anında cezalandırırdı onu. Ben bir hata yaptığımda ya da onun fikirlerine karşı geldiğimde, profesör beni mahalledeki büyük incir ağacının altındaki kuyunun yanına götürür, başaşağı kuyudan aşağı sarkıttırdı.

Bir gün bana büyük bir görev verdi. Et-bahk kurumu hayvan leşlerini denizin açıklarına atıyordu ve sahile hayvan kemiklerinden milyonlarcası vuruyordu. Bunlar içinde hayvan boynuzları, ki binlerce vardı sahilde, kurumuş, temizlenmiş bu boynuzları toplayıp profesöre getiriyordum. Profesör boynuzları alıp, kızları ve kadınları genel ahlâk yasalarına uymayan mahallenin bahçesine atıyor ya da kapılarına koyuyordu. Bir kere kapısına boynuz konulmuş ailelerin en küçük ferdiyle dahi ölümüne kadar konuşmuyor, onları vatan haini listesine yazıyorduk.

O günlerde sinemalarda Godzilla adında bir büyük gorilin filmi oynuyordu ve pek etkisinde kalmıştık. Mahallede peydah olmuş iri bir fare aylarca kovalanmasına rağmen bir türlü

yakalanamamış, birçok maceraya karışmış adı çoktan Godzilla olmuştu. Godzilla yirmi-yirmibeş kişinin çemberinden dahi kaçıyor, elektrik direklerine tırmanıyor, yüksek bahçe duvarlarını aşıyor, bir evin hela deliğinden girip, yandaki komşunun deliğinden aniden çıkıp, tüm mahalleyi uğraştırıyordu.

Hemen herkesin bir Godzilla hikâyesi oluşmuştu. Ki, en ağır, profesörün canından çok sevdiği, terasta süzgecin altında sakladığı bıldırcınları kapıp yemişti. Her gün mutlaka biri Godzilla'yla karşılaşılıyordu, bir tekme vurdum beynini dağıttım, o yine sıvışıp kaçtı, biri leşini çıkardım yine bana mısın demedi, bir sürü hikâye. Ve inanılmaz bir dedikodu kol gezmeye başladı. Godzilla, kundaktaki bebeklerin kulaklarını yiyormuş. Mahalleli öyle sarsıldı ki, hayatında belediyeden hiç-

524

525

bir şey istemeyen insanlar belediye itlaf ekibini çağırdı, zehir, ilaç, tarım ilaçları fayda etmedi, günlerce hela deliklerinden şişe şişe kezzaplar döküldü.

Godzilla yakayı ele vermedi. Onu yakalamak profesörün zekâsına kalmıştı. Profesör, palamut oltasını günlerce hela deliğine sarkıtarak Godzilla'yı nihayet acımasız yakaladı, ağzında olta duvardan duvara çarptı. Hayvanı bayılttıktan sonra terasa çıkartıp üstüne ağ gibi pazar filesini geçirdi ve bağladı. Kaçması imkânsızdı. İnanmayan mahalleliden birkaç kişi Godzilla'yı ziyarete geldi. Profesör elinde şırıngayla çoktan deneylerine başlamıştı. Her gün Godzilla üstünde bir bilimsel metod uyguluyordu.

Mahalleyi canından bezdiren Godzilla'nın bu acımasız bili-madamınm eline geçmesi, mahalleli için Godzilla'dan alınacak en iyi intikam biçimiydi. Taşla kafasının ezilip bokluderenin sularına atılması kimseyi tatmin etmeyecekti.

Ancak profesör mahalleliyi yeterince milliyetçi, törelerine "saygılı bulmuyordu ve sinsî metodları vardı. Profesör Godzilla'ya dokuz çocuk doğurtacak, intikam almak istediği evlere atacaktı. Bir taraftan Godzilla üzerinde şırıngalarla çalışırken, diğer taraftan mutfaktan çaldığı peynirleri ikram ediyordu.

Bundan sonrasını nasıl anlatsam, bilmiyorum. Bir günlük hücre cezası almıştım, bir öğle sonrasını tümüyle Godzilla'yla terasta başbaşa geçirdim. Godzilla gerçekten profesörden tırs-mış, yılmıştı.

Bir kenarda hırıltılarla açın içinde tepiniyor, sonra hareketsizce uzanıyordu. Göz göze geldim onunla. Bu kadar uzun süre kalmayıverin bir teröristle bir hücrede, öyle tırsmış, hazin haliyle beni çok etkiledi, Atilla İlhan'ın Müjgan'la ben ağ-laşırdık, değilsek de ona yakın bir şeyler oldu, elime uzun bir çubuk alıp Godzilla'yı dürttüm. Hâlâ korkuyor ve iğreniyordum ondan ama, sanki söylemek istediği bir şey vardı.

Allah'ını seversen beni rahat bırak, diyen bir hali vardı. Onun o Müjgan halini gördükçe, profesöre karşı kin doldum. Çubuğumla Godzilla'nın üzerindeki pazar filesini çıkartmaya çalıştım. Tümüyle çıkartamam, ama, biraz uğraşırsam, belki ben gittikten sonra kendiliğinden kurtulabilir...

Tam o sırada terasın kapısı açıldı ve gestapo subayı gibi profesör girdi. Onunla birlikte Gringo da demirin üstünde yerini aldı. Nasıl oldu bilemiyorum, Godzilla fileden kurtuldu. Terasın köşesine kaçtı, uçurum, aşağısı Bokludere, hiç şansı yok.

Godzilla yüksekte aşağı baktı, sonra profesöre. Şöyle bir silkindi. Profesör onu ürkütmemek için gizli bir adım attı, Godzilla bir daha baktı bokludereye. Gözüne kestirmeye çalıştı, bir daha dönüp profesörün gözlerine baktı. Profesör gizlice bir adım daha attı. Godzilla, bir daha baktı bokludereye.

İnanıyorum ki, bir an Godzilla, henüz kararını vermemişti. Profesör bağırdı: "Yakala onu Gringo!"

Bu sesle Godzilla, kendini terastan aşağı attı. Bokluderenin sularına karıştı. Terasın kenarına koştduğumuzda Godzilla çoktan sürüklenip kaybolmuştu.

Godzilla bir teröristti ama, içinde büyük ve geniş bir bitki örtüsü vardı, düşmüşse, oraya düşmüştür, yumuşacık.

Ama profesör bir uygulayıcı, tüm politikacılar, bilimadamları gibi deneylerini Nevada Çölü'nde yapan bir "uygulayıcı".. Uygulayıcıların ruhunda tek bir ot parçası dahi yoktur...

Profesör hıncını benden aldı, iki tokat attı, sürükleyip beni, incir ağacının altındaki kuyunun yanına getirdi. Kafamı kuyudan içeri sarkıtıp, ayaklarımı yerden kesmeye çalıştı.

Gringo da bizimle beraber geldi, korkudan ölecek gibiydim, ağlayarak yalvarmaya başladım, Gringo dahi incir ağacının üstünde ifrit kahkahalar atıyordu. Öyle canım yandı ki, at ulan dedim kendime, at kuyuya beni, ancak, Godzilla kadar yürekli değildim.

Profesör ağlamama, yalvarmama yüz vermedi, bir müddet sonra kuyudan beni çekip bağırdı: Yufka yüreklilerle çetin yollar aşılmaz. Bu söz, ünlü ırkçı Türkçü Nihal Atsız'ın bir sözüydü.

Genetikçiler, kimyacılar, devlet, tüm uygulayıcılar, öyle korkuyorum ki onlardan, onların hiç yüreği olmamış ki, yufka yüreği tanısınlar. Oysa tam tersi doğru, oysa bir yol aşılacaksa onu ancak yufkacık yüreklerle aşabiliriz.

Kartal'daki Bamya Tarlası

Gülhane Tıp Akademisi, Topkapı Sarayı'na giden yol üzerindeydi, Almanlar kurmuştu, Ankara'ya taşındı, İkinci Dünya ^Savâşyılında Amerika'dan okulunu bitiren Nejat Eczacıba-şı yedek subaylığını Gülhane'de yapıyordu, hastaneyle birlikte Ankara'ya gitti, bomba etkisi yapan bir başarı yakaladı. Savaş nedeni ile insülin sıkıntısı çekiliyor, şeker hastaları korkulu rüyalar yaşıyor. Almanya'da hormonlar üzerine çalışan Nejat, insülin üretmeyi başardı, tüm yüksek rütbeli komutanların gözüne giriverdi.

Topçu müfettişi General Rasim Aktuğ, Nejat'a: "Bak evladım, ordunun bakır sülfata ihtiyacı var. Sana süresiz izin veriyorum. İstanbul'a git, kendi olanaklarınla bakır sülfat üretecek bir fabrikanın hazırlıklarına başla..."

Kendi imkânlarıyla nasıl fabrika kuracaktır? İzmir'e babası, Süleyman Ferit Eczacıbaşı'ndan kırkbin lira alır, babası, İstanbul valisi Lütü Kırdar'a mektup yazar... "Git İstanbul'da önce münasip bir toprak bul, sonra da öteki hazırlıklara başlarsın..."

Önce Dragonca bir arsa bakarlar, 35 bin liradır, sonra, Kartal Yunus'ta bir bamya tarlası bulurlar, tarlanın tümü 2.500 liraya satın alınır.

Aksiliğe bakın ki fabrika kurma projesi devrin Milli Savun-

ma Bakanı Ali Rıza Altunkal Paşa tarafından reddolunur, Nejat'ın izni iptal edilir. Ancak, elde var bir arsa, ileriki yıllarda Kartal Yunus'taki bamya tarlası, Nejat Eczacıbaşı'nın ilk sanayi yatırımının, büyük çıkışının arsası olacaktır!

Nejat Eczacıbaşı 1913'te İzmir'de doğdu, yedi erkek kardeşiler, ikisi öldü, babası Ferit Eczacıbaşı, İzmir'de saygın, sevilen bir kimseydi. Nejat, 11 yaşında tifoya yakalandı. Yunan işgali Ferit Bey ve ailesini İstanbul'a kaçırdı. Beylerbeyi'ne yerleşti, ünlü besteci Rauf Yekta kapı komşusuydu. İşgalden sonra tekrar İzmir'e dönerler. Nejat, evde özel eğitim alır, sonra İzmir'de İtalyan okulunda ilk öğrenime başlar, daha sonra İzmir International College'dedir.

İzmir'deki okul yaşamını İstanbul'da Robert Kolej'de sürdürecektir, okulun bir yanda Aşiyân, öteki yanda nefis boğaz manzarası ile Türkiye gerçeklerinin ötesinde bir standardı vardı, Robert Kolej'de okuyabilmek her anlamda özel bir mutluluktu.

Kimya öğrenimi için Almanya'ya gider. Babasının İzmir'deki Beyler Sokak Kemeraltı semtindeki eczanesinde baba mesleğini sürdürecektir bir karakterde değildir, çünkü babasının ezcane-sine kim gelse, "Aman evladım, bu ilacın Avrupasını rica ediyorum" diyor, içerlerdi.

Hitler Almanyası'nın katı ideolojik sarsıntılı yıllarında Nejat, Avrupa'da da dünya politikalarını yakından izliyor. Ancak Nejat Eczacıbaşı, dünyada daha başka nerelerde hangi yenilikleri yakalayabilirim diye çırpınmakta ve Amerika'da Chicago Üniversitesi'nde bir yıllık burstan yararlanarak. Roosevelt'in başkan olduğu, Almanya'dan kaçan bilimadamların Chicago Üniversitesi'nde gizlice atom bombası yaptığı yıllarda Nejat Eczacıbaşı doktora yapar. Babası Nejat'a: "Oğlum, hangi mesleği değil, hangi meslekte başarılı olabileceğini düşün, şekerçi olmak istiyorsan Hacıbekir, sabuncu olmak istiyorsan Hacışa-kir, bozacı olmak istiyorsan Vefa Bozacısı ol." Nejat bu sese kulak verdi: Eczacıbaşı oldu.

Nejat hayatı boyunca doktora harcadığı zamanı, işime mi verseydim diye düşünmüştür, elli yıldır Türkiye'yi yöneten Sabancı, Koç, Eczacıbaşı üçlüsünde, tek şehirli ve okumuş Ne-

528

529

jat'tı, Koç, Sabancı Nejat'ın okumuşluğunu, kültürünü kıskan-mıştır!

Doktora ve askerlikten sonra, Laleli'deki Güneşli apartmanında, tıp, ezacılık, hukuk okuyan üç kardeşiyle 27,5 liraya kirada kalırlar, ev dar gelir, Kanatlı apartmanına taşınırlar ve ilk girişimciliğe başlamanın zamanı gelmiştir.

O yıllarda balıkyağın sağlık için çok yararlı olduğu düşüncesi yaygındı. Her derde deva. Balık yağı. Norveç'ten gelen ithal üründü, içimi zordu. Nejat, İngiltere'den paketlerle krista-lize D ve A vitamini getirir. Türkiye'de kolayca bulunan rafine yağ içerisine ölçülü miktarda eritir. 10 gramlık şişelere, onar tanelik paketler hazırlar. Konsantre balıkyağı olarak eczanelere verdi. Beklemediği bir patlama oldu, ecza depoları ikiyüz şişelik siparişler verdi. Nejat sevinçten havalara uçtu.

İkinci işi, bebek mamasıdır, temel unsuru nişastadır. Çu-buklu'daki nişasta fabrikasından alır, kazanlar içine vitaminler karıştırır, fabrika sahibi çelebi bir insandır, para yerine krediyle nişasta verir.

Ve sıra sanayiciliğe gelmiştir, Kartal'da askeriyeye ortak \projeden bir tarla vardır, İkinci Dünya Savaşı yılları yokluk yılları, peki ne yapalım: Kahve Fincanı.

Beyoğlu'nda cam eşya mağazası olan Rum ve Musevi yurt-taşlarıyla işbirliğine girip, askeriye için gerekli olan bakır sülfat işini, kahve fincanı işleten fabrikaya dönüştürür. Bu fabrika çeşit çeşit seramik ve sıhhi malzeme üretimine doğru ilerler.

Uzun vadeli; kredi veren Sınai Kalkınma Bankası 1950'de kuruldu. Nejat, büyük bir ilaç fabrikası için kredi istemekte, banka yönetiminde Robert Koleji'nden kendisini iyi tanıyan hocaları vardır, Nejat, kredi toplantısında banka yönetimine "ulusal yerli ilaç sanayinin" gelişmesi üzerine birinci sınıf bir nutuk verir, jüri etkilenir, 1951'de Eczacıbaşı ilaç fabrikasını kurar. Yerli ilaç. Yüzyılımızın yalanı, Koçların "yerli otomobil" yalanı hiç değilse kötü bir Anadol'a kendini buldu, elli yıldır bu yerli ilacı kırmse göremedi. 1951'de fabrikanın açılışına Celal Bayar, İstanbul Valisi Ord. ProL Fahrettin Kerim Gökay ve bakanlar katılır!

Levent'te, gösterişli bir bina, (dışardan görünümüne önem verilir) kurulan fabrika, Avrupa ve Amerika'nın ilaç sanayinin tanınmış firmaları tarafından desteklenir. 17 ünlü firma Ecza-cıbaşı'na kalite güvencesiyle lisans verir. Çünkü alanında tek kuruluştur, fabrikanın rakibi yoktur, çeşitleri günden güne çoğalır! Ve dünya ticaret tarihinin en tatlı, en zahmetsiz yatırımı akıllalmaz bir servete doğru ilerler, çünkü Eczacıbaşı tesisleri fabrikadan çok "depolama, paketlenme, şişeleme" tesisleridir. Taş atıp kolu yorulmuyor. Ne bir bilimadamı, ne bir araştırma ünitesi, zaman içinde ne de bir "sağlık" yatırımı görmek mümkün değildir, Türkiye'nin en büyük trajedisi Savunma Bakanlığı bütçesinden sonra Sağlık Bakanhğı'nın bütçesi ikinci sırada yer alır, Sağlık Bakanhğı'nın bütçesinin yarısından çoğu ilaca gider, elli yıldır Sağlık Bakanlığı'nda gazetelerde "ilaçtan" bahseden tek bir araştırmacı gazeteci, yoktur, mümkün olmamıştır!

Bu arada, Kartal'daki bamya tarlasındaki Seramik fabrikası, kahve fincanıyla başladığı işi büyütür, 1966'da ikinci bir gelişmeyle, 15 bin tona yükselir, yine dar gelir, Bozüyük'te dört fırınlı ve 20 bin ton üreten yeni bir zincir eklenir, zincir, mutfak, banyo malzemeleri eklenir, zincire İpek Kâğıt eklenir, piyasanın tuvalet kağıdını bugün onlar satıyor, zincire "orkid" eklenir, zincire "çocuk bezi" eklenir, bugün piyasanın başını onlar çekiyor!

Bülent Eczacıbaşı anlatıyor: "Çocuk bezi ve hijyenik ped pazarlarında kuruluşumuz Sanipak'm ürünleri tartışılmaz liderliklerini sürdürüyor. Eczacıbaşı'nın Procter-Gamble ile ortaklığı olan Sanipak çocuk bezleri pazarında Prima ile yüzde 50'nin üzerinde bir pazar payına sahip. Hijyenik pedler alanında ise Sanipak'm markası Orkid pazarın yüzde 75'ine hakim. Açılışı 1992'de yapılan Lüleburgaz'daki ilaç tesisleri 100 milyon dolarlık bir yatırımla ortaya çıktı. Karamürsel'deki İpek Kâğıt tesislerinin genişleme projesi, 37 bin ton olan temizlik kağıdı üretimi 87 bin tona çıkarılacak, 4 yıl içinde İpek Kâğıt'ta yaklaşık 100 milyon dolar yatırım yapılacak. Şu anda sayıları 12'yi bulan, hepsi yüzde 50-50 ortaklık oranına göre

530

531

kurulmuş yabancı ortaklıkları var. Bir de İrlanda'da ilk fayans üretimi ortaklığı, Vitra, 4-5 yıldır faaliyet gösteriyor.

1976 yılında Almanya büyükelçiliği Nejat Eczacıbaşı'na liyakat nişanı verir. Alman ilaç fabrikalarına katkısından!

Cemal Gürsel 60 ihtilalini yaptığında, Nejat'a telefon edip, "Seni Sanayi Bakanı yaptım, gel" der, Nejat Ankara'ya gider, teklifi kibarca reddeder, buna ihtiyacı yoktur, çünkü tüm sağlık bakanları zaten Eczacıbaşı'nın "elemanı" gibi çalışmak zorundadır. En güzel örneği, askerlik arkadaşı Prof. Dr. Celal Er-tuğ'dur, CHP'nin sağlık bakanı, yukardaki bilgileri topladığım Nejat Eczacıbaşı'nı anlattığı kitabında, akşamları Eczacıbaşı'nın dizi dibinde nasıl oturup, ondan nasihatler aldığını üstelik Türkiye'de eşine benzerine bir daha rastlanmayan bir hayranlıkla anlatır. Nejat Eczacıbaşı üzerine söyledikleri, yakın tarihimizin çok tanıdığımız ama, akıl sır ermez, şu cümlelere bakın: Nejat ilkokuldayken, sıra arkadaşının ailesi, öğretmene çocuğumuzla ilgilenmiyorsun diye şikâyetle bulunur, öğretmen de, çocuğun altına iki tane minder koyar, çocuk altına iki kaim "minder koyduğunu algılayamaz. Ancak, Nejat'ın altına bir kaç kâğıt parçası koyarlar, Nejat'a şimdi dünyayı nasıl görüyorsun derleV, Nejat "Evet hocam, sanki ya tavan alçalmış, ya yer yükselmiş gibi geliyor bana", öğretmeni, "İşte çocuğun yüksek algılaması" diye övgüde bulunur. Şu sözler de Celal Ertuğ'un: "Şimdiden sanatçı Nejat, siyaset bilimci Nejat, müzisyen, sporcu, tarihçi, teknik araştırmacı, kimyacı, çağdaş endüstri kurucusu, ilk ilaç sanayi kurucusu, güzel konuşmacı, antik eser koleksiyoncusu, daha yüzlerce değişik dalda öncü Nejat Eczacı-başılar sayabilirim, böylece onun çok yönlü bir entellektüel, olağanüstü bir kişi olduğunu sanırım kabulleniriz.."

Sağlık Bakanımız Celal Ertuğ devam ediyor: "Bilindiği gibi ruh hayatımızın mekânı beyin'dir, insan beyinde milyarlarca beyin hücresi vardır, bu emisyonlar, düşünme, algılama, karar verme, girişim, durgunluk, atılganlık, heyecanlar, zevkler, sevgiler, kinler gibi içgüdülerle dışa vurur. Nejat'ın beyindeki emisyonların frekanslarının çok yüksek, çok güçlü olduğu kesindir.

Celal Ertuğ sonra Yeşiller Partisi'ni kuracak, Nejat'ın katkılarını unutmayacaktır, ayrıca Nejat Eczacıbaşı, Cem Boyner'i ve küçük oğlu Faruk Eazacıbaşı'm partiye teklif eder, daha yirmi kadar

isim, 1980'li yıllarda çevrecilik oynayan Yeşiller Partisi'nin modası geçiyor. Tema Vakfı'na aynı destek sürüyor.

Koç, Sabancı ve Eczacıbaşı, ne televizyon kurmak, ne gazete çıkarmak isterler, çünkü, küçük de olsa, iktidara-muhalefete eleştiriden kaçınır, zaten kendi bankalarına bağımlı geriden gelen işadamlarına bırakmışlardır basın, yayın işlerini. Ancak, 1980 öncesi Ecevit iktidarında paniğe kapılıp, tüm gazetelere çarşaf çarşaf bildiriler vermişler, bu küçük ayaklanma, onları TÜSİAD çatısı altında biraraya getirmiştir. TÜSİAD'm beyni, Nejat Eczacıbaşı'dır, beş yıl önce öldü, yerini Bülent Eczacıbaşı'na bıraktı.

Nejat Eczacıbaşı ismi, İstanbul Festivali'yle anılır, Cumhuriyet'in 50. yıldönümünde İstanbul'da dünya çapında bir sanat olayı başlatır, dünyanın en büyük orkestralarını geleneksel olarak İstanbul'a davet etmeye başlar, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı'm kurar. Cumhuriyet'in ellinci yılı, İstanbul'da onlarca mahalle kolera yüzünden karantinaya alınmıştır, kolerayı, yoksulluğu unutturacak yeni mekânlardan bahseder gazeteler, Topkapı Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı, Aya-İrini, Rumelihisarı, Yedikule, Yıldız Sarayı, Eczacıbaşı'nın dünyaca ünlü müzisyenleri ağırladığı mekânlardır. Celal Ertuğ'un deyimiyle: "İstanbul festivaliyle Nejat, evrenselleşmiş, insanlık tarihine malolmuştur. Türkiye, gelecekte onunla gurur duyacak!"

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı, Nejat Eczacıbaşı'nın direktifleriyle 1980'li yılların sonuna kadar Türk müziği, hattâ Türkiye'den alaturka herhangi bir etkinliği festivalin kapsamına almaz, sonra, nedense "numunelik" birkaç örneğe izin verilir!

Eczacıbaşı voleybol takımının ününü duymayan yok, onlarca yıl tek başına şampiyon oldu. Tek faydası kültürümüze, 80'li yılların başından beri moda olan basket sporuyla Türkiye çok uzun boylu çocuklarla karşılaşır, kız arkadaşsız kalırlar, kız voleybol takımları, bir nevi, erkenden fazla uzamış basketçi çocuklara boyu boyuna uygun, imdadına yetişir.

532

531

Ayranımız yok içmeye, tahtirevanla gittik sıçmaya, İstanbul, dünyanın en yoksul milyonlarını bağrında taşıyor, dünyanın en pahalı basketçileri, sporcuları, en pahalı Harmoni orkestraları, eşsiz saraylarda ağırlanır, tüm bunları "demokrasi", "çağdaş gelişme", "muasır medeniyeti" yakalama belası yüzünden yaparız!

Oysa demokrasi eleştiridir, bilimsel eleştiri, basın eleştirisi, sanatsal eleştiri, bunların hiçbirini Eczacıbaşı'nın iktidar kurduğu elli yıllık süre içinde numune olsun bulamayız. 12 Eylül'ü arkalarına alıp sendikalar susturular, basın tarihe gömülür, milyonlar coplatılır, parti, sendika, dernek, darmadağın edilir. Oyuncak kulüpler kurup, oyuncak, Yeşiller Partisi, Tema Vakfı, gibi sivil girişimleri pek severler, yazarların hepsi, işkence, basının sansürü konusunda tek bir kelime etmezler. Onlar, parayı basar sanatçıyı getirir, bu, onlara göre dünyanın en büyük sanat olayıdır, onlar, yabancı lisans fabrikalarının emrinde, ilaçlarını, güdümlü bakanlıklara satar, bu dünyanın en büyük iktisadi gelişme olayıdır, kalkınmasıdır, onlar TÜSİAD'ı kurar, dünyanın en büyük sivil girişimi, Türk demokrasinin temel taşıdır, kimse de aksini söyleyemez, basın tarihimizde, ne Eczacıbaşı'nı, ne ilaçlarını eleştiren tek bir metin bulamazsınız.

Demokrasi onlar için, ceplerini en iyi nerde doldurdular, aptal sanatçıları TV'lere çıkarıp, şebeklikleriyle eğlendikleri yerdir, hayatın tadını en iyi hangi köşkte, hangi ünlü sanatçılarla çıkarabildikleri yerin adıdır. Hiçbirinin sağlık, eğitim, işsizlik sigortası yoksa ve bunların hesabını hukuk önünde soracak, bağımsız televizyon, gazete yoksa, hiçbirinin bu ülkeden umudu kalmamışsa, başınızda, hikmetinden asla sual edemeyeceğiniz TÜSİAD ve onun can dostu MGK'nin yüzündendir. 80'li yıllarda rekabet güçleri yoktu, o zaman Ortak Pazar'a karşıydılar, bugün pazarın tarifi değişti, Ortak Pazardan korkuları yok, çürük, Türkiye'ye göz diken Avrupalı firmalarla yüzde elli ortaklı yüzlerce şirket kurdular. Zaten bugünlerde dünyada en çok yapılan şey, serbest ticaret anlaşmaları ve şirketlerin birleşmesi.

Ancak, Nejat Eczacıbaşı, her şeye rağmen farklı bir insandı, onu, ikinci kuşakları bile bugün köylülükten kurtulamayan Koç ve Sabancı'yla karıştırmamak gerekir, onunla şehir ve kültür üzerine konuşabiliriz. Nejat Bey, yüksek rütbeli bir kibar olduğunu, sanat sevgisini, en şatafatlı pahalı Osmanlı saraylarında dünyanın en ünlü müzisyenlerine gösterebilme onurunu yakalamak istedi, muradına erdi mi? Yanlış insanların önünde eğildi, yerli ilaç yapamadığı için ona kızmıyoruz, yerli, bağımsız bilimadamlardan tek bir tane tanıyamadığı, değer vermediği, pazarın rahatlığıyla bunları hiç aklına getirmediği için, kendini kandırdı. Sabun köpüğü kadar boş İstanbul sosyetesinin en ince, en zarif, ipek medilli en şık elbiseleriyle, dünyanın büyük elçilerine, sanatçılarına soylu bir ev sahibi gibi ağırlamanın onurunu yaşamak istedi? Muradına erdi mi? Onun da hayatı, Yurttaş Kane'e benziyor, dünyanın en büyük sanat koleksiyonuna sahip Yurttaş Kane, ölümlük, ağzından çocukken kullandığı kızığının adı duyulur, ama bu ismin ne anlama geldiğini kimse bilmez. Nejat Eczacıbaşı küçükken keman eğitimi aldı, kimya eğitimi yüzünden bırakmak zorunda kaldı.

İçinde büyük bir romantik mi saklıydı? Nejat Eczacıbaşı'nı büyük rüyasından alıkoyan, ömrü boyu servetini inşa ettiği ikame politikalarıdır. Yani, devlet tarafından korunma altına alınmasıdır.

Gerçek bir romantik, her görüşe, her fikre, her düşünce, hattâ rakibe karşı dürüstçe şövalyece savaşmak zorundadır. Rakiplerine, düşmanlarına, sevgilisine, ailesine ve kendisine davrandığı gibi "soylu" davranamayanlar, hep, askeri, devleti, arkasına alanlar, eli-kolu bağlı milyonların sesini kısıp, sağlık bakanlığının bütçesini, sigortalıların altın alanları ve bir tek eleştiriye tenezzül babından dahi cevap veremeyenler, şimdi o büyük keman ve flütleri nasıl dinleyebilecekler! Korumacılık onu büyük bir servet sahibi yaptı romantikliğini ancak "gösterişle" ayakta tutabildi. Yüksek estetik değerlerin duygulanış tarzlarından zarif sarhoşluklar istiyorsak, rakiplerimize de soylu, dürüst davranmak zorundayız. Ruhumuzu müzikle yüceltmek istiyorsak düşmanımızın da onurunu korumak zorundayız. Türk burjuvazisi bir yüzyıl da-

534

535

ha bunu anlayamayacak. Ölümünün ardından beşinci yılı yaşıyoruz, dünyada hiçbir kuvvet basını, medyayı bu kadar sert kontrol edemez, yine de, böyle yüksek rütbeli bir kibardan bahseden yok, sanki, İstanbul gecelerinde hiç yaşamamış!

Romantizm de, edebiyatın liberalizmidir, eleştiriye, kavgaya, düşmana, hayata, Tann'ya, her şeye açıksındır! Tüm fırtınalara kafa tutarsın ve yalnızsındır. Sizi koruyan "jöplar", "koruma polisleri" varsa, siz tabiatın, kendi sonsuzluğunun melodisini, flütünü, sanatını, duyamaz, anlayamazsınız. Yapacağınız tek şey kalır, parayı bastırıp, sanatçıları evine davet etmek. Bugünlerde en çok yapılan şey, sanatçılar parayı almayıversin. gitmeyeceği yer yok!

Nejat Eczacıbaşı, İstanbul'un kolera yüzünden karantina altına alınmış sokaklarında tek bir sağlık yatırımı, poliklinik, hastane yok iken, muhteşem ve deli bir rüya kurdu, büyük sponsorluğuyla, milyonlarca doları, Türkiye Devleti'nin cebinde tek bir dolar yok iken yaptı, dünyanın devasa sanatçılarını İstanbul'a getirdiler.

Tek bir keman, tek bir flüt, tek bir sanatçıyı, insanoğlunun evrende ürettiği "melodileri", "sesleri" duyabildi mi? Yaşadıkları hayat boyunca, rakiplerine düşmanlarına, hiçbir tartışma, düello, hukuk

önünde hesaplaşma imkânı vermeyen, Termi-natör gibi halkın bütçesini yok edenler şimdi yüksek sanat dinleyip, İstanbul Boğazında yaldızlı saraylar içinde mutlu olacaklardı, Nejat Eczacıbaşı trajik bir şekilde bunun mümkün olmadığını bize öğretti.

536

Nihat Genç _ Modern Çağın Canileri

Nihat Genç _ Modern Çağın Canileri